

Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES
Google Livres

HERÓDOTI
HISTORIARUM LIBRI IX.
GRAECE ET LATINE.

TOMUS III.

Liber VI. et VII. cum Varietate Lectionis.

ARGENTORATI

TYPIS PHILIPPI IACOBI DANNBACH.

Herodotus

HÉRODOTI MUSAE

SIVE

HISTORIARUM LIBRI IX.

AD VETERUM CODICUM FIDEM

DENUO RECENSUIT

LECTIONIS VARIETATE

CONTINUA INTERPRETATIONE LATINA

ADNOTATIONIBUS

WESSELINGII ET VALCKENARII

ALIORUMQUE ET SUIS

ILLUSTRAVIT

IOHANNES SCHWEIGHAEUSER

IN ACAD. ARGENT. ET SEM. PROT. LITERAR. GRAEC. PROF.

ACADEMIAE REG. INSCRIPT. ET HUM. LITERAR. ADSCR.

TOMUS TERTIUS.

ARGENTORATI ET PARISIIS

APUD TREUTTTEL ET WÜRTZ, BIBLIOPOLAS.

MDCCCXVI.

PA4002

A2S4

1816

v.3

c.1

Gen

80260

HERODOTI HISTORIAR.

T. III. P. I.

LIBER VI. ET VII.

GRAECE ET LATINE.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

ΕΡΑΤΩ.

ἈΡΙΣΤΑΓΟΡΗΣ μὲν νυν Ἰωνίην ἀποστήσας, οὐ-
 τω τελευτᾷ. Ἰστιαῖος δὲ ὁ Μιλήτου τύραννος, μεμε-
 τιμένος ὑπὸ Δαρείου, παρῆν ἐς Σάρδεις. ἀπιγμένον δὲ
 αὐτὸν ἐκ τῶν Σούσων, εἶρετο Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων
 ὑπάρχος, κατὰ κοῖον τι δοκέει Ἴωνας ἀπεστάναι. ὁ δὲ
 οὔτε εἰδέναι ἔφη, ἐθώμαζέ τε τὸ γεγονός, αἷς οὐδὲν δῆ-

HERODOTI HISTORiarum

LIBER SEXTUS.

ERATO.

(1.) **A**RISTAGORAS igitur, quo auctore Ionia defe-
 cerat, hoc modo vitam finivit. *Histiæus* vero,
 Mileti tyrannus, a Dario dimissus, Sardes erat pro-
 fectus: quo ubi Susis pervenit, interrogavit eum *Ar-
 taphernes*, Sardium præfectus, *qua re inductos*
putaret Ionas a Rege defecisse. Id quum ille se
Herod. T. III. P. I.

1 Φεν τῶν παριόντων πρηγμάτων ἐπιστάμενος. ὁ δὲ Ἄρ-
 ταΦέρης ὀρέων αὐτὸν τεχνάζοντα, εἶπε, εἰδὼς τὴν ἀτρε-
 κίην τῆς ἀποστάσιος· „Οὕτω τοι, Ἰστιαῖε, ἔχει κατὰ
 „ταῦτα τὰ πρήγματα· τοῦτο τὸ ὑπόδημα ἔρραψας 10
 2 „μὲν σὺ, ὑπέδησατο δὲ Ἄρισταγόρης.“ ἌρταΦέρης
 μὲν ταῦτα ἐς τὴν ἀπόστασιν ἔχοντα εἶπε. Ἰστιαῖος δὲ,
 δέσας ὡς συνίεντα ἌρταΦέρεια, ὑπὸ τὴν πρώτην ἐπιλ-
 θοῦσαν νύκτα ἀπέδρη ἐπὶ θάλασσαν, βασιλῆα Δα-
 ρεῖον ἐξηπατηκώς· ὃς Σαρδῶ νῆσον τὴν μεγίστην ὑπο- 5
 δεξάμενος κατεργάσασθαι, ὑπέδυνε τῶν Ἰώνων τὴν ἡγε-
 μονίην τοῦ πρὸς Δαρεῖον πολέμου. διαβαὲς δὲ ἐς Χίον,
 ἐδέθη ὑπὸ Χίων, καταγνωσθεὶς πρὸς αὐτίαν νεώτερα
 πρήσσειν πρήγματα ἐς ἑαυτούς ἐκ Δαρείου. μαθόντες
 μέντοι οἱ Χῖοι τὸν πάντα λόγον, ὡς πολέμιος εἴη βα- 10
 3 ριλεῖ, ἔλυσαν αὐτόν. Ἐνθαῦτα δὲ εἰρωτεύμενος ὑπὸ

ignorare diceret, mirareturque factum, quasi nihil
 de rebus praesentibus compertum haberet, artificiiis
 utentem videns Artaphernes ait: *Ita tibi, Histiaee,*
haec res habet: calceum hunc tu proiecisti, et
induit eum Aristagoras. (2.) Hoc quum Arta-
 phernes, ad defectionem quod adtinet, dixisset;
 metuens eum Histiaeus, utpote intelligentem quid
 rei esset, protinus prima nocte ad mare profugit:
 qui, quum Dario pollicitus esset Sardiniam maxi-
 mam insulam imperio illius subiiciendam, decēpto
 rege, clam auctor Ionibus fuerat belli adversus illum
 suscipiendi. Sed Chium transgressus, in vincula a
 Chiis coniectus est, suspectum eum habentibus quasi
 res novas adversus ipsos regis nomine molientem.
 Mox tamen, cognita rei veritate, hostem esse regi,

τῶν Ἰώνων ὁ Ἰστιαῖος, κατ' ὅτι προθύμως οὕτω ἐπέ-
 στειλε τῷ Ἀρισταγόρῃ ἀπίστασθαι ἀπὸ βασιλῆος, καὶ
 κακὸν τοσοῦτον εἶη Ἴωνας ἐξεργασμένος, τὴν μὲν γενε-
 5 μένην αὐτοῖσι αἰτίην οὐ μάλα ἐξέφαινε, ὁ δὲ ἔλεγέ
 σφι, ὡς „ βασιλεὺς Δαρεῖος ἐβουλευσατο, Φοίνικας
 μὲν ἐξαναστήσας, ἐν τῇ Ἰωνίῃ κατοικίσαι, Ἴωνας δὲ
 ἐν τῇ Φοινίκῃ· καὶ τούτων εἵνεκα ἐπιστείλειε.“ οὐδέν
 τι πάντως ταῦτα βασιλῆος βουλευσαμένου, ἐδειμάτου
 10 τοὺς Ἴωνας. Μετὰ δὲ, ὁ Ἰστιαῖος δι' ἀγγέλου ποιεύ- 4
 μενος Ἑρμίππου, ἀνδρὸς Ἀταρνείτεω, τῶσι ἐν Σάρδισι
 εἰούσι Περσέων ἐπεμπε βυβλία, ὡς προλελεσχηνευμέ-
 νων αὐτῷ ἀποστάσιος περὶ. ὁ δὲ Ἑρμιππος πρὸς τοὺς
 5 μὲν ἀπεπέμφθη, οὐ διδοῖ; Φέρων δὲ ἐνεχείρισε τὰ βυ-
 βλία Ἀρταφέρνηϊ. ὁ δὲ, μαθὼν ἅπαν τὸ γινόμενον, ἐκέ-
 λευε τὸν Ἑρμιππον τὰ μὲν παρὰ τοῦ Ἰστιαίου δοῦναι

vinculis eum Chii solverunt. (3.) Ibi vero interro-
 gatus *Histiaeus* a Ionibus, *cur ita studiose Ari-*
stagorae, ut a rege deficeret, mandasset, veram illis
 causam nequaquam expromsit; sed, *regem Darium*,
 ait, *constituisse Phoenices sedibus suis excitos in*
Ioniam transferre, Ionas autem in Phoenicen:
eā causā se istud mandasse. Ita Ionas terruit,
 quum nihil umquam tale rex animo agitasset. (4.)
 Post haec internuncio Hermippo usus *Histiaeus*,
 homine Atarnita, ad Persas nonnullos, qui Sardibus
 erant, epistolas misit, ut qui secum antea de defectio-
 ne sermones miscuissent. At Hermippus eis, ad quos
 missus erat, non reddidit epistolas, sed *Artapherni*
 tradidit. Ille vero „re omni cognita, iussit Hermip-
 pum eis epistolas reddere ad quos datae erant, sibi

6 HERODOTI HISTOR. VI.

φέροντα τοῖσι περ ἴφει, τὰ δὲ ἀμοιβαῖα τὰ παρὰ
 τῶν Περσέων ἀντιτεμπόμενα Ἰστιαίῳ, ἑαυτῷ δοῦναι.
 τουτέων δὲ γενομένων Φανερῶν, ἀπέκτενε ἐνθαῦτα πολ- 10
 λούς Περσέων ὁ Ἀртаφέρνης. περὶ Σάρδεις μὲν δὴ ἐγί-
 5 νητο ταραχή. Ἰστιαῖον δὲ, ταύτης ἀποσφαλέντα τῆς
 ἐλπίδος, Χῖοι κατήγον ἐς Μίλητον, αὐτοῦ Ἰστιαίου
 δεηθέντος. οἱ δὲ Μιλήσιοι, ἄσμενός ἀπαλλαχθέντες καὶ
 Ἀρισταγόρῳ, σὺδαμῶς πρόθυμοι ἔσαν ἄλλον τύραννον
 δέκεσθαι ἐς τὴν χώραν, οἳ αὖτε ἐλευθερίας γινώσκοντες. καὶ 5
 δὴ, νυκτὸς γὰρ εὐσεύς βίη ἐπειράτο κατιῶν ὁ Ἰστιαῖος
 ἐς τὴν Μίλητον, τιτρώσκεται τὸν μηρὸν ὑπὸ τευ τῶν Μι-
 λησίων. Ὁ μὲν δὴ ὡς ἀπώστος τῆς ἑαυτοῦ γίνεται,
 ἀπικνέεται ὀπίσω ἐς τὴν Χίον· ἐνθεῦτεν δὲ, οὐ γὰρ
 ἔπειθε τοὺς Χίους ὥστε ἑαυτῷ δοῦναι νείας, δὴ βῆ ἐς 10
 Μιτυλήνην, καὶ ἔπεισε Λεσβίους δοῦναι οἱ νείας. οἱ δὲ,

vero tradere illas, quas Persae vicissim ad Histiaeum
 perferendas ipsi dedissent. Quo facto postquam illi
 comperti fuerunt, de multis Persarum supplicium
 sumpsit Artaphernes. Atque ita tumultus Sardibus ex-
 stitit. (5.) Ea spe frustratum *Histiaeum* Chii, ro-
 gante ipso, Miletum deduxere. At Milesiis, luben-
 ter Aristagora etiam liberatis, neutiquam volupe erat
 alium tyrannum terrâ suâ recipere, quippe qui liber-
 tatem gustassent. Itaque, quum noctu per vim in-
 trare Miletum conatus esset, repulsus est, atque etiam
 ab aliquo ex Milesiis in femore vulneratus. Reiectus
 a patria Chium rediit: inde vero, quum Chiis ut
 sibi naves darent persuadere non potuisset, Mityle-
 nen traiecit; et Lesbiis, ut naves sibi darent, per-
 suasit. Hi igitur, instructis octo triremibus, cum

πληρώσαντες ὀκτώ τριήρεις, ἔπλειον ἅμα Ἰστιάῳ εἰς
 Βυζάντιον ἐμβαῦτα δὲ ἰζόμενοι, τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ἐκ-
 πλαούσας τῶν νεῶν ἐλάμβανον, πλὴν ἡ ὅσοι αὐτίων
 15 Ἰστιάῳ ἔφασαν ἐτοῖμοι εἶναι πείσεσθαι.

Ἰστιάῳς μὲν νυν καὶ Μιτυληναῖοι ἐποίεον ταῦτα. 6
 ἐπὶ δὲ Μίλητον αὐτὴν ναυτικὸς πολλὸς καὶ πεζὸς ἦν
 στρατὸς προσδόκιμος. συστραφέντες γὰρ οἱ στρατηγοὶ
 τῶν Περσέων, καὶ ἐν ποιήσαντες στρατόπεδον, ἤλαυνον
 5 ἐπὶ τὴν Μίλητον, τὰ ἄλλα πολίσματα περὶ ἐλάσσο-
 νος ποιησάμενοι· τοῦ δὲ ναυτικοῦ Φοίνικες μὲν ἔσαν προ-
 θυμότεστοι, συνεστρατεύοντο δὲ καὶ Κύπριοι, νεωστὶ κα-
 τεστραμμένοι, καὶ Κίλικές τε καὶ Αἰγύπτιοι. Οἱ μὲν 7
 δὴ ἐπὶ τὴν Μίλητον καὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην ἐστράτευον.
 Ἴωνες δὲ, πυνθανόμενοι ταῦτα, ἔπεμπον προβούλους
 σφέων αὐτέων εἰς Πανιώνιον. ἀπικομένοισι δὲ τούτοις

Histiæo Byzantium navigarunt: ibique in insidiis
 stantes, naves ex ponto navigantes vi ceperunt, ex-
 ceptis eorum navigiis qui se paratos esse *Histiæo*
 parere profiterentur.

(6.) Dum hæc *Histiæus* et *Mitylenæi* agebant,
 interim ad ipsam *Miletum* ingens et navalis et pe-
 destris exspectabatur exercitus. Nam Persarum du-
 ces, iunctis viribus et in unum exercitum collatis,
 adversus *Miletum*, insuper habitis minoribus oppi-
 dis, proficiscebantur: et navalium copiarum prom-
 tissimi erant Phoenices: cum his autem militabant
 et Cyprii, nuper subacti, et Cilices, atque Aegyptii.
 (7.) Quos ubi Iones intellexerunt adversus *Miletum*
 reliquamque Ioniam proficisci, miserunt de suis ad
 Panionium, qui de rebus ad se pertinentibus deli-

8 HERODOTI HISTOR. VI.

ἐς τοῦτον τὸν χώρον, καὶ βουλευομένοισι, ἔδοξε περὶ 5
 μὲν στρατὸν μὴ συλλέγειν ἀντίξουν Πέρσῃσι, ἀλλὰ τὰ
 τεῖχρα ρύσθαι αὐτοὺς Μιλησίους· τὸ δὲ ναυτικὸν πλη-
 ροῦν, ὑπολειπομένους μηδεμίην τῶν νεῶν· πληρώσαντας
 δὲ, συλλέγεσθαι τὴν ταχίστην ἐς Λαδὴν, προναυμα-
 χήσοντας Μιλήτου. ἡ δὲ Λαδὴ ἐστὶ νῆσος σμικρὴ ἐπὶ 10
 8 τῇ πόλει τῇ Μιλησίων κειμένη. Μετὰ δὲ ταῦτα, πε-
 πληρωμένῃσι τῇσι νηυσὶ παρῆσαν οἱ Ἴωνες· σὺν δὲ σφι
 καὶ Αἰολέων. οἱ Λέσβον νέμονται. ἐτάσσοντο δὲ ὥδε.
 τὸ μὲν πρὸς τὴν ἑὼ εἶχον κέρας αὐτοὶ Μιλήσιοι, νῆας
 παρεχόμενοι ὀγδῶκοντα. εἶχοντο δὲ τούτων Πριηνεῖς 5
 δωδέκα νηυσὶ, καὶ Μυούσιοι τρισὶ νηυσὶ· Μυουσίαν
 δὲ Τηῖοι εἶχοντο ἑπτακαίδεκα νηυσὶ· Τηῖαν δὲ εἶχοντο
 Χῖοι ἑκατὸν νηυσὶ· πρὸς δὲ τούτοις Ἐρυθραῖοί τε ἐτάσ-

berarent. Quibus praedicto loco congregatis, habito
 consilio, placuit, ut pedestris exercitus, qui oppo-
 neretur Persis, nullus cogeretur, sed muros defen-
 derent ipsi per se Milesii; classis autem, nulla ex-
 cepta navi, rebus omnibus instrueretur, atque ita
 instructa quam primum ad Laden occurreret, et pro
 Mileto pugna navali decerneret. Est autem *Lade*
 parva insula, urbi Milesiorum obversa. (8.) Post
 haec, ubi *instructis navibus* adfuere *Iones*, cum
 eisque *Aeolenses* Lesbium incolentes, *aciem* in hunc
 modum ordinarunt. Cornu ad orientem spectans
 ipsi tenebant *Milesii*, naves praebentes octoginta:
 his contigui erant Prienenses cum duodecim navi-
 bus, et Myusii navibus tribus: Myusiis proximi
 stabant Teii, septemdecim navibus: Teiis proximi
 Chii, navibus centum: iuxta hos locati Erythraei et

σοντο καὶ Φωκαεῖς· Ἐρυθραῖοι μὲν, ὀκτὼ νέας παρι-
 10 χόμενοι, Φωκαεῖς δὲ τρεῖς. Φωκαέων δὲ εἶχοντο Λέσ-
 βιοι νηυσὶ ἐβδομήκοντα. τελευταῖοι δὲ ἐτάσσοντο, ἔχον-
 τες τὸ πρὸς ἐσπέρην κέρας, Σάμιοι, ἐξήκοντα νηυσί.
 Πασέων δὲ τούτων ὁ σύμπας ἀριθμὸς ἐγένετο, τρεῖς
 καὶ πεντήκοντα καὶ τριηκόσiai τριήρεις. αὗται μὲν Ἰώ-
 νων ἔσαν. Τῶν δὲ βαρβάρων τὸ πλῆθος τῶν νεῶν ἔσαν 9
 ἐξακόσiai. ὥς δὲ καὶ αὗται ἀπίκατο πρὸς τὴν Μιλη-
 σίην, καὶ ὁ πεζὸς σφι ἅπας παρῆν, ἐνθαῦτα οἱ Περ-
 σέων στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸ πλῆθος τῶν Ἰάδων νεῶν,
 5 καταρρώδισαν μὴ οὐ δυνατοὶ γένωνται ὑπερβαλέσθαι,
 καὶ οὕτω οὔτε τὴν Μίλητον οἰοί τε ἕωσι ἐξελεῖν, μὴ οὐκ
 εὐόντες ναυκράτορες, πρὸς τε Δαρείου κινδυνεύσωσι κα-
 κὸν τι λαβεῖν. Ταῦτα ἐπιλεγόμενοι, συλλέξαντες τῶν
 Ἰώνων τοὺς τυράννους, οἱ ὑπ' Ἀρισταγόρῳ μὲν τοῦ Μι-

Phocacenses, quorum illi octo contulerant naves, hi
 vero tres. Phocaeensibus contigui erant Lesbii, na-
 vibus septuaginta. Postremi locati Samii, cornu te-
 nentes occidenti obversum, navibus sexaginta. Uni-
 versus harum omnium numerus fuit, triremes tre-
 centae quinquaginta tres. Et hae quidem Ionum
 erant. (9.) Navium vero numerus, quas *barbari*
 habebant, erant sexcentae. Quae ubi et ipsae ad *Mi-*
lesiorum fines pervenere, simulque pedestres uni-
 versae aderam copiae, ibi tum duces Persarum, co-
 gnita Ionicarum navium multitudine, veriti sunt
 ne superare has non possent, adeoque nec Miletum
 possent capere, mari non potentes, atque ita pericu-
 lum incurrerent poenas dandi Dario. Haec secum
 reputantes, convocarunt Ionum tyrannos, qui ab

λησίῳ καταλυθέντες τῶν ἀρχέων, ἔφυγον εἰς Μήδους, 10
 ἐτύγχανον δὲ τότε συστρατευόμενοι ἐπὶ τὴν Μίλητον,
 τούτων τῶν ἀνδρῶν τοὺς παρόντας συγκαλέσαντες,
 ἔλεγον σφι τάδε· „Ἄνδρες Ἴωνες, νῦν τις ὑμῶν εὖ
 „ποιήσας Φανήτω τὸν βασιλῆος οἶκον· τοὺς γὰρ ἰων-
 „τοῦ ἑκάστος ὑμέων πολίτας πειράσθω ἀποσχίζων ἀπὸ 15
 „τοῦ λοιποῦ συμμαχικοῦ. προῖσχύμενοι δὲ ἐπαγγεί-
 „λασθε τάδε, ὡς πείσονται τε ἄχαρι οὐδὲν διὰ τὴν
 „ἀπόστασιν, οὐδὲ σφι οὔτε τὰ ἰρὰ οὔτε τὰ ἴδια ἐμ-
 „πεπρήσεται, οὐδὲ βιαιότερον ἔξουσι οὐδὲν, ἢ πρότε-
 „ρον εἶχον. εἰ δὲ ταῦτα μὲν οὐ ποιήσουσι, οἱ δὲ πάντως 20
 „διὰ μάχης ἐλεύσονται, τάδε σφι λέγετε ἐπηρεάζον-
 „τες, τὰ περ σφέας κατέξει· ὡς ἐσσωθέντες τῇ μάχῃ,
 „ἑξάνδρα ποδιεῦνται, καὶ ὡς σφῶν τοὺς παῖδας ἑκτο-

IX. 16. ἐπαγγίλασθε. Rectius forsan ἀπαγγ.

Aristagora Milesio imperiis deiecti ad Medos profugerant, iamque cum illis adversus Miletum militabant. Ex horum igitur numero convocatos, quotquot praesentes erant, in hunc modum sunt adlocuti: *Nunc, viri Iones, quisque vestrum palam faciat, de Regis domo se bene velle mereri. Unusquisque nempe vestrum det operam, ut populares suos a reliquorum abstrahat societate. Proponite igitur illis, nunciateque, nihil triste illos ob defectionem passuros, nec aedes eorum vel sacras vel privatas iri incensum, nec duriori conditione, quam ante, futuros. Sin a societate non recesserint, sed utique pugnae periculo rem commiserint, haec minitantes illis praedicite, quae ipsis sint eventura: nos praelio victos in servitutem rapturos, pueros*

„μίας ποιήσομεν, τὰς δὲ παρθένους ἀνασπάστους ἐς
 25 „Βάκτρα, καὶ ὡς τὴν χώραν ἄλλοισι παραδώσομεν.“
 Οἱ μὲν δὲ ἔλεγον ταῦτα· τῶν δὲ Ἰώνων οἱ τύραννοι 10
 διέπεμπον νυκτὸς ἕκαστος ἐς τοὺς ἑαυτοῦ ἐξαγγελλό-
 μενος. οἱ δὲ Ἴωνες, ἐς τοὺς καὶ ἀπίκοντο αὐταὶ αἱ ἀγ-
 γελίαι, ἀγνωμοσύνη τε διεχρέωντο, καὶ οὐ προσίεντο τὴν
 5 προδοσίην· ἑαυτοῖσί τε ἕκαστοι ἐδόκειον μούνοισι ταῦτα
 τοὺς Πέρσας ἐξαγγέλλεσθαι. ταῦτα μὲν νυν ἰδέμεν ἀπὶ
 κομένων ἐς τὴν Μίλητον τῶν Περσέων ἐγένετο.

Μετὰ δὲ, τῶν Ἰώνων συλληχθέντων ἐς τὴν Λαδὴν, 11
 ἐγίνοντο ἀγοραί· καὶ δὴ κου σφι καὶ ἄλλοι ἠγορόωντο,
 ἐν δὲ δὴ καὶ ὁ Φωκαεὺς στρατηγὸς Διονύσιος, λέγων
 τάδε· „Ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πρῆ-
 5 „γματα, ἄνδρες Ἴωνες, ἢ εἶναι ἐλευθέροισι ἢ δούλοις·
 „καὶ τούτοις ὡς δρηπέτησι. νῦν ὦν ὑμεῖς, ἢ μὲν βού-

eorum castraturos, virgines Bactra abducturos, et terram aliis tradituros. (10.) Quae quum illi dixissent, Ionum tyranni noctu ad populares suos unusquisque dimisit qui haec eis renunciarent. At Iones, ad quos hi nuncii pervenire, tenaciter in proposito suo persisterunt, nec admisērunt proditionem: et quique sibi solis haec a Persis edici existimabant. Et haec quidem protinus, ex quo ad Mile-tum Persae pervenerant, peracta sunt.

(11.) Deinde vero, ubi in Lade insula Iones convenere, conciones sunt habitae; et quum alii apud eos verba fecere, tum Phocacensium dux *Dionysius* sic est locutus: *Nunc, quum in novaculae acie sint res nostrae, ut vel liberi simus, vel servi, et ii quidem velut fugitivi; siquidem volueritis,*

„λησθε ταλαιπωρίας ἐνδέκεσθαι, τὸ παραχεῖμα μὲν
 „πόνος ὑμῖν ἔσται, οἳοί τε δὲ ἔσεσθε, ὑπερβαλλόμε-
 „νοι τοὺς ἐναντίους, εἶναι ἐλεύθεροι· εἰ δὲ μαλακίη τε
 „καὶ ἀταξίη διαχορήσεσθε, οὐδεμίην ὑμῶν ἔχω ἐλπίδα 10
 „μὴ οὐ δώσειν ὑμέας δίκην τῷ βασιλεῖ τῆς ἀποστάσιος.
 „ἀλλ' ἐμοὶ τε πείθεσθε, καὶ ἐμοὶ ὑμέας αὐτοὺς ἐπιτρέ-
 „ψατε· καὶ ὑμῖν ἐγὼ, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, ὑποδέ-
 „χομαι ἢ οὐ συμμίξω τοὺς πολεμίους, ἢ συμμίσγω-
 12 „τας, πολλὸν ἐλασσώσεσθαι.“ Ταῦτα ἀκούσαντες 15
 οἱ Ἴωνες ἐπιτρέπουσι σφίεας αὐτοὺς τῷ Διονυσίῳ. ὁ δὲ,
 ἀνάγων ἐκάστοτε ἐπὶ κέρας τὰς νῆας, ὅπως τοῖσι ἐρέτῃσι
 χρῆσαιτο, διέκπλεον ποιούμενος τῇσι νηυσὶ δι' ἀλληλέων,
 καὶ τοὺς ἐπιβάτας ὀπλίσειε, τὸ λοιπὸν τῆς ἡμέρης τὰς 5
 νῆας ἔχεσκε ἐπ' ἀγκυρέων· παρεῖχε τε τοῖσι Ἴωσι πό-

*viri Iones, labores suscipere, erit id quidem in
 praesentia vobis molestum, sed poteritis supera-
 tis hostibus esse liberi: sin disciplinā militari in-
 super habitā, mollitiei vos dedideritis; nullam
 equidem spem habeo, poenam defectionis regi dan-
 dam effugere vos posse. Sed me audite, mihique
 vos permittite: et vobis ego, si modo dii aequa
 dederint, recipio, aut pugnae aleam non subitu-
 ros esse hostes, aut, si nos adgressuri sunt, ma-
 gnam cladem accepturos. (12.) His auditis, Dio-
 nysio se permiserunt Iones. Tum ille quotidie, na-
 vibus longo ordine eductis, postquam remiges in
 discurrendo singulis navibus per binas alias exer-
 cussisset, et classiarios iussisset armatos in ponte stare,
 reliquam diei partem in ancoris naves tenebat; atque
 ita toto die laborem Ionibus exhibebat. Et illi qui-*

- νον δι' ἡμέρης. μέχρι μὲν νυν ἡμερέων ἑπτὰ ἐπείθοντό τε
καὶ ἐποίουν τὸ κελευόμενον· τῇ δὲ ἐπὶ ταύτησι, οἱ Ἴω-
νες, οἳ ἀπαθές εἶντες πόνων τοιούτων, τετρυμένοι τε
10 ταλαιπωρήσιν τε καὶ ἡλίῳ, ἔλεξαν πρὸς ἑαυτοὺς τάδε·
„Τίνα δαιμόνων παραβάντες, τάδε ἀναπίμπλαμεν; οἱ-
„τινες παραφρονήσαντες, καὶ ἐκπλώσαντες ἐκ τοῦ νόου,
„ἄνδρι Φωκαεῖ ἀλαζόνι, παρεχομένῳ νέας τρεῖς, ἐπι-
„τρέψαντες ἡμέας αὐτοὺς ἔχομεν. ὁ δὲ, παραλαβὼν
15 „ἡμέας, λυμαίνεται λύμῃσι ἀνηκέστοις· καὶ δὴ πολ-
„λοὶ μὲν ἡμέων ἐς νούσους πεπτώκασιν, πολλοὶ δὲ ἐπί-
„δοξοι τὰυτό τοῦτο πείσεσθαι εἰσι. πρό τε τούτων τῶν
„κακῶν ἡμῖν γε κρέσσον καὶ ὅτι ὦν ἄλλο παθεῖν ἐστὶ,
„καὶ τὴν μέλλουσαν δουλήϊην ὑπομεῖναι, ἥτις ἔσται,
20 „μᾶλλον ἢ τῇ παρεούσῃ συνέχεσθαι. Φέρετε, τοῦ λοι-
„ποῦ μὴ πειθώμεθα αὐτοῦ,“ Ταῦτα ἔλεξαν, καὶ με-

dem ad septimum usque diem ei parebant, manda-
taque exsequebantur; insequente vero die, quum in-
patientes essent talium laborum, molestiis et solis
ardore vexati, hosce inter se sermones miscere: *Quo
tandem numine laeso hos exhaurimus labores? qui
desipientes, et de statu mentis deiecti, homini
Phocaeensi, vano iactatori, qui tres naves in
commune contulit, nos totos permisimus. Et ille
nos, sibi traditos, miseriis intolerabilibus vexat;
ita ut nostrum multi in morbos inciderint, et
multis item aliis eadem sors imminere videatur!*
*Quanto nobis praestat, quidvis aliud, quam haec
mala, pati, et futuram servitutem potius tole-
rare, qualiscumque illa fuerit, quam hanc prae-
sentem, qua constricti sumus! Agite, ne porro*

καὶ ταῦτα αὐτίκα πείσθαι οὐδεὶς ἤθελε· ἀλλ', ὡς
στρατιῇ, σκηναίς τε πηξάμενοι ἐν τῇ νήσῳ, ἐσκηπτο-
φύοντο, καὶ ἐσβαίνειν οὐκ ἐβέλεσκον ἐς τὰς νῆας, οὐδ'
13 ἀναπυρᾶσθαι. Μαβόντες δὲ ταῦτα τὰ γινόμενα ἐκ
τῶν Ἴωνων οἱ στρατηγοὶ τῶν Σαμίων, ἐνθαῦτα δὴ παρ'
Αἰάκειος τοῦ Συλοσῶντος, κέκους τοὺς πρότερον ἔπεμπε
λόγους ὁ Αἰάκης, καλεούτων τῶν Περσίων, δεόμενός
σφιν ἐκλιπεῖν τὴν Ἰώνων συμμαχίην· οἱ Σάμιοι ὦν, 6
ὀρέοντες ἅμα μὲν εἰσὶσαν ἀταξίην πολλὴν ἐκ τῶν Ἰώ-
νων, ἐδέκοντο τοὺς λόγους· ἅμα δὲ κατεφαίντό σφι
εἶναι ἀδύνατα τὰ βασιλῆος πρήγματα ὑπερβαλέσθαι·
εὖ τε ἐπιστάμενοι, ὥς, εἰ καὶ τὸ παρὲν ναυτικὸν ὑπερ-
βαλοῖατο τοῦ Δαρείου, ἄλλο σφι παρῶναι πνυταπλή- 10
σιον. προφάσιος ὦν ἐπιλαβόμενοι, ἐπεὶ τε τάχιστα εἶ-
δον τοὺς Ἴωνας ἀργυμένους εἶναι χρηστοὺς, ἐν κέρδει

huic homini pareamus! Haec dixerant, et extemplo
nemo amplius mandata facere voluit: sed, tamquam
pedestris exercitus, tentoriis in insula fixis degebant in
umbra, naves conscendere exerceique nolentes. (13.)
Quae ubi a Ionibus fieri viderunt *Samiorum* duces;
tum vero, quos sermones iubentibus Persis ad eos
deferendos prius curaverat Aeaces, Sylosontis filius,
deserere eos iubens Ionum societatem, hos tunc ser-
mones animis admittebant Samii, spretum ab Ioni-
bus militarem omnem videntes disciplinam, simul-
que intelligentes superari non posse regis potentiam;
satis quippe gnari, etiamsi praesentes navales copias
superarent Darii, alias quintuplices contra se adfu-
turas. Adripientes igitur occasionem, simulatque Io-
nas viderunt negantes in officio se futuros, lucro

ἔποיעύντο περιποιῆσαι τὰ τε ἱερὰ τὰ σφέτερα καὶ τὰ ἴδια. Ὁ δὲ Αἰάκης, παρ' ὅτεν τοὺς λόγους ἐδέκοντο
 15 οἱ Σάμιοι, παῖς μὲν ἦν Συλοσῶντος τοῦ Αἰάκειος· τύραννος δὲ ἑὸν Σάμου, ὑπὸ τοῦ Μιλησίου Ἀρισταγόρου ἀπεστέρητο τὴν ἀρχὴν, κατὰπερ οἱ ἄλλοι τῆς Ἰωνίης τύραννοι.

Τότε ὦν ἐπὶ ἐπέπλων οἱ Φοίνικες, οἱ Ἴωνες ἀντ- 14
 ἀνῆγον καὶ αὐτοὶ τὰς νέας ἐπὶ κέρας. ὥς δὲ καὶ ἀγχοῦ ἐγίνοντο, καὶ συνέμισγον ἀλλήλοισι, τὸ ἐνθεῦτεν οὐκ ἔχω ἀτρεκέως συγγράφαι, οἷτινες τῶν Ἰώνων ἐγένοντο
 5 ἄνδρες κακοὶ ἢ ἀγαθοὶ ἐν τῇ ναυμαχίᾳ ταύτῃ· ἀλλήλους γὰρ κατατιμώνται. Λέγονται δὲ Σάμιοι ἐμβαῦτα, κατὰ τὰ συγκείμενα πρὸς τὸν Αἰάκην, αἰεράμενοι τὰ ἰστία, ἀποπλῶσαι ἐκ τῆς τάξεως ἐς τὴν Σάμον, πλην ἑνδεκα νεῶν. τούτων δὲ οἱ τριήραρχοι παρόμενον καὶ

sibi duxerunt servare res suas et sacras et privatas. Erat autem *Aeaces* ille, cui morem Samii gesserunt, filius *Sylosontis*, *Aeacis* nepos: qui, quum tyrannus fuisset Sami, ab *Aristagora* Milesio exutus fuerat imperio, quemadmodum reliqui *Ioniae* tyranni.

(14.) Tunc igitur, ubi *Phoenices* cum classe contra progressi sunt, *Iones* etiam naves suas longo ordine eduxerunt. Ut vero prope invicem fuerunt, commiseruntque praelium, deinde quinam ex Ionibus aut ignavi in hac *navali pugna* aut fortes viri fuerint, adcurate scribere non possum: nam alii alios in vicem culpant. Dicuntur autem tunc *Samii*, ut convenerat cum *Aeace*, sublati velis, deserta acie, Samum navigasse, undecim navibus exceptis. Harum enim praefecti manserunt, pugnaveruntque spreto

ἱναυμάχων, ἀνηκουστήσαντες τοῖσι στρατηγοῖσι· καὶ 10
 σφι τὸ κοινὸν τῶν Σαμίων ἔδωκε διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα,
 ἐν στήλῃ ἀναγραφῆναι πατρόθεν, ὡς ἀνδράσι ἀγαθοῖσι
 γενομένοισι· καὶ ἔστι αὕτη ἡ στήλη ἐν τῇ ἀγορῇ. Ἰδο-
 μνοι δὲ καὶ Λέσβιοι τοὺς προσεχίας Φεύγοντας, τῶν
 τὸ ἐποίουν τοῖσι Σαμίοισι· ὥς δὲ καὶ οἱ πλεῖνές τῶν 15
 15 Ἴωνων· ἐποίουν τὰ αὐτὰ ταῦτα. Τῶν δὲ παραμεινάν-
 των ἐν τῇ ναυμαχίᾳ περιέφθησαν τρηχύτατα Χῖοι, ὡς
 ἀποδεικνύμενοί τε ἔργα λαμπρὰ καὶ οὐκ ἐβιλακακίον-
 τες. παρείχοντο μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ πρότερον εἰρέθῃ,
 κίας ἑκατὸν, καὶ ἐπ' ἑκάστης αὐτέων ἄνδρας τεσσαερά 5
 κοντα τῶν ἀστῶν λογάδας ἐπιβατεύοντας. ὁρίοντες δὲ
 τοὺς πολλοὺς τῶν συμμάχων προδιδόντας, οὐκ ἔδικαίουν
 γενέσθαι τοῖσι κακοῖσι αὐτέων ὁμοῖοι· ἀλλὰ μετ' ὀλί-
 γων συμμάχων μεμουνωμένοι, διεκπλώνοντες ἱναυμάχων,

ducum suorum imperio: hisque commune Samiorum,
 ob hoc factum, honorem habuit, ut nomina eorum
 cum paternis nominibus columnae inscriberentur, ut
 qui probi fortesque viri fuissent: et est haec columna
 in foro. *Lesbii* vero, proximos profugere videntes,
 idem fecerunt quod *Samii*: eorumque exemplum ma-
 ior pars *Ionum* secuta est. (15.) Ex his vero qui in
 praelio substiterunt, pessime accepti sunt *Chii*, prae-
 claris quidem factis nobilitati, et neutiquam, ut alii,
 de industria cessantes. Contulerant enim, quemad-
 modum ante etiam dictum est, naves centum; et in
 earum unaquaque erant quadraginta selecti ex civi-
 bus propugnatores. Qui ubi plerosque socios prodere
 rem communem viderunt, noluerunt pravorum esse
 similes; sed cum paucis e sociis soli relictis, pugna-

10 ες ὃ τῶν πολεμίων ἐλόντες νέας συχὰς, ἀπέβαλον τῶν
 σφετέρων νεῶν τὰς πλεῦνας. Χῖοι μὲν δὴ τῇσι λειπῇσι
 τῶν νεῶν ἀποφεύγουσι εἰς τὴν ἑαυτῶν. Ὅσοισι δὲ τῶν 16
 Χίων ἀδύνατοι ἔσαν αἱ νέες ὑπὸ τραυμάτων, οὗτοι δὲ,
 ὥς ἐδιώκοντο, καταφυγγάνουσι πρὸς τὴν Μυκάλην.
 νέας μὲν δὴ αὐτοῦ ταύτῃ ἐποκείλαντες κατέλιπον, οἱ
 5 δὲ περὶ ἐκομίζοντο διὰ τῆς ἡπείρου. ἐπεὶ δὲ ἐσέβαλον
 εἰς τὴν Ἐφεσίην κομιζόμενοι οἱ Χῖοι, νυκτὸς τε ἀπικέα-
 το εἰς αὐτήν, καὶ ὄντων τῇσι γυναιξὶ αὐτόθι θεσμοφο-
 ρίαν ἐνθαῦτα δὴ οἱ Ἐφεσίοι, οὔτε προακηκοότες ὥς
 εἶχε περὶ τῶν Χίων, ἰδόντες τε στρατὸν εἰς τὴν χώραν
 10 ἐσβεβληκότα, πάγχυ σφέας καταδόξαντες εἶναι κλῶ-
 πας, καὶ ἵνα ἐπὶ τὰς γυναῖκας, ἐξεβοήθειον πανδη-
 μί, καὶ ἔκτεινον τοὺς Χίους. οὗτοι μὲν νυν τοιαύτῃσι

runt discurrentes per hostium naves, easque per-
 rumpentes; donec, postquam plures naves cepissent,
 ipsi suarum maiorem partem amiserunt. Chii igitur
 cum reliquis e suis navibus domum profugerunt.
 (16.) Quibus vero ex Chiorum numero invalidae na-
 ves erant ob accepta vulnera, hi, quum hostis eos
 persequeretur, ad Mycalen profugerunt: et relictis
 ibi navibus in breviam eiectionis, pedibus per continen-
 tem redire instituerunt. Ut vero Ephesiorum fines
 ingressi sunt redeuntes Chii, noctuque ad eum lo-
 cum pervenerunt ubi tunc mulieres Thesmophoria
 celebrabant; ibi tunc Ephesii, quum quo pacto res
 Chiorum se haberent ante non audivissent, viderent
 autem militum multitudinem fines suos invadentem,
 prorsus persuasi fures hos esse, qui mulieribus insi-
 diarentur, universi ad vim arcendam procurrerunt,

Herod. T. III. P. I.

B

- 17 περιέπιπτον τύχησι. Διονύσιος δὲ ὁ Φωκαεὺς, ἐπεί τε ἔμαθε τῶν Ἰόνων τὰ πρήγματα διεφθαρμένα, νίας ἔλων τρεῖς τῶν πολεμίων, ἀπέπλεε εἰς μὲν Φώκαιαν οὐκέτι, εὖ εἰδὼς ὡς ἀνδραποδιεῖται σὺν τῇ ἄλλῃ Ἰωνίῃ· ὁ δὲ ἰθείως, ὡς εἶχε, ἔπλεε εἰς Φοινίκην. γαύλους δὲ ἐμβαῦτα καταδύσας, καὶ χρήματα λαβὼν πολλὰ, ἔπλεε εἰς Συκελίην· ὁρμειώμενος δὲ ἐνθεῦτεν, ληϊστὴς κατεστήκει, Ἑλλήνων μὲν οὐδένος, Καρχηδονίων δὲ καὶ Τυρσηῶν.
- 18 Οἱ δὲ Πέρσαι ἐπεί τε τῇ ναυμαχίῃ ἐνίκων τοὺς Ἴωνας, τὴν Μίλητον πολιορκέοντες ἐκ γῆς καὶ θαλάσσης, καὶ ὑπερύσσοντες τὰ τείχη, καὶ πάντοίαις μηχαναῖς προσφέροντες, αἰρέουσι κατ' ἄκρης, ἕκτω ἔτι ἀπὸ τῆς ἀποστάσιος τῆς Ἀρισταγόρῳ καὶ ἡνδραπο-

et Chios interfecerunt. Ac Chii quidem tali utrimque fortuna usi sunt. (17.) *Dionysius* vero Phocaeensis, perditas res esse intelligens Ionum, captis tribus hostium navibus, abiit non iam Phocaeam navigans, satis gnarus eam cum reliqua Ionia in servitutem iri redactum; sed e vestigio rectā in Phoenicem contendit. Ibi quum onerarias multas naves demersisset, multaque pecunia et aliis rebus pretiosis esset potitus, in Siciliam inde vela fecit: ex qua coortus, praedatoriam exercuit; Graecanicae quidem nulli navi insidiatus, sed Carthaginiensibus ac Tyrrenis.

(18.) *Persae*, victis pugna navali Ionibus, terra marique *Miletum* oppugnarunt, et, suffossis muris, admotisque cuiusque generis machinis, cum ipsa arce ceperunt, sexto a defectione Aristagorae anno; captamque in servitutem redegerunt. Ita ea ipsa cala-

δίδαντο τὴν πόλιν, ὥστε συμπεσέειν τὸ πάθος τῷ χρη-
στηρίῳ τῷ ἐς Μίλητον γενομένῳ. Χρωσμένοισι γὰρ 19
Ἀργεῖοιαι ἐν Δελφοῖσι περὶ σωτηρίας τῆς πόλεως τῆς
σφετέρης, ἐχρήσθη ἐπίκουρον χρηστήριον· τὸ μὲν ἐς αὐ-
τούς τοὺς Ἀργεῖους φέρον, τὴν δὲ παρενθήκην ἔχρησε ἐς
5 Μιλησίους. τὸ μὲν νυν ἐς τοὺς Ἀργεῖους ἔχον, ἔπειαν
κατὰ τοῦτο γένεσθαι τοῦ λόγου, τότε μνησθήσομαι· τὰ
δὲ τοῖσι Μιλησίοισι οὐ παρεῦσι ἔχρησε, ἔχει ὧδε·
Καὶ τότε δὴ, Μίλητε, κακῶν ἐπιμήχανε ἔργων,
πολλοῖσι δεῖπνόν τε καὶ αὔλαα δῶρα γενήσῃ·
10 σαὶ δ' ἄλοχοι πολλοῖσι πόδας νύφουσι κομήταις·
νηοῦ δ' ἡμετέρου Διδύμοις ἄλλοις μελήσει.
Τότε δὴ ταῦτά τοὺς Μιλησίους κατελάμβανε, ὅτε γε
ἄνδρες μὲν οἱ πλεῖνες ἐκτείνοντο ὑπὸ τῶν Περσέων ἐόν-

mitate defuncta Miletus est, quae in illam ab oraculo
praedicta erat. (19.) Nam quum Argivi Delphis ora-
culum de suae urbis salute consuluisent, editum
est promiscuum effatum, unum quidem ad Argivos
spectans, sed huic immixtum aliud ad Milesios per-
tinens. Et illud quidem, quod Argivos spectabat,
deinde referam, quum ad illum narrationis locum
pervenero; quae vero Milesiis, tunc non praesenti-
bus, praedixit deus, ita habent:

*Tunc quoque, commentrix operum Milete ma-
lorum,*

*permultis coena et praestantia munera fies,
crinitisque pedes tua pluribus abluet uxor;*

templi aliis nostri in Didymis sua cura manebit.
Tunc igitur haec Milesiis acciderunt, quando viro-
rum maior pars interfecta est a Persis longos capillos

των κομητείων, γυναῖκες δὲ καὶ τέκνα ἐν ἀνδραπόδων
 λόγῳ ἐγίνοντο· ἱρὸν δὲ τὸ ἐν Διδύμοισι, ὃ τῆς τε καὶ 15
 τὸ χρηστήριον, συληθέντα ἐνεπίμπρατο. τῶν δ' ἐν τῷ ἱερῷ
 τούτῳ χρημάτων πολλάκις μῆμην ἐτέρωθι τοῦ λόγου
 20 ἐποίησάμην. Ἐνθεῦτεν οἱ ζωγρηθέντες τῶν Μιλησίων
 ἤγοντο εἰς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ σφιας Δαρεῖος, κακὸν
 οὐδὲν ἄλλο ποιήσας, κατοίκισε ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ καλεο-
 μένῃ θαλάσῃ, ἐν Ἀμπε πόλι, παρ' ἣν Τίγρης ποτα-
 μὸς παραρρέων, εἰς θάλασσαν ἐξίει. τῆς δὲ Μιλησίης 5
 χώρας αὐτοὶ μὲν οἱ Πέρσαι εἶχον τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ
 τὸ πεδίον, τὰ δὲ ὑπεράκρια ἔδσαν Καρσὶ Πηδασεῦσι
 21 ἐκτῆσθαι. Παβοῦσι δὲ ταῦτα Μιλησίοισι πρὸς Περ-
 σέων, οὐκ ἀπέδσαν τὴν ὁμοίην Συβαρίται, οἱ Λάον
 τε καὶ Σκίδρον οἶκον, τῆς πόλιος ἀπιστερημένοι. Συ-

alentibus, et mulieres et liberi mancipiorum loco
 sunt habiti, et templum Didymis, aedes et oraculum,
 exspoliatum deflagravit. Pecuniae rerumque pretiosa-
 rum, quae in hoc templo depositae erant, saepe alibi
 in hac narratione mentionem feci. (20.) Inde, quot-
 quot Milesii viri capti erant, Susa sunt ducti: quibus
 rex Darius, nullo alio malo adfectis, sedes adsigna-
 vit ad Rubrum quod vocatur mare, in Ampe oppido,
 iuxta quam praeterfluens Tigris fluvius in mare evol-
 vitur. Agri vero Milesii eam partem, quae prope ur-
 bem et in planitie sita est, Persae tenuerunt; colles
 et montana Caribus Pedasensibus possidenda de-
 dere. (21.) Milesiis, his calamitatibus adflictis a
 Persis, parem gratiam non retulerunt Sybaritae,
 qui patria urbe exuti Laum et Scidram incolebant.
 Nam Sybari a Crotoniatis capti Milesii universi, nulla

Βάριος γὰρ αἰλούσης ὑπὸ Κροτωνιητέων, Μιλήσιοι πάν-
5 τες ἤβηδὸν ἀπεκείραντο τὰς κεφαλὰς, καὶ πένθος μέ-
γα προεβήκαντο· πόλιες γὰρ αὐταὶ μάλιστα δὴ τῶν
ἡμεῖς ἴδμεν, ἀλλήλησι ἐξεινώθησαν. Οὐδὲν ὁμοίως καὶ
Ἀθηναῖοι. Ἀθηναῖοι μὲν γὰρ δῆλον ἐποίησαν ὑπεραχθε-
σθέντες τῇ Μιλήτου αἰλώσει, τῇ τε ἄλλῃ πολλαχῇ, καὶ
10 δὴ καὶ ποιήσαντι Φρυνίχῳ δράμα Μιλήτου ἄλωσιν,
καὶ διδάξαντι, ἐς δάκρυά τε ἔπεσε τὸ θέντρον, καὶ ἐξη-
μίωσάν μιν, ὡς ἀναμνήσαντα οἰκήτῃα κακὰ, χιλήσι
δραχμῇσι· καὶ ἐπέταξαν μηκέτι μηδένα χρᾶσθαι τού-
τῳ τῷ δράματι.

Μίλητος μὲν νυν Μιλησίων ἐρήμωτο. Σαμίων δὲ τοῖσι 22
τι ἔχουσι, τὸ μὲν ἐς τοὺς Μήδους ἐκ τῶν στρατηγῶν
τῶν σφετέρων ποιητὴν, οὐδαμῶς ἤρεσκε. ἐδόκει δὲ μετὰ
τὴν ναυμαχίην αὐτίκα βουλευομένοισι, πρὶν ἢ σφί ἐς

excepta aetate, capita raserant, et ingentem prae se
tulerant luctum: hae enim civitates maxime omnium,
quas novimus, hospitii inter se iura coluerant. Secus
fecere Athenienses. Hi enim et aliis multis modis te-
statum fecerunt, quantum ex Mileti expugnatione lu-
ctum perceperint; et, quum *Phrynichus* drama scri-
psisset docuissetque, *Mileti expugnationem*, in la-
crymas eruperunt spectatores omnes, et mille drach-
mis multatus est poeta, quod domesticarum calami-
tatum memoriam refrixisset; legeque cautum est, ne
quis amplius hoc dramate uteretur.

(22.) Ita Miletus viduata est Milesiis. *Samiorum*
vero his, qui aliquid in bonis habebant, minime
placuit id quod ab ipsorum ducibus in gratiam Me-
dorum erat factum. Itaque statim a navali pugna

τὴν χώραν ἀπικέσθαι τὸν τύραννον Αἰάκεια, ἐς ἀποικίην 5
ἐκπλέειν, μηδὲ μένοντας Μήδοισί τε καὶ Αἰάκει δου-
λεύειν. Ζαγκλαῖοι γὰρ, οἱ ἀπὸ Σικελίης, τὸν αὐτὸν
χρόνον τοῦτον πέμποντες ἐς τὴν Ἰωνίην ἀγγέλους, ἐπε-
καλέοντο τοὺς Ἴωνας ἐς Καλὴν Ἀκτὴν, βουλόμενοι αὐ- 10
τόθι πόλιν κτίσαι Ἰώνων. ἡ δὲ Καλὴ αὕτη Ἀκτὴ κα-
λεομένη, ἔστι μὲν Σικελῶν, πρὸς δὲ Τυρσηνίην τετραμ-
μένη τῆς Σικελίης. ταυτέων ὦν ἐπικαλεομένων, οἱ Σά-
μιοι μούνοι Ἰώνων ἐστάλησαν, σὺν δὲ σφι Μιλησίαν
23 οἱ ἐκπεφυγότες. Ἐν ᾧ τοιόνδε δὴ τι συνήντικα γατέ-
σθαι. Σάμιοι γὰρ κομιζόμενοι ἐς Σικελίην, ἐγένοντο ἐν
Λοκροῖσι τοῖσι Ἐπιζεφυρίοις, καὶ Ζαγκλαῖοι, αὐτοὶ
τε καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτέων, τῷ οὐνόμα ἦν Σκύθης, πε-
ρικατέατο πόλιν τῶν Σικελῶν, ἐξελεῖν βουλόμενοι. 6
μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ῥηγίου τύραννος Ἀναξίλαος, τότε

deliberantes decreverunt, prius quam in ipsorum ter-
ram advenisset Aeaces tyrannus, navibus in colo-
niam emigrare, nec manere dum Medis et Aeaci ser-
vire cogerentur. Etenim per idem tempus *Zanclaei*
ex Sicilia nuncios miserant in Ioniam, qui Ionas ad
Calactam invitarent, ubi Ionicam condi urbem Zan-
claei cupiebant. Est autem haec *Cale acte* quae voca-
tur, [*Palchrum littus* latine diceret] Siciliae tractus,
Tyrreniae obversus. His igitur invitantibus, soli
ex Ionibus Samii in coloniam abierunt, cum eisque
Milesii, qui patriae calamitatem effugerant. (23.)
Interim res accidit huiusmodi. *Samii*, dum Siciliam
petunt, in Locris erant Epizephyriis; et *Zanclaei*
cum rege ipsorum, cui nomen erat Scythas, urbem
aliquam Siciliae obsidebant, quam expugnare cupidi

ἑὼν διάφορος τοῖσι Ζαγκλαίοις, συμμῖξας τοῖσι Σα-
 μίοις, ἀναπείθει ὡς χρεὸν εἶη Καλὴν μὲν Ἀκτὴν ἐπ' ἣν
 ἔπλεον, ἐᾶν χαίρειν, τὴν δὲ Ζάγκλην σχεῖν, εὐῶσαν
 10 ἐρῆμον ἀνδρῶν. πειθομένων δὲ τῶν Σαμίων, καὶ σχόν-
 των τὴν Ζάγκλην, ἐνθαῦτα οἱ Ζαγκλαῖοι ὡς ἐπύθοντο
 ἔχαμένην τὴν πόλιν ἐωυτῶν, ἐβοήθεον αὐτῇ, καὶ ἐπεκα-
 λῶντο Ἴπποκράτεια, τὸν Γέλης τύραννον· ἦν γὰρ δὴ σφι
 οὗτος σύμμαχος. ἐπεὶ τε δὲ αὐτοῖσι καὶ ὁ Ἴπποκράτης
 15 σὺν τῇ στρατιῇ ἦκε βοηθέν, Σκύθη μὲν τὸν μούναρ-
 χον τῶν Ζαγκλαίων, ἀποβαλόντα τὴν πόλιν, ὁ Ἴπ-
 ποκράτης πεδήσας, καὶ τὸν ἀδελφεὸν αὐτοῦ Πυθογέ-
 νεια, ἐς Ἴνυκον πόλιν ἀπέπεμψε· τοὺς δὲ λοιποὺς Ζαγ-
 κλαίους, κοινολογησάμενος τοῖσι Σαμίοις, καὶ ἄρκους
 20 δαὺς καὶ δεξάμενος, προέδωκε· μισθὸς δὲ οἱ ἦν εἰρημέ-
 νος ὅδε ὑπὸ τῶν Σαμίων, πάντων τῶν ἐπίπλων καὶ ἀν-

erant. Ea re cognita, Anaxilaus Rhegii tyrannus, in-
 fensus tunc Zancleis, cum Samiis egit, monens eos
*omittendam esse, quam peterent, Calactam; occu-
 pandamque Zanclam, viris vacuam.* Et Samii, dicto
 audientes, Zanclam tenuere. Zanclaei, ut occupatam
 suam urbem audivere, ad opem ferendam adcur-
 runt, advocato etiam Hippocrate, Gelae tyranno,
 quicum illis societas erat. At Hippocrates, postquam
 eum exercitu tamquam opem illis laturus advenit,
 ipse Scytham Zanclaeorum monarcham, qui urbem
 amiserat, fratremque eius Pythogenem, compedibus
 vinctos in oppidum Inycum misit; reliquos autem
 Zanclaeos, foedere cum Samiis inito, et fide data ac-
 ceptaque, prodidit. Merces ei a Samiis haec erat sti-
 pulata, ut omnium quae moveri possent mancipio-

δραπόδων τὰ ἡμίση μεταλαβεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει, τὰ δ' ἐπὶ τῶν ἀγρῶν πάντα Ἴπποκράτεια λαγχάνειν. τοὺς μὲν δὴ πλεῖνας τῶν Ζαγκλαίων αὐτὸς ἐν ἀνδραπόδων λόγῳ εἶχε δῆσας· τοὺς δὲ κορυφαίους αὐτίαν τρηκο- 25 σίους, ἔδωκε τοῖσι Σαμίοισι κατασθάζει· οὐ μὲν τοι 24 οἱ γε Σάμιοι ἐποίησαν ταῦτα. Σκυῖθης δὲ, ὁ τῶν Ζαγκλαίων μόναρχος, ἐκ τῆς Ἰνύκου ἐκδιδρῆσκει εἰς Ἰμέρην· ἐκ δὲ ταύτης παρῆν εἰς τὴν Ἀσίην, καὶ ἀνέβη παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον. καὶ μιν ἐνόμισε Δαρεῖος πάντων ἀνδρῶν δικαιοτάτον εἶναι, ὅσοι ἐκ τῆς Ἑλλάδος παρ' 5 ἐαυτὸν ἀνέβησαν. καὶ γὰρ παρατησάμενος βασιλῆα, εἰς Σικελίην ἀπῆκετο· καὶ αὐτίς ἐκ τῆς Σικελίης ὀπίσω παρὰ βασιλῆα, εἰς ὃ γῆραι μέγα ὄλβιος εὖν ἰταλεύθησε ἐν Πέρσῃσι. Σάμιοι δὲ, ἀπαλλαχθέντες Μήδων, ἀπονητὶ πόλιν καλλίστην Ζάγκλην περιβεβλήα 10

rumque, quae in urbe essent, dimidiam partem Hippocrates acciperet; quae vero in agris essent, ea cuncta sortiretur. Igitur Zancleorum plerosque ipse mancipiorum loco in vinculis habuit, eminentiores autem illorum trecentos Samiis tradidit interficiendos: at ab hac quidem culpa Samii abstinuere. (24.) Scythas vero, Zancleorum monarcha, ex Inyco Hymenam profugit; indeque in Asiam profectus, ad regem Darium adscendit. Et hunc Darius iustissimum iudicavit virorum omnium, qui ex Graecia ad ipsum adscenderant: nam veniam a rege impetratam in Siciliam redierat, rursusque ex Sicilia ad regem erat reversus. Denique senex et beatus apud Persas e vita discessit. Ita igitur Samii, procul a Medis profecti, nullo labore pulcherrima urbe Zancle sunt potiti. (25.)

το. Μετὰ δὲ τὴν ναυμαχίην τὴν ὑπὲρ Μιλήτου γενο- 25
μένην, Φοίνικες, κελευσάντων Περσέων, κατήγον ἐς Σά-
μον Αἰάκεια τὸν Συλοσῶντος, ὡς πολλὰ τε ἄξιον γενό-
μενόν σφισι, καὶ μεγάλα κατεργασάμενον. καὶ Σα-
5 μίοισι μούνοισι τῶν ἀποστάντων ἀπὸ Δαρείου, διὰ τὴν
ἔκλειψιν τῶν νεῶν τῶν ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, οὔτε ἡ πόλις,
αὔτε τὰ ἱερά ἐνεπρήσθη. Μιλήτου δὲ αἰλούσης, αὐτίκα
Καρίην ἔσχον οἱ Πέρσαι· τὰς μὲν ἐβελοντὴν τῶν πολίων
ὑποκυψάσας, τὰς δὲ ἀνάγκῃ προσηγάγοντο. ταῦτα μὲν
10 δὴ οὕτως ἐγένετο.

Ἰστιαίῳ δὲ τῷ Μιλησίῳ ἐόντι περὶ Βυζάντιον, καὶ 26
συλλαμβάνοντι τὰς Ἰώνων ὀλκάδας ἐκπλωούσας ἐκ τοῦ
Πόντου, ἐξαγγέλλεται τὰ περὶ Μίλητον γέγονενα. τὰ
μὲν δὴ περὶ Ἑλλήσποντον ἔχοντα πρήγματα ἐπιτρέπτει
5 Βισάλτῃ, Ἀπολλοφάνεος παιδί, Ἀβυδηνῶ· αὐτὸς δὲ

Post peractam pro Mileto navalem pugnam, Phoenices ex Persarum mandato *Aeacem*, Sylosontis filium, Samum reduxerunt; utpote qui utilissimam illis egre-
giamque operam praestitisset. Et solis, ex omnibus qui a Dario defecerant, Samiis neque urbs neque
templa incensa sunt, propterea quod naves eorum in pugna navali socios deseruerant. Captâ vero Mi-
leto, protinus *Caria* in potestatem venit Persarum, aliis oppidis ultro sese deditibus, aliis vi ad obse-
quium redactis. Atque ita hae res gestae sunt.

(26.) Circa Byzantium versante *Histiaceo Mi-
lesio*, et Ionum onerarias naves e Ponto venientes
intercipienti, adfertur nuncius de rebus ad *Miletum*
gestis. Itaque, rebus ad Hellespontum Bisaltæ Aby-
deno permissis, *Apollophanis* filio, ipse secum sum-

ἔχων Λεσβίους, εἰς Χίον ἔπλεε. καὶ Χίων Φρουρῇ, οὐ
 προσιεμένη μιν, συνέβαλε ἐν Κοίλοισι καλεομένοισι τῆς
 Χίης χώρας. τούτων τε δὴ ἐφόνευσε συχνοὺς· καὶ τῶν
 λοιπῶν Χίων, οἷα δὴ κεκακωμένων ἐκ τῆς ναυμαχίης,
 ὁ Ἰστιαῖος ἔχων τοὺς Λεσβίους ἐπικράτησε, ἐκ Πολί- 10
 27 χης τῆς Χίων ὀρμαίνετος. Φιλέει δὲ κως προσημα-
 νειν, εὐτ' αὖ μέλλη μεγάλα κακὰ ἢ πόλι ἢ ἔθνει ἔσι-
 σθαι· καὶ γὰρ Χίοισι πρὸ τούτων σημήϊα μεγάλα ἐγέ-
 νετο. τοῦτο μὲν σφι πέμψασι εἰς Δελφοὺς χορὸν νε-
 νέων ἑκατὸν, δύο μῦνοι τούτων ἀπενόστησαν, τοὺς δὲ 5
 ὀκτῶ τε καὶ ἐννεήκοντα αὐτέων λοιμοὺς ὑπολαβὼν ἀπή-
 νεικε· τοῦτο δὲ, ἐν τῇ πόλι τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον,
 ὀλίγον πρὸ τῆς ναυμαχίης, παισὶ γράμματα διδασκο-
 μένοισι ἐνέπεσε ἡ στέγη, ὥστε ἀπ' ἑκατὸν καὶ εἴκοσι

tis Lesbiis *Chium* navigavit. Ubi quum non recipe-
 ret eum Chiorum praesidium, acie cum his congres-
 sus in *Coelis* [i. e. *Cavis*] quae vocantur Chiae ter-
 rae, multos eorum interfecit: moxque reliquos etiam
 Chios, quippe navali pugna misere adflictos, sub po-
 testatem suam Histiaeus, Lesbiis adiutus, redegit, ex
 Polichna Chiorum oppido impetu facto. (27.) Solet
 autem deus ante significare, quando magna mala ci-
 vitati aut populo cuipiam imminet: atque etiam
 Chiis ante has calamitates *ingentia signa* acciderant.
 Primum enim, quum centum iuvenum chorum Del-
 phos misissent, non nisi duo ex his redierant, cae-
 teris octo et nonaginta peste absumtis: tum per idem
 tempus, haud multo ante navalem pugnam, super
 puerorum capitibus literas discentium tectum corrue-
 rat, ut de centum et viginti pueris unus solus evaserit.

- 10 παίδων εἰς μῦθος ἀπέφύγε. ταῦτα μὲν σφι σημήϊα ὁ
 θεὸς προέδεξε· μετὰ δὲ ταῦτα, ἡ ναυμαχίη ὑπελαβοῦ-
 σα, ἐς γόνυ τὴν πόλιν ἔβαλε· ἐπὶ δὲ τῇ ναυμαχίῃ ἐπε-
 γένητο Ἰστιαῖος, Λεσβίους ἄγων· κεκακωμένων δὲ τῶν
 Χίων, καταστροφὴν εὐπετέως αὐτέων ἐποίησατο. Ἐν 28
 δεῦτεν δὲ ὁ Ἰστιαῖος ἐστρατεύετο ἐπὶ Θάσον, ἄγων Ἰω-
 νων καὶ Αἰολέων συγχούς. περικατημένῳ δὲ οἱ Θάσον
 ἦλθε ἀγγελίη, ὡς οἱ Φοίνικες ἀναπλώουσι ἐκ τῆς Μι-
 5 λήτου ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰωνίην. πυθόμενος δὲ ταῦτα, Θά-
 σον μὲν ἀπέρθητον λείπει, αὐτὸς δὲ ἐς τὴν Λέσβον ἠπεί-
 γετο, ἄγων πᾶσαν τὴν στρατιήν. ἐκ Λέσβου δὲ, λε-
 μαινούσης οἱ τῆς στρατιῆς, πέρην διαβαίνει, ἐκ τοῦ Ἀταρ-
 νέος ὡς ἀμήσων τὸν σῖτον, τὸν τε ἐνθεῦτεν, καὶ τὸν ἐκ
 10 Καΐκου πεδίου τὸν τῶν Μυσῶν. Ἐν δὲ τούτοις τῶσι
 χωρίοις ἐτύγχανε ἐὼν Ἀρπαγός, ἀνὴρ Πέρσης, στρα-
 τηγὸς στρατιῆς οὐκ ὀλίγης· ὃς οἱ ἀποβάντι συμβαλὼν,

His signis a Deo ante ostensis, deinde secuta pugna navalis in genu proiecit civitatem; post pugnam vero navalem supervenit Histiaeus cum Lesbiis, et Chios iam ante adtritros facile oppressit. (28.) Inde *Thaso* arma *Histiaeus* intulit, magnam Ionum et Acolensium manum secum ducens. Dum vero *Thasum* circumsidet, adfertur ei nuncius, Phoenices Mileto profectos reliquam Ioniam navibus petere. Quo cognito, *Thasum* inexpugnatam relinquens, *Lesbum* contendit, universis copiis secum ductis. *Lesbo* vero, quum fame laboraret exercitus, in continentem traiecit, frumentum demetere et ex *Atarneo* cogitans, et ex *Caico* campo *Misyae* ditionis. At fuit forte in ea regione *Harpagus* Persa, haud exigui dux exercitus:

αὐτὸν τε Ἰστιαῖον ζωγρῶν ἔλαβε, καὶ τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸν πλεῶν διέφθειρε.

- 29 Ἐξωγρήθη δὲ ὁ Ἰστιαῖος ὧδε. ὡς ἐμάχοντο οἱ Ἕλληνες τοῖσι Πέρσησι ἐν τῇ Μαλήνῃ τῆς Ἀταρνείτιδος χώρας, οἱ μὲν συνέστασαν χρόνον ἐπὶ πολλόν, ἡ δὲ ἵππος ὕστερον ὀρμηθεῖσα ἐπιπίπτει τοῖσι Ἕλλησι. τότε δὴ ἔργον τῆς ἵππου τοῦτο ἐγένετο· καὶ τετραμμένων τῶν Ἑλλήνων, ὁ Ἰστιαῖος ἐλπίζων οὐκ ἀπολέσθαι ὑπὸ βασιλῆος διὰ τὴν παρούσαν ἀμαρτάδα, Φιλοψυχὴν τοιήνδε τινὰ ἀναιρέεται· ὡς Φεύγων τε καταλαμβάνετο ὑπὸ ἀνδρὸς Πέρσῃ, καὶ ὡς καταιρόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐμελλε συγκεντηθῆσθαι, Περσίδα γλῶσσαν μετὰ 5
30 μηνύει ἑαυτὸν, ὡς εἶη Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος. Εἰ μὲν νυν, ὡς ἐξωγρήθη, ἄχθῃ ἀγόμενος παρὰ βασιλῆα Δα-

qui, cum illo in terram egresso commissâ pugna, et ipsum Histiaeum vivum cepit, et maiorem copiarum illius partem interfecit.

(29.) *Captus est autem Histiaeus hoc modo. Commisso Graecos inter et Persas praelio in Malena agri Atarnensis, per satis longum tempus aequo Marte pugnatum est. Ad extremum vero immissus Graecis equitatus negotium confecit: et in fugam versis Graecis, Histiaeus, sperans se ob admissam culpam non supplicio adfectum iri a rege, talem quemdam vitae amorem concepit. Quum fugientem adsecutus esset homo Persa, qui iam in eo erat ut deprehensum confoderet, Persico ille sermone hominem adloquens, esse se Histiaeum Milesium indicavit. (30.) Qui si in vita fuisset servatus, et ad Darium regem adductus, puto equidem nihil mali*

450, 82.

ρεῖον, ὃ δὲ οὐτ' ἂν ἔπαθε κακὸν οὐδὲν, δοκέειν ἐμοὶ, ἀπῆ-
 κέ τ' ἂν αὐτῷ τὴν αἰτίην. νῦν δέ μιν, αὐτέων τε τουτέων
 5 εἵνεκα, καὶ ἵνα μὴ διαφυγῶν, αὐτὶς μέγας παρὰ βα-
 σιλείῳ γένηται, ἌρταΦέρης τε ὁ Σαρδίῳ ὑπάρχος,
 καὶ ὁ λαβὼν Ἄρπαγος, ὡς ἀπῖκετο ἀγόμενος ἐς Σάρ-
 δις, τὸ μὲν αὐτοῦ σῶμα αὐτοῦ ταύτῃ ἀνεσταύρωσαν,
 τὴν δὲ κεφαλὴν ταριχεύσαντες, ἀνήνεικαν παρὰ βασι-
 10 λῆα Δαρεῖον ἐς Σοῦσα. Δαρεῖος δὲ πυθόμενος ταῦτα,
 καὶ ἐπαυτῆσάμενος τοὺς ταῦτα ποιήσαντας, ὅτι μιν οὐ
 ζῶντα ἀνήγαγον ἐς ὅψιν τὴν ἐωυτοῦ, τὴν κεφαλὴν τὴν
 Ἰστιαίου λούσαντάς τε καὶ περιστείλαντας εὐ ἐνετείλα-
 το θάψαι, ὡς ἀνδρὸς μεγάλως ἐωυτῷ τε καὶ Πέρσῃσι
 15 εὐεργέτω. Τὰ μὲν περὶ Ἰστιαῖον οὕτω ἔσχε.

Ὁ δὲ ναυτικός στρατὸς ὁ Περσέων, χειμερίσας περὶ 31
 Μίλητον, τῷ δευτέρῳ ἔτει ὡς ἀνέπλωσε, αἰρᾷ εὐπε-

fuisse eum passurum, remissurumque ei culpam fuis-
 se regem. Nunc hanc ipsam ob causam, ne salvus
 evaderet, iterumque magnus fieret apud regem,
Artaphernes Sardium praefectus, et qui illum capti-
 vum fecerat *Harpagus*, ut Sardes adductus est *His-
 tiaeus*, corpus illius suspenderunt e cruce, caput au-
 tem, sale conditum, Susa ad Darium regem miserunt.
 Quibus rebus cognitis *Darius*, vituperatis his qui
 hoc fecerunt, quod non vivum illum in suum con-
 spectum adduxissent, caput *Histiaei* lotum et bene
 curatum iussit sepeliri, ut viri de se et de Persis prae-
 clare meriti. Hoc igitur fato functus Histiaeus est.

(31.) Iam *navalis Persarum exercitus*, postquam
 circa Miletum hyemaverat, sequenti anno inde pro-
 fectus, insulas facile cepit haud procul a continente

τῶς τὰς νήσους τὰς πρὸς τῇ ἡπείρῳ κειμένας, Χίον
 καὶ Λέσβον καὶ Τένεδον. ὅπως δὲ λαβοὶ τινὰ τῶν νή-
 σων, ὡς ἐκάστην αἰρόντες οἱ βάρβαροι ἐσαγῆναι τοὺς 5
 ἀνθρώπους. σαγηνεύουσι δὲ τόνδε τὸν τρόπον. ἀνὴρ ἀν-
 θρὸς αἰψάμενος τῆς χειρὸς, ἐκ θαλάσσης τῆς βορρῆς
 ἐπὶ τὴν νοτίην διήκουσι, καὶ ἔπειτα διὰ πάσης τῆς νή-
 σου διέρχονται ἐκθηρεύοντες τοὺς ἀνθρώπους. Αἶρεον δὲ
 καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ πόλεις τὰς Ἰάδας κατὰ τὰ αὐ- 10
 τὰ· πλὴν οὐκ ἐσαγῆναι τοὺς ἀνθρώπους· οὐ γὰρ οἱ
 32 τ' ἦν. Ἐνθαῦτα Περσίων οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἐψεύσαντο
 τὰς ἀπειλὰς τὰς ἐπηπάλησαν τοῖσι Ἰωσι στρατοπε-
 δευομένοισι ἐναντία σφίσι. ὡς γὰρ δὴ ἐπακράτησαν τῶν
 πόλιων, παῖδάς τε τοὺς εὐειδεστάτους ἐκλεγόμενοι ἐξέ-
 ταμνον, καὶ ἐπαύον αὐτὶ εἶναι ἐνόρχιας ἐνούχους· καὶ 5
 παρθένους τὰς καλλιστενούσας, ἀνασπάστους παρὰ

sitas, *Chium* et *Lesbum* et *Tenedum*. Quarum insu-
 larum ut quaque potiti erant barbari, incolas omnes
 indagine cinctos capiebant. *Indagine* autem *cingunt*
 hoc modo. Vir virum manu prehensens, a mari sep-
 temtrionali ad australe pertinentes, totam pervadunt
 insulam, atque ita homines velut feras venantur.
 Pariter vero etiam Ionicas in continente ceperunt ci-
 vitates, nisi quod ibi homines non indagine cinctos
 venati sunt, neque enim fieri id poterat. (32.) Tunc
 vero Persarum duces vera praestiterunt ea, quae mi-
 nati Ionibus erant, quum illi ex adverso castra ha-
 berent. Postquam enim urbibus potiti sunt, selectos
 puerorum formosissimos castrarunt, ex viris eunu-
 chos facientes; et virgines forma praecellentes ab-
 duxerunt ad regem; simulque urbes cum ipsis tem-

Βασιλῆα· ταῦτά τε δὴ ἐποίευν, καὶ τὰς πόλεις ἐνεπίμ-
 πρασαν αὐτοῖσι τοῖσι ἱεροῖσι. Οὕτω δὲ τὸ τρίτον Ἴωνες
 κατεδουλώθησαν· πρῶτον μὲν ὑπὸ Λυδῶν, δις δὲ ἐπε-
 10 ξῆς τότε ὑπὸ Περσέων. Ἀπὸ δὲ Ἰωνίης ἀπαλλασσό- 33
 μενος ὁ ναυτικός στρατός, τὰ ἐπ' ἀριστερὰ ἐσπλέοντι
 τοῦ Ἑλλησπόντου αἶρεε πάντα· τὰ γὰρ ἐπὶ δεξιὰ αὐ-
 τοῖσι τοῖσι Πέρσῃσι ὑποχείρια ἦν γεγονότα κατ' ἡπειρον.
 5 Εἰσὶ δὲ ἐν τῇ Εὐρώπῃ αἶδε τοῦ Ἑλλησπόντου· Χερσό-
 νησός τε, ἐν τῇ πόλεις συχναὶ ἐνεῖσι, καὶ Πέρινθος,
 καὶ τὰ τεῖχρα τὰ ἐπὶ Θρηίκης, καὶ Σηλυβρίη τε, καὶ
 Βυζάντιον. Βυζάντιοι μὲν νυν, καὶ οἱ Πέρηθεν Χαλκηδό-
 νιοι, οὐδ' ὑπέμειναν ἐπιπλέοντας τοὺς Φοίνικας, ἀλλ'
 10 οἶχοντο ἀπολιπόντες τὴν σφετέρην, ἔσω ἐς τὸν Εὐξείνιον
 πόντον· καὶ ἐνθαῦτα πόλιν Μεσαμβρίην οἴκησαν. οἱ δὲ

plis incendio cremarunt. Atque ita *tertio in servi-
 tutem Iones redacti* sunt: primum a Lydis, et his
 deinceps tunc a Persis. (33.) Post haec, relictâ Io-
 niâ, navalis exercitus omnia *Hellesponti loca*, quae
 ad sinistram sunt intranti, subegit: nam, quae a dextra
 sunt, ea Persae iam ipsi per se, terrâ adgressi, suam
 in potestatem redegerant. Sunt autem ad Hellespon-
 tum in Europa loca haec: *Chersonesus*, in qua com-
 plura insunt oppida, tum *Perinthus*, et castella
 Thraciam spectantia, et *Selybria*, et *Byzantium*.
 Iam *Byzantii* quidem, et his ex adverso oppositi
Chalcedonii: [quos aliâs *Calchedonios* nominat No-
 ster,] ne exspectarunt quidem Phoeniciae classis ad-
 ventum; sed, relictis suis sedibus, introrsus in Pon-
 tum Euxinum se receperunt, ibique urbem condi-
 derunt *Mesembriam*. Phoenices vero, incensis his

32 HERODOTI HISTOR. VI.

Φοίνικες κατακαύσαντες ταύτας τὰς χώρας τὰς κατα-
 λεχθείσας, τράπονται ἐπὶ τὴ Προκόννησθ, καὶ Ἀρτά-
 κην· πυρὶ δὲ καὶ ταύτας νείμαντες, ἔπλωσαν αὐτὶς εἰς
 τὴν Χερσόνησον, ἐξαιρήσαντες τὰς ἐπιλόπους τῶν πο- 15
 λίων, ὅσας πρότερον προσσχόντες οὐ κατίσυραν. Ἐπὶ
 δὲ Κύζικον οὐδὲ ἔπλωσαν ἀρχήν· αὐτοὶ γὰρ Κυζικηνοὶ
 ἔτι πρότερον τοῦ Φοινίκων ἔσπλου, ἐγεγόνεσαν ὑπὸ βα-
 σιλεῖ, Οἰβάρι τῷ Μεγαβάζου ὁμολογήσαντες, τῷ ἐν
 Δασκυλείῳ ὑπάρχῳ. τῆς δὲ Χερσονήσου, πλὴν Κάρ- 20
 δίης πόλιος, τὰς ἄλλας πάσας ἐχυρώσαντο οἱ Φοί-
 νικες.

34 Ἐτυράννευε δὲ αὐτέων μέχρι τότε Μιλτιάδης ὁ Κί-
 μωνος τοῦ Στησαγόρειω, κτησαμένου τὴν ἀρχὴν ταύτην
 πρότερον Μιλτιάδεω τοῦ Κυψέλου τρόπῳ τοιαύτῃ. Εἶχον
 Δόλογχοι Θρήϊκες τὴν Χερσόνησον ταύτην. οὗτοι ὦν οἱ

quae nominavi locis, contra *Proconnesum* et *Artacam* se converterunt: quibus et ipsis igni datis, ite-
 rum in *Chersonesum* navigarunt, reliquas urbes ex-
 pugnaturi, quas superiori adpulso non everterant.
 Adversus *Cyzicum* vero cursum omnino non direxe-
 runt: nam *Cyziceni* ipsi iam ante *Phoenicum* adven-
 tum in obsequio erant *Persarum*, deditione cum *Oe-*
bare facta, *Megabazi* filio, *Dascylei* praefecto. *Cher-*
sonnesi vero, una *Cardia* excepta, reliquis omnibus
 urbibus potiti sunt *Phoenices*.

(34.) *Tyrannus* tunc *Chersonesi Miltiades* erat,
Cimonis filius, *Stesagorae* nepos: quod regnum pri-
 mus olim susceperat *Miltiades*, *Cypseli filius*, hoc
 modo. Tenebant hanc *Chersonesum Dolonci* *Thra-*
ces. Hi, bello pressi ab *Absinthiis*, reges suos mise-

5 Δόλογχοι πισθέντες πολέμῳ ὑπὸ Ἀψινθίων, εἰς Δελ-
 Φοὺς ἐπεμψάν τοὺς βασιλῆας, περὶ τοῦ πολέμου χρη-
 σομένους. ἡ δὲ Πυθίη σφί ἀνείλε „οἰκιστὴν ἐπάγεσθαι
 ἐπὶ τὴν χώραν ταύτην, ὃς ἂν σφεας ἀπείοντας ἐκ τοῦ
 ἱεροῦ πρῶτος ἐπὶ ξείνια καλέσῃ.“ Ἴόντες δὲ οἱ Δόλογ-
 χοὶ τὴν ἱρὴν ὁδόν, διὰ Φωκέων τε καὶ Βαιωτῶν ἦϊσαν·
 καὶ σφεας ὡς οὐδεὶς ἐκάλεε, ἐκτράπονται ἐπ' Ἀθη-
 νέων. Ἐν δὲ τῇσι Ἀθήνησι τηλικαῦτα εἶχε μὲν τὸ πᾶν 35
 κράτος Πεισίστρατος, αἰτάρ ἐδυνάστευε καὶ Μιλτιάδης
 ὁ Κυψέλου, ἐὼν οἰκίης τεβριπποτρόφου, τὰ μὲν ἀνέκα-
 θεν ἀπ' Αἰακοῦ τε καὶ Αἰγίνης γεγονώς, τὰ δὲ νεώτε-
 5 ρα Ἀθηναῖος Φιλαίου, τοῦ Αἴαντος παῖδος, γενομένου
 πρώτου τῆς οἰκίης ταύτης Ἀθηναίου. Οὗτος ὁ Μιλτιά-
 δης, κατήμενος ἐν τοῖσι προθύροισι τοῖσι ἑαυτοῦ, ὀρέων
 τοὺς Δολόγχοις παρίοντας, ἐσθῆτα ἔχοντας οὐκ ἐγχα-

rant Delphos, qui de hoc bello oraculum consule-
 rent; quibus Pythia respondit, *coloniae condito-
 rem in hanc regionem secum adducerent eum, qui
 ipsos, postquam templo egressi essent, primus ad
 hospitium vocasset.* Rediere Dolonci sacrâ viâ, per
 Phocenses et Boeotos: ubi quum nemo eos vocasset,
 Athenas deflectunt. (35.) Erat tunc Athenis summa
 potestas penes *Pisistratum*: caeterum dominabatur
 etiam *Miltiades Cypseli filius*, e familia quadrigas
 alente; originem quidem generis ab Aeaco ex Aegina
 repetens, sed recentiori memoria civis Atheniensis;
 Philaeus enim, Aiakis filius, primus ex hac familia
 in civium Atheniensium numerum erat receptus. Hic
Miltiades, in vestibulo aedium suarum sedens, quum
 praetereuntes conspiceret *Doloncos*, vestem gestan-
 Herod. T. III. P. I. C

ρήν καὶ αἰχμὰς, προσβῶσατο· καὶ σφι προσελθοῦσι,
 ἐπηγγέλατο καταγωγὴν καὶ ξίνια. οἱ δὲ διξάμενοι, 10
 καὶ ξινοισθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἐξέφαινον πᾶν οἱ τὸ μαν-
 τήϊον· ἐκφῆναντες δὲ, εἶδόντο αὐτοῦ τῷ θεῷ μιν πείθε-
 σθαι. Μιλτιάδεια δὲ, ἀκούσαντα, παραντίκα ἔπεισε
 ὁ λόγος, οἷα ἀχθόμενόν τε τῇ Πεισιστράτου ἀρχῇ, καὶ
 βουλόμενον ἐκ ποδῶν εἶναι. αὐτίκα δὲ ἰσταλή ἐς Δελ- 15
 φους, ἐπειρησόμενος τὸ χρηστήριον, εἰ ποιήσῃ τὰ περ αὐ-
 36 τοῦ οἱ Δόλογχοι προσεδέοντο. Κελευσούσης δὲ καὶ τῆς
 Πυθίης, οὕτω δὴ Μιλτιάδης ὁ Κυψέλου, Ὀλύμπια
 ἀναιρηκώς πρότερον τουτέων τεθρίππων, τότε παρλαβὼν
 Ἀθηναίων πάντα τὸν βουλόμενον μετέχειν τοῦ στόλου,
 ἔπλεε ἅμα τοῖσι Δολόγχοις, καὶ ἔσχε τὴν χάριν· καὶ 5
 μιν οἱ ἐπαγαγόμενοι τύραννοι κατεστήσαντο. Ὁ δὲ

tes extraneam et lanceas, inclamavit illos; accedenti-
 busque diversorium et hospitalia officia obtulit. Tum
 illi, accepta conditione, hospitio ab eo recepti, to-
 tum hospiti effatum oraculi aperuerunt, rogaruntque
 eundem ut Deo obsequeretur. Quorum audito ser-
 mone, protinus persuasus Miltiades est, quippe aegre
 ferens Pisistrati imperium, et procul ipse abesse cu-
 piens. Itaque extemplo Delphos profectus, consuluit
 oraculum, *an faceret quod eum Dolonci rogas-
 sent?* (36.) Quod ubi etiam Pythia facere iussit,
 ita *Miltiades Cypseli filius*, qui ante id tempus qua-
 drigae curriculo victoriam Olympiae reportaverat,
 tunc, adsumtis quicumque ex Atheniensibus profe-
 ctionis esse socii voluerant, unà cum Doloncibus na-
 vigavit: et, postquam terram illam tenuit, ab his
 ipsis qui eum adduxerant *tyrannus* est constitutus,

πρῶτον μὲν ἀπετείχισε τὸν ἰσθμὸν τῆς Χερσονήσου, ἐν
 Καρδίας πόλιος ἐς Πακτύην, ἵνα μὴ ἔχοιεν σφέας οἱ
 Ἀψίνθιοι δηλέεσθαι ἐσβάλλοντες ἐς τὴν χώραν. εἰσὶ δὲ
 10 οὗτοι στάδιοι ἕξ τε καὶ τριήκοντα τοῦ ἰσθμοῦ· ἀπὸ δὲ
 τοῦ ἰσθμοῦ τούτου ἡ Χερσόνησος εἴσω πᾶσά ἐστι στα-
 δίων εἴκοσι καὶ τετρακοσίων τὸ μῆκος. Ἀποτείχσας 37
 ὦν τὸν αὐχένα τῆς Χερσονήσου ὁ Μιλτιάδης, καὶ τοὺς
 Ἀψινθίους τρέπων τοιούτῳ ὥσάμενος, τῶν λοιπῶν πρῶ-
 τοις ἐπολέμησε Λαμψακηνοῖσι· καὶ μιν οἱ Λαμψα-
 5 κηνοὶ λοχήσαντες αἰρέουσι ζωγρίῃ. ἦν δὲ ὁ Μιλτιάδης
 Κροῖσῳ τῷ Λυδῷ ἐν γνώμῃ γεγονώς· πυθόμενος ὦν ὁ
 Κροῖσος ταῦτα, πέμπων προηγόρευε τοῖσι Λαμψακη-
 νοῖσι μετιέναι Μιλτιάδεα· εἰ δὲ μὴ, σφέας πίτυος τρέ-
 πον ἀπέλκε ἐκτρήφειν. πλανωμένων δὲ τῶν Λαμψακη-
 10 ρῶν ἐν τοῖσι λόγοισι, τὸ θέλει τὸ ἔπος εἶναι, τό σφι

Is igitur primo isthmum Chersonesi muro interceptit,
 ex Cardia urbe usque Pactyam; ne possent Absinthii
 incursionibus vastare regionem. Est autem latitudo
 isthmi stadia sex et triginta; longitudo vero Cherso-
 nesi ab isthmo introrsum est quadrigentorum et vi-
 ginti stadiorum. (37.) Faucibus Chersonesi muro
 interceptis, eaque ratione expulsis Absinthiis, pri-
 mis caeterorum Lampsacenis arma *Miltiades* intu-
 lit: quo bello a *Lampsacenis*, structis insidiis, *vivus*
captus est. Erat autem *Miltiades* Croeso Lydo fami-
 liaris. Itaque re cognita, *Croesus* praecone misso
 edixit Lampsacenis, *salvum dimitterent Miltiadem*:
id ni fecissent, minatus est, *pinus arboris in mo-*
dum se illos excisurum. Incertis Lampsacenis, dis-
 ceptantibusque inter se quid sibi vellet hoc verbum,

- αἰείλησιν ὁ Κροῖσος, πίτυος τρόπον ἐκτρίψειν, μόγις κατὰ μαθῶν τῶν τις πρῶτον, εἶπε τὸ εἶναι, ὅτι πίτυς μόνη δενδρέων πάντων, ἐκκοπύσα, βλαστὸν οὐδένα μετῖναι, ἀλλὰ πανώλεθρος ἐξαπόλλυται. δίσσαντες ὧν οἱ Λαμψακηνοὶ Κροῖσον, λύσαντες μετῆκαν 15
- 38 Μιλτιάδεια. Οὗτος μὲν δὴ διὰ Κροῖσον ἐκφεύγει μετὰ δὲ, τελευτᾷ ἅπαις, τὴν ἀρχὴν τε καὶ τὰ χρέματα παραδούς Στῆσαγόρῃ τῷ Κίμωνος ἀδελφεοῦ παιδὶ ὁμομητρίου. καὶ οἱ τελευτήσαντι Χερσονησῖται θύουσι, ὡς νόμος οἰκιστῇ, καὶ ἀγῶνα ἵππικόν τε καὶ γυμνικὸν 5 ἐπιστάσιν, ἐν τῷ Λαμψακηνῶν οὐδενὶ ἐγγίνεται ἀγωνίζεσθαι. Πολέμου δὲ ἴοντος πρὸς Λαμψακηνοὺς, καὶ Στῆσαγόρεα κατέλαβε ἀποθανεῖν ἅπαιδα, πληγέντα τὴν κεφαλὴν πελέκει ἐν τῷ πρυτανίῳ, πρὸς ἀνδρὸς αἰ-

quod ipsis minatus Croesus esset, pinus in modum se illos excisurum, postremo tandem seniorum quispian verum docuit, scilicet pinum solam ex cunctis arboribus, postquam excisa sit, nullum amplius germen edere, sed funditus perire. Et Croesum metuentes Lampsaceni Miltiadem solutis vinculis liberum dimiserunt. (38.) Hic igitur, postquam propter Croesum salvus evasit, deinde sine liberis obiit, regno et rebus suis omnibus Stesagorae relictis, Cimonis filio, fratris sui eadem matre nati. Et ei vitâ functo sacra faciunt Chersonitae, uti mos est conditori facere; et equestre gymnicumque in illius honorem certamen celebrant, in quo nulli Lampsacenorum certare fas est. Dum vero bellum geritur cum Lampsacenis, accidit ut Stesagoras quoque sine liberis vitâ discederet, securi caput percussus in prytan-

10 τομώλου μὲν τῷ λόγῳ, πολεμίου δὲ καὶ ὑποθερμότη-
ρου τῷ ἔργῳ.

Τελευτήσαντος δὲ καὶ Στησαγόρεω τρόπῳ τοιῷδε, 39
ἐμβαῦτα Μιλτιάδεα τὸν Κίμωνος, Στησαγόρεω δὲ τοῦ
τελευτήσαντος ἀδελφεόν, καταλαμψόμενον τὰ πρήγ-
ματα, ἐπὶ Χερσονήσου ἀποστέλλουσι τριήρεϊ οἱ Πεισι-
5 στρατίδαι· οἱ μὲν καὶ ἐν Ἀθήνῃσι ἐποίεον εὖ, ὥς οὐ συν-
ειδότες δῆθεν τοῦ πατρὸς Κίμωνος αὐτοῦ τὸν θάνατον,
τὸν ἐγὼ ἐν ἄλλῳ λόγῳ σημαίνω ὥς ἐγένετο. Μιλτιά-
δης δὲ ἀπικόμενος ἐς τὴν Χερσόνησον, εἶχε κατ' οἴκους,
τὸν ἀδελφεόν Στησαγόρεα δηλαδὴ ἐπιτιμέων. οἱ δὲ
20 Χερσονησῖται, πυνθανόμενοι ταῦτα, συνελέχθησαν ἀπὸ
πασέων τῶν πολίων οἱ δυναστεύοντες πάντοθεν· κοινῶ
δὲ στόλῳ ἀπικόμενοι ὥς συλλυπηθησόμενοι, ἐδέθησαν
ὑπ' αὐτοῦ. Μιλτιάδης τε δὴ ἴσχει τὴν Χερσόνησον, πεν-

neo ab homine, qui in speciem transfuga, revera
autem ferventior hostis erat.

(39.) Ita mortuo etiam Stesagora, deinde *Miltia-*
dem, Cimonis filium, mortui Stesagorae fratrem,
ad suscipiendum imperium cum triremi Chersonesum
miserunt Pisistratidae; qui Athenis etiam eundem
beneficiis promeruerant, quasi non conscii fuissent
caedis patris illius Cimonis; quae quo pacto patrata
fuerit, in alia narrationis parte exponam. Miltiades
postquam Chersonesum pervenit, domi se tenuit,
tamquam mortui fratris Stesagorae memoriam hono-
rans. Quod ubi rescivere Chersonesitae, congressi
principes ex omnibus undique civitatibus, quum com-
muni consilio simul omnes ad eum condolendi caussa
convenissent, in vincula ab illo coniecti sunt. Atque

τακοσίους βόσκων ἐπικούρους, καὶ γαμῖν Ὀλῶρου τοῦ
 40 Θρηίκων βασιλῆος θυγατέρα Ἥγησιπύλῃν. Οὗτος 15
 δὲ ὁ Κίμωνος Μιλτιάδης, νεωστὶ μὲν ἐληλύθει εἰς τὴν
 Χερσονήσον· κατελάμβανε δὲ μιν ἐλθόντα ἄλλα τῶν
 κατεχόντων πραγμάτων χαλεπώτερα. τρίτῳ μὲν γὰρ
 ἔτει τούτῳ, Σκύθας ἐκφεύγει. Σκύθαι γὰρ οἱ νομάδες 5
 ἐρριβισθέντες ὑπὸ βασιλῆος Δαρείου, συνηστράφησαν καὶ
 ἤλασαν μέχρι τῆς Χερσονήσου ταύτης. τούτους ἐπιδόν-
 τας οὐκ ὑπομείνας ὁ Μιλτιάδης, ἔφυγε ἀπὸ Χερσο-
 νήσου. εἰς ὃ οἱ τε Σκύθαι ἀπαλλάχθησαν, καὶ μιν οἱ
 Δόλογχοι κατήγαγον ὀπίσω. ταῦτα μὲν δὴ τρίτῳ ἔτει 10
 41 πρότερον ἐγεγόνει τῶν τότε μιν κατεχόντων. Τότε δὲ,
 πυνθανόμενος εἶναι τοὺς Φοίνικας ἐν Τενίδῃ, πληρώσας
 τριήρας πέντε χρημάτων τῶν παρόντων, ἀπέπλει εἰς
 τὰς Ἀθήνας. καὶ ὥσπερ ὠρμήθη ἐκ Καρδίας πόλιος,

ita Miltiades Chersonesum tenuit, quingentos alena
 auxiliares; et uxorem duxit filiam Olori Thracum
 regis Hegesipylam. (40.) Hic igitur *Cimonis* filius
Miltiades recentiori memoria in Chersonesum vene-
 rat: cui, ex quo advenit, alia acciderunt praesenti-
 bus graviora. Tertio enim ab his rebus anno Scythas
 fugiens in exilium abiit. Nempe Scythae Nomades,
 a Dario rege irritati, iunctis viribus usque in hanc
 Chersonesum invaserunt: quorum adventum expecta-
 re non ausus Miltiades, e Chersonneso profugit; do-
 nec, regressis Scythis, Dolonci eum reduxerunt. Haec
 igitur tertio anno ante ea quae nunc ei acciderunt,
 acta sunt. (41.) Nunc vero, ubi Phoenices in Te-
 nedo esse cognovit, quinque triremibus ex his, quae
 ad manus erant, pecunia et aliis rebus pretiosis im-

5 ἔπλεε διὰ τοῦ Μέλανος κόλπου· παραμείβετό τε τὴν
 Χερσονήσον, καὶ οἱ Φοίνικες οἱ περιπίπτουσι τῆσι νηυσί.
 αὐτὸς μὲν δὴ Μιλτιάδης σὺν τῆσι τέσσερσι τῶν νεῶν
 καταφεύγει ἐς Ἴμβρον, τὴν δέ οἱ πέμπτην τῶν νεῶν
 κατέϊλον διώκοντες οἱ Φοίνικες. τῆς δὲ νεὸς ταύτης ἔτυ-
 10 χε τῶν Μιλτιάδεω παίδων ὁ πρεσβύτατος ἄρχων Μη-
 τίохος, οὐκ ἐκ τῆς Ὀλόρου τοῦ Θρηήκης ἐὼν θυγατὺρ,
 ἀλλ' ἐξ ἄλλης· καὶ τοῦτον ἅμα τῇ νηὶ εἶλον οἱ Φοί-
 νικες. καὶ μιν πυθόμενοι ὥς εἴη Μιλτιάδεω παῖς, ἀνή-
 γαγον παρὰ βασιλῆα, δοκέοντες χάριτα μεγάλην κα-
 15 ταθήσεσθαι· ὅτι δὴ Μιλτιάδης γνώμην ἀπεδέξατο ἐν
 τοῖσι Ἴωσι, πείθεσθαι κελεύων τοῖσι Σκύθησι, ὅτε οἱ
 Σκύθαι προσεδέοντο, λύσαντας τὴν σχεδὴν, ἀποπλέειν
 ἐς τὴν ἐσωτῶν. Δαρεῖος δὲ, ὥς οἱ Φοίνικες Μητίοχον τὸν

pletis, Athenas navigavit. Dum vero, ex Cardia urbe
 profectus, per sinum Melana navigans, praetervehit-
 tur Chersonnesum, occurrunt navibus eius Phoenices.
 Et ipse quidem *Miltiades* cum quatuor navibus Im-
 brum effugit; quintam vero persequentes Phoenices
 ceperunt, cui navi praefectus erat Miltiadis. filius
 natus maximus *Metiochus*, non ex Olori quidem
 Thracis filia natus, sed ex alia uxore: atque hunc
 simul cum navi ceperunt Phoenices. Qui, ut rescive-
 runt Miltiadis esse filium, ad regem eum abduxerunt,
 ingentem existimantes gratiam se inituros propter
 sententiam quam in Ionum concilio dixerat Miltiades,
 quum illos hortaretur obtemperare Scythis roganti-
 bus, ut pontem solverent Iones domumque naviga-
 rent. At Darius postquam ad eum Phoenices Metio-
 chum Miltiadis filium adduxerunt, nihil Metiocho

Μιλτιάδην ἀνήγαγον, ἐποίησι κακὸν μὲν οὐδὲν Μη-
τιοχον, ἀγαθὰ δὲ συχνά· καὶ γὰρ οἶκον καὶ κτῆσιν 20
ἔδωκε, καὶ Περσίδα γυναῖκα, ἐκ τῆς οἱ τέκνα ἐγέν-
ετο, τὰ ἐς Πέρσας κακοσμέαται. Μιλτιάδης δὲ ἐξ
Ἰμβρου ἀπικνέεται ἐς τὰς Ἀθήνας.

- 42 Καὶ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκ τῶν Περσίων οὐδὲν ἐπὶ
πλέον ἐγένετο τούτων, ἐς νῆκος Φέρον Ἴωσι, ἀλλὰ
τάδε μὲν χρήσιμα κάρτα τοῖσι Ἴωσι ἐγένετο τούτου τοῦ
ἔτους. Ἀρταφέρνης ὁ Σαρδίων ὑπαρχος, μεταπεμφά-
μενος ἀγγέλους ἐκ τῶν πολιῶν, συνθήκας σφίσι ἀν- 5
τοῖσι τοὺς Ἴωνας ἠνάγκασε ποιεῖσθαι, ἵνα δοσίδικοι εἶν,
καὶ μὴ ἀλλήλους Φέροιέν τε καὶ ἄγοιεν. ταῦτά τε ἠνάγκ-
ασε ποιεῖν, καὶ τὰς χώρας σφείων μετρήσας κατὰ
παρασάγγας. τοὺς καλέουσι οἱ Πέρσαι τὰ τριήκοντα
στάδια· κατὰ δὲ τούτους μετρήσας, Φόρους ἔταξε ἐκά- 10

mali fecit, sed multa in eum beneficia contulit: nam
et domum et possessiones ei dedit, et Persicam ux-
orem, ex qua ei nati sunt filii, qui Persarum ordini
sunt adscripti. Ex Imbro vero Miltiades Athenas per-
venit.

(42.) Atque eo anno nihil amplius hostile adver-
sus Ionas a Persis susceptum est; immo vero haec
utilia Ionibus hoc anno contingere. *Artaphernes*, Sar-
dium profectus, arcessitis legatis ex civitatibus, coë-
git *Ionas*, ut pactiones mutuas facerent de litibus ex
iuris formula dirimendis, nec porro vi et armis in-
ter se agerent. Et hoc eos facere coëgit, et terras eo-
rumdem per *parasangas* dimensus, (sic Persae men-
suram vocant triginta stadiorum) tributa quibusque
imposuit, quae ab illo inde tempore constanter ad

στοισι, εἰ κατὰ χώρην διατελέουσι ἔχοντες ἐκ τούτου τοῦ
 χρόνου αἰεὶ ἔτι καὶ ἐς ἐμὰ, ὡς ἐτάχθησαν ἐξ Ἀρταφέρ-
 νους· ἐτάχθησαν δὲ σχεδὸν κατὰ τὰ αὐτὰ τὰ καὶ πρό-
 τερον εἶχον. καὶ σφι ταῦτα μὲν εἰρηναῖα ἦν. Ἄμα δὲ 43
 τῷ ἔαρι, τῶν ἄλλων καταλελυμένων στρατηγῶν ἐκ βα-
 σιλῆος, Μαρδόνιος ὁ Γωβρύειω κατέβαινε ἐπὶ θάλασ-
 σαν, στρατὸν πολλὸν μὲν κάρτα πεζὸν ἅμα ἀγόμενος,
 5 πολλὸν δὲ ναυτικόν· ἡλικίην τε νέος εἶναι, καὶ νεωστὶ γε-
 γαμηκῶς βασιλῆος Δαρείου θυγατέρα Ἀρταζώστην.
 ἄγων δὲ τὸν στρατὸν τούτου ὁ Μαρδόνιος, ἐπὶ τε ἐγί-
 νετο ἐν τῇ Κιλικίᾳ, αὐτὸς μὲν ἐπιβὰς ἐπὶ νεὸς, ἐκομί-
 ζετο ἅμα τῇσι ἄλλῃσι πηυσὶ, στρατιὴν δὲ τὴν πεζὴν
 10 ἄλλοι ἡγεμόνες ἤγον ἐπὶ τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ
 παραπλέων τὴν Ἀσίην ἀπίκετο ὁ Μαρδόνιος ἐς τὴν Ἰο-
 νίην, ἐνθαῦτα μέγιστον θῶμα ἐρέω τοῖσι μὴ ἀποδεκα-

meam usque aetatem eadem manent, sicut ab Artapherne constituta sunt: constituta autem ab illo sunt fere eadem conditione atque prius fuerant. Et haec quidem pacata illis contigerunt. (43.) Primo autem vere, reliquis imperatoribus domum dimissis a rege, *Mardonius* Gobriae filius ad mare descendit, ingentem et pedestrem exercitum ducens, et navalem. Aetate iuvenis is erat, et nuper regis Darii filiam Artazostram duxerat uxorem. Huic igitur exercitui praefectus Mardonius, postquam in Ciliciam pervenit, navem ipse conscendit, et cum reliquis navibus est profectus; pedestrem vero exercitum alii duces ad Hellespontum duxerunt. Quum vero Asiam praeternavigans Mardonius ad Ioniam pervenisset, rem hic ego dicam maxime miram eis Graecis, qui sibi per-

μένοισι Ἑλλήνων, Περσίων τοῖσι ἑπτά Ὀτάνα γνώ-
 μην ἀποδέξασθαι ὡς χρεὼν εἴη δημοκρατίεσθαι Πέρσας·
 τοὺς γὰρ τυράντους τῶν Ἰώνων καταπαύσας πάντας ὁ 15
 Μαρδόνιος, δημοκρατίας κατίστα ἐς τὰς πόλεις. ταῦ-
 τα δὲ ποιήσας, ἤπειγτο ἐς τὸν Ἑλλήσποντον. Ὡς δὲ
 συνελέχθη μὲν χρεῖμα πολλὸν νῶν, συνελέχθη δὲ καὶ
 πρὸς πολλὰς στρατὸς, διαβάντες τῇσι νηυσὶ τὸν Ἑλ-
 λήσποντον, ἐπορεύοντο διὰ τῆς Εὐρώπης· ἐπορεύοντο δὲ 20
 44 ἐπὶ τῇ Ἐρέτρίᾳ καὶ Ἀθήναις. Αὗται μὲν ὦν σφί πρό-
 σχημα ἴσαν τοῦ στόλου. αἰτάρ, ἐν ἰκῶν ἔχοντες ὅσας
 ἂν πλείστας δύναντο καταστρέφειν τῶν Ἑλληνίδων
 πολίων, τοῦτο μὲν δὴ, τῇσι νηυσὶ Θασίους, οὐδὲ χεῖ-
 ρας ἀνταειραμένους, κατιστρέψαντο· τοῦτο δὲ τῷ πρὸς 5
 Μακεδόνας, πρὸς τοῖσι ὑπάρχουσι, δούλους προσεικτε-

suaderi non patiuntur, Otanen unum e septem illis
 Persis pro sententia dixisse, *populare imperium
 apud Persas debere institui*. Namque Mardonius,
 abrogato tyrannorum omnium inter Ionas imperio,
 popularem statum in civitatibus instituit. Eo facto
 in Hellespontum properavit. Ut vero coacta est ma-
 gna vis navium, et collectus ingens pedestris exerci-
 tus, navibus superato Hellesponto, per Europam iter
 fecerunt: proficiscebantur autem adversus *Eretriam*
 et *Athenas*. (44.) Nempe, contra has dirigi expe-
 ditionem, verbis prae se ferebant. Caeterum, quum
 constitutum haberent quam plurimas possent ex Grae-
 cis civitatibus subigere, primum *Thasios* classe ad-
 gressi, qui ne manus quidem contra illos sustulerant,
 sibi subiecerunt; tum pedestri exercitu *Macedonas*,
 post illos qui iam Persis serviebant, sub iugum mi-

- σαντο· τὰ γὰρ ἐντὸς Μακεδόνων ἔθνη πάντα σφι ἦν
 ἤδη ὑποχείρια γεγονότα. Ἐκ μὲν δὴ Θάσου διαβαλόν-
 τες πέραν, ὑπὸ τὴν ἡπειρον ἐκομίζοντο μέχρι Ἀκάνθου·
 10 ἐκ δὲ Ἀκάνθου ὀρμεώμενοι, τὸν Ἄθων περιέβαλλον. ἐπι-
 πεισὼν δέ σφι περιπλέουσι βορῆς ἄνεμος, μέγας τε καὶ
 ἄπορος, κάρτα τρηχέως περιέσπε πλήθει πολλὰς τῶν
 νεῶν, ἐκβάλλων πρὸς τὸν Ἄθων. λέγεται γὰρ κατὰ
 τριηκοσίας μὲν τῶν νεῶν τὰς διαφθαρείσας εἶναι, ὑπὲρ
 15 δὲ δύο μυριάδας ἀνθρώπων. ὥστε γὰρ θρηναδιστατίας
 εὐούσης τῆς θαλάσσης ταύτης τῆς περὶ τὸν Ἄθων, οἱ
 μὲν ὑπὸ τῶν θηρίων διεφθείροντο ἀρπαζόμενοι· οἱ δὲ,
 πρὸς τὰς πέτρας ἀρασσόμενοι· οἱ δὲ αὐτῶν κύνες οὐκ
 ἐπιστέατο, καὶ κατὰ τοῦτα διεφθείροντο· οἱ δὲ, ῥίγεϊ.
 20 ὁ μὲν δὲ ναυτικὸς στρατὸς οὕτω ἔπραττε. Μαρδονίῳ 45
 δὲ, καὶ τῷ πεζῷ, στρατοπεδευμένῳ ἐν Μακεδονίᾳ, νυ-

serunt: nam qui cis Macedoniam habitant populi,
 iam cuncti illis subiecti erant. Dein navibus a Thaso
 continentem versus transvecti, secundum oram per-
 rexerunt navigare usque Acanthum: tum Acantho
 profecti, *Athon* montem circumvehi instituerunt. Sed
 dum circumvehuntur; ingruens ventus boreas ingens,
 et contra quem eluctari nulla arte poterant, maximum
 navium numerum ad montem impulsas misere affli-
 xit. Aiunt enim ad trecentas ex navibus periisse, et
 hominum amplius viginti millia. Etenim quum bel-
 luis frequens admodum sit hoc circa *Athon* mare, alii
 a belluis rapti periere; alii vero ad petras adlisi; alii,
 quum natare non didicissent, hoc ipso periere; alii
 gelu. Haec clades classem adflixit. (45.) *Mardo-*
nium vero et pedestrem exercitum, quum in Macedo-

πρὸς Βρύγοι Θρήικες ἐπεχείρησαν καὶ σφίων πολλοὺς
 Φοινύουσι οἱ Βρύγοι, Μαρδόνιον δὲ αὐτὸν τραυματίζουσι.
 οὐ μέντοι οὐδὲ αὐτοὶ δουλοσύνην διέφυγον πρὸς Περ- 5
 σίαν· οὐ γὰρ δὴ πρότερον ἀπανέστη ἐκ τῶν χωρίων ταυ-
 τῶν Μαρδόνιος, πρὶν ἢ σφίας ὑποχειρίους ἐποιήσατο.
 Τούτους μέντοι καταστρεψάμενος, ἀπῆγε τὴν στρατὴν
 ὀπίσω, ἅτε τῷ πεζῷ τε προσπταίσας πρὸς τοὺς Βρύ-
 γους, καὶ τῷ ναυτικῷ μεγάλως περὶ Ἄθων. Οὗτος 10
 μὲν νυν ὁ στόλος αἰσχυρῶς ἀγωνισάμενος, ἀπαλλάχθη
 εἰς τὴν Ἀσίην.

- 46 Δευτέρῳ δὲ ἔτι τούτων ὁ Δαρεῖος, πρῶτα μὲν Θα-
 σίους διαβληθέντας ὑπὸ τῶν αἰστυγεϊτῶνων, ὡς ἀπόστα-
 σιν μηχανοίατο, πέμψας ἄγγελον, ἐκέλευε σφίας τὸ
 τεῖχος περιαιρεῖν, καὶ τὰς νῆας εἰς Ἀβδηρα κομίζειν.
 οἱ γὰρ δὴ Θάσιοι, οἷα ὑπὸ Ἰστιάου τε τοῦ Μιλησίου 5
 πολιορκηθέντες, καὶ προσόδων ἰουσιῶν μεγάλων, ἐχρεόν-

nia castra haberet, noctu adgressi *Brygi* Thraces, magnum militum numerum occiderunt, ipsumque vulnerarunt *Mardonium*. At ne hi quidem servitutem a Persis imminentem effugere: etenim non prius ex his regionibus discessit *Mardonius*, quam in potestatem illos rede-gisset. Verumtamen, subactis his, retro duxit exercitum, quippe et terrâ clade a *Brygis* accepta, et mari maximam calamitatem ad *Athon* passus. Ita hae copiae, turpiter re gesta, in *Asiam* redierunt.

(46.) Altero vero ab his rebus anno primum *Thasios*, a vicinis insimulatos quasi defectionem moli-rentur, misso nuncio iussit *Darius* diruere murum, et naves suas *Abdera* devehere. *Thasii* enim, ex quo ab *Histiæo* Milesio fuerant obsessi, quum magni illis

το τοῖσι χρήμασι, ναῦς τε ναυπηγεύμενοι μακράς, καὶ
 τεῖχος ἰσχυρότερον περιβαλλόμενοι. ἡ δὲ πρόσδοός σφι
 ἐγένετο ἐκ τε τῆς ἡπείρου καὶ ἀπὸ τῶν μετάλλων. ἐκ
 10 μὲν γὰρ τῶν ἐν Σκαπτῇ Ἰλῇ τῶν χρυσεῶν μετάλλων,
 τὸ ἐπίπαν ὀγδῶκοντα τάλαντα προσῆίε· ἐκ δὲ τῶν ἐν
 αὐτῇ Θάσῳ, ἐλάσσω μὲν τουτέων, συχνὰ δὲ οὕτω,
 ὥστε τὸ ἐπίπαν Θασίοισι, εὐοῦσι καρπῶν ἀτελέσι, προσ-
 ῆίε ἀπὸ τε τῆς ἡπείρου καὶ τῶν μετάλλων, ἕτεος ἐκά-
 15 στου, διηκόσια τάλαντα· ὅτε δὲ τὸ πλεῖστον προσῆλθε,
 τριηκόσια. Εἶδον δὲ καὶ αὐτὸς τὰ μέταλλα ταῦτα. 47.
 καὶ μακρῷ ἦν αὐτέων θωμασιώτατα τὰ οἱ Φοίνικες
 ἀνεῦρον, οἱ μετὰ Θάσου κτίσαντες τὴν νῆσον ταύτην·
 ἥτις νῦν ἐπὶ τοῦ Θάσου τούτου, τοῦ Φοίνικος, τὸ οὖνο-
 5 μα ἔσχε. τὰ δὲ μέταλλα τὰ Φοινικικὰ ταῦτα, ἔστι

essent reditus publici, pecuniis suis utebantur ad
 construendas naves longas, et ad validiorem murum
 urbi suae circumducendum. Erant autem illis redi-
 tus et ex continente et ex metallis. Certe ex his
 quae in *Scapte-hyle metalla* sunt, quae sunt auri
 fodinae, omnino octoginta redibant talenta; ex his
 vero quae in ipsa Thaso, aliquanto quidem minus,
 sed tamen tantum, ut, quum essent vectigalium im-
 munes fructuum nomine pendendorum, ex conti-
 nente et ex metallis redirent Thasiis omnino quot-
 annis ducenta talenta, et, quando plurimum redi-
 bat, trecenta. (47.) Vidi etiam ipse haec metalla:
 quorum maxime admfranda mihi visa sunt ea, quae
 a *Phoenicibus* fuerant inventa, qui cum *Thaso* in-
 sulam hanc condiderunt, quae nunc ab hoc Thaso
 Phoenice nomen traxit. Sunt autem *Phoenicia* haec

46 HERODOTI HISTOR. VI.

τῆς Θάσου μεταξὺ Αἰνύρων τε χώρου καλεσμένου καὶ Κοινύρων, ἀπέναντον δὲ Σαμοθρηάκης ὄρος μέγα, ἀνεστραμμένοι ἐν τῇ ζητήσῃ. τοῦτο μὲν νυν ἔστι τοιοῦτο. Οἱ δὲ Θάσιοι τῷ βασιλεῖ καλεῦσάντι καὶ τὸ τεῖχος τὸ σφετέρην κατέϊλον, καὶ τὰς νέας τὰς πάσας ἐκόμισαν ἐς 10 Ἀβδηρα.

- 48 Μετὰ δὲ τοῦτο, ἀπεπειράτο ὁ Δαρεῖος τῶν Ἑλλήνων ὅτι ἐν νόῳ ἔχουσιν, κότερα πολεμείν ἐαυτῷ, ἢ παραδίδόναι σφέας αὐτούς. διέπεμπε ὦν κήρυκας, ἄλλους ἄλλῃ τάξας, ἀνατὴν Ἑλλάδα, καλεῦσάν ἀιτέειν βασιλεῖ γῆν τε καὶ ὕδωρ. τούτους μὲν δὴ ἐς τὴν Ἑλλάδα 5 ἔπεμπε ἄλλους δὲ κήρυκας διέπεμπε ἐς τὰς ἐαυτοῦ δασμοφόρους πόλεις τὰς παραβαλασσίους, καλεῦσάν νέας τε μακρὰς καὶ ἱππαγωγὰ πλοῖα ποιεῖν 49 σθαι. Οὗτοί τε δὴ παρεσκευάζοντο ταῦτα· καὶ τοῖσι

metalla inter duo Thasi loca, quorum alteri Aenyra nomen est, alteri Coenyra, adversus Samothraciam: ingens mons est, quaerendis metalli venis susque deque versus. Et haec quidem huiusmodi sunt. Caeterum *Thasii*, regis imperio parentes, et murum suum diruerunt, et naves cunctas devexerunt Abdera.

(48.) Post haec tentare *Graecorum* animos *Darius* instituit, cogniturus utrum secum bellum gesturi, an se ipsi tradituri essent. Igitur praecones per Graeciam, alios alio, dimisit, qui regis nomine terram et aquam a Graeciae populis poscerent. Dum vero hos in Graeciam mittit, simul alios praecones per maritimas civitates sibi tributarias dimisit, qui eas iuberent naves longas aliasque transvehendis equis comparare. (49.) Hae igitur comparabant im-

459, 43.

ἤκουσι ἐς τὴν Ἑλλάδα κήρυξι, πολλοὶ μὲν ἡπειρωτῶν
 ἐδίδουσαν τὰ προΐσχετο αἰτέων ὁ Πέρσης, πάντες δὲ οἱ
 νησιῶται, ἐς τοὺς ἀπικοίατο αἰτήσοντες. Οἱ τε δὴ ἄλ-
 5 λοι νησιῶται διδοῦσι γῆν τε καὶ ὕδωρ Δαρείῳ, καὶ δὴ
 καὶ Αἰγινῆται. ποιήσασι δέ σφι ταῦτα, ἰβέως Ἀθη-
 ναῖοι ἐπέκτατο, δοκέοντες ἐπὶ σφίσι ἔχοντας τοὺς Αἰγι-
 νήτας δεδωκέναι, ὥς ἅμα τῷ Πέρσῃ ἐπὶ σφέας στρα-
 τεύονται· καὶ ἄσμενοι προφάσιος ἐπελάβοντο, φοιτέον-
 20 τές τε ἐς τὴν Σπάρτην, κατηγορεῖν τῶν Αἰγινητέων τὰ
 πεποιήκοιεν προδόντες τὴν Ἑλλάδα. Πρὸς ταύτην δὲ 50
 τὴν κατηγορίην Κλεομένης ὁ Ἀναξανδρίδῃ, βασιλεὺς
 ἑὼν Σπαρτιητέων, διέβη ἐς Αἶγιναν, βουλόμενος συλ-
 λαβεῖν Αἰγινητέων τοὺς αἰτιωτάτους. ὥς δὲ ἐπειράτο
 5 συλλαμβάνων, ἄλλοι τε δὴ αὐτῷ ἐγίνοντο ἀντίξοι τῶν

peratas naves: qui vero in Graeciam venerunt legati,
 his multi quidem in continente populi ea, quae ipsis
 rex proposuerat postulaveratque, dedere; insulani
 vero omnes, ad quoscumque legati cum eisdem po-
 stulatis pervenerunt. Igitur quum alii insulani ter-
 ram et aquam regi dederunt, tum vero etiam *Aegi-*
netae. Qui quum hoc fecissent, protinus eis immine-
 bant *Athenienses*, rati adversus se tendere illud Ae-
 ginetarum factum, ut simul cum Persis bellum sibi
 inferrent. Itaque cupide arripientes hanc occasionem,
 Spartam misere legatos, qui accusarent Aeginetas
 huius facti caussâ, quod ad proditionem pertineret
 Graeciae. (50.) Qua audita accusatione, *Cleomenes*
Anaxandridae filius, rex Spartanorum, *Aeginam* tra-
 iecit, comprehensurus hos ex Aeginetis qui eius rei
 maxime fuissent auctores, Ut vero comprehendere

Αἰγυπτιέων, ἐν δὲ δὴ καὶ Κριὸς ὁ Πολυκρίτου μάλιστα
 ὅς „οὐκ, ἔφη, αὐτὸν οὐδένα ἄξιον χαίροντα Αἰγυπτιέων
 αὐτοῦ γὰρ μιν Σπαρτιητέων τοῦ κοινοῦ ποιεῖν ταῦτα,
 ὑπ' Ἀθηναίων ἀναγνωσθέντα χρήμασι· ἅμα γὰρ αὖ μιν
 τῷ ἑτέρῳ βασιλεῖ ἐλθόντα συλλαμβάνειν.“ ἔλεγε δὲ 10
 ταῦτα ἐξ ἐπιστολῆς τῆς Δημαρέτου. Κλεομένης δὲ,
 ἀπαλαυνόμενος ἐκ τῆς Αἰγύπτου, εἶπτο τὸν Κριὸν ὅτι οἱ
 εἴη τὸ οὐνομα· ὁ δὲ τὸ ἐόν ἔφρασε οἱ. ὁ δὲ Κλεομένης
 πρὸς αὐτὸν ἔφη „Ἦδη νῦν καταχάλλει, ὦ Κριε, τὰ
 51 „κέρεα, ὡς συνοισόμενος μεγάλῳ κακῷ.“ Ἐν δὲ τῇ 16
 Σπάρτῃ τοῦτον τὸν χρόνον ὑπομένειν Δημαρέτης ὁ Ἀρ-
 στωνος, διέβαλλε τὸν Κλεομένην, ἐὼν βασιλεὺς καὶ
 αὐτὸς Σπαρτιητέων, οἰκίης δὲ τῆς ὑποδεστώτης· κατ'

eos est adgressus, quum alii Aeginetarum ei restite-
 runt, tum in his maxime *Crius*, Polycriti filius;
 qui, non impune, ait, illum quemquam ex Aegine-
 tis esse abducturum: non enim publico Spartano-
 rum consilio eum hoc facere, sed pecunia corrup-
 tum ab Atheniensibus; alioqui simul cum altero
 rege venturum fuisse ad hos comprehendendos.
 Dixit autem haec ex Demarati mandato. *Cleome-
 nes* igitur, Aeginâ abire coactus, ex *Crio* quaesivit,
 quodnam ei nomen esset? Qui quum verum respon-
 disset, dixit ei Cleomenes: *Nunc igitur, Aries!* [id
 significat Graecum nomen:] *cornua tua aere muni,*
quippe magnum in malum incursurus. (51.) Cleo-
 menem vero per id tempus Spartaе calumniabatur
Demaratus, Aristonis filius, qui domi manserat, rex
 et ipse Spartanorum, sed ex familia inferiore; non
 quidem ob aliam causam inferiore, nam ab eodem

5 ἄλλο μὲν οὐδὲν ὑποδεεστέρης, ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ γε-
γόνασι· κατὰ πρεσβυγενεὴν δὲ κως τετίμηται μάλ-
λον ἢ Εὐρυσθένης.

Λακεδαιμόνιοι γὰρ, ὁμολογέοντες οὐδὲν ποιη- 52
τῇ, λέγουσι αὐτὸν Ἀριστόδημον, τὸν Ἀριστομάχου,
τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, βασιλεύοντα ἀγαγεῖν
σφέας εἰς ταύτην τὴν χώραν τὴν νῦν ἐκτέαται, ἀλλ' οὐ
5 τοὺς Ἀριστοδήμου παῖδας. μετὰ δὲ χρόνον οὐ πολλόν,
Ἀριστοδήμῳ τεκεῖν τὴν γυναῖκα, τῇ οὐνομα εἶναι Ἀρ-
γείην· θυγατέρα δὲ αὐτὴν λέγουσι εἶναι Αὐτεσιάνος,
τοῦ Τισαμενεῦ, τοῦ Θερσάνδρου, τοῦ Πολυνείκεος· ταύ-
την δὲ τεκεῖν δίδυμα· ἐπιδόντα δὲ τὸν Ἀριστόδημον τὰ
10 τέκνα, νοῦσῳ τελευτᾶν. Λακεδαιμονίους δὲ, τοὺς τότε
έόντας, βουλεῦσαι κατὰ νόμον βασιλῆα τῶν παίδων

progenitore oriundi erant, nisi quod propter primo-
genituram magis in honore erat *Eurysthenis* pro-
sapia.

(52.) Etenim *Lacedaemonii*, contra quam a
poëtis omnibus memoratur, aiunt, non Aristodemi
filios, sed ipsum *Aristodemum*, Aristomachi filium,
Cleodaei nepotem, Hylli pronepotem, quum rex esset
Lacedaemoniorum, duxisse illos in hanc regionem
quam nunc ipsi obtinent. Haud multo vero interie-
cto tempore uxorem Aristodemi, cui nomen fuisse
Argiam; fuisse autem eandem aiunt filiam *Autesio-*
nis, neptin *Tisameni*, proneptin *Thersandri*, abne-
ptin *Polynicis*; hanc, inquam, peperisse gemellos:
et *Aristodemum*, postquam vidisset pueros, morbo
decessisse. *Lacedaemonios* autem, qui tunc fuissent,
decrevisse regem ex legis praescripto nominandum

Herod. T. III. P. I.

D

τὸν πρεσβύτερον ποιήσασθαι. οὐκ ἔστι δὲ σφίσι ἔχειν ἑκά-
 τερον ἔλονται, ὥστε καὶ ὁμοίων καὶ ἴσων εἶναι· οὐ δύ-
 ναμένους δὲ γινῶναι, ἣ καὶ πρὸ τούτου, ἐπειρωτᾶν τὴν
 τεκούσαν. τὴν δὲ „οὐδὲ αὐτὴν, Φάναι, διαγινώσκειν“ 15
 εἰδυῖαν μὲν καὶ τὸ κάρτα λέγειν ταῦτα, βουλομένην δὲ
 εἰ πως ἀμφοτέρω γενοίατο βασιλῆς. Τοὺς ὦν δὲ Λα-
 κεδαιμονίους ἀπορίει· ἀπορίοντας δὲ, πέμπει εἰς Δελ-
 φούς, ἐπιρησομένους ὅτι χρήσονται τῷ πρήγματι. τὴν
 δὲ Πυθίην καλεῖν σφίσι ἀμφοτέρω τὰ παῖδια ἡγή- 20
 σασθαι βασιλῆας, τιμᾶν δὲ μᾶλλον τὸν γεραίτερον.
 τὴν μὲν δὲ Πυθίην ταῦτά σφι ἀπελεῖν· τοῖσι δὲ Λακε-
 δαιμονίοισι, ἀπορέουσι οὐδὲν ἔσσαν ὅπως ἐξεύρωσι αὐτίκων
 τὸν πρεσβύτερον, ὑποθέσθαι ἄνδρα Μεσσήνιον, τῷ ὀνό-
 μα εἶναι Πανίτην· ὑποθέσθαι δὲ τούτῳ τὸν Πανίτην 25

ex pueris eum qui maior esset natu. Quum vero ne-
 scirent, utrum ex illis eligerent, ut qui similes inter
 se et aequales essent; quumque nec nunc, nec ante
 cognovissent uter prior esset, interrogasse matrem.
 At illam dixisse, *ne se quidem ipsam internoscere:*
 et potuisse quidem illam utique verum dicere, sed
 cupivisse utrumque (si fieri forte posset) regem no-
 minari. Lacedaemonios itaque, incerti quum essent,
 Delphos misisse, quid facto opus esset consulentes:
 Pythiamque eos iussisse, *ut puerum utrumque re-*
gem haberent, sed magis honorarent natu maio-
rem. Quo accepto responso, quum nihilo minus in-
 certi fuissent Lacedaemonii, quo pacto reperirent,
 uter eorum maior natu esset, consilium eis dedisse
 hominem Messenium, cui nomen fuisse Panitae. Sua-
 sisse igitur Lacedaemoniis hunc Paniten, ut obser-

460, 97.

δε τοῖσι Λακιδαιμονίοισι, φυλάξαι τὴν γειναμένην, ὁκό-
 τερον τῶν παίδων πρότερον λούει καὶ σιτίζει· καὶ, ἣν μὲν
 κατὰ τὰ αὐτὰ φαίνεται αἰεὶ ποιῦσα, τοὺς δὲ πᾶν
 ἔξιν ὅσον τι καὶ δίζηται καὶ θέλουσι ἐξευρεῖν· ἣν δὲ
 30 πλανᾶται καὶ ἐκείνη, ἐναλλάξ ποιῦσα, δῆλόν σφι
 ἔσεσθαι ὥς οὐδὲ ἐκείνη πλέον οὐδὲν οἶδε· ἐπ' ἄλλην τέ
 σφεας τράπσθαι ὁδόν. Ἐνθαῦτα δὴ τοὺς Σπαρτητάς,
 κατὰ τὰς τοῦ Μεσσηνίου ὑποθήκας, φυλάξαντας τὴν
 μητέρα τῶν Ἀριστοδήμου παίδων, λαβεῖν κατὰ τὰ αὐ-
 35 τὰ τιμῶσαν τὸν πρότερον καὶ σίτοισι καὶ λουτροῖσι, οὐκ
 εἰδυῖαν τῶν εἵνεκεν ἐφυλάσσετο. λαβόντας δὲ τὸ παι-
 διον τὸ τιμώμενον πρὸς τῆς γειναμένης, ὥς ἔον πρότερον,
 τρέφειν ἐν τῷ δημοσίῳ· καὶ οἱ οὐνομα τεθῆναι Εὐρυ-
 σθένεα, τῷ δὲ νεωτέρῳ, Προκλέα. τούτους ἀνδρῶν

varent matrem, viderentque utrum puerorum lavaret priorem, priorique cibum praeberet. Quod si illa deprehenderetur in hoc constanter eundem servare tenorem, habituros illos totam rem quam quaerant et reperire cupiant: sin fluctuet illa, et modo hunc, modo illum priorem curet, satis illos intelligere posse, ne ipsam quidem matrem exploratam rem habere; et tunc quidem aliam ineundam fore rationem. Iam illos, iuxta Messenii monitum observantes matrem filiorum Aristodemi, ignorantem ipsam cuius rei caussa observaretur, deprehendisse constanter eam et in cibo praeibendo et in lavando praeferentem puerorum priorem. Sumsisse igitur Lacedaemonios hunc a matre alteri praelatum, ut natu maiorem, eumque in loco publico aluisse; nomenque ei impositum fuisse Eurysthenis, minori vero

θίντας, αὐτοὺς τε, ἀδελφικοὺς εἶντας, λέγουσι διαφέ- 40
 ρους εἶναι τὸν πάντα χρόνον τῆς ζῆς ἀλλήλοισι, καὶ
 53 τοὺς ἀπὸ τούτων γινομένους ὡσαύτως διατελεῖν. Ταῦ-
 τα μὲν Λακεδαιμόνιοι λέγουσι μῦθοι Ἑλλήνων. τάδε
 δὲ, κατὰ τὰ λεγόμενα ὑπὸ Ἑλλήνων, ἐγὼ γράφω·
 τούτους γὰρ δὴ τοὺς Δωριέων βασιλῆας μέχρι μὲν Περ-
 σίος τοῦ Δανάης, τοῦ θεοῦ ἀπείοντος, καταλεγόμενους 5
 ὀρθῶς ὑπὸ Ἑλλήνων, καὶ ἀποδοικνυμένους ὥς εἰσι Ἑλ-
 ληνες· ἥδη γὰρ τῆσδε αἰῶνος εἰς Ἑλληνας οὗτοι ἐπέλεον.
 ἔλεξα δὲ, μέχρι Περσίου, τοῦδε εἵνεκα, ἀλλ' οὐκ ἀνέ-
 καθεν ἐτι ἔλαβον, ὅτι οὐκ ἐπίσται ἐπωνυμίῃ Περσέϊ οὐ-
 δεμὴν πατρὸς θνητοῦ, ὥσπερ Ἡρακλεῖ Ἀμφιτρύων. 10
 ἥδη ὦν ὀρθῶ λόγῳ χρωμένῳ, μέχρι τοῦ Περσίου ὀρ-
 θῶς εἰρηταί μοι. ἀπὸ δὲ Δανάης, τῆς Ἀκρίσιου, κα-
 ταλέγοντι τοὺς ἄνω αἰεὶ πατέρας αὐτέων, Φαινοῖατο

Proclis. Et hos ipsos fratres, postquam adolevis-
 sent, per omne vitae tempus discordes inter se fuisse
 aiunt, et pari modo constanter animatos esse illorum
 posteros. (53.) Haec quidem soli ex Graecis Lace-
 daemonii narrant. Iam vero, quaec ommuni consensu
 a Graecis memorantur, haec dicam: scilicet *Dorien-*
sium hos *reges* usque ad Perseum, Danae filium,
 praetermisso dei nomine, recte recenseri a Graecis,
 et esse illos *Hellenas* [id est *Graecos*] affirmari: iam
 tunc enim Hellenibus hi accensebantur. Dixi au-
 tem *usque ad Perseum*, neque altius repetii eorum
 genus, hac caussâ, quoniam Persei pater mortalis
 nullus nominatur, quemadmodum Herculis Amphi-
 tryo. Itaque recte et idonea de caussa dixi, *usque ad*
Perseum. Sin a Danaë, Acrisii filia, per patres ad-

461, 25.

αὐ ἐόντες οἱ τῶν Δωριέων ἡγεμόνες Αἰγύπτιοι ἰθαγεν-
 15 νες. ταῦτα μὲν νυν, κατὰ τὰ Ἕλληες λέγουσι, γε-
 γενηολόγηται. Ὡς δὲ ὁ Περσέων λόγος λέγεται, αὐ- 54
 τὸς ὁ Περσεύς, ἐὼν Ἀσσύριος, ἐγένετο Ἕλλην, ἀλλ'
 οὐκ οἱ Περσέος πρόγονοι· τοὺς δὲ Ἀκρισίου γε πατέ-
 ρας, ὁμολογέοντας κατ' οἰκηϊότητα Περσεΐ οὐδέν, τού-
 5 τους δὲ εἶναι, κατὰ περ Ἕλληες λέγουσι, Αἰγυπτίους.
 Καὶ ταῦτα μὲν νυν περὶ τούτων εἰρήσθω. ὅτι δὲ, ἐόν- 55
 τες Αἰγύπτιοι, καὶ ὅτι ἀποδεξάμενοι, ἔλαβον τὰς Δω-
 ριέων βασιλείας, ἄλλοισι γὰρ περὶ αὐτῶν εἴρηται,
 εἰάσομεν αὐτά. τὰ δὲ ἄλλοι οὐ καταλάβοντο, τούτων
 μνήμην ποιήσομαι.

Γέρεα δὲ δὴ τὰδε τοῖσι βασιλεῦσι Σπαρτιῇται δεδώ- 56
 κασι· ἱρῶσύνας δύο, Διὸς τε Λακεδαιμόνος, καὶ Διὸς
 Οὐρανίου· καὶ πόλεμόν γε ἐκφέρειν ἐπ' ἣν αὐ βούλων-

scendendo repetere genus velimus, reperiemus *Dor-
 iensium duces origine Aegyptios* fuisse. Haec igi-
 tur, ex Graecorum ratione, illorum genealogia est.
 (54.) Ut vero *Persarum* fert traditio, ipse *Perseus*,
Assyrius quum esset, Graecus est factus, non vero
 Persei maiores: Acrisii vero progenitores generis
 propinquitatem ad Perseum nihil pertinere, sed esse,
 quemadmodum Graeci dicunt, Aegyptios. (55.) Et
 haec quidem de his dicta sufficiant. Cur vero, et
 quibus rebus gestis, Aegyptii quum essent, Dorien-
 sium reges evaserint, omitto memorare, quum ab
 aliis haec exposita sint. Quae vero alii non occupa-
 runt, eorum mentionem faciam.

(56.) Nempe honores et privilegia, regibus a Spar-
 taniis tributa, haec sunt. Sacerdotia duo, Iovis La-

ται χώραν· τούτου δὲ μηδένα εἶναι Σπαρτιητέων διακω-
 λυτὴν· εἰ δὲ μὴ, αὐτὸν ἐν τῷ ἁγίῳ ἐνέχισθαι. στρατευο- 5
 μένων δὲ, πρώτους εἶναι τοὺς βασιλῆας, ὑστάτους δὲ
 ἀπέναι· ἑκατὸν δὲ ἄνδρας λογάδας ἐπὶ στρατῆς Φυ-
 λάσσειν αὐτούς. προβάτοις δὲ χρᾶσθαι ἐν τῇσι ἐξο-
 δήσι, ὅσοις αὖ αὖν ἐθέλωσι· τῶν δὲ θυομένων αἰπὰν-
 των τὰ δέρματα τε καὶ τὰ νῶτα λαμβάνειν σφίας. 10
 57 ταῦτα μὲν τὰ ἐμπολέμια. Τὰ δὲ ἄλλα, τὰ εἰρη-
 ναιῖα, κατὰ τάδε σφι δέδοται. ἥν θυομένη τις δημοτελῆ
 πείσεται, πρώτους ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔξει τοὺς βασιλῆας·
 καὶ ἀπὸ τούτων πρώτον ἄρχεσθαι, διπλῆσια νέμοντας
 ἑκατέρῳ τὰ πάντα ἢ τοῖσι ἄλλοις δαιτυμόνεσι· καὶ 5
 σπονδαρχίας εἶναι τούτων, καὶ τῶν τυθέντων προβά-
 των τὰ δέρματα. νεομυρίας δὲ ἀνὰ πάσας, καὶ ἐξδο-

cedaemonii, et Iovis Coelestis: tum belli inferendi
 potestas in quamcumque velint terram; cui potestati
 intercedere nemo Spartanus potest, quia piaculari se
 erimine obliget. Quum in bellum proficiscuntur, pri-
 mi incedunt reges, postremi redeunt: et centum de-
 lecti viri in exercitu eos custodiunt. Victimis utuntur
 in expeditionibus, quocumque volunt; et omnium
 immolatarum pecudum et pelles et terga ipsi acci-
 piunt. Haec sunt, quae ad bellum pertinent. (57.)
 In pace hi eisdem honores et praemia concessa. Si
 quis publicum facit sacrificium, primi in coena se-
 dent reges, et ab his fit distribuendorum ciborum
 initium, ita quidem ut utrique regi de rebus omni-
 bus duplex portio tribuatur, quam caeteris convivis:
 libamina etiam hi auspicantur, iidemque mactata-
 rum pecudum pelles accipiunt. Ad haec, singulis no-

μας ἰσταμένου τοῦ μηνός, δίδοσθαι ἐκ τοῦ δημοσίου
 ἰσῆιον τέλειον ἑκατέρῳ ἐς Ἀπόλλωνος, καὶ μέδιμνον αἰλ-
 10 φίτων, καὶ οἴνου τετάρτην Λακωνικὴν· καὶ ἐν τοῖσι
 ἀγῶσι πᾶσι προεδρίας ἐξαίρετους· καὶ προξένους ἀπο-
 δεικνύναι τούτοις προσκεῖσθαι τοὺς ἂν ἐβέλωσι τῶν
 ἀστῶν, καὶ Πυθίους αἰρέεσθαι δύο ἑκάτερον· οἱ δὲ Πύ-
 θιοι, εἰσὶ θεοπρόποι ἐς Δελφούς, σιτεόμενοι μετὰ τῶν
 15 βασιλῆων τὰ δημόσια. μὴ ἐλθοῦσι δὲ τοῖσι βασιλεῦσι
 ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἀποπέμπεσθαι σφι ἐς τὰ οἰκία αἰλφί-
 των τε δύο χοίνικας ἑκατέρῳ, καὶ οἴνου κοτύλην· πα-
 ρεοῦσι δὲ διπλήσια πάντα δίδοσθαι· τὰντὸ δὲ τοῦτο καὶ
 πρὸς ἰδιωτέων κληθέντας ἐπὶ δεῖπνον τιμᾶσθαι. τὰς δὲ
 20 μαντιῆας τὰς γινομένας, τούτους φυλάσσειν· συνειδέ-
 ναι δὲ καὶ τοὺς Πυθίους. δικάζειν δὲ μούους τοὺς βα-

viluniis, et septimo cuiusque mensis die, utrique re-
 gum ex publico datur perfecta victima in Apollinis
 templo mactanda, et farinae medimnus, et vini quar-
 tarius Laconicus. In omnibus ludis publicis sedes
 primarias et praecipuas habent. Proxenos civitatibus
 iidem nominant e civibus quoscumque voluerint; et
 uterque duos nominat Pythios: sunt autem *Pythii*,
 cives qui Delphos mittuntur ad consulendum oracu-
 lum; hique publice cum regibus aluntur. Quando
 ad coenam non veniunt reges, utrique domum mit-
 tuntur duo choenices farinae, et vini cotyla: prae-
 sentibus vero tribuitur de omnibus rebus duplex
 portio; idemque illis honos habetur, quoties a pri-
 vato homine ad coenam vocantur. Edita vaticinia hi
 custodiunt, sed ita ut eorundem conscii sint Pythii.
 Iudicant soli reges de hisce solum rebus: de virgine

σιλήας τοσάδε μούνα· πατρεύχου τε παρβένου πέρι,
 ἐς τὸν ἰκνέται ἔχειν, ἣν μὴ περ ὁ πατὴρ αὐτὴν ἐγγυή-
 σῃ· καὶ ὁδῶν δημοσιῶν πέρι. καὶ ἣν τις θετὸν παῖδα
 ποιέσθαι ἐθέλῃ, βασιλῆαν ἐναντίον ποιέσθαι. καὶ πα- 25
 ρίζην βουλευούσι τῷσι γέροισι, ἰούσι δυνῶν δέουσι τριή-
 κοντα· ἣν δὲ μὴ ἔλθωσι, τοὺς μάλιστά σφι τῶν γερόν-
 των προσήκοντας ἔχειν τὰ τῶν βασιλῶν γέρεα, δύο
 58 ψήφους τιθεμένους, τρίτην δὲ, τὴν ἑωυτῶν. Ταῦτα μὲν
 ζῶσι τοῖσι βασιλεῦσι δέδεται ἐκ τοῦ κοινοῦ τῶν Σπαρτια-
 τῶν· ἀποθανούσι δὲ, τάδε. ἱππῆες περιαγγέλλουσι τὸ
 γεγονός κατὰ πᾶσαν τὴν Λακωνικὴν· κατὰ δὲ τὴν πό-
 λιν γυναῖκες περιῶσαι, λήβητα κροτέουσι. ἐπεὰν ᾖν 5
 τοῦτο γένηται τοιοῦτο, ἀνάγκη ἕξ οἰκίης ἐκάστης ἐλευ-
 θεροὺς δύο καταρμαινεσθαι, ἄνδρα τε καὶ γυναῖκα· μὴ
 ποιήσασι δὲ τοῦτο, ζημίαι μεγάλαι ἐπικέαται. νόμος

paternorum omnium honorum haerede, cui illa nu-
 bere debeat, nisi iam a patre fuerit desponsata; et de
 viis publicis. Tum, si quis adoptare voluerit filium, is
 coram regibus id facere tenetur. Adsident reges de-
 liberantibus senatoribus, qui sunt numero duodetri-
 ginta: quod si in senatum non veniunt, hi ex sena-
 toribus qui proxime illos cognatione adtingunt, re-
 gum habent honores, et duo suffragia conferunt,
 praetereaque tertium, suum ipsorum. (58.) Ista igitur
 viventibus *regibus Spartanis* publice tribuuntur:
 mortuis vero, haecce. Nunciant equites *obitum regis*
 per universam Laconicam; in urbe vero circumeuntes
 mulieres lebetem pulsant. Quo facto, necesse est ut
 ex quaque domo duo liberi homines, mas et foemina,
 luctu squalcant: id ni faciunt, gravem mulctam incur-

δὲ τοῖσι Λακεδαιμονίοισι κατὰ τῶν βασιλῆων τοὺς θά-
10 κάτους ἐστὶ αὐτοὺς καὶ τοῖσι βαρβάροισι τοῖσι ἐν τῇ Ἀσίῃ·
τῶν γὰρ ὧν βαρβάρων οἱ πλεῖντες τῷ αὐτῷ νόμῳ χρέων-
ται κατὰ τοὺς θανάτους τῶν βασιλῆων. ἐπεὰν γὰρ
ἀποθάνῃ βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, ἐκ πάσης δειῖ Λα-
κεδαίμονος, χωρὶς Σπαρτιτῶν, ἀριθμῷ τῶν περιοίκων
15 ἀναγκαστοὺς εἰς τὸ κῆδος ἵεναι. τούτων ὧν καὶ τῶν
εἰλωτῶν καὶ αὐτῶν Σπαρτιτῶν ἐπεὰν συλλεχθῶσι
εἰς ταῦτό πολλαὶ χιλιάδες, σύμμιγα τῇσι γυναιξὶ κό-
πτονται τε τὰ μέτωπα προθύμως, καὶ οἰμωγῇ διαχρέων-
ται ἀπλέτῳ· φάμενοι τὸν ὕστατον αἰεὶ ἀπογενόμενον
20 τῶν βασιλῆων, τοῦτον δὴ γενέσθαι ἄριστον. ὃς δ' αὖ
ἐν πολέμῳ τῶν βασιλῆων ἀποθάνῃ, τούτῳ δὲ εἰδῶλον
σκευάσαντες, ἐν κλίνῃ εὖ ἐστρωμένη ἐκφέρουσι. ἐπεὰν
δὲ θάψωσι, ἀγορὴν δέκα ἡμερῶν οὐκ ἴσταται σφι, οὐδ'

runt. Est autem mos Lacedaemoniorum in regum obitu idem qui Barbarorum in Asia: plerique enim barbari in obitu regum suorum eodem utuntur instituto. Mortuo enim rege Lacedaemoniorum, non Spartani solum, sed et ex tota Laconica circum habitantium certus quidam numerus ad prosequendum funus convenire tenetur. Hi igitur, et hilotae, et Spartani ipsi, postquam multa millia numero convenere, promiscue cum mulieribus frontes gnaviter plangunt, immensaue edunt lamenta, *postremum* semper *ex regibus optimum fuisse* dicentes. Quod si in bello mortuus rex est, eius simulacrum effingunt, et pulcre strato lectulo impositum efferunt. Sepulto rege, per decem dies nec populi concio instituitur, nec magistratuum consessus, sed per hos dies continuos lu-

- ἀρχαιρεσίῃ συνίξει, ἀλλὰ πενθέουσι ταύτας τὰς ἡμέρας.
 59 Συμφέρονται δὲ ἄλλο τόδε τοῖσι Πέρσῃσι. ἐπεὶ ἀπο-
 θανόντος τοῦ βασιλέως ἄλλος ἐνίστηται βασιλεὺς, οὗ-
 τος ὁ ἐσιὼν ἐλευθεροῖ ὅστις τι Σπαρτιητέων τῷ βασιλεῖ
 ἢ τῷ δημοσίῳ ὤφειλε· ἐν δ' αὖ Πέρσῃσι ὁ κατιστάμε-
 νος βασιλεὺς τὸν προσοφειλόμενον φέρον μετίει πάσῃσι 5
 60 τῇσι πόλεσι. Συμφέρονται δὲ καὶ τὰδε Αἰγυπτίοισι
 Λακεδαιμόνιοι. οἱ κήρυκες αὐτέων καὶ αὐληταὶ καὶ μά-
 γιστροι ἐκδέκονται τὰς πατριῶας τέχνας· καὶ αὐλητῆς
 τε αὐλητῶ γίνεται, καὶ μάγιστρος μαγίστρου, καὶ κήρυξ
 κήρυκος· οὐ κατὰ λαμπροφωνήην ἐπιθέμενοι ἄλλοι σφέας 5
 παρακληίουσι, ἀλλὰ κατὰ τὰ πάτρια ἐπιτελεύουσι.
 ταῦτα μὲν δὴ οὕτω γίνεται.
 61 ΤΟΤΕ δὲ τὸν Κλεομένεα, εἶοντα ἐν τῇ Αἰγίνῃ, καὶ
 κοινὰ τῇ Ἑλλάδι ἀγαθὰ προσεργαζόμενον, ὁ Δημά-

gent. (59.) Etiam in hoc Lacedaemoniis convenit cum Persis, quod *defuncti regis successor* in regni sui auspiciis aere alieno liberat quemlibet Spartanum, qui vel regi vel publico aliquid debuit. Similiter enim apud Persas recens constitutus rex civitatibus omnibus tributum, quod nondum persolverunt, remittit. (60.) Cum Aegyptiis vero hoc commune Lacedaemonii habent, quod apud illos *praecones* et *tibicines* et *coqui* in patrias artes succedunt; et tibi- cen filius est tibicinis, coquus coqui, praeco praeconis: neque praeconis filium alius, ob vocis claritatem munus hoc ambiens, excludit; sed quilibet negotium suum patrio more exsequitur. Atque haec quidem ita se habent.

(61.) CLEOMENEM igitur, Aeginae tunc versan-

ρητος διέβαλε, οὐκ Αἰγινήτων οὕτω κηδόμενος, ὡς Φθό-
 νω καὶ ἄγῃ χρεώμενος. Κλειμένης δέ, νοστήσας ἀπ'
 5 Αἰγίνης, ἐβούλετο τὸν Δημάρχον παῦσαι τῆς βασι-
 λείας, διὰ πῆγμα τοιόνδε ἐπίβασιν εἰς αὐτὸν ποιούμε-
 νος. Ἀρίστανι βασιλεύοντι ἐν Σπάρτῃ, καὶ γήμαντι
 γυναῖκας δύο, παῖδες οὐκ ἐγένοντο. καὶ, οὐ γὰρ συνεγι-
 νώσκετο αὐτὸς τούτων εἶναι αἴτιος, γαμέει τρίτην γυ-
 10 ναῖκα· ὧδε δὲ γαμέει. Ἦν οἱ φίλος τῶν Σπαρτητέων
 ἀνὴρ, τῷ προσέκετο τῶν ἀστῶν μάλιστα ὁ Ἀρίστων.
 τούτῳ τῷ ἀνδρὶ ἐτύγχανε εὐῶσα γυνὴ καλλίστη μακροῦ
 τῶν ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν· καὶ ταῦτα μέντοι καλλίστη
 ἐξ αἰσχίστης γενομένη. Εὐῶσαν γὰρ μιν τὸ εἶδος Φλαύ-
 15 ρην, ἡ τροφὸς αὐτῆς, οἷα ἀνθρώπων τε ἐλβίων θυγατέ-
 ρα, καὶ θυσεῖδα εὐῶσαν, πρὸς δὲ καὶ ὀρέουσα τοὺς

tem, et communi Graeciae bono navantem operam,
 quum accusasset *Demaratus*, non Aeginetis ille stu-
 dens, sed invidia et odio ductus; tum vero Cleome-
 nes, ex Aegina reversus, regiam dignitatem abrogan-
 di Demarato consilium cepit; cuius exsequendi con-
 siliij haec res ei ansam occasionemque praebuit. *Ari-*
stoni, Spartae regi, quum duas deinceps uxores du-
 xisset, liberi ex his nulli prognati erant. Cuius rei
 non suam esse culpam existimans, tertiam duxit uxo-
 rem: duxit autem hoc modo. Erat illi amicus civis
 Spartanus, quo civium omnium familiarissime *Ari-*
ston utebatur. Hic vir uxorem habuit longe formo-
 sissimam omnium quae Spartae erant mulierum: et
 ea quidem *formosissima ex deformissima* evaserat.
 Etenim quum turpis fuisset adspectu, nutrix illius,
 puellam ita deformem videns esse hominum opy-

γονίας συμφορὴν τὸ εἶδος αὐτῆς ποιευμένους, ταῦτα
 ἕκαστα μαθοῦσα, ἐπιφράζεται τοιαύδε. εἴφορι αὐτὴν
 ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην ἐς τὸ τῆς Ἑλένης ἱόν· τὸ δ' ἔστι ἐν
 τῇ Θεράπνῃ καλυμένη, ὑπερθε τοῦ Φοιβηίου ἱεροῦ. ὅπως 20
 δὲ ἐνέικει ἢ τροφός, πρὸς τε τῷ γαλμα ἴστα, καὶ ἐλίσ-
 σιτο τὴν θεὸν ἀπαλλάξαι τῆς δυσμορφίης τὸ παιδίον.
 καὶ δὴ κοτε ἀπιούσῃ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῇ τροφῷ γυναῖκα
 λέγεται ἐπιφανῆναι· ἐπιφανῆσαν δὲ, ἐπειρῆσθαι μιν
 ὅ τι φέρει ἐν τῇ ἀγκάλῃ· καὶ τὴν φράσαι, ὡς παιδίον 25
 φορεῖ. τὴν δὲ καλεῦσθαι οἱ δεῖξαι· τὴν δὲ οὐ φάναι· ἀπει-
 ρῆσθαι γάρ οἱ ἐκ τῶν γυναιμένων μηδενὶ ἐπιδεικνύναι·
 τὴν δὲ πάντως ἑωυτῇ καλεῦειν ἐπιδείξαι. ὁρῶσαν δὲ τὴν
 γυναῖκα περὶ πολλοῦ ποιευμένην ιδέσθαι, οὕτω δὲ τὴν

lentorum filiam, vidensque parentes illius in magna calamitate ponere turpem filiolarum formam, haec animadvertens nutrix, tale inivit consilium. Quotidie gestabat eam in *Helenae templum*, quod est in loco qui Therapna vocatur, supra Phoebeum templum. Quoties autem puellam eo gestasset, statuebat illam ante deae simulacrum, supplexque rogabat deam, ut *deformitate liberare puellam vellet*. Iam die quodam, quum templo egrederetur nutrix, adparuisse ei dicitur mulier, quaerens ex ea *quid esset quod in ulnâ gestaret*? Cui quum illa respondisset, *puellam se gestare*, rogasse mulierem, ut *sibi monstraret puellam*. Neganti nutrici, dicentique *velitum sibi a parentibus esse ne cuiquam eam monstraret*, etiam atque etiam hanc instituisse, ut *sibi ostenderet*. Tum nutricem, ut vidit plurimum interesse mulieris videre puellam, ita denique illi osten-

30 τροφὸν δεῖξαι τὸ παιδίον· τὴν δὲ καταψῶσαν τοῦ παι-
 δίου τὴν κεφαλὴν, εἶπαι, ὡς καλλιστεύσει πασέων τῶν
 ἐν Σπάρτῃ γυναικῶν. ἀπὸ μὲν δὴ ταύτης τῆς ἡμέρας
 μεταπέσειν τὸ εἶδος. Γαμέει δὲ δὴ μιν ἐς γάμου ὥρην
 ἀπικομένην Ἄγητος ὁ Ἀλκείδew, οὗτος δὲ ὁ τοῦ Ἀρί-
 στωνος φίλος. Τὸν δὲ Ἀρίστωνα ἐκινξε ἄρα τῆς γυ- 62
 ναικὸς ταύτης ὁ ἔρως· μηχανᾶται δὴ τοιάδε. αὐτὸς τε
 τῷ ἐταίρῳ τοῦ ἦν ἡ γυνὴ αὐτῇ, ὑποδέκεται δωτὴν δώ-
 σειν τῶν ἑωυτοῦ πάντων ἐν τῷ ἂν αὐτὸς ἐκεῖνος ἔλθαι,
 5 καὶ τὸν ἐταῖρον ἑωυτῷ ἐκέλευε ὡσαύτως τὴν ὁμοίην δι-
 δόναι. ὁ δὲ, οὐδὲν φοβηθεὶς ἀμφὶ τῇ γυναικί, ὀρέων
 ἐοῦσαν καὶ Ἀρίστωνι γυναῖκα, κατανέει ταῦτα· ἐπὶ
 ταῦτοισι δὲ ὅρκους ἐπήλασαν. μετὰ δὲ, αὐτὸς τε ὁ Ἀρί-
 στων ἔδωκε τοῦτο, ὅτι δὴ ἦν, τὸ εἴλετο τῶν κειμηλίων
 10 τῶν Ἀρίστωνος ὁ Ἄγητος· καὶ αὐτὸς, τὴν ὁμοίην ζητέων

disse; et hanc, tacto puellae capite, dixisse, *formae
 praestantiâ superaturam eam Spartanæ omnes
 mulieres*. Atque inde ab illo ipso die mutatam esse
 eius formam. Hanc igitur, ubi nubilis facta est, in
 matrimonium duxit Agetus, hic quem dixi Ariston-
 is amicus. (62.) Cuius mulieris amore urens *Ari-*
ston, talem iniit rationem. Amico, cuius haec uxor
 erat, recipit ipse, *dono ei se daturum quancum-*
que rerum suarum omnium ille selegisset, iubet-
 que amicum, ut *parem sibi referat gratiam*. Et ille,
 nihil de uxore sua veritus, quum videret esse etiam
 Aristoni uxorem, in conditionem consensit: atque in
 hoc ipsum mutuis se iuramentis ambo obligarunt.
 Deinde *Ariston* dedit illi pretiosissimum nescio quod
 cimeliorum suorum, quod selegerat Agetus: et ipse,

Φέρεσθαι παρ' ἐκείνου, ἐμβαῦτα δὴ τοῦ ἐταίρου τὴν γυναῖκα ἐπειράτο ἀπάγεσθαι. ὁ δὲ, πλὴν τούτου μούτου τὰ ἄλλα, ἔφη, κατανέσσαι ἀναγκαζόμενος μὲν τοι τῷ τε ὄρκῳ, καὶ τῆς ἀπάτης τῇ παραγωγῇ, ἀπίει ἀπάγε-
 63 σθαι. Οὕτω μὲν δὴ τὴν τρίτην ἐσηγάγετο γυναῖκα ὁ Ἀρίστων, τὴν δευτέραν ἀποπεμφάμενος. ἐν δὲ οἱ χρό-
 νῳ ἐλάχιστοι, καὶ οὐ πληράσασα τοὺς δέκα μῆνας ἡ
 γυνὴ αὕτη, τίκτει τοῦτον δὴ τὸν Δημάρητον· καὶ τις οἱ
 τῶν οἰκετῶν ἐν Θώκῃ κατημένῳ μετὰ τῶν ἐφόρων, 5
 ἐξαγγέλλει ὥς οἱ παῖς γέγονε. ὁ δὲ, ἐπιστάμενός τε
 τὸν χρόνον τῷ ἡγάγετο τὴν γυναῖκα, καὶ ἐπὶ δακτύλων
 συμβαλλεόμενος τοὺς μῆνας, εἶπε ἀπομόσας· „Οὐκ
 ἂν ἐμός εἴη.“ Τοῦτο ἤκουσαν μὲν οἱ ἐφόροι· πρῆγμα
 μέντοι οὐδὲν ἐποίησαντο τὸ παραυτίκα. ὁ δὲ παῖς αὖξ- 10
 το, καὶ τῷ Ἀρίστωνι τὸ εἰρημένον μετέμαλε· παῖδα γὰρ

par ab illo sibi referri postulans, ibi tunc uxorem amici conatus est secum abducere. At ille, *in omnia alia, hoc uno excepto, se consensisse*, ait: verum tamen quum iuramento esset obstrictus, doloque circumventus, abduci eam passus est. (63.) Ita igitur tertiam uxorem, repudiata secundâ, *Ariston* duxit. Eique haec eadem mulier intra tempus iusto brevius, decimo nondum expleto mense, peperit hunc, de quo hic agitur, *Demaratum*: et Aristoni tunc in consessu ephorum sedenti unus e famulis nunciavit, *natum ei esse filium*. At ille, memor temporis quo duxerat uxorem, et digitis numerum iniens mensium, interposito iureiurando ait, *Hic meus esse non potest*. Idque audiverant ephori: nec tamen statim curae admodum illis fuerat id verbum. Post-

τὸν Δημάρητον ἐς τὰ μάλιστα οἱ ἐνόμισε εἶναι. Δημάρητον δὲ αὐτῷ οὐνομα ἔθετο, διὰ τὸδε· πρότερον τουτέων, πανδημὶ Σπαρτιῇται Ἀρίστωνι, ὡς ἀνδρὶ εὐδοκίμεοντι
 15 διὰ πάντων δὴ τῶν βασιλῆων τῶν ἐν τῇ Σπάρτῃ γενομένων, ἀρὴν ἐποιήσαντο παῖδα γενέσθαι· διὰ τοῦτο μὲν οἱ τὸ οὐνομα Δημάρητος ἐτέθη. Χρόνου δὲ προϊόντος, 64 Ἀρίστων μὲν ἀπέθανε, Δημάρητος δὲ ἔσχε τὴν βασιληίην. ἔδεε δὲ, ὡς ἔοικε, ἀνάπυστα γενόμενα ταῦτα καταπαῦσαι Δημάρητον τῆς βασιληίης, διὰ τὰ Κλεο
 5 μένει διεβλήθη μεγάλως, πρότερόν τε, ὁ Δημάρητος, ἀπαγαγὼν τὴν στρατιὴν ἐξ Ἐλευσῖνος, καὶ δὴ καὶ τότε, ἐπ' Αἰγινῆτέων τοὺς μηδίσαντας διαβάντος Κλεομένεος. Ὀρμηθεὶς ὦν ἀποτίνυσθαι ὁ Κλεομένης, συντίθεται Λευ- 65 τυχή τῷ Μενάρεος τοῦ Ἁγίου, ἐόντι οἰκίῃς τῆς αὐτῆς

quam vero adolevit puer, dicti poenituit Aristonem; etenim quam maxime suum esse filium Demaratum existimabat: et nomen *Demaratum* [id est, *Votis populi expetitum*] hac caussa ei imposuit, quod antea Spartani publice susceptis pro Aristone votis, ut viro omnium ante id tempus regum probatissimo, deos erant precati, ut filius ei nasceretur. (64.) Succedente tempore e vita discessit Ariston, et *Demaratus* regnum suscepit. Fuisse autem videtur in fatis, ut ista res, quum comperta fuisset, regno exueret Demaratum, eo quod magnum in odium incurrerat Cleomenis, primum, exercitu Eleusi abducto, deinde (ut dixi) tunc, quum Cleomenes in Aeginam traiecisset adversus hos qui cum Medis sentiebant. (65.) Itaque ulcisci eum cupiens *Cleomenes*, paciscitur cum *Leotychide*, Menariis filio, Agidis nepoti, in hanc

Δημαρήτω, ἐπ' ᾧ τε, ἦν αὐτὸν καταστήσει βασιλῆα
 ἀντὶ Δημαρήτου, εἴψεται οἱ ἐπ' Αἰγινήτας. ὁ δὲ Λευ-
 τυχίδης ἦν ἐχθρὸς τῷ Δημαρήτῳ μάλιστα γιγονῶς διὰ 5
 πρῆγμα τοιόνδε. ἀρμωσαμένου Λευτυχίδει Πέρκαλον
 τὴν Χίλωνος τοῦ Δημαρμένου θυγατέρα, ὁ Δημάρτος
 ἐπιβουλεύσας, ἀποστερεῖ Λευτυχίδα τοῦ γάμου, φθά-
 σας αὐτὸς τὴν Πέρκαλον ἀρπάσας, καὶ σχῆν γυναῖκα.
 κατὰ τοῦτο μὲν τῷ Λευτυχίδῃ ἡ ἐχθρὴ ἡ ἐς τὸν Δημά- 10
 ρητον ἐγγεγονέη· τότε δὲ, ἐκ τῆς Κλεομένης προθυμίας,
 ὁ Λευτυχίδης κατόμνεται Δημαρήτου, Φᾶς „αὐτὸν οὐκ
 ἰκνεομένως βασιλεύειν Σπαρτιητέων, οὐκ ἔοντα παῖδα
 Ἀρίστανος.“ μετὰ δὲ τὴν κατωμοσίην ἐδίωκε, ἀνασώ-
 ζων ἐκεῖνο τὸ ἔπος, τὸ εἶπε Ἀρίστανος τότε, ὅτε οἱ ἐξήγ- 15
 γειλε ὁ οἰκίτης παῖδα γυγονῆναι, ὁ δὲ, συμβαλλεόμε-

conditionem, ut ille, suâ operâ rex creatus in Iocum
 Demarati, ipsum sequeretur adversus Aeginetas. Fue-
 rat autem *Leotychides* inimicus Demarati, hac ma-
 xime de caussa; quod, quum Percalum, Chilonis
 filiam, neptin Demarmeni, sibi desponsasset, Dema-
 ratus per insidias nuptiis illis frustratus erat Leoty-
 chidem, praereptamque illi Percalum ipse duxerat
 uxorem. Haec quum fuisset inimicitiarum Leoty-
 chidis adversus Demaratum origo, tunc a Cleomene
 sollicitatus *Leotychides*, iurat contra *Demaratum*,
 dicens, *non legitime illum regem esse Spartano-*
rum, nec enim filium esse Aristonis. Deinde, post
 interpositum hoc iuramentum, iudicio eum est per-
 secutus, in memoriam revocans verbum istud, quod
 Aristoni tunc exciderat, quum ei famulus recens na-
 tum renunciasset filium; ubi numero inito mensium

νος τοὺς μῆνας, ἀπόμοσε, Φὰς „οὐκ ἑαυτοῦ εἶναι.“
 τούτου δὴ ἐπιβατεύων τοῦ ῥήματος ὁ Λευτυχίδης, ἀπέ-
 Φαινε τὸν Δημάρητον οὔτε ἐξ Ἀρίστωνος γεγονότα, οὔτε
 20 ἰκνευμένως βασιλεύοντα Σπάρτης, τοὺς ἐφόρους μάρ-
 τυρας παρεχόμενος κείνους, οἱ τότε ἔτυχον παρεδροί τε
 ἔοντες καὶ ἀκούσαντες ταῦτα Ἀρίστωνος. Τέλος δὲ, 66
 ἔοντων περὶ αὐτέων νεικέων, ἔδοξε Σπαρτιήτησι ἐπιέρε-
 σθαι τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι „εἰ Ἀρίστωνος εἴη
 παῖς ὁ Δημάρητος.“ Ἀνωίστου δὲ γενομένου ἐκ προνοίης
 5 τῆς Κλεομένους ἐς τὴν Πυθίην, ἐνθαῦτα προσποιέεται
 Κλεομένης Κόβωνα τὸν Ἀριστοφάντου, ἄνδρα ἐν Δελ-
 φοῖσι δυναστεύοντα μέγιστον. ὁ δὲ Κόβων Περίαλλαν
 τὴν πρόμαντιν ἀναπείθει, τὰ Κλεομένης ἐβούλετο λέγε-
 σθαι, λέγειν. οὕτω δὴ ἡ Πυθίη, ἐπειρωτῶντων τῶν Θεο-

jurans dixerat, *non esse illum filium suum*. Huic verbo insistens *Leotychides* declaravit *Demaratum nec Aristone genitum, nec legitime regnantem Sparta*; testes advocans eosdem ephoros, qui tum cum illo sederant in consilio, et verbum istud ex ore Aristonis audierant. (66.) Postremo, quum ea de re exstitissent rixae, placuit Spartanis ex Delphico oraculo quaerere, *an Aristonis filius esset Demaratus*? Quod quum de industria ita decernendum curasset *Cleomenes*, ut de ea re ad Pythiam referretur; tum vero idem *Cleomenes* Cobonem sibi conciliavit, *Aristophanti* filium, virum maxima apud Delphenses auctoritate; qui *Periallae* prophetissae persuasit, ut ea diceret, quae *Cleomenes* dici volebat. Ita igitur interrogantibus his, qui ad consulendum oraculum missi erant, respondit Pythia, *non esse*
Herod. T. III. P. I. E

πρόπων, ἔκρινε μὴ Ἀρίστωνος εἶναι Δημάρητον παῖδα. 10
 Ὑστέρῳ μάντοι χρόνῳ ἀνάπυστα ἐγένετο ταῦτα, καὶ
 Κόβων τι ἔφυγε ἐκ Δελφῶν, καὶ Περίαλλα ἡ πρέ-
 μαντις ἐπαύσθη τῆς τιμῆς.

- 67 Κατὰ μὲν δὴ Δημάρητου τὴν κατάπαυσιν τῆς βα-
 σιλείης οὕτω ἐγένετο. Ἐφύγε δὲ Δημάρητος ἐκ Σπάρ-
 τῆς εἰς Μήδους ἐκ τοιοῦδε ὀνείδειος. μετὰ τῆς βασι-
 λείης τὴν κατάπαυσιν ὁ Δημάρητος ἤρχε αἰρεθεὶς ἀρ-
 χήν. ἦσαν μὲν δὴ γυμνοπαυδαίαι· θιωμένου δὲ τοῦ Δη-
 μαρήτου, ὁ Λευτυχίδης, γεγωνὶς ἤδη αὐτὸς βασιλεὺς 5
 αὐτ' ἐκείνου, πέμψας τὸν Θεράποντα, ἐπὶ γέλωτί τε
 καὶ λίσσῃ εἰρώτα τὸν Δημάρητον „ὁκοῖόν τι εἴη τὸ ἀρ-
 χεῖν μετὰ τὸ βασιλεύειν.“ ὁ δὲ, ἀλγίστας τῷ ἐπειρω-
 τήματι, εἶπε Φᾶς „αὐτὸς μὲν ἀμφοτέρων ἤδη πεπεισῆ- 10
 σθαι, κείνον δὲ, οὐ· τὴν μάντοι ἐπειρώτησιν ταύτην ἀρ-

Aristonis filium Demaratum. Attamen postero tem-
 pore comperta ea fraus est, et Cohon Delphis profu-
 git, prophetissae vero abrogatum est munus.

(67.) Hoc igitur modo abrogata Demarato regia
 dignitas est. Deinde vero, relictâ Spartâ, ad Medos
 profugit *Demaratus*, ob contumeliam huiusmodi.
 Postquam regno fuit exutus, ad gerendum magistra-
 tum erat electus. Quumque esset solenne ludicrum,
 quod *Gymnopædias* vocant, *Leotychides*, rex iam
 creatus in Demarati locum, risus et contumeliae caus-
 sa misso famulo ad *Demaratum*, qui et ipse spe-
 ctator aderat, quaesivit ex eo, *quale-nam illi vide-
 retur, hunc gerere magistratum post regiam di-
 gnitatem?* Cui ille, indignatus interrogatione, re-
 spondit, *se quidem utrumque esse expertum, nec*

Ξῶν Λακεδαιμονίοισι ἢ μυρίας κακότητος, ἢ μυρίας εὐ-
 δαιμονίης.“ Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ κατακαλυψάμενος,
 ἦϊε ἐκ τοῦ θεήτρου ἐς τὰ ἐωυτοῦ οἰκία· αὐτίκα δὲ πα-
 15 ρασκευσάμενος, ἔθυσεν τῷ Διὶ βοῦν· θύσας δὲ, τὴν
 μητέρα ἐκάλεσε. Ἀπικομένη δὲ τῇ μητρὶ ἐσθλὴ ἐς τὰς 68
 χεῖρας οἱ τῶν σπλάγχχων, κατικέτευε, λέγων τοιάδε·
 „ὦ μῆτερ, θεῶν σε τῶν τε ἄλλων καταπτόμενος ἰκα-
 „τεύω, καὶ τοῦ Ἑρκείου Διὸς τοῦδε, φράσαι μοι τὴν
 5 „ἀληθείην, τίς μεν ἐστὶ πατὴρ ὀρθῶ λόγῳ. Λευτυχί-
 „δης μὲν γὰρ ἔφη ἐν τοῖσι νείκεσι λέγων, κυεύουσάν σε
 „ἐκ τοῦ προτέρου ἀνδρὸς, οὕτω ἐλθεῖν παρὰ Ἀρίστωνα·
 „οἱ δὲ καὶ τὸν ματαιότερον λόγον λέγοντες, φασὶ σε
 „ἐλθεῖν παρὰ τῶν οἰκετῶν τὸν ὀνοφορβὸν, καὶ ἐμὲ εἶναι
 10 „ἐκείνου παῖδα. Ἐγὼ ὦν σε μετέρχομαι τῶν θεῶν,

*vero illum: caeterum interrogationem hanc La-
 cedaemoniis aut infinitae calamitatis, aut in-
 finitae felicitatis fore initium. His dictis, velatâ
 facie theatro egressus, domum suam abiit: ibique
 protinus, praeparatis rebus necessariis, Iovi bovem
 immolavit, et eo mactato vocavit matrem. (68.)
 Quae postquam advenit, datâ in manus illius extorum
 parte victimae, supplex eam Demaratus adlocutus est
 his verbis: Mater, et alios omnes deos testatus, et
 hunc Herceum [id est, domus nostrae praesidem]
 Iovem, oro te atque obsecro, ut verum mihi dicas,
 quis ex rei veritate pater sit meus. Leotychides
 enim in litis contentione dixit, gravidam te ex
 priori viro congressam esse cum Aristone: qui
 vero contumeliosiore rumore sequuntur, aiunt
 cum servo asinario te esse congressam, et illius*

„εἰπεῖν τῶλῆθές. οὔτε γὰρ, εἴ περ πεποίηκας τι τῶν
 „λεγομένων, μούνη δὴ πεποίηκας, μετὰ πολλέων δέ·
 „ὅτε λόγος πολλὸς ἐν Σπάρτῃ, ὡς Ἀρίστωνι σπέρ-
 „μα παιδοποιῶν οὐκ ἐνῆν· τεκεῖν γὰρ ἂν οἱ καὶ τὰς προ-
 69 „τέρας γυναῖκας.“ Ὁ μὲν δὴ τοιαῦτα ἔλεγε. Ἡ δὲ 15
 ἀμείβετο τοῖσδε· „ὦ παῖ, ἐπεὶ τε με λιτῆσι μετέρ-
 „χαι εἰπεῖν τὴν ἀληθῆν, πᾶν εἰς σὲ κατωρῆσται
 „τῶλῆθές. ὥς με ἠγάγετο Ἀρίστων εἰς ἑαυτοῦ, νυκτὶ
 „τρίτῃ ἀπὸ τῆς πρώτης ἦλθέ μοι Φάσμα εἰδόμενον 5
 „Ἀρίστωνι. συνευνηθὲν δέ, τοὺς στεφάνους, οὓς εἶχε,
 „ἐμοὶ περιετίθει. καὶ τὸ μὲν οἰχράκει, ἦκε δὲ μετὰ ταῦ-
 „τα Ἀρίστων. ὥς δέ με εἶδε ἔχουσιν στεφάνους, εἰσά-
 „τα τίς εἶπ' ὅ μοι δούς· ἐγὼ δὲ ἐΦάμην, ἐκείνον. ὁ δὲ
 „οὐκ ὑπεδέκετο· ἐγὼ δὲ κατωμνύμην, Φαμένη αὐτὸν 10

me esse filium. Quare te ego per Deos obsecro, verum mihi dicas. Nam et, si quid tale, quale dicunt, fecisti, non tu sola fecisti, sed multis cum aliis mulieribus: et pervulgata quoque Spartaefama est, prolificum semen non fuisse Aristoni; alioqui priores etiam uxores parituras fuisse. Haec igitur ille dixit. (69.) Cui mater his verbis respondit. Fili, quoniam me supplex oras ut verum dicam, omnem tibi rem ex vero aperiam. Postquam me pater tuus domum duxit, tertiâ nocte a primâ venit ad me simulacrum simile Aristoni: quod quum mecum concubuisset, coronas mihi, quas habebat, imposuit. Illud postquam abiit, venit deinde Ariston; qui me videns coronis ornatam, interrogavit quis illas mihi dedisset: et ego dixi, ipsum. Quod ubi abnuit ille, iurata

„οὐ καλῶς ποιεῖν ἀπαρνεύμενον· ὀλίγον γάρ τι πρό-
 „τερον ἐλθόντα καὶ συνευνηθέντα, δοῦναί μοι τοὺς στε-
 „Φάνους. ὁρέων δέ με κατομνυμένην ὁ Ἀρίστων, ἔμαθε
 „ὡς θεῖον εἶη τὸ πρῆγμα. καὶ τοῦτο μὲν, οἱ στέφανοι
 15 „ἐφάνησαν ἔόντες ἐκ τοῦ ἡρώϊου τοῦ παρὰ τῇσι θυρήσι
 „τῇσι αὐλείησι ἰδρυμένου. (τὸ καλέουσι Ἀστραβάκου)
 „τοῦτο δέ, οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν τοῦτον ἥρωα ἀναίρεον
 „εἶναι. Οὕτω δὴ, ὦ παῖ, ἔχεις πᾶν ὅσον τι καὶ βου-
 „λεαι πυθέσθαι. ἢ γὰρ ἐκ τοῦ ἥρωος τούτου γέγονας,
 20 „καὶ τοι πατήρ ἐστι Ἀστράβακος ὁ ἥρω, ἢ Ἀρίστων·
 „ἐν γὰρ σε τῇ νυκτὶ ταύτῃ ἀναιρέομαι. Τῇ δέ σευ μά-
 „λιστα κατάπτονται οἱ ἐχθροὶ, λέγοντες ὡς αὐτὸς ὁ
 „Ἀρίστων, ὅτε αὐτῷ σὺ ἡγγέλθης γεγεννημένος, πολ-
 „λῶν ἀκρονόντων οὐ φῆσαιέ σε ἑαυτοῦ εἶναι τὸν χρόνον

*equidem respondi, non recte eum facere qui rem
 perneget; paullo enim ante venisse ipsum, mecum-
 que concubuisse, ac deinde has mihi coronas dedis-
 se. Tum me videns Ariston iureiurando rem con-
 firmare, intellexit divinitus haec accidisse. Nam
 et coronas illas adparebat esse ex herois aedícula
 quae est ad ianuam aulae nostrae; (Astrabaci aedem
 vocant:) et, esse hunc ipsum Heroën, pronun-
 ciarunt vates. Ita igitur, fili, rem totam habes,
 quam scire cupis. Nam, aut ex hoc heroë genitus
 es, et pater tuus Astrabacus heros est, aut Ari-
 ston: ea ipsa enim nocte te concepì. Caeterum,
 quo argumento te maxime adgrediuntur inimici,
 dicentes, ipsum Aristonem, quum ei te natum esse
 nunciaretur, audientibus multis negasse suum te
 esse filium, quoniam iustum tempus decem men-*

ἦ γὰρ, τοὺς δέκα μῆνας, οὐδέ κω ἐξήκασι· αὐδρησὴ τῶν 25
 „ τοιούτων καὶνος τοῦτο ἀπέβηκε τὸ ἔπος. τίκτουσι γὰρ
 „ γυναῖκες καὶ ἐντάμνια καὶ ἐπτάμνια, καὶ οὐ πᾶ-
 „σαι δέκα μῆνας ἐκτελέσασαι· ἐγὼ δὲ σὲ, ὦ παῖ,
 „ ἐπτάμνηνον ἔτικον. ἔγνω δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρίστων οὐ
 „ μετὰ πολλὸν χρόνον, ὡς ἀνοή τὸ ἔπος ἐκβάλοι τοῦ- 30
 „ το. λόγους δὲ ἄλλους περὶ γενέσιος τῆς σιαυτοῦ μὴ
 „ δέκω· τὰ γὰρ ἀληθέστατα πάντα ἀκήκοας. ἐκ δὲ
 „ ὀνοφορβῶν αὐτῶν τε Λευτυχίδῃ καὶ τοῖσι ταῦτα λέ-
 „ γουσι τίκτουσι αἱ γυναῖκες παῖδας.“ Ἡ μὲν δὴ ταῦτα
 70 ἔλεγε. Ὁ δὲ, πυθόμενός τε τὰ ἐβούλετο, καὶ ἐπόδια
 λαβὼν, ἐπορεύετο εἰς Ἥλιν· τῷ λόγῳ Φᾶς, ὡς εἰς Δελ-
 Φούς, χρησόμενος τῷ χρηστηρίῳ, πορεύεται. Λακεδαι-
 μόνιοι δὲ, ὑποτοπηθέντες Δημαρχτον δεσμοῦ ἐπιχειρεῖν,

LXIX. 30. ἀνοή. ἀγνοήη corrigunt viri docti.

sium nondum esset completum; id verbum illi in-
scitiā talium rerum exciderat. Pariunt enim mu-
lieres etiam novem mensium foetus, atque etiam
septem mensium, neque cunctae decimum complent
ensem: et ego te, fili, septimo mense peperer.
Agnovitque etiam paullo post ipse Ariston, per
inscitiam sibi verbum illud excidisse. Alios autem
de nativitate tua rumores procul habe: nam veris-
sima omnia audivisti. Ex asinariis vero Leoty-
chidi ipsi et aliis, qui hoc narrant, liberos pa-
riant uxores. Haec mater locuta est. (70.) Dema-
ratus vero, postquam quae voluerat cognovit, sumto
viatico, Elidem profectus est; speciem prae se ferens
tamquam Delphos petens, ubi consuleret oraculum.
Lacedaemonii vero, suspicati fugam capessere De-
maratum, persecuti sunt eum. Sed, priusquam hi

3 ἰδίῳ· καὶ πως ἔφθη εἰς Ζάκυνθον διαβάς ὁ Δημάρε-
τος ἐκ τῆς Ἡλίδος· ἐπιδιαβάντες δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι,
αὐτοῦ τε ἀπτόντο, καὶ τοὺς θηράποντας αὐτὸν ἀπαι-
ρίοντο. μετὰ δὲ, οὐ γὰρ ἐξεδίδosan αὐτὸν οἱ Ζακύνθιοι,
ἐνθεῦτεν διαβαίνει εἰς τὴν Ἀσίην παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον.
10 ὁ δὲ ὑπεδέξατό τε αὐτὸν μεγαλωστί, καὶ γῆν τε καὶ
πόλιν ἔδωκε. Οὕτω ἀπίκετο εἰς τὴν Ἀσίην Δημάρετος,
καὶ τοιαύτη χρησάμενος τύχη· ἄλλα τε Λακεδαιμονίοισι
συχνὰ ἔργοισι τε καὶ γνώμησι ἀπολαμπρυνθεὶς, ἐν δὲ
δὴ καὶ Ὀλυμπιάδα σφι, ἀεχόμενος τετρίπῳ, προσέ-
15 βαλε, μῦθος τοῦτο πάντων δὴ τῶν γενομένων βασι-
λέων ἐν Σπάρτῃ ποιήσας.

Λευτυχίδης δὲ ὁ Μενάριος, Δημαρέτου καταπαυ- 71
σθέντος, διεδέξατο τὴν βασιληίην. καὶ οἱ γίνεται παῖς
Ζευξίδης, τὸν δὴ Κυνίσκον μετεξέτεροι Σπαρτιητέων

Elidem pervenerunt, Zacynthum ille traiecerat. Quo
quum etiam Lacedaemonii traiecissent, et ipsi De-
marato iniecerunt manus, et famulos ei abstraxerunt.
At ille, quum non dedidissent eum Zacynthii, in Asi-
am deinde ad regem *Darium* transgressus est: et rex
eum munifice excepit, et terrâ et oppidis donavit.
Ista igitur ratione, et tali fortunâ usus, in *Asiam*
pervenit *Demaratus*, postquam et aliis multis factis
pariter atque consiliis inter Lacedaemonios claruis-
set, et Olympicâ victoriâ, quam quadrigarum curri-
culo reportavit, civitatem ornasset, unus ex omni-
bus Spartaë regibus cui id contigerit.

(71.) *Leotychides* vero, Menaris filius, in regnum
Demarato successit. Cuius filius *Zeuxidemus*, quem
Spartanorum nonnulli *Cynicum* nominabant, reg-

ἐκάλειον. οὗτος ὁ Ζευξίδημος οὐκ ἐβασίλευσε Σπάρτης·
 πρὸ Λευτυχίδου γὰρ τελευτᾷ, λιπὼν παῖδα Ἀρχιδή- 5
 μον. Λευτυχίδης δὲ στερηθεὶς Ζευξίδημου, γαμέει δευ-
 τέρην γυναῖκα Εὐρυδάμην, εὐοῦσαν Μενίου μὲν ἀδελφεῆν;
 Διακτορίδου δὲ θυγατέρα· ἐκ τῆς οἱ ἔρσεν μὲν γίνεται
 οὐδέν, θυγάτηρ δὲ Λαμπιτῶ· τὴν Ἀρχιδήμος ὁ Ζευ-
 72 ξίδημος γαμέει, δόντος αὐτῷ Λευτυχίδου. Οὐ μὲν 10
 οὐδὲ Λευτυχίδης κατεγύρα ἐν Σπάρτῃ, ἀλλὰ τίσιν
 ποιήσας τινὰ Δημαρήτω ἐξέτισε. ἐστρατήγησε Λακεδαι-
 μονίοισι εἰς Θεσσαλίην· παρὼν δὲ οἱ ὑποχέρια πάντα
 ποιήσασθαι, ἰδωροδόκησε ἀργύριον πολύ. ἐπ' αὐτοφάρεω 6
 δὲ αἰλούς, αὐτῷ ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἐπικατήμενος χει-
 ρὴν πλήν ἀργυρίου, ἔφυγε ἐκ Σπάρτης, ὑπὸ δικαστή-
 ριον ὑπαχθεὶς· καὶ τὰ οἰκία οἱ κατεσκάφη· ἔφυγε δὲ

num Spartae non est adeptus: obierat enim ante Leoty-
 chidem, relicto filio *Archidamo*. Mortuo autem
Zeuxidemo, alteram uxorem duxit *Leotychides* *Eury-*
rydamen, *Menii* sororem, *Diactoridis* filiam: ex qua
 quidem nulla ei mascula proles nata est, sed filia,
 nomine *Lampito*; quam duxit *Archidamus*, *Zeuxi-*
demi filius, a *Leotychide* sibi elocatam. (72.) Nec
 vero Spartae senectutem traduxit *Leotychides*, sed
 talem quamdam poenam dedit *Demarato*. Quum dux
 esset copiarum Laconicarum in Thessalia, potuisset-
 que omnia armis subigere, ingentibus pecuniis cor-
 rumpi se passus est. Cuius criminis compertus, quum
 in ipsis castris insidens manicae pecunia plenae esset
 deprehensus, in iudicium delatus exsilio multatus
 est, et aedes eius in urbe dirutae: itaque Tegeae

471, 19.

ἐς Τεγέην, καὶ ἐτελεύτησε ἐν ταύτῃ. ταῦτα μὲν δὴ ἐγέ-

10 νετο χρόνῳ ὑστέρον.

Τότε δὲ ὡς τῷ Κλεομένει εὐωδῶδη τὸ ἐς τὸν Δημά- 73
ρητον πρῆγμα, αὐτίκα παραλαβὼν Λευτυχίδα, ἥϊε
ἐπὶ τοὺς Αἰγινήτας, δεινὸν τινὰ σφι ἔγκρατον διὰ τὸν προ-
πηλακισμόν ἔχων. οὕτω δὴ οὔτε οἱ Αἰγινῆται, ἀμφο-
5 τέρων τῶν βασιλέων ἠκόντων ἐπ' αὐτοὺς, ἰδικαίεν ἐτι
ἀντιβαίνειν· ἐκεῖνοί τε, ἐπιλεξάμενοι ἄνδρας δέκα Αἰγι-
νητέων, τοὺς πλείστου ἄξιους καὶ πλούτω καὶ γένει,
ἦγον, καὶ ἄλλους, καὶ δὴ καὶ Κριῖν τε τὸν Πολυκρά-
του, καὶ Κάσαμβον τὸν Ἀριστοκράτους, οἵπερ εἶχον μέ-
10 γιστον κράτος. ἀγαγόντες δὲ σφίρας ἐς γῆν τὴν Ἀττι-
κὴν, παραβήκην παρατίθενται ἐς τοὺς ἐχθρίστους Αἰγινή-
τησι Ἀθηναίους. Μετὰ δὲ ταῦτα, Κλεομένης, ἐπαῖ- 74

exsulavit, ibique vitam finivit. Sed haec quidem po-
stero tempore acta sunt.

(73.) Tunc vero, postquam *Cleomeni* ex senten-
tia successerat res in *Demaratum* suscepta, protinus
ille, adsumto *Leotychide*, adversus *Aeginetas* ire
contendit, propter illatam sibi contumeliam vehe-
menter illis iratus. Iam igitur *Aeginetae*, quum ambo
simul reges adversus illos venissent, non amplius re-
pugnandum sibi esse existimarunt: et illi selectos ex
Aeginetis decem viros, divitiis et genere prae cae-
teris eminentes abduxerunt, in his *Crium* Polycriti
filium, et *Casambum* Aristocratis, qui plurimum po-
testate valebant. Hos igitur, in Atticam terram ab-
ductos, veluti depositum tradiderunt *Atheniensibus*,
acerrimis hostibus *Aeginetarum*. (74.) Sed post
haec *Cleomenes*, quum compertae interim fuissent

στοι γενόμενον κακοτιχρήσαντα εἰς Δημάρετον, δέῃμα
 ἔλαβε Σπαρτιητίων, καὶ ὑπέξυχε εἰς Θεσσαλίην. ἐν-
 θεῦται δὲ ἀπικόμενος εἰς τὴν Ἀρκαδίην, νώτερα ἔπρησσε
 πρήγματα, σπυστὰς τοὺς Ἀρκαδας ἐπὶ τῇ Σπάρτῃ, 5
 ἄλλους τε ὅρκους προτάγων σφι, ἥ μὲν εἴησθαι σφίσι
 αὐτῷ τῇ αὖ ἐξηγῆται· καὶ δὴ καὶ εἰς Νάνακρον πόλιν
 πρόθυμος ἦν τῶν Ἀρκαδῶν τοὺς προστεταῖτας ἀγκύων,
 ἐξορκῶν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ πόλει λέγε-
 ται εἶναι ὑπ' Ἀρκαδῶν τὸ Στυγὸς ὕδωρ. καὶ δὴ καὶ 10
 ἔστι τοιόνδε τι. ὕδωρ ὀλίγον φαινόμενον, ἐκ πίττης
 στάζει εἰς ἄγκος· τὸ δὲ ἄγκος αἰμασιῆς τις περιβάει
 κύκλος. ἡ δὲ Νάνακρῖς, ἐν τῇ ἡ πηγὴ αὕτη τυγχάνει
 75 εἰσοῦσα, πόλις ἐστὶ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Φενεῶ. Μα-
 θόντες δὲ Λακεδαιμόνιοι Κλεομένηα ταῦτα πρήσσοντα,
 κατῆγον αὐτὸν, δέισαντες, ἐπὶ τοῖσι αὐτοῖσι εἰς Σπάρ-

mae artes, quibus adversus Demaratum usus erat,
 metu Spartanorum in Thessaliam secessit. Inde vero
 in Arcadiam reversus, novas res moliens, *Arcadas*
 adversus Spartanos sollicitavit, quum aliis iuramen-
 tis illos adstringens, *ut se, quocumque duceret, sa-*
querentur, tum etiam in animo habens proceres Ar-
 cadum, in Nonacrin oppidum ductos, iureiurando
per Stygis aquam adigere. Nam in hoc ipso oppido
 perhibent Arcades esse Stygis aquam. Est autem illa
 huiusmodi: exigua adparet aqua, ex petra stillans in
 locum concavum, maceris undique cinctum. *No-*
nacris autem, in qua hic fons conspicitur, Arcadiae
 oppidum est prope Pheneum. (75.) Lacedaemonii
 vero, ubi cognoverunt quid moliretur *Cleomenes*,
 veriti rei exitum, Spartam eum revocarunt, et in

την, τοῖσι καὶ πρότερον ἦρχε. Κατελθόντα δὲ αὐτὸν,
5 αὐτίκα ὑπέλαβε μανίῃ νοῦσος, ἐόντα καὶ πρότερον ὑπο-
μαργότερον· ὅπως γὰρ τῷ ἐντύχοι Σπαρτιητέων, ἐνέ-
χραυε ἐς τὸ πρόσωπον τὸ σκῆπτρον. ποιεῦντα δὲ αὐτὸν
ταῦτα, καὶ παραφρονήσαντα, ἔδhsαν οἱ προσήκοντες
τοῦ φύλα. ὁ δὲ, δέβεις, τὸν Φύλακον μανωθέντα ἰδὼν τῶν
10 ἄλλων, αἰτεῖ μάχαιραν· οὐ βουλομένου δὲ τὰ πρῶτα
τοῦ Φυλάκου δίδοναι, ἀπειλεῖ τὰ μιν αὐτῖς ποιήσειν·
ἐς ὃ δείσας τὰς ἀπειλάς ὁ Φύλακος, ἦν γὰρ τῶν τις
εἰλωτέων, δίδοι οἱ μάχαιραν. Κλεομένης δὲ παραλα-
βὰν τὸν σίδηρον, ἀρχετο ἐκ τῶν κνημέων ἑαυτὸν λαμβά-
15 μενος· ἐπιτάμνων γὰρ κατὰ μῆκος τὰς σάρκας, προῦ-
βαινε ἐκ τῶν κνημέων ἐς τοὺς μηρούς· ἐκ δὲ τῶν μηρῶν
ἐς τε τὰ ἰσχία, καὶ τὰς λαπάρας· ἐς ὃ ἐς τὴν γαστέ-

pristinam restituerunt dignitatem. At post reditum
breui interiecto tempore, quum iam antea haud
sana admodum mente fuisset, *furor morbus* eum
invasit; nam quoties Spartanus quispiam obviam ei
veniret, huic sceptrum in faciem infligebat. Quae
quum ille faceret, et alienata esset mente, vinxerunt
illum propinqui, et ligno illigaverunt. At ille, ita
vinctus, ubi vidit unum custodem, digressis aliis,
solum relictum, cultrum sibi dari postulavit: quem
quum ei statim dare nollet custos, minatus est ho-
mini quae deinde illi facturus esset; donec territus
ille minis, (erat enim unus ex hilotis) cultrum ei
porrexuit. Tum vero, sumpto ferro, *Cleomenes*, initio
a cruribus facto, misere se ipse laceravit: carnem
enim secundum longitudinem incidens, a cruribus
ad femora perrexuit, et a femoribus ad ilia et lumbos;

76 HERODOTI HISTOR. VI.

ρα ἀπείκετο, καὶ ταύτην καταχρᾶν, ἀπέθανε τρέ-
 πῳ τοιούτῳ· ὡς μὲν οἱ πολλοὶ λέγουσι Ἑλλήνων, ὅτι
 τὴν Πυθίην ἀνέγνωσε τὰ περὶ Δημάρητον γινόμενα 20
 γιν· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι μῶνοι λέγουσι, διότι ἐς Ἐλευσῖνα
 ἐσβαλὼν, ἔκλειρε τὸ τέμενος τῶν Θεῶν· ὡς δὲ Ἀργεῖοι,
 ὅτι ἐξ ἱεροῦ αὐτέων τοῦ Ἄργου Ἀργείων τοὺς καταφυγόν-
 τας ἐκ τῆς μάχης καταγωνίων, κατέκοπτε, καὶ αὐτὸ
 τὸ ἄλσος ἐν ἀλογίᾳ ἔχων ἐνέπρησε. 25

76 Κλειομένει γάρ, μαντιομένῳ ἐν Δελφοῖσι, ἐχρήσθη
 Ἄργος αἰρήσειν. ἐπεὶ τε δὲ Σπαρτιήτας ἄγων ἀπείκετο
 ἐπὶ ποταμὸν Ἐρασῖνον, ὃς λέγεται ρεῖν ἐκ τῆς Στυμ-
 Φηλῆς λίμνης· τὴν γὰρ δὴ λίμνην ταύτην, ἐς χάσμα
 ἀφανὲς ἐκδιδοῦσαν, ἀναφαίνεσθαι ἐν Ἀργεῖ, τὸ ἐνθεῶ- 5
 τιν δὲ τὸ ὕδωρ ἤδη τοῦτο ὑπ' Ἀργείων Ἐρασῖνον καλεῖ-

postremo, ubi ad ventrem pervenit, hunc etiam dis-
 secuit, donec animam efflavit. Atque tali modo ille
 mortuus est, ut quidem plerique ex Graecis dicunt,
 quoniam Pythiae persuaserat ista dicere quae ad
 Demaratum spectabant; ut vero soli aiunt Athenien-
 ses, quoniam, quo tempore Eleusin invasit, lucum
 excidit deabus sacrum; ut vero Argivi, quoniam
 Argivos, qui e pugna in lucum *Argo* sacrum confu-
 gerant, inde abductos trucidavit, ipsumque lucum
 spretâ religione incendit.

(76.) Scilicet *Cleomeni*, Delphicum oraculum con-
 sultenti, redditum erat responsum, *capturum illum*
Argos. Postquam vero cum Spartanorum exercitu ad
 fluvium pervenit *Erasinum*, quem aiunt ex *Stym-*
phalio lacu effluere: dicunt enim, hunc lacum,
 postquam in caecam voraginem se infudit, rursus

σθαι ἀπικόμενος δ' ὦν ὁ Κλεομένης ἐπὶ τὸν ποταμὸν
τοῦτον, ἐσφαγιάζετο αὐτῷ· καὶ, οὐ γὰρ οὐδαμῶς ἐκαλ-
λιέρεε διαβαίνειν μιν, ἄγασθαι μὲν ἔφη τοῦ Ἐρασίνου
10 οὐ προδιδόντος τοὺς πολίτας, Ἀργεῖους μέντοι οὐδ' ὥς
χαιρήσειν. μετὰ δὲ ταῦτα ἐξαναχωρήσας, τὴν στρατιὴν
κατήγαγε ἐς Θυρέην· σφαγιασάμενος δὲ τῇ θαλάσ-
σῃ ταῦρον, πλοίοισι σφεας ἤγαγε ἐς τε τὴν Τίρυνθιν
χώρην καὶ Ναυπλίην. Ἀργεῖοι δ' ἐβοήθηον, πυνθανό- 77
μενοι ταῦτα, ἐπὶ θάλασσαν. ὥς δὲ ἀγγυῷ μὲν ἐγί-
νοντο τῆς Τίρυνθος, χώρῳ δὲ ἐν τούτῳ τῷ κέεται ἡ Σή-
πεια ὄνομα, μεταίχμιον οὐ μέγα ἀπολιπόντες, ἔζοντο
5 ἀντίοι τοῖσι Λακεδαιμονίοισι. ἐνθαῦτα δὲ οἱ Ἀργεῖοι τὴν
μὲν ἐκ τοῦ Φανεροῦ μάχην οὐκ ἐφοβέοντο, ἀλλὰ μὴ δό-
λω αἰρεθέωσι. καὶ γὰρ δὴ σφι ἐς τοῦτο τὸ πρῆγμα εἶχε

LXXVII. 3. Σήπεια. Σίπεια alii.

adparere in Argolide, et exinde *Erasinum* hanc
aquam ab Argivis nominari: ad hunc igitur fluvium
postquam Cleomenes pervenit, hostias flumini immo-
lavit: quumque minime bene ei cessurum transitum
portenderent exta, *laudare se*, ait, *flumen. quod*
cives non proderet suos; sed ne sic quidem salvos
evasuros Argivos. Post haec retrogressus, Thyream
duxit exercitum; et, tauro mari immolato, navibus
eumdem duxit in Tirynthium et Nauplium agrum.
(77.) Ea re cognita, ad mare properant Argivi, opem
suis laturi. Ut vero prope Tirynthum fuerunt, eo in
loco cui nomen est Sepia, castra castris Lacedaemo-
niorum, haud magno spatio in medio relicto, oppo-
suerunt. Ibi nimirum pugnam ex aperto non vere-
bantur Argivi, sed ne dolo caperentur. Etenim ad

τὸ χρηστήριον, τὸ ἐπίκουρον ἔχουσι ἡ Πυθίη ταύτοις τε καὶ Μιλησίοις, λέγον ὥδε·

Ἄλλ' ὅταν ἡ Θήλεια τὸν ἄρσενά νικήσασα
ἐξιλάσῃ, καὶ κῦδος ἐν Ἀργείοισιν ἄρῃται,
πολλὰς Ἀργείων ἀμφοδρυφίας τότε θήσῃ·
ὥς ποτὶ τις ἱεῖν καὶ ἐπιστομάτων ἀνθρώπων,
δυνὸς ὅφρις τριέλκτος ἀπαίλετο δουρὶ δαμασθείς.

10

Ταῦτα δὲ πάντα συνελθόντα, τοῖσι Ἀργείοις φόβον 15
παρεῖχε. καὶ δὴ σφι πρὸς ταῦτα ἔδοξε τῷ κήρυκι τῶν
πολεμίων χρᾶσθαι. δόξαν δέ σφι, ἐποίουν τοιόνδε· ὅκως
ὁ Σπαρτιήτης κήρυξ προσημαίνει τι Λακεδαιμονίοις,
78 ἐποίουν καὶ οἱ Ἀργεῖοι τὸ αὐτὸ ταῦτο. Μαθὼν δὲ ὁ
Κλεομένης ποιῶντας τοὺς Ἀργεῖους ὁκοῖόν τι ὁ σφέτερος
κήρυξ σημήνῃ, παραγγέλλει σφι ὅταν σημήνῃ ὁ κή-
ρυξ ποιέσθαι ἄριστον, τότε ἀναλαβόντας τὰ ὅπλα,

hanc rem spectabat oraculum illud, quod promiscue
et his et Milesiis Pythia ediderat his verbis:

*Verum, quando marem praevertet foemina vi-
ctrix,*

*inter et Argivos referet praelustris honorem;
tunc Argivarum reddet plerasque gementes,
ut venturorum aiat quis quandoque virorum:
telo saevus obiit sinuoso corpore serpens.*

Quae quum tunc omnia concurrissent, metum Argi-
vis incusserunt. Proinde consilium ceperunt utendi
hostium praecone: idque ita exsecuti sunt, ut, quo-
ties Spartanus praecones signum aliquod dedisset, *Ar-
givi* etiam id ipsum facerent. (78.) Quos ubi *Cleo-
menes* cognovit idem exsequi, quod ipsius praecones
significasset; imperat suis, ut, *quando prandii*

5 χωρεῖν εἰς τοὺς Ἀργεῖους. ταῦτα καὶ ἐγένετο ἐπιτελέα
 ἐκ τῶν Λακεδαιμονίων. ἄριστον γὰρ ποιευμένοισι τοῖσι
 Ἀργείοισι ἐκ τοῦ κηρύγματος ἐπικέατο· καὶ πολλοὺς
 μὲν ἐφόνευσαν αὐτέων, πολλῶ δ' ἐτι πλεῦνας εἰς τὸ
 ἄλσος τοῦ Ἀργίου καταφυγόντι, περιζόμενοι ἐφύλασ-
 σον. Ἐνθεῦτεν δὲ ὁ Κλεομένης ἐποίεε τοιόνδε. ἔχων αὖ- 79
 τομόλους ἄνδρας, καὶ πυκθανόμενος τούτων, ἐξεκάλει
 πέμπων κήρυκα, ὀνομαστὶ λέγων τῶν Ἀργείων τοὺς ἐν
 τῷ ἱερῷ ἀπεργμένους· ἐξεκάλει δὲ, Φας αὐτέων ἔχειν
 5 τὰ ἄποινα. ἄποινα δέ ἐστι Πελοποννησίοισι δύο μνῆαι
 τεταγμέναι κατ' ἄνδρα αἰχμάλωτον ἐκτίνειν. κατὰ
 πεντήκοντα δὴ ὧν τῶν Ἀργείων, ὡς ἐκάστους ἐκκαλύ-
 μενος, ὁ Κλεομένης ἔκτεινε. ταῦτα δὲ κως γινόμενα
 ἐλελήθει τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐν τῷ τεμένει· ἅτε γὰρ πυ-

*signum edidisset praeco, tunc arma caperent, et
 Argivos adorirentur. Et fecerunt hoc Lacedaemo-
 nii. Nam, dum Argivi ex praeconis imperio pran-
 dium capiebant, subito illos adorti, multos eorum
 interfecerunt, multo plures vero, qui in Argi lucum
 confugerant, circum sedentes ibi custodiverunt.
 (79.) Deinde hoc fecit Cleomenes. Quum e transfu-
 gis quibusdam cognosset, quinam essent ex Argivis
 qui in sacro luco essent inclusi, misso praecone
 nominatim evocavit singulos; dicens, se pretium
 redemptionis illorum accepisse. Statutum autem apud
 Peloponnesios est pretium redemptionis, duo minae
 pro singulis captivis pendendae. Igitur quinquaginta
 fere ex Argivis, ut quemque evocaverat, interfecit Cleo-
 menes; et reliquos, qui inibi erant, latebat factum:
 quum enim densus esset lucus, qui intus erant, non*

πρὸς εἶντος τοῦ ἄλσος, οὐκ ὄραν οἱ εἶντος τοὺς ἐπετὸς, 10
 ὅτι ἔπρησσον· πρὶν γὰρ δὴ αὐτίαν τις ἀναβαὶς ἐπὶ δέν-
 δρες, κατεῖδε τὸ ποπύμενον. οὐκὼν δὴ ἔτι καλειόμενοι
 80 ἐξήσαν. Ἐνθαῦτα δὴ ὁ Κλεομένης ἐκέλευε πάντα τινὰ
 τῶν εἰλωτίων περιnéειν ὕλην τὸ ἄλσος· τῶν δὲ πειβομέ-
 νων, ἐνέπρησε τὸ ἄλσος. καιομένου δὲ ἤδη, ἐπείρατο τῶν
 τινα αὐτομόλων, τίνος εἴη θεῶν τὸ ἄλσος· ὁ δὲ ἔφη
 Ἄργου εἶναι. ὁ δὲ, αἷς ἤκουσε, ἀναστεινάζας μέγα, 5
 εἶπε· „ὦ Ἀπολλὼν χρηστήριε, ἡ μεγάλης με ἠπά-
 „τηκας, Φάμενος Ἄργος αἰρήσειν· συμβάλλομαι δ' ἐξ-
 81 „ἡκιν μοι τὸ χρηστήριον.“ Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ Κλεομέ-
 νης τὴν μὲν πλέω στρατιὴν ἀπῆκε ἀπῆναι εἰς Σπάρτην·
 χιλίους δὲ αὐτὸς λαβὼν τοὺς ἀριστίαις, ἦεν εἰς τὸ Ἡραῖον
 θύσων. βαιλόμενον δὲ αὐτὸν θύειν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὁ

videbant quid facerent hi qui extra essent. Postremo
 vero unus illorum conscensa arbore vidit quid gere-
 retur: atque exinde non amplius egrediebantur vo-
 cati. (80.) Tum vero Cleomenes hilotas omnes ius-
 sit materiam circa lucum congerere: et, postquam hi
 imperata fecerunt, lucum incendit. Iamque ardebat
 lucus, quum ille ex transfugarum quopiam quaesivit,
cui deo sacer lucus esset. Qui ubi respondit, *Argi*
lucum esse; hoc audito *Cleomenes*, ingentem edens
 gemitum, ait: *O fatidice Apollo, sane magnopere*
me decepisti, quum Argos me capturum diceret.
Suspitor enim, exisse mihi id vaticinium. (81.)
 Post haec, maiore exercitus parte Spartam dimissa,
 ipse cum mille fortissimis ad Iunonis templum se
 contulit, sacra facturus. Quum autem in eo esset ut
 super ara sacrificaret, vetuit eum sacerdos, *nefas esse*

475, 46.

5 ἱεὺς ἀπηγόρευε, Φᾶς οὐκ ὅσιον εἶναι ξείνῳ αὐτόθι θύειν.
 ὁ δὲ Κλεομένης τὸν ἱεῖα ἐκέλευε τοὺς εἰλωτας ἀπὸ τοῦ
 βωμοῦ ἀπάγοντας μαστιγῶσαι, καὶ αὐτὸς ἔθυσε ποιή-
 σας δὲ ταῦτα, ἀπήϊε εἰς τὴν Σπάρτην. Νοστήσαντα 82
 δέ μιν ὑπῆγον οἱ ἐχθροὶ ὑπὸ τοὺς ἐφόρους, Φάμενοί μιν
 δωροδοκῆσαντα, οὐκ ἐλέειν τὸ Ἄργος, παρεὼν εὐπετέως
 μιν ἐλεῖν. Ὁ δὲ σφι ἔλεξε, οὔτε εἰ ψευδόμενος, οὔτε εἰ
 5 ἀληθέα λέγων, ἔχω σαφηνέως εἶπαι· ἔλεξε δ' ὦν Φά-
 μενος „εἰπέ τε δὴ τὸ τοῦ Ἄργου ἱεὸν εἶλε, δοκέειν οἱ ἐξε-
 ληλυθέναι τὸν χρησμὸν τοῦ Θεοῦ· πρὸς ὧν ταῦτα οὐ δι-
 καιεῦν πειρᾶν τῆς πόλιος, πρὶν γε δὴ ἱεροῖσι χρήσθαι,
 καὶ μάθῃ, εἴτε οἱ ὁ Θεὸς παραδιδῷ, εἴτε οἱ ἐμποδῶν
 10 ἔστηκε. καλλιερειμένῳ δὲ ἐν τῷ Ἡραίῳ, ἐκ τοῦ ἀγάλ-
 ματος τῶν στηθέων φλόγα πυρὸς ἐκλάμψαι· μαθεῖν δὲ
 αὐτὸς οὕτω τὴν ἀτρεκήν, ὅτι οὐκ αἰρέει τὸ Ἄργος· εἰ

*dicens peregrino sacra ibi facere. At Cleomenes, iussis hilotis abduetum ab ara sacerdotem flagris caedere, ipse sacra fecit; eoque facto Spartam abiit. (82.) Quo ubi rediit, inimici eum apud ephoros reum egerunt; dicentes, pecuniâ corruptum Argos non cepisse, quum capere facile potuisset. At ille respondit; verumne dicens, an mentiens, definire nequeo; respondit certe, postquam lucum Argo sacrum cepisset, visum sibi esse exisse effatum dei: quare non tentandam sibi existimasse urbem, quin prius sacris factis cognovisset, utrum traditurus sibi eam Deus esset, an impedimento futurus. Liti-
 tanti autem sibi in Iunonis templo, ex simulacri pectore effulsisse ignis flammam: unde liquido se intellexisse, non capturum se esse Argos: nam,
 Herod. T. III. P. I.*

μὲν γὰρ ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀγάλματος ἐξέλαμψε, αἰρέειν ἂν κατ' ἅκρης τὴν πόλιν· ἐκ τῶν δὲ στηθέων λάμψαντος, πᾶν οἱ πεποιῆσθαι ὅσον ὁ Θεὸς ἐβούλετο γενέ- 15
σθαι.“ Ταῦτα δὲ λέγων, πιστά τε καὶ οἰκότα ἐδόκει
Σπαρτιήτησι λέγειν, καὶ ἀπέφυγε πολλὸν τοὺς διώ-
83 κοντας. Ἄργος δὲ ἀνδρῶν ἐχρηώθη οὕτω, ὥστε οἱ δοῦ-
λοι αὐτῶν ἔσχον πάντα τὰ πρῆγματα, ἄρχοντές τε
καὶ διέποντες, ἐς ὃ ἐπῆβησαν οἱ τῶν ἀπολομένων παῖ-
δες. ἔπειτ' αὖ σφίσι οὗτοι, ἀνακτῶμενοι ὀπίσω ἐς ἑωυτούς
τὸ Ἄργος, ἐξέβαλον· ἐξωθεύμενοι δὲ οἱ δοῦλοι, μάχη 5
ἔσχον Τίρυνθα. Τίως μὲν δὴ σφί ἦν ἄρθμια ἐς ἀλλή-
λους· ἔπειτα δὲ ἐς τοὺς δούλους ἦλθε ἀνὴρ μάντις Κλέαν-
δρος, γένος ἐὼν Φιγαλεὺς ἀπ' Ἀρκαδίας· οὗτος τοὺς
δούλους ἀνέγνωσε ἐπιθέσθαι τοῖσι δεσπότῃσι. ἐκ τούτου

*si ex capite simulacri effulsisset flamma, captu-
rum se urbem cum arce fuisse; quum vero e pec-
tore effulserit, perfecta a se esse omnia quae
fieri Deus voluit. Haec dicens, credibilia et con-
sentanea dicere visus est Spartanis, et longe maiore
parte suffragiorum est absolutus. (83.) Urbs vero
Argos ita viris viduata est, ut res illorum omnes
penes servos essent, omnia gubernantes administran-
tesque; donec eorum filii, qui perierant, ad virilem
pervenerunt aetatem. Tunc hi, Argos sibi rursus
vindictantes, illos eiecerunt: et servi, urbe pulsi,
praelio facto Tirynthem tenuere. Deinde aliquamdiu
pacatae inter utrosque res fuere: sed postea venit ad
servos vir fatidicus, nomine Cleander, genere Phiga-
lensis Arcas; qui illis, ut denuo arma inferrent do-
minis, persuasit. Inde bellum illis exortum est, quod*

476, 70.

10 δὲ πόλεμος σφί ἦν ἐπὶ χρόνον συγχρόν, ἐς ὃ δὴ μέγισ οἱ Ἀργεῖοι ἐπεκράτησαν.

Ἀργεῖοι μὲν νυν διὰ ταῦτα Κλεομένεά Φασι μανέν- 84
τα ἀπολέσθαι κακῶς. Αὐτοὶ δὲ Σπαρτιῆταί Φασι ἐκ
δαιμονίου μὲν οὐδενὸς μανῆναι Κλεομένεα, Σκύθῃσι δὲ
ὀμιλήσαντά μιν, ἀκητοπότῃ γενέσθαι, καὶ ἐκ τούτου
5 μανῆναι. Σκύθας γὰρ τοὺς νομάδας, ἐπεὶ τε σφί Δα-
ρεῖον ἐσβαλεῖν ἐς τὴν χώραν, μετὰ ταῦτα μεμοσμένοι
μιν τίσασθαι· πέμψοντας δὲ ἐς Σπάρτην, συμμα-
χήν τε ποιεῖσθαι, καὶ συντίθεσθαι, ὡς χρὸν εἴη αὐτοὺς
μὲν τοὺς Σκύθας παρὰ Φᾶσιν ποταμὸν περᾶν ἐς τὴν
10 Μηδικὴν ἐσβαλεῖν, σφέας δὲ τοὺς Σπαρτιήτας κε-
λεύειν ἐξ Ἐφέσου ὀρμεωμένους ἀναβαίνειν, καὶ ἔπειτα
ἐς τὸ αὐτὸ ἀπαρτᾶν. Κλεομένεα δὲ λέγουσι, ἡκόντων τῶν

diu duravit, donec tandem aegre servos debellarunt
Argivi.

(84.) Argivi igitur ista de caussa aiunt in furorem
actum Cleomenem misere periisse. At ipsi Spartani
contendunt, non a deo quopiam in furorem actum
fuisse *Cleomenem*, sed *ex consuetudine cum Scy-
this contraxisse merum bibendi morem, eaque de
caussa in furorem incidisse*. Scythas enim Noma-
des, postquam terram ipsorum Darius bello inva-
sisset, consilium deinde cepisse poenas ab illo repe-
tendi: itaque missis legatis societatem voluisse cum
Spartanis contrahere, hac conditione, ut ipsi Scythae
iuxta Phasin fluvium conarentur in Medicam terram
irrupere; Spartani vero, Epheso profecti, in supe-
riorem Asiam contenderent, ac deinde utrique eo-
dem in loco convenirent. Cleomenem igitur, aiunt,

Σκυθέων ἐπὶ ταῦτα, ὁμιλεῖν σφι μεζόνως· ὁμιλέοντα δὲ μᾶλλον τοῦ ἰκνευμένου, μαθεῖν τὴν ἀκροποσίην παρ' αὐτέων· ἐκ τούτου δὲ μαῆναί μιν νομίζουσι Σπαρτιῇ- 15
ται. ἕκ τε τοῦ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπεὶ ζωρότερον βού-
λωνται πίνειν, ἐπισκύβισον λέγουσι. οὕτω δὲ Σπαρ-
τιῇται τὰ περὶ Κλεομένεα λέγουσι. Ἐμοὶ δὲ δοκεῖ τί-
σιν ταύτην ὁ Κλεομένης Δημαρῆτῳ ἐκτίσαι.

- 85 Τελευτήσαντος δὲ Κλεομένεος, ὡς ἐπύθοντο Αἰγινή-
ται, ἔπεμπον εἰς Σπάρτην ἀγγέλους καταβωσομένους
Λευτυχίδεω περὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι ὁμήρων ἐχομένων. Λα-
κεδαιμόνιοι δὲ δικαστήριον συναγαγόντες, ἔγνωσαν πε-
ριύβρισθαι Αἰγινήτας ὑπὸ Λευτυχίδεω· καὶ μιν κατέ- 5
κριναν ἑκδοτον ἄγεσθαι εἰς Αἶγιναν ἀντὶ τῶν ἐν Ἀθήνῃσι
ἐχομένων ἀνδρῶν. Μελλόντων δὲ ἄγειν τῶν Αἰγινήτεων

quam Scythae hanc ob causam Spartam venissent, familiarius, quam par erat, cum illis conversantem, merum bibere ab eisdem didicisse; atque inde eum in furorem incidisse existimant Spartani. Et ab illo tempore, aiunt, si quis meracius bibere cupit, dicere hunc famulo, *Scythico more infunde!* Haec apud Spartanos de Cleomene fama est. Mihi vero Cleomenes videtur hanc poenam Demarato dedisse.

(85.) Cognita Cleomenis morte, *Aeginetae* Spartam legatos miserunt, qui *Leotychidem* propter ob-
sides Athenis retentos accusarent. Et Lacedaemonii, constituto iudicio, pronunciarunt *iniuriose cum Aeginetis Leotychidem egisse*; eumque condemna-
runt, ut illis dederetur, *Aeginam abducendus loco virorum Athenis detentorum*. Quum vero in eo essent *Aeginetae* ut abducerent *Leotychidem*, dixit

476, 98.

τὸν Λευτυχίδα, εἶπε σφι Θεασίδης ὁ Λεωπρέπης· ἐὼν
 ἐν Σπάρτῃ δόκιμος ἀνὴρ· „Τί βούλεσθε ποιεῖν, ἄν-
 10 „δρες Αἰγινῆται, τὸν βασιλῆα τῶν Σπαρτιητέων ἔκδο-
 „τον γενόμενον ὑπὸ τῶν πολιητέων ἄγειν; εἰ νῦν ὀργῇ
 „χρεώμενοι ἔγνωσαν οὕτω Σπαρτιῆται, ὅπως ἐξ ὕστε-
 „ρης μὴ τι ὑμῖν, ἣν ταῦτα πρήσσητε, πανάλεθρον κα-
 „κὸν ἐς τὴν χώραν ἐσβάλωσι.“ Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ
 15 Αἰγινῆται, ἔσχοντο τῆς ἀγωγῆς· ὁμολογίῃ δὲ ἐχρήσαν-
 το τοιῇδε, ἐπισπόμενον Λευτυχίδα ἐς Ἀθήνας, ἀποδοῦ-
 ναι Αἰγινήτησι τοὺς ἀνδρας. Ὡς δὲ ἀπικόμενος Λευ- 86
 τυχίδης ἐς τὰς Ἀθήνας, ἀπαίτεε τὴν παρακαταθήκην,
 οἱ Ἀθηναῖοι προφάσιαι εἰλκον, οὐ βουλόμενοι ἀποδοῦναι·
 Φάντες, δύο σφείας ἐόντας βασιλῆας παραθέσθαι, καὶ οὐ
 5 δικαιῶν τῷ ἐτέρῳ ἀνευ τοῦ ἐτέρου ἀποδοῦναι. Οὐ φα- (1)
 μένων δὲ ἀποδώσειν τῶν Ἀθηναίων, ἔλεξε σφι Λευτυχί-

eis Theasides, Laoprepis filius, vir Spartaе spectatus:
Quid facturi estis, viri Aeginetae? regem Sparta-
norum, vobis a civibus suis traditum, vultis abdu-
cere? Quod si nunc iracunde cum illo agere de-
creverunt Spartani, videte ne iidem posthac, si
hoc feceritis, exitiosum malum vestram in terram
inferant. His auditis, abducere illum omiserunt Ae-
 ginetae, pactique cum eo sunt in hanc conditionem,
 ut unā cum ipsis Athenas se conferret Leotyichides,
 et Aeginetis viros illos restitueret. (86.) Athenas
 postquam *Leotyichides* pervenit, repetiitque depo-
 situm; tum vero tergiversari Athenienses, reddere
 nolentes; dicereque, *a duobus regibus viros illos*
apud se depositos fuisse, nec sibi aequum videri,
alteri eos reddere absque altero. (86. 1.) Ita quum

δης τάδε· „ὦ Ἀθηναῖοι, ποιεῖτε μὲν ὁκότερα βούλεσθε
 „αὐτοί· καὶ γὰρ ἀποδιδόντες, ποιεῖτε ὅσια· καὶ μὴ
 „ἀποδιδόντες, τὰ ἐναντία τούτων. Ὀκοῖον μάντοι τι ἐν
 „τῇ Σπάρτῃ συνηνείχθη γενέσθαι περὶ παρακαταθήκης, 10
 „βούλομαι ὑμῖν εἶπαι. Λέγομεν ἡμῖς οἱ Σπαρτιῆται,
 „γενέσθαι ἐν τῇ Λακεδαίμονι, κατὰ τρίτην γενεὴν τὴν
 „ἀπ' ἐμέο, Γλαῦκον Ἐπικύδεος παῖδα. τοῦτον τὸν ἄν-
 „δρα Φαμὲν τὰ τε ἄλλα πάντα περιήκειν τὰ πρῶτα,
 „καὶ δὴ καὶ ἀκούειν ἄριστα, δικαιοσύνης περὶ, πάντων 15
 „ὅσοι τὴν Λακεδαίμονα τοῦτον τὸν χρόνον οἴκουν. συνε-
 „νειχθῆναι δέ οἱ ἐν χρόνῳ ἰκνευμένῳ τάδε λέγομεν. Ἄν-
 „δρα Μιλήσιον, ἀπικόμενον εἰς Σπάρτην, βούλεσθαι οἱ
 „ἐλθεῖν εἰς λόγους, προῖσχύμενον τοιάδε· Εἰμὶ μὲν Μι-
 „λήσιος, ἦκω δὲ τῆς σῆς, Γλαῦκα, βουλόμενος δικαιο- 20

se reddituros illos negarent Athenienses, haec apud
 eos verba *Leotychides* fecit: *Facite, Athenienses,*
utrum volueritis ipsi: nam, si reddideritis,
pie saneteque feceritis; si non reddideritis, con-
tra. Verumtamen commemorare vobis volo, quale
quid circa depositum acciderit Spartaе. Dicimus
nos Spartani, fuisse Lacedaemone, tertiā ante me
generatione, Glaucum Epicydis filium. Huic viro
dicimus et omnia alia contigisse praecipua, et
singulari iustitiae famā eundem fuisse celebra-
tum prae omnibus qui per id tempus Lacedaemo-
nem habitabant. Huic insequente tempore haec
dicimus accidisse. Virum Milesium venisse Spar-
tam, illum convenire cupientem, et haecce ei ex-
ponentem. Sum ego, inquit, civis Milesius, ad te-
que veni, Glauce, tuā frui iustitiā cupiens. Quan-

„σύνῃς ἀπολαῦσαι. ὥς γὰρ δὴ ἀνα πάσαν μὲν τὴν ἄλ-
 „λην Ἑλλάδα, ἐν δὲ καὶ περὶ Ἰωνίην, τῆς σῆς δικαιο-
 „σύνης ἦν λόγος πολλός, ἐμεωυτῷ λόγους ἐδίδουν, καὶ
 „ὅτι ἐπικίνδυνός ἐστι αἰεὶ κοτε ἡ Ἰωνίη, ἡ δὲ Πελοπόν-
 25 „νησος ἀσφαλές ἰδρυμένη· καὶ διότι χρήματα οὐδα-
 „μᾶ τοὺς αὐτοὺς ἐστι ὁρᾶν ἔχοντας. ταῦτά τε ὦν ἐπι-
 „λεγομένῳ, καὶ βουλευομένῳ, ἔδοξέ μοι, τὰ ἡμίσεα
 „πάσης τῆς οὐσίας ἐξαργυρώσαντα, θίσθαι παρὰ σέ,
 „εὖ ἐξεπισταμένῳ ὥς μοι κείμενα ἔσται παρὰ σοὶ σῶα.
 30 „σύ δὲ μοι καὶ τὰ χρήματα δέξαι, καὶ τάδε τὰ σύμ-
 „βόλα σῶζε λαβών· ὅς δ' αὖ ἔχων ταῦτα ἀπαιτήη,
 „τούτῳ ἀποδοῦναι. Ὁ μὲν δὲ ἀπὸ Μιλήτου ἦκων ξαῖ- 86
 „νος τοσαῦτα ἔλεξε· Γλαῦκος δὲ ἐδέξατο τὴν παρακα- (1)
 „ταθήκην ἐπὶ τῷ εἰρημένῳ λόγῳ. Χρόνου δὲ πολλοῦ
 35 „διελθόντος, ἦλθον εἰς τὴν Σπάρτην τούτου τοῦ παραβε-

*doquidem enim, ut per universam Graeciam, ita
 et per Ioniam, eximia est fama tuae iustitiae;
 reputavi mecum, in periculo semper versari Io-
 niam, Peloponnesum contra in tuto locatam,
 et numquam apud nos pecunias diu in eiusdem
 hominis possessione permanere. Haec apud me re-
 putanti deliberantique visum est mihi, bonorum
 meorum dimidium, in pecuniam redactum, apud
 te deponere, bene gnaro apud te mihi saluum illud
 collocatum iri. Accipe igitur has pecunias, et has
 accipe servaque tesseras; quas qui secum ferens re-
 petet pecunias, ei illas reddes. (86. 2.) Haec quum
 hospes dixisset Milesius, accepit Glaucus deposi-
 tum praedicta conditione. Multo vero interiecto
 tempore Spartam venire filii huius hominis, qui*

- „μένει τὰ χρήματα οἱ παῖδες· ἐλθόντες δὲ ἐς λόγους
 „τῷ Γλαύκῳ, καὶ ἀποδιδυκύντες τὰ σύμβολα, ἀπαί-
 „τειν τὰ χρήματα. ὁ δὲ διαθίετο, ἀντυποκρινόμενος
 „τοιαύδε· Οὔτε μῆμνημαι τὸ πρῆγμα, οὔτε με περι-
 „φέρει οὐδὲν εἰδέναι ταυτέων τῶν ὑμεῖς λέγετε· βούλο- 40
 „μαί τε, ἀναμνησθεῖς, ποιῶν πᾶν τὸ δίκαιον· καὶ γὰρ,
 „εἰ ἔλαβον, ὀρθῶς ἀποδοῦναι· καὶ, εἴ γε ἀρχὴν μὴ ἔλα-
 „βον, νόμοισι τοῖσι Ἑλλήνων χρῆσομαι ἐς ὑμέας. ταῦ-
 „τα ὦν ὑμῖν ἀναβάλλομαι κυρώσειν ἐς τέταρτον μῆνα
 86 „ἀπὸ τοῦδε. Οἱ μὲν δὲ Μιλήσιοι συμφορὴν ποιούμενοι, 45
 (3) „ἀπαλλάσσοντο, ὥς ἀπεστερημένοι τῶν χρημάτων.
 „Γλαῦκος δὲ ἐπαυῶτο ἐς Δελφοὺς, χρῆσόμενος τῷ
 „χρηστήριῳ. ἐπιφωτῶντα δὲ αὐτὸν τὸ χρηστήριον εἰ ἔρ-
 „κω τὰ χρήματα λήσεται, ἢ Πυθίῃ ματέρησται τοῖσδε
 „τοῖσι ἐπίσι·

50

illas deposuerat pecunias; qui quum convenissent Glaucum, exhibitis tesseris pecunias ab illo repetierunt. At ille recusans, haec respondit: Non memini equidem hanc rem quam narratis, nec animum meum subit ulla eius cogitatio. Volo autem, si quidem in memoriam revocavero, facere quod iustum est: nam, si accepi, recte vobis restituiam; si omnino non accepi, ex Graecorum legibus vobiscum agam. Igitur in quartum ab hoc mensem vos reiicio, quo tempore haec effecta vobis dabo. (86. 3.) Lamentantes discedunt Milesii, tamquam defraudati pecuniis. Glaucus vero, Delphos profectus, consulit oraculum, quaeritque ex illo, an interposito iureiurando pecuniam praedaretur. Quem his verbis Pythia adgreditur:

- „Γλαῦκ' Ἐπικυδεΐδῃ, τὸ μὲν αὐτίκα κέρδιον οὕτω,
 „ὄρεω νικῆσαι, καὶ χρήματα λήϊσασθαι.
 „Ὅμν' ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὐόρκον μένει ἄνδρα.
 „Ἄλλ' Ὅρκου παῖς ἐστὶν ἀνώνυμος, οὐδ' ἐπὶ χεῖρες,
 55 „οὐδὲ πόδες· κραυπνὸς δὲ μετέρχεται, εἰσέκε παῖσαν
 „συμμάχους ὀλέσει γενεήν, καὶ οἶκον ἅπαντα.
 „Ἄνδρὸς δ' εὐόρκου γενεὴ μετόπισθεν αἰμείνων.
 „Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γλαῦκος συγγνώμῃ τὸν θεὸν πα-
 „ραιτέετο αὐτῷ ἴσχειν τῶν ῥηθέντων. ἡ δὲ Πυθίη ἔφη,
 60 „τὸ πειρηθῆναι τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ ποιῆσαι, ἴσον δύνα-
 „σθαι. Γλαῦκος μὲν δὴ μεταπεμφάμενος τοὺς Μιλη- 86
 „σίους ξείνους, ἀποδοῖ σφι τὰ χρήματα. Τοῦ δὲ εἶπε- (4)
 „καὶ ὁ λόγος ὅδε, ὦ Ἀθηναῖοι, ὡρμήθη λέγεσθαι ἐς
 „ὑμέας, εἰρήσεται. Γλαύκου νῦν οὔτε τι ἀπόγονόν

*Glauce Epicydide! sane expedit ad breve tempus
 iurando vicisse, intervertisque nummos.*

Iura: iurandi memorem quia mors quoque tollit.

*At iuramento quaedam est sine nomine proles,
 trunca manus, et trunca pedes; tamen impete
 magno*

*advenit, atque omnem vastat stirpemque do-
 mumque.*

*Sancti sed hominis florebit sera propago.
 His auditis, Deum oravit Glaucus, ut veniam
 sibi eorum quae dixisset daret. At Pythia respon-
 dit, perinde esse, tentare Deum, atque rem ipsam
 peragere. (86.4) Tunc igitur Glaucus quidem ho-
 spites arcessivit Milesios, et pecunias illis reddidit.
 Cuius vero rei causa hunc ad vos, Athenienses,
 sermonem facere adgressus sim, dicam. Glauci*

- „ἔστι οὐδὲν, οὐτ' ἰστίη οὐδεμὴ νομιζομένη εἶναι Γλαύκου· 65
 „ἐκτέτριπταί τε πρόρριζος ἐκ Σπάρτης. Οὕτω ἀγαθόν,
 „μηδὲ διανοέσθαι περὶ παρακαταθήκης ἄλλο γε, ἢ
 86 „ἀπαιτεόντων ἀποδιδόναι.“ Λευτυχίδης μὲν εἶπας ταῦ-
 (5) τα, ὥς οἱ οὐδὲ οὕτω ἐσήμεον οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπαλ-
 λάσσετο.
 87 Οἱ δὲ Αἰγινῆται, πρὶν τῶν πρότερον ἀδικημάτων δοῦ-
 και δίκας, τῶν ἐς Ἀθηναίους ὕβρισαν, Θηβαίοισι χα-
 ρζόμενοι, ἐποίησαν τοιόνδε. Μεμφόμενοι τοῖσι Ἀθηναίοι-
 σι, καὶ ἀξιοῦντες ἀδικέσθαι, ὥς τιμωρησόμενοι τοὺς
 Ἀθηναίους παρυσκαυάζοντο· καὶ, ἤν' γὰρ δὴ τοῖσι Ἀθη- 5
 ναίοισι πεντήρης ἐπὶ Σουνίῳ, λοχήσαντες ὦν, τὴν Θω-
 ρίδα νῆα εἶλον πλήρεα ἀνδρῶν τῶν πρώτων Ἀθηναίων·
 88 λαβόντες δὲ τοὺς ἀνδρας, ἔδησαν. Ἀθηναῖοι δὲ παθόν-
 τες ταῦτα πρὸς Αἰγινητέων, οὐκέτι ἀνιβάλλοντο μὴ οὐ

*huius nulla hodie propago superest, nec domus
 ulla quae Glauci fuisse existimetur: a stirpe enim
 excisus e Sparta est. Aden expedit, de deposito
 nihil aliud ne cogitare quidem, nisi ut repetentibus
 reddas. (86. 5.) His dictis Leotychides, quum ne sic
 quidem morem ei gererent Athenienses, discessit.*

*(87.) Aeginetae, priusquam superiorum iniuria-
 rum, quas Thebanorum in gratiam intulerant Athe-
 niensibus, poenas darent, hoc etiam admiserant. Suc-
 ceensentes Atheniensibus, a quibus iniuria se adfectos
 arbitrabantur, ad ulciscendos eos se compararunt: et
 quum Atheniensium sacra quinquemis, Delo re-
 diens, ad Sunium staret, huic navi insidiati sunt, et
 repletam viris primariis Atheniensium ceperunt, ca-
 ptosque in vincula coniecerunt. (88.) Haec ab Aegi-*

479, 87.

- τὸ πᾶν μηχανήσασθαι ἐπ' Αἰγινήτησι. καὶ, ἦν γὰρ Νικόδρομος Κνοίθου καλεόμενος ἐν τῇ Αἰγίνῃ ἀπὸ δόκιμος, οὗτος μεμφόμενος μὲν τοῖσι Αἰγινήτησι προτέρην ἑαυτοῦ ἐξέλασιν ἐκ τῆς νήσου, μαθὼν δὲ τότε τοὺς Ἀθηναίους ἀναρτημένους ἔρδειν Αἰγινήτας κακῶς, συντίθεται Ἀθηναίοισι προδοσίην Αἰγίνης. Φράσας ἐν τῇ τε ἡμέρῃ ἐπιχειρήσει, καὶ ἐκείνους ἐς τὴν ἡκὺν δεήσει βοηθέοντας.
- 10 μετὰ ταῦτα, καταλαμβάνει μὲν κατὰ τὰ συνεθήκατο ὁ Νικόδρομος Ἀθηναίοισι τὴν παλαιὰν καλεομένην πέλιν. Ἀθηναῖοι δὲ οὐ παραγίνονται ἐς δέον. οὐ γὰρ ἔτυ- 89
χον εἶναι νέες σφι ἀξιόμαχοι τῇσι Αἰγινήταις συμβαλέειν· ἐν ᾧ ὧν Κορινθίων ἐδέοντο χεῖρσά σφι νέας, ἐν τούτῳ διεφθάρη τὰ πρήγματα. οἱ δὲ Κορινθιοί, ἔσαν
5 γὰρ σφι τοῦτον τὸν χρόνον φίλοι ἐς τὰ μάλιστα, Ἀθη-

netis passi Athenienses, non ultra differendum putarunt, quin adversus illos, quidquid possent, machinarentur. Erat tunc in Aegina vir spectatus, Nicodromus nomine, Cnoethi filius, infensus Aeginetis quod ab illis olim insulâ pulsus fuisset: hic ubi intellexit Athenienses ad male faciendum Aeginetis sese accingere, prodicionem Aeginae cum illis paciscitur, certum diem constituens, quo et ipse rem adgressurus sit, et illos oporteat praesidio sibi adesse. His ita constitutis, Nicodromus, ut ei cum Atheniensibus convenerat, veterem quam vocant urbem occupat. (89.) Sed *Athenienses* ad constitutum diem non adfuerunt. Etenim navium numerus tunc maxime non ad manus illis fuerat idoneus ad pugnam cum *Aeginetis* ineundam: et, dum a Corinthiis naves sibi commodandas petunt, interim perditâ res est. *Co-*

ναίοισι διδοῦσι δεομένοισι εἴκοσι νέας, διδοῦσι δὲ πεντα-
 δραχμους ἀποδόμενοι· δωτίνην γὰρ ἐν τῷ νόμῳ οὐκ ἔξην
 δοῦναι. ταύτας τε δὴ λαβόντες οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὰς
 σφετέρας, πληρώσαντες ἐβδομήκοντα νέας τὰς ἀπά-
 σας, ἔπλειον ἐπὶ τὴν Αἴγινα· καὶ ὑστέρισαν ἡμέρῃ μιῇ 10
 90 τῆς συγκαίμενης. Νικόδρομος δὲ, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι ἐς
 τὸν καιρὸν οὐ παρεγίνοντο, ἐς πλοῖον ἐσβὰς, ἐκδιδρῆσκει
 ἐκ τῆς Αἰγίνης· σὺν δὲ οἱ καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν Αἰγινητέων
 ἔσπαντο, τοῖσι Ἀθηναῖοι Σούνιον οἰκῆσαι ἔδωκαν. ἐνθεῦ-
 τω δὲ οὗτοι ὁρμαῶμενοι ἔφερόν τε καὶ ἦγον τοὺς ἐν τῇ 5
 91 νήσῳ Αἰγινήτας. ταῦτα μὲν δὴ ὕστερον ἐγένετο. Αἰγι-
 νητέων δὲ οἱ παχείες, ἐπαναστάντος τοῦ δήμου σφι ἅμα
 Νικόδρομῳ, ἐπεκράτησαν· καὶ ἔπειτὰ σφέας χειρωσά-

rinthii, quum per id tempus quam maxime amici
 essent Atheniensium, rogantibus illis triginta dedere
 naves; dederunt autem quinque drachmis eas commo-
 dantes, nam gratis dare per legem non erat licitum.
 His igitur acceptis navibus, adiectisque suis, septua-
 ginta omnino navibus instructis, adversus Aeginam
 navigarunt: sed postridie eius diei, qui constitutus
 erat, advenerunt. (90.) Nicodromus, ut ad diem
 non adfuerunt Athenienses, conscensa navi ex Aegi-
 na profugit, eumque alii etiam ex Aeginetis sunt se-
 cuti; quibus Athenienses Sunium habitandum dedere:
 unde illi impetum facientes, res Aeginetarum, qui in
 insula erant, agebant ferebantque. Sed hoc quidem
 postero tempore factum. (91.) Tunc vero, qui opi-
 bus inter Aeginetas valebant, superata plebe quae
 cum Nicodromo insurrexerant, hos qui in ipsorum
 venerant potestatem, ad sumendum de eis supplicium

μῆνοι, ἐξῆγον ἀπολέοντες. ἀπὸ τούτου δὲ καὶ ἄγος σφι
ἐγένετο, τὸ ἐκθύσασθαι οὐκ οἰοί τε ἐγίνοντο ἐπιμηχα-
5 νώμενοι, ἀλλ' ἔφθησαν ἐκπεσόντες πρότερον ἐκ τῆς νή-
σου, ἢ σφι ἱλεων γενέσθαι τὴν θεόν. ἐπτακοσίους γὰρ
δὴ τοῦ δήμου ζωγρήσαντες, ἐξῆγον ὡς ἀπολέοντες. εἰς
δέ τις τούτων ἐκφυγὼν τὰ δεσμά, καταφεύγει πρὸς
πρόβυρα Δῆμητρος θεσμοφόρου· ἐπιλαμβανόμενος δὲ
10 τῶν ἐπισπαστήρων, εἶχετο. οἱ δὲ, ἐπεὶ τε μιν ἀποσπά-
σαι οὐκ οἰοί τε ἀπέλκοντες ἐγίνοντο, ἀποκόψαντες αὐ-
τοῦ τὰς χεῖρας, ἦγον οὕτω· χεῖρες δὲ κεῖναι ἐμπεφυ-
κῦναι ἔσαν τοῖσι ἐπισπαστήρσι. Ταῦτα μὲν νυν σφέας 92
αὐτοὺς οἱ Αἰγινῆται ἐργάσαντο. Ἀθηναίοισι δὲ ἤκουσι
ἐναυμάχησαν νηυσὶ ἐβδομήκοντα· ἐσσωθέντες δὲ τῇ ναυ-
μαχίῃ, ἐπεκαλέοντο τούτους αὐτοὺς τοὺς καὶ πρότερον,
5 Ἀργεῖους. καὶ δὴ σφι οὗτοι μὲν οὐκέτι βοηθεύσι, μέμ-

eduxerunt. Quo tempore etiam piaculum admisere, quod nulla ratione nullisque sacrificiis potuerunt expiari, sed prius insulam exciderunt, quam propitia illis reddita Dea est. Nam, quum captos septingentos ex plebe ad supplicium eduxerunt, unus eorum, e vinculis elapsus, ad vestibulum confugit Cereris Legiferae, et prehensos annulos, quibus adtrahitur porta, firmiter tenuit. Tum vero illi, quum abstrahere hominem non valerent, manus ei praeciderunt, atque ita eduxerunt: et manus illae annulis inhaerebant. (92.) Haec in se invicem *Aeginetae* patrabant. Superati vero pugna navali ab *Atheniensibus*, qui cum septuaginta advenerant navibus, auxilium petierunt ab eisdem quos olim invocaverant *Argivis*. At hi quidem iam auxilio non venerunt, quippe offensi eo

Φόμενοι ὅτι Αἰγιναῖαι νέες, ἀνάγκη λαμφθεῖσαι ὑπὸ Κλεομένους, ἔσχον τε εἰς τὴν Ἀργολίδα χώραν, καὶ συναπέβησαν Λακεδαιμονίοισι. συναπέβησαν δὲ καὶ ἀπὸ Σικυωνίων νεῶν ἄνδρες τῇ αὐτῇ ταύτῃ ἐσβολῇ. καὶ σφι ὑπ' Ἀργείων ἐπιβλήθη ζημίη, χίλια τάλαντα ἐκτί- 10
σαι, πεντακόσια ἑκατέρους. Σικυώνιοι μὲν νυν συ-
γρόντες ἀδικῆσαι, ὡμολόγησαν, ἑκατὸν τάλαντα ἐκ-
τίσαντες, ἀξήμιοι εἶναι· Αἰγινῆται δὲ οὔτε συνεγινώσκον-
το, ἔσαν τε ἀνυπακούστοι. διὰ δὲ ὧν σφι ταῦτα διομέ-
νοισι ἀπὸ μὲν τοῦ δημοσίου οὐδεὶς Ἀργείων ἔτι ἐβοήθει, 15
ἐβελονταὶ δὲ εἰς χιλίους· ἦγε δὲ αὐτοὺς στρατηγὸς ἀνὴρ
ὦ ὄνομα Εὐρυβάτης, πεντάεθλον ἐπασκῆσας. τούτων
οἱ πλεῖνες οὐκ ἀπενόστησαν ὀπίσω, ἀλλ' ἐτελεύτησαν
ὑπ' Ἀθηναίων ἐν Αἰγίνῃ· αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς Εὐρυ-

quod naves Aeginenses, vi quidem coactae a Cleome-
ne, ad Argolidem adpulerant terram, et Aeginetae
unā cum Lacedaemoniis exscensionem fecerant. In
eadem autem incursione simul etiam Sicyonii suis
e navibus exscenderant. Quare ambobus Argivi mul-
ctam irrogarunt, mille talenta, utrique populo quin-
genta. Et Sicyonii quidem, agnoscentes iniuste se
fecisse, pacti sunt cum Argivis, ut, solutis centum ta-
lentis, reliqua summa ipsis remitteretur: *Aeginetae*
vero culpam non agnoscentes, pertinaciter detrectave-
runt mulctam. Quam ob causam nunc illis, auxilia
rogantibus, publico nomine nulla ab Argivis missa
sunt, sed voluntarii eis suppetias venere mille ad-
modum; quibus dux praefuit vir strenuus, nomine
Eurybates, qui quinquertium exercuerat. Horum au-
tem plerique non redierunt, sed ab Atheniensibus in

20 βάτης, μονομαχίην ἐπασκέων, τρεῖς μὲν ἄνδρας τρώπα
τοιούτῳ κτείνει, ὑπὸ δὲ τοῦ τετάρτου Σωφάνεος τοῦ
Δεκελέος ἀποθνήσκει. Αἰγινῆται δὲ, ἐοῦσι ἀτάκτοισι 93
Ἀθηναίοισι συμβαλόντες τῇσι νησὶ, ἐνίκησαν· καὶ σφῶν
νέας τέσσερας αὐτοῖσι ἀνδράσι εἶλον.

Ἀθηναίοισι μὲν δὴ πόλεμος συνῆπτο πρὸς Αἰγινήτας. 94
Ὁ δὲ Πέρσης τὸ ἐαυτοῦ ἐποίει, ὥστε ἀναμνησκού-
τος τε αἰεὶ τοῦ Θεράποντος, μεμνησθαί μιν τῶν Ἀθη-
ναίων, καὶ Πεισιστρατιδῶν προσκατημένων, καὶ δια-
5 βαλλόντων Ἀθηναίους· ἅμα δὲ βουλόμενος ὁ Δαρεῖος,
ταύτης ἐχόμενος τῆς προφάσιος καταστρέφεσθαι τῆς
Ἑλλάδος τοὺς μὴ δόντας αὐτῷ γῆν τε καὶ ὕδωρ. Μαρ-
δόνιον μὲν δὴ, Φλαύρως πρήξαντα τῷ στόλῳ, παρα-
λῦει τῆς στρατηγίης· ἄλλους δὲ στρατηγούς ἀποδέξας,
10 ἀπέστειλε ἐπὶ τε Ἐρέτριαν καὶ Ἀθήνας, Δᾶτίν τε, ἐόν-

Aegina sunt interfecti: in his dux Eurybates, post-
quam singulari certamine tres occidisset adversarios,
ipse a quarto, Sophane Deceliensi, interfectus est.
(93.) *Aeginetae* vero, suis navibus *Athenienses* in-
compositos adorti, superarunt illos, et quatuor naves
cum ipsis viris ceperunt.

(94.) ITA DUM bellum geritur Athenienses inter et
Aeginetas, interim *Persa* suum persecutus est in-
stitutum. Nam et famulus eum admonebat, ut *remi-*
nisceretur Atheniensium, et *Pisistratidae* insta-
bant et calumniabantur Athenienses: simul vero ipse
/ *Darius* cupiebat, arrepta hac occasione, illos e
Graecis subigere, qui terram et aquam ipsi non de-
dissent. Itaque, Mardonio ab imperio remoto, qui
cum classe male rem gesserat, alios nominavit im-

τα Μῆδον γένος, καὶ Ἀρταφέρνηα τὸν Ἀρταφέρνηος παῖ-
 δα, ἀδελφιδέον ἑαυτοῦ· ἐντυλάμενος δὲ ἀπέπεμπε, ἐξ-
 ἀνδραποδίσαντας Ἀθήνας καὶ Ἐρέτριαν, ἄγειν ἑαυτῷ ἐς
 95 ὅσιν τὰ ἀνδράποδα. Ὡς δὲ οἱ στρατηγοὶ οὗτοι οἱ ἀπο-
 δεχθέντες, πορευόμενοι παρὰ βασιλῆος, ἀπίκοντο τῆς Κι-
 λικίης ἐς τὸ Ἀλκίον πεδίον, ἅμα ἀγόμενοι πεζὸν στρατὸν
 πολλόν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένον, ἐνθαῦτα στρατοπεδεύ-
 ομένοισι ἐπῆλθε μὲν ὁ ναυτικὸς πᾶς στρατὸς ὁ ἐπιταχ- 5
 θείς ἑκάστοισι· παρεγένοντο δὲ καὶ αἱ ἱππαγωγαὶ νῆες,
 τὰς τῷ προτέρῳ ἔτι προεῖπε τοῖσι ἑαυτοῦ δασμοφόροις
 Δαρεῖος ἐτοιμάζειν. Ἐμβαλόμενοι δὲ τοὺς ἵππους ἐς ταύ-
 τας, καὶ τὸν πεζὸν στρατὸν ἐσβιβάζσαντες ἐς τὰς νῆας,
 ἔπλεον ἐξακασίησι τριήρεσι ἐς τὴν Ἰωνίην. ἐνθεῦτεν δὲ οὐ 10
 παρὰ τὴν ἡπύριον ἔχον τὰς νῆας ἰθὺ τοῦ τε Ἑλλησπόν-

peratores, qui adversus Eretriam et Athenas profici-
 scerentur, *Datin*, Medum genere, et *Artuphernem*,
 Artaphernis filium, suum consobrinum: quos misit
 dato mandato, ut *Athenas Eretriamque sibi subii-*
cerent, et capta inde mancipia in suum adduce-
rent conspectum. (95.) Hi nominati imperatores,
 quum a rege digressi in Aleium pervenissent cam-
 pum Ciliciae, exercitum pedestrem ducentes nume-
 rosum et bene instructum; ibi quum castra posuis-
 sent, accesserunt eis universae copiae navales, ut cui-
 que populo imperatae erant; accesseruntque etiam
 naves equis transvehendis, quas superiori anno *Da-*
rius suis tributariis edixerat parandas. Equis in hip-
 pagines impositis, et omni pedestri exercitu naves
 conscendere iusso, *sexcentis triremibus* in Ioniam
 navigarunt. Inde vero non littus legentes rectà ver-

του καὶ τῆς Θρηίκης· ἀλλ' ἐκ Σάμου ὀρμεώμενοι, πα-
 ρά τε Ἰκαρίον καὶ διὰ νήσων τὸν πλὸν ἐποιεῦντο· ὡς
 μὲν ἐμοὶ δοκέειν, δείσαντες μάλιστα τὸν περίπλοον τοῦ.
 15 Ἄθω, ὅτι τῷ προτέρῳ ἔτει ποιούμενοι ταύτην τὴν κομι-
 δὴν, μεγάλως προσέπταισαν· πρὸς δὲ, καὶ ἡ Νάξος
 σφέας ἠνάγκαζε, πρότερον οὐκ ἀλοῦσα. Ἐπεὶ δὲ, ἐκ 96
 τοῦ Ἰκαρίου πελάγεος προσφερόμενοι, προσέμιζαν τῇ
 Νάξῳ, (ἐπὶ ταύτην γὰρ δὴ πρῶτην ἐπέιχον στρατεύε-
 σθαι οἱ Πέρσαι, μεμνημένοι τῶν πρότερον,) οἱ Νάξιοι.
 5 πρὸς τὰ οὖρεα οἴχοντο· Φεύγοντες, οὐδὲ ὑπέμειναν. οἱ δὲ
 Πέρσαι, ἀνδραποδισάμενοι τοὺς κατέλαβον αὐτῶν,
 ἐνέπησαν καὶ τὰ ἱερά καὶ τὴν πόλιν· ταῦτα δὲ ποιή-
 σαντες, ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους ἀνάγοντο.

Ἐν ᾧ δὲ οὗτοι ταῦτα ἐποίουν, οἱ Δῆλιοι, ἐκλιπόντες 97

sus Hellespontum et Thraciam direxerunt classem;
 sed Samo profecti, per Icarium mare et secundum
 insulas cursum tenuere; metuentes maxime, ut mihi
 videtur, montis Atho circuitum, in quo circumna-
 vigando superiori anno ingentem passi erant calami-
 tatem; insuper vero etiam, ut hac irent, Naxus in-
 sula eos cogebat, quae superiori tempore non erat
 subacta. (96.) Ubi per mare Icarium transvecti
 contra *Naxum* venerunt, (hanc enim primam omnium
 adoriri in animo habebant Persae, memores eorum
 quae prius acciderant) non sustinentes hostem *Naxii*,
 procul abeuntes in montes confugerunt. *Persae* vero,
 in servitutem redactis quotquot illorum comprehen-
 dissent, et templa et urbem incenderunt. Quo facto,
 adversus reliquas insulas navigare pergebant.

(97.) Qui dum id faciunt, *Delii* etiam, relicta in-
Herod. T. III. P. I.

καὶ αὐτοὶ τὴν Δῆλον, οἵχοντο Φεύγοντες εἰς Τήνον. τῆς
 δὲ στρατιῆς κατακλειούσης, ὁ Δᾶτις προπλώσας, οὐκ
 ἔα τὰς νείας πρὸς τὴν νῆσον προσορμίζεσθαι, ἀλλὰ πύ-
 ρην ἐν τῇ Ῥηνῇ· αὐτὸς δὲ, πυθέμενος ἵνα ἔσαν οἱ Δῆ- 5
 λιοι, πέμπων κήρυκα, ἠγόρευε σφι τάδε· „Ἄνδρες
 „ἱεοὶ, τί Φεύγοντες οἵχεσθε, οὐκ ἐπιτηδία καταγόντες
 „κατ' ἐμεῦ; ἐγὼ γάρ καὶ αὐτὸς ἐπὶ τοσαῦτό γε Φρο-
 „νέω, καὶ μοι ἐκ βασιλῆος ὥδε ἐπέσταλται· ἐν ἣ χώ-
 „ρῃ οἱ δύο Θεοὶ ἐγένοντο, ταύτην μηδὲν σίνεσθαι, μήτε 10
 „αὐτὴν τὴν χώραν, μήτε τοὺς οἰκήτορας αὐτῆς. νῦν ὦν
 „καὶ ἅπιτε ἐπὶ τὰ ὑμέτερα αὐτέων, καὶ τὴν νῆσον νέ-
 „μεσθε.“ Ταῦτα μὲν ἐπεκηρυκεύσατο τοῖσι Δηλίοισι·
 98 ἐπὶ τοῦ βωμοῦ ἐθυμίησε. Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ποιή-
 σας, ἔπλει ἅμα τῷ στρατῷ ἐπὶ τὴν Ἐρετρίαν πρῶτα,

sula, profugiunt Tenum. *Datis* autem, ubi in viciniam Deli cum exercitu pervenit, ipse navi sua praegressus, non passus est classem ad insulam adpelleve, sed ad Rheneam ex adverso sitam: et postquam cognovit quo se Deli recepissent misso caduceatore, haec eis edixit: *Quid fugā abitis, viri sancti! male de me, nec pro meo merito, iudicantes. Ego enim et ipse in tantum certe sapio, et a rege hoc mihi mandatum est, ut, qua in terra hi duo dii nati sunt, eam nec ipsam laedam, nec eius incolas. Quare redite vestras ad sedes, et insulam habitate!* Haec postquam per caduceatorem edixit, trecenta thuris talenta super aram congesta adolevit. (98.) His rebus gestis, *Datis* cum exercitu primum adversus Eretriam navigavit, simul et Ionas et Aeolenses

ἅμα αἰγόμενος καὶ Ἴωνας καὶ Αἰολέας. Μετὰ δὲ τοῦ-
 τον ἐνθεῦτεν ἐξαναχθόντα, Δῆλος ἐκινήθη, ὡς ἔλεγον οἱ
 5 Δῆλιοι, καὶ πρῶτα καὶ ὕστατα μέχρι ἐμοῦ σεισθεῖσα.
 καὶ τοῦτο μὲν κου τέρας ἀνθρώποισι τῶν μελλόντων
 ἔσεσθαι κακῶν ἔφηε ὁ θεός. ἐπὶ γὰρ Δαρείου τοῦ
 Ὑστάσπεος, καὶ Ξέρξεω τοῦ Δαρείου, καὶ Ἀρταξέρ-
 ξεω τοῦ Ξέρξεω, τριῶν τούτων ἐπεξῆς γενεῶν, ἐγένετο
 10 πλέω κακὰ τῇ Ἑλλάδι ἢ ἐπὶ εἴκοσι ἄλλας γενεάς τὰς
 πρὸ Δαρείου γενομένας· τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν Περσέων αὐ-
 τῇ γενόμενα, τὰ δὲ, ἀπ' αὐτέων τῶν κορυφαίων, περὶ
 τῆς ἀρχῆς πολεμεόντων. οὕτω οὐδὲν ἦν αἰεὶ κινηθῆναι
 Δῆλον, τὸ πρὶν εἶσσαν ἀκίνητον. καὶ ἐν χρησμῶ ἦν γε-
 15 γραμμένον περὶ αὐτῆς ὥδε·

Κινήσω καὶ Δῆλον, ἀκίνητον περ εἶσσαν.

secum ducens. Post illius autem ex hac regione di-
 gressum, *commota tremuit Delus*; quod nec ante
 id tempus, ut aiunt Delii, nec post, ad meam usque
 aetatem, factum est. Et hoc quidem prodigium edi-
 dit Deus, quo imminetia hominibus mala signifi-
 caret. Nam regnante *Dario* Hystaspis filio, et *Xerxe*
Darii, et *Artaxerxe* Xerxis, per tres has continuas
 generationes plura mala adflixerunt Graeciam, quam
 per viginti alias generationes quae ante *Darium* ex-
 stiterunt; alia quidem, a Persis illi illata; alia vero,
 ab ipsorum Graecorum coryphaeis, de principatu
 inter se bellum gerentibus. Itaque non praeter caus-
 sam commota est Delus, quum ad illum diem im-
 mota fuisset. Et in vaticinio de illa ita scriptum est:
Et Delum, quamvis sit adhuc immota, movebo.

Δύναται δὲ κατὰ Ἑλλάδα γλῶσσαν ταῦτα τὰ οὐνόματα· Δαρεῖος, ἐρξίης· Ξέρξης, ἀρήϊος· Ἀρταξέρξης, μέγας ἀρήϊος. τούτους μὲν δὴ τοὺς βασιλῆας ὧδε αὖ ὁρθῶς κατὰ γλῶσσαν τὴν σφετέρην Ἕλληνες 20 καλέουσιν.

- 99 Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἀπῆραν ἐκ τῆς Δήλου, προσίσχον πρὸς τὰς νήσους· ἐνθεῦτεν δὲ στρατιὴν τε παρελάβανον, καὶ ὁμήρους τῶν νησιωτέων παῖδας ἐλάμβανον. ὡς δὲ, περιπλέοντες τὰς νήσους, προσέσχον καὶ ἐς Κάρυστον, (οὐ γὰρ δὴ σφι οἱ Καρύστιοι οὔτε ὁμήρους ἐδίδοσαν, οὔτε ἔφασαν ἐπὶ πόλιν ἀστυγέιτονας στρατεύεσθαι, λέγοντες Ἐρετρίαν τε καὶ Ἀθήνας,) ἐνθαῦτα τούτους ἐπολιόρκεόν τε καὶ τὴν γῆν σφέων ἔκειρον, ἐς ὃ καὶ οἱ Καρύστιοι παρέστησαν ἐς τῶν Περσέων τὴν γνάμην. 5
- 100 Ἐρετριέες δὲ, πυνθανόμενοι τὴν στρατιὴν τὴν Περσικὴν

Valent autem secundum Graecum sermonem nomina ista hocce: *Darius*, coërcitor; *Xerxes*, bellator; *Artaxerxes*, magnus bellator. Hos enim reges Graeci suâ linguâ recte ita, ut dixi, nominaverint.

(99.) *Barbari*, Delo profecti, navibus ad insulas adpulsis, et exercitum inde adsumebant, et insulanorum filios secum obsides abducebant. Postquam vero, praeternavigatis insulis, Carystum pervenerunt; quum nec obsides dedissent *Carystii*, et contra vicinas urbes (Eretriam et Athenas dicebant) se militaturos negassent; ibi tunc hos oppugnarunt, agrumque illorum evastarunt, donec etiam hi in deditio-nem venire Persarum. (100.) *Eretrienses* autem; ubi cognoverunt sese peti a Persarum classe, Athe-

ἐπὶ σφέας ἐπιπλέουσιν, Ἀθηναίων ἐδεήθησαν σφίσι
βοηθούς γενέσθαι. Ἀθηναῖοι δὲ οὐκ ἀπείπαντο τὴν ἐπι-
κουρίην, ἀλλὰ τοὺς τετρακισχλίους κληρουχέοντας τῶν
ἑ ἵπποβοτέων Χαλκιδέων τὴν χώραν, τούτους σφί διδοῦσι
τιμωροῦς. τῶν δὲ Ἐρετρίων ἦν ἄρα οὐδὲν ὑγιὲς βούλευ-
μα· οἱ μετεπέμποντο μὲν Ἀθηναίους, ἐφρόνενον δὲ διφα-
σίας ιδέας. οἱ μὲν γὰρ αὐτέων ἐβουλεύοντο ἐκλιπεῖν
τὴν πόλιν εἰς τὰ ἄκρα τῆς Εὐβοίης· ἄλλοι δὲ αὐτέων,
10 ἴδια κέρδεα προσδεκόμενοι παρὰ τοῦ Πέρσῃ οἴσεσθαι,
προδοσίην ἐσκευάζοντο. μαθὼν δὲ τουτέων ἑκάτερα ὡς
εἶχε Αἰσχίνης ὁ Νόθωνος, ἐὼν τῶν Ἐρετρίων τὰ πρῶ-
τα, φράζει τοῖσι ἤκουσι τῶν Ἀθηναίων πάντα τὰ πα-
ρόντα σφί πρήγματα· προσεδέετό τε ἀπαλλάσσεσθαι
15 σφέας εἰς τὴν σφετέρην, ἵνα μὴ προσάπολωνται. οἱ δὲ
Ἀθηναῖοι ταῦτα Αἰσχίνῃ συμβουλευσάντι πείθονται· καὶ

nienses rogarunt ut auxilia sibi mitterent. Nec ne-
garunt Athenienses opem, sed quater mille colonos
illos, qui in opulentorum Chalcidensium praedia suc-
cesserant, opem eis ferre iusserunt. At in Eretrien-
sibus sanum nullum erat consilium; qui Athenienses
quidem auxilio vocaverant, ipsi vero in duas divisi
erant sententias: nam aliis animus erat, relicta urbe
in superiora Euboeae loca se recipere; alii vero, pri-
vatum quaestum a Persis reportare sperantes, proditi-
onem parabant. Quorum utrorumque consilia co-
gnita habens Aeschines, Nothonis filius, primarius
vir Eretriensium, advenientibus Atheniensibus prae-
sentem rerum statum aperuit; eosque ut retrogrede-
rentur rogavit, ne simul cum Eretriensibus perirent.
Et Athenienses, Aeschinis sequentes consilium, Oro-

οὗτοι μὲν διαβάντες εἰς Ὠρωπὸν, ἴσασιν σφίτας αὐ-
 101 τοὺς. Οἱ δὲ Πέρσαι πλείοντες κατέσχον τὰς νῆας τῆς
 Ἐρετρικῆς χώρας κατὰ Ταμύνας καὶ Χοιρέας καὶ Αἰ-
 γίλια. κατασχόντες δὲ ταῦτα τὰ χωρία, αὐτίκα ἵπ-
 πους τε ἐξεβάλλοντο, καὶ παρεσκευάζοντο ὡς προσοι-
 σόμενοι τοῖσι ἐχθροῖσι. οἱ δὲ Ἐρετρίαιες ἐπεξελθεῖν μὲν 5
 καὶ μάχασθαι οὐκ ἐποικῆντο βουλὴν· εἰ πως δὲ διαφυ-
 λάξαιεν τὰ τεύχη, τούτου σφι ἔμαλε πέρι, ἐπὶ τε
 εἴηκα μὴ ἐκλιπεῖν τὴν πόλιν. προσβολῆς δὲ γινομένης
 καρτερῆς πρὸς τὸ τεῖχος, ἐπίπτον ἐπὶ ἐξ ἡμέρας πολ-
 λοὶ μὲν ἀμφοτέρων· τῇ δὲ ἐβδόμῃ Εὐφορβός τε ὁ Ἀλκι- 10
 μάχου, καὶ Φίλαγρος ὁ Κυνέου, ἄνδρες τῶν ἀσπῶν
 δόκιμοι, προδιδούσι τοῖσι Πέρσησι. οἱ δὲ, ἐστελθόντες εἰς
 τὴν πόλιν, τοῦτο μὲν, τὰ ἱερὰ συλῆσαντες ἐνέπρησαν,
 ἀποτινύνμενοι τῶν ἐν Σάρδισι κατακαυθέντων ἱερῶν· τοῦ-

pum transvecti, periculum evaserunt. (101.) *Persae*, navibus ad Tamynas et Choereas et Aegilia di-
 tionis *Eretriensium* adpulsis, locis hisce potiti, pro-
 tinus equis e navibus expositis, ad adgrediendum
 hostem sese compararunt. Eretrienses vero de egre-
 diendo et committenda pugna non cogitabant; sed
 muros, si possent, defendere, hoc unum illis curae
 erat, quandoquidem vicerat sententia non relinquen-
 dam esse urbem. Quum autem acriter oppugnaretur
 murus, intra sex dies multi ab utraque parte perie-
 runt: septimo vero die Euphorbus Alcimachi filius
 et Philagrus Cyneae, spectati inter cives viri, Persis
Eretriam prodiderunt. Et hi, urbem ingressi, tem-
 pla spoliarunt incenderuntque, poenam hanc repe-

15 το δὲ, τοὺς ἀνθρώπους ἡδραποδίσαντο, κατὰ τὰς Δαρ-
ρείου ἐντολάς.

Χειρωσάμενοι δὲ τὴν Ἐρετρίαν, καὶ ἐπισχόντες ὅλη- 102
γας ἡμέρας, ἔπλεον εἰς τὴν Ἀττικὴν, κατέργοντες τε
πολλόν, καὶ δοκέοντες ταῦτά τοὺς Ἀθηναίους ποιήσεν
τὰ καὶ τοὺς Ἐρετρίας ἐποίησαν. καὶ, ἦν γὰρ ὁ Μαρα-
5 θῶν ἐπιτηδεύατον χωρίον τῆς Ἀττικῆς ἐνιππεῦσαι,
καὶ ἀγχοτάτω τῆς Ἐρετρίας, εἰς τοῦτό σφι κατηγέστο
Ἰππίης ὁ Πεισιστράτειω. Ἀθηναῖοι δὲ, ὡς ἐπύθοντο 103
ταῦτα, ἐβρόνχον καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν Μαραθῶνα. ἦγον δὲ
σφας στρατηγοὶ δέκα· τῶν ὁ δέκατος ἦν Μιλτιάδης,
τοῦ τὸν πατέρα Κίμωνα, τὸν Στησαγόρευ, κατέλαβε
5 Φυγεῖν ἐξ Ἀθηνῶν Πεισιστράτην τὸν Ἴπποκράτης. καὶ
αὐτῷ, Φεύγοντι, ὀλυμπιάδα ἀνελέσθαι τεθρήπῳ συνέ-

tentes ob templa Sardibus cremata; homines autem,
ut iusserat Darius, in servitutem abstraxerunt.

(102.) Subactâ Eretriâ, *Persae*, paucorum dierum
interpositâ morâ, in *Atticam* navigarunt, magnas
in angustias adducentes Athenienses, cogitantesque
eodem modo cum illis agere atque cum Eretriensibus
egissent. Quumque *Marathon* esset totius Atticae
maxime opportunus equitibus locus, et proximus ab
Eretria, in hunc campum illos deduxit *Hippias*,
Pisistrati filius. (103.) Qua re cognita, *Athenien-*
ses etiam ipsi *Marathona* obviam hostibus egressi
sunt. Duxerunt autem illos decem imperatores; quo-
rum decimus *Miltiades* erat, is cuius patri *Cimo-*
ni, Stesagorae filio, acciderat, ut a Pisistrato, Hip-
pocratis filio, Athenis in exsilium pelleretur. Eidem-
que contigerat, ut exsul victoriam Olympiae repor-

βη· καὶ ταύτην μὲν τὴν νίκην ἀνελόμενον μιν, ταῦτό
 ἐξυνίκασθαι τῷ ἑμομητρίῳ ἀδελφεῷ Μιλτιάδῃ. μετὰ
 δὲ, τῇ ὑστέρῃ ὀλυμπιάδι τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι νικῶν,
 παραδιδῶι Πεισιστράτῳ ἀνακηρυχθῆναι· καὶ τὴν νίκην 10
 παρὲς τούτῳ, κατῆλθε ἐπὶ τὰ ἑωυτοῦ ὑπόσπονδος. καί
 μιν, ἀνελόμενον τῇσι αὐτῇσι ἵπποισι ἄλλην ὀλυμπιάδα,
 κατέλαβε ἀποθανεῖν ὑπὸ τῶν Πεισιστράτου παίδων,
 οὐκ ἐτι περιέοντος αὐτοῦ Πεισιστράτου· κτείνουσι δὲ αὐ-
 τοὶ μὲν κατὰ τὸ πρυτανήϊον, νυκτὸς ὑπείσαντες ἄνδρας. 15
 τέθαπται δὲ Κίμων πρὸ τοῦ ἄστυος, πέρην τῆς Διᾶ κοί-
 λης καλεομένης ὁδοῦ· καταντίον δ' αὐτοῦ αἱ ἵπποι τεθά-
 φатаι αὐται, αἱ τρεῖς ὀλυμπιάδας ἀνελόμεναι. Ἐποίη-
 σαν δὲ καὶ ἄλλαι ἵπποι ἤδη τὰντὸ τοῦτο, Εὐαγόρῳ Λά-
 κωνος· πλέω δὲ τούτέων, οὐδαμαί. Ὁ μὲν δὲ πρὸς βύ- 20

taret quadrigarum curriculo; quem eundem hono-
 rem iam ante eum frater ipsius uterinus Miltiades
 erat consecutus. Deinde vero, sequenti Olympiade,
 quum eisdem equis idem *Cimon* vicisset, Pisistrato
 concessit, ut is victor renunciaretur; et ob victoriam
 huic concessam, ex pactione cum illo inita, in patriam
 est restitutus. Postremo idem, quum eisdem equis
 aliam rursus victoriam reportasset Olympicam, obiit
 interfectus a filiis Pisistrati, ipso Pisistrato non am-
 plius in vivis agente: interfecerunt illum enim hi
 prope prytaneum, noctu hominibus quibusdam ad
 hoc subornatis. Sepultus autem est *Cimon* ante ur-
 bem, ultra viam quae Per Cavum vocatur; et ex ad-
 verso sepulti sunt hi equi eiusdem, qui tres olympi-
 cas retulerunt victorias. Praestiterunt quidem idem
 hoc alii etiam equi, Evagorae Lacedaemonii; sed,

τερος τῶν παίδων τῷ Κίμωνι Στῆσαγόρης ἦν τηλικαῦτα
 παρὰ τῷ πατρὶ Μιλτιάδῃ τρεφόμενος ἐν τῇ Χερσονή-
 σω· ὁ δὲ νεώτερος παρ' αὐτῷ Κίμωνι ἐν Ἀθήησι, τού-
 νομα ἔχων ἀπὸ τοῦ οἰκιστέω τῆς Χερσονήσου Μιλτιά-
 δεω, Μιλτιάδης. Οὗτος δὲ ὥν τότε ὁ Μιλτιάδης, ἦκον 104
 ἐκ τῆς Χερσονήσου, καὶ ἐκπεφευγὼς διπλόον θάνατον,
 ἐστρατήγει Ἀθηναίων. ἅμα μὲν γάρ, οἱ Φοίνικες αὐτὸν
 οἱ ἐπιδιώξαντες μέχρι Ἰμβρου, περὶ πολλοῦ ἐποιεῦντο
 5 λαβεῖν τε καὶ ἀναγαγεῖν παρὰ βασιλῆα· ἅμα δὲ, ἐκ-
 φυγόντα τε τούτους, καὶ ἀπικόμενον ἐς τὴν ἑαυτοῦ, δε-
 κέοντά τε εἶναι ἐν σωτηρίῃ, ἤδη τὸ ἐνθεῦτέν μιν οἱ ἐχ-
 θροὶ ὑποδεξάμενοι, καὶ ὑπὸ δικαστήριον αὐτὸν ἀγα-
 γόντες, ἐδίωξαν τυραννίδος τῆς ἐν Χερσονήσῳ. ἀποφυ-
 10 γὰν δὲ καὶ τούτους, στρατηγὸς οὕτω Ἀθηναίων ἀπε-
 δέχθη, αἰρεθεὶς ὑπὸ τοῦ δήμου.

praeter hos, nulli. Filiorum igitur Cimonis natu
 maior, *Stesagoras*, per id tempus apud patrum
 Miltiadem in Chersoneso educabatur: natu minor
 autem apud Cimonem Athenis erat, cui nomen fuit
Miltiades, de patris Miltiadis nomine, conditoris
 Chersonesi. (104.) Hic igitur tunc *Miltiades*, quum
 nuper e Chersoneso advenisset, duplicemque effugis-
 set mortem, imperator fuit Atheniensium. Simul
 enim et Phoenices, usque ad Imbrum illum perse-
 cuti, studiose operam dederant, ut caperent eum et
 ad regem abducerent: et, postquam hos effugit, do-
 mumque rediit, iam protinus eundem exceperant
 adversarii, et in iudicium vocatum, reum egerant
 tyrannidis in Chersoneso exercitae. At hoc quoque
 liberatus periculo, ita demum imperator creatus est
 Atheniensium, populi suffragiis electus.

- 105 Καὶ πρῶτα μὲν, ἰόντες ἔτι ἐν τῷ ἄστυ οἱ στρατη-
 γοὶ, ἀποπέμπουσι εἰς Σπάρτην κήρυκα Φειδιππίδην,
 Ἀθηναίων μὲν ἄνδρα, ἄλλους δὲ ἡμεροδρόμον τε καὶ τοῦτο
 μαλοτάωντα. τῷ δὲ, ὡς αὐτός τε ἔλεγε Φειδιππίδης καὶ
 Ἀθηναίοισι ἀπήγγελε, περὶ τὸ Παρθένιον οὖρος, τὸ ὑπὲρ 5
 Τηγέης, ὁ Πᾶν περιπίπτει. βῶσαντα δὲ τὸ οὖνομα τοῦ
 Φειδιππίδου τὸν Πᾶνα, Ἀθηναίοισι καλεῦσαι ἀπαγ-
 γῆλαι, διότι ἐαυτοῦ οὐδεμίαν ἐπιμέλειαν ποιῶνται,
 ἰόντος οὖνο Ἀθηναίοισι, καὶ πολλαχῇ γενομένου ἤδη
 σφίσι χησίσμου, τὰ δ' ἔτι καὶ ἰσομένου. Καὶ ταῦτα 10
 μὲν Ἀθηναῖοι, καταστάντων σφίσι εὖ ἤδη τῶν πραγμά-
 των, πιστεύσαντες εἶναι ἀληθέα, ἰδούσαντο ὑπὸ τῆ
 ἀκροπόλι Πανὸς ἱερὸν, καὶ αὐτὸν ἀπὸ ταύτης τῆς ἀγ-
 γελίης θυσίῃσι ἐπετίησι καὶ λαμπάδι ἱλάσκονται.
- 106 Τότε δὲ πεμφθεὶς ὑπὸ τῶν στρατηγῶν ὁ Φειδιππίδης

(105.) Ac primum quidem, quum adhuc in urbe
 essent imperatores, *Spartam* miserunt praeconem
Phidippidem, civem quidem Atheniensem, caete-
 rum *hemerodromum*, et hoc negotium exercentem.
 Cui, ut quidem ipse deinde narravit *Phidippides*,
 Atheniensibusque renunciavit, circa *Parthenium*
 montem, qui supra *Tegeam* est, deus *Pan* obviam
 est factus; compellatoque nominatim *Phidippide*,
 iussit eum *renunciare Atheniensibus*, nullam illos
 sui curam gerere, quum tamen bene cupiat *Athe-*
niensibus, ac iam saepe de illis bene meritus fue-
 rit, et posthac etiam bene sit meriturus. Haec certe
 Athenienses verè ita accidisse persuasi, deinde, quum
 iam res eorum recte fuissent compositae, templum
Pani infra arcem statuerunt, eumque inde ab illo

487, 27.

αὐτος, ὅτε πέρ οἱ ἔφη καὶ τὸν Πᾶνα Φανῆναι, δευτε-
 ραῖος ἐκ τοῦ Ἀθηναίων ἄστεος ἦν ἐν Σπάρτῃ. ἀπικόμε-
 νος δὲ ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας ἔλεγε· „ὦ Λακεδαιμόνιοι,
 5 „Ἀθηναῖοι ὑμῶν δέονται, σφίσι βοηθῆσαι, καὶ μὴ πε-
 „ριιδεῖν πόλιν ἀρχαιοτάτην ἐν τοῖσι Ἕλλησι δαυλοσύνη
 „περικεσοῦσαν πρὸς ἀνδρῶν βαρβάρων. καὶ γὰρ Ἐρε-
 „τρία τε νῦν ἡδραποδίσται, καὶ πόλι λογίμη ἡ Ἐλ-
 „λας γίγνεσθαι ἀσθενεστέρα.“ Ὁ μὲν δὲ σφί τα ἐντεταλ-
 10 μένα ἀπήγγελε. τοῖσι δὲ ἑαδὲ μὲν βοηθεῖν Ἀθηναίοισι,
 ἀδύνατα δὲ σφί ἦν τὸ παραυτίκα ποιεῖν ταῦτα, αὐ-
 βουλομένοισι λύειν τὸν νόμον. ἦν γὰρ ἰσταμένου τοῦ μη-
 νὸς εἰνάτη· εἰνάτη δὲ οὐκ ἐξελεύσεσθαι ἔφασαν, μὴ αὐ-
 πλήρους ἐόντος τοῦ κύκλου. οὗτοι μὲν νῦν τὴν πανσέλη-
 15 νον ἔμενον.

nuncio annuis sacrificiis et lampade placant. (106.)
 Tunc vero missus ab imperatoribus *Phidippides* hic,
 quo tempore is Panem sibi adparuisse narravit, po-
 stridie eius diei quo Athenis erat profectus *Spartam*
 pervenit; ubi adiens magistratus, haec apud eos ver-
 ba fecit: *Lacedaemonii! Petunt a vobis Athenienses,*
ut auxilio illis veniatis; neque patiamini, ut anti-
quissima inter Graecos civitas in servitutem abri-
piatur a barbaris. Nam et Eretria nunc sub iugum
est missa, et insigni civitate imminuta est Grae-
cia. Haec ubi illis ex mandato dixit, placuit quidem
 Spartanis auxilia mittere Atheniensibus; sed id con-
 festim facere non potuerunt, quum nollent contra
 legem agere. Erat enim nonus dies mensis: *nono au-*
tem die, et priusquam plena esset luna, se non
egressuros, aiebant. Novilunium igitur hi exspecta-
 bant.

- 107 Τοῖσι δὲ βαρβάροισι κατηγέετο Ἰππίης ὁ Πεισι-
στράτου ἐς τὸν Μαραθῶνα, τῆς παροισχομένης νυκτὸς
οἷψιν ἰδὼν ἐν τῷ ὕπνῳ τοιγύδε. ἐδόκει οὖν Ἰππίης τῇ μη-
τρὶ τῇ ἑαυτοῦ συνευνηθῆναι· συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὄνει-
ρου, κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας, καὶ ἀνασωσάμενος τὴν 5
ἀρχὴν, τελευτήσῃ ἐν τῇ ἑαυτοῦ γηραίῳ. ἐκ μὲν δὲ τῆς
οἷψιος συνεβάλετο ταῦτα. Τότε δὲ κατηγιόμενος, τοῦτο
μὲν, τὰ ἀνδράποδα τὰ ἐξ Ἐρετρίης ἀπέβησε ἐς τὴν νῆ-
σον τὴν Στυρείων, καλεομένην δὲ Αἰγίλειαν· τοῦτο δὲ,
καταγομένας ἐς τὸν Μαραθῶνα τὰς νέας ὥρμιζε οὗτος, 10
ἐκβάοντας τε ἐς γῆν τοὺς βαρβάρους διάτασσε. καὶ οἱ
ταῦτα διέποντι ἐπῆλθε πταρεῖν τε καὶ βῆξαι μεζόνως
ἢ ὡς ἐώθεε. οἷα δὲ οἱ πρεσβυτέρω ἐόντι, τῶν ὀδόντων
οἱ πλεῦνες ἐστίοντο· τούτων ὦν ἓνα τῶν ὀδόντων ἐκβάλ-
λει ὑπὸ βίης βήξας. ἐκπεσόντος δὲ ἐς τὴν ψάμμον 15

(107.) *Hippias*, Pisistrati filio, qui barbaris viam in campum *Marathona* praecivit, superiori nocte per somnum tale visum erat oblatum. Visus sibi erat sua cum matre concumbere: quo ex insomnio collegerat, Athenas se esse rediturum, et in patria recepto regno senem vitâ excessurum. In hunc modum *Hippias* somnium suum erat interpretatus. Tunc vero, ducis officio fungens, partim Eretriensia mancipia in Styreorum insula, cui Aegilia nomen, deposuit; partim naves, quae ad Marathona adpulerant, in statione locavit, et barbaros in terram egressos ordinavit. Quae dum administrat, accidit ei ut vehementius, quam solitus erat, et sternutaret et tussiret. Quumque eidem, quippe aetate iam proveciori, plures labarent dentes, harum dentium unam, dum tussit, propter violentiam

488, 57.

αὐτοῦ, ἐποιέετο πολλὴν σπουδὴν ἐξευρεῖν· ὡς δὲ οὐκ ἐφαίνετό οἱ ὁ ὁδὼν, ἀνασπενάξας, εἶπε πρὸς τοὺς παραστάτας· „Ἡ γῆ ἥδε οὐκ ἡμετέρη ἐστὶ, οὐδὲ μιν δύ-
 20 „νησόμεθα ὑποχειρίην ποιήσασθαι· ὁκόσον δέ τι μοι
 τὴν οἴψιν συνεβάλετο ἐξεληλυθέναί.

Ἀθηναίοισι δὲ τεταγμένοισι ἐν τεμένει Ἡρακλείος, 108
 ἐπῆλθον βοηθεῖντες Πλαταιέες πανδημί. καὶ γὰρ καὶ
 ἐδεδώκεσαν σφέας αὐτοὺς τοῖσι Ἀθηναίοισι οἱ Πλα-
 5 ταιέες, καὶ πόνους ὑπὲρ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι συχνοὺς ἤδη
 ἀναιρέατο· ἔδοσαν δὲ ᾧδε. πιεζύμενοι ὑπὸ Θηβαίων οἱ
 Πλαταιέες, ἐδίδοσαν πρῶτα παρατυχοῦσι Κλεομένει
 τε τῷ Ἀναξανδρίδῃ καὶ Λακεδαιμονίοισι σφέας αὐ-
 τοὺς. οἱ δὲ, οὐ δεκόμενοι, ἔλεγον σφι τάδε· „Ἡμεῖς

eiicit. Quae quum in arenam cecidisset, magnum
 adhibuit studium ut eam reperiret: postquam vero
 nusquam dens comparuit, edito gemitu ait adstanti-
 bus: *Terra haec non est nostra, neque eam pote-
 rimus in nostram redigere potestatem: nam, quid-
 quid eius ad me pertinebat, id dens mea obtinet.*
 Nempe in hoc *Hippias* exiisse visionem suam exi-
 stimavit.

(108.) *Atheniensibus*, quum in campo Herculi
 sacro locum cepissent, praesidio advenere *Platae-
 enses* frequenti manu ex universo populo collecti.
 Tradiderant enim sese Atheniensibus Plataeenses, et
 frequentes labores pro illis Athenienses sustinue-
 rant. Tradiderant se autem hoc modo. Bello a The-
 banis pressi Plataeenses, primum Cleomeni, Anaxan-
 dridae filio, et Lacedaemoniis se tradiderunt, qui

„μὲν ἑκαστέρῳ τε οἰκόμεν, καὶ ὑμῶν τοιήδε τις γένοιτ'
 „ἂν ἐπικουρή ψυχρή· φθαίητε γὰρ ἂν πολλάκις ἔξαν- 10
 „δραποδισθέντες ἢ τινα πυθίσθαι ἡμέων. συμβουλευό-
 „μεν δὲ ὑμῶν δοῦναι ὑμέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι, πλησιο-
 „χώροισί τε ἀνδράσι, καὶ τιμαρξέειν ἐαυτοῖσι οὐ κακοῖσι.“
 Ταῦτα συνεβούλευον οἱ Λακεδαιμόνιοι, οὐ κατὰ εὐνοίην
 οὕτω τῶν Πλαταιέων, ὥς βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους 15
 ἔχθην πόρους, συνιστεῖντας Βοιωτοῖσι. Λακεδαιμόνιοι
 μὲν νυν Πλαταιῦσι ταῦτα συνεβούλευον· οἱ δὲ οὐκ
 ἠπίστησαν, ἀλλ' Ἀθηναίων ἰρὰ ποιεύντων τοῖσι δώδεκα
 θεοῖσι, ἱκέται ἰζόμενοι ἐπὶ τὸν βωμὸν, ἐδίδονσαν σφίεας
 αὐτοὺς. Θηβαῖοι δὲ πυθόμενοι ταῦτα, ἐστρατεύοντο 20
 ἐπὶ τοὺς Πλαταιάς· Ἀθηναῖοι δὲ σφι ἐβοήθουν. μελ-
 λόντων δὲ συνάπτειν μάχην, Κορίνθιοι οὐ περιεῖδον· πα-

forte in illis locis aderant. At illi, non recipientes eos,
 dixere: *Nos nimis procul a vobis habitamus, et fri-*
gidum vobis tale auxilium foret: plus semel enim
feri posset, ut in servitutem prius abstraheremini,
quam nostrum quisquam fando audiret. Quare
suademus vobis, ut Atheniensibus vos tradatis,
qui vobis sunt finitimi, ad tutandum non invalidi.
 Haec Plataeensibus suaserunt Lacedaemonii, non
 tam quod illis bene vellent, quam quod cuperent la-
 boribus fatigari Athenienses, bellis cum Boeotis ge-
 rendis. Consilium autem Lacedaemoniorum sequen-
 tes Plataeenses, quo tempore duodecim diis sacra
 faciebant Athenienses, supplices ad aram consede-
 runt, seque illis tradiderunt. Quo cognito, Thebani
 arma intulerunt Plataeensibus; et Athenienses auxi-
 lio illis venire. Sed quum in eo essent ut consererent

ρατυχόντες δέ, καὶ καταλλάξαντες, ἐπιτρεψάντων ἀμ-
 φοτέρων, οὕρυσαν τὴν χώρην ἐπὶ τοῖσδε· ἔαν Θηβαίους
 25 Βοιωτῶν τοὺς μὴ βουλομένους εἰς Βοιωτοὺς τελέειν. Κο-
 ρίνθιοι μὲν δὴ ταῦτα γνόντες ἀπαλλάσσοντο. Ἀθηναίοισι
 δὲ ἀπιοῦσι ἐπέθηκαντο Βοιωτοί· ἐπιθέμενοι δέ, ἐσώθη-
 σαν τῇ μάχῃ. ὑπερβάντες δὲ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς οἱ Κο-
 ρίνθιοι ἔθηκαν Πλαταιεῦσι εἶναι αὔρους, τούτους ὑπερ-
 30 βάντες, τὸν Ἀσωπὸν αὐτὸν ἐποίησαντο οὖρον Θηβαίοισι
 πρὸς Πλαταιέας εἶναι καὶ Τυσιάς. Ἔδοσαν μὲν δὴ οἱ
 Πλαταιεῖς σφέας αὐτοὺς Ἀθηναίοισι τρόπῳ τῷ εἰρη-
 μένῳ· ἦκον δὲ τότε εἰς Μαραθῶνα βοηθόντες.
 Τοῖσι δὲ Ἀθηναίων στρατηγοῖσι ἐγίνοντο δίχα αἱ γνώ- 109
 μαι· τῶν μὲν, οὐκ ἐώντων συμβάλλειν· „ὀλίγους γάρ

pugnam, id fieri non passi sunt Corinthii: hi enim,
 quum forte adessent, arbitrio ebrum rem permitten-
 tibus utrisque, pacem conciliarunt, fines regionis ita
 constituentes, ut *Thebani eos ex Boeotis, qui Boe-
 torum communi nollent adtribui, nil impedirent.*
 Hoc constituto, Corinthii abierunt. Athenienses vero,
 domum redeuntes, ex improvise adgressi sunt Boeo-
 ti: sed commissa pugna superati sunt. Quo facto
 Athenienses, fines Plataeensibus a Corinthiis consti-
 tutos transgredientes, ipsum Asopum et Hysias fines
 inter Thebanos et Plataeenses statuerunt. Plataeenses
 igitur, postquam praedicto modo Atheniensibus sese
 tradidissent, nunc eis ad Marathonem auxilio ve-
 nerunt.

(109.) Imperatorum autem Atheniensium bifariam
 divisae erant sententiae; nolentibus aliis, ut praelio
 confingeretur; *nimis enim exiguum esse ipsorum*

εἶναι, στρατιῇ τῇ Μήδων συμβαλέειν· τῶν δὲ, καὶ
 Μιλτιάδῳ, κελευόντων. ὡς δὲ δῖχα τε ἐγίνοντο, καὶ
 ἐνῖκα ἡ χείρων τῶν γνωμίων, ἐνθαῦτα, ἦν γὰρ ἐνδέκα- 5
 τος Ψηφιδόφορος ὁ τῷ κυάμῳ λαχὼν Ἀθηναίων πολ-
 μαρχεῖν· τὸ παλαιὸν γὰρ Ἀθηναῖοι ὁμοῖηφον τὸν πο-
 λέμαρχον ἐποιεῦντο τοῖσι στρατηγοῖσι· ἦν δὲ τότε πο-
 λέμαρχος Καλλίμαχος Ἀφιδναῖος· πρὸς τοῦτον ἔλθων
 Μιλτιάδης, ἔλεγε τάδε· „Ἐν σοὶ νῦν, Καλλίμαχε, 10
 „ἔστι ἡ καταδουλῶσαι Ἀθήνας, ἡ ἐλευθέρας ποιήσαν-
 „τα, μνημόσυνα λιπέσθαι εἰς τὸν ἅπαντα ἀνθρώπων
 „βίον, οἷα οὐδὲ Ἀρμόδιός τε καὶ Ἀριστογείτων λείπου-
 „σι. νῦν γὰρ δὴ, ἐξ οὗ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι, εἰς κίνδυνον
 „ἤκουσι μέγιστον. καὶ, ἦν μὲν γε ὑποκύνῃσι τοῖσι 15
 „Μήδοισι, δέδοκται τὰ πείσσονται παραδεδόμενοι Ἰπ-

numerum, quam ut cum Medorum exercitu congrederentur; aliis vero, et in his Miltiade, conflegendum censentibus. Ita quum dissentirent, quumque in eo esset ut peior vinceret sententia; tunc undecimus supererat qui suffragium ferret, is qui fabâ polemarchus electus erat Atheniensium: antiquitus enim polemarcho aequale cum imperatoribus ius suffragii ferendi tribuerant Athenienses. Erat autem tunc polemarchus Callimachus Aphidnaeus; quem conveniens Miltiades, his verbis est adlocutus: In te nunc situm est, Callimache, utrum in servitutem redigere velis Athenas, an, liberatâ patriâ, memoriam tui in omne aevum relinquere, qualem ne Harmodius quidem et Aristogiton reliquerunt. Numquam enim, ex quo exstiterunt Athenienses, in tantum adducti sunt periculum, in quanto nunc

„πίη· ἥν δὲ περιγένηται αὕτη ἡ πόλις, οἷη τέ ἐστι πρώ-
 „τη τῶν Ἑλληνίδων πολίων γενέσθαι. Κῶς ὦν δὴ ταῦ-
 „τα οἷα τέ ἐστι γενέσθαι, καὶ κῶς ἐς σέ τι τούτων
 20 „ἀνήκει τῶν πρηγμάτων τὸ κῦρος ἔχειν, νῦν ἔρχομαι
 „Φράσων. ἡμέων τῶν στρατηγῶν, ἐόντων δέκα, δίχα
 „γίνονται αἱ γνώμαι· τῶν μὲν, κελευόντων συμβαλέειν,
 „τῶν δὲ, οὐ συμβαλέειν. ἥν μὲν νυν μὴ συμβάλωμεν,
 „ἐλπομαι τινα στάσιν μεγάλην ἐμπεσοῦσαν διασεί-
 25 „σειν τὰ Ἀθηναίων Φρονήματα, ὥστε μηδίσαι· ἥν δὲ
 „συμβάλωμεν, πρὶν τι καὶ σαθρὸν Ἀθηναίων μετεξετέ-
 „ροις ἐγγενέσθαι, θεῶν τὰ ἴσα νεμόντων, οἷοί τε εἰμὲν
 „περιγενέσθαι τῇ συμβολῇ. Ταῦτα ὦν πάντα ἐς σέ
 „νῦν τείνει, καὶ ἐκ σέο ἄρτῃται. ἥν γὰρ σὺ γνώμῃ τῇ

*versantur. In quo si Medis succumbunt, decretum
 est quid eis sit patiendum. Hippiae deditis: sin
 superior discesserit haec civitas, probabile est pri-
 mam eam futuram esse Graecarum civitatum. Quo
 pacto igitur fieri hoc possit, et quo pacto a te
 pendeat harum rerum summa, nunc tibi dicam.
 Sententiae imperatorum, qui decem sumus nume-
 ro, in duas divisae sunt partes; aliis consligen-
 dum consentibus, aliis non consligendum. Iam,
 si praelium non commiserimus, persuasum fere
 habeo magna exstitura dissidia, quae animos dis-
 turbent Atheniensium, eosque ad Medorum tra-
 hant partes. Sin praelium commiserimus prius-
 quam putre consilium animos subeat nonnullo-
 rum Atheniensium, probabile fit mihi, ut, diis
 aequa tribuentibus, superiores discedamus. Haec
 igitur omnia ad te nunc spectant, et ex te pen-
 Herod. T. III. P. I. H*

- „ἐμῇ προσῆ, ἔστι τοι πατρίς τε ἐλευθέρη, καὶ πόλις 30
 „πρώτη τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι· ἦν δὲ τὴν τῶν ἀποσπυδόν-
 „των τὴν συμβολὴν ἔλη, ὑπάρξει τοι τῶν ἐγὼ κατέλε-
 110 „ξα ἀγαθῶν τὰ ἐναντία.“ Ταῦτα λέγων ὁ Μιλτιά-
 δης, προσκτᾶται τὸν Καλλύμαχον. προσγενομένης δὲ
 τοῦ πολεμάρχου τῆς γνώμης, ἐκακύρωτο συμβάλλαν.
 Μετὰ δὲ, οἱ στρατηγοὶ, τῶν ἢ γνώμη ἔφερε συμβάλ-
 λειν, ὡς ἐκάστου αὐτῶν ἐγένετο πρυτανίῃ τῆς ἡμέρας, 5
 Μιλτιάδῃ παρεδίδουσιν· ὁ δὲ, δεκόμενος, οὐ τι καὶ συμ-
 βολὴν ἐποιεῖτο, πρὶν γε δὴ αὐτοῦ πρυτανίῃ ἐγένετο.
 111 Ὡς δὲ ἐς ἐκεῖνον περιῆλθε, ἐνθαῦτα δὴ ἐτάσσοντο ὧδε
 Ἀθηναῖοι ὡς συμβαλέοντες. τοῦ μὲν δεξιοῦ κέρους ἡγεί-

CIX. 31. τὴν ante τῶν ἀποσπ. ex coniect. qui articulus vulgo
 aberat. Alii μοχ συμβουλὴν, loco συμβολὴν.

dent. Etenim si tu meae accesseris sententiae, ha-
 bebis liberam patriam, et civitatem primam uni-
 versae Graeciae: sin his suffragatus fueris, qui
 dissuadent praelium; erit tibi contrarium eorum,
 quae memoravi, commodorum. (110.) His dictis
 Miltiades in suam sententiam Callimachum traxit: et
 accedente polemarchi suffragio decretum est, ut prae-
 lio confligeretur. Post haec, qui ex imperatoribus
 confligendum censuerant, hi, ut cuiusque dies ad-
 erat, quo penes eum summa esset imperii, ita vicem
 suam Miltiadi tradiderunt. At ille quamvis acciperet,
 non tamen prius commisit praelium quam legitimus
 ipsius dies adesset.

(111.) Quo die igitur Miltiadis vices erant admi-
 nistrandae imperii summae, in aciem educti sunt
 Athenienses, tali modo instructi. Dextro cornu prae-

το ὁ πολέμαρχος Καλλίμαχος· ὁ γὰρ νόμος τότε εἶχε
 5 οὕτω τοῖσι Ἀθηναίοισι, τὸν πολέμαρχον ἔχειν κέρας τὸ
 δεξιόν. ἡγεομένου δὲ τούτου, ἐξεδέκοντο ὡς ἀριθμέοντο
 αἱ Φυλαὶ, ἐχόμεναι ἀλληλέων· τελευταῖοι δὲ ἐτάσσον-
 το, ἔχοντες τὸ εὐώνυμον κέρας, Πλαταιεῖς. Ἀπὸ ταύ-
 της γὰρ σφι τῆς μάχης, θυσίας Ἀθηναίων ἀναγόντων
 10 καὶ πανηγύριος τὰς ἐν τῇσι πεντετηρίσι γινομένας, κα-
 τεύχεται ὁ κήρυξ ὁ Ἀθηναῖος, „ἅμα τε Ἀθηναίοισι, λέγων,
 γίνεσθαι τὰ ἀγαθὰ καὶ Πλαταιεῦσι.“ Τότε δὲ, τασ-
 σομένων τῶν Ἀθηναίων ἐν τῷ Μαραθῶνι, ἐγένετο τοιοῦδε
 τι. τὸ στρατόπεδον ἐξισούμενον τῷ Μηδικῷ στρατοπέ-
 15 δῳ, τὸ μὲν αὐτοῦ μέσον ἐγένετο ἐπὶ τάξιας ὀλίγας,
 καὶ ταύτῃ ἦν ἀσθενέστατον τὸ στρατόπεδον· τὸ δὲ κέρας
 ἐκάτερον ἑρῶτο πλήθει. Ὡς δὲ σφι διετέτακτο, καὶ 112

erat polemarchus Callimachus: obtinebat tunc enim
 lex apud Athenienses, ut polemarchus dextrum cor-
 nu teneret. Ab hoc igitur principio deinde collocatae
 erant continuo tenore singulae tribus Atheniensium,
 pro cuiusque numero: postremi vero, in laevo cornu,
Plataeenses stabant. Inde enim ab hac pugna usu
 receptum est, ut, quando solennia sacra peragunt
 Athenienses, quae quinto quoque anno celebrantur,
 praeco Atheniensis solennes preces ita praeceat, ut
*fausta omnia precetur Atheniensibus simul et Pla-
 taensibus.* Tunc vero, quum acies Atheniensium ad
 Marathonem sic esset instructa ut frons fronti exerci-
 tus Medici exaequaretur, accidit, ut in medio ordines
 haud sane frequentes starent, et ea parte debilior esset
 acies; sed ut utrumque cornu densioribus ordinibus
 firmaretur. (112.) Acie ita ordinata, quum caesae

τὰ σφάγια ἐγίνετο καλὰ, ἐνθαῦτα ὡς ἀπείθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, δρόμῳ ἵεντο εἰς τοὺς βαρβάρους. ἦσαν δὲ στάδιοι οὐκ ἐλάσσονες τὸ μεταίχμιον αὐτέων, ἢ ὀκτώ. οἱ δὲ Πέρσαι, ὀρέωντες δρόμῳ ἐπίοντας, παρεσκευάζοντο 5 ὡς δεξέμενοι· μανίην τε τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐπέφερον, καὶ πᾶγχυ ὀλεθρίην, ὀρέωντες αὐτοὺς ἔοντας ὀλίγους, καὶ τούτους δρόμῳ ἐπείγομένους, οὔτε ἵππου ὑπαρχούσης σφι, οὔτε τοξευμάτων. ταῦτα μὲν νυν οἱ βάρβαροι κατείκαζον. Ἀθηναῖοι δὲ, ἐπεὶ τε ἀθρόοι προσέμιξαν τοῖσι 10 βαρβάροισι, ἐμάχοντο ἀξίως λόγου. πρῶτοι μὲν γὰρ Ἑλλήνων πάντων, τῶν ἡμεῖς ἴμεν, δρόμῳ εἰς πολεμίους ἐχρήσαντο, πρῶτοι δὲ ἀνέσχοντο ἐσθῆτά τε Μηδικὴν ὀρέωντες, καὶ τοὺς ἀνδρας ταύτην ἐσθημένους· τέως δὲ ἦν τοῖσι Ἑλλήσι καὶ τὸ οὔνομα τὸ Μήδων φόβος ἀκοῦ- 15

hostiae prospera omnia nunciassent, ibi tunc Athenienses, ut *signum* datum est *pugnae*, cursu in hostes contenderunt. Erat autem inter duas acies interiectum intervallum haud minus quam octo stadiorum. Tum vero *Persae*, ubi cursu adversus se irruentes hostes viderunt, ad excipiendos illos se compararunt; *furere* dicentes *Athenienses*, et in propriam ruere perniciem; qui ita cursu contenderent, quum numero essent pauci, neque vel equitatum vel sagittarios haberent. De his igitur ita iudicabant Persae. At *Athenienses*, postquam confertis ordinibus ad manus venissent hostium, pugnam ediderunt memoratu dignam. Quippe primi omnium Graecorum, quos novimus, cursu in hostes impetum fecerunt: et primi sustinuerunt, Medicam vestem et eā indutos adspicere viros; quum ante illum diem vel nomen

491, 71.

σαι. Μαχομένων δὲ ἐν τῷ Μαραθῶνι, χρόνος ἐγένετο 113
 πολλός. καὶ τὸ μὲν μέσον τοῦ στρατοπέδου ἐνίκων οἱ
 βάρβαροι, τῇ Πέρσαι τε αὐτοὶ καὶ Σάκαι ἐτετάχατο·
 κατὰ τοῦτο μὲν δὴ ἐνίκων οἱ βάρβαροι, καὶ ῥήξαντες,
 5 ἐδίωκον εἰς τὴν μεσόγαίαν. τὸ δὲ κέρως ἐκάτερον ἐνίκων
 Ἀθηναῖοι τε καὶ Πλαταιεῖς. νικῶντες δὲ, τὸ μὲν τε-
 τραμμένον τῶν βαρβάρων Φεύγειν ἔω· τοῖσι δὲ τὸ μέ-
 σον ῥήξασι αὐτέων, συναγαγόντες τὰ κέρεια ἀμφοτέρα,
 ἐμαχοντο, καὶ ἐνίκων Ἀθηναῖοι. Φεύγουσι δὲ τοῖσι Πέρ-
 10 σῃσι εἶποντο κόπτοντες, εἰς ὃ ἐπὶ τὴν θάλασσαν ἀπικό-
 μενοι, πῦρ τε αἶτεον, καὶ ἐπελαμβάνοντο τῶν νέων.

Καὶ τοῦτο μὲν, ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ ὁ πολέμαρχος 114
 Καλλίμαχος διαφθείρεται, αἰὲρ γενόμενος ἀγαθός· ἀπὸ

Medorum Graecis, ubi audirent, terrorem incussisset. (113.) Satis autem longi temporis haec ad Marathonem pugna fuit. Et in medio quidem aciei vicerunt barbari, ubi Persae ipsi et Sacae locati erant; qui hac parte victores, perrupta acie, versus mediterranea persecuti sunt fugientes. At in utroque cornu penes Athenienses et Plataeenses victoria stetit. Et hi quidem, postquam vicerunt, omissis hisce ex barbaris quos in fugam verterant, utrumque cornu contrahentes, illos sunt adgressi qui mediam perruperant aciem; et de his quoque victoriam Athenienses reportarunt. Tunc vero in fugam effusos Persas caedentes persecuti sunt; donec ad mare delati, ignem poposcerunt, ipsasque naves sunt adorti.

(114.) In hoc discrimine et alii multi perierunt nobiles Athenienses; et *Callimachus* polemarchus, postquam fortiter pugnasset, interfectus est; unus

δ' ἔθανε τῶν στρατηγῶν Στησίλειος ὁ Θρασύλειος· τοῦ-
 το δὲ, Κυναίγειρος ὁ Εὐφορίωνος ἐνθαῦτα, ἐπιλαβόμε-
 νος τῶν ἀφλάστων νηὸς, τὴν χεῖρα ἀποκοπὴς πελέκει, 5
 πίπτει· τοῦτο δὲ, ἄλλοι Ἀθηναίων πολλοὶ τε καὶ ὀνο-
 115 μαστοί. Ἑπτὰ μὲν δὴ τῶν νῶν ἐπεκράτησαν τρόπῳ
 τοσούτῳ Ἀθηναῖοι. τῇσι δὲ λοιπῇσι οἱ βάρβαροι ἐξανα-
 κρουσάμενοι, καὶ ἀναλαβόντες ἐκ τῆς νήσου, ἐν τῇ ἑλι-
 πον, τὰ ἐξ Ἑρετρίας ἀνδράποδα, περιέπλων Σούνιον,
 βουλόμενοι φθῆναι τοὺς Ἀθηναίους ἀπικόμενοι ἐς τὸ 5
 ἄστυ. αἰτίη δὲ ἔσχε ἐν Ἀθηναίοισι ἐξ Ἀλκμαιωνιδέων
 μηχανῆς αὐτοὺς ταῦτα ἐπυροθῆναι· τοὺτους γὰρ συνθε-
 μένους τοῖσι Πέρσῃσι ἀναδέξαι ἀσπίδα, ἰοῦσι ἤδη ἐν
 116 τῇσι νηυσί. Οὗτοι μὲν δὴ περιέπλων Σούνιον. Ἀθηναῖοι
 δὲ ὡς ποδῶν εἶχον, τάχιστα ἐβοήθειον ἐς τὸ ἄστυ. καὶ,
 ἔφθασάν τε ἀπικόμενοι πρὶν ἢ τοὺς βαρβάρους ἥκειν,

item ex imperatoribus, *Stesilaus* Thrasyilai filius. Ibi-
 demque *Cynaegirus*, Euphorionis filius, quum aplu-
 stre navis barbarorum manu tenuisset, securi amputa-
 ta manu cecidit. (115.) Caeterum septem navibus ista
 ratione potiti sunt Athenienses. Reliquis autem navi-
 bus barbari, in puppim remigantes, adsumtis ex insula
 mancipiis Eretriensibus, in qua relicta erant; Sunium
 circumnavigarunt, ad urbem prius pervenire stu-
 dentes quam rediissent Athenienses. Et pervulgata
 est apud Athenienses fama, cepisse illos hoc consi-
 lium ex *Alcmaeonidarum* artificio; hos enim ex
 composito clypeum Persis, quum iam in navibus
 essent, sustulisse. (116.) At, dum *Sunium* Persae
 circumnavigant, Athenienses, quantum pedibus va-
 luere in urbem retro currentes, prius adfuere quam

καὶ ἐστρατοπεδεύσαντο ἀπιγμένοι ἐξ Ἡρακλείου τοῦ
 5 ἐν Μαραθῶνι ἐν ἄλλῳ Ἡρακλείῳ τῷ ἐν Κυνοσάργει.
 οἱ δὲ βάρβαροι τῇσι νησὶ ὑπεραιωρηθέντες Φαλήρου,
 τοῦτο γὰρ ἦν ἐπίνειον τότε τῶν Ἀθηναίων, ὑπὲρ τούτου
 ἀνακωχεύσαντες τὰς νῆας, ἀπέπλων ἐπίσω ἐς τὴν
 Ἀσίην. Ἐν ταύτῃ τῇ ἐν Μαραθῶνι μάχῃ ἀπέθανον 117
 τῶν βαρβάρων κατὰ ἑξακισχιλίους καὶ τετρακοσίους
 ἄνδρας· Ἀθηναίων δὲ, ἑκατὸν ἐννεήκοντα καὶ δύο. ἔπε-
 στον μὲν ἀμφοτέρων τοσούτοι. Συνήνεκε δὲ αὐτοῖσι Θῶ-
 5 μα γενέσθαι τοιόνδε· Ἀθηναῖον ἄνδρα Ἐπίζηλον τὸν Κου-
 φαγόρει ἐν τῇ συστάσει μαχόμενόν τε καὶ ἄνδρα γινώ-
 μενον ἀγαθόν, τῶν ὀμμάτων στερηθῆναι, οὔτε πληγέν-
 τα οὐδὲν τοῦ σώματος, οὔτε βληθέντα· καὶ τὸ λοιπὸν
 τῆς ζῆς διατελεῖν ἀπὸ τούτου τοῦ χρόνου ἔοντα τυ-
 10 φλόν. λέγειν δὲ αὐτὸν περὶ τοῦ πάθεος ἤκουσα τοιόνδε

Persae venirent: et, quemadmodum ad Marathonem
 in agro Herculi sacro castra habuerant, sic et nunc
 in alio Heracleo, quod in Cynosarge est, locum ca-
 stris ceperunt. Barbari vero, postquam naves ante
Phalerum, qui portus tunc erat Atheniensium, in
 alto aliquamdiu tenuissent, retro in Asiam naviga-
 runt. (117.) Ex Persis ceciderunt in Marathonia
 pugna circiter sex millia et quadringenti; Athenien-
 sium vero centum nonaginta duo. Hic fuit occisorum
 numerus. Acciderat autem ibi res mira huiusmodi.
 Epizelus, civis Atheniensis, Cuphagorae filius, stans
 in acie, fortiterque pugnans, oculorum usu privatus
 est, nulla corporis parte nec cominus percussus, nec
 eminus ictus: et ab hoc tempore per reliquam vitam
 caccus permansit. Memorant autem, ipsum de hac

τινὰ λόγον. ἄνδρα οἱ δοκέειν ὀπλίτην ἀντιστῆναι μέγαν, τοῦ τὸ γένειον τὴν ἀσπίδα πᾶσαν σκιάζειν· τὸ δὲ Φάσμα τοῦτο ἑαυτὸν μὲν παρεξελθεῖν, τὸν δὲ ἑαυτοῦ παραστάτην ἀποκτεῖναι. ταῦτα μὲν δὴ Ἐπίζηλον ἐπυθόμεν λέγειν.

- 118 Δᾱτῖς δὲ πορευόμενος ἅμα τῷ στρατῷ ἐς τὴν Ἀσίην, ἐπεί τε ἐγένετο ἐν Μυκόνῳ, εἶδε ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ. καὶ ἥτις μὲν ἦν ἡ ὄψις, οὐ λέγεται· ὁ δὲ, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐπέλαμψε, ζήτησιν ἐποιέετο τῶν νεῶν. εὐρῶν δὲ ἐν Φοινίσσῃ νηὶ ἄγαλμα Ἀπόλλωνος κεχρυσωμένον, ἐπυν- 5 θάνετο ὁκόθεν σεσυλημένον εἶη· πυθόμενος δὲ ἐξ οὗ ἦν ἱοῦ, ἔπλεε τῇ ἑωπτοῦ νηὶ ἐς Δῆλον. καὶ, ἀπίκατο γὰρ τηνικαῦτα οἱ Δῆλιοι ὀπίσω ἐς τὴν νῆσον, κατατίθεται τε ἐς τὸ ἱὸν τὸ ἄγαλμα, καὶ ἐντέλλεται τοῖσι Δηλίοις ἀπαγαγεῖν τὸ ἄγαλμα ἐς Δῆλιον τὸ Θη- 10

calamitate haec narrasse: visum esse ei virum armatum contra ipsum stare, cuius barbam totum texisse clypeum; illud autem spectrum praeteriisse ipsum, et virum sibi proximum stantem interfecisse. Haec Epizelum solitum esse narrare audivi.

(118.) *Datis*, cum exercitu in Asiam profectus, postquam Myconum pervenit, per somnum vidit visionem; quae quidem qualis fuerit non memoratur: sed ille, simul atque illuxit, perquisitionem instituit navium. Et quum in Phoenicia navi *simulacrum* invenisset *Apollinis* inauratum, percontatus est unde raptum esset: utque audivit quonam ex templo esset, ipse sua navi Delum est profectus, et ibi (iam enim in insulam reversi erant Delii) simulacrum in templo deposuit, Deliisque imperavit ut

βαίων· τὸ δ' ἔστι ἐπὶ θαλάσῃ, Χαλκίδος καταντίον.
Δᾶτις μὲν δὴ ταῦτα ἐντειλάμενος ἀπέπλεε. τὸν δὲ ἀν-
δριάντα τοῦτον Δῆλιοι οὐκ ἀπήγαγον, ἀλλὰ μιν δι'
ἐτέων εἴκοσι Θηβαῖοι αὐτοὶ ἐκ Θεοπροπίου ἐκομίσαντο
ἐπὶ Δῆλιον. Τοὺς δὲ τῶν Ἐρετριέων ἀνδραποδισμένους 119
Δᾶτις τε καὶ Ἀρταφέρνης, ὡς προσέσχον ἐς τὴν Ἀσίην
πλέοντες, ἀνήγαγον ἐς Σοῦσα. βασιλεὺς δὲ Δαρεῖος,
πρὶν μὲν αἰχμαλώτους γενέσθαι τοὺς Ἐρετριέας, ἐνείχε
5 σφὶ δεινὸν χόλον, οἷα ἀρξάντων ἀδικίης προτέρων τῶν
Ἐρετριέων· ἐπεὶ τε δὲ εἶδὲ σφεας ἀπαχθέντας παρ' ἑωυ-
τὸν, καὶ ὑποχειρίους ἑωυτῷ ὄντας, ἐποίησε κακὸν ἄλ-
λο οὐδέν, ἀλλὰ σφεας τῆς Κισσίας χώρας καταίκισε
ἐν σταθμῶ ἑωυτοῦ, τῷ οὐνομαί ἐστι Ἀρδερικκᾶ· ἀπὸ
10 μὲν Σούσαν δέκα καὶ διηκασίους σταδίους ἀπέχοντι.
τεσσεράκοντα δὲ ἀπὸ τοῦ Φρέατος, τὸ παρέχεται τρι-

in *Delium* Thebanorum, quod est ad mare adversus
Chalcidem, illud transportarent. Datis quidem, dato
hoc mandato, retro navigavit: at statuam istam Delii
non transmiserunt; sed post viginti demum annos
ipsi Thebani, oraculi iussu, Delium illam deportarunt.
(119.) *Eretrienses* vero in servitutem abreptos Da-
tis et Artaphernes, postquam in Asiam adpulerant,
Susa abduxerunt. Rex autem *Darius*, quum Eretrien-
sibus, priusquam capti essent, vehementer fuisset
iratus, quippe qui primi auctores fuerant iniuriarum;
nunc eosdem, ubi ad se abductos et sua in pote-
state vidit, nullo alio malo adfecit, sed sedes illis in
terra *Cissia* adsignavit, in una suarum mansionum
quae *Ardericca* vocatur. Abest illa decem et ducenta
stadia a Susis, quadraginta vero stadia a *puteo*, qui

Φασίας ιδίας. καὶ γὰρ ἄσφαλτος καὶ ἄλας καὶ ἔλαιον
 ἀρύσσονται ἐξ αὐτοῦ, τρόπῳ τοιῷδε. ἀντλείεται μὲν κηλο-
 τηῖω, ἀντὶ δὲ γαυλοῦ, ἥμισυ ἀσκοῦ οἱ προσδέδεται·
 ὑποτύψας δὲ τούτῳ, ἀντλέει καὶ ἔπειτα ἐγχέει ἐς δε- 15
 ξαμένην· ἐκ δὲ ταύτης ἐς ἄλλο διαχέομενον, τρέπεται
 τριφασίας ὁδοῦς. καὶ ἡ μὲν ἄσφαλτος καὶ οἱ ἄλας
 πηγνυται παραυτίκα, τὸ δὲ ἔλαιον συνάγουσι ἐν ἀγ-
 γείοις, τὸ οἱ Πέρσαι καλέουσι ραδινάκη· ἔστι δὲ μέ-
 λαν, καὶ ὁδμὴν παρεχόμενον βαρέαν. Ἐνθαῦτα τοὺς 20
 Ἐρετριέας κατοίκοι βασιλεὺς Δαριῖος· οἱ καὶ μέχρι
 ἐμὲ εἶχον τὴν χώραν ταύτην, φυλάσσοντες τὴν ἀρχαίην
 120 γλῶσσαν. τὰ μὲν δὴ περὶ Ἐρετριέας ἔσχε οὕτω. Λα-
 κεδαιμονίων δὲ ἦκον ἐς τὰς Ἀθήνας δισχίλιοι μετὰ τὴν
 πανσέληνον, ἔχοντες σπουδὴν πολλὴν καταλαβεῖν οὕτω,

tres diversas rerum exhibet species. Nam et asphaltus
 et sal et oleum ex illo hauritur, hoc modo. Hauriunt
 ope tollenonis, cui pro situla adligatus est dimidia-
 tus uter: hunc succutiens haurit homo id quod intus
 est, idque in cisternam infundit; ex qua rursus in
 aliud receptaculum derivatur haec materia; atque
 ita triplicem in formam convertitur. Et *asphaltus*
 quidem et *sal* protinus concresecunt; *oleum* vero,
 quod *rhadinacen* Persae vocant, in vas colligunt:
 est autem illud nigrum, et gravem spirans odorem.
 Illum igitur locum Eretriensibus habitandum rex tri-
 buit: habitantque eandem regionem ad meam usque
 aetatem, pristinam linguam servant. Et haec sunt
 quidem, quae ad Eretrienses spectant. (120.) *La-*
cedaemoniorum vero duo millia *Athenas* venerunt
 post plenilunium: et hi quidem, rem adhuc integram

ὥστε τριταῖοι ἐκ Σπάρτης ἐγένοντο ἐν τῇ Ἀττικῇ. ὅτε-
5 ροὶ δὲ ἀπικόμενοι τῆς συμβολῆς, ἡμίρουντο ὅμως θεή-
σασθαι τοὺς Μήδους. ἐλθόντες δὲ εἰς τὸν Μαραθῶνα,
ἐβήσαντο· μετὰ δὲ, αἰνέοντες Ἀθηναίους καὶ τὸ ἔργον
αὐτῶν, ἀπαλλάσσοντο ὀπίσω.

Θῶμα δέ μαι, καὶ οὐκ ἐνδέχομαι τὸν λόγον, Ἀλκ- 121
μαιωνίδας ἂν κοτε ἀναδέξαι Πέρσῃσι ἐκ συνθήματος
ἀσπίδα, βουλομένους ὑπὸ βαρβάρωσι τε εἶναι Ἀθη-
ναίους καὶ ὑπὸ Ἰππίῃ· οἵτινες μᾶλλον, ἢ ὁμοίως Καλ-
5 λῇ τῷ Φαινίππου, Ἰππονίκου δὲ πατρὶ, φαίνονται μι-
σοτύραννοι ὄντες. Καλλίης τε γὰρ μῶνος Ἀθηναίων
ἀπάντων ἐτόλμα, ὅπως Πεισίστρατος ἐκπέσοι ἐκ τῶν
Ἀθηναίων, τὰ χρήματα αὐτοῦ κηρυσσόμενα ὑπὸ τοῦ δη-
μοσίου ἀνέεσθαι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐχθίστα εἰς αὐτὸν

deprehensuri, tanta usi sunt celeritate, ut tertio die,
quam Sparta discesserant, in Attica fuerint. Sed,
quum peracto iam praelio advenissent, cupidi tamen
erant Medos videndi. Itaque, Marathonem profecti,
spectarunt: deinde, collaudatis Atheniensibus et re
ab his praeclare gesta, domum redierunt.

(121.) Quod vero de *Alcmaeonidis* narrant, id
miror equidem; nec mihi persuaderi patior, um-
quam illos Persis ex composito clypeum sublaturus
fuisse, quasi voluissent ut sub barbaris et sub Hip-
pia essent Athenienses. Quippe satis constat, fuisse
illos magis aut certe pariter *inimicos tyrannorum*
atque Callias fuerat, Phaenippi filius, Hipponici pa-
ter. *Callias* enim, quoties Pisistratus Athenis pulsus
est, unus omnium Atheniensium ausus erat bona eius
per publicum praeconem venumdata emere, omnia-

- 122 πάντα ἐμμηχάνατο. Καλλίεω δὲ τούτου ἄξιον πολλα-
 χοῦ μνήμην ἐστὶ πάντα τινα ἔχειν. τοῦτο μὲν γάρ, τὰ
 προλελεγμένα, ὡς ἀνὴρ ἄκρος ἐλευθερῶν τὴν πατρίδα·
 τοῦτο δὲ, τὰ ἐν Ὀλυμπίῃ ἐποίησε, ἵππῳ νικήσας, τε-
 θρίππῳ δὲ δεύτερος γενόμενος, Πύθια δὲ πρότερον ἀν- 5
 λόμενος, ἐφανερῶθη ἐς τοὺς Ἕλληνας πάντας μεγίστη-
 σι δαπάνησι· τοῦτο δὲ, κατὰ τὰς ἐαυτοῦ θυγατέρας,
 εἰσάσας τρεῖς, οἷός τις ἀνὴρ ἐγένετο. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένον-
 το γάμου ὥραιαι, ἔδωκε σφι δωρεὴν μεγαλοπρεπεστά-
 την, ἐκείνησί τε ἐχαρίσατο· ἐκ γὰρ πάντων τῶν Ἀθη- 10
 ναίων, τὸν ἐκάστη ἐθέλοι ἄνδρα ἐαυτῇ ἐκλέξασθαι,
 123 ἔδωκε τούτῳ τῷ ἀνδρὶ. Καὶ οἱ Ἀλκμαιωνίδαι ὁμοίως,
 ἢ οὐδὲν ἥσσον τούτου, ἔσαν μισοτύραννοι. θᾶμα ᾧ μοι,
 καὶ οὐ προσέειμαι τὴν διαβολὴν, τούτους γε ἀναδέξαι

que alia in illum inimicissima machinatus erat. (122.) Dignus est autem hic *Callias*, cuius crebro a quibuslibet honorifica mentio fiat; quum ob hoc ipsum, quod dixi, tamquam vir acerrime libertati studens patriae; tum ob id quod Olympiae fecit, ubi equorum cursu victor, quadrigarum autem curriculo secundas ferens, reportatâ etiam prius Pythicâ victoriâ, in universos Graecos munificentissimum se praestitit; denique ob singularem indulgentiam quâ adversus tres filias suas usus est: quibus, postquam nobiles fuerunt, non modo dotem dedit magnificentissimam, sed et hoc eisdem gratificatus est, ut unicuique ex illis potestatem daret, maritum sibi, quem ipsa vellet, seligendi. (123.) Atque eodem modo, certe haud minus, tyrannos oderunt *Alcmaeonidae*. Quare miror, nec admitto calumniam, hos

ἀσπίδα, οἵτινες ἔφευγόν τε τὸν πάντα χρόνον τοὺς τυράν-
 5 νους, ἐκ μηχανῆς τε τῆς τούτων ἐξέλιπον οἱ Πεισιστρα-
 τίδαι τὴν τυραννίδα. καὶ οὕτω τὰς Ἀθήνας οὗτοι ἔσαν
 οἱ ἐλευθερώσαντες πολλῶ μᾶλλον ἢ περ Ἀρμόδιός τε καὶ
 Ἀριστογείτων, ὥς ἐγὼ κρίνω. οἱ μὲν γὰρ ἐξηγρίωσαν
 τοὺς ὑπολοίπους Πεισιστρατιδῶν, Ἰππαρχον ἀποκτεί-
 10 ναντες, οὐδὲ τι μᾶλλον ἔπαυσαν τοὺς λοιποὺς τυράν-
 νεύοντας· Ἀλκμαιωνίδαι δὲ ἐμφανέως ἐλευθέρωσαν, εἰ
 δὴ οὗτοί γε ἀληθῶς ἔσαν οἱ τὴν Πυθίην ἀναπείσαντες
 προσημαίνειν Λακεδαιμονίοισι ἐλευθεροῦν τὰς Ἀθήνας,
 ὥς μοι πρότερον δεδήλωται. Ἀλλὰ γὰρ ἴσως τι ἐπι- 124
 μεμφόμενοι Ἀθηναίων τῷ δήμῳ προεδίδοσαν τὴν πατρί-
 δα; Οὐ μὲν ὦν ἦσαν σφῶν ἄλλοι δοκιμώτεροι ἐν γε
 Ἀθηναίοισι ἄνδρες, οὐδ' οἱ μᾶλλον ἐτετιμέετο. οὕτω οὐδὲ
 5 λόγος αἰρεῖται, ἀναδεχθῆναι ἐκ γε αὖ τούτων ἀσπίδα ἐπὶ

tales viros scutum sustulisse; qui constanter fugerant
 tyrannos, et quorum operâ tyrannide exuti erant
 Pisistratidae. Fuereque adeo hi, me iudice, multo
 magis liberatores Athenarum, quam Harmodius et
 Aristogiton: illi enim occiso Hipparcho exacerbarunt
 reliquos ex Pisistratidis, neque finem fecerunt illo-
 rum tyrannidi; Alcmaeonidae vero manifeste li-
 berarunt Athenas, si quidem vere hi fuerunt qui
 Pythiae persuasere, ut Lacedaemonios iuberet libe-
 rare Athenas, quemadmodum supra expositum est.
 (124.) At fortasse, quod succenserent quadam de
 caussa populo Atheniensium, eo prodiderint pa-
 triam? Atqui nulli erant viri Athenis magis spectati,
 magisque honorati, quam hi ipsi. Itaque nulla ratio-
 ne probabile est, sublatum esse ab his quidem viris

τοιούτων λόγων. Ἀνδύχθη μὲν γὰρ ἀσπίς· καὶ τοῦτο οὐκ ἔστι ἄλλως εἰπεῖν· ἐγένετο γάρ· ὃς μὲν τοι ἦν ὁ ἀναδέξας, οὐκ ἔχω προσατέρω εἰπεῖν τούτων.

- 125 Οἱ δὲ Ἀλκμαίωνίδαι ἔσαν μὲν καὶ τὰ ἀνέκαθεν λαμπροὶ ἐν τῇσι Ἀθήησι· ἀπὸ δὲ Ἀλκμαίονος, καὶ αὐτῆς Μεγακλέος, ἐγένοντο καὶ κάστα λαμπροί. τοῦτο μὲν γάρ, Ἀλκμαίων ὁ Μεγακλέος τοῖσι ἐκ Σαρδίων Λυδοῖσι παρὰ Κροίσου ἀπικνεομένοισι ἐπὶ τὸ χρηστήριον τὸ ἐν Δελφοῖσι, συμπρήκτωρ τε ἐγένετο καὶ συνελάμβανε προθύμως. καὶ μιν Κροῖσος πυθόμενος τῶν Λυδῶν, τῶν ἐς τὰ χρηστήρια φοιτούντων, ἑαυτὸν εὖ ποιεῖν, μεταπέμπεται ἐς Σάρδεις· ἀπικόμενον δὲ δαίρεται χροσῶ, τὸν ἂν δύνηται τῷ ἑαυτοῦ σώματι ἐκ- 5 νίκασθαι ἰσάπαξ. ὁ δὲ Ἀλκμαίων πρὸς τὴν δαίρην, ἑοῦσαν τοιαύτην, τοιάδε ἐπιτηδεύσας προσέφη. ἐνδύς 10

scutum tali de caussa. Caeterum sublatum utique scutum est: id quidem negari non potest; factum est enim: quis vero sit qui illud sustulerit, non valeo ulterius, quam dixi, declarare.

(125.) Fuit autem Athenis iam antiquitus illustris *Alcmaeonidarum familia*: nam inde ab Alcmaeone ipso, et dein a Megacle, exstiterē in hac domo nobilissimi viri. Statim, *Alcmaeon*, Megaculis filius, adiutor fuerat Lydorum qui a Croeso Sardibus ad consulendum oraculum Delphicum missi sunt, studioseque illis operam navaverat suam. Cuius in se merita postquam *Croesus* ex Lydis Delphos missis cognosset, Sardes eum ad se invitavit; et, postquam advenit, tanto auri pondere eundem donavit, quantum suo corpore asportare semel posset. Tunc *Alcmaeon* ad

κιβῶνα μέγαν, καὶ κόλπον πολὺν καταλιπόμενος τοῦ
κιβῶνος, κοδόρνους τοὺς εὗρισκε εὐρυτάτους ἔοντας ὑπο-
15 δησάμενος, ἥϊε ἐς τὸν θησαυρὸν ἐς τὸν οἱ κατηγέοντο.
ἐσπεσὼν δὲ ἐς σωρὸν ψήγματος, πρῶτα μὲν παρέσαξε
παρὰ τὰς κνήμας τοῦ χρυσοῦ ὅσον ἐχώρειν οἱ κοδόρνοι·
μετὰ δὲ, τὸν κόλπον πάντα πλησάμενος χρυσοῦ, καὶ ἐς
τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς διαπάσας τοῦ ψήγματος, καὶ
20 ἄλλο λαβὼν ἐς τὸ στόμα, ἐξῆϊε ἐκ τοῦ θησαυροῦ,
ἔλκων μὲν μόγις τοὺς κοδόρνους, παντὶ δὲ τῶι οἰκῶς
μᾶλλον ἢ ἀνθρώπῳ τοῦ τό τε στόμα ἐβέβυστο, καὶ
πάντα ἐξόγκωτο. ἰδόντα δὲ τὸν Κροῖσον γέλως ἐσῆλθε·
καὶ οἱ πάντα τε ἐκεῖνα διδοῖ, καὶ πρὸς, ἕτερα δωρεῖται,
25 οὐκ ἐλάσσω ἐκείνων. Οὕτω μὲν ἐπλούτησε ἡ οἰκὴ αὐτῇ
μεγάλως· καὶ ὁ Ἀλκμαίων οὗτος οὕτω τετριπτοτροφῆ-
σας, Ὀλυμπιάδα ἀναιρέεται. Μετὰ δὲ, γενεῇ δευ- 126

accipiendum hoc tale donum in hunc modum compara-
tus accessit. Grandi indutus tunica, in qua amplius
erat sinus relictus, et cothurnis quos repererat am-
plissimis calceatus, in thesaurum intravit, in quem
ducebatur. Ibi quum in acervum ramentorum auri
incidisset, primum circa crura, quantum auri capie-
bant cothurni, infersit; deinde repleto toto sinu, et
comâ ramentis conspersâ, denique aliis in os sum-
tis, thesauro egressus est, aegre trahens cothurnos,
et cuius alii quam homini similior; cuius et obtu-
ratum os, et omnia turgida erant. Quem ita conspi-
ciens *Croesus*, risum non tenuit; donavit autem non
his modo, sed alia etiam adiecit, his non inferiora.
Ita magnis divitiis aucta haec domus est: idemque
Alcmaeon, equos alens quadrigis iungendos, Olym-

τέρη ὕστερον, Κλεισθένης μιν ὁ Σικυῶνος τύραννος ἐξήειρε, ὥστε πολλῷ ὀνομαστοτέραν γενέσθαι ἐν τοῖσι Ἑλλήσι ἢ πρότερον ἦν. Κλεισθένι γὰρ τῷ Ἀριστωνύμου, τοῦ Μύρωνος, τοῦ Ἀνδρέω, γίνεται θυγάτηρ τῇ οὐνομα ἦν 5 Ἀγαρίστη. ταύτην ἠθέλησε, Ἑλλήνων πάντων ἐξευρῶν τὸν ἄριστον, τούτῳ γυναῖκα προσθεῖναι. Ὀλυμπίων ὦν εὐόντων, καὶ νικῶν ἐν αὐτοῖσι τεθρίππῳ ὁ Κλεισθένης, κήρυγμα ἐποίησατο, ὅστις Ἑλλήνων ἑαυτὸν ἀξιοῖ Κλεισθένης γαμβρὸν γενέσθαι, ἢ κειν ἐς ἐξηκοστὴν ἡμέραν, 10 ἢ καὶ πρότερον, ἐς Σικυῶνα· ὡς κυρώσοντος Κλεισθένης τὸν γάμον ἐν ἐνιαυτῷ, ἀπὸ τῆς ἐξηκοστῆς ἀρξαμένου ἡμέρης.“ Εὐθαῦτα Ἑλλήνων ὅσοι σφίσι τε αὐτοῖσι ἔσαν καὶ πατὴρ ἐξωγκωμένοι, ἐφόιτεον μνηστῆρες· τοῖσι

picam retulit victoriam. (126.) Deinde vero, pro-
xime sequente aetate, eandem familiam *Clisthenes*,
Sicyonis tyrannus, ita extulit, ut multo etiam splen-
didior inter Graecos evaderet, quam antea fuerat.
Clisthenes ille, Aristonymi filius, Myronis nepos,
Andreae pronepos, quum esset ei filia, nomine *Agar-
riste*, in matrimonium hanc dare decreverat iuveni
quem reperisset Graecorum omnium praestantissi-
mum. Quumque essent ludi Olympici, in quibus
curriculo quadrigarum vicit Clisthenes, nunciari per
praeconem iussit, ut quisquis Graecorum dignum
sese iudicaret qui gener fieret Clisthenis, is ad
sexagesimum diem, aut etiam ante id tempus,
Sicyone adesset: exacto enim anno, inde ab illo se-
xagesimo die, ratas filiae nuptias habiturum *Cli-
sthenem*. Tunc igitur convenere proci, quotquot e
Graecis et sua ipsorum et patriae praestantia super-

- 15 Κλεισθένης καὶ δρέμον καὶ παλαίστην ποιησάμενος ἐπ'
αὐτῷ τούτῳ εἶχε. Ἀπὸ μὲν δὴ Ἰταλῆς ἦλθε Σμινδυ- 127
ρίδης ὁ Ἴπποκράτεος Συβαρίτης, ὃς ἐπὶ πλεῖστον δὴ
χλιδῆς εἰς ἀνὴρ ἀπίκετο· (ἡ δὲ Σύβαρις ἤκμαζε τοῦτον
τὸν χρόνον μάλιστα) καὶ Σιρίτης Δάμασος, Ἀμύριος
5 τοῦ σοφοῦ λεγομένου παῖς. οὗτοι μὲν ἀπὸ Ἰταλῆς ἦλ-
θον. Ἐκ δὲ τοῦ κόλπου τοῦ Ἰονίου, Ἀμφίμηστος Ἐπι-
στροφου Ἐπιδάμνιος· οὗτος δὲ ἐκ τοῦ Ἰονίου κόλπου.
Αἰτωλὸς δὲ ἦλθε, Τιτόρμου τοῦ ὑπερφύντος τε Ἑλλη-
νας ἰσχυί, καὶ Φυγόντος ἀνθρώπους ἐς τὰς ἐσχατίας
10 τῆς Αἰτωλίδος χώρας, τούτου τοῦ Τιτόρμου ἀδελφεὸς
Μέλης. Ἀπὸ δὲ Πελοποννήσου, Φεῖδωνος τοῦ Ἀργείων
τυράννου παῖς Λεωκῆδης, Φεῖδωνος δὲ τοῦ τὰ μέτρα
ποιήσαντος Πελοποννησίοισι, καὶ ὑβρίζαντος μέγιστα
δὴ Ἑλλήνων ἀπάντων, ὃς ἐξανάστησας τοὺς Ἠλείων

biebant: hisque Clisthenes et curriculum et palae-
stram, quibus inter se certarent, parata habebat.
(127.) Ex Italia advenit Smindyrides, Hippocratis
filius, Sybarita, homo unus omnium luxuriosissimus:
(florebat autem tunc maxime Sybaris:) item Damasus
Sirites, Amyridis illius filius, qui Sapiens nomina-
batur. Hi ex Italia advenerunt. Ex sinu vero Iónico
Amphimnestus, Epistrophii filius, Epidamnius. Ex Ae-
tolia Males, frater Titormi illius, qui, quum corporis
robore Graecos omnes superaret, hominum fugiens
commercium in extrema Aetolicae terrae se recepit.
Ex Peloponneso Leocedes, Phidonis filius, Argivo-
rum tyranni; Phidonis illius, qui mensuras Pelopon-
nesiis constituit, et longe Graecorum omnium inso-
lentissimus, sedibus suis pepulit agonotheas Eleorum,
Herod. T. III. P. I.

ἀγωνοθέτας, αὐτὸς τὸν ἐν Ὀλύμπῃ ἀγῶνα ἔθηκε· τοῦ- 15
 του τε δὴ παῖς· καὶ Ἀμιάντος Λυκούργου, Ἀρκὰς ἐκ
 Τραπεζοῦντος· καὶ Ἀζὴν ἐκ Παιῖου πόλιος Λαφάτης,
 Εὐφορίωνος τοῦ δεξαμένου τε, ὡς λόγος ἐν Ἀρκαδίῃ λέ-
 γεται, τοὺς Διοσκούρους οἰκίοισι, καὶ ἀπὸ τούτου ξινο-
 δοκέοντες πάντας ἀνθρώπους· καὶ Ἡλείος Ὀνομαστός 20
 Ἀγαίου. οὗτοι μὲν δὴ ἐξ αὐτῆς Πελοποννήσου ἦλθον.
 Ἐκ δὲ Ἀθηναίων ἀπίκοντο Μεγακλῆς τε ὁ Ἀλκμαίω-
 νος, τούτου τοῦ παρὰ Κροῖσον ἀπικομένου, καὶ ἄλλος
 Ἴπποκλείδης Τισάνδρου, πλούτῳ καὶ εἰδεὶ προφέρων
 Ἀθηναίων. ἀπὸ δὲ Ἐρετρίης, ἀνθεύσης τοῦτον τὸν χρό- 25
 νον, Λυσανίης· οὗτος δὲ ἀπ' Εὐβοίης μῶνος. ἐκ δὲ Θεσ-
 σαλίας ἦλθε τῶν Σκοπαδίων Διακτορίδης Κρανώνιος·
 ἐκ δὲ Μολοσσῶν, Ἄλκων. Τοσοῦτοι μὲν ἐγένοντο οἱ
 128 μνηστῆρες. Ἀπικομένων δὲ τούτων εἰς τὴν προειρημέ-

ipseque arbitri munus in Olympico certamine sibi
 adrogavit. Adfuerunt item ex Peloponneso Amiantus,
 Lycurgi filius, Arcas ex Trapezunte; Laphanes ex
 Paeo, Azaniae oppido, filius Euphorionis illius, qui,
 ut in Arcadia fama est, Dioscuros hospitio exceperat,
 et ab illo tempore cunctis peregre venientibus ho-
 spitium praebeat: denique Eleus Onomastus, Agaei
 filius. Isti igitur ex Peloponneso adfuere. Athenis
 vero venere, *Megacles*, *Alcmaeonis* huius filius,
 qui apud Croesum fuerat, et Hippoclidēs Tisandri,
 divitiis et corporis formā excellens inter Athenienses.
 Ex Eretria, quae per id tempus florebat, Lysanias;
 hic unus ex Euboea. E Thessalia adfuit Diactorides
 Cranonius, de Scopadarum familia: e Molossis vero,
 Alcon. Tot numero *proci* fuere. (128.) Qui post-

498, 79.

την ἡμέρην, ὃ Κλεισθένης πρῶτα μὲν τὰς πάτρας τε αὐτέων ἀνεπύβετο, καὶ γένος ἐκάστου· μετὰ δὲ, κατέχων ἐνιαυτὸν, διεπειρᾶτο αὐτέων τῆς τε ἀνδραγαθίης, καὶ τῆς ὀργῆς, καὶ παιδεύσιός τε, καὶ τρόπου· καὶ ἐνὶ ἐκάστῳ ἰὼν ἐς συνουσίην καὶ συνάπασιν, καὶ ἐς γυμνάσιά τε ἐξαγνέων ὅσοι ἔσαν αὐτέων νεώτεροι· καὶ, τό γε μέγιστον, ἐν τῇ συνεστίῃ διεπειρᾶτο. ὅσον γὰρ κατεῖχε χρόνον αὐτοῦς, τοῦτον πάντα ἐποίεε, καὶ ἄρα
 10 ἐξείνιξε μεγαλοπρεπέως. Καὶ δὴ κου μάλιστα τῶν μνηστήρων ἠρέσκοντο οἱ ἀπ' Ἀθηνέων ἀπινγμένοι, καὶ τούτων μᾶλλον Ἴπποκλείδης ὁ Τισάνδρου καὶ κατ' ἀνδραγαθίην ἐκρίνετο, καὶ ὅτι τὸ ἀνέκαθε τοῖσι ἐν Κορίνθῳ Κυψελίδῃσι ἦν προσήκων. Ὡς δὲ ἡ κυρὴ ἐγένετο τῶν
 129 ἡμερέων, τῆς τε κατακλίσιος τοῦ γάμου, καὶ ἐκφά-

quam ad praedictum diem *Sicyone* convenerant, *Clisthenes* primum patrias eorum sciscitatus est, et genus cuiusque: deinde, per anni spatium eos retinens, pertentavit eorumdem fortitudinem, et animi impetum, et culturam ingenii, et mores; modo cum singulis congregiendi, modo cum universis; et, qui ex illis iuniores erant, hos in gymnasia ducens: maxime vero inter epulas eos pertentabat. Per totum enim tempus, quo illos apud se detinuit, ista omnia faciebat, simulque magnificis epulis eos excipiebat. Placueret ei autem fere prae caeteris hi qui Athenis advenerant; et ex his magis ei probabatur *Hippoclide*s, Tisandri filius, quum ob fortitudinem, tum quod generis propinquitate Cypselidas Corinthios adtingebat. (129.) Ubi statutus adfuit dies, quo celebrarentur nuptiae, declararetque *Clisthenes* quem

σιος αὐτοῦ Κλεισθένης, τὸν κρίνει ἐκ πάντων, θύσας
 βοῦς ἑκατὸν ὁ Κλεισθένης, εὐώχει αὐτοὺς τε τοὺς μνη- 5
 στῆρας καὶ τοὺς Σικυνώσιους πάντας. ὥς δὲ ἀπὸ δείπνου
 ἐγένοντο, οἱ μνηστῆρες ἔτιν ἔχον ἀμφὶ τε μουσικῇ καὶ
 τῷ λεγομένῳ ἐς τὸ μέσον. προϊούσης δὲ τῆς πόσιος, κα-
 τέχων πολλὸν τοὺς ἄλλους ὁ Ἴπποκλείδης, ἐκέλευε οἱ
 τὸν αὐλητὴν αὐλῆσαι ἐμμέλειαν· πειθομένου δὲ τοῦ αὐ-
 λητέω, ὀρχήσατο. καὶ κως ἐαυτῷ μὲν ἀριστῶς ὀρχήετο· 10
 ὁ δὲ Κλεισθένης ὀρέων, ὅλον τὸ πρῆγμα ὑπόπτει. με-
 τὰ δὲ, ἐπισχὼν ὁ Ἴπποκλείδης χρόνον, ἐκέλευε τινα
 τραπέζαν ἐσυνεῖκαι. ἐσελθούσης δὲ τῆς τραπέζης, πρῶ-
 τα μὲν ἐπ' αὐτῆς ὀρχήσατο Λακωνικά σχημάτια· με-
 τὰ δὲ, ἄλλα Ἀττικά· τὸ τρίτον δὲ, τὴν κεφαλὴν ἐρεί- 15
 σας ἐπὶ τὴν τραπέζαν, τοῖσι σκέλεσι ἐχειρονόμησε.
 Κλεισθένης δὲ, τὰ μὲν πρῶτα καὶ τὰ δεύτερα ὀρχομέ-

prae caeteris probaret; tum ille, mactatis centum
 bobus, et ipsos procos et cunctos Sicyonios lautis
 excepit epulis. Peractâ coenâ, proci et canendo et
 sermonibus in medio propositis inter se contende-
 bant. Procedente vero computatione, *Hippoclidēs*,
 inhibens maxime caeteros, tibicinem iussit cantum
 canere ad saltationem adcommodatum; eoque obse-
 quente saltare instituit. Et saltabat quidem placens
 sibi: sed spectanti *Clistheni* tota res displicebat.
 Deinde, brevi interposita mora, mensam sibi inferri
 Hippoclidēs iussit: quae ubi illata est, consensâ
 mensâ primum Laconicos saltavit modulos; deinde
 alios Atticos; postremo, caput in mensam innixus,
 cruribus gesticulabatur. Et *Clisthenes*, quum ad pri-
 mam et secundam saltationem, abominatus quidem

νο ἀποστύγων γαμβρόν ἂν οἱ ἐτι γενέσθαι Ἱπποκλεί-
δα διὰ τὴν τε ἔρχησιν καὶ τὴν ἀναιδείην, κατέϊχε ἑω-
20 τὸν, οὐ βουλόμενος ἐκραγῆναι ἐς αὐτόν· ὡς δὲ εἶδε τοῖσι
σκέλεσι χειρονομήσαντα, οὐκέτι κατέχειν δυνάμενος,
εἶπε· „ὦ παῖ Τισάνδρου, ἀπορχήσαό γε μὴν τὸν γά-
„μον.“ ὁ δὲ Ἱπποκλείδης ὑπολαβὼν εἶπε· „Οὐ φρον-
„τὶς Ἱπποκλείδῃ.“ Ἀπὸ τούτου μὲν τοῦτο οὐνομάζεται.
Κλισθένης δὲ σιγὴν ποιησάμενος, ἔλαξε ἐς μέσον τάδε· 130
„Ἄνδρες, παιδὸς τῆς ἐμῆς μνηστῆρες, ἐγὼ καὶ πάν-
„τας ὑμέας ἐπαινέω, καὶ πᾶσιν ὑμῖν, εἰ οἷόν τε εἶη,
„χαριζοίμην ἂν, μὴτ' ἓνα ὑμέων ἐξαίρετον ἀποκρίνων,
5 „μὴτε τοὺς λοιποὺς ἀποδοκιμάζων. ἀλλ', οὐ γὰρ οἶά
„τέ ἐστι, μῆς περὶ παρθένου βουλευόντα, πᾶσι κατὰ
„νόον ποιέειν· τοῖσι μὲν ὑμέων ἀπελαυνομένοισι τοῦδε
„τοῦ γάμου, τάλαντον ἀργυρίου ἐκάστῳ δωρεὴν δίδωμι

generum sibi adsciscere immodestum hunc saltato-
rem, tamen continisset sese nec erumpere in eum
voluisset, nunc se ultra continere non sustinens, ait:
O fili Tisandri, saltando nuptias tu quidem perdi-
disti. At ille respondens, *Nil curat*, inquit, *Hippo-*
clides. Et hinc ortum cepit hoc proverbium. (130.)
Tum vero *Clisthenes*, imperato silentio, haec in
medio omnium verba fecit: *Viri, filiae proci meae!*
Ego cunctos vos laudo; et omnibus, si fieri pos-
set, gratificarem; neque e vobis unum prae caete-
ris seligerem, posthabitis aliis. At, quoniam fieri
non potest, ut, quum de una virgine deliberem,
omnium votis simul satisfaciam; eis e vestro nu-
mero, qui his nuptiis excidunt, talentum argenti
dono do unicuique, quod et dignati estis filiām

„τῆς ἀξιάσιος εἶκα τῆς ἐς ἐμεῦ γῆμαι, καὶ τῆς ἐξ
 „οἴκου ἀποδημίας· τῷ δὲ Ἀλκμαίωνος Μεγακλεῖ ἐγ- 10
 „γυῶ παῖδα τὴν ἐμὴν Ἀγαρίστην, νόμοισι τοῖσι Ἀθη-
 „ναίων.“ Φαμένου δὲ ἐγγυᾶσθαι Μεγακλέος, ἐκακύ-
 131 ρωτο ὁ γάμος Κλεισθέει. Ἀμφὶ μὲν κρίσιος τῶν μη-
 στήρων τσαῦτα ἐγένετο, καὶ οὕτω Ἀλκμαιωνίδαι ἐβώ-
 σθησαν ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Τούτων δὲ συνοικησάντων,
 γίνεται Κλεισθένης τε ὁ τὰς Φυλάς καὶ τὴν δημοκρα-
 τίην Ἀθηναίοισι καταστήσας, ἔχων τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ 5
 μητροπάτορος τοῦ Σικωνίου· οὗτός τε δὴ γίνεται Με-
 γακλεῖ, καὶ Ἱπποκράτης. ἐκ δὲ Ἱπποκράτους, Μεγα-
 κλέης τε ἄλλος, καὶ Ἀγαρίστη ἄλλη, ἀπὸ τῆς Κλει-
 σθένης Ἀγαρίστης ἔχουσα τὸ ὄνομα· ἣ συνοικησασά
 τε Ξανθίππῳ τῷ Ἀρίφρονος, καὶ ἔγκυος ἐοῦσα, εἶδε 10

*meam in matrimonium petere, et domibus vestris
 peregre abfuiſtis: Megacli vero, Alcmaeonis filio,
 meam filiam Agaristen despondeo ex Athenien-
 ſium legibus. Quumque Megacles dixisset, accipere
 se conditionem, ratum matrimonium Clisthenes ha-
 buit. (131.) Ita, quod ad iudicium procorum ſpe-
 etat, geſta res eſt; atque ita factum eſt, ut Alcmaeo-
 nidae per univerſam Graeciam celebrarentur. Ex iſto
 autem matrimonio natus Megacli eſt Clisthenes ille,
 qui decem tribus et democratiam Athenienſibus con-
 ſtituit; cui nomen impoſitum erat de avi materni no-
 mine Sicyonii: praeterque hunc ex eodem matrimo-
 nio procreatus eſt Hippocrates. Hippocrati vero na-
 tus eſt alius Megacles et alia Agariste, quae a Cli-
 sthenis Agariste nomen invenit. Haec eſt Agariste,
 quae, poſtquam Xanthippo nupſit, Ariphronis filio,*

499, 40.

ὄψιν ἐν τῷ ὕπνῳ, εἶδκε δὲ λέοντα τεκεῖν· καὶ μετ' ὀλίγας ἡμέρας τίκτει Περικλέα Ξανθίππῳ.

ΜΕΤΑ δὲ τὸ ἐν Μαραθῶνι τραῦμα γενόμενον, Μιλ- 132
τιάδης, καὶ πρότερον εὐδοκιμέων παρὰ Ἀθηναίοισι,
τέτε μᾶλλον αὖξετο. αἰτήσας δὲ νέας ἐβδομήκοντα
καὶ στρατιήν τε καὶ χρήματα τοὺς Ἀθηναίους, οὐ φρά-
5 σας σφί ἐπ' ἣν ἐπιστρατεύεται χώραν, ἀλλὰ φας αὐ-
τοὺς καταπλουσιεῖν, ἣν οἱ ἔπωνται· ἐπὶ γὰρ χώραν
τοιαύτην δὴ τινα ἄξειν, ὅθεν χρυσὸν εὐπετίως ἄφθονον
οἴσονται· λέγων τοιαῦτα, αἴτε τὰς νέας. Ἀθηναῖοι δὲ
τούτοις ἐπαρθέντες, παρέδωκαν. Παραλαβὼν δὲ ὁ 133
Μιλτιάδης τὴν στρατιήν, ἔπλει ἐπὶ Πάρον, πρόφασιν
ἔχων ὡς οἱ Πάριοι ὑπῆρξαν πρότεροι στρατευόμενοι τρη-
ρεῖ εἰς Μαραθῶνα ἅμα τῷ Πέρσῃ. τοῦτο μὲν δὴ πρό-

CXXXIII. 3. τρηρεῖ. *Alīi τρηρεῖσι, triremibus.*

et gravida facta est, per somnum sibi visa erat leonem peperisse, ac paucis interiectis diebus *Periclem* Xanthippo peperit.

(132.) Post cladem Persis ad Marathonem illatam *Miltiades*, quum iam ante magna in existimatione fuisset apud Athenienses, maiore etiam fuit auctoritate. Itaque, quum petiisset ab illis septuaginta naves et exercitum atque pecuniam, celans quidem terram contra quam ducturus esset, sed, *dilataturum se eos*, dicens, *si ipsum sequerentur; in eiusmodi enim terram se eos ducturum, unde affatim auri deportaturi essent*: haec quum ille dicens naves petiisset, Athenienses spe erecti instructas ei naves dederunt. (133.) Et *Miltiades*, accepto exercitu, *Parum* navigavit, caussam praetextens quod *Parii* Persam ad Marathonem navi triremi essent

σχημα λόγου ἦν· ἀτὰρ τινα καὶ ἔγκοτον εἶχε τοῖσι 5
 Παρίοις διὰ Λυσαγόρεα τὸν Τισίω, ἑόντα γένος
 Πάριον, διαβαλόντα μιν πρὸς Ὑδάρωνα τὸν Πέρσην.
 Ἀπικόμενος δὲ εἰς τὴν ἔπλευ ὁ Μιλτιάδης τῇ στρατῇ,
 ἐπολιόρκει Παρίους, κατελημένους ἐντὸς τείχεος· καὶ
 ἐσπέμπων κήρυκα, αἷτες ἑκατὸν τάλαντα, Φαῖς, ἥ 10
 μὴ οἱ δῶσι, οὐκ ἀπαναστήσιν τὴν στρατιὴν, πρὶν ἢ
 ἐξέλῃ σφέας. Οἱ δὲ Πάριοι, ὅπως μὲν τι δάσουσι Μιλ-
 τιάδῃ ἀργυρίου, οὐδὲν διανοοῦντο· οἱ δὲ, ὅπως διαφυλά-
 ξουσι τὴν πόλιν, τοῦτο ἐμνηχανῶντο· ἄλλα τε ἐπιφρα-
 ζόμενοι, καὶ, τῇ μάλιστα ἔσκε ἑκάστοτε ἐπίμαχον τοῦ 15
 τείχεος, τοῦτο ἅμα νυκτὶ ἐξήρετο διπλήσιον τοῦ ἀρ-
 134 χαίου. Ἐς μὲν δὲ τοσοῦτο τοῦ λόγου οἱ πάντες Ἑλ-
 ληνες λέγουσι· τὸ ἐνθεῦτεν δὲ αὐτοὶ Πάριοι γενέσθαι

secuti, adeoque priores arma intulissent Atheniensi-
 bus. Hoc quidem colore utebatur orationis: caete-
 rum infensus etiam erat Pariis propter Lysagoram
 Tisiae filium, genere Parium, qui eum apud Hydar-
 nen Persam accusaverat. Postquam ad insulam, quam
 petierat, cum exercitu pervenit *Miltiades*, oppugna-
 vit *Parios*, intra murum compulso: missoque in
 urbem praecone centum postulavit talenta, dicens,
nisi ea sibi darent, non se abducturum exercitum,
quin vi cepisset urbem. At Parii, de danda Miltiadi
 pecunia minime cogitantes, omnibus modis operam
 dabant ut urbem defenderent: quem in finem quum
 alia excogitabant, tum, ut quaeque pars muri expu-
 gnatu faciliior videbatur, ita eam noctu duplo altio-
 rem, quam prius erat, excitabant. (134.) Hactenus
 quidem Graeci omnes in commemoranda hac re con-

ὧδε λέγουσι. Μιλτιάδῃ ἀπορέοντι ἐλθεῖν εἰς λόγους
 αἰχμάλωτον γυναῖκα, εὐῶσαν μὲν Παρίην γένος, οὐ-
 5 νομα δὲ οἱ εἶναι Τιμοῦν· εἶναι δὲ ὑποζάκρον τῶν χθο-
 νίων θεῶν. ταύτην ἐλθοῦσαν εἰς ὅσιν Μιλτιάδεω, συμ-
 βουλευσαί οἱ, εἰ περὶ πολλοῦ ποιέεται Πάρον ἐλεῖν,
 τὰ ἂν αὐτὴ ὑποβῇται, ταῦτα ποιέειν. μετὰ δὲ, τὴν
 μὲν ὑποθέσθαι· τὸν δὲ, ἀπικόμενον ἐπὶ τὸν κολωνόν τὸν
 10 πρὸ τῆς πόλιος ἑόντα, τὸ ἔρκος Θεσμοφόρου Δήμητρος
 ὑπερβορεῖν, οὐ δυνάμενον τὰς θύρας ἀνοῖξαι· ὑπερβορόν-
 τα δὲ, ἰέναι ἐπὶ τὸ μέγαρον, ὃ τι δὴ ποιήσοντα ἐντὸς,
 εἴτε κινήσοντά τι τῶν ἀκινήτων, εἴτε ὃ τι δὴ ποτε πρή-
 ζοντα. πρὸς τῇσι θύρῃσι τε γενέσθαι, καὶ πρόκα τε
 15 Φρύγῃς αὐτὸν ὑπελβούσης, ὅπισω τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἵεσθαι·

sentiunt: deinde vero sic peractam rem esse *Parii*
 narrant. *Miltiadi*, de incepti exitu dubitanti, in col-
 loquium venisse mulierem captivam, genere *Pariam*,
 cui *Timo* nomen fuisse: fuisse vero ministram tem-
 pli Inferarum Dearum. Hanc, postquam in conspec-
 tum venisset *Miltiadis*, consilium ei dedisse, ut, si
 utique magni faceret capere *Parum*, exsequeretur
 quae ipsa illi esset indicatura. Deinde, auditis mu-
 lieris huius praeceptis, *Miltiadem* in tumultum, qui
 ante urbem est, se contulisse, et maceriem transsi-
 liisse templo *Cereris Legiferae* circumductam, quum
 fores aperire non potuisset: tum, transscensa hac
 macerie, ad ipsam aedem deae accessisse, nescio quid
 intus facturum, sive quod movere aliquid voluisset
 quod movere nefas esset, sive aliud quidpiam factu-
 rum, quidquid tandem id fuerit. Quum vero iam ad
 fores esset, subito horrore correptum, per eandem

καταβρώσκοντα δὲ τὴν αἵμασιν, τὸν μηρὸν σπασθῆναι·
 135 οἱ δὲ, αὐτὸν τὸ γόνυ προσπταῖσαι λέγουσι. Μιλτιά-
 δης μὲν νυν Φλαύρως ἔχων, ἀπέπλεε ὀπίσω, οὔτε χρή-
 ματα Ἀθηναίοισι ἄγων, οὔτε Πάρον προσπτησάμενος,
 ἀλλὰ πολιορκήσας τε ἐξ καὶ εἴκοσι ἡμέρας, καὶ δηϊό-
 σας τὴν νῆσον. Πάριοι δὲ, πυθόμενοι ὡς ἡ ὑποζάκωρος 5
 τῶν Θεῶν Τιμῶ Μιλτιάδῃ κατηγήσατο, βουλόμενοί μιν
 αὐτὶ τούτων τιμωρῆσασθαι, Θεοπρόπους πέμπουσι εἰς
 Δελφοὺς, ὡς σφίας ἡσυχίῃ τῆς πολιορκίης ἔσχι. ἔπιμ-
 πον δὲ ἐπιμνησόμενους εἰ καταχρήσονται τὴν ὑποζάκωρον
 τῶν Θεῶν, ὡς ἐξηγησαμένη τοῖσι ἐχθροῖσι τῆς πατρίδος 10
 ἄλωσιν, καὶ τὰ ἐς ἔρσενά γόνον ἄρρητα ἰρὰ ἐκφύνασαν
 Μιλτιάδῃ. ἡ δὲ Πυθίη οὐκ ἔα, Φᾶσα, „οὐ Τιμοῦν
 εἶναι τὴν αἰτίην τούτων, ἀλλὰ, δεῖν γὰρ Μιλτιάδῃ

viam, qua venisset, rediisse; et desilientem de macerie luxasse femur, sive (ut alii aiunt) genu impigisse. (135.) Itaque male se habens *Miltiades* retro navigavit, neque opes adferens Atheniensibus, nec subactâ Paro; sed nulla alia re gesta, nisi quod per sex et viginti dies urbem oppugnasset, insulamque devastasset. *Parii*, obsidione liberati, intelligentes Dearum ministram Timo Miltiadi quid faciendum esset indicasse, quum poenam ab illa huius rei causâ sumere vellent, legatos miserunt Delphos, qui oraculum consulerent, *an ultimo supplicio adficerent Dearum ministram, quae hostibus viam capiendae patriae indicasset; et sacra, quae ad virilem sexum efferrî nefas esset, Miltiadi aperuisset.* At negavit Pythia, dicens, *non Timo ipsam huius rei esse causam; sed, quum in fatis esset ut vitam*

τελευτᾶν μὴ εὖ, Φανῆναι αἱ τῶν κακῶν κατηγεμόνα·“

- 15 Παρίοισι μὲν δὴ ταῦτα ἡ Πυθίη ἔχρησε. Ἀθηναῖοι δὲ 136
ἐκ Πάρου Μιλτιάδεα ἀπονοστήσαντα ἔσχον ἐν στομά-
σι, οἳ τε ἄλλοι, καὶ μάλιστα Ξάνθιππος, ὁ Ἀρίφρο-
νος· ὃς θανάτου ὑπαγαγὼν ὑπὸ τὸν δῆμον Μιλτιάδεα,
5 ἐδίωκε τῆς Ἀθηναίων ἀπάτης εἰνέκεν. Μιλτιάδης δὲ,
αὐτὸς μὲν παρὼν, οὐκ ἀπελογέετο· ἦν γὰρ ἀδύνατος,
ὥστε σηπομένου τοῦ μηροῦ. προκαίμενου δὲ αὐτοῦ ἐν
κλίνῃ, ὑπεραπολογέοντο οἱ Φίλοι, τῆς μάχης τε τῆς ἐν
Μαραθῶνι γενομένης πολλὰ ἐπιμνησμένοι, καὶ τὴν Λή-
10 μνου αἴρεσιν· ὡς ἔλῶν Λῆμνόν τε καὶ τισάμενος τοὺς
Πελασγούς, παρέδωκε Ἀθηναίοισι. Πρὸςγενομένου δὲ
τοῦ δήμου αὐτῷ κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ θανάτου, ζη-
μιάσαντος δὲ κατὰ τὴν ἀδικίην πεντήκοντα ταλάντοις,

male finiret Miltiades, hanc ei a diis missam esse ducem malorum. Haec quidem Pythia Pariis respondit. (136.) Miltiadem autem, Paro reversum, quum alii omnes Athenienses in ore habebant, tum praecaeeteris Xanthippus, Ariphronis filius; qui eum capitis reum egit apud populum, ut qui Athenienses dolo malo circumvenisset. Quam ad accusationem Miltiades ipse, praesens licet, non respondit: nec enim poterat, femore iam in putredinem abeunte. Sed, dum ille lectulo impositus in medio iacebat, causam pro eo dixere amici, pugnae Marathoniae multam mentionem facientes; et Lemni ab illo captae, poenaeque de Pelasgis sumtae, et insulae Atheniensibus traditae. Favente autem illi populo hactenus, ut capitis crimine eum absolveret, sed tamen propter damnum civitati illatum quingentis multaret

Μιλτιάδης μὲν μετὰ ταῦτα, σφακελίσαντός τε τοῦ
μηροῦ καὶ σαπέντος, τελευτᾷ· τὰ δὲ πενήκοντα τὰ- 15
λάντα ἐξέτισε ὁ παῖς αὐτοῦ Κίμων.

137 ΛΗΜΝΟΝ δὲ Μιλτιάδης ὁ Κίμωνος ὦδε ἔσχε.

Πελασγοὶ, ἐπεὶ τε ἐκ τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ Ἀθηναίων ἐξε-
βλήθησαν, εἴτε ὦν δὴ δικάως, εἴτε αἰδίκως — τοῦτο
γὰρ οὐκ ἔχω Φράσαι, πλὴν τὰ λεγόμενα· ὅτι Ἑκα- 5
ταῖος μὲν ὁ Ἡγησάνδρου ἔφησε ἐν τοῖσι λόγοισι, λέ-
γων „αἰδίκως. ἐπεὶ τε γὰρ ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους τὴν χά-
ρην, τὴν σφισι ὑπὸ τὸν Ὑμησσὸν εὐῶσαν ἔδοσαν οἰκῆ-
σαι, μισθὸν τοῦ τείχεος τοῦ περὶ τὴν ἀκρόπολιν κατε-
ἐληλαμένου· ταύτην ὡς ἰδεῖν τοὺς Ἀθηναίους ἐξεργασ-
μένην εὖ, τὴν πρότερον εἶναι κακὴν τε καὶ τοῦ μηδενὸς 10
αἰετὴν, λαβεῖν φθόρον τε καὶ ἥμερον τῆς γῆς, καὶ οὕτως

talentis, *Miltiades* quidem haud multo post, carie
exeso putrefactoque femore, vitam finivit; quin-
genta autem illa talenta filius eius *Cimon* persolvit.

(137.) *LEMNO* autem *Miltiades*, *Cimonis* filius,
hoc modo potitus erat. Postquam *Pelasgi* ex Attica
ab Atheniensibus erant eiecti, sive iure, sive iniuriâ;
— nam de hoc quidem nil aliud dicere possum, nisi
quae ab aliis memorantur: scilicet, quod *Hecataeus*
Hegesandri filius, hac de re in *Historiis*
suis loquens, dicat, iniuriâ id esse factum. Post-
quam enim Athenienses regionem illum, quam sub
Hymetto sitam *Pelasgis*, pro mercede muri olim
arci Athenarum circumducti, dederant habitan-
dam; hanc regionem, ait, postquam bene cultam
vidissent Athenienses, quum antea misera fuisset
et nullius pretii, invidiâ fuisse captos et desiderio

ἐξελαύνειν αὐτοὺς οὐδεμίην ἄλλην πρόφασιν προῖσχο-
 μένους τοὺς Ἀθηναίους. “Ὡς δὲ αὐτοὶ Ἀθηναῖοι λέγουσι,
 „δικαίως ἐξελάσαι. κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασ-
 15 γοὺς ὑπὸ τῷ Τμησῶ, ἐνθεῦτεν ὀρμεωμένους, ἀδικεῖν
 τάδε. Φοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφιδέρας θυγατέρας τε καὶ
 τοὺς παῖδας ἐπ’ ὕδωρ ἐπὶ τὴν Ἐννεάκρουνον· οὐ γὰρ εἶναι
 τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἑλλη-
 σι οἰκέτας. ὅπως δὲ ἔλθοιεν αὐταί, τοὺς Πελασγοὺς
 20 ὑπὸ ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίας βιάσθαι σφεας. καὶ ταῦ-
 τα μέντοι σφίσι οὐκ ἀποχρᾶν ποιέειν, ἀλλὰ τέλος καὶ
 ἐπιβουλευόντας ἐπιχειρήσειν Φανῆναι ἐπ’ αὐτοφώρῳ.
 ἑαυτοὺς δὲ γενέσθαι τοσούτῳ ἐκείνων ἄνδρας ἀμείνονας,
 ὅσα παρὲν αὐτοῖσι ἀποκτεῖναι τοὺς Πελασγοὺς, ἐπεὶ

*huius terrae; atque ita Athenienses, nullam aliam
 iuris speciem prae se ferentes, illos eiecisse. Ipsi
 autem Athenienses contendunt, iure a se eiectos
 Pelasgos esse. Postquam enim adsignatae illis sub
 Hymetto sedes fuissent: inde eisdem facto impetu
 iniuriam ipsis hanc solitos esse inferre. Quum filiae
 puerique Atheniensium aquae hauriendae causa
 ad fontem, cui Enneacrunos nomen, egredi con-
 suessent; quandoquidem per id tempus nec Athe-
 niensibus nec aliis Graecis servi fuissent; Pelas-
 gos, quoties Atticae puellae ad fontem venissent,
 per contumeliam contemptumque vim eis intulisse.
 Et ne hoc quidem habuisse satis, sed postremo
 etiam ipso facto deprehensos fuisse de invadendis
 Athenis consilia agitantes. Sese autem tanto me-
 liores homines, quam illos, fuisse; quod, quum in-
 terficere Pelasgos fas sibi fuisset, quippe quos insi-*

σφας ἔλαβον ἐπιβουλευόντας, οὐκ ἐβελῆσαι, ἀλλὰ 25
 σφι προυπεῖν ἐκ τῆς γῆς ἐξίναί. τοὺς δὲ, οὕτω δὴ ἐκ-
 χωρήσαντας, ἄλλα τε σχεῖν χωρία καὶ δὴ καὶ Λῆ-
 μνον. “ Ἐκεῖνα μὲν δὴ Ἑκαταῖος ἔλεξε, ταῦτα δὲ Ἀθη-
 138 ναῖοι λέγουσι. — Οἱ δὲ Πελασγοὶ οὗτοι, Λῆμνον τότε
 νημόμενοι, καὶ βουλόμενοι τοὺς Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι,
 εὖ τε ἐξεπιστάμενοι τὰς Ἀθηναίων ὁρτάς, παντηκοντέρους
 στησάμενοι, ἐλόχησαν Ἀρετέμιδι ἐν Βραυρωνί ἀγούσας
 ὁρτὴν τὰς τῶν Ἀθηναίων γυναῖκας. ἐνθεῦτεν δὲ ἀρπάσαν- 5
 τες τούτων πολλὰς, οἶχοντο ἀποπλέοντες· καὶ σφας
 εἰς Λῆμνον ἀγαγόντες, παλλακὰς εἶχον. Ὡς δὲ τέκνων
 αὐταὶ αἱ γυναῖκες ὑπεπλήσθησαν, γλῶσσάν τε τὴν
 Ἀττικὴν καὶ τρόπους τῶν Ἀθηναίων ἐδίδασκον τοὺς παῖ-
 δας. οἱ δὲ οὕτε συμμίσγεσθαι τοῖσι ἐκ τῶν Πελασγῶν 10

diantes sibi deprehendissent, nolissent id facere; tantum edixissent eis, ut tenrâ egrederentur. Atque illos, Atticâ ita egressos, quum alia loca, tum vero et Lemnum occupasse. Ista igitur Hecataeus scripsit, haec vero Athenienses memorant. — (138.) Hi igitur *Pelasgi*, quum Lemnum incolerent, cupientes ulcisci Athenienses, et bene cognita habentes festa Atheniensium, idoneo loco collocatis quinquaginta-remorum navibus insidias struxere mulieribus Atticis, Braurone festum Dianae celebrantibus: earumque complures, vi raptas, Lemnum duxere, et pellicum loco habuere. Quae postquam liberos pepererunt, Atticum sermonem moresque Atticos docuere pueros. Hi vero deinde nec consuescere cum pueris ex Pelasgiis mulieribus natis voluerunt, et, quoties eorum aliquis ab istis pulsabatur, omnes

δων γυναικῶν παισὶ ἤθελον, εἴ τε τύπτοιτό τις αὐτέων
ὑπ' ἐκείνων τινός, ἐβοηθέον τε πάντες, καὶ ἐτιμάρεον
ἀλλήλοισι· καὶ δὴ καὶ ἄρχειν τε τῶν παίδων οἱ παῖδες
ἐδικαίουν, καὶ πολλὸν ἐπεκράτεον. Μαθόντες δὲ ταῦτα
15 οἱ Πελασγοὶ, ἑαυτοῖσι λόγους ἐδίδosan· καὶ σφισι βου-
λευομένοισι, δεινὸν τι ἐσέδυνε, εἰ δὴ διαγινώσκοιεν σφί-
σι τε βοηθέειν οἱ παῖδες πρὸς τῶν κουριδιέων γυναικῶν
τοὺς παῖδας, καὶ τουτέων αὐτίκα ἄρχειν περὶ πάτο, τί
δὴ ἀνδρωθέντες δῆθεν ποιήσουσι. ἐνθαῦτα ἔδοξε σφί κτεί-
20 νειν τοὺς παῖδας τοὺς ἐκ τῶν Ἀττικέων γυναικῶν. ποιεῦ-
σι δὴ ταῦτα· προσαπολλύουσι δὲ σφειων καὶ τὰς μητέ-
ρας. Ἀπὸ τούτου δὲ τοῦ ἔργου, καὶ τοῦ προτέρου τού-
των, τὸ ἐργάσαντο αἱ γυναῖκες, τοὺς ἅμα Θόαντι
ἀνδρας σφετέρους ἀποκτείνασαι, νενόμισται ἀνα τὴν
25 Ἑλλάδα, τὰ σχέτλια ἔργα πάντα, Λήμνια καλέε-

huic suppetias veniebant, et sibi mutuo ferebant
opem: atque etiam dominari in illos hi pueri in
animum induxerant, multoque alteris praevalebant.
Quod ubi *Pelasgi* intellexere, non negligendam eam
rem putarunt; deliberantesque incessit metus, quid-
nam facturi hi pueri essent quando adulti forent, qui
iam nunc constitutum habeant sibi invicem praesto
esse contra legitimarum uxorum pueros, atque his
velint dominari. Itaque interficere decreverunt pue-
ros ex Atticis mulieribus natos: idque etiam fecere,
simulque cum his matres eorumdem occiderunt. At-
que ab hoc facinore, et ab eo quod olim mulieres
Lemniae patraverant, maritos suos simul cum Thoan-
te occidentes, usu receptum per universam Grae-
ciam est, ut *nefaria* facinora *Lemniam* adpellentur.

139 σθαι. Ἀποκτείνασι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέ-
 ρους παῖδας τε καὶ γυναῖκας, οὔτε γῇ καρπὸν ἔφερι,
 οὔτε γυναῖκας τε καὶ ποῖμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ
 τοῦ. πιεζόμενοι δὲ λιμῷ τε καὶ ἀπαιδίῃ, εἰς Δελφοὺς
 ἔπιμπον, λύσιν τινα αἰτησόμενοι τῶν παριόντων κακῶν. 5
 Ἡ δὲ Πυθίη σφείας ἐκέλευε Ἀθηναίοισι δίκας δίδόναι
 ταύτας τὰς ἂν αὐτοὶ Ἀθηναῖοι δικάσωσι. ἡλθόν τε δὴ εἰς
 τὰς Ἀθήνας οἱ Πελασγοί, καὶ δίκας ἐπαγγέλλοντο
 βουλόμενοι δίδόναι παντὸς τοῦ ἀδικήματος. Ἀθηναῖοι δὲ
 ἐν τῷ πρυτανεῷ κλίνην στρώσαντες, ὡς εἶχον κάλλι- 10
 στα, καὶ τράπεζαν ἐπιπλήν ἀγαθῶν πάντων παρα-
 θέντες, ἐκέλευον τοὺς Πελασγοὺς τὴν χώραν σφίσι
 παραδίδόναι οὕτω ἔχουσαν. οἱ δὲ Πελασγοὶ ὑπολα-
 βόντες, εἶπαν· „Ἐπιὰν βορέῃ ἀνέμῳ αὐτήμερον νῆς
 „ἔξανύσῃ ἐκ τῆς ὑμετέρης εἰς τὴν ἡμετέραν, τότε παρα- 15

(139.) Postquam pueros uxoresque *Pelasgi* interfe-
 cerant, nec terra illis fructum edebat, neque uxores
 et greges pepererunt ut antea. Itaque et fame pressi
 et orbitate, Delphos miserunt, levamen aliquod pre-
 cantes malorum. Tum Pythia iussit eos *satisfactio-*
nem dare Atheniensibus quamcumque illi postu-
lassent: et Athenas *Pelasgi* venire, nunciantes se sa-
 tisfacturos esse pro omni iniuria. *Athenienses* vero,
 strato lecto in prytaneo, quam pulcerrime potue-
 rant, et adpositâ mensâ bonis rebus omnibus reple-
 tā, *Pelagos* iusserunt *terram suam ipsis tradere*
ita comparatam. Quibus *Pelasgi* responderunt:
Tunc vobis eam trademus, quum vento borea na-
vis e vestra terra eodem die in nostram pervenerit.
 Hoc dixere, putantes nulla ratione fieri id posse.

„δάσομεν.“ τοῦτο εἶπαν, ἐπιστάμενοι τοῦτο εἶναι ἀδύ-
νατον γενέσθαι· ἡ γὰρ Ἀττικὴ πρὸς νότον κέεται πολ-
λὸν τῆς Λήμνου. Τότε μὲν τοσαῦτα. ἔτισι δὲ κάρτα 140
πολλοῖσι ὕστερον ταυτέων, ὡς ἡ Χερσόνησος ἡ ἐν Ἐλ-
λησπόντῳ ἐγένετο ὑπ’ Ἀθηναίοισι, Μιλτιάδης ὁ Κιμῶ-
νος, ἐτησιέων ἀνέμων κατεστηκότων, νηὶ κατανύσας ἐξ
5 Ἐλαιούντος τοῦ ἐν Χερσονήσῳ εἰς Λῆμνον, προηγόρευε
ἐξιέναι ἐκ τῆς νήσου τοῖσι Πελασγοῖσι, ἀναμιμνήσκων
σφείας τὸ χρηστήριον τὸ οὐδαμᾶ ἥλπισαν σφίσι οἱ Πε-
λασγοὶ ἐπιτελέεσθαι. Ἡφαιστιέες μὲν νυν ἐπεΐθοντο·
Μυριναῖοι δὲ, οὐ συγγινωσκόμενοι εἶναι τὴν Χερσόνησον
10 Ἀττικὴν, ἐπολιορκέοντο, εἰς ὃ καὶ αὐτοὶ παρέστησαν.
οὕτω δὲ τὴν Λῆμνον ἔσχον Ἀθηναῖοί τε καὶ Μιλτιάδης.

ἩΡΟΔΟΤΟΥ ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἙΚΤΗ.

Attica enim terra procul a Lemno meridiem versus sita
est. (140.) Et tunc quidem haec hactenus acta erant.
Bene multis vero post annis, quum *Chersonesus* ad
Hellespontum in ditione esset Atheniensium, *Mil-
tiades* Cimonis filius flantibus etesiis ventis navi ex
Elaeunte Chersonesi *Lemnum* profectus, *Pelagis*
edixit, ut *insulâ excederent*; in memoriam eis re-
vocans oraculum, quod numquam impletum iri sibi
persuaserant. Et Hephaestienses quidem paruerunt
imperio: Myrinaei vero, Chersonesum negantes esse
Atticam, oppugnabantur, donec et ipsi in deditionem
venerunt. Atque ita *Lemnum* Atenuere thenienses et
Miltiades.

FINIS LIBRI SEXTI
HISTORIARUM HERODOTI.

Herod. T. III. P. I.

K

ΗΡΟΔΟΤΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΕΒΔΟΜΗ.

ΠΟΛΥΜΝΙΑ.

ἘΠΕΙ ΔΕ ἡ ἀγγελίη ἀπίκετο περὶ τῆς μάχης τῆς ἐν Μαραθῶνι γενομένης παρὰ βασιλῆα Δαρεῖον τὸν Ὑστάσπριος, καὶ πρὶν μεγάλως κεχαραγμένον τοῖσι Ἀθηναίοισι διὰ τὴν ἐς Σάρδεις ἐσβολὴν, καὶ δὴ καὶ τότε πολλῶ τε δεινότερα ἐποίησε, καὶ μᾶλλον ὥρμητο στρα- 5
τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Καὶ αὐτίκα μὲν ἐπηγγέλ-

HERODOTI HISTORIARUM

LIBER SEPTIMUS.

POLYMNIA.

POSTQUAM pugnae nuncius ad Marathonem pugnae ad *Darium Hystaspis* est perlatum, quum iam antea Atheniensibus propter incursionem adversus Sardes vehementer iratus rex fuisset, nunc id, quod acciderat, multo etiam gravius tulit, multoque magis ad *bellum Graeciae inferendum* incensus est. Ac

λετο, πέμπων ἀγγέλους κατὰ πόλιν, ἐτοιμάζων στρα-
τιήν, πολλῶ πλέω ἐπιτάσσων ἐκάσταισι ἢ πρότερον πα-
ρεῖχον, καὶ νέας τε, καὶ ἵππους, καὶ σῖτον, καὶ πλοῖα.
10. ταυτέων δὲ περιαγγελιομένων, ἡ Ἀσίη ἐδονέτο ἐπὶ τρία
ἔτια, καταλεγομένων τε τῶν ἀρίστων, ὡς ἐπὶ τὴν Ἑλ-
λάδα στρατευομένων, καὶ παρασκευαζομένων. Τετάρ-
τῳ δὲ ἔτει Αἰγύπτιοι, ὑπὸ Καμβύσῃ δουλωθέντες,
ἀπίστησαν ἀπὸ Περσέων. ἐνθαῦτα δὴ καὶ μᾶλλον ἄρ-
15. μητο καὶ ἐπ' ἀμφοτέρους στρατεύεσθαι. Στελλομένου 2
δὲ Δαρείου ἐπ' Αἴγυπτον καὶ Ἀθήνας, τῶν παίδων αὐ-
τοῦ στάσις ἐγένετο μεγάλη περὶ τῆς ἡγεμονίης· ὡς δὲ
μιν, ἀποδέξαντα βασιλῆα, κατὰ τὸν Περσέων νόμον,
5. οὕτω στρατεύεσθαι. Ἔσαν γὰρ Δαρείῳ, καὶ πρότερον
ἢ βασιλεῦσαι, γεγονότες τρεῖς παῖδες ἐκ τῆς προτέρας

statim quidem, missis per singulas civitates legatis,
edixit ut exercitum compararent, (multo maiorem
numerum cuique civitati, atque antea contulerant,
imperans) et naves et equos et frumentum et minora
navigia. Quibus circummissis nunciis, commota per
tres annos Asia est; dum, ut ad bellum adversus
Graeciam gerendum, conscribuntur fortissimi qui-
que, et ad id bellum se comparant. Quarto vero
anno *Aegyptii*, a Cambyse subacti, *defecerunt* a
Persis: quo facto etiam magis ad arma utrisque in-
ferenda concitatus est. (2.) Dum vero ad expedi-
tionem adversus Aegyptum et Athenas se *Darius*
comparabat, ortum est *inter filios* ipsius ingens de
principatu *contentio*. Etenim ex lege Persarum de-
bet rex, priusquam in bellum proficiscatur, succes-
sorem nominare regni. Erant autem *Dario*, prius-

γυναικός, Γωβρύῃ θυγατρός· καὶ βασιλεύσαντι, ἐξ
 Ἀτόσσης τῆς Κύρου ἑτέροι τέσσερες. τῶν μὲν δὴ προτέ-
 ρων ἐπρέσβευε Ἀρταβαζάνης· τῶν δὲ ἐπιγενομένων,
 Ξέρξης. ὄντες δὲ μητρός οὐ τῆς αὐτῆς, ἐστασίαζον· ὁ 10
 μὲν Ἀρταβαζάνης, κατότι πρεσβυτάτος τε εἶη πάντος
 τοῦ γόνου, καὶ ὅτι νομιζόμενα εἶη πρὸς πάντων ἀνθρώ-
 πων, τὸν πρεσβυτάτον τὴν ἀρχὴν ἔχει· Ξέρξης δὲ, ὡς
 Ἀτόσσης τε παῖς εἶη, τῆς Κύρου θυγατρός, καὶ ὅτι
 Κῦρος εἶη ὁ κτησάμενος τοῖσι Πέρσησι τὴν ἐλευθερίην. 15
 3 Δαρείου δὲ οὐκ ἀποδεικνυμένου καὶ γνώμην, ἐτύγχανε
 κατὰ τὸ αὐτὸ τούτοις καὶ Δημάργτος, ὁ Ἀρίστωνος,
 ἀναβεβηκώς ἐς Σοῦσα, ἐστρημένος τε τῆς ἐν Σπάρτῃ
 βασιλείης, καὶ Φυγὴν ἐπιβαλὼν ἐωυτῷ ἐκ Λακεδαι-
 μονος. οὗτος ἄνθρωπος πυθόμενος τῶν Δαρείου παίδων τὴν 5
 διαφορὴν, ἐλθὼν, ὡς ἡ φάτις μιν ἔχει, Ξέρξῃ συνεβού-

quam ad regnum promoveretur, tres filii nati ex
 priore uxore, Gobryae filia; et, ex quo rex factus est,
 alii quatuor ex Atossa, Cyri filia. Priorum natu ma-
 ximus erat *Artabazanes*; posteriorum *Xerxes*. Hi
 igitur, non eadem matre nati, de principatu inter se
 contendebant: *Artabazanes* dictitans, se maxi-
 mum natu esse omnium; et apud omnes populos
 receptum esse, ut filius natu maximus in regnum
 succedat patri. *Xerxes* vero, esse se filium *Atos-
 sae*, *Cyri filiae*; *Cyrum* autem adquisivisse *Persis*
libertatem. (3.) Sententiam suam *Darius* nondum
 aperuerat, quum forte per idem tempus *Susa* advenit
Demaratus, *Aristonis* filius, qui, postquam regno
Spartanorum privatus est, voluntarium sibi ipse ex-
 silium imposuerat. Hic vir, cognito filiorum *Darii*

λευε λέγειν πρὸς τοῖσι ἔλεγε ἔπεσι, ὡς „αὐτὸς μὲν
 γένοιτο Δαρεῖω ἢ βασιλεύοντι, καὶ ἔχοντι τὸ Περσέων
 κράτος· Ἀρταβαζάνης δὲ, ἔτι ἰδιότη ἐόντι Δαρεῖω. οὐκ-
 10 ων οὐτ' εἰκὸς εἶη, οὔτε δίκαιον, ἄλλον τινὰ τὸ γέρας
 ἔχειν πρὸ ἑαυτοῦ· ἐπεὶ γε καὶ ἐν Σπάρτῃ, ἔφη ὁ Δη-
 μαρῆτος ὑποτιθέμενος, οὕτω νομίζεσθαι, ἣν οἱ μὲν προ-
 γεγονότες ἕωςι πρὶν ἢ τὸν πατέρα σφείων βασιλεῦσαι,
 ὁ δὲ βασιλεύοντι ὀψίγονος ἐπιγένηται, τοῦ ἐπιγενομέ-
 15 νου τὴν ἐκδοξὶν τῆς βασιλείης γίνεσθαι.“ Χρησαμένου
 δὲ Ξέρξεω τῇ Δημαρήτου ὑποθήκῃ, γνούς ὁ Δαρεῖος ὡς
 λέγοι δίκαια, βασιλῆά μιν αἰπέδεξε. δοκέει δέ μοι,
 καὶ ἄνευ ταύτης τῆς ὑποθήκης βασιλεῦσαι ἂν Ξέρξης·
 ἡ γὰρ Ἀτοσσα εἶχε τὸ πᾶν κράτος. Ἀποδέξας δὲ βα- 4
 σιλῆα Πέρσησι Δαρεῖος Ξέρξεα, ὄρμητο στρατεύεσθαι.

dissidio, conveniens (ut quidem fama est) *Xerxem*,
 suasit ei, ut caeteris, quae ille pro sua caussa dice-
 bat, haec adderet: *natum se esse Dario iam re-*
gnanti, et Persarum tenenti imperium; Artaba-
zanem vero, privato etiam tum patri: itaque nec
conveniens nec iustum esse, ut alius prae ipso
istam accipiat dignitatem. Nam et Spartae (et
hoc illi Demaratus suggessit) hanc legem obtinere,
si alii nati sint priusquam rex fuisset pater, alius
autem post hos quidem, sed regnante patre, natus
sit, ut hic post natus in regnum succedat. Quo
Demarati monito quum Xerxes uteretur, agnoscens
Darius aequa illum dicere, regem illum nominavit.
 Videtur autem mihi Xerxes etiam absque hoc mo-
 nito regnum fuisse adepturus; nam omnia apud Da-
 rium poterat Atossa. (4.) *Darius*, postquam regem

ἀλλὰ γὰρ, μετὰ ταῦτά τι καὶ Αἰγύπτου ἀπόστασιν
 τῷ ὑπέρῳ ἔτι, παρασκευαζόμενοι συνήνικε αὐτὸν Δα-
 ρεῖον, βασιλεύσαντα τὰ πάντα ἕξ τε καὶ τριήκοντα 5
 ἔτια, ἀποθανῖν· οὐδὲ αἱ ἐξογένετο οὔτε τοὺς ἀπρωτιῶ-
 ντας Αἰγυπτίους οὔτε Ἀθηναίους τιμωρήσασθαι. Ἀποθα-
 νόντος δὲ Δαρείου, ἡ βασιληΐη ἀνιχώρησε εἰς τὸν παῖδα
 τὸν ἐκείνου Ξέρξια.

- 5 Ὁ τάλινν Ξέρξης ἐπὶ μὲν τὴν Ἑλλάδα αὐδαμῶς
 πρόθυμος ἦν κατ' ἀρχὰς στρατεύεσθαι, ἐπὶ δὲ Αἴγυ-
 πτον ἐποίητο τὴν στρατιῆς ἄγερσιν. παρὰ δὲ καὶ δυ-
 ναμένος παρ' αὐτῷ μέγατον Περσέων Μαρδόνιος ὁ Γω-
 βρεύω, ὃς ἦν Ξέρξη μὲν ἀνιψιὸς, Δαρείου δὲ ἀδελ- 5
 Φεῖς παῖς, τοιούτου λόγῳ εἶχετο, λέγων, „Δέσποτα,
 „οὐκ οἶκός ἐστι Ἀθηναίους, ἐργασαμένους πολλὰ ἤδη

Persarum nominasset Xerxem, iam in eo erat ut belli
 faceret initium. At enim, proximo ab his rebus et
 ab Aegypti defectione anno accidit, ut idem Darius
 in medio belli adparatu e vita discederet, postquam
 annos omnino regnasset sex et triginta: neque ei
 contigit aut de rebellantibus Aegyptiis aut de Athe-
 niensibus sumere poenam. Mortuo igitur Dario, re-
 gnum suscepit Xerxes, Darii filius.

(5.) XERXES ad bellum quidem Graeciae infe-
 rendum initio neutiquam inclinabat; sed contra Ae-
 gyptum copias contraxit. Quem conveniens Mardo-
 nius Gobryae filius, consobrinus Xerxis, Darii ex
 sorore nepos, qui apud ipsum plurimum omnium
 Persarum valebat auctoritate, talem exorsus est ser-
 monem: Domine, aequum non est, ut Athenienses,
 qui multis iam malis Persas adfecerunt, non dent

- „κακὰ Πέρσας, μὴ οὐ δοῦναι δίκας τῶν ἐποίησαν. ἀλλ'
 „λαὶ τὸ μὲν νῦν ταῦτα πῆσσοις τά περ ἐν χειρὶ ἔχεις·
 10 „ἡμερώσας δὲ Αἴγυπτον τὴν ἐξυβρίσασαν, στρατηλά-
 „τεις ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, ἵνα λόγος τέ σε ἔχῃ πρὸς ἄν-
 „θρωπῶν ἀγαθὸς, καὶ τις ὕστερον φυλάσσῃται ἐπὶ
 „γῆν τὴν σὴν στρατεύεσθαι.“ Οὗτος μὲν οἱ ὁ λόγος ἦν
 τιμωρός· τοῦ δὲ λόγου παρενθήκη ποιήσαστο τήνδε, ὡς
 15 „ἡ Εὐρώπη περικαλλῆς χώρα, καὶ δένδρεα παντοῖα
 φέρει τὰ ἥμερα, ἀρετὴν τε ἄκρη, βασιλεῖ τε μόνῳ
 θνητῶν ἀξίη ἐκτῆσθαι.“ Ταῦτα δὲ ἔλεγε, οἷα νεότης 6
 ρων ἔργων ἐπιδυμητὴς εἶναι, καὶ θέλων αὐτὸς τῆς Ἑλ-
 λάδος ὑπαρχὸς εἶναι. χρόνῳ δὲ κατεργάσατό τε καὶ
 ἀνέπεισε Ξέρξεια, ὥστε ποιέειν ταῦτα· συνέλαβε γάρ
 5 καὶ ἄλλα οἱ σύμμαχα γενόμενα εἰς τὸ πείθεσθαι Ξέρ-

poenas factorum. At nunc quidem tu peragas haec, quae in manibus habes: domitâ vero Aegypti insolentiâ, adversus Athenas duc exercitum; quo et bonam famam adquiras apud homines, et posthac caveat quisque tuae terrae arma inferre. Et haec quidem oratio ad exigendam poenam pertinebat; sed medio sermoni alium interserebat huiusmodi: Europam terram esse pulcerrimam, arborum omnis generis frugiferarum feracem, summae bonitatis, et dignam quae prae mortalibus omnibus a solo Rege possideatur. (6.) Haec ille dicebat, quod novarum rerum cupidus esset, et Graeciae vellet esse praefectus. Procedente vero tempore id quod voluerat, confecit; et Xerxi, ut rem adgrederetur, persuasit: accesserant enim alia quoque adiumenta, quae ad permovendum regem valebant. Partim enim e

ξικ. τοῦτο μὲν, ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας παρὰ τῶν Ἀλευα-
 δῶν ἀπτιγμένοι ἄγγελοι ἐπικαλέοντο βασιλῆα, πᾶσαν
 προθυμίην παρεχόμενοι, ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οἱ δὲ Ἀλευά-
 δαι οὗτοι ἔσαν Θεσσαλίας βασιλεῖς. τοῦτο δὲ, Πεισι-
 στρατιδῶν οἱ ἀναβιβηκότες εἰς Σοῦσα, τῶν τε αὐτῶν 10
 λόγων ἐχόμενοι τῶν καὶ οἱ Ἀλευάδαι, καὶ δὴ τι πρὸς
 τούτοις ἔτι πλέον προσεγγόντο οἱ, ἔχοντες Ὀνομάκρι-
 τον, ἄνδρα Ἀθηναῖον, χρησμολόγον τε καὶ διαθέτην χρησ-
 μῶν τῶν Μουσαίου. ἀναβιβήκασαν γὰρ τὴν ἔχθρην προ-
 καταλυσάμενοι· ἐξηλάσθη γὰρ ὑπὸ Ἰππάρχου τοῦ Πει- 15
 σιστρατίου ὁ Ὀνομάκριτος ἐξ Ἀθηναίων, ἐπ' αὐτοφάρον
 αἰλούς ὑπὸ Λάσου τοῦ Ἑρμιονέος ἐμπορεύων εἰς τὰ Μου-
 σαίου χρησμὸν, ὡς αἱ ἐπὶ Λήμνου ἐπικυύμεναι νῆσοι
 ἀφανίζοιτο κατὰ τῆς θαλάσσης. διὸ ἐξήλασέ μιν ὁ
 Ἰππάρχος, πρότερον χρεώμενος τὰ μάλιστα. Τότε δὲ 20

Thessalia advenerant ab Aleuadis legati, invitantes
 regem ut adversus Graeciam duceret, et promptam ei
 operam pollicentes. Erant autem hi *Aleuadae*, The-
 ssaliae reges. Partim vero *Pisistratidae*, Susa pro-
 feeti, non modo eisdem utebantur sermonibus quibus
 Aleuadae, sed praeterea aliquanto magis regi concii-
 iabantur eo, quod *Onomacritum* secum haberent
 Atheniensem, fatidicum virum, qui etiam *Musaei* va-
 ticia digessit. Adscenderant hi autem, in gratiam
 cum illo reversi: nam Athenis pulsus *Onomacritus*
 fuerat ab Hipparcho, Pisistrati filio, eo quod de-
 prehensus a *Laso* Hermionis filio erat, quum Mu-
 saei vaticiniis hoc insereret, *extinctum iri insulas*
Lemnum versus sitas, mari hauriendas. Hanc ob
 causam in exsilium eum miserat Hipparchus, quum

συμβαβας, ὅπως ἀπίκαιτο εἰς ὅψιν τὴν βασιλῆος, λε-
γόντων τῶν Πεισιστρατιδῶν περὶ αὐτοῦ σεμνοῦς λόγους,
κατέλεγε τῶν χρησμῶν· εἰ μὲν τι ἐνέοι σφάλμα φέρει
τῷ βαρβαρῷ, τῶν μὲν ἔλεγε οὐδέν· ὁ δὲ τὰ εὐτυχέστα-
25. τα ἐκλεγόμενος, ἔλεγε τὸν τε Ἑλλήσποντον ὡς ζευχῆ-
ναι χρεὸν εἶη ὑπ' ἀνδρὸς Πέρσῃ, τὴν τε ἔλασιν ἐξηγέ-
μενος. οὗτος τε δὴ χρησμῶδέων προσεφέρετο, καὶ οἱ τε
Πεισιστρατιδαὶ καὶ οἱ Ἀλευάδαι γνώμας ἀποδεικνύμε-
νοι. Ὡς δὲ ἀνεγνώσθη Ξέρξης στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν 7
Ἑλλάδα, ἐνθαῦτα δευτέρῳ μὲν ἔτεϊ μετὰ τὸν θάνατον
τὸν Δαρείου, πρῶτα στρατηίην ποιέεται ἐπὶ τοὺς ἀπε-
στεῖωτας. τούτους μὲν νυν καταστρεφάμενος, καὶ Αἴ-
5. γυπτον πᾶσαν πολλὸν δουλοτέρην ποιήσας ἢ ἐπὶ Δα-
ρείου ἦν, ἐπιτρέπει Ἀχαιμένει, ἀδελφεῷ μὲν ἑωυτοῦ,

eodem antea familiarissime usus fuisset. Nunc ille si-
mul Susa profectus, quoties in regis venit conspectum,
multa de eo honorifice praedicantibus Pisistratidis,
recitabat regi partem vaticiniorum; ita quidem, ut si
quod inesset quod cladem praediceret barbaro, illud
silentio praeteriret; ea vero sola seligeret, quae res
faustissimas nunciarent; in his illud maxime, de
Hellesponto per virum Persam iungendo, et de
expeditione in Graeciam suscipienda. Sic igitur
ille vaticiniis agebat cum rege; Pisistratidae vero et
Aleuadae sententias suas exponendo. (7.) Postquam
persuassus est Xerxes arma Graeciae inferre, tum
vero, altero ab obitu Darii anno, primum adversus
rebelles duxit exercitum. Quibus domitis, *Aegyptum*,
graviolem in servitutem redactam, quam in
qua sub Dario fuerat, *Achaemeni* tradidit admini-

Δαρείου δὲ παιδί. Ἀχαμένεια μὲν κν ἐπιτροπύοντα Αἰγύπτου, χρόνῳ μετίπικτα ἐΦόνισσι Ἰνάρος ἢ Ψαμμιτίχου, ἀνὴρ Λίβυς.

- 8 Ξέρξης δὲ μετὰ Αἰγύπτου ἄλυσεν, ὡς ἔμאלλε ἐς χεῖρας ἀξέσθαι τὸ στρατεύμα τὸ ἐπὶ τὰς Ἀθήνας, σύλλογον ἐπύκλωτον Περσῶν τῶν ἀρίστον ἐποιέστο, ἵνα γυνάμας τε πύθῃται σφέων, καὶ αὐτὸς ἐν πᾶσι εἴπῃ
(1) τὰ θέλει. Ὡς δὲ συνελέχθησαν, ἔλεξε Ξέρξης τάδε 5
 „Ἄνδρες Πέρσαι, οὗ τ' αὐτὸς κατηγήσομαι νόμον τόνδε
 „ἐν ὑμῶν τίθεις, παραδείξάμενός τε αὐτῷ χρήσομαι. ὡς
 „γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι τῶν πρεσβυτέρων, οὐδαμῶ κα
 „ἡτρημένοςμαι, ἐπεὶ τε παρελάβομεν τὴν ἡγεμονίην τήν
 „δε παρὰ Μήδων, Κύρου καταλόντος Ἀστυάγεια· ἀλ- 10
 „λὰ θεὸς τε οὕτω ἄγχι, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν πολλὰ ἐπέ-

strandam, fratri suo, Darii filio. Eundem vero Achae-
menem, Aegypti praefectum, interiecto tempore in-
terfecit Inaros, vir Afer, Psammitichi filius.

(8.) Παοιτὰ Αἰγύπτου, *Xerxes*, quum in eo esset
ut exercitum cogeret adversus Athenas ducendum,
conventum convocavit *primariorum Persarum*,
sententias illorum sciscitaturus; et in medio omnium
ipse, quae vellet, expositurus. (8. 1.) Qui ut con-
venere, haec apud eos verba rex fecit. *Viri Per-
sae! Non ego primus hunc apud vos morem in-
troduco, sed utar a maioribus accepto. Ut enim a
maioribus natu audio, numquam adhuc otiosi se-
dimus, ex quo hoc imperium a Medis in nos trans-
latum est, postquam Astyagem Cyrus devicit; sed
Deus ita nos ducit, et multa nobis, ductum eius
sequentibus, prospere cedunt. Iam Cyri quidem et*

„πυρρῇ συμφέρεται ἐπὶ τὸ ἄμεινον. Τὰ μὲν νῦν Κῦρος
 „τε καὶ Καμβύσης πατὴρ τε ἐμὸς Δαρειὺς καταργά-
 „σαντο καὶ προσεκτήσαντο ἔθνηα, ἐπισταμένοισι εὖ αὐκ
 15 „ἂν τις λέγοι. Ἐγὼ δέ, ἐπεὶ τε παρέλαβον τὸν θρό-
 „νον, τοῦτο ἐφρόντιζον, ὅπως μὴ λείψομαι τῶν πρότε-
 „ρον γενομένων ἐν τιμῇ πῆδε, μηδὲ ἐλάσσῃ προσεκτή-
 „σομαι δύναμιν Πέρσῃσι. Φροντίζον δὲ εὐρίσκω ἅμα μὲν
 „κῦδος ἡμῖν τε προσγινόμενον, χώραν τε τῆς νῦν ἐκτῆ-
 20 „μεθα οὐκ ἐλάσσονα οὐδὲ Φλαυροτέραν, παμφορατέ-
 „ρην τε ἅμα δὲ τιμωρήν τε καὶ τίσιν γινομένην. διὸ
 „ὑμέας νῦν ἐγὼ συνέλεξα, ἵνα τὸ νόσῳ πρήσσειν, ὑπερ-
 „θέωμαι ὑμῖν. Μέλλω, ζεύξας τὸν Ἑλλήσποντον, 8
 „ἐλαῖν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἵνα (2)
 25 „Ἀθηναίους τιμωρήσομαι, ὅσα δὴ πεποικάσι Πέρσας

*Cambysis et patris mei Darius res gestas, et quos illi
 populos Persis adquisiverint, quid opus est ut
 apud bene gnaros commemorem? Ego vero, ex
 quo hanc sedem accepi, in hoc meam curam in-
 tendo, ne his, qui ante me in hac dignitate fuere,
 sim inferior, neque minorem Persis potentiam
 adquiram. Atque hoc ipsum dum curo, reperio
 viam et gloriā nos augendi, et terrā non minore
 nec deteriore quam haec, quam possidemus, atque
 etiam feraciorē, simul vero ultionem et poenas
 sumendi de his qui eas commeruerunt. Itaque vos
 convocavi, ut, quae agere constitui, vobiscum com-
 municem. (8. a.) Ponte iuncturus sum Hellespon-
 tum, et exercitum per Europam ducturus in Grae-
 ciam, quo ab Atheniensibus poenas repetam ma-
 iorum omnium, quibus Persas et patrem meum*

„τε καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν. Ὡραῖτε μὲν νυν καὶ Δα-
 „ρῖον ἰθὺντα στρατεύεσθαι ἐπὶ τοὺς ἀνδρας τούτους.
 „ἀλλ' ὁ μὲν τιτελεύτηκε, καὶ οὐκ ἐξεγένετό οἱ τιμω-
 „ρῆσασθαι· ἐγὼ δὲ ὑπὲρ τε ἐκείνου καὶ τῶν ἄλλων
 „Περσέων οὐ πρότερον παύσομαι, πρὶν ἢ ἔλω τε καὶ 30
 „πυρώσω τὰς Ἀθήνας· οἳ γε ἐμὲ καὶ πατέρα τὸν ἐμὸν
 „ὑπῆρξαν ἄδικα ποιούντες. πρῶτα μὲν, ἐς Σάρδεις ἐλ-
 „θόντες ἅμα Ἀρισταγόρῃ τῷ Μιλησίῳ, δούλῳ δὲ ἡμέ-
 „τέρῳ, ἀπικόμενοι ἐνέπρησαν τὰ τε ἄλσος καὶ τὰ
 „ἱρά· δεύτερα δὲ, ἡμᾶς οἷα ἔρξαν ἐς τὴν σφετέρῃ 35
 „ἀποβάντας, ὅτε Δαΐτις τε καὶ Ἀρταφέρνης ἐστρατή-
 8 „γεν, τὰ ἐπίστασθί κεν πάντες. Τούτων μέντοι εἴνε-
 (3) „κα ἀνάστημαι ἐπ' αὐτοὺς στρατεύεσθαι. ἀγαθὰ δὲ ἐν
 „αὐτοῖσι τοσαύτῃ ἀνευρίσκω λογιζόμενος, εἰ τούτους τε

adfecerunt. Vidistis iam Darium quoque expedi-
tionem parare adversus hos homines. At ille e vi-
tâ excessit, nec ei contigit capere poenas: ego
vero, illius caussâ reliquorumque Persarum, non
prius sum quieturus, quam Athenas subactas igne
cremavero; hos homines, qui priores me patrem-
que meum iniuriis lacessiverunt; primum quidem,
incursione Sardes factâ cum Aristagora Milesio,
servo nostro, et sacris lucis templisque crematis:
deinde vero, qualia sunt, quibus nos acceperunt,
quum Dati et Artapherne ducibus terram illorum
sumus ingressi! quae satis nostis omnes. (8. 3.)
Igitur his quidem de caussis bellum illis inferre
constitui. Simul vero, rem recte mecum reputans,
maxima in hoc ipso commoda reperio, si et hosce
et eorum vicinos, qui Pelopis Phrygis terram in-

40 „καὶ τοὺς τούτοις πλησιοχώρους καταστρέψομεθα, αἱ
 „Πέλοπος τοῦ Φρυγὸς νέμονται χώραν. γῆν τὴν Περ-
 „σίδα ἀποδέξομεν τῷ Διὸς. αἰθέρι ὁμοῦρέουσιν· οὐ γὰρ
 „δὴ χώραν γε σῦδεμίνῃ κατόψεται ὁ ἥλιος ὁμοῦρον ἐσῦ-
 „σαν τῇ ἡμετέρῃ, ἀλλὰ σφείας πάσας ἐγὼ ἅμα ὑμῖν
 45 „μίαν χώραν θήσω, διὰ πάσης διεξελθὼν τῆς Εὐρώπης.
 „πυνθάνομαι γὰρ ὧδε ἔχειν· οὔτε τινα πόλιν ἀνδρῶν
 „σῦδεμίνῃ, οὔτε ἔθνος οὐδὲν ἀνθρώπων ὑπολείπεσθαι,
 „τὸ ἡμῖν οἶόν τε ἔσται ἐλθεῖν ἐς μάχην, τούτων τῶν
 „κατέλεξα, ὑπεξαραιρημένων. οὕτω οἳ τε ἡμῖν αἵτιοι
 50 „ἔξουσιν δούλιον ζυγόν, οἳ τε ἀναίτιοι. Ὑμεῖς δ' ἂν 8
 „μοι, τάδε ποιεόντες, χαρίζοισθε. ἐπεὰν ὑμῖν σημήνω (4)
 „τὸν χρόνον, ἐς τὸν ἡκεῖν δεῖ, προθύμως πάντα τινα
 „ὑμέων χρήσει παρῆναι· ὅς ἂν δὲ ἔχων ἡκῇ παρ-

*colunt, subegerimus. Sic enim terram Persicam
 aetheri Iovis faciemus conterminam: nec enim
 aliam ullam terram sol adspiciet, quae nostrae sit
 finitima; sed ego vobiscum, universâ peragratâ
 Europâ, ex omnibus terris unam faciam. Quippe
 ita se rem habere reperio, nullam inter homines
 civitatem, nullum populum inter mortales reli-
 quum esse, qui adversus nos in aciem progredi
 possit, quando hos quos dixi subegerimus. Ita et
 his, qui male de nobis meruerunt, et insontibus
 pariter, servile iugum impositum fuerit. (8. 4.)
 Vos vero, hoc si feceritis, gratum mihi fecerit-
 is: quum tempus vobis indicavero, quo conve-
 nire oporteat, promte unumquemque vestrum ad-
 esse oportebit. Quisquis vero cum exercitu adve-
 nerit optime instructo, eum ego muneribus do-*

„σκευασμένοι στρατὸν κάλλιστα, δώσω εἰ δῶρα τὰ
 „τιμιώτατα νομίζεται εἶναι ἐν ἡμετέρῳ. ποιητέα μὲν τὸν 55
 „ταῦτά ἐστι οὕτω. Ἴνα δὲ μὴ ἰδιοβουλεύῃσιν ὑμῶν δο-
 „κῶν, τίθημι τὸ πρῆγμα ἐς μέσον, γνώμῃ καλεῦαν
 „ὑμῶν τὸν βουλόμενον ἀποφαίνεσθαι.“ Ταῦτα εἰπας
 ἐπάνατο.

- 9 Μετ' αὐτὸν δὲ Μαρδόσιος ἔλεγε· „ὦ Δεσπότη, οὐ
 „μένον εἰς τῶν γενομένων Περσῶν ἄριστος, ἀλλὰ καὶ
 „τῶν ἰσομένων· ὅς τὰ τε ἄλλα λέγασιν ἐπὶ τοῖς ἄριστα
 „καὶ ἀληθέστατα, καὶ Ἴωνας τοὺς ἐν τῇ Εὐρώπῃ κα-
 „τοικημένους οὐκ ἐάσεις καταγελάσαι ἡμῶν, εἰκότας 5
 „ἀναξίους. καὶ γὰρ δεῶν αὖ εἴη πρῆγμα, εἰ Σάκας
 „μὲν καὶ Ἰνδοὺς καὶ Αἰθιοπίας τε καὶ Ἀσσυρίους, ἀλλὰ
 „τε ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα, ἀδικήσαντα Πέρσας
 „οὐδὲν, ἀλλὰ δύναμιν προσκτᾶσθαι βουλόμενοι κατα-

*nabo, quae apud nos honorificentissima habentur.
 Haec igitur ita facienda sunt. Ne vero vobis vi-
 dear meum unius sequi velle consilium, in me-
 dium vobis hanc rem propono; iubeoque ut, qui-
 quis vestram voluerit, suam promat sententiam.
 His dictis Xerxes finem fecit loquendi.*

(9.) Post illum Mardonius, talem sermonem est
 exorsus. Domine! tu Persarum omnium, qui et
 fuerunt et futuri sunt, praestantissimus es: qui
 et alia praeclara verissimaque commemorasti, et
 Ionas Europam habitantes, indignos homines,
 non passurus es irridere nobis. Etenim mira at-
 que misera res esset, quum Sacas et Indos et Ae-
 thiopas et Assyrios, et alios multos magnosque
 populos, non quod iniuriam Persis intulissent,

- 10 „στρεψάμενοι δούλους ἔχομεν· Ἕλληνας δέ, ὑπάρξαν-
 „τας ἀδικίης, οὐ τιμωρησόμεθα. τί δέισαντες; κοῖνῃ
 „πλήθεος συστροφῇ; κοῖνῃ δὲ χρημάτων δύναμιν; Τῶν 9
 „ἐπιστάμεθα μὲν τὴν μάχην, ἐπιστάμεθα δὲ τὴν δύνα- (1)
 „μιν, εὐῶσαν ἀσθενέα· ἔχομεν δὲ αὐτέων παῖδας κατα-
 15 „στρεψάμενοι, τούτους οἱ ἐν τῇ ἡμετέρῃ κατοικημένοι,
 „Ἴωνές τε καὶ Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς καλεῖνται. Ἐπει-
 „ρήθην δὲ καὶ αὐτὸς ἤδη ἐπιλαύνων ἐπὶ τοὺς ἀνδρας
 „τούτους, ὑπὸ πατρός τοῦ σοῦ κελευσθεὶς· καὶ μοι μέ-
 „χρι Μακεδονίης ἐλάσαντι, καὶ ὀλίγον ἀπολιπόντι ἐς
 20 „αὐτὰς Ἀθήνας ἀπικέσθαι, αὐδείς ἀντιῶθῃ ἐς μάχην.
 „Καὶ τοι γε εἰδῶσι Ἕλληνες, ὡς πυνθάνομαι, αἶβου 9
 „λάτατα πολέμους ἴστασθαι, ὑπὸ τε ἀγνωμοσύνης καὶ (2)
 „σκαιότητος. ἐπεὶ γὰρ ἀλλήλοισι πόλεμον προεῖπω-

sed quod nos nostram augere volumus potentiam, subegerimus servosque habeamus; si Graecos, qui iniuriis nos laceraverunt, impune abire pateremur: quid tandem metuentes? quemnam multitudinis concursus? quam pecuniarum vim? (9. 1.) Novimus sane illorum pugnae genus; novimus etiam quam imbecilles sint vires: filiosque eorum subactos habemus, hos qui in nostra terra sedes habent, et Iones et Aeolenses et Dorienses nominantur. Atque etiam ipse ego periculum horum hominum feci, adversus illos a patre tuo missus: ubi, quum usque in Macedoniam duxissem exercitum, et prope modum ad ipsas pervenissem Athenas, nemo mihi in aciem occurrit. (9. 2.) Quamquam ceteroquin quidem consueverunt (ut audio) Graeci inconsultissime bella sua administrare, stolidi et

160 HERODOTI HISTOR. VII.

„σι, ἐξυρόντες τὸ κάλλιστον χωρίον καὶ λειότατον, ἐς
 „τοῦτο κατιόντες μάχονται ὥστε σὺν κακῷ μεγάλῃ 25
 „οἱ νικῶντες ἀπαλλάσσονται· περὶ δὲ τῶν ἐσωμένων
 „οὐδὲ λέγω ἀρχὴν, ἐξώλεις γὰρ ὁρῶ γίνονται. τοὺς χρῆν;
 „έοντας ὁμογλωσσούς, κήρυξί τε διαχρεωμένους καὶ ἀγ-
 „γέλοισι, καταλαμβάνειν τὰς διαφοράς, καὶ παντὶ
 „μᾶλλον ἢ μάχησι· εἰ δὲ πάντως ἔδει πολεμεῖν πρὸς 30
 „ἀλλήλους, ἐξευρίσκειν χρῆν τῇ ἐκάτεροι εἰσι δυσχε-
 „ρωτότατοι, καὶ ταύτῃ περᾶν. τρόπον τοῦτον οὐ χρηστῶ
 „Ἕλληες διαχρεώμενοι, ἑμέο ἐλάσαντος μὲχρι Μι-
 „κεδονίης γῆς, οὐκ ἦλθον ἐς τοῦτου λόγον ὥστε μάχο-
 9 „σθαι. Σοὶ δὲ δὴ μέλλει τίς, ὦ βασιλεῦ, ἀντικαθίσ- 35
 (3) „σθαι πόλεμον προσφέρειν, ἄγοντι καὶ πλῆθος τὸ ἐκ

*pervicaci quadam confidentiâ. Postquam enim
 sibi invicem bellum indixerunt, pulcherrimam et
 apertissimam quaerunt planitiem, in quam descen-
 dant manus conserturi: quo fit ut etiam victores
 magno cum detrimento discedant; de victis autem
 ne verbum quidem dico, nam internecione de-
 lentur. Quos oportebat, quum sint homines eâdem
 linguâ utentes, per praecones et nuncios, et alia
 quavis ratione potius, quam praelio, lites suas
 componere: sin omnino praelio sibi decernendum
 putant, oportebat locum pugnae capere, in quo
 utrique superatu essent difficillimi, et ibi belli
 fortunam tentare. Quamvis igitur tam pernicio-
 sa ratione belli gerendi utantur Graeci, tamen, quum
 ego usque in Macedoniam duxissem exercitum,
 non induxerunt in animum ut in aciem contra me
 descenderent. (9. 3.) Tibi vero, Rex, quis ausu-*

„τῆς Ἀσίας καὶ νέας τὰς ἀπάσας; ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω,
 „οὐκ ἐς τοῦτο θράσος ἀνήκει τὰ Ἑλλήνων πρήγματα.
 „εἰ δὲ ἄρα ἐγὼ γε ψευσθείην γνώμη, καὶ ἐκεῖνοι ἐπαρ-
 40 „θέντες ἀβουλή ἔλθοιεν ἡμῖν ἐς μάχην, μάθοιεν ἂν ὥς
 „εἶμεν ἀνθρώπων ἀριστοὶ τὰ πολέμηια. Ἔστω δ' ὦν
 „μηδὲν ἀπείρητον αὐτόματον γὰρ οὐδὲν, ἀλλ' ἀπὸ πεί-
 „ρης πάντα, ἀνθρώποισι Φιλέει γίνεσθαι.“ Μαρδόνιος μὲν
 τοσαῦτα ἐπιλέχνας τὴν Ξέρξῳ γνώμην, ἐπέπαυτο.

Σιωπῶντων δὲ τῶν ἄλλων Περσέων, καὶ οὐ τολμών- 10
 των γνώμην ἀποδείκνυσθαι ἀντίη τῇ προκειμένῃ, Ἀρτά-
 βανος ὁ Τυτάσπεος, πατρὸς ἐὼν Ξέρξῃ, τῷ δὴ καὶ
 σίσυνος ἐὼν, ἔλεγε τάδε „ὦ βασιλεῦ, μὴ λεχθεῖ- (1)
 5 „σέων μὲν γνωμέων ἀντιέων ἀλλήλοισι, οὐκ ἔστι τὴν

*rus est in aciem occurrere, multitudinem naves-
 que cunctas ex universa Asia coactas ducenti?
 Equidem ita sentio, eo audaciae non progressu-
 ram esse rem Graecorum. Sin me fefellerit mea
 opinio, si illi vecordiâ elati in aciem adversus nos
 sunt descensuri, didicerint esse nos viros bello
 fortissimos. Quare intentatum nihil relinquamus;
 nam sua sponte nihil fit, sed omnia hominibus
 conando contingunt. In hunc modum postquam
 Xerxis sententiam Mardonius mollivit, dicendi
 finem fecit.*

(10.) Silentium tenentibus caeteris Persis, nec au-
 dentibus sententiam promere contrariam ei quae pro-
 posita erat, *Artabanus* Hystaspis filius, patris
 Xerxis, eoque fidentior, haec fecit verba. (10. 1.)
*Rex! nisi sententiae dictae fuerint invicem oppo-
 sitae, fieri non potest ut eligatur optima: sed illae*
Herod. T. III. P. I.

„αἰμῖνον αἰρεόμενον εἰεσθαι, ἀλλὰ δὲ τῇ εἰρημένῃ χρῆ-
 „σθαι· λεχθαισίῳ δέ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκῆ-
 „ρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἐωυτοῦ οὐ διαγινώσκωμεν, ἐπειὰν
 „δὲ παρατρέψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκωμεν τὸν
 „αἰμῖνον. Ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, 10
 „Δαρείῳ, ἠγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἀν-
 „δρας οὐδαμῶθι γῆς ἄστῃ νέμοντας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύ-
 „θας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοὶ τε οὐκ ἐπι-
 „θετο, στρατευσάμενός τε, πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς
 „τῆς στρατιῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, 15
 „μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν αἰμῖνονας
 „ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ
 „γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνέστι δυνόν, ἐμέ
 10 „σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. Ζεύξας Φῆς τὸν Ἑλλήσπον-
 (2) „τον, ἐλαῖν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης ἐς τὴν Ἑλλάδα. 20

si dictae fuerint, tunc demum fieri potest; quem-
admodum sincerum aurum non per se ipsum di-
gnoscimus; sed, dum illud (Lydio lapidi) iuxta
aliud aurum adterimus, ita id quod melius est
discernimus. Ego vero etiam patri tuo Dario, meo
fratri, suaseram ne bellum Scythis inferret, homi-
nibus nusquam urbem incolentibus: at ille, sperans
se nomades istos Scythas subacturum, mihi non
paruit; sed, expeditione suscepta, amissis multis
fortibus viris rediit. Tu vero, Rex, bellum illatu-
rus es viris multo quam Scythae praestantioribus,
qui et terra et mari fortissimi esse dicuntur. Quo
in consilio quodnam insit periculum, aequum est
ut tibi exponam. (10. 2.) Iuncto, ais, Hellesponto,
ducturum te esse per Europam exercitum in Grae-

„καὶ δὴ καὶ συνήνεκε ἢ τοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θά-
 „λασσαν ἐσσαθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρω. οἱ γὰρ ἄν-
 „δρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι· πάρεστι δὲ καὶ σταθμά-
 „σασθαι, εἰ στρατιὴν γε τοσαύτην σὺν Δαίτι καὶ Ἀρ-
 25 „ταφέρνει ἐλθοῦσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν μούνοι Ἀθη-
 „ναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρω σοφίᾳ ἐχώρησε· ἀλλ',
 „ἣν τῇσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίᾳ
 „πλέωσι εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν
 „γέφυραν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. Ἐγὼ 10
 30 „δὲ οὐδεμιᾷ σοφίᾳ εἰκῆτ' αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι. (3)
 „ἀλλ' οἷόν μοι καὶ ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πά-
 „θος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηάκιον,
 „γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἴστρον, διέβη ἐπὶ Σκύθας!
 „τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι διόμενοι Ἰώνων λύσαι

*ciam. Atqui acciderit etiam, ut vel terra vel mari
 vincamur, aut etiam utrimque. Dicuntur enim
 fortes hi esse viri: ac potest id etiam hinc aesti-
 mari, quod tantas copias, quantae cum Dati et
 Artapherne Graeciam invaserunt, soli Athenien-
 ses perdiderunt. Quod si non utrimque res illis
 successerit; at hoc sane verendum est, ne con-
 scensis navibus, pugna navali superiores, navigent
 in Hellespontum, et pontem dissolvant. (10.3.)
 Ego vero non mea quadam propria prudentia haec
 ita coniicio. Sed qualis tandem fuit illa calamitas,
 quae parum abfuit ut nos adfligeret, quum pater
 tuus, iuncto Bosporo Thracico, et ponte super
 Istrum posito, Scytharum in terram transiit! Om-
 nibus modis tunc Scythae Ionas illos, quibus com-
 missa erat custodia pontium Istro impositorum,*

„ἀμείνω αἰρέόμενον εἰλέσθαι, ἀλλὰ δεῖ τῇ εἰρημένῃ χρῆ-
 „σθαι· λεχθεύσαν δέ, ἔστι· ὥσπερ τὸν χρυσὸν τὸν ἀκῆ-
 „ρατον, αὐτὸν μὲν ἐπ' ἑαυτοῦ οὐ διαγινώσκωμεν, ἐπειὰν
 „δὲ παρατρέψωμεν ἄλλῳ χρυσῷ, διαγινώσκωμεν τὸν
 „ἀμείνω. Ἐγὼ δὲ καὶ πατρὶ τῷ σῷ, ἀδελφεῷ δὲ ἐμῷ, 10
 „Δαρείῳ, ἠγόρευον μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ Σκύθας, ἄν-
 „δρας οὐδαμῶς γῆς ἄστου νέμοντας· ὁ δὲ, ἐλπίζων Σκύ-
 „θας τοὺς νομάδας καταστρέψεσθαι, ἐμοί τε οὐκ ἐπέ-
 „θετο, στρατεύσάμενός τε, πολλούς τε καὶ ἀγαθοὺς
 „τῆς στρατῆς ἀποβαλὼν ἀπῆλθε. σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, 15
 „μέλλεις ἐπ' ἄνδρας στρατεύεσθαι πολλὸν ἀμείνονας
 „ἢ Σκύθας· οἱ κατὰ θάλασσαν τε ἄριστοι καὶ κατὰ
 „γῆν λέγονται εἶναι. τὸ δὲ αὐτοῖσι ἐνεστί δεινόν, ἐμέ
 10 „σοι δίκαιόν ἐστι φράζειν. Ζεύξας Φῆς τὸν Ἑλλήσπον-
 (2) „τον, ἐλαῖν στρατὸν διὰ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἑλλάδα. 20

*si dictae fuerint, tunc demum fieri potest; quem-
 admodum sincerum aurum non per se ipsum di-
 gnoscimus; sed, dum illud (Lydio lapidi) iuxta
 aliud aurum adterimus, ita id quod melius est
 discernimus. Ego vero etiam patri tuo Dario, meo
 fratri, suaseram ne bellum Scythis inferret, homi-
 nibus nusquam urbem incolentibus: at ille, sperans
 se nomades istos Scythas subacturum, mihi non
 paruit; sed, expeditione suscepta, amissis multis
 fortibus viris rediit. Tu vero, Rex, bellum illatu-
 rus es viris multo quam Scythae praestantioribus,
 qui et terra et mari fortissimi esse dicuntur. Quo
 in consilio quodnam insit periculum, aequum est
 ut tibi exponam. (10. 2.) Iuncto, ais, Hellesponto,
 ducturum te esse per Europam exercitum in Grae-*

„καὶ δὴ καὶ συνήνεικε ἢ τοι κατὰ γῆν ἢ καὶ κατὰ θά-
 „λασσαν ἐσσωθῆναι, ἢ καὶ κατ' ἀμφοτέρω. οἱ γὰρ ἄν-
 „δρες λέγονται εἶναι ἄλκιμοι· πάρεστι δὲ καὶ σταθμῶ-
 „σασθαι, εἰ στρατιὴν γε τοσαύτην σὺν Δαίτι καὶ Ἀρ-
 25 „ταφέρνηι ἐλθοῦσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν χώραν μῦνοι Ἀθη-
 „ναῖοι διέφθειραν. οὐκ ὦν ἀμφοτέρω σφί ἐχώρησε· ἀλλ',
 „ἣν τῆσι νηυσὶ ἐμβάλωσι, καὶ νικήσαντες ναυμαχίῃ
 „πλέωσι εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἔπειτα λύσωσι τὴν
 „γεφυρὰν, τοῦτο δὴ, βασιλεῦ, γίνεται δεινόν. Ἐγώ 10
 30 „δὲ οὐδεμιῇ σοφίῃ οἰκῆῃ αὐτὸς ταῦτα συμβάλλομαι. (3)
 „ἀλλ' οἷόν ποτε ἡμέας ὀλίγου ἐδέησε καταλαβεῖν πά-
 „θος, ὅτε πατὴρ σὸς ζεύξας Βόσπορον τὸν Θρηάκιον,
 „γεφυρώσας δὲ ποταμὸν Ἰστρὸν, διέβη ἐπὶ Σκύθας!
 „τότε παντοῖοι ἐγένοντο Σκύθαι διόμενοι Ἰώνων λῦσαι

*ciam. Atqui acciderit etiam, ut vel terra vel mari
 vincamur, aut etiam utrimque. Dicuntur enim
 fortes hi esse viri: ac potest id etiam hinc aesti-
 mari, quod tantas copias, quantae cum Dati et
 Artapherne Graeciam invaserunt, soli Athenien-
 ses perdididerunt. Quod si non utrimque res illis
 successerit; at hoc sane verendum est, ne con-
 scensis navibus, pugna navali superiores, navigent
 in Hellespontum, et pontem dissolvant. (10. 3.)
 Ego vero non mea quadam propria prudentia haec
 ita coniicio. Sed qualis tandem fuit illa calamitas,
 quae parum abfuit ut nos adfligeret, quum pater
 tuus, iuncto Bosporo Thracico, et ponte super
 Istrum posito, Scytharum in terram transiit! Om-
 nibus modis tunc Scythae Ionas illos, quibus com-
 missa erat custodia pontium Istro impositorum,*

„τὸν πόρον, τοῖσι ἐπιτέτραπτο ἡ Φυλακὴ τῶν γεφυ- 35
 „ρέων τοῦ Ἰστρου. καὶ τότε γε Ἰστιαῖος ὁ Μιλήτου
 „τύραννος εἰ ἐπίσπειτο τῶν ἄλλων τυράννων τῇ γνώμῃ,
 „μηδὲ ἠντιώθη, διέργαστο αὖ τὰ Περσέων πρῆγμα-
 „τα. καὶ τοι καὶ λόγῳ ἀκούσαι δεῖνόν, ἐπ' ἀνδρά γε
 10 „ἐνὶ πάντα τὰ βασιλείας πρῆγματα γεγενησθαι. Σὺ 40
 (4) „ὦν μὴ βούλευε ἐς κίνδυνον μηδένα τοιοῦτον ἀπικέσθαι,
 „μηδεμιᾶς ἀνάγκης εὐσύνης· ἀλλ' ἐμοὶ πείθευ. νῦν μὲν
 „τὸν σύλλογον τόνδε διάλυσον· αὐτίς τε, ὅταν τοι δο-
 „κῇ, προσκεψάμενος ἐπὶ σιωπῷ, προαγόρευε τά τοι
 „δοκέει εἶναι ἄριστα. τὸ γὰρ εὖ βουλευέσθαι, κέρδος 45
 „μέγιστον εὐρίσκω ἐόν. εἰ γὰρ καὶ ἐναντιωθῆναι τι θί-
 „λει, βεβούλευται μὲν οὐδὲν ἥσσον εὖ, ἔσσεται δὲ ὑπὸ
 „τῆς τύχης τὸ βούλεμα· ὁ δὲ βούλευσάμενος αἰσχυρῶς,

solicitarunt, ut pontem rescinderent. Ubi si Hi-
stiaeus, Mileti tyrannus, reliquorum tyrannorum
secutus esset sententiam, neque se illi opposuisset,
omnino perditae erant res Persarum. Terribile
est autem vel fando audire, in unius hominis po-
testate sitam fuisse universam regis et Persarum
salutem. (10. 4.) Tu igitur noli in tantum te pe-
riculum, nulla urgente necessitate, coniicere: sed
me audi. Nunc quidem hoc dimitte concilium: et,
re diligenter tecum deliberata, deinde rursus, si
tibi videtur, propone quae optima tibi videbun-
tur. Etenim recte consultare reperio maximum
esse lucrum. Nam etiam si contra id quod volue-
ris acciderit aliquid, nihilo minus recte consulta-
veris, fortuna vero superaverit consilium: qui
vero turpe consilium cepit, is, si fortuna ei ad-

„εἴ οἱ ἡ τύχη ἐπίσποιτο, εὖρημα εὖρηκε, ἥσσον δὲ οὐδέν
 50 „οἱ κακῶς βεβούλευται. Ὅρας τὰ ὑπερέχοντα ζῶα ὡς 10
 „κεραυνοῖ ὁ θεὸς, οὐδὲ εἶα φαντάζεσθαι, τὰ δὲ σμικρὰ ⁽⁵⁾
 „οὐδέν μιν κνίξει; ὅρας δὲ ὡς ἐς οἰκήματα τὰ μέγιστα
 „αἰεὶ, καὶ δένδρεα τὰ τοιαῦτα, ἀποσκήπτει τὰ βέλεα;
 „Φιλέει γὰρ ὁ θεὸς τὰ ὑπερέχοντα πάντα κολουεῖν.
 55 „οὕτω δὴ καὶ στρατὸς πολλὸς ὑπὸ ὀλίγου διαφθείρεται.
 „κατὰ τοιόνδε. ἐπεὰν σφί ὁ θεὸς φθονήσας φόβον ἐμ-
 „βάλῃ, ἢ βρωτὴν, δι' ὧν ἐφθάρησαν ἀναξίως ἐωυτῶν.
 „οὐ γὰρ εἶα φρονέειν μέγα ὁ θεὸς ἄλλον ἢ ἐαυτὸν.
 „Ἐπειχθῆναι μὲν νυν πᾶν πρῆγμα, τίκτει σφάλματα, 10
 60 „ἐκ τῶν ζημῖαι μεγάλαι φιλέουσι γίνεσθαι· ἐν δὲ τῷ ⁽⁶⁾
 „ἐπισχεῖν ἔνεστι ἀγαθὰ, εἰ μὴ παρ' αὐτὰ δοκίοντα
 „εἶναι, ἀλλ' ἀνὰ χρόνον ἐξεύροι τις ἄν. Σοὶ μὲν δὴ

*fuerit, lucrum quidem invenerit, nihilo vero minus
 malum ceperit consilium. (10. 5.) Vides quo pacto
 eminentia prae caeteris animalia fulmine percu-
 tiat Deus, nec sinat ea superbire: minutis autem
 non invidet. Vides etiam ut in maxima semper ae-
 dificia et in altissimas arbores tela sua coniicit.
 Amat enim Deus, eminentia omnia truncare: ita-
 que etiam ingens exercitus eadem ratione perditur
 ab exiguo. Quando Deus illis metum aut fulmen
 incutit, indigno modo pereunt: nec enim sinit
 Deus magnum sapere, praeter se, alium quem-
 quam. (10. 6.) Porro, deproperare rem quam-
 cumque parit errores, e quibus ingentia solent
 damna existere: in cunctando autem insunt bona,
 quae si non protinus adparent, certe suo tempore
 aliquis reperiet. Haec igitur, Rex, tibi suadeo.*

- 10 „ταῦτα, ὦ βασιλεῦ, συμβούλευω. Σὺ δὲ, ὦ παῖ
 (7) „Γωβρύεω Μαρδόνιε, παῦσαι λέγων λόγους ματαίους
 „περὶ Ἑλλήνων, αἵ κ' ἐόντων ἀξίαν Φλαύρως ἀκούειν. 65
 „Ἑλλήνας γὰρ διαβάλλον, ἐπαίρεις αὐτὸν βασιλῆα
 „στρατεύεσθαι· αὐτοῦ δὲ τούτου ἕνεκα δοκέεις μοι πᾶ-
 „σαν προθυμίην ἐκτείνειν. μή νυν οὕτω γένηται. διαβο-
 „λὴ γὰρ ἐστὶ δεινότατον· ἐν τῇ δύο μὲν εἰσι οἱ ἀδικέον- 70
 „τες, εἰς δὲ ὁ ἀδικεόμενος. ὁ μὲν γὰρ διαβάλλον ἀδι-
 „κείει, οὐ παρόντος κατηγορεῖων· ὁ δὲ ἀδικεῖ, ἀναπει-
 „θόμενος πρὶν ἢ ἀτρεκέως ἐκμάθῃ. ὁ δὲ δὴ ἀπειὼν τοῦ
 „λόγου τάδε ἐν αὐτοῖσι ἀδικεῖται, διαβληθεὶς τε ὑπὸ
 „τοῦ ἑτέρου, καὶ νομισθεὶς πρὸς τοῦ ἑτέρου κακὸς εἶναι.
 10 „Ἄλλ', εἰ δὴ δεῖ γε πάντως ἐπὶ τοὺς ἄνδρας τούτους 75
 (8) „στρατεύεσθαι. Φέρε, βασιλεὺς μὲν αὐτὸς ἐν ἡβῃσι τοῖ-

(10. 7.) *Tu vero, Gobriae fili Mardonie, desine iniuriosa verba iactare in Graecos, qui non merentur male audire. Nam Graecos calumniando, ipsum regem excitas ad bellum suscipiendum: quem in finem tu mihi etiam videris studium omne intendere. At ne ita fiat! Calumniā enim gravissimum malum est: in quo duo sunt qui iniuriam inferunt, unus vero qui patitur iniuriam. Iniuriam enim infert calumniator, dum accusat absentem: infert vero et ille iniuriam, qui sibi persuaderi patitur priusquam rem accurate comperitam habeat. Qui vero abest quum malitiose accusatur, is duplici adficitur iniuriā; primum hoc ipso, quod accusatur ab altero, deinde quod ab altero pravus esse existimatur. (10. 9.) Sed, si omnino oportet bellum huic populo inferre, age,*

„σι Περσέων μενέτω· ἡμέων δὲ ἀμφοτέρων παραβαλ-
 „λομένων τὰ τέκνα, στρατηλάτες αὐτὸς σὺ, ἐπιλεξά-
 „μενός τε ἄνδρας τοὺς ἐθέλεις, καὶ λαβὼν στρατιὴν ὁκό-
 80 „στην τινα βούλει. καὶ ἦν μὲν τῇ σὺ λέγεις ἀναβαίνειν
 „βασιλεῖ τὰ πρήγματα, κτεινέσθων οἱ ἐμοὶ παῖδες,
 „πρὸς δὲ αὐτοῖσι καὶ ἐγώ· ἦν δὲ τῇ ἐγὼ προλέγω, οἱ
 „σοὶ ταῦτα πασχόντων, σὺν δὲ σφί καὶ σὺ, ἦν ἀπο-
 „νοστήσης. Εἰ δὲ ταῦτα μὲν ὑποδύνειν οὐκ ἐθέλῃς,
 85 „σὺ δὲ πάντως στρατεύμα ἀνάξεις ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα,
 „ἀκούσεσθαί τινα φημι τῶν αὐτοῦ τῆδε ὑπολειπομέ-
 „νων, Μαρδόνιον μέγα τι κακὸν ἐξεργασμένον Πέρσας,
 „ὑπὸ κυνῶν τε καὶ ὀρνίθων διαφορεύμενον, ἥ κου ἐν γῇ
 „τῇ Ἀθηναίων, ἥ σέ γε ἐν τῇ Λακεδαιμονίων, εἰ μὴ
 90 „ἄρα καὶ πρότερον κατ' ὁδὸν, γνόντα ἐπ' οἴους ἄνδρας

*rex ipse in sedibus maneat Persarum; sed, in me-
 dio depositis nostrum utriusque liberis, tu solus
 suscipe expeditionem; sumtis tecum quoscumque
 duces selegeris, et exercitu quantumcumque volue-
 ris. Tum, si res ita, ut tu ais, regi successerit, in-
 terficiantur mei liberi, et ego cum illis! sin, ut ego
 praedico, tuis liberis hoc fiat, et tibi ipsi, si qui-
 dem redieris! Quod si hanc inire conditionem re-
 cusas, et nihilo minus exercitum duxeris adversus
 Graeciam, audituros esse autumo homines qui hic
 relictī erunt, Mardonium, ingentis calamitatis
 auctorem Persis, alicubi in terra Atheniensium
 aut Lacedaemoniorum, nisi forte prius etiam in
 itinere, a canibus volucribusque fuisse laceratum,
 postquam cognovit quinam sint illi viri, contra
 quos tu regi persuades ut expeditionem suscipiat.*

- 11 „ἀναγνώσκεις στρατεύεσθαι βασιλῆα.“ Ἀρτάβανος
 μὲν ταῦτα ἔλεξε. Ξέρξης δὲ θυμωθεὶς ἀμείβεται τοῖσδε·
 „Ἀρτάβανε, πατὴρ εἰς τοῦ ἐμοῦ ἀδελφοῦ· τοῦτό σε
 „ῥύσται μὴδὲνα ἄξιον μισθὸν λαβεῖν ἐπὶ τῶν ματαίων.
 „καὶ τοι ταύτην τὴν ἀτιμίην προστίθημι, ἔοντι κακῷ 5
 „τε καὶ ἀθύμῳ, μῆτε συστρατεύεσθαι ἐμῷ γε ἐπὶ τὴν
 „Ἑλλάδα, αὐτοῦ τε μένειν ἅμα τῇσι γυναῖξί. ἐγὼ δὲ
 „καὶ ἀνεὺ σέο, ὅσα περ εἶπα, ἐπιτελέω ποιήσω. μὴ
 „γὰρ εἶην ἐκ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπιδος, τοῦ Ἀρσαμέως,
 „τοῦ Ἀριαράμνιδος, τοῦ Τείσπιδος, τοῦ Κύρου, τοῦ Καμ- 10
 „βύσεως, τοῦ Τείσπιδος, τοῦ Ἀχαιμένιδος γεγονώς, μὴ
 „τιμωροσάμενος Ἀθηναίους· εὖ ἐπιστάμενος, ὅτι εἰ ἡμεῖς
 „ἥσυχίην ἄχομεν, ἀλλ' οὐκ ἐκεῖνοι, ἀλλὰ καὶ μάλα
 „στρατεύσονται ἐπὶ τὴν ἡμετέραν, εἰ χρη σταθμώσα-
 „σθαι τοῖσι ὑπαρχμένοισι ἐξ ἐκείνων· οἱ Σάρδεις τε ἐνέ- 15

XI. 10. Ἀριαράμνιδος. Ἀρμινω ed. Wess. cum aliis.

(11.) Haec postquam Artabanus dixit, ira accensus Xerxes his verbis respondit: *Artabane, tu es patris mei frater: hoc te tuebitur, ne meritam iniuriosis verbis mercedem accipias. Verumtamen hanc tibi, quum sis ignavus et imbellis, ignominiam infligo, ut meae in Graeciam expeditionis non futurus sis comes, sed hic cum mulieribus maneat. Ego vero absque te, quaecumque dixi, effecta dabo. Ne enim sim Dario, Hystaspi, Arsame, Ariaramne, Teispe, Cyro, Cambyse, Teispe, Achae-mene prognatus, nisi poenas ab Atheniensibus sumsero! bene gnarus, si nos quieverimus, illos non quieturas, sed nostram utique terram bello esse invasuros; quod facile colligi ex his potest, quae ab*

„πρησαν, καὶ ἤλασαν εἰς τὴν Ἀσίην. οὐκ ἔξαναχων
 „ρεῖν οὐδετέροισι δυνατῶς ἔχει, ἀλλὰ ποιεῖν ἢ παθεῖν
 „προκίεταί· ἀγών· ἵνα ἢ τὰδε πάντα ὑπὸ Ἑλλήσι, ἢ
 „ἐκείνοις πάντα ὑπὸ Πέρσησι γένηται· τὸ γὰρ μέσον
 20 „οὐδὲν τῆς ἐχθρῆς ἐστί. Καλὸν ὦν προπεπονθότας ἡμέας
 „τιμωρεῖν ἤδη γίνεται, ἵνα καὶ τὸ δεινὸν, τὸ πείσομαι,
 „τοῦτο μάθω, ἐλάσας ἐπ' ἄνδρας τούτους, τοὺς γε καὶ
 „Πέλοψ ὁ Φρύξ, ἐὼν πατέρων τῶν ἐμῶν δοῦλος, κα-
 „τεστρέψατο οὕτω, ὥς καὶ ἐς τὸδε αὐτοὶ τε ὧν ἄνθρω-
 25 „ποι καὶ ἡ γῆ αὐτέων ἐπώνυμοι τοῦ καταστρεψαμέ-
 „νου καλεῖνται.“

Ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτο ἐλέγετο. μετὰ δὲ εὐφρόνη τε 12
 ἐγένετο, καὶ Ξέρξης ἐκινεῖ ἡ Ἀρταβάνου γνώμη. νυκτὶ
 δὲ βουλὴν δίδους, πᾶγχυ εὕρισκέ οἱ εὐ πρῆγμα εἶναι

*illis coepta sunt fieri, qui exercitu in Asiam tra-
 iecto Sardes incenderunt. Quare neutris retrogredi
 licet; sed propositum est agendi aut patiendi dis-
 crimen, ut aut haec omnia sub Graecorum cadant
 potestatem, aut ista sub Persarum: nullum inter
 has inimicitias medium relinquitur. Recte igitur
 factum fuerit, si iam nunc ultum camus iniurias
 quas priores passi sumus, et ego periculum hoc
 experiar quod mihi imminet, adversus hos homi-
 nes ducenti, quos quidem Pelops Phryx, servus
 patrum nostrorum, ita subegit, ut ad hunc usque
 diem et homines ipsi et eorum terra ab eodem, qui
 eos subegit, nomen invenerint.*

(12.) Hi hucusque sermones sunt habiti. Deinde
 adpetente nocte momordit Xerzem Artabani senten-
 tia. Noctu vero secum ipse deliberans reperit, pror-

στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· δεδογμένων δὲ οἱ αὐτὶς
 τούτων, κατύπνωσε. καὶ δὴ κου ἐν τῇ νυκτὶ εἶδε ὅψιν 5
 τοιήνδε, ὡς λέγεται ὑπὸ Περσέων. εἶδσκε ὁ Ξέρξης ἄν-
 δρα οἱ ἐπιστάντα μέγαν τε καὶ εὐειδέα εἰπεῖν· „Μετὰ
 „δὴ βουλευέαι, ὦ Πέρσα, στρατεύμα μὴ ἄγιν ἐπὶ
 „τὴν Ἑλλάδα; προίπας αἰλίζην Πέρσας στρατόν; οὔτε
 „ἂν μεταβουλευόμενος ποιέεις εὖ, αὐτὲ ὁ συγγνωσόμε- 10
 „νός τοι πάρα. Ἄλλ', ὥσπερ τῆς ἡμέρης ἐβουλευσας
 „ποιέειν, ταύτην ἴθι τῶν ὁδῶν.“ Τὸν μὲν, ταῦτα εἰπών-
 13 τα, εἶδσκε ὁ Ξέρξης ἀποπτάσθαι. Ἡμέρης δὲ ἐπιλαμ-
 ψάσης, ὀνείρου μὲν τούτου λόγον οὐδένα ἐπαύετο, ὁ δὲ
 Περσέων συναλίσσας τοὺς καὶ πρότερον συνέλεξε, ἔλεγέ
 σφι τάδε· „Ἄνδρες Πέρσαι, συγγνώμην μοι ἔχετε,
 „ὅτι ἀγχίστροφα βουλευόμεαι. Φρενῶν τε γὰρ εἰς τὰ 5

sus sibi necesse non esse adversus Graeciam expedi-
 tionem suscipere: et postquam ita mutavit senten-
 tiam, somno sopitus est. At eadem nocte talem, ut
 quidem Persae narrant, visionem habuit. Videbatur
 Xerxi, adstare ipsi virum magnum et formosum, his
 verbis ipsum adloquentem: *Mutas tu igitur, Per-
 sa, tuum consilium, nec ducturus es exercitum
 in Graeciam, postquam edixisti Persis ut copias
 contrahant. Atqui nec recte facis, quod mutas sen-
 tentiam; nec, qui tibi adsentiat, quisquam est.
 Immo vero, quemadmodum hodie constitutum ha-
 bebas facere, eadem perge viâ.* His ille dictis avolare
 visus est Xerxi. (13.) Ut dies illuxit, rex nullâ hu-
 ius insomnia ratione habitâ, eosdem Persas, quos an-
 tea, convocavit, et in hunc modum eos est adlocu-
 tus: *Viri Persae, date mihi veniam, contrarium*

516, 64.

- „ἐμεαυτοῦ πρῶτα οὐ καὶ ἀνήκω, καὶ οἱ παρηγορούμενοι
 „κεῖνα ποιεῖν, οὐδένα χρόνον μευ ἀπέχονται. ἀκού-
 „σαντι μέντοι μοι τῆς Ἀρταβάνου γνώμης, παραυτίκα
 „μὲν ἡ νεότης ἐπέδρασε, ὥστε αἰκίεστερα ἀπορρίψαι ἔπια
 10 „τὸς ἀνδρὰ πρεσβύτερον ἢ χρεόν. νῦν μέντοι συγγούς,
 „χρήσομαι τῇ ἐκείνου γνώμῃ. ὡς ὦν μεταδεδωγμένον
 „μοι μὴ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἥσυχοί εἰσθε.“
 Πέρσαι μὲν, ὡς ἤκουσαν ταῦτα, κεχαρηκότες προσ-
 εκύον. Νυκτὸς δὲ γενομένης, αὐτὶς τὰντὸ ὄνειρον τῷ 14
 Ξέρξῃ κατυπνωμένῳ ἔλεγε ἐπιστάν· „ὦ παῖ Δα-
 „ρείου, καὶ δὴ φαίνεται ἐν Πέρσῃσί τε ἀπειπάμενος τὴν
 „στρατηλασίην, καὶ τὰ ἐμὰ ἔπια ἐν οὐδενὶ ποιούμενος
 5 „λόγῳ, ὡς παρ’ οὐδενὸς ἀκούσας. εὖ νῦν τοδ’ ἴσθι, ἦν
 „περ μὴ αὐτίκα στρατηλατέης, τάδε τοι ἐξ αὐτέων

superiori consilium capienti. Nam et ego ad id prudentiae culmen, quo tendo, nondum perveni; et, qui ad istud faciendum me excitant, nullo tempore a me discedunt. Atqui postquam Artabani audiivi sententiam, statim quidem in me adversus illum ebullivit iuventus, ut indigniora quam oportebat verba in virum natu grandiore conicerem: verumtamen nunc, agnito meo errore, utar illius sententiā. Scitote igitur abiecisse me belli Graeciae inferendi consilium, et quietem agite. His auditis, Persae laeti regem adorarunt. (14.) Insequente vero nocte idem insomnium dormienti Xerxi iterum adstans dixit: Tu ergo, Darii fili, palam coram Persis abiecisti belli consilium, nullā meorum verborum ratione habitā, quasi a nemine audivisses! Probe nunc scito, nisi protinus expeditionem

„ἀνασχήσειν· ὡς καὶ μέγας καὶ πολλὸς ἐγένετο ἐν
 „ὀλίγῳ χρόνῳ, οὕτω καὶ ταπεινὸς ὀπίσω κατὰ τὰ
 15 „χος ἴσται.“ Ξέρξης μὲν, περιδεὴς γενόμενος τῇ ὄψει,
 ἀνά τε ἔδραμε ἐκ τῆς κοίτης, καὶ πέμπει ἄγγελον
 ἐπὶ Ἀρτάβανον καλέοντα. ἀπικομένῳ δὲ οἱ ἔλεγε
 Ξέρξης τὰδε· „Ἀρτάβανε, ἐγὼ τὸ παραυτίκα μὲν
 „οὐκ ἔσωφρόνεον, εἴπας ἐς σὲ μάταια ἔπια χρηστῆς 5
 „εἵνεκα συμβουλῆς· μετὰ μέντοι οὐ πολλὸν χρόνον με-
 „τέγων, ἔγνων δὲ ταῦτά μοι ποιητέα εἶντα τὰ σὺ
 „ὑπέβηκαο. οὐκὼν δυνατὸς τοι εἰρὴ ταῦτα ποιεῖν βου-
 „λόμενος· τετραμμένῳ γὰρ δὴ καὶ μετεγνώκоти ἐπι-
 „φοιτῶν ὄνειρον φαντάζεται μοι, οὐδαμῶς συνεπαυέον 10
 „ποιεῖν με ταῦτα· νῦν δὲ καὶ διαπειλῆσαν οἴχεται. Εἰ
 „ὦν θεὸς ἐστί ὃ ἐπιπέμπων, καὶ οἱ πάντως ἐν ἡδονῇ

hanc susceperis, hoc tibi inde eventurum: quemad-
modum brevi tempore magnus ampliusque evasisti,
ita brevi rursus humilis eris. (15.) Territus hoc
 viso Xerxes e lecto prosiliit, nunciumque ad Artaba-
 num misit, qui illum advocaret. Qui ubi adfuit, haec
 ei Xerxes dixit: *Artabane, ego statim quidem pa-*
rum prudenter me gesseram, contumeliosa in te
verba coniciēns boni consilii caussā: brevi post
vero mutavi sententiam, agnovique faciendum mihi
id quod tu suasisti. Verumtamen hoc ipsum fa-
cere, quamvis velim, non possum: nam, postquam
mutato consilio tuam probavi sententiam, iterato
adparet mihi nocturnum visum, nequaquam pro-
bans ut hoc faciam; et nunc etiam minas intentans
abiit. Si igitur Deus est qui illud mihi mittit, si-
que prorsus ei cordi est ut suscipiatur haec in

516, 93.

„ἔστι γενέσθαι στρατηλασίην ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἐπιπτή-
 „σεται καὶ σοὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο ὄνειρον, ὁμοίως καὶ ἐμοὶ
 15 „ἐντελλόμενον. εὐρίσκω δὲ ὧδε ἂν γινόμενα ταῦτα, εἰ
 „λάβοις τὴν ἐμὴν σκευὴν πᾶσαν, καὶ ἐνδύς, μετὰ τοῦ-
 „το ἵζοιο ἐς τὸν ἐμὸν θρόνον, καὶ ἔπειτα ἐν κοίτῃ τῇ ἐμῇ
 „κατυπνώσειας.“ Ξέρξης μὲν ταῦτά οἱ ἔλεγε· Ἄρ- 16
 τάβανος δὲ οὐ τῷ πρώτῳ οἱ κελεύσματι πειθόμενος, οἷα
 οὐκ ἀξιεύμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον ἵζεσθαι, τέλος
 ὡς ἡναγκάζετο, εἶπας τὰδε, ἐποίησε τὸ κελεύόμενον.
 5 „Ἴσον ἐκεῖνο, ὦ βασιλεῦ, παρ' ἐμοὶ κέκριται, φρονέειν (1)
 „τε εὖ, καὶ τῷ λέγοντι χρηστὰ ἐθέλειν πείθεσθαι· τὰ
 „σὲ καὶ ἀμφοτέρω περικύκοντα, ἀνθρώπων κακῶν ὁμι-
 „λίας σφάλλουσι· κατὰ περ, τὴν πάντων χρησιμότη-
 „την ἀνθρώποισι θάλασσαν πνεύματα, Φασι, ἀνέμων

*Graeciam expeditio, idem hoc insomnium tibi
 etiam advolabit, eademque quae mihi praecipiet.
 Reperio autem sic hoc futurum, si tu universum
 meum cultum sumseris, eoque indutus in throno
 meo resederis, ac deinde meo in lecto cubueris.
 (16.) Haec postquam Xerxes locutus est, primum
 quidem dicto eius non paruit Artabanus, quippe si-
 bi non convenire iudicans in throno residere regis:
 postremo vero, ut coactus est, imperata fecit, post-
 quam haec regi responderat: (16. 1.) *Pari loco,
 Rex, sunt meo iudicio haec duo, recte sapere, et
 bonum danti consilium obsequi velle: quorum
 quum utrumque tibi insit, pravorum hominum
 colloquia in errorem te inducunt; quemadmodum
 mare, rem omnium utilissimam hominibus, aiunt
 ab irruentibus ventorum flatibus prohiberi ne na-**

„ἐμπύπτοντα οὐ περιορᾷν φύσει τῇ ἑαυτῆς χρῆσθαι. 10
 „Ἐμὲ δὲ, ἀκούσαντα πρὸς σὺ κακῶς, οὐ τοσοῦτο
 „ἔδακε λύπη, ὅσον, γνωμῶν δύο προκαιμένων Πέρ-
 „σῃσι, τῆς μὲν, ὕβρις αὐξανούσης, τῆς δὲ, καταπαυού-
 „σης, καὶ λεγούσης ὡς κακὸν εἶη διδάσκειν τὴν ψυχὴν
 „πλέον τι δίζησθαι αἰεὶ ἔχειν τοῦ παρόντος· τοιοιutéων 15
 „προκαιμένων γνωμῶν, ὅτι τὴν σφαλερωτέραν σεαυ-
 16 „τῷ τε καὶ Πέρσῃσι ἀναίρειο. Νῦν ὦν, ἐπειδὴ τέτρα-
 (2) „ψαι ἐπὶ τὴν αἰμένην, Φῆς τοι, μετιέντι τὸν ἐπ’ Ἑλ-
 „ληνας στόλον, ἐπιφοιτᾷν ὄνειρον, θεοῦ τινος πομπῇ,
 „οὐκ ἑῶντά σε καταλύειν τὸν στόλον. ἀλλ’ οὐδὲ ταῦ- 20
 „τά ἐστι, ὦ παῖ, θεῖα. ἐνύπνια γὰρ τὰ ἐς ἀνθρώπους
 „πεπλανημένα, τοιαῦτά ἐστι αἶά σε ἐγὼ διδάξω, ἔτε-

*turam exserat suam. Ego vero, quando malis me
 verbis accepisti, non tam hoc ipsum aegre tuli,
 quam istud, quod, quum duae propositae essent
 Persis sententiae, altera iniuriosam augens insolentiam,
 altera eandem reprimens, dicensque per-
 niciosam rem esse, excitare animum ad plura sem-
 per, quam quae habeas, concupiscenda; quod, in-
 quam, ex duabus hisce propositis sententiis eam
 suscepisti, quae et tibi et Persis periculosior est.
 (16. 2.) Nunc igitur, postquam ad meliorem te
 convertisti, et abiecisti expeditionis in Graeciam
 consilium, ais iterum tibi adparere insomnium
 divinitus missum, quod te vetet omittere hanc ex-
 peditionem. At ne est quidem, mi fili, res haec
 divina. Insomnia enim, quae inter homines va-
 gantur illisque accidunt, talia sunt, qualia ego
 te docebo, qui multis annis, quam tu, natus sum*

„σι σεῦ πολλοῖσι πρεσβύτερος εἰμί. πεπλανῆσθαι αὐ-
 „ται μάλιστα ἐώβασι αἱ ὄψεις τῶν ὀνειράτων, τά τις
 25 „ἡμέρης φροντίζει· ἡμεῖς δὲ τὰς πρὸ τοῦ ἡμέρας ταύ-
 „την τὴν στρατηλασίην καὶ τὸ κάρτα εἴχομεν μετὰ
 „χεῖρας. Εἰ δὲ ἄρα μὴ ἔστι τοῦτο τοιοῦτο εἶον ἐγώ 16
 „διατρέω, ἀλλὰ τι τοῦ Θεοῦ μετέχον, σὺ πᾶν αὐτὸ (3)
 „συλλαβὼν εἴρηκας· φανήτω γὰρ δὴ καὶ ἐμοὶ ὡς καὶ
 30 „σοὶ διακελευόμενον. φανῆναι δὲ οὐδὲν μᾶλλον μοι
 „ὀφείλει ἔχοντι τὴν σὴν ἐσθῆτα, ἢ οὐ καὶ τὴν ἐμήν· οὐδέ
 „τι μᾶλλον ἐν κοίτῃ τῇ σῇ ἀναπαυομένῳ, ἢ οὐ καὶ ἐν
 „τῇ ἐμῇ· εἴ περ γε καὶ ἄλλως ἐθέλει φανῆναι. οὐ γὰρ
 „δὴ ἐς τοσοῦτό γε εὐηθείης ἀνήκει τοῦτο, ὅ τι δὴ κατέ
 35 „ἔστι, τὸ ἐπιφαινόμενον τοι ἐν τῷ ὕπνῳ, ὥστε δόξει,
 „ἐμὲ ὀρῶν, σὲ εἶναι, τῇ σῇ ἐσθῆτι τεκμαιρόμενον. εἰ δὲ
 „ἐμὲ μὲν ἐν οὐδενὶ λόγῳ ποιήσεται, οὐδὲ ἀξιώσει ἐπι-

*maior. Qualia quis interdiu curat ac meditatur, talia eum maxime circumvolitare solent visa per somnum; nos autem his proximis diebus occupatum quam maxime animum hac expeditione habuimus. (16. 3.) Sin hoc non tale est quale ego iudico, si divinum quidquam huic viso inest, tu recte rem intellexisti, recteque dixisti: adpareat enim illud et mihi, mihi que idem atque tibi prae-
 cipiatur! Debet autem mihi nihilo magis adparere tuā veste induto, quam meā; nec magis tuo in lecto cubanti, quam in meo; si modo omnino adpariturum est. Nec enim profecto ita stultum erit hoc, quidquid sit, quod tibi per somnum adparuit, ut, me si viderit, te esse opinetur, ex veste tua iudicium faciens. Sin me nullo loco habuerit, ne ad-*

„Φανῆναι, οὔτε ἦν τὴν ἐμὴν ἐσθῆτα ἔχω, οὔτε ἦν τὴν
 „σῆν. εἰ δὲ καὶ ἐπιφοιτήσῃ, τοῦτο ἤδη μαθητέον ἐστὶ.
 „εἰ γὰρ δὴ ἐπιφοιτήσῃ γε συνεχέως, φαίην αὖ καὶ αὐ- 40
 „τὸς θεῖον εἶναι. Εἰ δέ τοι οὕτω δεδοκῆται γίνεσθαι,
 „καὶ οὐκ οἶά τε αὐτὴ παρατρέψαι, ἀλλ' ἤδη δὲ ἐμὲ
 „ἐν καίτῃ τῇ σῇ κατυπνῶσαι, φέρε, τουτέων ἐξ ἐμαῦ
 „ἐπιτελευμένων, φανήτω καὶ ἐμοί. μέχρι δὲ τούτου, τῇ
 17 „παρουσίᾳ γνώμῃ χρήσομαι.“ Τοσαῦτα εἶπας Ἄρ- 45
 τάβανος, ἐλπίζων Ξέρξεια ἀποδέξιν λόγοντα οὐδέν,
 ἐποίει τὸ κελευόμενον. ἐνδὺς δὲ τὴν Ξέρξεια ἐσθῆτα, καὶ
 ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλεῖον θρόνον, ὡς μετὰ ταῦτα κοῖτον
 ἐποίητο, ἦλθέ οἱ κατυπνωμένῳ ταῦτ' ὄνειρον τὸ καὶ πα- 5
 ρὰ Ξέρξεια ἐφαίτα· ὑπερστὰν δὲ τοῦ Ἄρταβάνου, εἶπε

XVI. 39. εἰ δὲ ex nostra coniectura. εἰ δὲ alii; οὐ δὲ nulli
 nonnulli.

*parebit quidem mihi, sive tua indutus sim veste,
 sive meâ. An vero adpariturum etiam sit mihi, id
 nunc videndum est. Nam si constanter adpareret,
 dicerem et ego, rem divinam esse. Caeterum si ti-
 bi, ut ita faciam, stat decretum, neque ego te ut
 illud revoces commovere possum, si omnino me
 oportet tuo in lecto somnum capere: age, hoc ubi
 fecero, adpareat mihi quoque visum! Donec vero
 hoc contigerit, equidem in mea persistam senten-
 tia.* (17.) His dictis, Artabanus, sperans se pro-
 baturum, nullius momenti esse quae Xerxes dixerat,
 morem illi gessit. Postquam vero vestem Xerxis in-
 dutus in solio regis consedit, ac deinde cubitum ivit,
 venit ad eum, ut somno sopitus est, idem insom-
 nium quod Xerxi adparuerat; et capiti eius adstans,

τάδε ὅτι ἄρα σὺ δὴ κεῖνος εἷς ὁ ἀποσπεύδων Ξέρξεα
 „στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ὡς δὴ κηδόμενος αὐ-
 „τοῦ; ἀλλ' οὔτε ἐς τὸ μετέπειτα, οὔτε ἐς τὸ παραιντί-
 10 „κα νῦν καταπροΐξαι ἀποτρέπων τὸ χρεὼν γένεσθαι.
 „Ξέρξεα δὲ τὰ δειῖ ἀνηκουστέοντα παθεῖν, αὐτῷ ἐκείνῳ
 „δοθήλωται.“ Ταῦτά τε δὴ ἐδόκεε Ἀρτάβανος τὸ ὄνει- 18
 ρον ἀπειλέειν, καὶ θερμαῖσι σιδηρίοισι ἐκκαίειν αὐτοῦ
 μέλλειν τοὺς ὀφθαλμούς. καὶ ὅς, ἀμβώσας μέγα,
 ἀναβράσκει καὶ παριζόμενος Ξέρξῃ, ὡς τὴν ὄψιν οἱ τοῦ
 5 ἐνυπνίου διεξῆλθε ἀπηγεόμενος, δευτέρᾳ οἱ λέγει τάδε·
 „Εγὼ μὲν, ὦ βασιλεῦ, οἶα ἄνθρωπος ἰδὼν ἤδη πολ-
 „λά τε καὶ μεγάλα πεσόντα πρῆγματα ὑπὸ ἡστέ-
 „νων, οὐκ ἔω· σε τὰ πάντα τῇ ἡλικίῃ εἵκειν. ἐπιστά-
 „μενος ὡς κακὸν εἶη τὸ πολλῶν ἐπιθυμέειν, μεμνημέ-

haec dixit: *Tu igitur is es, qui Xerxem, veluti curam eius gerens, hortaris, ne bellum inferat Graecis? At nec posthac, nec nunc, impune feres, qui infecta reddere ea, quae fieri oportet, conaris. Xerxem autem quae poena maneat, dicto non audientem, ipsi declaratum est.* (18.) His verbis visum est Artabano insomnium illud minas ipsi intentare, simulque candentibus ferris velle ipsi exurere oculos. Itaque alta exclamans voce, de lecto prosiliit; adsidensque Xerxi, postquam insomnii visum ei exposuit, haec deinde verba adiecit: *Equidem, Rex, utpote qui multas atque magnas res eversas vidi ab infirmioribus, retinere te volueram, ne omnibus in rebus iuvenili indulgeres aetati. Itaque gnarus quam perniciosum sit nimia concupiscere, et memor Cyri in Massagetis ex-*
Herod. T. III. P. I.

178 HERODOTI HISTOR. VII.

„νος μὲν τὸν ἐπὶ Μασσαγίτας Κύρου στόλον ὡς ἔπρα- 10
 „ξι, μαμημένος δὲ καὶ τὸν ἐπ' Αἰθίοπας τὸν Καμβύ-
 „σιω, συστρατευόμενος δὲ καὶ Δαρίω ἐπὶ Σκύθας·
 „ἐπιστάμενος ταῦτα, γνώμην εἶχον, ἀτρεμίζοντά σε
 „μακαριστὸν εἶναι πρὸς πάντων ἀνθρώπων. Ἐπεὶ δὲ
 „δαιμονίη τις γίνεται ὁρμή, καὶ Ἕλληνας, ὡς εἶποι, 15
 „Φθορὴ τις καταλαμβάνει θεύλατος, ἐγὼ μὲν καὶ
 „αὐτὸς τρέπομαι, καὶ τὴν γνώμην μετατίθημαι. Σὺ
 „δὲ σήμερον μὲν Πέρσῃσι τὰ ἐκ τοῦ θεοῦ πεμπόμενα,
 „χρῆσθαι δὲ κέλευε τοῖσι ἐκ σέο πρώτοις προειρημέ-
 „νοις· ἐς τὴν παρασκευὴν· ποῦ δὲ οὕτω, ὅπως, τοῦ 20
 „θεοῦ παραδιδόντος, τῶν σῶν ἐνδεήσῃ μηδέν.“ Του-
 „τέων λεχθέντων, ἐθαῦτα ἐπαρθάντες τῇ ὄψει, ὡς ἡμέ-
 „ρη ἐγένετο τάχιστα, Ξέρξης τε ὑπερετίθετο ταῦτα

perditio quem exitum habuerit, memorque expe-
ditionis Cambysis adversus Aethiopas, denique
expeditionis socius quum fuerim Darii adversus
Scythas; haec omnia cognita habens, in hac fui
sententia, beatum te praedicatum ab omnibus ho-
minibus iri, si nihil moveres. At, quoniam divini-
tus immissus est hic impetus, et Graecis, ut vide-
tur, ipso Deo volente imminet exitium, ego etiam
ipse muto sententiam, et in tuam transeo. Tu igitur
Persis significa quae tibi divinitus missa sunt;
imperaue illis, ut ea exsequantur, quae tu ad
parandum hoc bellum spectantia prius edixeras.
Denique ita fac, ut, quoniam haec tibi Deus per-
agenda commisit, nihil, quod a te proficisci queat,
desideretur. His dictis, simul atque dies illuxit, viso
nocturno commoti, Xerxes cum Persis haec commu-

Πέρσης· καὶ Ἀρτάβανος, ὃς πρότερον ἀπιστεύδων
25 μῦθος ἐφαίνετο, τότε ἐπιστεύδων φανερός ἦν.

Ὁρμημένῳ δὲ Ξέρξῃ στρατηλατεῖν, μετὰ ταῦτα 19
τρίτῃ ὥσιν ἐν τῷ ὕπνῳ ἐν ἑτο, τὴν οἱ μάγοι ἔκριαν
ἀκούσαντες Φέρειν τε ἐπὶ πᾶσαν γῆν, δουλεύσειν τέ οἱ
πάντας ἀνθρώπους. ἡ δὲ ὥσις ἦν ἥδε· ἐδόκει ὁ Ξέρξης
5 ἵσπερ φανῶσθαι ἐλαίης θαλλῶ· ἀπὸ δὲ τῆς ἐλαίης τοὺς
κλάδους γῆν πᾶσαν ἐπισχεῖν· μετὰ δὲ, ἀφανισθῆναι
περὶ τῇ κεφαλῇ κείμενον τὸν στέφανον. Κρινάντων δὲ
ταύτῃ τῶν μάγων, Περσέων τε τῶν συλλεχθέντων αὐ-
τίκα πᾶς ἀνὴρ ἐς τὴν ἀρχὴν τὴν ἑαυτοῦ ἀπελάσας, εἶχε
10 προθυμίην πᾶσαν ἐπὶ τοῖσι ἐορμένοις, θέλων αὐτὸς
ἐκαστος τὰ προκείμενα δῶρα λαβεῖν· καὶ Ξέρξης τοῦ
στρατοῦ αὐτῷ ἐπάγεσθαι ποιεῖται, χρεῶν πάντα ἐρευνᾶν

nicavit, et *Artabanus*, qui prius solus palam rem
dissuaserat, nunc aperte eandem urgebat.

(19.) Postquam ita constitutum erat *Xerxi*, ut
susciperet expeditionem, tertia ei visio per somnum
oblata est; quam Magi, ad se relata, interpretati
sunt ad universam spectare terram, significareque
homines omnes servos illius futuros. Fuit ea visio
huiusmodi. Visus est sibi *Xerxes* coronari olivæ
fronde, ramosque oleæ universam occupare terram,
deinde vero evanescere coronam capiti impositam.
Hoc visum quum ita, ut dixi, interpretarentur magi;
protinus Persarum, qui ad concilium convenerant,
unusquisque suam in præfecturam profectus, stu-
dium omne, ut iussa exsequerentur, adhibuere, cu-
piens quisque proposita dona prae caeteris obti-
nere: atque ita *Xerxes* copias contraxit, ut nullus

20 τῆς ἡμέρας. Ἀπὸ γὰρ Αἰγύπτου αἰλώσιος, ἐπὶ μὲν
 τέσσαρα ἔτια πλήρεια παρατίετο στρατιήν τε καὶ τὰ
 πρόσφορα τῇ στρατιῇ· πέμπτῳ δὲ ἔτι ἀνομένῳ ἐστρα-
 τηλάττει χειρὶ μεγάλη πλῆθος. Στόλων γὰρ, τῶν ἡμεῖς
 ἴδμεν, πολλῷ δὴ μέγιστος οὗτος ἐγένετο· ὥστε μῆτε 5
 τὸν Δαρείου τὸν ἐπὶ Σκύθας παρὰ τοῦτον μὴδὲν Φαί-
 νεσθαι, μῆτε τὸν Σκυθικόν, ὅτε Σκύθαι Κιμμερίους
 διώκοντες, εἰς τὴν Μηδικὴν χώραν ἐμβαλόντες, σχεδὸν
 πάντα τὰ ἄνω τῆς Ἀσίας καταστρεφάμενοι ἐνέμοντο,
 τῶν εἰναικὲν ὕστερον Δαρεῖος ἐτιμωρέετο· μῆτε κατὰ τὰ 10
 λεγόμενα τὸν Ἀτρεϊδῶν εἰς Ἴλιον· μῆτε τὸν Μυσῶν τε
 καὶ Τευκρῶν, τὸν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν γινόμενον, οἱ δια-
 βάντες εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ Βόσπορον, τοὺς τε Θρηῆ-
 κας κατεστρέψαντο πάντας, καὶ ἐπὶ τὸν Ἴόνιον πόν-

esset continentis locus, qui non perquireretur. (20.)

Etenim, ex quo recepta erat Aegyptus, quatuor so-
 lidi anni in comparando exercitu et rebus exerci-
 tui necessariis insumti sunt; exeunte vero quinto
 anno expeditionem Xerxes suscepit ingenti copia-
 rum multitudine. Fuit enim haec omnium, quas no-
 vimus, expeditionum longe maxima; adeo ut ad eam
 nihil fuerit aut illa quam adversus Scythas Darius,
 aut quam ipsi olim Scythae susceperant, quum Cim-
 merios persecuti, incursione in Medicam terram
 factâ, universam propemodum superiorem Asiam a
 se subactam tenuerunt, quam ob causam deinde
 Darius ultionem ab eis capere voluit: aut illa quam
 Atridae adversus Ilium dicuntur suscepisse: aut quam
 ante Troiana tempora Mysi atque Teucris fecerant;
 qui per Bosphorum in Europam transgressi, Thraces

15 τον κατέβησαν, μέχρι τε Πηνειοῦ ποταμοῦ τοῦ πρὸς
 μεσαμβροῖης ἔλασαν. Αὗται αἱ πᾶσαι, καὶ οὐδ' εἰ 21
 ἑτέραι πρὸς ταύτησι γεγόμεναι στρατηλασίαι, μῆς τῆς-
 δε οὐκ ἄξιαί. τί γὰρ οὐκ ἤγαγε ἐκ τῆς Ἀσίας ἔθνος
 ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης; κοῖον δὲ πινόμενόν μιν ὕδωρ
 5 οὐκ ἐπέλιπε, πλὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν; οἱ μὲν
 γὰρ νέας παρείχοντο, οἱ δὲ ἐς πεζὸν ἐτετάχατο, τοῖσι
 δὲ ἵππος προσετέτακτο, τοῖσι δὲ ἵππαγωγὰ πλοῖα,
 ἅμα στρατευομένοισι· τοῖσι δὲ ἐς τὰς γεφύρας μακρὰς
 νέας παρέχειν· τοῖσι δὲ σῖτά τε καὶ νέας.

Καὶ τοῦτο μὲν, ὡς προσπταισάντων τῶν πρώτων πε- 22
 ριπλούντων περὶ τὸν Ἄθων, προετοιμάζετο ἐκ τριῶν ἐτέων

omnes subegerunt, et usque ad Ionium mare versus occidentem, versus meridiem vero usque ad Penneum fluvium penetrarunt. (21.) Omnes hae expeditiones, et si quae sunt praeter has aliae similes, non sunt dignae quae cum hac una conferantur. Quis enim est Asiae populus, quem non adversus Graeciam Xerxes eduxerit? quae aqua, quae non defecerit, ab exercitu eius epota, exceptis maioribus fluviis? Alii quippe populi naves praebuere, alii impeditatum erant distributi, aliis imperatus erat equitatus, aliis navigia transvehendis equis, simulque homines militaturi; alii naves longas pontibus faciendis praebere tenebantur, alii commeatum simul et naves.

(22.) Ac primum quidem, quoniam, qui priores circa Athon sunt circumvecti, calamitatem acceperant, iam inde a tribus fere annis ea maxime prae-

και μάλιστα τὰ εἰς τὸν Ἄθων. ἐν γὰρ Ἐλαιούντι τῆς
 Χερσονήσου ὤρμαον τρεῖς· ἐνθεῦτεν δὲ ὀρμαῖοι, 5
 ἄρυσσον ὑπὸ μαστίγων παντοδαποὶ τῆς στρατιῆς· διά-
 δοχοι δ' ἐφόιτων. ἄρυσσον δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ἄθων κα-
 τοικημένοι. Βουβάρες δὲ ὁ Μεγαβάζου, καὶ Ἀρτα-
 χαίης ὁ Ἀρταίου, ἄνδρες Πέρσαι, ἐπιστάταιον τοῦ ἔρ-
 γου. Ὁ γὰρ Ἄθως ἐστὶ ὄρος μέγα τε καὶ οὐνομαστόν,
 εἰς θάλασσαν κατῆκον, οἰκημένον ὑπὸ ἀνθρώπων. τῇ 10
 δὲ τελευταίᾳ εἰς τὴν ἡπειρον τὸ ὄρος, χερσονησοειδὲς τέ
 ἐστὶ, καὶ ἰσθμὸς ὡς δώδεκα σταδίων· πιδίον δὲ τοῦτο,
 καὶ κολωνοὶ οὐ μεγάλοι, ἐκ θαλάσσης τῆς Ἀκανθίων
 ἐπὶ θάλασσαν τὴν ἀντίον Τωρώνης. ἐν δὲ τῷ ἰσθμῷ

XXII. 3. τὰ εἰς τὸν Ἄθων. Artic. τὰ abest vulgo, a nobis ex
 coniect. adiectus.

paraverat quae ad Athon spectabant. Nam ad Eleun-
 tem, Chersonesi oppidum, in ancoris stabant trire-
 mes; unde proficiscebantur homines de exercitu ex
 omnibus nationibus, qui sub flagellis terram perfode-
 rent, quorum in locum alii subinde succedebant; fo-
 diebant autem etiam hi qui circa Athon incolebant:
 operique praefecti erant Bubares, Megabazi filius, et
 Artachaees Artaei, uterque natione Persa. Est enim
Athos mons ingens ac nobilis, in mare excurrens,
 et ab hominibus habitatus. Ubi mons in continentem
 desinit, peninsulae speciem refert, estque isthmus
 duodecim fere stadiorum: est autem campestris hic
 locus, tumulos habens non magnos, a mari Acan-
 thiorum ad illud mare quod contra Toronen est.
 In eodem hoc isthmo, in quem desinit Athos, oppi-
 dum est Sane, a Graecis habitatum: quae vero intra

15 τούτων, ἐς τὸν τελευταῖον ὁ Ἄθως, Σάνη πόλις Ἑλλάς
 εἵκηται. αἱ δὲ ἐντὸς Σάνης, ἔσω δὲ τοῦ Ἄθω οἰκημέ-
 ναι, τὰς τότε ὁ Πέρσης νησιωτίδας ἀντὶ ἡπειρωτίδων
 ἀεμμητο ποιεῖν, εἰσι αἰδοί, Δίον, Ὀλόφυξος, Ἀκρόθωον,
 Θύστος, Κλεωναί. πόλις μὲν αὗται, αἱ τὸν Ἄθων
 νέμονται. Ὠρυσσον δὲ αἰδοί δασάμενοι τὸν χώρον οἱ 23
 βάρβαροι κατὰ ἔθνεα, κατὰ Σάνην πόλιν σχοινιστῆς
 ποιησάμενοι ἐπεὶ δὲ ἐγένετο βαθεῖα ἡ διάρυξις, οἱ μὲν,
 κατώτατα ἐστιάτες, ὦρυσσον ἔτεροι δὲ παρεδίδσαν
 5 τὸν αἰσι ἐξορυσσόμενον χεῖρ ἄλλοισι κατ' ἄνω εἰστιάσι
 ἐπὶ βάθρων οἱ δ' αὖ ἐκδεκόμενοι, ἑτέροις, ἕως ἀπὸ
 κοντο ἐς τοὺς ἀνωτάτω οὗτοι δὲ ἐξυφόρον τε καὶ ἐξέ-
 βαλλον. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοισι, πλην Φοινίκων, καταβ-
 ῖν γινόμενοι οἱ κρημνοὶ τοῦ ὄρυγματος, πόνον διπλήσιον
 10 παρείχον ἅτε γὰρ τοῦ τε ἀνω στόματος καὶ τοῦ κάτω

Sanen in ipso Atho incoluntur oppida, quae tunc Persa ex continentis oppidis insulana facere adgre-
 sus est, hae sunt, Dium, Olophyxus, Acrothoon,
 Thyssus, Cleonae: hae sunt oppida, quibus *Athos*
 frequentatur. (23.) Fodiebant autem hoc modo.
 Totum tractum, lineâ rectâ iuxta Sanem urbem du-
 ctâ, secundum nationes distribuerant barbari. Tum,
 ubi iam *profunda* fuit *fossa*, alii in imo stantes fo-
 diebant, alii vero effossam terram continuo aliis tra-
 debant, qui superne scalis insistebant; et hi rursus
 aliis; donec ad summos pervenissent, qui eam ege-
 rebant eiiciebantque. Iam caeteris quidem, praeter-
 quam Phoenicibus, rupta fossae praecipitia duplum
 laborem exhibuere: nam quum summa fossae labia
 pari amplitudine atque inferiora facerent, non potuit

κατὰ τὰ αὐτὰ μέτρα ποιουμένων, ἑμᾶλλέ σφι τοιοῦτο
 ἀποβήσοσθαι. οἱ δὲ Φοίνικες σοφίην ἐν τε τοῖσι ἄλλοις
 ἔργοις ἀποδείκνυνται, καὶ δὴ καὶ ἐν ἐκείνῳ. ἀπολαχόν-
 τες γὰρ μόριον ὅσον αὐτοῖσι ἐπέβαλλε, ὄρυσσαν, τὸ μὲν
 ἄνω στόμα τῆς διώρυχος ποιῶντες διπλήσιον ἢ ὅσον ἔδεε 15
 αὐτὴν τὴν διώρυχα γενέσθαι· προβαίνοντος δὲ τοῦ ἔργου,
 συνηγὼν αἰεὶ κάτω τε δὴ ἐγίνετο, καὶ ἐξισοῦτο τοῖς
 ἄλλοις τὸ ἔργον. Ἐνθαῦτα δὲ λειμών ἐστι, ἣνα σφι
 ἀγορὴ τε ἐγίνετο καὶ πρῆτῆριον· σίτος δὲ σφισι πολλὸς
 24 ἐφαίτα ἐκ τῆς Ἀσίας ἀληλεσμένος. Ὡς μὲν ἐμὲ συμ- 20
 βαλλεόμενον εὐρίσκειν, μεγαλοφροσύνης εἵνεκα αὐτὸ
 Ξέρξης ὄρυσσειν ἐκέλευε, ἐθέλων τε δύναμιν ἀποδείκνυ-
 σθαι, καὶ μνημόσυνα λιπείσθαι. παρεὼν γὰρ, μηδένα
 πόνον λαβόντας, τὸν ἰσθμὸν τὰς νέας διειρύσαι, ὄρυς- 5
 σειν ἐκέλευε διώρυχα τῇ θαλάσῃ, εὖρος ὡς δύο τριή-

hoc non eis accidere. At *Phoenices*, ut in aliis operi-
 bus ingenium ostendunt, sic et in isto. Nam portio-
 nem eam, quae ipsis sorte obvenerat, ita fodiebant,
 ut superius os fossae duplo maius facerent, quam fos-
 sam ipsam esse oportebat: progrediente vero opere,
 constanter arctiorem illam faciebant, ut, quum in
 fundo essent, parem cum aliis latitudinem fossa ha-
 beret. Erat autem ibi pratum, ubi forum habebant
 rerum venalium: frumentique moliti copia ex Asia
 eis advehebatur. (24.) Iam, ut ego quidem hanc
 rem considerans reperio, magnificentiae causa fodi
 hanc fossam Xerxes iussit, cupiens et potentiam suam
 ostentare: et monumentum relinquere sui. Nam,
 quum nullo labore per isthmum transduci naves po-
 tuissent, fossam quam mare perflucret fodi iussit ea

φας πλέειν ὁμοῦ ἐλαστρευμένας. Τοῖσι δὲ αὐτοῖσι τού-
τοις, τοῖσί περ καὶ τὸ ὄρυγμα, προσετέτακτο καὶ τὸν
Στρυμόνα ποταμὸν ζεύξαντας γεφυρῶσαι. Ταῦτα 25
μὲν νυν οὕτω ἐποίει. παρασκευάζετο δὲ καὶ ὅπλα ἐς
τὰς γεφύρας βύβλινά τε καὶ λευκολίνου, ἐπιτάξας
Φοίνιξί τε καὶ Αἰγυπτίοισι. καὶ σιτία τῇ στρατιῇ κα-
5 ταβάλλειν, ἵνα μὴ λιμῆνιεν ἡ στρατιή, μηδὲ τὰ ὑπο-
ζύγια ἐλαυνόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· ἀναπυθόμενος δὲ
τοὺς χώρους, καταβάλλειν ἐκέλευε ἵνα ἐπιτηδεάτατον
εἴη, ἄλλον ἄλλῃ ἀγινέοντας ὀλκάσι τε καὶ πορθμηίοισι
ἐκ τῆς Ἀσίας πανταχόθεν. τὸν δὲ ὦν πλεῖστον ἐς Λευ-
10 κὴν Ἀκτὴν καλεομένην τῆς Θρηάκης ἀγίνεον, οἱ δὲ ἐς
Τυρόδιζαν τὴν Περινθίαν, οἱ δὲ ἐς Δορίσκον, οἱ δὲ ἐς

latitudine, ut duae simul triremes, remis suis agita-
tae, transire per illam possent. Eisdem, quibus *du-
cenda fossa* fuerat mandata, imperatum etiam est ut
Strymonem fluvium ponte iungerent. (25.) Haec
dum ita facienda curat, simul etiam parari *arma-
menta iungendis* in Hellesponto *pontibus* iussit,
partim ex papyro, partim ex lino albo; quam cu-
ram Phoenicibus et Aegyptiis mandavit. Deinde ne
fame laboraret aut exercitus aut iumenta in Grae-
ciam ducenda, comportari *commeatus* iussit; et com-
moda sciscitatus loca, ut quemque locum maxime
idoneum reperit, ibi iussit deponi, dato mandato
ut undique ex Asia onerariis navibus et portoriis alii
alio deveherent. Igitur plurimam quidem partem in
Candidum Littus, quod vocatur, (*Leuce Acte* graece)
devexerunt; alii vero Tyrodizam Perinthiorum, alii

Ἡϊόνα τὴν ἐπὶ Στρυμόνι, οἱ δὲ εἰς Μακεδονίην διαταγμένοι.

- 26 Ἐν τῷ δὲ οὗτοι τὸν προκαίμενον πόνον ἐργάζοντο, ἐν τούτῳ ὁ περὶ ἅπας συλλαβγμένος, ἅμα Ξέρξῃ ἐπορεύετο εἰς Σάρδεις, ἐκ Κριτάλλων ὁρμηθεὶς τῶν ἐν Καππαδοκίῃ· ἐνθαῦτα γὰρ εἶρητο συλλέγεσθαι πάντα τὸν κατ' ἡπείρου μέλλοντα ἅμα αὐτῷ Ξέρξῃ πορεύεσθαι 5 στρατόν. Ὅς μὲν νυν τῶν ὑπάρχων στρατῶν κάλλιστα ἐσταλμένον ἀγαγὼν, τὰ προκαίμενα παρὰ βασιλέως ἔλαβε δῶρα, οὐκ ἔχω φράσαι· οὐδὲ γὰρ ἀρχὴν εἰς κρίσιν τούτου πέρι ἐλθόντας οἶδα. Οἱ δὲ, ἐπεὶ τε διαβάαντες τὸν Ἄλυν ποταμὸν, ὠμίλησαν τῇ Φρυγίῃ, δι' αὐτῆς πορευόμενοι, παρεγένοντο εἰς Κελαινάς· ἵνα πηγὰς ἀναδιδούσι Μαιάνδρου ποταμοῦ, καὶ ἑτέρου οὐκ ἐλάσσονος ἢ Μαιάνδρου, τῷ ὀνόματι τυγχάνει ἐὼν Καταρ-

Doriseum, alii Eionem, quae super Strymonem est, alii in Macedoniam convehere commeatus iussi.

(26.) Hi dum opus imperatum exsequuntur, interim coactus universus *pedestris exercitus* unâ cum Xerre iter Sardes versus ingressus est, Critallis profectus, Cappadociae oppido: eo enim edictum erat ut convenirent copiae omnes, quae per continentem cum ipso Xerre erant iturae. Iam, quis fuerit praefectorum qui optime instructum adduxerit exercitum, adeoque munera acceperit a rege proposita, edere non possum: nam ne liquet mihi quidem, an omnino in iudicium ea res venerit. Exercitus vero, postquam traiceto Haly fluvio Phrygiam intravit, per eam iter faciens *Celaenae* pervenit; ubi fontes oriuntur Maeandri, et alius fluvii non minoris Macandro, cui nomen est Catar-

523, 97.

ρήκτης, ὃς ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγορῆς τῆς Κελαινέων ἀνατίλ-
 15 λων, εἰς τὸν Μαϊάνδρον ἐκδίδοι ἐν τῇ καὶ ὁ τοῦ Σιλη-
 νοῦ Μαρσύεω ἀσπὸς ἐν τῇ πόλει ἀνακρέμαται, τὸν ὑπὸ
 Φρυγῶν λόγος ἔχει ὑπὸ Ἀπόλλωνος ἐκδαρέντα ἀνακρε-
 μασθῆναι. Ἐν ταύτῃ τῇ πόλει ὑποκατήμενος Πύθιος 27
 ὁ Ἄττος, ἀνὴρ Λυδὸς, ἐξέεισε τὴν βασιλέως στρατιὴν
 πᾶσαν ξεινίοισι μεγίστοισι, καὶ αὐτὸν Ξέρξεια' χρήμα-
 τὰ τε ἐπαγγέλλετο, βουλόμενος εἰς τὸν πόλεμον πα-
 5 ρέχειν. ἐπαγγελλομένου δὲ χρήματα Πυθίου, εἶρετο
 Ξέρξης Περσέων τοὺς παριόντας, τίς τε ἐὼν ἀνδρῶν Πύ-
 θιος, καὶ τίσα χρήματα κεκτημένος, ἐπαγγέλλαιτο
 ταῦτα. οἱ δὲ εἶπαν „ὦ βασιλεῦ, οὗτός ἐστι, ὅς τοι
 „τὸν πατέρα Δαρεῖον ἐδωρήσατο τῇ πλατανίστῃ τῇ χρυ-
 10 „σέῃ, καὶ τῇ ἀμπέλῳ ὃς καὶ νῦν ἐστι πρῶτος ἀνθρώ-
 „πων πλούτῳ, τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, μετὰ σέ.“ Θωμάσας 28

rhactes, qui ex ipso foro Celaenarum exortus, in
 Macandrum influit: quo in foro eiusdem urbis uter
 suspensus est Sileni *Marsyae*, quem Phryges narrant
 ab Apolline excoriatum suspensumque fuisse. (27.)
 In hac urbe expectans Xerxem consederat *Pythius*,
 Atyis filius, Lydus, ipsumque Xerxem et univer-
 sum eius exercitum magnificis epulis excepit, pecu-
 niasque pollicitus est quas in bellum esset collatu-
 rus. Qui ubi pecunias obtulit, quaesivit *Xerxes* ex
 praesentibus Persis, *quisnam hominum esset Py-*
thius, et quantas possideret divitias, qui ista of-
ferret? Cui illi responderunt: *Idem hic est, Rex,*
qui patri tuo Dario auream platanum aureamque
vitem dono dedit: estque post te nunc hominum,
quos novimus, omnium princeps divitiis. (28.)

δὲ τῶν ἐπέων τὸ τελευταῖον Ξέρξης, αὐτὸς δεύτερα εἶρε·
 το Πύθιον ὁκόσα οἱ εἴη χρήματα. ὁ δὲ εἶπε· „ὦ βα-
 „σιλεῦ, οὔτε σε ἀποκρύψω, οὔτε σκῆψομαι τὸ μὴ εἶδε-
 „ναι τὴν ἐμῶν οὐσίην, ἀλλ' ἐπιστάμενός τοι ἀτρε- 5
 „κέως καταλέξω. ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα σε ἐπυθόμην
 „ἐπὶ θάλασσαν καταβαίοντα τὴν Ἑλληνίδα, βουλό-
 „μενός τοι δοῦναι ἐς τὸν πόλεμον χρήματα, ἐξέμαθον,
 „καὶ εὖρον λογιζόμενος, ἀγυρίου μὲν δύο χιλιάδας εὐ-
 „σας μοι ταλάντων, χρυσίου δὲ τετρακοσίας μυριάδας 10
 „στατήρων Δαρικῶν, ἐπιθεύσας ἑπτὰ χιλιάδων. καὶ
 „τούτοισί σε ἐγὼ δωρέομαι· αὐτῷ δ' ἐμοὶ ἀπὸ ἀνδρα-
 29 „πρόδων τε καὶ γεωπεδίων ἀρκέων ἐστὶ βίος.“ Ὁ μὲν
 ταῦτα ἔλεγε· Ξέρξης δὲ ἡσθεὶς τοῖσι εἰρημένοις, εἶπε·
 „Ξεῖνε Λυδὲ, ἐγὼ ἐπεὶ τε ἐξῆλθον τὴν Περσίδα χώραν,
 „οὐδενὶ ἀνδρὶ συνέμιξα ἐς τόδε, ὅστις ἠθέλησε ξείνια

Miratus rex posterius hoc verbum, ipse deinde Py-
 thium interrogavit, *quantas possideret pecunias?*
 Et ille, *Rex, inquit, non te celabo, nec excusa-*
tione utar, nescire me meas facultates; sed bene
cognitas habens, adcurate tibi dicam. Nam simul
atque certior sum factus ad mare Graecum te
descendere, cupiens tibi ad bellum conferre pecu-
nias, inquisivi; rationeque initâ, reperi, esse mihi
argenti talenta bis mille, auri vero quadringentas
myriadas staterum Daricorum, minus septem mil-
libus. Atque has ego pecunias tibi do muneri: est
enim mihi ex mancipiis atque agris victus suffi-
ciens. (29.) His ab illo dictis Xerxes delectatus, re-
 spondit: *Hospes Lyde, ex quo ego Persicâ egressus*
sum terrâ, nullum adhuc, praeter te, hominem

- 5 „προθεῖναι στρατῶ τῷ ἐμῷ, οὐδὲ ὅστις ἐς ὅψιν τὴν ἐμὴν
 „καταστάς, αὐτεπαγγέλτος ἐς τὸν πόλεμον ἐμοὶ ἠθέ-
 „λησε συμβαλέσθαι χρήματα, ἔξω σεῦ. σὺ δὲ καὶ
 „ἐξείνισας μεγάλως στρατὸν τὸν ἐμὸν, καὶ χρήματα
 „μεγάλα ἐπαγγέλλεαι. σοὶ ὦν ἐγὼ ἀντὶ αὐτέων γέ-
 10 „ρα τοιαύτῃ δίδωμι· ξεινόν τε σε ποιῶμαι ἐμὸν, καὶ
 „τὰς τετρακοσίας μυριάδας τοι τῶν στατήρων ἀποπλή-
 „σω παρ' ἐμεωυτοῦ, δούς τὰς ἑπτὰ χιλιάδας· ἵνα μὴ
 „τοὶ ἐπιδέεες ἔωσι αἱ τετρακόσiai μυριάδες ἑπτὰ χι-
 „λιάδων, ἀλλ' ἢ τοὶ ἀπαρτιλογίῃ ὑπ' ἐμέο πεπληρω-
 15 „μένῃ. κέκτησό τε αὐτὸς τὰ περ αὐτὸς ἐκτίσας, ἐπί-
 „στασό τε εἶναι αἰεὶ τοιοῦτος· οὐ γάρ τοι ταῦτα ποιεῦν-
 „τι, οὔτε ἐς τὸ παρεόν, οὔτε ἐς χρόνον μεταμελήσει.“

Ταῦτα δὲ εἶπας, καὶ ἐπιτελέα ποιήσας, ἐπορεύετο 30 :

reperi, qui vellet hospitalia officia exercitui meo exhibere; nec qui meum in conspectum veniens, sua sponte pecunias mihi ad bellum conferendas offerret. Tu vero magnifice exercitum meum excepisti, et pecunias ingentes polliceris. Tibi ergo vicissim ego dona haecce tribuo: in meorum hospitum numero te repono, et quadringentas staterum myriades de meo tibi complebo, septem millia dono dans, ne tibi ad complendas quadringentas myriadas septem millia desint, sed solida atque integra ista tibi summa a me conficiatur. Perge vero possidere quae adquisivisti, ac scito semper talem te virum praestare: quod ubi feceris, neque nunc, nec in posterum te poenitebit.

(30.) His dictis, Xerxes, praestito promisso, ulte-

- αἰεὶ τὸ πρόσω. Ἀναυα δὲ καλεομένην Φρυγῶν πόλιν
 παραμβιβόμενος, καὶ λίμνην ἐκ τῆς ἄλης γίνονται,
 ἀπῖκετο εἰς Κολοσσάς, πόλιν μεγάλην Φρυγίης, ἐν τῇ
 Λύκος ποταμὸς εἰς χάσμα γῆς ἐσβάλλον ἀφανίζεται 5
 ἔπιτα διὰ σταδίων ὡς πέντε μάλιστα καὶ ἀναφανόμε-
 νος, ἐκιδδοῖ καὶ οὗτος εἰς τὸν Μαίανδρον. ἐκ δὲ Κολοσ-
 σέων ὁρμώμενος ὁ στρατὸς ἐπὶ τοὺς οὖρους τῶν Φρυ-
 γῶν καὶ τῶν Λυδῶν, ἀπῖκετο εἰς Κυδράρα πόλιν· ἐνθα
 στήλη καταπεπηγυῖα, σταθεῖσα δὲ ὑπὸ Κροῖσου, κα- 10
 31 ταμηνύει διὰ γραμμάτων τοὺς οὖρους. Ὡς δὲ ἐκ τῆς
 Φρυγίης ἐσέβαλε εἰς τὴν Λυδίην, σχιζομένης τῆς ὁδοῦ,
 καὶ τῆς μὲν εἰς ἀριστερὴν, ἐπὶ Καρίας Φερουσῆς, τῆς δὲ
 εἰς δεξιὴν, εἰς Σάρδεις, τῇ καὶ πορευομένῳ διαβῆναι τὸν
 Μαίανδρον ποταμὸν πᾶσα ἀνάγκη γίνεται, καὶ ἵεναι 5
 παρὰ Καλλάτηβον πόλιν, ἐν τῇ ἄνδρες δημοεργοὶ μέλι

r^{ius} progredi perrexit. Postquam Ana^{ua}, quod vo-
 catur, Phrygiae oppidum praeteriit, et lacum ex quo
 sal conficitur, *Colossas* pervenit, magnam Phrygiae
 urbem; in qua *Lycus* amnis in terrae voraginem in-
 eidens evanescit, ac deinde, postquam ex quinque fere
 stadiorum intervallo iterum comparuit, in Maean-
 drum et ipse influit. Colossis profectus exercitus, ad
 confinia Phrygiae Lydiaeque pervenit; ubi cippus in
 terram defixus, qui a Croeso positus est, inscriptis
 literis limites indicat. (31.) Ut ex Phrygia Lydiam
 intravit, ubi diverticulum est viarum, quarum al-
 tera, ad sinistram, versus Cariam fert, altera ad dex-
 tram Sardes; quam qui sequitur, eum omnino oportet
 Maeandrum fluvium traicere, et Callateb^{um} prae-
 terire oppidum, in quo pistores dulciarii ex myrica

525, 59.

ἐκ μυρίκης τε καὶ πυροῦ ποιεῦσι ταύτην ἰὼν ὁ Ξέρξης
 τὴν ὁδὸν, εὗρε πλατάνιστον, τὴν κάλλεος εἵνεκα δωρη-
 σάμενος κόσμῳ χρυσίῳ, καὶ μελεδωνῶ ἀθανάτῳ ἀνδρὶ
 10 ἐπιτρέψας, δευτέρῃ ἡμέρῃ ἀπίκητο εἰς τῶν Λυδῶν τὸ
 ἄστυ. Ἀπικόμενος δὲ εἰς Σάρδις, πρῶτα μὲν ἀπέ- 32
 πεμπε κήρυκας εἰς τὴν Ἑλλάδα, αἰτήσοντας γῆν τε
 καὶ ὕδωρ, καὶ προερέοντας δεῖπνα βασιλεῖ παρασκευά-
 ζειν· πλὴν οὔτε εἰς Ἀθήνας, οὔτε εἰς Λακεδαιμόνα ἀπέ-
 5 πεμπε ἐπὶ γῆς αἴτησιν, τῇ δὲ ἄλλῃ πάντῃ. τῶνδε δὲ
 εἵνεκα τὸ δεύτερον ἀπέπεμπε ἐπὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ· ὅσοι
 πρότερον οὐκ ἔδοσαν Δαρείῳ πέμψαντι, τούτους πάγ-
 χυ ἔδωκε τότε δείσαντας δάσειν· βουλόμενος ὦν αὐτὸ
 τοῦτο ἐκμαθεῖν ἀκριβῶς, ἔπεμπε. Μετὰ δὲ ταῦτα,
 10 παρσκευαζέτο ὡς ἐλῶν εἰς Ἀβυδον.

(tamarice) et tritico *mel* conficiunt: hac via iter fa-
 ciens Xerxes *platanum* reperit, quam ob speciei
 praestantiam aureo donavit ornatu, curamque eius
 viro ex immortalibus lecto mandavit: postero die in
 primariam Lydorum urbem pervenit. (32.) *Sardes*
 postquam Xerxes pervenit, praecones primum dimi-
 sit per Graeciam, qui terram et aquam postularent,
 edicerentque ut coenas pararent regi. Athenis atque
 Lacedaemone exceptis, in omnes alias Graeciae par-
 tes ad terram aquamque postulandam misit: quod
 quidem hac de caussa iterum fecit, quoniam, qui
 prius postulanti non dederant, eos nunc, metu ad-
 actos, utique daturos existimasset: hoc vero ipsum
 certo cogniturus, iterum misit. Deinde ad reliquum
 iter se comparavit, Abydum ducturus.

- 33 Οἱ δὲ ἐν ταύτῳ τὸν Ἑλλήσποντον ἐζεύγνυσαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην. ἔστι δὲ τῆς Χερσονήσου τῆς ἐν Ἑλλήσποντῳ, Σηστοῦ τε πόλιος μεταξὺ καὶ Μαδύτου, ἀκτὴ τραχὴ εἰς θάλασσαν κατήκουσα, Ἀβύδῳ καταπτόν· ἐνθα μετὰ ταῦτα, χρόνῳ ὕστερον οὐ πολὺ, ἐπὶ Ξανθίππου τοῦ Ἀρίφρονος στρατηγοῦ Ἀθηναίων, Ἀρταύκτην ἄνδρα Πέρσῃ λαβόντις Σηστοῦ ὑπαρχον, ζῶντα πρὸς σανίδα προσδιεπασσάλευσαν· ὃς καὶ ἐς τοῦ Πρωτισίλειω τὸ ἱὸν εἰς Ἐλαιοῦντα ἀγινόμενος γυναῖκα, ἀθέμιστα ἔρδεσκει. Ἐς ταύτην ὦν τὴν ἀκτὴν ἐξ Ἀβύδου ὀρμεώμενοι, ἐγεφύρουν τοῖσι προσεκείμετο, τὴν μὲν λευκολίνου Φοίνικες, τὴν δ' ἑτέραν τὴν βυβλίνην Αἰγύπτιοι. ἔστι δὲ ἑπτὰ στάδιοι ἐξ Ἀβύδου εἰς τὴν ἀπαντίον. Καὶ δὴ ἐζευγμένου τοῦ πόρου, ἐπιγενόμενος χει-

(33.) Interim, quibus negotium datum erat ut *Hellespontum ponte* iungerent ex Asia in Europam pertinente, perfecerant opus. Est autem Chersonesi ad Hellespontum ora in mare excurrens aspera inter Sestum urbem et Madytum, Abydo obversa: ubi deinde, haud ita multo post, Xanthippo Ariphronis filio praetore Atheniensium, captum Artayctem Persam, Sesti praefectum, vivum paxillis tabulae adfixum suspenderunt: qui in templum etiam Protesilai ductis mulieribus nefanda perpetrare consueverat.

(34.) Hanc igitur in oram ex Abydo tendentes, quibus imperatum id opus erat, *duo pontes* struxerunt; alterum Phoenices, rudentibus ex lino albo confectis; alterum Aegyptii, ex papyro. Sunt autem septem stadia ex Abydo ad oram oppositam. At iuncto ponte incidit ingens tempestas, quae rescidit omnia atque dis-

μὼν μέγας, συνέκοψέ τε ἐκεῖνα πάντα καὶ διέλυσε.
Ὡς δ' ἐπύθετο Ξέρξης, δεινὰ ποιούμενος, τὸν Ἑλλή- 35
σποντον ἐκέλευε τριηκοσίας ἐπικέσθαι μάστιγι πλη-
γὰς, καὶ κατεῖναι ἐς τὸ πέλαγος πεδέων ζευγος. ἤδη
δὲ ἤκουσα ὡς καὶ στιγέας ἅμα τούτοισι ἀπέπεμψε
5 στιζοντας τὸν Ἑλλήσποντον. ἐνετέλλετο δὴ ὧν ραπίζον-
τας, λέγειν βάββαρά τε καὶ ἀτάσθαλα· „Ω πικρὸν
„ὔδαρ, δεσπότης τοι δίκην ἐπιτιθεῖ τήνδε, ὅτι μιν ἡδίκη-
„σας, οὐδὲν πρὸς ἐκείνου ἄδικον παθόν. καὶ βασιλεὺς
„μὲν Ξέρξης διαβήσεται σε, ἣν τε σύ γε βούλῃ, ἣν τε
10 „μή. σοὶ δὲ κατὰ δίκην ἄρα οὐδεὶς ἀνθρώπων θύει,
„ὡς ἐόντι δολερῷ τε καὶ αἰλμυρῷ ποταμῷ.“ Τὴν τε δὴ
θάλασσαν ἐνετέλλετο τούτοις ζημιῶν, καὶ τῶν ἐπε-
στεώτων τῇ ζεύξει τοῦ Ἑλλησπόντου ἀποταμῆν τὰς κε-
φαλὰς. Καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐποίηον τοῖσι προσεκέετο 36

solvit. (35.) Quod ubi Xerxes rescivit, gravissime ferens, trecenta verbera flagellis infligi iussit Hellesponto, et compedum par in pelagus iniici : quin et memoratum audivi, praeter haec homines etiam misisse eum, qui stigmata inurerent Hellesponto. Imperavit certe, ut flagellis caedentes barbara haec et insana pronunciarent verba : *O amara aqua ! dominus tibi hanc poenam infligit, quod illum iniuriâ adfecisti, nihil mali ab ipso passa. Et traiciet te rex, sive volueris, sive nolueris. Merito autem nemo hominum tibi sacra facit, quippe doloso salsoque flumini.* Simul vero et mari has poenas iussit infligi, simulque capita amputari eorum, qui iungendo flumini fuerant praefecti. (36.) Et haec quidem iussa exsecuti sunt quorum triste hoc fuit offi-

αὕτη ἡ ἀχαρις τιμή. τὰς δὲ ἄλλοι ἀρχιτέκτονες ἐξεύ-
 γνυσαν ἐξεύγνυσαν δὲ ᾧδε. Πεντηκοντέρους καὶ τριή-
 ρεας συνθέντες, ὑπὸ μὲν τὴν πρὸς τοῦ Εὐξείνου Πόντου
 ἐξήκοντά τε καὶ τριηκοσίας, ὑπὸ δὲ τὴν ἑτέραν τεσσε- 5
 ρεσκαίδεκα καὶ τριηκοσίας, τοῦ μὲν Πόντου ἐπικαρσίας,
 τοῦ δὲ Ἑλλησπόντου κατὰ ῥέον, ἵνα ἀνακωχεύῃ τὸν τό-
 νον τῶν ὀπλων. συνθέντες δὲ, ἀγκύρας κατήκαν περι-
 μήκειας, τὰς μὲν πρὸς τοῦ Πόντου τῆς ἑτέρης, τῶν ἀνέ-
 μων εἵνεκεν τῶν ἔσωθεν ἐκπνεόντων, τῆς δὲ ἑτέρης τῆς 10
 πρὸς ἑσπέρης τε καὶ τοῦ Αἰγαίου, εὐρου τε καὶ νότου
 εἵνεκα. διέκπλοον δὲ ὑπόφαισιν κατέλιπον τῶν πεντη-
 κοντέρων καὶ [τριηρέων] τριχοῦ, ἵνα καὶ ἐς τὸν Πόντον

XXXVI. 6. τοῦ μὲν Πόντου. *Ap* τοῦ μὲν πόρου, *respectu tra-*
iectus. 1. 13. *τριηρέων ex conjectura adieci, quod vocab.*
abest vulgo edd. et mssis.

cium. Pontes autem deinde iunxerunt alii architecti,
 et hoc quidem modo iunxerunt. Colligatas actuarias
 quinquaginta remorum naves et triremes statuerunt,
 sub eo ponte qui Pontum Euxinum spectabat, nu-
 mero trecentas et sexaginta, sub altero vero quatuor-
 decim et trecentas; respectu Ponti quidem [*sive ad*
traiciendum quidem] obliquâ lineâ stantes, rectâ
 vero secundum Hellesponti cursum, ut ipse cursus
 intentionem sustineret rudentium. Ex navibus ita
 iunctis praelongas demiserunt ancoras; in eo quidem
 ponte, qui Pontum spectabat, ventorum caussâ ex in-
 teriore mari flantium; in altero vero, qui ad vesperam
 versus Aegaeum mare erat, euri atque noti caussâ.
 Inter actuarias noves autem [atque triremes] tribus

527, 16.

ἔχῃ ὁ βουλόμενος πλέειν πλοίοισι λεπτοῖσι, καὶ ἐκ τοῦ
 15 Πόντου ἔξω. ταῦτα δὲ ποιήσαντες, κατέτεινον ἐκ γῆς
 στρεβλοῦντες ὄνοισι ξυλίνοισι τὰ ὅπλα· οὐκέτι χωρὶς
 ἐκάτερα τάξαντες, ἀλλὰ δύο μὲν λευκολίνου δασάμε-
 νοι ἐς ἐκατέρην, τέσσαρα δὲ τῶν βυβλίνων παχύτης
 μὲν ἢ αὐτὴ καὶ καλλονὴ, κατὰ λόγον δὲ ἦν ἐμβριθέ-
 20 στερα τὰ λίνεα· τοῦ τάλαντον ὁ πῆχυς εἴλεε. Ἐπειδὴ
 δὲ ἐγεφυρώθη ὁ πόρος, κορμούς ξύλων καταπρίσαντες,
 καὶ ποιήσαντες ἴσους τῆς σχεδῆς τῶ εὐρεῖ, κόσμῳ ἐπε-
 τίθεσαν κατύπερθε τῶν ὅπλων τοῦ τόνου· θέντες δὲ ἐπε-
 ξῆς, ἐμβαῦτα αὐτὶς ἐπεζεύγνυν. ποιήσαντες δὲ ταῦτα,
 25 ὕλην ἐπεφόρησαν· κόσμῳ δὲ θέντες καὶ τὴν ὕλην, γῆν
 ἐπεφόρησαν· καταναΐξαντες δὲ καὶ τὴν γῆν, Φραγμὸν

in locis fenestram transitumque reliquerunt; ut in Pontum, qui vellet, minoribus navigiis intrare posset, et ex Ponto in mare exterius navigare. His factis, intenderunt rudentes, ligneis suculis ex continente eos torquentes: nec iam seorsim duo adhibuerunt rudentum genera, sed utrique ponti binos ex lino albo, quaternos vero ex papyro rudentes tribuerunt. Crassities quidem et species utriusque generis eadem erat; sed pro ratione multo firmiores erant linei rudentes, quorum cubitus talentum pendebat. Freto hac ratione iuncto, sectos arborum stipites, aequali latitudine cum ponte, super intentos rudentes ordine disposuerunt: atque ita continua serie dispositos denuo arcte inter se constrinxerunt. His deinde tignis ingesserunt sarmenta, et sarmentis ordine dispositis terram superne ingessere: denique, probe constipatâ

παύρυσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἵνα μὴ φοβέηται τὰ ὑποζύγια τὴν θάλασσαν ὑπερορῶντα, καὶ οἱ ἵπποι.

- 37 Ὡς δὲ τὰ τε τῶν γειφυρέων κατασκευάστος, καὶ τὰ περὶ τὸν Ἄθων, οἳ τε χυτοὶ περὶ τὰ στόματα τῆς διώρυχος, οἱ τῆς ῥηχίης εἵκεν ἐποιήθησαν, ἵνα μὴ πῖμπληται τὰ στόματα τοῦ ὀρύγματος, καὶ αὐτὴ ἡ διώρυξ παντελῶς πεποιημένη ἀγγελοῖς ἐνθαῦτα χειμερίσας, ἅμα τῷ ἔαρι παρεσκευασμένος ὁ στρατὸς ἐκ τῶν Σαρδίων ὠρμάτω ἐλθὼν εἰς Ἀβυδὸν. Ὡρμημένῳ δὲ οἱ ὁ ἥλιος ἐκλιπὼν τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδρην, ἀφανὴς ἦν, οὐτ' ἐπινεφέλων ἐόντων, αἰθρῆς τε τὰ μάλιστα· ἀντὶ ἡμέρας τε νύξ ἐγένετο. Ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τοῦτο τῷ Ξέρξῃ ἐπιμελὲς ἐγένετο· καὶ εἶρετο τοὺς μάγους τὸ θελοὶ προφαίνειν τὸ φάσμα. οἱ δὲ ἔφραζον ὡς „Ἑλλησι προδοκύνει ὁ θεὸς ἐκλείψιν τῶν πολιῶν“ λέγοντες „ἥλιον

umenta et equi conspecto desuper mari consternerentur.

(37.) Postquam et quae ad pontes spectant, et quae ad Athon, parata fuerunt, renunciatumque est et ipsam fossam penitus perfectam esse, et aggeres iuxta ostia fossae ducendos, ne maris aestus ostia compleret; tum vero, exacta hyeme, primo vere instructus exercitus *Sardibus* instituit *Abydum* proficisci. Iamque in eo erat ut iter ingrederetur, quum sol suâ in coelo sede relictâ *evanuit*, nullis nubibus obducto coelo, sed quam maxime sereno; et medio die nox exstitit. Quod ubi vidit animadvertitque *Xerxes*, curae ei haec res fuit; quaesivitque ex Magis quid significaret id prodigium. Responderunt Magi, *Graecis* significare Deum extinctionem urbium:

εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, σελήνην δὲ, σφέων.“ πυθό-
 15 μενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης, περιχαρὴς ἑὸν ἐποίεετο τὴν
 ἔλασιν. Ὡς δ' ἐξήλαυνε τὴν στρατιήν, Πύθιος ὁ Λυ- 38
 δὸς, καταρρώδηςας τὸ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ Φάσμα, ἐπαρ-
 θείς τε τοῖσι δωρήμασι, ἐλθὼν παρὰ Ξέρξεα, ἔλεγε
 τάδε· „ὦ δέσποτα, χρήσαις ἂν τι τεῦ βουλοίμην τυ-
 5 „χεῖν, τὸ σοὶ μὲν ἐλαφρὸν τυγχάνει εὖν ὑπουργῆσαι,
 „ἐμοὶ δὲ μέγα γενόμενον;“ Ξέρξης δὲ πᾶν μᾶλλον δο-
 κέων μιν χρήσειν ἢ τὸ ἐδεήθη, ἔφη τε ὑπουργήσῃν, καὶ
 διαγορεύειν ἐκέλευε ὅτεν δέοντο. ὁ δὲ, ἐπεὶ τε ταῦτα
 ἤκουσε, ἔλεγε θαρσύνσας τάδε· „ὦ δέσποτα, τυγχά-
 10 „νουςί μοι παῖδες ὄντες πέντε, καὶ σφεας καταλαμ-
 „βάνει πάντας ἅμα σοὶ στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα.
 „σὺ δὲ, ὦ βασιλεῦ, ἐμὲ ἐς τόδε ἡλικίης ἦκοντα οἰ-
 „κτίρας, τῶν μοι παίδων ἓνα παράλυσον τῆς στρα-

*dicentes, solem Graecis futura significare, Persis
 autem lunam. Quibus auditis laetus Xerxes educere
 copias coepit. (38.) Iamque egrediebatur, quum
 Pythius Lydus, metuens editum de coelo prodigium,
 et donis suis confusus, Xerxem adiens, haec dixit:
 Domine, gratificaturus-ne es quod mihi velim con-
 tingere; quod tibi leve est praestare, mihi vero per-
 magnum fuerit? Et Xerxes, quidquid potius, quam
 quod ille in animo habuit, petiturum eum ratus,
 praestiturum se ei, dixit; libereque, quae cuperet,
 promere iussit. Tum ille confidens, Domine, ait,
 sunt mihi quinque filii, quibus omnibus sors ob-
 titigit ut tecum in bellum adversus Graeciam pro-
 ficiantur. At tu, Rex, mei tam longe aetate pro-
 veotī miserere, unīque meorum filiorum, natu ma-*

- „τήης, τὸν προσβύτατον, ἵνα αὐτοῦ τε ἐμεῦ καὶ τῶν
 „χρημάτων ἢ μαλεδωνός· τοὺς δὲ τέσσαρας ἄγνυ ἄμα 15
 „σιωυτῶ· καὶ πρήξας τὰ νοεῖς, νοστήσειας ὀπίσω.“
- 39 Κάριτα τε ἐθυμώθη ὁ Ξέρξης, καὶ ἀμείβετο τοῖσδε·
 „ὦ κακὲ ἄνθρωπε, σὺ ἐτόλμησας, ἐμεῦ στρατευο-
 „μένου αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄγοντος παῖδας
 „ἐμούς· καὶ ἀδελφεούς καὶ οἰκίους καὶ φίλους, μῆσα-
 „σθαι περὶ σίο παιδός· ἐγὼ ἐμὸς δοῦλος, τὸν χρῆν παν- 5
 „οικίῃ αὐτῇ γυναικὶ συνέπεσθαι; εὖ νῦν τόδ' ἐξεπίστα-
 „δο, ὡς ἐν τοῖσι ὡσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκίει ὁ θυμός·
 „ὅς χρηστὰ μὲν ἀκούσας, τέρψιος ἐμπιπλέει τὸ σᾶμα·
 „ὑπεναντία δὲ τουτέοις ἀκούσας, ἀνοιδέει. ὅτε μὲν νῦν
 „χρηστὰ ποιήσας, ἕτερα τοιαῦτα ἐπηγγέλλεο, εὖεργε 10
 „σίῃσι βασιλῆα οὐ καυχῆσαι ὑπερβαλέσθαι· ἐπεὶ τε
 „δὲ ἐς τὸ ἀναιδέστερον ἐτρέπευ, τὴν μὲν ἀξίην οὐ λάμ-

ximo, remitte militiam; ut et mei et bonorum meorum curam gerat. Reliquos vero quatuor due tecum: et confectis rebus quas destinasti domum redeas! (39.) Cui vehementer iratus Xerxes his verbis respondit: O homo nequam! Quum ego ipse in bellum adversus Graeciam proficiscar, et filios meos et fratres et cognatos et amicos eodem ducam, tu tui filii ausus es facere mentionem, qui meus es servus, quem tota cum domo ipsâque uxore me sequi oportebat! Probe nunc hoc scito, in auribus hominum habitare animum; qui si bona audit, voluptate implet corpus; si contraria, indignatur. Igitur quum bene fecisti, et alia talia promisisi, non gloriaberis te regem beneficiis superasse: nunc vero, ubi ad impudentiam te conver-

529, 77.

„Ψεαι, ἐλάσσω δὲ τῆς αἰχῆς. σὲ μὲν γὰρ καὶ τοὺς τέσ-
 „σερας τῶν παίδων ῥύεται τὰ ξείνια· τοῦ δὲ ἐνός, τοῦ
 15 „περιέχει· μάλιστα, τὴν ψυχὴν ζημιώσεται.“ Ὡς δὲ
 ταῦτα ὑπεκρίνατο, αὐτίκα ἐκέλευε τοῖσι προσετέτακτο
 ταῦτα πρῆσσειν, τῶν Πυθίου παίδων ἐξευρόντας τὸν
 πρεσβύτατον, μέσον διαταμεῖν· διαταμόντας δὲ, τὰ
 ἡμίτομα διαθεῖναι, τὸ μὲν ἐπὶ δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, τὸ δὲ
 20 ἐπ’ ἀριστερά· καὶ ταύτῃ διεξιέναι τὸν στρατόν.

Ποισάντων δὲ τούτων τοῦτο, μετὰ ταῦτα διεξήγε δ 40
 στρατός. Ἡγέοντο δὲ πρῶτοι μὲν οἱ σκευοφόροι τε καὶ
 τὰ ὑποζύγια· μετὰ δὲ τούτους, στρατὸς παντοίων ἐθνέων
 ἀναμιξ, οὐ διακεκριμένοι. τῇ δὲ ὑπερημίσεις ἔσαν, ἐν-
 5 θαῦτα διελέλειπτο· καὶ οὐ συνέμισγον οὔτοι βασιλεῖ.
 Προηγύντο μὲν δὴ ἱππῶται χίλιοι, ἐκ Περσέων πάν-
 των ἀπολελεγμένοι· μετὰ δὲ, αἰχμοφόροι χίλιοι, καὶ

*tisti, non tu quidem pro merito, sed minora quam
 pro merito accipies. Te enim et quatuor ex tuis
 filiis servant hospitalia munera: unius vero, qui
 tibi prae caeteris cordi est, vitâ mulctaberis.* Hoc
 dato responso, protinus his, quorum negotium erat
 talia exsequi, imperavit, ut perquisitum maximum
 natu Pythii filium discinderent medium, discissique
 corporis dimidium ad dextram viae, dimidium ad
 sinistram disponderent; utque illac transiret exercitus.

(40.) His ita perfectis, transiit deinde agmen. Et
 praecedebant quidem iumenta cum impedimentis;
 aequabanturque copiae ex omnibus nationibus con-
 tractae, promiscue incedentes, non discretae; nu-
 mero ultra dimidium exercitus. Deinde intererat
 intervallum: nec enim hi cum rege miscebantur. Re-

οὗτοι ἐκ πάντων ἀπολελεγμένοι, τὰς λόγχας κάτω
 εἰς τὴν γῆν τρέψαντες· μετὰ δὲ, ἱροὶ Νισαῖοι καλεούμε-
 νοι ἵπποι δέκα, κακοσμημένοι ὡς κάλλιστα. Νισαῖοι 10
 δὲ καλέονται ἵπποι ἐπὶ τοῦδε. ἔστι πεδίον μέγα τῆς
 Μηδικῆς τῷ ὀνόματι ἔστι Νισαίων· τοὺς ὧν δὴ ἵππους
 τοὺς μεγάλους φέρει τὸ πεδίον τοῦτο. ὅπισθε δὲ τούτων
 τῶν δέκα ἵππων, ἄρμα Διὸς ἱρὸν ἐπετέτακτο, τὸ ἵπ-
 ποι μὲν εἶλκον λευκοὶ ὀκτώ· ὅπισθε δὲ τῶν ἵππων εἶπε 15
 το περὶ ἡνίοχος, ἐχόμενος τῶν χαλινῶν· οὐδεὶς γὰρ δὴ
 ἐπὶ τοῦτον τὸν θρόνον ἀνθρώπων ἀναβαίνει. τούτου δὲ
 ὅπισθεν αὐτὸς Ξέρξης ἐπ' ἄρματος ἵππων Νισαίων
 παραβέβηκε δὲ οἱ ἡνίοχος, τῷ ὀνόματι ἦν Πατιράμ-
 41 φης, Ὀτάνει παῖς, ἀνδρὸς Πέρσιω. Ἐξήλασε μὲν 20
 δὴ οὕτω ἐκ Σαρδίων Ξέρξης· μετεκβαίνεσκε δὲ, ὅκως
 μιν ὁ λόγος αἰρετοί, ἐκ τοῦ ἄρματος εἰς ἀρμάμαξαν.

gem vero praecedebant mille equites ex cunctis Persis selecti: dein mille hastati, ipsi quoque ex omnibus selecti, deorsum in terram versis lanceis incedentes: post hos sacri *Nisaei* (qui vocantur) equi decem, quam pulcerrime ornati. *Nisaei* autem vocantur hi equi ab amplo Mediae campo, cui nomen *Nisaeus*, in quo grandes illi equi gignuntur. Hos decem equos sequebatur sacer Iovis currus, quem octo trahebant candidi equi; et pone pedibus incedebat auriga, frena tenens: hanc enim sedem nemo mortalium conscendit. Post hunc ipse Xerxes vehebatur curru equis *Nisaeis* iuncto: et a latere incedebat auriga, cui nomen *Patirāmphe*s, *Otanis* filius Persae. (41.) Hoc modo *Sardibus* egressus est *Xerxes*: de curru autem descendens, quoties commodum ei videretur, in carpentum (*harmamaxam*) transibat. Post illum erant

αὐτοῦ δὲ ὅπισθεν αἰχμοφόροι, Περσέων οἱ ἀριστοὶ τε
 5 καὶ γενναιότατοι, χίλιοι, κατὰ νόμον τὰς λόγχας
 ἔχοντες. μετὰ δὲ, ἵππος ἄλλη χιλίῃ ἐκ Περσέων ἀπο-
 λελεγμένη· μετὰ δὲ τὴν ἵππον, ἐκ τῶν λοιπῶν Περ-
 σέων ἀπολελεγμένοι μύριοι. οὗτος πεζὸς ἦν· καὶ τούτων
 χίλιοι μὲν ἐπὶ τοῖσι δόρασι ἀντὶ τῶν σαυρωτήρων ροαῖς
 10 εἶχον χρυσέας, καὶ περίξ συνεκλήϊον τοὺς ἄλλους· οἱ
 δὲ εἰνακισχίλιοι ἐντὸς τούτων ὄντες, ἀργυρέας ροαῖς
 εἶχον. εἶχον δὲ χρυσέας ροαῖς καὶ οἱ εἰς τὴν γῆν τρέ-
 ποντες τὰς λόγχας, καὶ μῆλα οἱ ἀγχιστα ἐπόμενοι
 Ξέρξῃ. τοῖσι δὲ μυρίοισι ἐπετέτακτο ἵππος Περσέων
 15 μυρίῃ. μετὰ δὲ τὴν ἵππον διελέλειπτο καὶ δύο σταδίους,
 καὶ ἔπειτα ὁ λοιπὸς ὄμιλος ἦε ἀναμίξ. Ἐποιέετο δὲ 42
 τὴν ὁδὸν ἐκ τῆς Λυδίας ὁ στρατὸς ἐπὶ τε ποταμὸν Καί-
 κων καὶ γῆν τὴν Μυσίην· ἀπὸ δὲ Καίικου ὁρμεώμενος,

hastati mille, fortissimi nobilissimique Persarum,
 erectas lanceas tenentes: deinde alii mille equites ex
 Persis selecti: et post equites, peditum decem millia
 e reliquis Persis selectorum; quorum mille in hastis,
 pro imis cuspidibus, aurea habebant mala punica,
 et reliquos circumcirca includebant; novies mille
 vero, qui intra hos erant, argentea mala punica ha-
 bebant. Aurea vero mala punica habebant etiam illi,
 qui lanceas in terram conversas tenebant; et poma
 aurea hi, qui Xerxem proxime sequebantur. Post
 decies mille pedites locati erant equitum Persa-
 rum decem millia. Tum post equitatum hunc inter-
 vallum erat duorum utique stadiorum; ac deinde re-
 liquae copiae promiscue incedebant. (42.) Iter au-
 tem ex Lydia dirigebat agmen ad Caicum fluvium

Κάνης ὅρος ἔχων ἐν ἀριστερῇ, διὰ τοῦ Ἀταρνεὸς εἰς Κα-
 ρύην πόλιν. ἀπὸ δὲ ταύτης διὰ Θήβης πεδίου ἐπο- 5
 ρεύετο, Ἀτραμύττειόν τε πόλιν καὶ Ἀντανδρον τὴν Πε-
 λασγίδα παραμιβόμενος. τὴν Ἴδην δὲ λαβὼν εἰς ἀρι-
 στερὴν χεῖρα, ἥτις εἰς τὴν Ἰλιάδα γῆν. καὶ πρῶτα μὲν
 οἱ ὑπὸ τῇ Ἴδῃ νύκτα ἀναμύναντι βρονταί τε καὶ πρη-
 στῆρες ἐπιεσπίπτουσι, καὶ τινα αὐτοῦ ταύτῃ συχρὸν 10
 43 ὄμιλον διέφθειραν. Ἀπικομένου δὲ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ
 τὸν Σκάμανδρον· ὃς πρῶτος ποταμῶν, ἐπεὶ τε ἐκ Σαρ-
 δίων ὀρμηθέντες ἐπεχείρησαν τῇ ὁδῷ, ἐπέλυσε τὸ ρέ-
 θρον, οὐδ' ἀπέχρησε τῇ στρατιῇ τε καὶ τοῖσι κτήνεσι
 πινόμενος· ἐπὶ τούτῳ δὲ τὸν ποταμὸν ὡς ἀπίκητο Ξέρ- 5
 ξης, εἰς τὸ Πριάμου Πέργαμον ἀνέβη, ἡμέρον ἔχον
 θεήσασθαι. θεησάμενος δὲ, καὶ πυθόμενος κείνων ἑκα-
 στα, τῇ Ἀθηναίῃ τῇ Ἰλιάδι ἔθυσσε βοῦς χιλίας· χροάς

et in terram Mysiam: tum a Caico profectum, Canae montem a sinistra habens, per Atarneum ad Carinam urbem. Ab hac dein per Thebae campum iter fecit, Atramyttium urbem et Antandrum Pelasgicam praetergrediens. Tum Idam a laeva habens, Iliacam terram intravit. Ibi primum ei, sub Ida noctem agenti, ingruentia tonitrua et fulmina haud exiguum hominum numerum occiderunt. (43.) Postquam ad Scamandrum pervenit agmen; quem fluviorum primum, ex quo Sardibus profecti iter ingressi sunt, aqua destituit, nec ad bibendum exercitui iumentisque suffecit; ad hunc igitur fluvium postquam Xerxes pervenit, in Priami Pergamum adscendit, spectandi loci cupidus: quem ubi contemplatus est, et singula percontatus, Minervae Iliacae mille macta-

δὲ αἱ μάγοι τοῖσι ἥρωσι ἐχέαντο. ταῦτα δὲ ποιησάμε-
 10 νοῖσι, νυκτὸς φόβος ἐς τὸ στρατόπεδον ἐνέπεσε. ἅμα
 ἡμέρῃ δὲ ἐπορεύετο ἐνθεῦτεν, ἐν ἀριστερῇ μὲν ἀπέρχων
 Ῥοίτειον πόλιν καὶ Ὀφρύνειον, καὶ Δάρδανον, ἥπερ δὴ
 Ἀβυῶν ὁ μούρος ἐστὶ ἐν δεξιῇ δὲ, Γέργιθας Τευκρούς.
 Ἐπεὶ δ' ἐγένοντο ἐν Ἀβυῶν, ἠθέλησε Ξέρξης ἰδέ- 44
 σθαι πάντα τὸν στρατὸν. καὶ, προεπεποιήτο γὰρ ἐπὶ
 κολωνοῦ ἐπίτηδες αὐτῷ ταύτῃ προεξέδρη λίθου λευκοῦ.
 ἐποίησαν δὲ Ἀβυθῆνοι, ἐντειλαμένου πρότερον βασιλῆος.
 5 ἐνθαῦτα ὡς ἔζετο, κατορῶν ἐπὶ τῆς ἡϊόνος, ἐθνεῖτο καὶ
 τὸν πεζὸν καὶ τὰς νέας· θηγόμενος δὲ, ἡμέρῃ τῶν νεῶν
 ἀμίλλαν γινομένην ἰδέσθαι. ἐπεὶ δ' ἐγένετό τε καὶ ἐνί-
 κων Φοίνικες Σιδῶνιοι, ἥσθη τε τῇ ἀμίλλῃ καὶ τῇ στρα-
 τῇ. Ὡς δὲ ἄρα πάντα μὲν τὸν Ἑλλήσποντον ὑπὸ 45

vit boves, et heroibus Magi inferias optulerunt. Qui-
 bus peractis, noctu terror castra invasit, Prima dein
 luce inde profecti, a sinistra reliquerunt Rhoeteum
 urbem et Ophryneum et Dardanum, quae est Abydo
 contermina; a dextra vero Gergithas Teucros.

(44.) *Abydum* postquam pervenerunt, voluit ibi
Xerxes universum oculis lustrare exercitum. Et de
 industria ibi in tumulto praeparata ei erat sedes sub-
 limis ex candido marmore; quam Abydeni iussu
 regis prius extruxerant. Ibi igitur sedens, et deor-
 sum secundum oram prospiciens, contemplatus est
 et pedestrem exercitum et naves: quas dum contem-
 platur, incessit eum cupido certamen navale spe-
 ctandi. Quod ubi ei editum est spectaculum, in quo
 vicere Phoenices Sidonii, laetatus est et certamine et
 exercitu. (45.) Conspiciens autem universum *Hel-*

τῶν νῶν ἀποκακρυμμένον, πάσας δὲ τὰς ἀκτὰς καὶ
 τὰ Ἀβυδηῶν πεδία ἐπίπλεα ἀνθρώπων, ἐνθαῦτα Ξέρ-
 46 ξης ἐωυτὸν ἐμακάρισε· μετὰ δὲ τοῦτο, ἐδάκρυσε. Μα-
 θὼν δὲ μιν Ἀρτάβανος ὁ πάτριος, ὃς τὸ πρῶτον γνώ-
 μην ἀπέδεδέξατο ἐλευθέρως, οὐ συμβουλευὼν Ξέρῃ στρα-
 τιῦσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· οὗτος ἂν ἦρ Φρασθεὺς Ξέρ-
 ξια δακρύσαντα, εἶρετο τάδε· „ὦ βασιλεῦ, ὡς πολὺ 5
 „ἀλλήλων κεχωρισμένα ἐργάσαιο νῦν τε καὶ ὀλίγω
 „πρότερον; μακαρίσας γὰρ σεαυτὸν, δακρύεις.“ Ὁ δὲ
 εἶπε· „Ἐσῆλθε γάρ με λογισάμενον κατοικτεῖραι ὡς
 „βραχύς εἴη ὁ πᾶς ἀνθρώπινος βίος, εἰ ταυτέων γε,
 „εὐόντων τοσούτων, οὐδεὶς ἐς ἑκατοστὸν ἔτος περιέσται.“ 10
 Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· „Ἔτερα τούτου παρὰ τὴν ζῶν
 „πεπόνθαμεν οἰκτρότερα. ἐν γὰρ οὕτω βραχεῖ βίῳ οὐ-

*lespontum navibus suis coopertum, et oram omnem
 et campos Abydenorum hominibus repletos, beatum
 se Xerxes praedicavit: haud multo post vero lacry-
 mas fudit. (46.) Quod ubi animadvertit Artabanus,
 avunculus eius, qui prius libere dixerat sententiam,
 hortatusque eum erat ne expeditionem in Graeciam
 susciperet; hic vir, lacrymantem intelligens Xerxem,
 his verbis eum est adlocutus: Quam longe inter se
 diversa, Rex, fecisti nunc et paulo ante! modo
 beatum te praedicasti; nunc lacrimas fundis. Cui
 ille: Subiit namque me humanam sortem miserari,
 reputantem quam brevis sit universa hominis vita;
 quandoquidem horum, tot numero hominum, nul-
 lus in centesimum annum superfuturus est. Re-
 ponens Artabanus ait: Alia hoc etiam miserabi-
 liora nobis in vitae cursu accidunt. Etenim nemo*

„δεις οὕτω ἄνθρωπος ἐὼν εὐδαίμων πέφυκε, οὔτε του-
 „τέων, οὔτε τῶν ἄλλων, τῷ οὐ παραστήσεται πολλά-
 15 „κίς, καὶ οὐκί ἅπαξ, τεθνάναι βούλεσθαι μᾶλλον ἢ
 „ζῶειν. αἱ τε γὰρ συμφοραὶ προσπίπτουσai, καὶ αἱ
 „νοῦσοι συνταράσσουσai, καὶ βραχὺν ἐόντα, μακρὸν
 „δοκέειν εἶναι ποιεῦσι, τὸν βίον. οὕτω ὁ μὲν θάνατος,
 „μοχθηρῆς εἰσῆς τῆς ζῆς, καταφυγὴ αἰρετατάτη τῷ
 20 „ἀνθρώπῳ γέγονε· ὁ δὲ θεὸς, γλυκὺν γεύσας τὸν αἰῶ-
 „να, Φθονερός ἐν αὐτῷ εὐρίσκεται ἐὼν.“ Ξέρξης δὲ 47
 „αἰμίβετο λέγων· „Ἀρτάβανε, βιοτῆς μὲν νῦν ἀνθρώ-
 „πῆς πέρι, εἰσῆς τοιαύτης οἶην περ σὺ διαιρέεαι εἶναι,
 „παυσώμεθα, μὴδὲ κακῶν μεμνέμεθα, χρηστὰ ἔχον-
 5 „τες πρήγματα ἐν χερσὶ. Φράσον δέ μοι τόδε. εἴ τοι
 „ἡ ὄψις τοῦ ἐνυπνίου μὴ ἐναργῆς οὕτω ἐφάνη, εἶχες αὖ

hominum, nec ex horum numero, nec ex aliorum,
ita felix natus est, cui in tam brevi vita non usu
venturum sit idemtidem, nedum semel, ut mori
malit quam vivere. Incidentes enim calamitates,
et morbi nos perturbantes, faciunt ut vita, quan-
tumvis brevis sit, praelonga nobis videatur. Itaque
mors, quando molesta est vita, optatissimum re-
fugium fit homini: deus vero, postquam dulcem
nobis gustandam dedit vitam, dum illā fruimur,
invidus esse reperitur. (47.) Respondit Xerxes:
Artabane, est vitae humanae conditio talis, qua-
lem tu significas: sed omittamus nunc de hac re
disserere, neque malorum meminerimus, quum lae-
tas res prae manibus habeamus! Dic mihi vero
hoc. Nisi nocturna illa visio tibi ita manifesta
adparuisset, pristinam-ne teneres sententiam, hor-

„τὴν ἀρχαίην γνώμην, οὐκ εἶναι με στρατεύεσθαι ἐπὶ
 „τὴν Ἑλλάδα, ἢ μετέσθης αἶν; Φέρε μοι τοῦτο ἀντι-
 „κείως εἰπέ.“ Ὁ δὲ ἀμείβετο λέγων· „ὦ βασιλεῦ,
 „οἷσιν μὲν ἡ ἐπιφανῆσα τοῦ ὀπίρου, ὡς βουλόμεθα 10
 „ἀμφοτέρω, τελευτήσῃ. ἐγὼ δ' ἔτι καὶ εἰς τόδε δαίμα-
 „τός εἰμι ὑπόπλεος, οὐδ' ἐντὸς ἐμιαυτοῦ· ἄλλα τε
 „πολλὰ ἐπιλεγόμενος, καὶ δὴ καὶ ἐρέων τοι δύο τὰ μέ-
 48 „γιστα πάντων εἶντα πολεμιώτατα.“ Ξέρξης δὲ πρὸς
 ταῦτα ἀμείβετο τοῖσδε· „Δαιμόνιε ἀνδρῶν, κοῖα ταῦ-
 „τα λέγεις εἶναι δύο μοι πολεμιώτατα; κότερά τοι ὁ
 „πρὸς μαμπτός κατὰ τὸ πλῆθός ἐστι, καὶ τὸ Ἑλληνι-
 „κὸν στρατεύμα φαίνεται πολλαπλήσιον ἕσσεσθαι τοῦ 5
 „ἡματέρου; ἢ τὸ ναυτικὸν τὸ ἡμέτερον λαΐψεσθαι τοῦ
 „ἐκείνων; ἢ καὶ συναμφοτέρα ταῦτα; εἰ γάρ τοι ταῦτη
 „ἐνδεέστερα φαίνεται εἶναι τὰ ἡμέτερα πρήγματα,

*larerisque me, ne Graeciae inferam bellum, an
 deseruisses istam sententiam? Agedum, aperte
 hoc mihi dicito! Et ille: Rex, inquit, visio illa,
 quae mihi per insomnium adparuit, eum habeat
 exitum, quem uterque nostrum cupimus! Ego
 vero usque adhuc timoris plenus sum, nec satis
 mei compos, quum alia multa reputans, tum duas
 res maximas videns tibi maxime contrarias. (48.)
 Tum Xerxes, O vir mirifice! inquit, quaeenam haec
 duo ais mihi maxime contraria? Utrum pede-
 strium copiarum non satis tibi placet numerus,
 existimasque Graecum exercitum nostro longe
 fore copiosiore? an navales nostras copias co-
 piis illorum fore inferiores? an utrumque horum?
 Nam, si hac parte parum sufficientes iudicas no-*

„στρατοῦ ἂν ἄλλου τις τὴν ταχίστην ἀγέσιν ποιῶτα.“
 Ὁ δ' ἀμείβετο λέγων· „ὦ βασιλεῦ, οὔτε στρατὸν 49
 „τοῦτον ὅστις γε σύνεσιν ἔχει, μέμφοιτ' ἂν, οὔτε τῶν
 „νεῶν τὸ πλῆθος· ἦν τε πλεῦνας συλλέξης, τὰ δύο τοι, (1)
 „τὰ λέγω, πολλῶ ἔτι πολεμιώτερα γίνεται. τὰ δὲ δύο
 5 „ταῦτα, ἔστι γῆ τε καὶ θάλασσα. οὔτε γὰρ τῆς θα-
 „λάσσης ἐστὶ λιμὴν τοσοῦτος οὐδαμῶδι, ὥς ἐγὼ εἰκά-
 „ζω, ὅστις ἐγειρομένου χειμῶνος, δεξάμενός σευ τοῦτο
 „τὸ ναυτικόν, φερέγγυος ἔσται διασωῶσαι τὰς νέας. καὶ
 „τοι οὐκ ἓνα αὐτὸν δεῖ εἶναι τὸν λιμένα, ἀλλὰ παρὰ
 10 „πᾶσαν τὴν ἡπειρόν, παρ' ἣν δὴ κομίεαι. οὐκ ἂν δὴ ἐόν-
 „των τοι λιμένων ὑποδεξίων, μάθε ὅτι αἱ συμφοραὶ
 „τῶν ἀνθρώπων ἀρχοῦσι, καὶ οὐκ ὄνθρωποι τῶν συμ-
 „φορέων. Καὶ δὴ, τῶν δύο τοι τοῦ ἐτέρου εἰρημένου, (2) 49

stros adparatus, celerrime aliae contrahi copiae poterunt. (49.) Tum Artabanus, Rex, inquit, neque in exercitus huius numero, neque in navium copia, quisquam sanae mentis homo aliquid desideraverit. (49. 1.) Quin etiam, si plures contraheres copias, multo magis tibi duo illa, quae dico, contraria forent. Sunt autem haec duo, terra et mare. Nec enim in mari usquam, ut ego coniicio, tam spatiosus portus est, qui, coorta tempestate, capere tuam classem, et tutas praestare naves possit. Atqui non modo unum talem oportet esse portum; sed in quaque continente, quam classis tua praetervehetur, esse talem oportet. Igitur quum idoneos non habeas portus, memento homines in potestate esse casuum fortunae, non casus fortunae in potestate hominum. (49. 2.) Postquam

„τὸ ἕτερον ἔρχομαι ἐρίαν. γῇ δὲ πολεμῇ τῇδε τοι κα-
 „τίσται· εἰ ἐθέλοι τοι μηδὲν ἀντίξουν καταστήναι, 15
 „τοσούτω τοι γίνεται πολεμιοτέρη, ὅσῳ ἂν προβαίνης
 „ἐκαστέρῳ, τὸ πρόσσω αἰεὶ κλαπτόμενος· εὐπρηξίης γὰρ
 „οὐκ ἔστι ἀνθρώποισι οὐδεμὴ πληθώρα. καὶ δὴ τοι, ὥς
 „οὐδενὸς ἐναντιωμένου, λέγω τὴν χώραν, πλεῦνα ἐν
 „πλεῦνι χρόνῳ γινομένην, λιμὸν τέξεσθαι. Ἄνὴρ δὲ 20
 „οὕτω ἂν εἴη ἄριστος, εἰ βουλευόμενος μὲν, ἀρρωδέει,
 „πᾶν ἐπιλεγόμενος πείσεσθαι χρῆμα, ἐν δὲ τῷ ἔργῳ
 50 „θρασὺς εἴη.“ Ἀμαίβεται Ξέρξης τοῖσδε· „Ἄρτά-
 „βαι, οἰκότης μὲν σύ γε τούτων ἕκαστα διαφείσαι·
 „ἀτὰρ μήτε πάντα φοβέο, μήτε πᾶν ὁμοίως ἐπιλέ-
 (1) „γεο. Εἰ γὰρ δὴ βούλοιο ἐπὶ τῷ αἰεὶ ἐπισφερομένῳ
 „πρήγματι τὸ πᾶν ὁμοίως ἐπιλέγεσθαι, ποιήσεις ἂν 5

unum ex duobus illis exposui, nunc alterum dicam.
Terra nempe tibi ita contraria est, ut, si nihil
fuerit quod tibi obstet, tanto magis illa futura sit
contraria, quando longius progredieris, impru-
dens ulterius semper abreptus; nam felicitatis
nulla hominibus satietas est. Igitur, hoc posito
nihil tibi obstare, terram dico, quum procedente
tempore ulterius semper progredieris, famem tibi
esse adlaturam. At vir ita demum optime rebus
suis consuluerit, si in deliberando quidem, quid-
libet sibi accidere posse reputans, extimescat, in
re autem agenda fortis atque audax fuerit. (50.)
Respondit Xerxes his verbis: Artabane! Recte tu
quidem haec singula disputas: at neque omnia ex-
timesce, neque omnia pariter animo volve! (50. 1.)
Nam si in quaque re proposita omnia animo vol-

„οὐδαμᾶ οὐδέν· κρέσσον δὲ, πάντα θαρσύνοντα, ἤμισυ
 „τῶν δεινῶν πάσχειν μᾶλλον, ἢ πᾶν χρῆμα προδει-
 „μαίνοντα, μηδαμᾶ μηδὲν παθεῖν. εἰ δὲ ἐρίζων πρὸς
 „πᾶν τὸ λεγόμενον, μὴ τὸ βέβαιον ἀποδέξεις, σφαλ-
 10 „λεσθαι ὀφείλεις ἐν αὐτοῖσι ὁμοίως καὶ ὁ ὑπεναντία
 „τούτοις λέξας. τοῦτο μὲν νυν ἐπίσης ἔχει. εἰδέναι δὲ
 „ἄνθρωπον ὄντα, ὅπως χρῆ, τὸ βέβαιον, δοκέω μὲν οὐ-
 „δαμῶς. τοῖσι τοίνυν βουλομένοις ποιέειν, ὡς τὸ ἐπί-
 „παν φιλέει γίνεσθαι τὰ κέρδεα· τοῖσι δὲ ἐπιλεγόμε-
 15 „νοῖσι τε πάντα καὶ ὀκνεῦσι, οὐ μάλα ἐθέλει. Ὅρας 50
 „τὰ Περσέων πρήγματα ἐς ὃ δυνάμιος προκεχώρηκε, (2)
 „εἰ τοίνυν ἐκείνοι οἱ πρὸ ἐμεῦ γενομένοι βασιλῆες γνώ-
 „μησι ἐχρέοντο ὁμοίῃσι καὶ σὺ, ἢ μὴ χρεόμενοι γνώ-
 „μησι τοιαύτησι, ἄλλους συμβούλους εἶχον τοιούτους,

L. 12. ὅπως χρῆ ex coniect. Vulgo libri omnes πῶς χρῆ τὸ βέβ.

vere, quae incidere possunt, volueris, nihil umquam efficies: melius est autem, cuncta fidenter adgrediendo, dimidium pati incommodorum; quam omnia timentem, nihil umquam pati. Porro, si adversus omnia quae dicuntur contendens, nihil tamen certi ipse promissis, labi in his pariter debes atque is qui contraria dixit. Hoc quidem igitur perinde est. Certam autem veri cognitionem, qualem oportebat, habere mortalem puto neminem. Itaque, qui agere volunt, hos plerumque sequi amat successus: qui vero omnia reputantes cunctantur, nihil proficiunt. (50. 2.) Vides res Persarum quousque potentiae creverint. Quod si igitur reges illi, qui ante me fuerunt, in ea fuissent sententia qua tu es, aut si, quum aliter quidem ipsi sensis-
Herod. T. III. P. I.

„οὐκ ἂν κοτε εἶδες αὐτὰ ἐς τοῦτο προελθόντα· νῦν δὲ 20
 „κινδύνους ἀναρρίπτεοντες, ἐς τοῦτό σφρα προηγάγοντα.
 „μεγάλα γὰρ πρήγματα μεγάλοισι κινδύνοισι ἐθέλει
 „καταιρῆσθαι. Ἡμεῖς τοίνυν, ὁμοιούμενοι κείνοισι, ὥρην
 „τε τοῦ ἔτεος καλλίστην πορευόμεθα, καὶ καταστρε-
 „ψάμενοι πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, νοστήσομεν ὀπίσω, οὔτε 25
 „λιμῶ ἐντυχόντες οὐδαμόθι, οὔτε ἄλλο ἄχαρι παθόν-
 „τες οὐδέν. τοῦτο μὲν γὰρ, αὐτοὶ πολλὴν φορβὴν φερό-
 „μενοι πορευόμεθα· τοῦτο δὲ, τῶν ἂν κου ἐπιβέωμεν
 „γῆν καὶ ἔθνος, τούτων τὸν σῆτον ἔχομεν· ἐπ' ἀροτῆρας
 51 „δὲ, καὶ οὐ νομάδας, στρατευόμεθα ἄνδρας.“ Λέγει 30
 „Ἀρτάβανος μετὰ ταῦτα· „ὦ βασιλεῦ, ἐπὶ τε
 „ἀρρωδέειν οὐδὲν ἑᾶς πρῆγμα, σὺ δὲ μευ συμβου-
 „λίην ἐνδεῖσαι ἀναγκαίως γὰρ ἔχει περὶ πολλῶν πρη-

sent, secuti essent consilium hominum tui simi-
lium, nequaquam videres res eorum in hoc fasti-
gium evectas: nunc illi, periculorum aleam sub-
eundo, huc eas evexere. Magna enim potentia non
nisi magnis periculis everti potest. Nos igitur, il-
lorum facta aemulantes, optimo anni tempore iter
sumus ingressi: et subactâ universâ Europâ do-
num revertemur, nec famem usquam passi, nec
aliud quidquam triste experti. Nam et commeatū
affatim instructi iter facimus, et, quaecumque
in terram, quemcumque ad populum pervenimus,
huius re frumentaria utemur: nec enim nomadi-
bis hominibus, sed aratoribus, facimus bellum.
 (51.) Post haec Artabanus: Rex! inquit, Quoniam
 nullam rem nos sinis extimescere, tu tamen meum
 admitte consilium: nam, ubi de multis rebus agi-

- 6 „γμάτων πλεῦνα λόγον ἐκτεῖναι. Κῦρος ὁ Καμβύσιος
 „Ἰωνίην πᾶσαν, πλὴν Ἀθηναίων, κατεστρέψατο δασ-
 „μοφόρον εἶναι Πέρσῃσι. τούτους ὦν τοὺς ἄνδρας συμ-
 „βουλεύω τοι μηδεμιῇ μηχανῇ ἄγειν ἐπὶ τοὺς πατέρας·
 „καὶ γὰρ ἀνευ τούτων οἰοί τε εἶμὲν τῶν ἐχθρῶν κα-
 10 „τυπέστεροι γίνεσθαι. ἢ γὰρ σφεας, ἣν ἔπωνται, δεῖ
 „ἀδικωτάτους γίνεσθαι, καταδουλουμένους τὴν μητρό-
 „πολιν, ἢ δικαιοτάτους, συνελευθερύντας. ἀδικώτατοι
 „μὲν νυν γινόμενοι, οὐδὲν κέρδος μέγα ἡμῶν προσβάλ-
 „λουσι· δικαιοτάτοι δὲ γινόμενοι, οἰοί τε δηλήσασθαι
 15 „μεγάλως τὴν σὴν στρατιὴν γίνονται. Ἐς θυμὸν ὦν
 „βαλεῦ καὶ τὸ παλαιὸν ἔπος, ὡς εὖ εἴρηται, τὸ μὴ
 „ἅμα ἀρχῇ πᾶν τέλος καταφαίνεσθαι.“ Ἀμείβε- 5x
 ται πρὸς ταῦτα Ξέρξης „Ἀρτάβανε, τῶν ἀπεφθάνο

LI. 6. Ἀθηναίων. Fors. Ἀθηνίων, exceptis Athenis.

tur, necesse est etiam plura facere verba. Cyrus, Cambysis filius, Ioniam omnem, exceptis Atheniensibus, subegit, tributariamque Persis fecit. Hos igitur, tibi suadeo, nullo pacto adversus parentes ipsorum ducas. Nam et absque his licuerit nobis superare hostes: et oportet eos, si nos sequantur, aut iniustissimos esse, metropolin suam in servitutem redigentes; aut iustissimos, libertatem illius adiuvantes. Atqui, si iniustissimi sunt, non magnum nobis lucrum adferent: si iustissimi, maxima calamitate adficere tuum poterunt exercitum. Denique reputa tecum, recte dici vetus illud verbum, Non simul cum principio exitum etiam omnem patere. (52.) Ad haec Xerxes respondit: Artabane! omnium quas dixisti sententiarum haec te maxime fallit, quod putas verendum esse ne

„γνωμένων, σφάλλεαι κατὰ ταύτην δὴ μάλιστα, ὅς
 „Ἴωνας φοβέαι μὴ μεταβάλωσι τῶν ἔχονεν γνῶ-
 „μα μέγιστον, τῶν σύ τε μάρτυς γίνεαι, καὶ οἱ συ- 5
 „στρατευσάμενοι Δαρείῳ ἄλλοι ἐπὶ Σκύθας, ὅτι ἐπὶ
 „τούτοις ἢ πᾶσα Περσικὴ στρατιὴ ἐγένετο, διαφθει-
 „ραι καὶ περιποιῆσαι, οἱ δὲ δικαιοσύνην καὶ πιστότη-
 „τα ἐνέδωκαν, ἄχαρι δὲ οὐδέν. πάρεξ δὲ τούτου, ἐν τῇ
 „ἡμετέρῃ καταλιπόντας τέκνα τε καὶ γυναῖκας. καὶ 10
 „χρήματα, οὐδ' ἐπιλέγεσθαι χρή νεώτερόν τι ποιήσκειν.
 „Οὕτω μὴδὲ τοῦτο φοβέο, ἀλλὰ θυμὸν ἔχων ἀγαθόν,
 „σῶζε οἶκόν τε τὸν ἐμὸν, καὶ τυραννίδα τὴν ἐμήν· σοὶ γὰρ
 „ἐγὼ μούνα ἐκ πάντων σκῆπτρα τὰ ἐμὰ ἐπιτρέπω.“

53 Ταῦτα εἶπας, καὶ Ἀρτάβανον ἀποστείλας εἰς Σοῦ-
 σα, δεύτερα μετεπέμψατο Ξέρξης Περσέων τοὺς δοκι-

Iones a nobis deficient: quorum maximum habemus documentum, quibus tu ipse testis es, et quicumque alii cum Dario adversus Scythas militarunt, fuisse in illorum potestate aut perdere universum Persicum exercitum, aut servare; eosdem vero iustitiam et fidem praestitisse, nihilque ingrati commisisse. Praeterea, quum nostra in terra reliquerint liberos suos et uxores et facultates, ne cogitari quidem debet, res novas eos molituros. Itaque ne hoc quidem reformida; sed bonum habens animum serva meum domum meumque imperium: nam tibi uni ex omnibus sceptrum meum committo.

(53.) His dictis, Artabanum Xerxes Susa misit, deinde Persarum nobilissimos ad se convocavit. Qui

μωτάτους. ἐπεὶ δὲ οἱ παρῆσαν, ἔλεγέ σφι τάδε· „Ω
 „Πέρσαι, τῶνδ' ἐγὼ ὑμέων χρήζων, συνέλεξα, ἄν-
 5 „δρας τε γίνεσθαι ἀγαθούς, καὶ μὴ καταισχύνειν τὰ
 „πρὸςθεν ἐργασμένα Πέρσῃσι, ὄντα μεγάλα τε καὶ
 „πολλοῦ ἄξια. ἀλλ' εἰς τε ἕκαστος καὶ οἱ σύμπαντες
 „προθυμίην ἔχωμεν· ξυνὸν γὰρ τοῦτο πᾶσι ἀγαθὸν σπεύ-
 „δεται. Τῶνδε δὲ εἵνεκα προαγορεύω ἀντέχεσθαι τοῦ
 10 „πολέμου ἐντεταμένως· ὥς γὰρ ἐγὼ πυνθάνομαι, ἐπ'
 „ἄνδρας στρατευόμεθα ἀγαθούς· τῶν ἢ κτρατήσωμεν,
 „οὐ μὴ τις ἡμῖν ἄλλος στρατὸς ἀντιστῇ κοτε ἀνθρώπων.
 „νῦν δὲ διαβαίνωμεν ἐπευξάμενοι τοῖσι θεοῖσι, τοὶ Περ-
 „σίδα γῆν λελόγχασι.“ Ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην πα- 54
 ρασκευάζοντο ἐς τὴν διάβασιν. τῇ δὲ ὑστεραίῃ ἀνέμενον
 τὸν ἥλιον, ἐβέλοντες ἰδέσθαι ἀνίσχοντα, θυμὴμάτα τε
 παντοῖα ἐπὶ τῶν γεφυρέων καταγίζοντες, καὶ μυρσίνῃ-

ubi convenere, haec ad eos rex verba fecit: *Persae!*
Convocaui vos ego, hoc a vobis contendens, ut for-
tes viros vos praestetis, neque res antehac a Persis
gestas, magnas illas memoriâque dignas, dedecore-
tis. Sed, et unusquisque pro se, et simul universi,
promti alacresque simus! commune enim hoc om-
nibus bonum quaerimus. Hac vero de caussa vos
hortor, ut omni contentione in hoc bellum incum-
batis, quoniam, ut audio, cum fortibus viris pu-
gnandum nobis erit; quos si vicerimus, nullus
porro alius hominum exercitus nobis resistet.
Nunc vero traiciamus, Deos precati Persicae
terrae praesides. (54.) Et illo quidem die parabant
transitum: postridie vero solem exspectabant, cu-
pientes orientem videre, et odorum omne genus in

σι στορνύντες τὴν ὁδόν. ὡς δ' ἐπαπέταλλε ὁ ἥλιος, σπέν- 5
 δων ἐκ χρυσῆς Φιάλης Ξέρξης εἰς τὴν Θάλασσαν, εὖ-
 χιτο πρὸς τὸν ἥλιον, μηδεμίαν οἱ συντυχίην τοιαύτην γε-
 νῆσθαι, ἢ μιν παύσει καταστρέψασθαι τὴν Εὐρώπην
 πρότερον ἢ ἐπὶ τέρμασι τοῖσι ἐκείνης γένηται. εὐχάμενος
 δέ, ἐσέβαλε τὴν Φιάλην εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ χρύ- 10
 σιον κρητῆρα, καὶ Περσικὸν ξίφος, τὸν ἀκινάκην κα-
 κέουσι. ταῦτα οὐκ ἔχω ἀτρεκέως διακρίναι, οὔτε εἰ τῷ
 ἡλίῳ ἀνατιθεῖς κατῆκε εἰς τὸ πέλαγος, οὔτε εἰ μετεμέ-
 λησέ οἱ τὸν Ἑλλήσποντον μαστιγώσαντι, καὶ ἀντὶ του-
 55 τῶν τὴν Θάλασσαν ἰδωρέτο. Ὡς δὲ ταῦτά οἱ ἐπε- 15
 ποίητο, δέβαινον κατὰ μὲν τὴν ἐτέραν τῶν γειφυρέων
 τὴν πρὸς τοῦ Πόντου, ὁ πεζὸς τε καὶ ἡ ἵππος ἀπα-
 σα· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸ Αἰγαῖον, τὰ ὑποζύγια καὶ ἡ

in pontibus adolentes, et myrtis viam sternentes.
 Oriente sole, ex aurea phiala libamina Xerxes fu-
 dit in mare, et ad Solem conversus precatus est, ut
 nullus sibi accideret casus, qui ipsum cogeret a
 subigenda Europa prius desistere, quam ad ex-
 tremos illius terminos pervenisset. Peractis preci-
 bus, phialam in Hellespontum proiecit, simulque
 aureum craterem, et Persicum gladium, quæm acί-
 nacen vocant. Illud autem certo definire non pos-
 sum, utrum in Solis honorem ista in mare proiece-
 rit, an Mari munera ista obtulerit, poenitentia ad-
 ductus quod Hellespontum flagellis caedi iussisset.
 (55.) His rebus peractis, *Hellespontum copiae tra-*
iecerunt. Et per alterum, quidem e pontibus, qui
 Pontum Euxinum spectabat, pedestris transibat exer-
 citus et equitatus omnis: per alterum vero, Aegæo

5 *Θεραπήη.* ἤγεοντο δὲ πρῶτα μὲν οἱ μύριοι Πέρσαι,
 ἑσπεφάνωμένοι πάντες· μετὰ δὲ τούτους, ὁ σύμμικτος
 στρατὸς παντοίων ἐθνέων. ταύτην μὲν τὴν ἡμέρην οὗτοι.
 τῇ δὲ ὑστεραίῃ, πρῶτοι μὲν οἳ τε ἱππῶται, καὶ οἱ τὰς
 λόγχας κάτω τρέποντες· ἑσπεφάνωντο δὲ καὶ οὗται·
 10 μετὰ δὲ, οἳ τε ἵπποι οἱ ἱεῖ, καὶ τὸ ἄρμα τὸ ἱερόν· ἐπὶ
 δὲ, αὐτὸς τε Ξέρξης καὶ οἱ αἰχμοφόροι, καὶ οἱ ἱππῶ-
 ται οἱ χίλιοι. ἐπὶ δὲ τούτοις, ὁ ἄλλος στρατὸς· καὶ
 αἱ νῆες ἅμα ἀνήγοντο εἰς τὴν ἀπεναντίον. ἤδη δὲ ἤκουσα
 καὶ ὕστατον διαβῆναι βασιλῆα πάντων. Ξέρξης δὲ 56
 ἐπεὶ τε διέβη εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐθήετο τὸν στρατὸν
 ὑπὸ μαστίγων διαβαίνοντα. διέβη δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ
 ἐν ἑπτὰ ἡμέρησι καὶ ἐν ἑπτὰ εὐφρόνησι, ἐλυνύσας οὐδέ-
 5 να χρόνον. Ἐνθαῦτα λέγεται, Ξέρξεω ἤδη διαβεβηκό-

mari obversum, iumenta cum impedimentis, et famu-
 lorum turba. Praecedebant decies mille Persae, co-
 ronati omnes: quos sequebatur mixtus, quem dixi,
 ex variis populis exercitus. Hi primo die. Postridie,
 primum equites, et illi qui lanceas ad terram con-
 versas gestabant; etiam hi coronati: deinde equi sa-
 cri, et sacer currus: tum ipse *Xerxes* cum hastatis
 et cum mille, quos dixi, equitibus. Deinde reliquus
 exercitus: simulque naves in oppositum littus trans-
 ducebantur. Memoratum vero etiam audiui, postre-
 mum omnium regem transiisse. (56.) Postquam in
 Europam *Xerxes* traiecerat, spectavit exercitum sub
 flagellis transeuntem. Transivit autem exercitus se-
 ptem continuis diebus, septemque noctibus, nullā in-
 terpositā morā. Ibi tunc, quum iam transiisset *Xer-*

τος τὸν Ἑλλήσποντον, ἄνδρα εἰπεῖν Ἑλλησπόντιον· „ὦ
 „Ζεῦ, τί δὴ ἀνδρὶ εἰδόμενος Πέρσῃ, καὶ οὐνομα ἀντὶ
 „Διὸς Ξέρξεα θέμενος, ἀνάστατον τὴν Ἑλλάδα ἐθέ-
 „λεις ποιῆσαι, ἄγων πάντας ἀνθρώπους; καὶ γὰρ ἄνευ
 „τουτέων ἐξῆν τοι ποιεῖν ταῦτα.“

10

57 Ὡς δὲ διέβησαν πάντες, εἰς ὁδὸν ὠρμημένοισι τέρας
 σφί ἐφάνη μέγα, τὸ Ξέρξης ἐν οὐδενὶ λόγῳ ἐποίησα-
 το, καὶ περ εὐσύμβλητον εἶν· ἵππος γὰρ ἔτεκε λαγόν.
 εὐσύμβλητον ὦν τῇδε ἐγένετο, ὅτι ἐμελλε μὲν ἐλαῖν
 στρατιὴν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα Ξέρξης ἀγαυρότατα καὶ με- 5
 γαλοπρεπέστατα, ὀπίσω δὲ περὶ ἑαυτοῦ τρέχων ἥξειν
 εἰς τὸν αὐτὸν χώρον. Ἐγένετο δὲ καὶ ἕτερον αὐτῷ τέρας,
 εἶντι ἐν Σάρδισι· ἡμίονος γὰρ ἔτεκε ἡμίονον διζὰ ἔχου-

LVII. 6. περὶ ἑωυτοῦ. *Alii, nescio an rectius, περὶ ἑωυτῷ, cir-*
cum se ipsum currens.

xes, narrant virum Hellespontium dixisse: *O Iupi-*
ter! cur formam adsumens viri Persae, et nomen
Xerxis loco Iovis adsciscens, evertere vis Grae-
ciam, homines omnes adversus eam ducens? Atqui
absque his facere hoc poteras.

(57.) Transgressis omnibus, et iter ulterius ingre-
 dientibus, ingens oblatum est *prodigium*, cuius ra-
 tionem nullam *Xerxes* habuit, quamvis facilis fuis-
 set eius interpretatio: equa enim leporem peperit.
 Facile autem erat illud in hanc partem interpretari,
Xerxem ingenti quidem fastu et magnificentia
exercitum suum ducturum esse in Graeciam, sed
cum propriae vitae periculo eundem in locum re-
diturum. Aliud etiam eidem, quum Sardibus versa-
 retur, prodigium obtigerat: mulus enim mulum pe-

537, 45.

σαν αἰδοῖα, τὰ μὲν, ἔρσηνος, τὰ δὲ, Θηλέης· κατύ-
 10 περθε δὲ ἦν τὰ τοῦ ἔρσηνος. Τῶν ἀμφοτέρων λόγον 58
 αὐδένα ποιησάμενος, τὸ πρόσω ἐπορεύετο· σὺν δέ οἱ ὁ
 πεζὸς στρατός. ὁ δὲ ναυτικός ἔξω τὸν Ἑλλήσποντον
 πλέων, παρὰ γῆν ἐκομίζετο, τὰ ἔμπαλιν πρήσων τοῦ
 5 πεζοῦ. ὁ μὲν γὰρ πρὸς ἐσπέρην ἔπλεε, ἐπὶ Σαρπηδο-
 νίης ἀκρῆς τὴν ἀπίξιν ποιούμενος, ἐς τὴν αὐτῷ προεί-
 ρητο ἀπικομένῳ περιμένειν· ὁ δὲ κατ' ἡπειρον στρατός
 πρὸς ἡῶ τε καὶ ἡλίου ἀνατολὰς ἐποιέετο τὴν ὁδὸν διὰ
 τῆς Χερσονήσου, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχων τὸν Ἑλλῆς τάφον
 10 τῆς Ἀθάμαντος, ἐν ἀριστερῇ δὲ Καρδίην πόλιν. διὰ μέ-
 σης δὲ πορευόμενος πόλιος, τῇ οὐνομα τυγχάνει ἐὼν Ἀγο-
 ρῇ, ἐνθεῦτεν δὲ κάμπτων τὸν κόλπον τὸν Μέλανα κα-
 λεόμενον· καὶ Μέλανα ποταμὸν, οὐκ ἀντισχόντα τότε
 τῇ στρατιῇ τὸ ρέεθρον, ἀλλ' ἐπιλιπόντα, τοῦτον τὸν πο-

pererat duplex genitale habentem, alterum maris, alterum foeminae, et superius quidem fuerat masculinum. (58.) Neutrius horum prodigiorum ratione habita, ulterius ire *Xerxes* perrexit, et cum eo pedestris exercitus. Classis vero, ex Hellesponto enavigans, terram legebat, contrario pedestribus copiis cursu: classis enim ad occidentem navigavit, versus Sarpèdonium promontorium dirigens cursum; quo quum pervenisset, iussus erat exspectare: terrestris autem exercitus orientem versus iter faciebat per Chersónesum, a dextra habens Hellae sepulcrum, Athamantis filiae, a sinistra Cardiam urbem. Deinde, postquam per medium oppidum transiit cui nomen Agora, [i. e. *Forum*,] circum Melanem sinum flexit; traicectoque *Melane* fluvio, cuius aqua non suf-

ταμὸν διαβαῖς, ἐπ' οὗ καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει, ἥτις πρὸς ἐσπέρην, Αἰνὸν τε πόλιν Αἰολίδα καὶ Στεντορίδα λίμνην παρῆξιν, εἰς ὃ ἀπίκετο εἰς Δορίσκον. Ὁ δὲ Δορίσκος, ἔστι τῆς Θρᾷκῃς αἰγιαλός τε καὶ πεδίον μέγα· διὰ δὲ αὐτοῦ ῥέει ποταμός μέγας Ἑβρος. ἐν τῷ τευχός τε ἐδόμητο βασιλῆϊον, τοῦτο τὸ δὴ Δορίσκος κέκληται, καὶ Περσέων Φρουρὴ ἐν αὐτῷ κατιστήκει ὑπὸ Δαρείου ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἐπεὶ τε 5 ἐπὶ Σκύθας ἐστρατεύετο. Ἐδοξε ὦν τῷ Ξέρξῃ ὁ χῶρος εἶναι ἐπιτήδεος ἐνδιατάξαι τε καὶ ἐξαριθμῆσαι τὸν στρατὸν καὶ ἐποιεῖ ταῦτα. τὰς μὲν δὴ νέας τὰς πάσας ἀπικομένας εἰς Δορίσκον, οἱ ναύαρχοι, κελεύσαντος Ξέρξεω, εἰς τὸν αἰγιαλὸν τὸν προσεχία Δορίσκῳ ἐκόμισαν· 10 ἐν τῷ Σάλῃ τε Σαμοθρηκικῇ πεπόλισται πόλις καὶ Ζα-

fecit exercitui, sed defecit, hoc traiecto fluvio, a quo *Melas sinus* nomen invenit, ad occidentem direxit iter, Aenum Aeolicam urbem et Stentoridem lacum praeteriens, donec Doriscum pervenit. (59.) Est autem *Doriscus* ora Thraciae et ampla planities, quam magnus fluvius perfluit *Hebrus*. In eadem planitie castellum exstructum est regium, quod ipsum *Doriscus* vocatur; in quo Persicum a Dario locatum erat praesidium ab eo inde tempore quo Scythis ille bellum intulit. Hic igitur locus idoneus *Xerxi* visus est, in quo ordinaret suum exercitum, et numerum illius iniret; idque fecit. Itaque naves cunctas, postquam Doriscum pervenere, praefecti navium iussu Xerxis ad littus Dorisco contiguum applicuerunt; quo in littore est Sale oppidum Samothracicum, et Zona; in ipsa vero extremitate est Ser-

νη' τελευταία δὲ αὐτοῦ, Σέρρειον, ἄκρη ὀνομαστή· ὁ δὲ
 χῶρος οὗτος τὸ παλαιὸν ἦν Κικόνων. ἐς τοῦτον τὸν αἰγια-
 λὸν κατασχόντες, τὰς νέας ἀνέψυχον ἀνελκύσαντες. ὁ
 15 δὲ ἐν τῷ Δορίσκῳ τοῦτον τὸν χρόνον τῆς στρατιῆς ἀρι-
 θμὸν ἐποίεετο. "Ὅσον μὲν νυνὲς ἕκαστοι παρήχον πλῆθος 60
 ἐς ἀριθμὸν, οὐκ ἔχω εἶπαι τὸ ἀτρεκές· οὐ γὰρ λέγεται
 πρὸς οὐδαμῶν ἀνθρώπων· σύμπαντος δὲ τοῦ στρατοῦ
 τοῦ πεζοῦ τὸ πλῆθος ἐφάνη ἐβδόμηκοντα καὶ ἑκατὸν μυ-
 5 ριάδες. Ἐξηρίβησαν δὲ τόνδε τὸν τρόπον. συναγαγόντες
 ἐς ἓνα χῶρον μυριάδα ἀνθρώπων, καὶ συνάξαντες ταύ-
 την ὡς μάλιστα εἶχον, περιέγραψαν ἑξῶθεν κύκλον·
 περιγράφαντες δὲ, καὶ ἀπέντες τοὺς μυρίους, αἵμασιν
 περιέβαλον κατὰ τὸν κύκλον, ὕψος ἀνήκουσαν ἀνδρὶ ἐς
 10 τὸν ὀμφαλόν. ταύτην δὲ ποιήσαντες, ἄλλους ἐσεβίβα-

LX. 6. συνάξαντες. Rectius συννάξαντες scribetur.

rheum, celebre promontorium: regio haec autem olim
 sedes fuerat Ciconum. Hoc ad littus adpulsas naves
 in terram subduxerunt, refeceruntque: et per idem
 tempus Xerxes in Dorisco numerum inivit suarum
 copiarum. (60.) Quemnam quidem militum nume-
 rum populus quisque contulerit, exacte definire non
 possum, nec enim ab ullo homine hoc memoratur:
 universi vero exercitus multitudo reperta est fuisse
 centum et septuaginta myriadum. Numerus autem
 initus est hoc modo. In unum locum congregarunt
 decem hominum millia, hisque quam arctissime fieri
 poterat constipatis circulum extrorsus circumduxe-
 runt: deinde, dimissis his decem millibus, maceriem
 in circulo extruxerunt ea altitudine, ut umbilicum
 attingeret hominis. Quo facto, alios intra circum-

ζον ἐς τὸ περιοικοδομημένον· μέχρις οὗ πάντας τούτους τῷ τρόπῳ ἐξηρίθμησαν. ἀριθμήσαντες δὲ, κατὰ ἔθνη διέτασσον.

- 61 Οἱ δὲ στρατευόμενοι, οἵδε ἔσαν. Πέρσαι μὲν, ὧδε ἑσκευασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον τιάρας κα-
 λεομένους, πίλους ἀπαγέας· περὶ δὲ τὸ σῶμα, κιθῶ-
 νας χειριδωτοὺς ποικίλους, λεπίδος σιδηρῆς ὅψιν ἰχθυοει-
 δέος· περὶ δὲ τὰ σκέλεα, ἀναξυρίδας· ἀντὶ δὲ ἀσπίδων, 5
 γέρρα. ὑπὸ δὲ, Φαρετρεῶνες ἐκρέμαντο· αἰχμὰς δὲ βρα-
 χέας ἔχον, τόξα δὲ μεγάλα, οἷστους δὲ καλαμίνους·
 πρὸς δὲ, ἐγχειρίδια παρὰ τὸν δεξιὸν μηρὸν παραωρεύ-
 μενα ἐκ τῆς ζώνης. καὶ ἄρχοντα παρήχοντο Ὀτάνια,
 τὸν Ἀμῆστριος πατέρα, τῆς Ξέρξεω γυναικός. Ἐκα- 10
 λέοντο δὲ πάλαι ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων Κηφῆνες, ὑπὸ μὲν-

LXI. 3. πίλους ἀπαγέας *alii pileos non erectos intelligunt* :
alii εὐπαγέας malint, bene compactos. *Dein post ποικίλους,*
supplent καὶ θώρηκας, et loricas.

ductum murum introire iusserunt, donec omnium numerum hoc modo iniissent. Inito numero, per populos exercitum discreverunt.

(61.) Erant autem populi militantes hi. *Persae*, hoc modo instructi. In capite pileos gestabant non compactos, quos *tiaras* vocant: circa corpus, tunicas manicatas varii coloris, [et loricas] ferreis e squamis in piscium similitudinem: circa crura, braccas: pro clypeis vero, crates vimineas. A tergo suspensas habebant pharetras: hastae breves erant, arcus vero grandes, tela ex arundine: praeterga ad dextrum femur e zona suspensus pugio erat. Dux eorum Otanes fuit pater Amestridis, uxoris Xerxis. Hi olim a Graecis *Cephenes* nominabantur, a se ipsis vero et a finitimis *Ar-*

τοὶ σφέων αὐτέων καὶ τῶν περιοίκων, Ἀρταῖοι. ἐπεὶ δὲ
Περσεὺς ὁ Δανάης τε καὶ Διὸς ἀπίκητο παρὰ Κηφέα
τὸν Βήλου, καὶ ἔσχε αὐτοῦ τὴν θυγατέρα Ἀνδρομέδην,
15 γίνεται αὐτῷ παῖς τῷ οὐνομα ἔβeto Πέρσην. τοῦτον δὲ
αὐτοῦ καταλείπει· ἐτύγχανε γὰρ ἅπαις ἐὼν ὁ Κη-
φεὺς ἔρσηνος γόνου. ἐπὶ τούτου δὲ τὴν ἐπωνυμίην ἔσχον.
Μῆδοι δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐσταλμένοι ἐστρατεύοντο· 62
Μηδικὴ γὰρ αὕτη ἡ σκευὴ ἐστὶ, καὶ οὐ Περσικὴ. οἱ δὲ
Μῆδοι ἄρχοντα μὲν παρείχοντο Τιγράνην, ἄνδρα Ἀχαι-
μενίδην. ἐκαλέοντο δὲ πάλαι πρὸς πάντων Ἀριοὶ ἀπι-
5 κομένης δὲ Μηδείης τῆς Κολχίδος ἐξ Ἀθηνέων ἐς τοὺς
Ἀρίους τούτους, μετέβαλον καὶ οὗτοι τὸ οὐνομα. αὐτοὶ
δὲ περὶ σφέων ὧδε λέγουσι Μῆδοι. Κίσσιοι δὲ στρα-
τευόμενοι, τὰ μὲν ἄλλα κατὰ περ Πέρσαι ἐσκευάδατο·
ἀντὶ δὲ τῶν πύλων, μιτρηφόροι ἔσαν. Κισσιῶν δὲ ἦρχε

tacēi. Postquam vero Perseus, Danaës et Iovis filius,
ad Cepheum venit, Beli filium, illiusque filiam in
matrimonio habuit Andromedam, natus ei filius est,
quem *Persen* nominavit, et ibi reliquit, quum ma-
sculam prolem Cepheus non haberet: ab illoque dein
nomen *Persae* invenerunt. (62.) *Medi* eodem modo
instructi militabant: est enim Medicus hic cultus,
non Persicus. Habebant autem Medi ducem Ti-
granem, ex Achaemenidarum familia. Vocati hi
erant olim ab omnibus *Arii*: ex quo vero Medea
Colchica Athenis ad hos Arios venit, hi quoque no-
men suum mutarunt: et hoc quidem ipsi Medi de
se se memorant. *Cissii* militantes, reliquo quidem
cultu eodem, quo Persae, utebantur: pro pileis vero
mitras gestabant. Dux eorum Anaphes fuit, Otanīs

- Ἀνάφης ὁ Ὀτάσιω. Τρεάνιοι δὲ κατὰ περ Πέρσαι το
 εισάχατο, ἡγεμόνα παρικόμοιοι Μεγάπανον, τὸν
 63 Βαβυλωνῶνος ὕστερον τούτων ἐπιτροπεύσαντα. Ἀσσύ-
 ριοι δὲ στρατεύομενοι, περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον
 χάλκεά τε κράνη καὶ πεπλεγμένα τρόπον τινὰ βάρ-
 βαρον οὐκ εὐαπήγητον· ἀσπίδας δὲ καὶ αἰχμὰς καὶ ἐγ-
 χειρίδια παραπλήσια τῇσι Αἰγυπτίῃσι εἶχον· πρὸς δὲ, 5
 ῥόπαλα ξύλων τετυλωμένα σιδήρῳ, καὶ λινέους θώ-
 ρηκας. οὗτοι δὲ ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι,
 ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν. τούτων δὲ
 μεταξὺ, Χαλδαῖοι. ἦρχε δὲ σφίων Ὀτάσπης ὁ Ἀρτα-
 64 χαίου. Βάκτροι δὲ περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἀγγό-
 τατα τῶν Μηδικῶν ἔχοντες ἐστρατεύοντο, τόξα δὲ κα-
 λάμινα ἐπιχώρια, καὶ αἰχμὰς βραχείας. Σάκαι δὲ
 οἱ Σκύθαι περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυρβασίας ἐς ὅξυ

filius. *Hyrcaniorum* cultus nihil a *Persarum* cultu differebat: praefuit autem his Megapanus, qui postero tempore *Babyloniae* fuit praefectus. (63.) *Assyrii* militantes, in capite gestabant galeas aeneas, barbarico quodam modo nec ad describendum facili plexas: scuta autem et hastas et pugiones similes habebant *Aegyptiis*; praeterea vero clavas ligneas ferreis nodis munitas, et linteas loricas. Hi a Graecis *Syrii* vocabantur, a barbaris vero *Assyrii*. Mixti eisdem erant *Chaldaei*. Dux eorum Otaspes fuit, Artachaei filius. (64.) *Bactrii* capitis cultu utentes militabant simili fere Medico; arcubus vero ex arundine indigena, hastis brevibus. *Sacae*, *Scythica* gens, in capite *cyrbasias* gestabant in acutum desinentes

5 ἀπιγμέναις ὀρθὰς εἶχον πεπηγυῖας, ἀναξυρίδας δὲ ἐν-
 δεδύκεσαν· τόξα δὲ ἐπιχώρεια, καὶ ἐγχειρίδια, πρὸς δὲ
 καὶ ἀξίνας σαγάρεις εἶχον. τούτους δὲ ἑόντας Σκύθας
 Ἀμυργίους, Σάκας ἐκάλεον· οἱ γὰρ Πέρσαι πάντας
 τοὺς Σκύθας καλέουσι Σάκας. Βακτρίων δὲ καὶ Σα-
 10 κίων ἦρχε Ὑστάσπης, ὁ Δαρείου τε καὶ Ἀτόσσης τῆς
 Κύρου. Ἰνδοὶ δὲ εἴματα μὲν ἐνδεδυκότες ἀπὸ ξύλων 65
 πεποιημένα, τόξα δὲ καλάμινα εἶχον, καὶ οἷστούς κα-
 λαμίνας· ἐπὶ δὲ, σίδηρον ἦν. ἐσταλμένοι μὲν δὴ ἔσαν
 οὕτω Ἰνδοί· προστετετάχατο δὲ συστρατευόμενοι Φαρνα-
 ζάθῃ τῷ Ἀртаβάτῃ. Ἄριοι δὲ τόξοισι μὲν ἐσκευασ- 66
 μένοι ἔσαν Μηδικῶσι, τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ Βάκτριοι.
 Ἀρίων δὲ ἦρχε Σισάμνης ὁ Ὑδάρνεος. Πάρθοι δὲ, καὶ
 Χοράσμιοι, καὶ Σογδοὶ τε καὶ Γανδάριοι καὶ Δαδίκαι,
 5 τὴν αὐτὴν σκευὴν ἔχοντες τὴν καὶ Βάκτριοι, ἐστρατεύον-

et firmiter erectas; caeterum braccis erant induti:
 arcus autem habebant indigenas, et pugiones, adhaec
 securium genus, quae *sagares* vocantur. Hos, quum
 Scythae essent Amyrgii, *Sacas* vocabant: Persae enim
 Scythas *Sacas* nominant. Bactriorum autem et Saca-
 rum dux fuit Hystaspes, Darii filius et Atossae, Cyri
 filiae. (65.) *Indi* vestibus erant induti ex gossy-
 pio paratis: arcus autem habebant ex arundine factos,
 et tela arundinea ferro praefixa. Hic cultus Indorum
 erat: quorum agmini dux praefectus erat Pharnaza-
 thres, Artabatis filius. (66.) *Arii* arcubus quidem
 instructi erant Medicis: reliqua similia Bactriis habe-
 bant. Dux autem Ariorum Sisamnes fuit, Hydarnis
 filius. *Parthi*, et *Chorasmii*, et *Sogdi*, et *Gandarii*,
 et *Dadicae*, eodem modo instructi militabant atque

το. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Πάρθων μὲν καὶ Χορασμίων,
 Ἀρτάβαζος ὁ Φαρνάκειω Σογδῶν δὲ, Ἀζάνης ὁ Ἀρ-
 ταίου Γανδαρίων δὲ καὶ Δαδικέων, Ἀρτύφιος ὁ Ἀρ-
 67 ταβάνου. Κάσπιοι δὲ σισύρνας τε ἐνδεδυκότες, καὶ τό-
 ξα ἐπιχώρια καλάμινα ἔχοντες καὶ ἀκινάκεις, ἐστρα-
 τεύοντο. οὗτοι μὲν οὕτω ἐσκευάδατο, ἡγεμόνα παρεχό-
 μνοι Ἀριόμαρδον τὸν Ἀρτυφίου ἀδελφεόν. Σαραγγαί
 δὲ εἵματα μὲν βεβαμμένα ἐνέπρεπον ἔχοντες πέδιλα 5
 δὲ ἐς γόνυ ἀνατείγοντα εἶχον, τόξα δὲ καὶ αἰχμὰς Μη-
 δικάς. Σαραγγέων δὲ ἦρχε Φερειδάτης ὁ Μεγαβά-
 ζου. Πάκτυες δὲ, σισυρνοφόροι τε ἔσαν, καὶ τόξα ἐπι-
 χώρια εἶχον καὶ ἐγχειρίδια. Πάκτυες δὲ ἄρχοντα πα-
 68 ρείχοντο Ἀρτύνην τὸν Ἰθαμάτρεω. Οὗτοι δὲ καὶ Μύ- 10
 κοι τε καὶ Παρικάνιοι ἐσκευασμένοι ἔσαν κατὰ πρὸς Πά-
 κτυες. τούτων δὲ ἦρχον οἷδε. Οὐτίων μὲν καὶ Μύκων,
 Ἀρσαμένης ὁ Δαρείου Παρικανίων δὲ, Σισρομίτης ὁ

Bactrii. Parthis autem et Chorasmiis praefuit Artabazus, Pharnacis filius: Sogdis Azanes, Artaei filius; Gandariis et Dadicis Artyphius, Artabani. (67.) Caspii penulas induti (*sisyrnas* vocant) militabant, et arcubus pro populi more ex arundine instructi; ducem habentes Ariomardum, Artyphii fratrem. *Sarangae* pietis ornati vestibibus erant, caligasque habebant genu usque pertinentes, arcus vero et hastas Medicas. Dux eorum Pherendates fuit, Megabazi filius. *Pactyes* sisyrnis erant induti, arcusque indigenas et pugiones habebant. Praefuit his Artyntes, Ithamatriis filius. (68.) *Utii* et *Myci* et *Paricani* eodem modo, quo *Pactyes*, erant instructi. Dux autem Utiorum et Mycorum Arsamenes fuit, Darii filius;

Οιοβάζου. Ἀράβιοι δὲ ζειράς ὑπεζωσμένοι ἔσαν· τό- 69
 ξα δὲ παλίντονα εἶχον πρὸς δεξιά, μακρά. Αἰθίοπες δὲ
 παρδαλέας τε καὶ λεοντέας ἐναμμένοι, τόξα δὲ εἶχον
 ἐκ Φοίνικος σπάθης πεποιημένα μακρά, τετραπηχέων
 5 οὐκ ἐλάσσων· ἐπὶ δὲ, καλαμίνοὺς οἰστούς μικρούς· ἀντὶ
 δὲ σιδήρου ἐπὶ λίθος, ὅξυς πεποιημένος, τῷ καὶ τὰς
 σφρηγίδας γλύφουσι. πρὸς δὲ, αἰχμὰς εἶχον· ἐπὶ δὲ,
 κέρας δορκάδος ἐπὶ ὅξυ πεποιημένον, τρόπον λόγχης·
 εἶχον δὲ καὶ ῥόπαλα τυλωτά. τοῦ δὲ σώματος τὸ μὲν
 10 ἥμισυ ἐξηλείφοντο γύψῳ ἰόντες ἐς μάχην, τὰ δ' ἕτερον
 ἥμισυ μίλτω. Ἀραβίων δὲ καὶ Αἰθιοπῶν τῶν ὑπὲρ Αἰ-
 γύπτου οἰκημένων ἦρχε Ἀρσάμης, ὁ Δαρείου καὶ Ἀρ-
 τυστάνης τῆς Κύρου θυγατρὸς· τὴν μάλιστα στέργας
 τῶν γυναικῶν Δαρείος, εἰκὼ χρυσέην σφυρήλατον ἐποίη-

Paricaniorum vero Siromitres, Oeobazi. (69.) *Arabes*, sagis succincti, quas *zeiras* vocant, dextro humero arcus praelongos gestabant, qui in utramque intendi partem poterant. *Aethiopes*, pardorum leonumque pellibus amicti, arcus ex palmae spatha habebant praelongos, quatuor non minus cubitorum; tela vero, his imponenda, breviora, quae loco ferri lapide acuto erant praefixa, quo etiam sigilla insculpunt. Hastas praeterea habebant, cornu dorcatius acuminato praefixas in lanceae modum: habuere vero etiam clavas nodosas. Corporis dimidium, in pugnam prodeuntes, creta dealbatum habebant, dimidium minio pictum. Arabum et Aethiopum supra Aegyptum incolentium dux fuit Arsames, Darii et Artystonae filius, Cyri filiae; quam Darius uxorem maxime amaverat, effigiemque eius auream faciendam.

σατο. τῶν μὲν δὲ ὑπὲρ Αἰγύπτου Αἰθίοπων καὶ Ἀρα- 15
 70 βίων ἦρχε Ἀρσαάμης. Οἱ δὲ ἀπὸ ἡλίου ἀνατολέων
 Αἰθίοπες, (διζοὶ γὰρ δὴ ἐστρατεύοντο,) προστετάχατο
 τοῖσι Ἰνδοῖσι, διαλλάσσοντες εἶδος μὲν οὐδὲν τοῖσι ἐτέ-
 ροισι, Φωνῆν δὲ καὶ τρίχωμα μοῦνον. οἱ μὲν γὰρ ἀπ'
 ἡλίου Αἰθίοπες, ἰθύτριχες εἰσι· οἱ δὲ ἐκ τῆς Λιβύης, 5
 οὐλότατον τρίχωμα ἔχουσι πάντων ἀνθρώπων. οὗτοι δὲ
 οἱ ἐκ τῆς Ἀσίας Αἰθίοπες, τὰ μὲν πλέω κατὰ περ Ἰν-
 δοὶ ἐσσεάχατο, προμετωπίδια δὲ ἵππων εἶχον ἐπὶ τῇσι
 κεφαλῇσι, σὺν τε τοῖσι ὥσὶ ἐκδεδαρμένα καὶ τῇ λο-
 Φῇ· καὶ ἀντὶ μὲν λόφου, ἡ λοΦιὴ κατέχρα· τὰ δὲ 10
 αὔτα τῶν ἵππων, ὀρθὰ πεπηγότα εἶχον· προβλήματα
 71 δὲ ἀντ' ἀσπίδων ἐποιεῦντο γεράνων δοράς. Λίβυες δὲ
 σκευὴν μὲν σκυτίνην ἥϊσαν ἔχοντες, ἀκοντίοις δὲ ἐπι-
 καύτοισι χρεώμενοι. ἄρχοντα δὲ παρείχοντο Μασσά-

curaverat malleo ductam. Arsames igitur Aethiopibus
 supra Aegyptum incolentibus et Arabibus praefuit.
 (70.) *Orientalis* vero *Aethiopes* (nam duplex Ae-
 thiopum genus militabat) cum Indis erant locati,
 formā quidem ab alteris non diversi, sed lingua so-
 lum et capillis. *Orientalis* enim *Aethiopes* rectos ha-
 bent capillos, *Libyci* vero crispas maxime omnium
 hominum. *Asiatici* hi *Aethiopes* pari fere modo atque
 Indi erant instructi, caput autem tectum habebant
 pelle equina de capite equi detracta cum auribus
 et iuba, ita ut ipsa iuba pro crista esset, aures au-
 tem equi erectae starent: pro scutis autem, gruum
 pellibus corpora tegebant. (71.) *Afri* pellibus in-
 ducti incedebant, iaculis utentes adustis. Dux eorum
 Massages fuit, Oarizi filius. (72.) *Paphlagones* mi-

γην τὸν Ὀαρίζου. Παφλαγόνες δὲ ἐστρατεύοντο, ἐπὶ 72
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι ἔχοντες κράnea πεπλεγμένα, ἀσπί-
 δας δὲ σμικράς, αἰχμάς δὲ οὐ μεγάλας· πρὸς δὲ,
 ἀκόντια καὶ ἐγχειρίδια· περὶ δὲ τοὺς πόδας, πέδιλα
 5 ἐπιχωρία ἐς μέσσην κνήμην ἀνατείνοντα. Λίγυες δὲ καὶ
 Ματιηνοὶ, καὶ Μαρνανδύνοί τε καὶ Σύροι, τὴν αὐτὴν
 ἔχοντες Παφλαγόσι, ἐστρατεύοντο. οἱ δὲ Σύροι οὗτοι
 ὑπὸ Περσέων Καππαδόκαι καλεῖνται. Παφλαγόνων
 μὲν νῦν καὶ Ματιηνῶν Δῶτος ὁ Μεγασίδρου ἦρχε· Μα-
 10 ρνανδυνῶν δὲ καὶ Λιγύων, καὶ Σύρων, Γωβρύης ὁ Δα-
 ρεῖου τε καὶ Ἀρτυστῶνης. Φρύγες δὲ ἀγχοτάτω τῆς 73
 Παφλαγονικῆς σκευὴν εἶχον, ὀλύγον παραλλάσσοντες.
 οἱ δὲ Φρύγες, ὡς Μακεδόνες λέγουσι, ἐκαλεῖντο Βρίγες
 χρόνος ὅσον, Εὐρωπαϊοὶ ἐόντες, σύνοικοι ἔσαν Μακεδόσι·
 5 μεταβάντες δὲ ἐς τὴν Ἀσίην, ἅμα τῇ χώρῃ καὶ τὸ

litabant in capite galcas gestantes plexas: scuta eis-
 dem exigua erant, et hastae non magnae; adhaec
 iacula et pugiones; pedibus inductae caligae, ad me-
 diam tibiam adscendent. *Ligyēs* et *Matieni* et *Ma-
 riandyni* et *Syri* [sive *Syrii*] eodem modo, atque
Paphlagonēs, instructi militabant. *Syri* autem hi a
Persis Cappadoces vocantur. Et dux quidem *Pa-
 phlagonum* et *Matienorum*, *Dotus* fuit, *Megasidri*
filius; *Maryandinorum* vero et *Ligyum* et *Syrorum*,
Gobryas, *Darii filius* et *Aristonae*. (73.) *Phrygēs*
 similiter atque *Paphlagonēs* erant armati, exiguā dif-
 ferentiā. Hic populus, ut *Macedonēs* adfirmant, quam-
 diu in *Europa* cum *Macedonibus* habitavit, *Briges*
 nominabatur: qui postquam in *Asiam* transierunt,
 mutato nomine *Phrygēs* sese adpellarunt. *Armenii*,

οὐνομα μετέβαλον εἰς Φρύγας. Ἀρμένιοι δὲ κατὰ περ
 Φρύγες ἐσισάχατο, ἐόντες Φρυγῶν ἄποικοι. τούτων
 συναμφοτέρων ἦρχε Ἀρτόχμης, Δαρείου ἔχων θυγα-
 74 τέρα. Λυδοὶ δὲ ἀγχοτάτω τῶν Ἑλληνικῶν εἶχον ὅπλα.
 οἱ δὲ Λυδοὶ Μηῖονες ἐκαλεῦντο τὸ πάλαι· ἐπὶ δὲ Λυ-
 δοῦ τοῦ Ἄττος ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην, μεταβαλόντες
 τὸ οὐνομα. Μυσοὶ δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι εἶχον
 κράνα ἐπιχώρια, ἀσπίδας δὲ σμικράς· ἀκοντίοισι δὲ 5
 ἐχρέωντο ἐπικαύτοισι. οὗτοι δὲ εἰσι Λυδῶν ἄποικοι· ἀπ’
 Οὐλύμπου δὲ οὖρεος καλέονται Οὐλυμπιηνοί. Λυδῶν
 δὲ καὶ Μυσῶν ἦρχε Ἀρταφέρνης ὁ Ἀρταφέρνης, ὃς εἰς
 75 Μαραθῶνα ἐσέβαλε ἅμα Δαίτι. Θρήικας δὲ, ἐπὶ μὲν
 τῇσι κεφαλῇσι ἀλωπεκέας ἔχοντες, ἐστρατεύοντο, περὶ
 δὲ τὸ σῶμα, κιθῶνας· ἐπὶ δὲ, ζειράς περιβιβλημένοι
 ποικίλας· περὶ δὲ τοὺς πόδας τε καὶ τὰς κνήμας, πε-
 δίλα νεβρῶν· πρὸς δὲ, ἀκοντία τε καὶ πέλτας καὶ ἐγ- 5

Phrygum coloni, eodem modo quo Phryges, instructi
 erant. Ambobus simul praeerat Artochmes, Darii ge-
 ner. (74.) *Lydorum* armatura simillima Graecanicae
 erat. Lydi, quum olim *Maeones* fuissent nominati,
 deinde a Lydo Atyis filio nomen invenerunt. *Mysi*
 in capite galeas gestabant sui generis, scutis utentes
 brevibus, iaculis praeustis. *Lydorum* hi sunt coloni,
 et ab Olympo monte *Olympieni* vocantur. *Lydis*
Mysisque praeerat Artaphernes, Artaphernis illius
 filius, qui cum Dati Marathonem invasit. (75.) *Thra-*
ces militantes caput pelle vulpina tectum habebant,
 circa corpus tunicam et tunicae superinductum sagum
 variegatum: circum pedes et crura caligas ex hinnulo-
 rum corio: adhaec iacula et peltas et breves pugiones.

χειρίδια σμικρά. οὔτοι δὲ διαβάντες μὲν εἰς τὴν Ἀσίην,
 ἐκλήθησαν Βιθυνοί· τὸ δὲ πρότερον ἐκαλέοντο, ὡς αὐ-
 τοὶ λέγουσι, Στρυμόνιοι, οἰκέοντες ἐπὶ Στρυμόνι· ἐξα-
 ναστῆναι δὲ Φασι ἐξ ἡβέων ὑπὸ Τευκρῶν τε καὶ Μυ-
 10 σῶν. Θρηίκων δὲ τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ ἦρχε Βασσάκης ὁ Ἀρ-
 ταβάνου. ἀσπίδας δὲ ὠμοβοίνας εἶχον σμικράς, 76
 καὶ προβόλους δύο λυκοεργέας ἕκαστος εἶχε· ἐπὶ δὲ τῇσι
 κεφαλῇσι κράνεα χάλκεια· πρὸς δὲ τοῖσι κράνεσι, ὧτά
 τε καὶ κέρα προσῆν βοὸς χάλκεια· ἐπῆσαν δὲ καὶ λό-
 15 φοι· τὰς δὲ κνήμας ῥάκεσι Φοινικέοισι κατελίχματο. ἐν
 τούτοις τοῖσι ἀνδράσι Ἀρεός ἐστὶ χρηστήριον. Καβη- 77
 λές δὲ οἱ Μηόνες, Λασόνιοι δὲ καλεούμενοι, τὴν αὐτὴν
 Κίλιξι εἶχον σκευήν· τὴν ἐγὼ, ἐπεὶ κατὰ τὴν Κιλικίαν

LXXVI. 1. *Intercidit populi nomen, quod in Latinis ex Wes-*
selingii coniectura supplevimus. l. 2. *λυκοεργέας.* *Alii λυ-*
κοεργέας, Lycii operis.

Hi, postquam in Asiam transierunt, *Bithyni* nomina-
 ti sunt; prius vero, ut ipsi aiunt, *Strymonii*, quum
 ad Strymonem habitassent: sedibus suis autem pul-
 sos fuisse aiunt a Teucris et Mysis. Thracibus his
 Asiaticis praefuit Bassaces, Artabani filius. (76.)
 [*Chalybes?*] parmas habebant exiguas ex bovino
 corio, et bina quisque venabula lupis interficien-
 dis inservientia; capitibus impositas galeas aeneas,
 et super his aures et cornua bovis ex aere, itemque
 cristas; tibias fasciis purpureis habebant involutas.
 Apud hunc populum est Martis oraculum. (77.)
Cabelenses Maeones, qui *Lasonii* vocantur, eodem
 quo Cilices cultu erant instructi; quem cultum tunc
 indicabo, quum in enarrationis huius ordine ad Ci-

τάξιν διεξικὸν γίνωμαι, τότε σημανίω. Μιλύαι δὲ αἰ-
 χμᾶς τε βραχίας εἶχον, καὶ εἴματα ἐνεπεπορπύατο. 5
 εἶχον δὲ αὐτέων τόξα μετεξέτεροι Λύκια· περὶ δὲ τῇσι
 κεφαλῇσι ἐκ δεφθερέων πεποικημένας κυνέας. τούτων
 78 πάντων ἦρχε Βάδρης ὁ Ὑστάνεος. Μόσχοι δὲ περὶ
 μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας ξυλῖνας εἶχον, ἀσπίδας δὲ
 καὶ αἰχμᾶς σμικρὰς· λόγχαι δὲ ἐπῆσαν μεγάλαι.
 Τιβαρηνοὶ δὲ, καὶ Μάκρωνες, καὶ Μοσύνιοι, κατὰ
 περ Μόσχοι ἐσκευασμένοι ἐστρατεύοντο. τούτους δὲ 5
 συνέτασσον ἄρχοντες οἵδε· Μόσχους μὲν καὶ Τιβαρη-
 νοὺς, Ἀριόμαρδος ὁ Δαρείου τε παῖς καὶ Πάρμιος τῆς
 Σμέρδος τοῦ Κύρου· Μάκρωνας δὲ καὶ Μοσυνίους,
 Ἀρταύκτης ὁ Χεράσμιος, ὃς Σηστόν τὴν ἐν Ἑλλησπόν-
 79 τῷ ἐπετρόπευε. Μᾶρες δὲ ἐπὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι
 κράνη ἐπιχώρια πλεκτὰ εἶχον, ἀσπίδας δὲ δερματί-
 νας σμικρὰς, καὶ ἀκόντια. Κάλχοι δὲ περὶ μὲν τῇσι

lices pervenero. *Milyae* brevia habebant spicula, et vestes fibulis substrictas; nonnulli eorum arcus habebant Lycios; capita galeis tecta coriaceis. His omnibus praefuit Badres, Hystanis filius. (78.) *Moschis* lignae crant galeae, parmae et hastae breves, sed ferrum hastarum praelongum. *Tibareni* et *Macrones* et *Mosynoeci* militabant similiter atque Moschi armati. Ordinabant hos autem hi duces: Moschos et Tibarenos Ariomardus, Darii filius et Parmyis, filiae Smerdis, Cyri neptis: Macronas vero et Mosynoecos Artayctes, filius Cherasmis, qui Sesto ad Hellespontum praefectus erat. (79.) *Mares* in capitibus galeas gestabant suo more plexas, parmas breves coriaceas habebant, et iacula. *Colchi* ligneas

κεφαλῇσι κράνα ξύλινα, ἀσπίδας δὲ ὠμοβοῖνας σμι-
5 κρὰς, αἰχμὰς τε βραχείας· πρὸς δὲ, καὶ μαχαίρας
εἶχον. Μαρώων δὲ καὶ Κόλχων ἦρχε Φαρανδάτης ὁ Τεά-
σπιος. Ἀλαρόδιοι δὲ καὶ Σάσπειρες κατὰ περ Κόλχει
ἐπλισμένοι ἐστρατεύοντο. τούτων δὲ Μασίστιος ὁ Σιρο-
μίτρω ἦρχε. Τὰ δὲ νησιωτικά ἔθνη τὰ ἐκ τῆς Ἑρ- 80
φρῆς θαλάσσης ἐπόμενα, νήσων δὲ ἐν τῇσι τοὺς ἀνα-
σπαστοὺς καλεομένους κατοικίξει βασιλεὺς, ἀγχιστάτω
τῶν Μηδικῶν εἶχον ἐσθῆτά τε καὶ ὅπλα. τούτων δὲ
5 τῶν νησιωτῶν ἦρχε Μαρδόντης ὁ Βαγαίου, ὃς ἐν Μυ-
κάλη στρατηγέων δευτέρῳ ἐτεῖ τούτων ἐτελεύτησε ἐν
τῇ μάχῃ.

Ταῦτα ἦν τὰ κατ' ἡπειρον στρατευόμενά τε ἔθνη, 81
καὶ τεταγμένα ἐς τὸ πέζον. τούτου ὦν τοῦ στρατοῦ
ἦρχον οὗτοι οἵπερ εἰρέαται· καὶ οἱ διατάξαντες καὶ ἐξα-

galeas, parvas parmas ex cruda bovis pelle, hastas
breves; adhaec etiam gladios. Marum et Colchorum
dux fuit Pharandates, Theaspis filius. *Alarodii* et
Saspeires similiter Colchis armati militabant: prae-
fuitque his Masistius, Siromitrae filius. (80.) *Insu-*
lani populi, qui castra sequebantur, ex illis *Maris*
Rubri insulis, in quibus rex sedes adsignat his qui
anaspasti (*transportati*) vocantur, veste atque ar-
mis utebantur simillimis Medicis. Insulanis his prae-
fuit Mardontes Bagaei filius, qui altero post haec
anno dux apud Mycalen in praelio cecidit.

(81.) Hi igitur sunt populi, qui in continente, et
quidem pedibus, militabant. Et *pedestribus* his *co-*
piis praefuerunt viri quos dixi: qui et ordinaverunt eos

- ριθμήσαντες, οὔτοι ἔσαν, καὶ χιλιάρχας τε καὶ μυ-
ριαρχας ἀποδέξαντες· ἑκατοντάρχας δὲ καὶ δεκάρχας 5
οἱ μυριαρχαί. τελέων δὲ καὶ ἐθνέων ἔσαν ἄλλοι σημάν-
τορες· ἔσαν μὲν δὴ οὔτοι, ὥπερ εἰρέαται, ἄρχοντες.
- 82 Ἐστρατήγεον δὲ τούτων τε καὶ τοῦ σύμπαντος στρα-
τοῦ τοῦ πεζοῦ, Μαρδονίος τε ὁ Γωβρύεω, καὶ Τριταν-
ταίχμης ὁ Ἀρταβάνου, τοῦ γνώμην θεμένου μὴ στρα-
τεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, καὶ Σμερδομένης ὁ Ὀτά-
νεω (Δαρίου ἀμφότεροι οὔτοι ἀδελφεῶν παῖδες, Ξέρξης 5
δὲ ἐγίνοντο ἀνέψιοι) καὶ Μασίστης ὁ Δαρίου τε καὶ
Ἀτόσσης παῖς, καὶ Γέργις ὁ Ἀρίζου, καὶ Μεγαβυζος ὁ
- 83 Ζωπύρου. Οὔτοι ἔσαν στρατηγοὶ τοῦ σύμπαντος στρα-
τοῦ πεζοῦ, χωρὶς τῶν μυρίων. τῶν δὲ μυρίων τούτων
Περσέων τῶν ἀπολελεγμένων ἐστρατήγει μὲν Ὑδάρνης

et eorum numerum inierunt, et chiliarchas et my-
riarchas nominarunt: hecatontarchas vero et decadar-
chas (centuriones et decuriones) nominarunt myri-
archae. Iam singulorum agminum populorumque
alii quidem fuerant etiam duces minores; sed hi sub
imperio erant eorum quos commemoravi. (82.) His
ipsis vero, et universo pedestri exercitui, praefecti
erant *Mardonius*, *Gobryae* filius, et *Tritantaechmes*,
Artabani illius, qui pro sententia dixerat non esse
bellum inferendum Graeciae, et *Smerdomenes*, *Ota-*
nis filius; (duo hi, *Darii* ex fratribus nepotes, *Xerxis*
consobrini;) et *Masistes*, *Darii* et *Atossae* filius, et
Gergis *Arizi*, et *Megabyzus* *Zopyri*. (83.) Hi universo
pedestri exercitui praeebant, exceptis decem millibus.
His enim selectis decem millibus Persarum *Hydar-*
nes praefuit, *Hydarnis* filius. Vocabantur autem hi

ὁ Ὑδάρνεος. ἐκαλέοντο δὲ Ἀθάνατοι οἱ Πέρσαι αὐτοὶ
 5 ἐπὶ τοῦδε. εἴ τις αὐτέων ἐξέλιπε τὸν ἀριθμὸν, ἢ θανά-
 τῳ βιηθεὶς ἢ νοῦσῳ, ἄλλος ἀνὴρ ἀραίητο· καὶ ἐγίνοντο
 οὐδαμᾶ οὔτε πλεῦνες μυρίαν, οὔτε ἐλάσσονες. Κόσμοι
 δὲ πλεῖστον παρήχοντο διὰ πάντων Πέρσαι, καὶ αὐτοὶ
 ἀριστοὶ ἔσαν. σκευὴν μὲν τοιαύτην εἶχον ἥπερ εἴρηται·
 10 χωρὶς δὲ, χροσόν τε πολλὸν καὶ ἄφθονον ἔχοντες ἐνέ-
 πρεπον. ἀρμαμάξας τε ἅμα ἤγοντο, ἐν δὲ παλλα-
 καῖς, καὶ θερραπήνῃ πολλήν τε καὶ εὖ ἐσκευασμένην.
 σῖτα δὲ σφι, χωρὶς τῶν ἄλλων στρατιωτέων, κάμηλοί
 τε καὶ ὑποζύγια ἦγον.
 Ἴππεύει δὲ ταῦτα τὰ ἔθνη· πλὴν οὐ πάντα παρεί- 84
 χετο ἵππαν, ἀλλὰ τοσάδε μοῦνα. Πέρσαι μὲν, τὴν
 αὐτὴν ἐσκευασμένοι καὶ ὁ πεζὸς αὐτέων· πλὴν ἐπὶ τῇσι
 κεφαλῇσι εἶχον μετεξέτεροι αὐτέων καὶ χάλκεα καὶ

Persae Immortales, hac de caussa: quando ex illo-
 rum numero aliquis defecit aut morte aut morbo
 coactus, alius in eius locum vir deligebatur, ut
 semper essent decies mille, nec plures nec paucio-
 res. Praecipuo autem inter omnes cultu eminebant
 Persae, et fortissimi hi erant. Armatura ea fuit quam
 dixi; praeterea vero auro multo et copioso fulgebant.
 Pellices etiam secum hi ducebant carpentis vectas, et
 frequens famulitium pulcre ornatum: eisdemque,
 seorsim a caeteris militibus, cameli et iumenta com-
 meatus vehabant.

(84.) Equis quidem vehuntur omnes isti populi: at
 non omnes *equitatum* contulere, sed hi soli. *Persae*,
 eodem modo armati atque pedites ipsorum,
 nisi quod horum nonnulli in capitibus partim aenea

- 85 σιδήρεα ἐξεληλαμένα ποιήματα. Εἰσὶ δὲ τινες νομά-
 δες ἄνθρωποι Σαγάρτιοι καλεόμενοι, ἔθνος μὲν Περσι-
 κὸν καὶ Φωνῇ, σκευὴν δὲ μεταξύ ἔχουσι πεποιημένην
 τῆς τε Περσικῆς καὶ τῆς Πακτυϊκῆς· οἱ παρείχοντο μὲν
 ἵππον ὀκτακισχιλίην, ὅπλα δὲ οὐ νομίζουσι ἔχειν οὔτε 5
 χάλκεα, οὔτε σιδήρεα, ἔξω ἐγχειριδίων. χρέωνται δὲ
 σειρῇσι πεπλεγμένῃσι ἐξ ἱμάντων· ταύτησι πίσυνοι ἔρ-
 χονται ἐς πόλεμον. ἡ δὲ μάχη τούτων τῶν ἀνδρῶν ἦδε·
 ἐπὶ αὐτῇ συμμίσγῃσι τοῖσι πολεμίοισι, βάλλουσι τὰς σει-
 ράς, ἐπ' ἀκρῶ βρόχους ἐχούσας. ὅτε δ' αὖν τύχη, ἦν 10
 τε ἵππου, ἦν τε ἀνθρώπου, ἐπ' ἑαυτὸν ἔλκει· οἱ δὲ ἐν
 ἔρκεσι ἐμπαλασσύμενοι διαφθείρονται. τούτων μὲν αὖ-
 86 τη ἡ μάχη· καὶ ἐπετετάχατο ἐς τοὺς Πέρσας. Μῆδαι
 δὲ, τὴν περ ἐν τῷ πεζῷ, εἶχον σκευὴν· καὶ Κίσιοι αὐταί-
 τας. Ἴνδοι δὲ σκευὴ μὲν ἐσεσάχατο τῇ αὐτῇ καὶ ἐν

partim ferrea opera gestabant malleo ducta. (85.)
 Sunt porro homines nomades *Sagartii* nominati, po-
 pulus quidem Persicus, et linguâ Persicâ utens, cultu
 vero inter Persicum et Pactyicum medio. Hi equitum
 contulerant octo millia: arma autem illis non sunt
 in usu, nec aenea, nec ferrea, praeterquam pugiones.
 Utuntur vero funibus e loris plexis: quibus fidentes
 in bellum proficiscuntur. Est autem pugnae genus
 horum hominum huiusmodi: quando cum hostibus
 congregiuntur, proiiciunt funes, quorum in extremi-
 tate laquei sunt. Quidquidprehendit funis, sive equus
 sit, sive homo, id ad se trahit eques; et ille laqueo
 implicatus interficitur. Talis horum pugna est; lo-
 cati autem erant cum Persis. (86.) *Medi equites*
 eodem modo, quo pedites, instructi erant: itemque

545, 16.

τῷ πεζῷ, ἤλαυνον δὲ κέλητας καὶ ἄρματα· ὑπὸ δὲ ταῖς
 5 σι ἄρμασι ὑπῆσαν ἵπποι καὶ ὄνοι ἄγριοι. Βάκτριοι δὲ
 ἐσκευάδατο ὡσαύτως καὶ ἐν τῷ πεζῷ, καὶ Κάσπιοι
 ὁμοίως. Λίβυες δὲ καὶ αὐτοὶ κατὰ περ ἐν τῷ πεζῷ
 ἤλαυνον δὲ καὶ οὗτοι πάντες ἄρματα. ὥς δ' αὐτως Κά-
 σπειροι καὶ Παρικάνιοι ἐστράχατο ὁμοίως καὶ ἐν τῷ
 10 πεζῷ. Ἀράβιοι δὲ σκευὴν μὲν εἶχον τὴν αὐτὴν ἣν καὶ ἐν
 τῷ πεζῷ ἤλαυνον δὲ πάντες καμηλούς, ταχυτῆτα οὐ
 λειπομένας ἵππων. Ταῦτα τὰ ἔθνη μόνῃ ἵππευσιν. 87
 ἀριθμὸς δὲ τῆς ἵππου ἐγένετο ὀκτὼ μυριάδες, πάρος τῶν
 καμηλῶν καὶ τῶν ἁρμάτων. Οἱ μὲν νυν ἄλλοι ἵππεις
 ἐτετάχατο κατὰ τέλεια· Ἀράβιοι δὲ, ἔσχατοι ἐπιτε-
 5 τάχατο. ἄτε γὰρ τῶν ἵππων οὐτὶ ἀνεχομένων τὰς κα-

LXXXVI. 8. Κάσπειροι ex coniect. Κάσπιοι olim edd. et multi omnes, sicut paulo ante.

Cissii. Indorum item cultus et arma eadem atque peditum; habebant autem et equos sellarios et currus: iuncti autem currus erant partim equis, partim asinis sylvestribus. *Bactriorum* quoque cultus equitum idem ac peditum: pariterque *Caspiorum*. *Libyes* item, qui cum equis aderant, eodem cultu atque pedites erant instructi; sed hi quidem cuncti eurrus agebant. *Caspiorum* etiam et *Paricaniorum* et *Arabum* equitum cultus et arma nihil a peditibus differebant: sed Arabes omnes camelis vehabantur, qui celeritate non cedunt equis. (87.) Hi ergo soli populi equitatum contulerant. Numerus vero equitum octoginta millium fuit, exceptis camelis et curribus. Et reliqui quidem equites turmatim ordinabantur: Arabes vero locabantur postremi, ne

μήλους, ὅστεροι ἐτετάχατο, ἵνα μὴ φοβέαιτο τὸ ἵππι-
 88 κόν. Ἴππαρχοι δὲ ἔσαν Ἀρμαμίθρης τε καὶ Τίθαιος,
 Δάτιος παῖδες. ὁ δὲ τρίτος σφι συνίππαρχος Φαρνού-
 χης καταλέλειπτο ἐν Σαρδίσι νοσέων. ὥς γὰρ ὀρμέωντο
 ἐκ Σαρδίων, ἐπὶ συμφορὴν ἐνέπεσε ἀνέβλητον. ἐλαύ-
 νοντι γάρ οἱ, ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου ὑπέδραμε κύων· 5
 καὶ ὁ ἵππος οὐ προῖδαν, ἐφοβήθη τε καὶ στάς ὀρθὸς
 ἀπίσεισατο τὸν Φαρνούχεια. πεσὼν δὲ, αἷμα τε ἤμει,
 καὶ ἐς φθίσιν περιῆλθε ἡ νοῦσος. τὸν δὲ ἵππον αὐτίκα
 κατ' ἄρχας ἐποίησαν οἱ οἰκέται ὥς ἐκέλευε· ἐς τὸν χῶ-
 ρον ἐν τῷ περ κατέβαλε τὸν δεσπότηα ἀπαγαγόντες, ἐν 10
 τοῖσι γούνασι ἀπέταμον τὰ σκέλεα. Φαρνούχης μὲν
 οὕτω παρελύθη τῆς ἡγεμονίης.

89 Τῶν δὲ τριηρέων ἀριθμὸς μὲν ἐγένετο ἑπτὰ καὶ διη-

scilicet equi consternarentur; camelos enim aegre
 patiuntur equi. (88.) Equitatu praefecti erant Har-
 mamithres et Tithaeus, Datis filii. Collega horum
 Pharnuches, tertius praefectus equitum, ob morbum
 Sardibus erat relictus: quum enim Sardibus egrede-
 retur exercitus, tristis huic casus acciderat. Dum
 equo vehitur, sub pedes equi intercurrit canis: et
 equus, qui illum non prospexerat, consternatus re-
 ctum sese erigit, et Pharnuchem excutit; qui hu-
 mum prolapsus sanguinem evomit, et in phthisin
 morbus transiit. Equum autem statim initio eâ poenâ
 adfecerunt famuli, quam herus iussit: in eum locum
 deducto, ubi herum excusserat, crura in genibus
 praeciderunt. Ita Pharnuches praefecturâ equitum
 excidit.

(89.) *Triremes* numero fuere mille ducentae et

- κόσται καὶ χίλιναι· παρείχοντο δὲ αὐτὰς οἶδε. Φοίνικες
 μὲν, σὺν Συρίοισι τοῖσι ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, τριηκοσίας,
 ὧδε ἐσκευασμένοι. περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κυνέας εἶχον
 5 αἰγχοτάτω πεπονημένους τρόπον τὸν Ἑλληνικόν· ἐνδεδυ-
 κότες δὲ θώρηκας λινέους, ἀσπίδας δὲ ἴνυς οὐκ ἐχούσας
 εἶχον, καὶ ἀκόντια. οὗτοι δὲ οἱ Φοίνικες τὸ παλαιὸν οἴ-
 κεον, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ἐπὶ τῇ Ἐρυθρῇ θαλάσῃ· ἐν-
 θεῦτεν δὲ ὑπερβάντες, τῆς Συρίας οἰκεῖν τὰ παρὰ
 10 θαλάσσαν. τῆς δὲ Συρίας τοῦτο τὸ χωρίον, καὶ τὸ μέ-
 χρι Αἰγύπτου πᾶν, Παλαιστίνη καλεῖται. Αἰγύπτιοι
 δὲ νέας παρείχοντο διηκοσίας. οὗτοι δὲ εἶχον περὶ μὲν
 τῇσι κεφαλῇσι κράνεα χηλεῦτά, ἀσπίδας δὲ κοίλας,
 τὰς ἴνυς μεγάλας ἐχούσας, καὶ δόρατά τε ναύμαχα,
 15 καὶ τύκους μεγάλους. τὸ δὲ πλῆθος αὐτέων θωρηκοφό-
 ροι ἔσαν, μαχαίρας δὲ μεγάλας εἶχον. οὗτοι μὲν οὕτω

septem: quas prae buerant hi populi. *Phoenices*, cum *Syris Palaestinae*, trecentas. Armatura horum huiusmodi erat: capita galeis tecta, similibus fere graecanicis galeis; circa corpus thoraces lintei; tum scuta habebant quorum orae ferro non erant munitae, et iacula. Phoenices hi, ut aiunt ipsi, olim ad *mare Rubrum* habitaverant: illinc transgressi, nunc Syriae oram maritimam incolunt. Syriae autem hic tractus omnis, usque ad Aegyptum, *Palaestina* vocatur. *Aegyptii* naves prae buerant ducentas. Hi plexas gestabant galeas, scuta cava, quorum orae multo ferro erant munitae, hastas ad navalem pugnam comparatas, et ingentes bipennes. Multitudo eorum thoraces gestabant, maghosque gladios habebant. Talis horum armatura erat. (90.) *Cyprii* naves prae buerant cen-

90 ἰσταλάδατο. Κύπριοι δὲ παρείχοντο νέας πενήκοντα
καὶ ἑκατὸν, ἐσκευασμένοι ὧδε. τὰς μὲν κεφαλὰς εἰλί-
χато μήτηρι οἱ βασιλῆες αὐτέων· οἱ δὲ ἄλλοι εἶχον
κιθῶνας· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ περ' Ἕλληνες. Τούτων δὲ
τοσαύτε ἔθνεα ἔστι· οἱ μὲν, ἀπὸ Σαλαμῖνος καὶ Ἀθη- 5
νέων· οἱ δὲ, ἀπὸ Ἀρκαδίας· οἱ δὲ, ἀπὸ Κύθνου· οἱ δὲ,
ἀπὸ Φοινίκης· οἱ δὲ, ἀπὸ Αἰθιοπίας, ὡς αὐτοὶ Κύπριοι
91 λέγουσι. Κίλικες δὲ ἑκατὸν παρείχοντο νέας. οὗτοι δ'
αὐτὸν περὶ μὲν τῇσι κεφαλῇσι κράνεα ἐπιχώρια, λαισήϊά
τε εἶχον ἀντ' ἀσπίδων, αἰμοβοέης πεποιημένα, καὶ κι-
θῶνας εἰρινέους ἐνδεδυκότες· δύο δὲ ἀκόντια ἕκαστος καὶ
ξίφος εἶχον, ἀγχοτάτω τῇσι Αἰγυπτίῃσι μαχαίρησι 5
πεποιημένα. Οὗτοι μὲν τὸ παλαιὸν Ὑπαχαιοὶ ἑκα-
λέοντο· ἐπὶ δὲ Κίλικος τοῦ Ἀγήνορος, ἀνδρὸς Φοίνικος,
ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Πάμφυλοι δὲ τριήκοντα παρεί-

XC. 3. κιθῶνας. κιτάριας corrīgunt nonnulli, capitis tegu-
mentum quoddam intelligentes.

tum et quinquaginta, hoc modo armati. Reges eorum caput mitrâ obvolutum habebant: reliqui tunicas [sive cidares] gestabant: caetera ut Graeci. Sunt autem Cypriorum plures populi: alii Salamine et Athenis oriundi; alii ex Arcadia; alii ex Cythno; alii e Phoenice; alii ex Aethiopia, ut ipsi Cyprii adfirmant. (91.) Cilices centum contulerant naves. Hi capita galeis tecta habebant vernaculis, pro scutis parmulas gestabant ex crudo bovino corio confectas, tunicas induti laneas: bina quisque iacula habebat, et ensem Aegyptiaco maxime gladio similem. Hi antiquitus *Hypachaei* nominati erant: dein a Cilice, Agenoris filio, viro Phoenice, nomen invenerunt. *Pamphyli* triginta naves praebuerant, graecanicis armis instructi. Sunt autem

χοντο νέας, Ἑλληνικοῖσι ὅπλοισι ἐσκευασμένοι. οἱ δὲ
 10 Πάμφυλοι οὗτοι εἰσὶ τῶν ἐκ Τροίης ἀποσκευασθέντων
 ἅμα Ἀμφιλόχῳ καὶ Κάλχαντι. Λύκιοι δὲ παρείχοντο 92
 νέας πεντήκοντα, θωρηκοφόροι τε ἔόντες καὶ κνημιδοφό-
 ροι. εἶχον δὲ τόξα κρανείνα, καὶ εἰστοὺς καλαμίνους
 ἀπτέρους, καὶ ἀκόντια· ἐπὶ δὲ, αἰγὸς δέρματα περὶ
 5 τοὺς ὤμους αἰωρεύμενα· περὶ δὲ τῇσι κεφαλῇσι πέλους
 πτεροῖσι περιστεφανωμένους· ἐγχειρίδια δὲ καὶ δρέπα-
 να εἶχον. Λύκιοι δὲ, Τερμίλαι ἐκαλέοντο, ἐκ Κρήτης
 γεγονότες· ἐπὶ δὲ Λύκου τοῦ Πανδίωνος, ἀνδρὸς Ἀθη-
 ναίου, ἔσχον τὴν ἐπωνυμίην. Δωριεῖς δὲ, οἱ ἐκ τῆς 93
 Ἀσίας, τριήκοντα παρείχοντο νέας, ἔχοντές τε Ἑλλήνι-
 κα ὅπλα, καὶ γεγονότες ἀπὸ Πελοποννήσου. Κᾶρες
 δὲ, ἐβδομήκοντα παρείχοντο νέας, τὰ μὲν ἄλλα κα-
 5 τὰ περ Ἑλλήνες ἐσταλμένοι· εἶχον δὲ καὶ δρέπανα καὶ

Pamphyli Troianorum posterii illorum, qui cum Am-
 philocho et Calchante disiecti fuere. (92.) *Lycii*
 quinquaginta prae buerant naves, thoracibus et ocreis
 instructi. Arcus habebant ex corno arbore, sagittas
 arundineas non alas, et iacula: ex humeris pelles
 pendebant caprinae: capitibus impositi pilei pennis
 circumcirca coronati: praeterea pugionibus et falcibus
 armati erant. Lycii ex Creta oriundi, *Termilae*
 olim nominati, deinde a Lyco, Pandionis filio, Athe-
 niensi, invenere nomen. (93.) *Dorienses Asiatici*
 triginta naves contulerant, graecanico more armati,
 ex Peloponneso oriundi, *Cares* septuaginta naves
 prae buerant, falcibus et pugionibus armati, caete-
 roquin vero graecanico more instructi. His quodnam
 antiquitus fuerit nomen, in superiori harum Histo-

- ἐγχειρίδια. οὗτοι δὲ οἵτινες πρότερον ἐκαλέοντο, ἐν ταῖς
 94 πρῶτοις τῶν λόγων εἴρηται. Ἴωνες δὲ, ἐκατὸν νέας
 παρείχοντο, ἐσκευασμένοι ὡς Ἕλληνες. Ἴωνες δὲ, ὅσον
 μὲν χρόνον ἐν Πελοποννήσῳ οἴκεον τὴν νῦν καλεομένην
 Ἀχαιίην, καὶ πρὶν ἢ Δανάον τε καὶ Ἐοῦθον ἀπικέσθαι
 εἰς Πελοπόννησον, ὡς Ἕλληνες λέγουσι, ἐκαλέοντο Πε- 5
 λασγοὶ Αἰγυαλεές· ἐπὶ δὲ Ἴωνος τοῦ Ἐοῦθου, Ἴωνες.
 95 Νησιῶται δὲ, ἐπτακαίδεκα παρείχοντο νέας, ὠπλι-
 σμένοι ὡς Ἕλληνες. καὶ τοῦτο Πελασγικὸν ἔθνος, ὕστε-
 ρον δὲ Ἴωνικὸν ἐκλήθη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ δω-
 δεκαπόλεις Ἴωνες, οἱ ἀπ' Ἀθηνέων. Αἰολεές δὲ, ἐζήκον-
 τα νέας παρείχοντο, ἐσκευασμένοι τε ὡς Ἕλληνες, καὶ 5
 τὸ πάλαι καλούμενοι Πελασγοὶ, ὡς Ἑλλήνων λόγος.
 Ἑλλησπόντιοι δὲ, πλὴν Ἀβυδηνῶν· Ἀβυδηνῶσι γὰρ

riarum parte dictum est. (94.) *Iones* centum contulerant naves, eodem modo instructi atque Graeci. *Iones*, quamdiu in Peloponneso eam regionem, quae nunc Achaia vocatur, incoluerant, priusquam Danaus et Xuthus in Peloponnesum advenissent, ut Graeci aiunt, *Pelasgi Aegialees* [id est, *littorales*] vocabantur: deinde ab Ione, Xuthi filio, nomen invenerunt. (95.) *Insulani* septemdecim contulerant naves, eodem modo armati atque Graeci. Etiam hic *Pelasgicus* est populus, qui deinde *Ionicus* eadem ratione nominatus est atque illi duodecim civitatum *Iones* Athenis oriundi. *Aeolenses* sexaginta prae-buerant naves, eodem modo atque Graeci armati: et hi quoque olim *Pelasgi* nominati, ut Graeci memorant. *Hellespontii*, exceptis Abydenis: nam Abydenis imperaverat rex ut domi manerent, et pon-

προσετέτακτο ἐκ βασιλῆος, κατὰ χώραν μένουσι, Φύλακας εἶναι τῶν γεφυρέων· οἱ δὲ λοιποὶ οἱ ἐκ τοῦ Πόντου στρατευόμενοι, παρείχοντο μὲν ἑκατὸν νέας, ἐσκευασμένοι δὲ ἔσαν ὡς Ἕλληνες. οὗτοι δὲ, Ἰώνων καὶ Δωριέων ἀποικοί.

Ἐπεβάτευσον δὲ ἐπὶ πασέων τῶν νεῶν Πέρσαι, καὶ 96
Μῆδοι, καὶ Σάκαι. τούτων δὲ ἀρίστα πλεούσας παρείχοντο νέας Φοίνικες, καὶ Φοινίκων, Σιδώνιοι. Τούτοισι πᾶσι, καὶ τοῖσι ἐς τὸν πεζὸν τεταγμένοισι αὐ-
δ τέων, ἐπῆσαν ἐκάστοισι ἐπιχώριοι ἡγεμόνες· τῶν ἐγὰ, οὐ γὰρ ἀναγκαίη ἐξέργομαι ἐς ἱστορίας λόγον, οὐ παρὰ μένημαι. οὔτε γὰρ ἔθνεος ἐκάστου ἐπ' αἵξιοι ἔσαν οἱ ἡγεμόνες· ἐν τε ἔθνει ἐκάστῳ ὅσαι περ πόλεις, τοσούτοι καὶ ἡγεμόνες ἔσαν. εἶποντο δὲ ὡς οὐ στρατηγοί,

tes custodirent: caeteri igitur ex Ponto expeditionis huius socii naves contulerant centum, eodem modo instructi ac Graeci. Sunt autem hi Ionum et Dorien-
sium coloni.

(96.) In singulis istarum navium erant propugnatores Persae et Medii et Sacae. Quae ex earumdem navium numero optime vehebantur, has praebuerant Phoenices, et in his prae caeteris Sidonii. Singulorum autem populorum copiis navalibus, perinde atque terrestribus, praeerant duces ex popularibus: quorum ego nomina edere, quum nihil necesse sit ad historiae rationem, supersedeo. Nec enim cuique populo duces erant memoratu digni: et, quot in quoque populo civitates, tot etiam duces erant. Sequebantur hi autem non ut duces vere nominati aut praetores, sed ut alii militantes servi. Caeterum im-

Herod. T. III. P. I.

Q

- ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἄλλοι στρατευόμενοι δοῦλοι. ἐπεὶ στρα- 10
τηγοὶ τε οἱ τὸ πᾶν ἔχοντες κράτος, καὶ ἄρχοντες τῶν
ἐθνέων ἐκάστων, ὅσοι αὐτέων ἔσαν Πέρσαι, εἰρέαται μοι.
- 97 Τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐστρατήγεον οἶδε· Ἀριαβίγνης τε ὁ Δα-
ρείου, καὶ Πρηξάσπης ὁ Ἀσπαθίνεω, καὶ Μεγάβαζος
ὁ Μεγαβάτεω, καὶ Ἀχαιμένης ὁ Δαρείου. τῆς μὲν Ἰά-
δος τε καὶ Καρικῆς στρατιῆς, Ἀριαβίγνης, ὁ Δαρείου τε
παῖς καὶ τῆς Γωβρύεω θυγατρός· Αἰγυπτίων δὲ ἐστρα- 5
τήγει Ἀχαιμένης, Ξέρξεω ἐὼν ἀπ' ἀμφοτέρων ἀδελ-
φείας· τῆς δὲ ἄλλης στρατιῆς ἐστρατήγεον οἱ δύο. τριηκόν-
τεροι δὲ, καὶ πεντηκόντεροι, καὶ κέρκαιοι, καὶ ἵππαγω-
γὰ πλοῖα μακρὰ συνελθόντα ἐς τὸν ἀριθμὸν ἐφάνη τρισ-
98 χίλια. Τῶν δὲ ἐπιπλεόντων μετὰ γε τοὺς στρατηγοὺς,
οἶδε ἔσαν οἱ ὀνομαστότατοι· Σιδώνιος Τετράμνηστος Ἀνύ-
σου, καὶ Τύριος Μάπην Σιρώμου, καὶ Ἀράδιος Μέρ-

peratores penes quos summa fuit imperii, et singu-
lorum populorum duces, quotquot eorum Persae
fuerunt, a me dicti sunt. (97.) *Navalibus* autem
copiis cum imperio *praefecti* hi erant: Ariabignes,
Darii filius, et Praxaspes Aspatinis, et Megabazus
Megabatis, et Achaemenes Darii filius. Ionicis qui-
dem et Caricis copiis Ariabignes praefuit, Darii filius
ex filia Gobriae; Aegyptiis Achaemenes, frater Xer-
xis eodem patre eademque matre natus; reliquis nau-
ticis copiis duo reliqui. Actuaria autem navigia par-
tim triginta partim quinquaginta remorum, tum
cercuros, et hippagogas naves longas convenisse con-
stat ad tria millia numero. (98.) Eorum qui in hac
classe militarunt, secundum imperatores, illustris-
simi hi sunt: Tetramnestus, Anysi filius, Sidonius;

βαλος Ἀγβάλου, καὶ Κίλιξ Συέννεσις Ὀρρομέδοντος,
 5 καὶ Λύκιος Κυβερνίσκος Σίκα· καὶ Κύπριοι, Γόργος
 τε ὁ Χέρσιος, καὶ Τιμῶναξ ὁ Τιμαγόρεω· καὶ Καρῶν,
 Ἰστιαῖός τε ὁ Τύμνεω, καὶ Πίγρης ὁ Σελδώμου, καὶ
 Δαμασίθυμος ὁ Κανδαύλεω. Τῶν μὲν νυν ἄλλων οὐ 99
 παραμένονταί τε ταξιαρχέων, ὥς οὐκ ἀναγκαζόμενος
 Ἀρτεμισίης δὲ, τῆς μάλιστα θῶμα ποιεῖσθαι ἐπὶ τὴν
 Ἑλλάδα στρατευσαμένης, γυναικός· ἥτις, ἀποθανόν-
 5 τος τοῦ ἀνδρός, αὐτὴ τε ἔχουσα τὴν τυραννίδα, καὶ πα-
 τὴρ ὑπάρχοντος νενηίω, ὑπὸ λήματός τε καὶ ἀνδρείης
 ἐστρατεύετο, οὐδεμιῆς ἐούσης οἱ ἀναγκαίης. οὐνομα μὲν
 δὴ ἦν αὐτῇ Ἀρτεμισίη, θυγάτηρ δὲ ἦν Λυγδάμιος· γέ-
 νος δὲ ἐξ Ἀλικαρνησσοῦ τὰ πρὸς πατρός, τὰ μητρόθεν δὲ
 10 Κρήσσα. ἡγεμόνευε δὲ Ἀλικαρνηστέων τε καὶ Κῶων καὶ

Mapen, Siromi filius, Tyrius; Merbalus Agbali, Ara-
 dius; Syennesis, Oromedontis, Cilix; Cyberniscus,
 Sicae filius, Lycius; Gorgus, Chersis filius, et Timo-
 nax Timagorae, uterque Cyprius; tres Cares, Hi-
 stiaeus, Tymnis filius, Pigres Seldomi, et Damasi-
 thymus, Candaulis filius. (99.) Reliquos ordinum
 duces silentio praetereo; nec enim necesse est hos
 commemorare, exceptâ *Artemisiâ* muliere, quam
 fuisse huius belli Graeciae illati sociam demiror.
 Haec enim, mortuo marito, quum ipsa regnum te-
 neret, filiumque haberet adolescentem, animi im-
 petu roboreque elata, expeditioni huic sociam sese,
 nullâ necessitate adacta, adiunxit. Nomen igitur huic
 Artemisia fuit, pater Lygdamis; paternum genus ex
 Halicarnasso, maternum ex Creta. Imperavit illa Ha-
 licarnassensibus, Cois, Nisyriis, et Calydnis: prae-

Νισυρίων τε καὶ Καλυδνίων, πέντε νέας παρεχομένη.
καὶ συναπάσης τῆς στρατιῆς, μετὰ γε τὰς Σιδωνίων,
νέας εὐδοξοτάτας παρείχετο, πάντων τε τῶν συμμά-
χων γνώμας ἀρίστας βασιλεῖ ἀπεδέξατο. τῶν δὲ κατέ-
λεξα πολλῶν ἡγεμονεύειν αὐτὴν, τὸ ἔθνος ἀποφαίνω πᾶν 15
εἰς Δωρικόν· Ἀλικαρνησῆας μὲν, Τροικηνοὺς· τοὺς δὲ
ἄλλους, Ἐπιδαυρίους. Ἐς μὲν τοσόνδε ὁ ναυτικός στρα-
τὸς εἴρηται.

- 100 Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἠρίθμησέ τε καὶ διετάχθη ὁ στρατὸς,
ἐπιθύμησε αὐτὸς σφεας διεξελάσας θεήσασθαι. μετὰ
δὲ ἐποίησε ταῦτα, καὶ διεξελαύνων ἐπὶ ἄρματος παρὰ
ἔθνος ἐν ἑκάστον, ἐπυνθάνετο· καὶ ἀπέγραφον οἱ γραμ-
ματισταί· ἕως ἐξ ἑσχάτων ἐς ἑσχάτα ἀπίκετο καὶ τῆς 5
ἵππου καὶ τοῦ πεζοῦ. ὥς δὲ ταῦτά οἱ ἐπεποίητο, τῶν
νῶν κατελκυθυσέων ἐς θάλασσαν, ἐνθαῦτα ὁ Ξέρξης

Cap. C. 1. ἠρίθμησέ τε. ἠρίθμηθη τε ed. Schaeff. ex coniect.

bueratque naves quinque, quae navium omnium uni-
versae classis, post Sidonias, praestantissimae erant.
Eadem apud regem optimas prae sociis omnibus sen-
tentias dixit. Quibus civitatibus imperasse eam dixi,
has omnes Doricae gentis esse adfirmo: Halicarnas-
senses nempe, Troezenios: reliquos vero, Epidau-
rios. Hactenus igitur navales recensui copias.

(100.) Postquam initus est copiarum numerus, et
ordine compositus universus exercitus, cupivit Xer-
xes exercitum obeundo lustrare: idque fecit. Curru
praeter unumquemque populum praetervectus, sin-
gula percontabatur, et scribae scripto consignabant;
donec ab una extremitate ad alteram et equitum et
peditum pervenit. Deinde, navibus in mare deductis,
relicto curru navem conscendit Sidoniam, in eaque

μετεκβαὺς ἐκ τοῦ ἄρματος ἐς νέα Σιδωνίην, ἔξετο ὑπὸ
 σκηνῇ χρυσῇ· καὶ παρέπλειε παρὰ τὰς πρῶρας τῶν
 10 νεῶν, ἐπειρωτῶν τε ἐκάστας ὁμοίως ὡς καὶ τὸν πεζόν,
 καὶ ἀπογραφόμενος. τὰς δὲ νέας οἱ ναύαρχοι ἀναγα-
 γόντες ὅσον τε τέσσερα πλέθρα ἀπὸ τοῦ αἰγιαλοῦ, ἀνε-
 κάχευον, τὰς πρῶρας ἐς γῆν τρέψαντες πάντες μετω-
 πηδόν, καὶ ἐξοπλίσαντες τοὺς ἐπιβάτας ὡς ἐς πόλεμον.
 15 ὁ δ' ἐντὸς τῶν πρῶρῶν πλέων ἐθηῖτο καὶ τοῦ αἰγιαλοῦ.

Ὡς δὲ καὶ ταύτας διεξέπλωσε, καὶ ἐξεβη ἐκ τῆς 101
 νεὸς, μετεπέμψατο Δημάρτην τὸν Ἀρίστωνος, συστρα-
 τευόμενον αὐτῷ ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. καλέσας δ' αὐτὸν,
 εἶρετο τάδε· „Δημάρhte, νῦν μοί σε ἡδύ τι ἐστὶ ἐπείρε-
 5 „σθαι τὰ θέλω. σὺ εἰς Ἑλλήν τε, καὶ, ὡς ἐγὼ πυν-
 „θάνομαι σεῦ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τῶν ἐμοὶ
 „ἐς λόγους ἀπικνεομένων, πόλιος οὐτ' ἐλαχίστης, οὐτ'

sub tabernaculo aureo residens praeter proras na-
 vium praetervectus est, sciscitans de singulis, per-
 inde atque in terrestri exercitu fecerat, et omnia scri-
 pto consignari iubens. Naves, ex quadringentorum
 admodum pedum intervallo a littore abductas, in
 ancoris tenebant praefecti, proris omnibus continuâ
 fronte in terram conversis, propugnatoribus in ar-
 mis stantibus, velut ad pugnam paratis: et rex spe-
 ctabat, inter proras et littus navigans.

(101.) Ita lustrata classe, Xerxes navi egressus,
Demaratum vocari iussit, Aristonis filium, expeditio-
 nis adversus Graeciam socium; eumque, ubi adfuit,
 his verbis compellavit: *Demarate, nunc me iuvat,*
ex te quae scire cupio quaerere. Tu Graecus es, et,
ut ego non ex te solum, sed et ex aliis Graecis

„ἀσθενεστάτης. νῦν ὧν μοι τόδε φράσον, εἰ Ἕλληνες
 „ὑπομένεουσιν χεῖρας ἐμοὶ ἀνταειρόμενοι. οὐ γὰρ, ὡς
 „ἐγὼ δοκέω, οὐδ' εἰ πάντες Ἕλληνες καὶ οἱ λοιποὶ οἱ 10
 „πρὸς ἐσπέρης οἰκέοντες ἄνθρωποι συλληχθείσασιν, οὐκ
 „ἀξιομαχοί εἰσι ἐμὲ ἐπιόντα ὑπομῆναι, μὴ ἔοντες ἄρ-
 „θμοιοι. ἐθέλω μέντοι καὶ τὸ ἀπὸ σεῦ, ὁκοῖόν τι λέγεις
 „περὶ αὐτέων, πυνθέσθαι.“ Ὁ μὲν ταῦτα εἰρώτα. ὁ δέ,
 ὑπολαβὼν ἔφη „Βασιλεῦ, κότερα ἀληθείῃ χρήσομαι 15
 „πρὸς σέ, ἢ ἡδονῇ;“ Ὁ δέ μιν ἀληθείῃ χρήσασθαι
 ἐκέλευε, Φᾶς οὐδέν οἱ ἀηδέστερον ἔσεσθαι ἢ πρότερον ἦν.
 102 Ὡς δὲ ταῦτα ἤκουσε Δημάρχος, ἔλεγε τάδε „Βα-
 „σιλεῦ, ἐπειδὴ ἀληθείῃ διαχρήσασθαι πάντως με κε-
 „λεύεις, ταῦτα λέγοντα τὰ μὴ ψευδόμενός τις ὕστε-
 „ρον ὑπὸ σεῦ ἀλώσεται· τῇ Ἑλλάδι πενίη μὲν αἰεὶ κο-

qui mihi in colloquium veniunt, audio, ex ea civitate es, quae nec minima est nec infirmissima. Nunc ergo hoc dic mihi, an Graeci ausuri sint manus contra me tollere? Nam, ut equidem existimo, ne universi quidem Graeci et reliqui ad occidentem habitantes homines, si vires suas cuncti coniungerent, pares forent ad mihi resistendum, nisi prorsus inter se fuerint concordēs. At cupio tamen etiam ex te, quid sit quod de hoc dicas, cognoscere. Cui ita interroganti Demaratus respondit: Utrum, Rex, ex veritate tibi dicam, an ad gratiam? Et ille iussit eum ex veritate dicere, nihilo enim minus illum ob id sibi acceptum fore, quam antea fuisset. (102.) His auditis, Demaratus: Rex, inquit, quoniam ex rei veritate me loqui iubes, aequae dicere quae non mentitum me esse posthac

- 5 „τε σύντροφός ἐστι· ἀρετὴ δὲ ἑπακτός ἐστι, ἀπό τε σο-
 „φίης κατεργασμένη καὶ νόμου ἰσχυροῦ· τῇ διαχρεω-
 „μένη ἢ Ἑλλάς, τὴν τε πενίην ἀπαμύνεται καὶ τὴν δε-
 „σποσύνην. αἰνέω μὲν νυν πάντας Ἑλληνας τοὺς περὶ
 „κεῖνους τοὺς Δωρικοὺς χώρους οἰκημένους· ἔρχομαι δὲ
 10 „λέξων οὐ περὶ πάντων τούσδε τοὺς λόγους, ἀλλὰ περὶ
 „Λακεδαιμονίων μούνων· πρῶτα μὲν, ὅτι οὐκ ἔστι ὅπως
 „κοτὲ σοὺς δέξονται λόγους δουλοσύνην φέροντας τῇ Ἑλ-
 „λάδι· αὐτὶς δὲ, ὡς ἀντιώσονται τοι ἐς μάχην, καὶ ἦν
 „οἱ ἄλλοι Ἕλληνες πάντες τὰ σὰ φρονέωσι. ἀριθμοῦ
 15 „δὲ πέρι, μὴ πύθῃ ὅσοι τινὲς ὄντες ταῦτα ποιεῖν οἰοί-
 „ντο· εἰσὶ ἦν τε γὰρ τύχῳσι ἐξεστρατευμένοι χίλιοι, οὗ-
 „τοι μαχήσονται τοι, ἦν τε ἐλάσσονες τούτων, ἦν τε καὶ
 „πλεῖνες.“ Ταῦτα ἀκούσας Ξέρξης, γελάσας ἔφη· 103

deprehendar, morem tibi geram. In Graecia ab omni quidem aetate paupertas habitavit: accessit vero virtus, sapientiae et legis validae filia, qua utens Graecia et paupertatem abigit et dominatum. Et laudo quidem Graecos omnes circa terras illas Doricas habitantes: nec vero de cunctis nunc Graecis verba faciam, sed de solis Lacedaemoniis: quos, primum, dico nequaquam accepturos esse tuas condiciones, servitutem Graeciae proponentes; deinde, obviam illos tibi ituros aio in pugnam, etiamsi alii omnes Graeci tecum sentirent. Ad numerum autem quod adtinet, noli quaerere quot sint numero, qui hoc facturi sint: nam sive mille fuerint qui in aciem prodeant, hi tecum congredientur, sive his pauciores, sive plures. (103.) Quibus auditis, ridens Xerxes ait: Dema-

„Δημάρητε, οἷον ἐφθέγγαστο ἔπος, ἄνδρας χιλίους στρα-
 „τιῇ τοσῇδε μαχήσασθαι! ἄγε, εἰπέ μοι, οὐ Φῆς του-
 „τέων τῶν ἀνδρῶν αὐτὸς βασιλεὺς γενέσθαι; σὺ ἂν
 „ἐβελήσεις αὐτίκα μάλα πρὸς ἄνδρας δέκα μάχεσθαι; 5
 „καὶ τοι εἰ τὸ πολιτικὸν ὑμῖν πᾶν ἐστὶ τοιοῦτον οἷον σὺ
 „διαίρεεις, σέ γε τὸν κείνων βασιλῆα πρέπει πρὸς τὸ
 „διπλήσιοι ἀντιτάσσεσθαι κατὰ νόμους τοὺς ὑμετέρους.
 „εἰ γὰρ κείνων ἕκαστος δέκα ἀνδρῶν τῆς στρατιῆς τῆς
 „ἐμῆς ἀντάξιός ἐστι, σέ δέ γε δίζημαι εἴκοσι εἶναι ἀν- 10
 „τάξιον· καὶ οὕτω μὲν ὀρθοῖτ' ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ
 „εἰρημένος. εἰ δέ, τοιοῦτοί τε ἔόντες, καὶ μεγάλα το-
 „σῶντο οἷος σὺ τε καὶ οἱ παρ' ἐμὲ Φοιτῶσι Ἑλλήνων ἐς
 „λόγους, αὐχεῖτε τοσοῦτον, ὅρα μὴ μάτην κόμπος ὁ
 „λόγος οὗτος εἰρημένος εἴη. Ἐπεὶ Φέρε ἰδῶ παντὶ τῷ 15
 „οἰκότι. κῶς ἂν δυναίατο χίλιοι, ἢ καὶ μύριοι, ἢ καὶ

*rate, quodnam emisisti verbum, mille viros cum
 tam ingenti exercitu congressuros? Dic mihi,
 age: nonne tu ais, regem te horum hominum
 fuisse? Vis-ne igitur tu e vestigio contra decem
 pugnare viros? Atqui, si vestri cives cuncti tales
 sunt, quales tu declaras, decet te regem eorum, ex
 vestris institutis, cum duplo numero congredi.
 Nam si illorum quisque denis viris de meo exer-
 citu par est, a te utique postulo ut viginti viris
 par sis: atque ita demum recte stabit ratio quam
 tu dicis. Sin, quum tales sitis talique staturā,
 quali tu et alii Graeci qui me convenire consue-
 verunt, tantopere gloriamini, vide ne vana iacta-
 tio sit hoc quod dicitis. Age enim, videamus quid
 probabili ulla ratione fieri possit? Quonam igi-*

„πεντακισμύριοι, ἔόντες γε ἐλεύθεροι πάντες ὁμοίως,
 „καὶ μὴ ὑπ' ἑνὸς ἀρχόμενοι, στρατῷ τοσῶδε ἀντιστῆναι;
 „ἐπεὶ τοι πλεῖνες περὶ ἓνα ἕκαστον γινόμεθα ἢ χίλιοι,
 20 „ἔόντων κείνων πέντε χιλιάδων. ὑπὸ μὲν γὰρ ἑνὸς ἀρ-
 „χόμενοι κατὰ τρόπον τὸν ἡμέτερον, γενοίαιτ' ἂν, δειμαί-
 „νοντες τοῦτον, καὶ παρὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ἀμείνονες,
 „καὶ ἴοιεν ἀναγκαζόμενοι μάλιστα εἰς πλεῖνας ἐλάσσο-
 „νες ἔόντες· ἀναιμένοι δὲ εἰς τὸ ἐλεύθερον, οὐκ ἂν ποιεοίεν
 25 „τουτέων οὐδέτερα. Δοκέω δὲ ἔγωγε καὶ ἀνισωθέντας
 „πλήθει, χαλεπῶς ἂν Ἕλληνας Πέρσῃσι μούνοισι μά-
 „χεσθαι. ἀλλὰ παρ' ἡμῶν τοῦτό ἐστι τὸ σὺ λέγεις· ἐστὶ
 „γε μέντοι οὐ πολλόν, ἀλλὰ σπάνιον. εἰσὶ γὰρ Περ-
 „σέων, τῶν ἐμῶν αἰχμοφόρων, οἱ ἐβελήσουσι Ἑλλήνων

CIII. 19. περὶ ἓνα. παρὰ ἓνα ed. Schaef. ex Valch. coniect.

*tur pacto mille homines, aut etiam decies, aut
 denique quinquagies mille, qui cuncti pariter li-
 beri sint, nec unius subiecti imperio: quo pacto
 inquam, hi resistere tanto exercitui poterunt?
 Nam, si sunt illi quinquies mille, nos plures quam
 milleni sumus qui illorum unumquemque circum-
 stabimus. Quod si quidem, ut apud nos, sic illi
 unius subiecti essent imperio, possent, illius metu,
 et contra suam naturam fieri meliores, et flagellis
 coacti pauciores numero adversus plures in prae-
 lium ire: sed liberi, et suo arbitrio permissi, neu-
 trum horum facient. Puto vero equidem, aequali
 etiam numero aegre Graecos solis Persis resistere
 posse. Sed apud nos hoc reperitur, quod tu ais:
 quamquam non frequens, sed rarum. Sunt enim in-
 ter Persas, in satellitum meorum numero, viri qui*

„ἀνδράσι τρισὶ ὁμοῦ μάχεσθαι· τῶν σὺ εἰὼν ἄπειρος, 30
 104 „πολλὰ Φλυαρεῖς.“ Πρὸς ταῦτα Δημάρχος λέγει·
 „ὦ βασιλεῦ, ἀρχῆθεν ἠπιστάμην, ὅτι ἀληθὴν χραι-
 „μενος οὐ φίλα ποι ἐρέω. σὺ δὲ ἐπεὶ ἠνάγκασας λεγὼν
 „τῶν λόγων τοὺς ἀληθεστάτους, ἔλεγον τὰ κατήκοντα
 „Σπαρτιήτησι. καίτοι, ὡς ἐγὼ τυγχάνω τὰ νῦν τάδε 5
 „ἱστοργῶς ἐκείνους, αὐτὸς μάλιστα ἐξεπίσται, οἱ μὲ
 „τιμὴν τε καὶ γέρεα ἀπελόμενοι πατρώϊα, ἅπολιν τε
 „καὶ Φυγάδα πεποιήκασι· πατὴρ δὲ σὸς ὑποδεξάμενος,
 „βίον τέ μοι καὶ οἶκον δέδωκε. οὐκ ἂν οἶκός ἐστι ἄνδρα
 „τὸν σῶφρονα εὐνοίην Φαινομένην διωθέεσθαι, ἀλλὰ στέρε- 10
 „γεν μάλιστα. Ἐγὼ δὲ οὔτε δέκα ἀνδράσι ὑπίσχομαι
 „οἷός τε εἶναι μάχεσθαι, οὔτε δυοῖσι· ἐκὼν τε εἶναι αὐδ’

cum tribus simul Graecis pugnam inire non de-
trectabunt: quorum tu inexpertus, multa nugaris.
 (104.) Ad haec Demaratus, Rex, inquit, *ab initio*
noveram, vera me dicentem non dicturum grata
tibi: sed, quoniam me coëgistis verissima eloqui,
dixi quae ad Spartanos adtinent. Quamquam, quo
pacto ego nunc maxime adversus illos adfectus
sim, tu optime nosti; quum illi me, honore et
muneribus paternis spoliatum, domo atque pa-
tria pepulerint: quem tuus pater benigne excep-
ptum, victu ac domicilio donavit. Quare credibile
non est, hominem sanae mentis exploratam re-
spuere benevolentiam, sed eam potius quam ma-
xime complecti. Ego vero neque cum decem simul
viris posse me dimicare praedico, nec cum duo-
bus: et, mei si res arbitrii sit, ne cum uno qui-
dem congrediar. Quod si vero necessitas aut ma-

„ ἂν μουνομαχέοιμι. εἰ δὲ ἀναγκαίη εἴη, ἢ μέγας τις ὁ
 „ ἐποτρύνων ἀγῶν, μαχοίμην ἂν πάντων ἥδιστα ἐνὶ του-
 15 „ τέων τῶν ἀνδρῶν, οἱ Ἑλλήνων ἕκαστός Φησι τριῶν ἄξιός
 „ εἶναι. ὥς δὲ καὶ Λακεδαιμόνιοι, κατὰ μὲν ἓνα μαχεύ-
 „ μενοι, οὐδαμῶν εἰσι κακίονες ἀνδρῶν· αἰεὶς δὲ, ἀρι-
 „ στοὶ ἀνδρῶν ἀπάντων. Ἐλεύθεροι γὰρ ἑόντες, οὐ πάν-
 „ τα ἐλεύθεροί εἰσι· ἔπεστι γὰρ σφί δεσπότης, νόμος.
 20 „ τὸν ὑποδαιμάνουσι πολλῶ ἔτι μᾶλλον, ἢ οἱ σοὶ σέ.
 „ ποιεῦσι γῶν τὰ ἂν ἐκεῖνος ἀνάγῃ· ἀνάγει δὲ τῶντὸ
 „ αἰεὶ, οὐκ ἔῶν Φεύγειν οὐδὲν πλῆθος ἀνθρώπων ἐκ μά-
 „ χης, ἀλλὰ μένοντας ἐν τῇ τάξει, ἐπικρατεῖν ἢ ἀπόλ-
 „ λυσθαι. σοὶ δὲ εἰ φαίνομαι ταῦτα λέγων Φλυηρέειν,
 25 „ ἅλλα σιγαῖν ἐθέλω τὸ λοιπόν· νῦν δὲ ἀναγκασθεὶς
 „ ἔλεξα. γένοιτο μέντοι κατὰ νόον τοι, βασιλεῦ.“

gnum aliquod discrimen urgeret, libenter admodum cum uno ex his viris congregarer, quorum unus quisque tribus se parem ait esse Graecis. Ita etiam Lacedaemonii, singuli cum singulis pugnantes, nullis viris sunt inferiores; conferti vero, omnium hominum fortissimi. Licet enim liberi sint, non sunt tamen omni ex parte liberi: praeest enim eis dominus, Lex; quem illi dominum multo magis timent, quam te tui. Faciunt certe quidem semper id quod lex imperat: imperat autem illa semper idem, vetans ex acie profugere quantacumque sit hostium multitudo, iubensque in ordine suo stantes aut vincere aut occumbere. Quod si vero tibi nugari videor haec dicendo, desino reliqua persequi: nunc, quae dixi, coactus dixi. Cedant autem tibi omnia ex tua, Rex, sententia!

- 105 Ὁ μὲν δὴ ταῦτα ἀμείψατο· Ξέρξης δὲ ἐς γέλωτά
 τε ἐτρέψατο, καὶ οὐκ ἐποίησατο ὀργὴν οὐδεμίην, ἀλλ'
 ἡπίως αὐτὸν ἀπεπέμψατο. τούτῳ δὲ ἐς λόγους ἐλθὼν
 Ξέρξης, καὶ ὑπαρχὸν ἐν τῷ Δορίσκῳ τούτῳ καταστή- 5
 σας Μασκάμην τὸν Μεγαδόστω, τὸν δὲ ὑπὸ Δα-
 ρείου σταθέντα καταπαύσας, ἐξήλαυε τὸν στρατὸν διὰ
 106 τῆς Θρηίκης ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. Κατέλιπε δὲ ἄνδρα
 τοιόνδε Μασκάμην γενόμενον, τῷ μούνῳ Ξέρξης δῶρα
 πέμπεσκε, ὥς ἀριστεύοντι πάντων ἔσους κατέστησε αὐ-
 τὸς ἢ Δαρεῖος ὑπάρχους· πέμπεσκε δὲ ἀνὰ πᾶν ἔτος·
 ὥς δὲ καὶ Ἀρταξέρξης ὁ Ξέρξεω τοῖσι Μασκαμείοις 5
 ἐκγόνοις. Κατέστασαν γὰρ ἔτι πρότερον ταύτης τῆς
 ἐλάσιος ὑπαρχοὶ ἐν τῇ Θρηίκῃ καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου

CV. 2. ἐτρέψατο. *Alii ἔτρεψε, responsum illud in risum vertit rex.*

(105.) His a Demarato dictis, risum edens Xerxes nullâ irâ est concitatus, sed comiter hominem dimisit: eoque absoluto colloquio, exercitum per Thraciam adversus Graeciam eduxit, postquam Dorisco huic, ubi adhuc moratus erat, Mascamen praefecit, Megadostis filium, amotò ab hac dignitate praefecto illo qui a Dario erat constitutus. (106.) *Mascames* autem hic, qui ibi relictus est, talem se virum praestitit, ut ei uni deinde Xerxes quotannis munera mittere consueverit, tamquam qui praeter omnes, quotquot aut ipse aut Darius praefectos constituerat, fortissime rem gessisset: eodemque honore Artaxerxes etiam, Xerxis filius, posteros Mascamis persecutus est. Constituti enim iam ante hanc expeditionem erant regii praefecti in Thracia et ubique in Hellesponto. Hi igitur omnes, tam qui in Thracia

πανταχῇ. οὗτοι ὦν πάντες, οἳ τε ἐκ Θρηίκης καὶ τοῦ
Ἑλλησπόντου, πλὴν τοῦ ἐν Δορίσκῳ, ὑπὸ Ἑλλήνων
10 ὕστερον ταύτης τῆς στρατηλασίης ἐξηρέθησαν· τὸν δὲ ἐν
Δορίσκῳ Μασκάμην οὐδαμοί κω ἐδυνάσθησαν ἐξελεῖν,
πολλῶν πειρησαμένων. διὰ τοῦτο δὲ οἱ τὰ δῶρα πέμ-
πεται παρὰ τοῦ βασιλεύοντος αἰεὶ ἐν Πέρσῃσι. Τῶν 107
δὲ ἐξαιρεθέντων ὑπὸ Ἑλλήνων οὐδένα βασιλεὺς Ξέρξης
ἐνόμισε εἶναι ἄνδρα ἀγαθόν, εἰ μὴ Βόγην μῦνον, τὸν
ἐξ Ἡΐonos. τοῦτον δὲ αἰνέων οὐκ ἐπαύετο, καὶ τοὺς πρ-
5 ρεόντας αὐτοῦ ἐν Πέρσῃσι παῖδας ἐτίμα μάλιστα. ἐπεὶ
καὶ ἄξιος αἴνου μεγάλου ἐγένετο Βόγης· ὃς ἐπειδὴ ἐπο-
λιορκέετο ὑπὸ Ἀθηναίων καὶ Κίμωνος τοῦ Μιλτιάδεω,
παρὸν αὐτῷ ὑπόσπονδον ἐξελθεῖν καὶ νοστήσαι ἐς τὴν
Ἀσίην, οὐκ ἐβέλησε, μὴ δειλὴν δόξειε περιεῖναι βασιλεῖ.
10 ἀλλὰ διεκατέρειε ἐς τὸ ἔσχατον. ὥς δ' οὐδὲν ἔτι Φαρ-

erant, quam qui in Hellesponto, excepto Dorisci praefecto, post hanc Xerxis expeditionem eiecti sunt a Graecis: Mascamen vero, Dorisci praefectum, nulli umquam, quamquam multi conati sunt, eiicere potuerunt; quam ob caussam constanter ei dona mittuntur a rege Persarum. (107.) Ex illorum autem numero, qui a Graecis eiecti sunt, nullum rex Darius fortem fuisse virum iudicavit, praeterquam unum Bogen, Eionis praefectum: quem laudare ille non desiit, et filios eius in Persis relictos praecipuo honore prosecutus est. Etenim insigni etiam laude dignus Boges fuit: qui ab Atheniensibus et Cimone Miltiadis filio oppugnatus, quum potuisset fide data salvus egredi et in Asiam redire, noluit, ne per ignaviam vitae suae consuluisse videretur

βῆς ἐνὴν ἐν τῷ τείχεϊ, συνήσας πυρὴν μεγάλην, ἔσφαξε τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὰς παλλακὰς καὶ τοὺς οἰκέτας· καὶ ἔπειτα ἐσέβαλε ἐς τὸ πῦρ. μετὰ δὲ ταῦτα, τὸν χρυσὸν ἅπαντα τὸν ἐκ τοῦ ἄστεος καὶ τὸν ἄργυρον ἔσπειρε ἀπὸ τοῦ τείχεος ἐς τὸν Στρυμόνα· ποιή- 15
σας δὲ ταῦτα, ἑωυτὸν ἐπέβαλε ἐς τὸ πῦρ. οὕτω μὲν οὗτος δικαίως αἰνέεται ἔτι καὶ ἐς τὸδε ὑπὸ Περσέων.

108 Ξέρξης δὲ ἐκ τοῦ Δορίσκου ἐπορεύετο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα· τοὺς δὲ αἰεὶ γινομένους ἐμποδῶν, συστρατεύεσθαι ἠνάγκαζε. ἐδεδούλωτο γὰρ, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, ἡ μέχρι Θεσσαλίας πᾶσα, καὶ ἡ ὑπὸ βασιλῆα δασμοφόρος, Μεγαβάζου τε καταστρεψαμένου, 5
καὶ ὕστερον Μαρδονίου. Παραμείβετο δὲ πορευόμενος ἐκ Δορίσκου, πρῶτα μὲν τὰ Σαμοθρηκίαια τείχεα, τῶν

regi, sed ad extremum usque duravit. Postquam autem nihil alimenti in urbe fuit reliquum, ingenti rogo exstructo, liberos et uxorem et pellices et famulos iugulavit, iugulatosque in ignem coniecit: deinde, auro omni et argento, quod in urbe erat, per murum in Strymonem disperso, se ipsum super illorum cadavera in ignem praecipitavit. Itaque merito hic vir ad hunc usque diem a Persis laudatur.

(108.) *Xerxes* vero, ex *Dorisco* in *Graeciam* du-
cens exercitum, per quoscunque iter faciebat populos, cunctos secum militare coëgit. Erat enim, ut iam ante exposui, omnis ille tractus usque ad *Thes-
saliā* in *Persarum* ditione, et regi tributaria; a *Megabazo* primum, ac dein a *Mardonio* subacta. Iter autem ex *Dorisco* faciens praeteriit primum *Samo-
thracica* castella, quorum postremum ad occidentem

ἑσχάτη πεπόλισται πρὸς ἐσπέρην πόλιν τῇ οὐνομα ἔστι
 Μεσαμβρία· ἔχεται δὲ ταύτης Θασίων πόλις, Στρώ-
 10 μη. διὰ δὲ σφείων τοῦ μέσου Λίσσου ποταμὸς διαρ-
 ρέει· ὅς τότε οὐκ ἀντέσχε τὸ ὕδωρ παρέχων τῷ Ξέρξῃ
 στρατῷ, ἀλλ' ἐπέλιπε. ἡ δὲ χώρα αὕτη πάλαι μὲν
 ἐκαλέετο Γαλλαϊκή, νῦν δὲ Βριαντική· ἔστι μέντοι, τῷ
 δικαιολόγῳ τῶν λόγων, καὶ αὕτη Κικόνων. Διαβάς δὲ 109
 τοῦ Λίσσου ποταμοῦ τὸ ρέεθρον ἀποξηρασμένον, πόλις
 Ἑλληνίδας τάσδε παραμείβετο, Μαρωνεῖαν, Δίκαιαν,
 Ἀβδηρά. ταύτας τε δὴ παρεξήϊε, καὶ κατὰ ταύτας δέ,
 5 λίμνας ὀνομαστάς τάσδε· Μαρωνεῖς μὲν μεταξὺ καὶ
 Στρώμης κειμένην Ἰσμαρίδα· κατὰ δὲ Δίκαιαν, Βιστο-
 νίδα, ἐς τὴν ποταμοὶ δύο ἐσιεῖσι τὸ ὕδωρ, Τραυὸς τε καὶ
 Κόμφατος. κατὰ δὲ Ἀβδηρά, λίμνην μὲν οὐδεμίαν εὐ-
 σαν οὐνομαστὴν παραμείψατο Ξέρξης, ποταμὸν δὲ Νέ-

situm est oppidum cui nomen Mesembria; cui pro-
 ximum est Thasiorum oppidum Stryme. Inter haec
 duo oppida medius interfluit *Lissus* fluvius; qui tunc
 non sufficit aquae praebendae exercitui Xerxis, sed
 defecit. Vocabatur autem olim haec regio Gallaica,
 nunc vero Briantica: at est etiam haec, verum si
 quaeris, Ciconum. (109.) Traiecto Lissi fluvii alveo
 exsiccato, praeter Graecas hasce civitates duxit, Ma-
 roneam, Dicaeam, Abdera. Praeter has, inquam, iter
 fecit, et praeter claros lacus circa illas sitos hosce:
 Ismariden lacum, qui est inter Maroneam et Stry-
 men; tum, prope Dicaeam, *Bistonidem* lacum, in
 quem duo fluvii aquam infundunt, Trauus et Com-
 psatus. Circa Abdera praeter lacum quidem notabi-
 lem nullum *Xerxes* praeteriit; *Nestum* vero fluvium

- στον, ρέοντα εἰς θάλασσαν. Μετὰ δὲ ταύτας τὰς χώρας 10
 ἰὼν τὰς ἡπειρώτιδας πόλεις παρήϊε· τῶν ἐν μὲν λίμνῃ εὐ-
 σα τυγχάνει ὥσπερ τριήκοντα σταδίων μάλιστα καὶ τὴν
 περίοδον, ἰχθυώδης τε καὶ κάρτα αἰλμυρή. ταύτην τὰ ὑπο-
 ζύγια μούνα ἀρδόμενα ἀνεξήρηνε. τῇ δὲ πόλει ταύτῃ οὐ-
 νομά ἐστι Πίστυρος. Ταύτας μὲν δὴ τὰς πόλεις, τὰς 15
 παραθαλασσίας τε καὶ Ἑλληνίδας, ἐξ εὐωνύμου χειρὸς
 110 ἀπὲργων παρήϊε. Ἐθνεα δὲ Θρηάκων, δι' ὧν τῆς χώ-
 ρης ὁδὸν ἐποιέετο, τοσάδε· Παῖτοι, Κίκονες, Βίστονες,
 Σαπαῖοι, Δερσαῖοι, Ἡδωνοὶ, Σάτραι. τούτων οἱ μὲν
 παρὰ θάλασσαν κατοικημένοι ἐν τῇσι νηυσὶ εἶποντο· οἱ
 δὲ αὐτῶν τὴν μεσόγαιαν οἰκόντες, καταλεχθέντες τε 5
 ὑπ' ἐμεῦ, πλὴν Σατράων, οἱ ἄλλοι πάντες, περὶ ἀναγ-
 111 καζόμενοι εἶποντο. Σάτραι δὲ οὐδενὸς καὶ ἀνθρώπων
 ὑπήκοοι ἐγένοντο, ὅσον ἡμεῖς ἴδμεν· ἀλλὰ διατελευσὶ

traiecit, qui ibi in mare influit. Post has regiones ulterius progrediens, alia praeteriit continentis oppida: quorum ad unum est lacus triginta fere stadiorum in circuitu, piscosus, et salsus admodum. Hunc lacum sola iumenta potando arefecerunt: nomen oppido est Pistyrus. Omnia ista oppida maritima et graecanica a sinistra relinquens praeteriit. (110.) *Populi autem Thracici*, quorum per fines agmen Xerxes duxit, hi sunt: Paeti, Cicones, Bistones, Sapaeci, Dersaei, Edoni, Satrae. Ex his qui ad mare habitant, navibus regem secuti sunt; qui mediterranea incolunt, quos recensui, exceptis Satris, reliqui omnes pedibus sequi coacti sunt. (111.) *Satrae* vero nullius umquam hominis imperio, quod equidem novim, fuerunt subiecti: sed soli ex Thra-

τὸ μέχρ' ἐμεῦ αἰεὶ ἔόντες ἐλεύθεροι, μῦνοι Θρηίκων.
οἰκεῖουσί τε γὰρ οὔρεα ὑψηλὰ, ἰδῆσί τε παντοίησι καὶ
5 νιφάσι συνηρεφέα, καὶ εἰσὶ τὰ πολέμια ἄκροι. οὔτοι οἱ
τοῦ Διονύσου τὸ μαντήϊόν εἰσι ἐκτημένοι. τὸ δὲ μαντήϊον
τοῦτο, ἔστι μὲν ἐπὶ τῶν οὔρεων τῶν ὑψηλοτάτων· Βησσοὶ
δὲ τῶν Σατρείων εἰσὶ οἱ προφητεύοντες τοῦ ἱεροῦ, πρόμαν-
τις δὲ ἡ χρέουσα, κατὰ περ ἐν Δελφοῖσι, καὶ οὐδὲν ποι-
κιλώτερον. Παραμειψάμενος δὲ ὁ Ξέρξης τὴν εἰρημέ- 112
νην, δεύτερα τούτων παραμείβετο τείχεα τὰ Πιέρων·
τῶν καὶ ἐνὶ Φάργης ἐστὶ ὄνομα, καὶ ἐτέρῳ Πέργαμος.
ταύτη μὲν δὴ παρ' αὐτὰ τὰ τείχεα τὴν ὁδὸν ἐποιέετο, ἐκ
5 δεξιῆς χειρὸς τὸ Πάγγαιον οὖρος ἀπέργων, ἐὼν μέγα
τε καὶ ὑψηλόν· ἐν τῷ χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα ἐνὶ μέ-
ταλλα, τὰ νέμονται Πιέρης τε καὶ Ὀδόμαντοι, καὶ μά-

CXII. 3. τῶν καὶ. τῶν δὲ ed. Schaeff. ex coniect.

cibus ad meam usque aetatem liberi semper per-
manserunt. Incolunt enim praealtos montes, nemo-
ribus omnis generis et nive obtectos, suntque bello
inprimis strenui. Hi sunt, apud quos est *Bacchi*
oraculum, in altissimis montibus situm. Et *Bessi*
sunt, qui apud Satras in hoc templo oracula inter-
pretantur; oracula autem sacerdos mulier edit, sicuti
Delphis, neque illa magis perplexa. (112.) Regio-
nem quam dixi emensus *Xerxes*, deinde praeter
Pierum castella transiit, quorum uni Phagres nomen
est, alii Pergamus. Et hac quidem iter iuxta ipsa
castella fecit, a dextra *Pangaeum* relinquens, vastum
montem et praealtum; in quo et auri et argenti in-
sunt metalla, quae partim a Pieribus, partim ab
Odomantis, maxime vero a Satris exercentur. (113.)

Herod. T. III. P. I.

R

- 113 λιστα Σάτραι. Ὑπεροικέοντας δὲ τὸ Πάγγαιον πρὸς
 βορέῳ ἀνέμου Παίονας, Δόβηράς τε καὶ Παιόπλας πα-
 ρεξιῶν, ἥτε πρὸς ἐσπέρην· ἐς ὃ ἀπίκητο ἐπὶ ποταμὸν τε
 Στρυμόνα καὶ πόλιν Ἡϊόνα, τῆς ἔτι ζωὸς ἐὼν ἤρχε Βό-
 γης, τοῦ περ ὀλίγω πρότερον τούτων λόγον ἐποιεῦμην. 5
 ἡ δὲ γῆ αὕτη ἡ περὶ τὸ Πάγγαιον ὄρος, καλεῖται Φυλ-
 λῖς· κατατείνουσα, τὰ μὲν πρὸς ἐσπέρην, ἐπὶ ποτα-
 μὸν Ἀγγίτην, ἐκδιδόντα ἐς τὸν Στρυμόνα· τὰ δὲ πρὸς
 μεσαμβρίην, τείνουσα ἐς αὐτὸν τὸν Στρυμόνα, ἐς τὸν οἱ
 114 Μάγοι ἐκαλλιζέοντο, σφάζοντες ἵππους λευκοῦς. Φαρ- 10
 μακεύσαντες δὲ ταῦτα ἐς τὸν ποταμὸν, καὶ ἄλλα
 πολλὰ πρὸς τούτοις, ἐν Ἑννέα Ὀδοῖσι τῇσι Ἡδωνῶν
 ἐπορεύοντο κατὰ τὰς γεφύρας, τὸν Στρυμόνα εὐρόντες
 ἐξευγμένον. Ἑννέα δὲ Ὀδοὺς πυνθανόμενοι τὸν χῶρον 5
 τοῦτον καλεῖσθαι, τοσούτους ἐν αὐτῷ παῖδάς τε καὶ
 παρθένους ἀνδρῶν τῶν ἐπιχωρίων ζῶντας κατῴρυσσον.

Postquam per populos a septentrione Pangaci habi-
 tantes, per Paeones, Doberes et Paeoplas transiit,
 versus occidentem vertit, donec ad fluvium *Strymo-*
nem pervenit, et ad Eionem urbem; cui tunc adhuc
 vivus praefectus erat Boges, cuius paulo ante feci
 mentionem. Terra haec circa Pangaeum montem
Phyllis vocatur; quae, orientem versus, ad fluvium
Angiten pertinet, qui in *Strymonem* influit; versus
 meridiem vero ad ipsum *Strymonem*, cui sacra fece-
 runt Magi, mactatis equis albis. (114.) Hisce et mul-
 tis aliis incantamentis in fluvium peractis, in Novem
 viis per pontes fecerunt iter, quibus iunctum *Stry-*
monem invenerunt. Quem locum ubi audierunt *No-*
vem vias vocari, totidem ibi pueros ac virgines viro-

Περσικὸν δὲ τὸ ζῶντας κατορύσσειν· ἐπεὶ καὶ Ἀμ-
στριν, τὴν Ξέρξεω γυναῖκα, πυνθάνομαι γηράσασαν
10 δις ἐπτά Περσέων παῖδας ἐόντων ἐπιφανέων ἀνδρῶν
ὑπὲρ ἑαυτῆς τῷ ὑπὸ γῆν λεγομένῳ εἶναι θεῶ ἀντιχα-
ρίζεσθαι κατορύσσουσιν.

Ὡς δὲ ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος ἐπορεύετο ὁ στρατὸς, ἐν- 115
θαῦτα πρὸς ἡλίου δυσμέων ἐστὶ αἰγιαλός, ἐν τῷ οἰκη-
μένῃ Ἀργίλῳ πόλιν Ἑλλάδα παρεξήιε. αὕτη δὲ, καὶ
ἡ κατ' ὑπερθε ταύτης, καλεῖται Βισαλτίη. ἐνθεῦτεν δὲ,
6 κόλπον τὸν ἐπὶ Ποσιδηίου ἐξ ἀριστερῆς χερὸς ἔχων, ἥϊε
διὰ Συλέος πεδίου καλεομένου, Στάγειρον πόλιν Ἑλ-
λάδα παραμειβόμενος, καὶ ἀπῆκετο εἰς Ἀκανθὸν ἅμα
ἀγόμενος ταυτέων ἕκαστον τῶν ἐθνέων καὶ τῶν περὶ τὸ
Πάγγαιον ὄρος οἰκόντων, ὁμοίως καὶ τῶν πρότερον κα-
10 τέλεξα· τοὺς μὲν παρὰ θάλασσαν ἔχων οἰκημένους ἐν

rum indigenarum vivos defoderunt. Persicus hic mos
est, *vivos defodere*. Nam et Amestrin, Xerxis uxo-
rem, audio, aetate propectam, his septem Persarum
illustrium liberos defodi iussisse, deum qui sub terra
esse dicitur remuneraturam.

(115.) Ut a Strymone profectus est exercitus, ibi
versus occidentem est ora maris, in qua sitam urbem
Graecam Argilon praeteriit. Regio haec, et quae su-
pra est, *Bisaltia* vocatur. Inde sinum, cui Neptuni
templum imminet, a sinistra habens, postquam per
Syleum qui vocatur campum transiit, et *Stagirus*
praeteriit Graecam urbem, Acanthum pervenit; sin-
gulos horum populorum et eorum qui circa Pan-
gaeum incolunt, simul secum ducens, pariter atque
illos quos supra commemoravi: quorum hi qui ad

- νησὶ στρατευομένους, τοὺς δ' ὑπὲρ θαλάσσης, περὶ
ἐπομένους. τὴν δὲ ὁδὸν ταύτην, τῇ βασιλεὺς Ξέρξης
τὸν στρατὸν ἤλασε, οὔτε συγχέουσι Θρήικες, οὔτ' ἐπι-
116 σπείρουσι, σέβονταί τε μεγάλας τὸ μέχρι ἐμεῦ. Ὡς
δὲ ἄρα ἐς τὴν Ἀκανθὸν ἀπίκητο, ξεινίην τε ὁ Πέρσης
τοῖσι Ἀκανθίοισι προεῖπε, καὶ ἐδωρήσατό σφεας ἐσθῆτι
Μηδικῇ, ἐπαίνειέ τε, ὁρέων αὐτοὺς προθύμους ὄντας ἐς
117 τὸν πόλεμον, καὶ τὸ ὄρυγμα ἀκοῶων. Ἐν Ἀκάνθῳ δὲ 5
ὄντος Ξέρξεω, συνήνεκε ὑπὸ νόσου ἀποθανεῖν τὸν ἐπε-
στεῶτα τῆς διώρυχος Ἀρταχαιήν, δόκιμον ὄντα παρὰ
Ξέρξῃ, καὶ γένος Ἀχαιμενίδην, μεγάβει τε μέγιστον
ὄντα Περσέων· ἀπὸ γὰρ πέντε πηχέων βασιλῆϊών ἀπέ- 5
λιπε τέσσαρας δακτύλους· Φωνέοντά τε μέγιστον ἀν-
δράπων. ὥστε Ξέρξης, συμφορὴν ποιησάμενον μεγά-
λην, ἐξενεῖκαί τε αὐτὸν κάλλιστα καὶ θαΐσαι· ἐτυμβο-

mare habitant, navibus militabant; qui vero su-
pra mare, pedibus sequebantur. Viam autem hanc,
qua rex Xerxes exercitum duxit; nec confundunt
Thracæ, nec conserunt, sed ad meam usque ætatem
magnopere venerantur. (116.) *Acanthum* ut Persa
pervenit, hospitium Acanthiis edixit, et Medica veste
eos donavit laudavitque, promptos videns ad bellum,
cognitoque eorum circa fossam studio. (117.) Dum
Acanthi versatur *Xerxes*, morbo mortuus est *Arta-
chæes*, qui fossæ fuerat præfectus, probatus regi
vir, genere Achaemenides, staturâ inter Persas cun-
ctos eminens, quippe non nisi quatuor digitis bre-
vior quinq; cubitis, idemque omnium hominum
vocalissimus. Itaque ingenti luctu adfectus Xerxes
magnifice illum extulit humavitque, et universus

χέει δὲ πᾶσα ἡ στρατιή. τούτῳ δὲ τῷ Ἀρταχαίῃ θύου-
 10 σι Ἀκάνθιοι ἐκ Θεοπροπίου ὡς ἥρωϊ, ἐπωνομάζοντες τὸ
 οὔνομα. βασιλεὺς μὲν δὴ Ξέρξης, ἀπολομένου Ἀρτα-
 χαίεω, ἐποίεετο συμφορὴν. Οἱ δὲ ὑποδεκόμενοι Ἑλ- 118
 λήνων τὴν στρατιὴν, καὶ δειπνίζοντες Ξέρξεα, ἐς πᾶν
 κακοῦ ἀπικέατο, οὕτω ὥστε ἀνάστατοι ἐκ τῶν οἰκίων
 ἐγίνοντο· ὅκου γε Θασίοισι, ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ ἡπείρῳ πο-
 5 λίων τῶν σφετέρων δεξαμένοισι τὴν Ξέρξεω στρατιὴν καὶ
 δειπνίσασι, Ἀντίπατρος ὁ Ὀργέος ἀραιρημένος, τῶν
 αἰστῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα, ἀπέδεξε ἐς
 τὸ δεῖπνον τετρακόσια τάλαντα ἀργυρίου τετελεσμένα.
 Ὡς δὲ παραπλησίως καὶ ἐν τῇσι ἀλλήσι πόλιν οἱ ἐπε- 119
 στεῶντες ἀπεδείκνυσαν τὸν λόγον. τὸ γὰρ δεῖπνον τοιόνδε
 τι ἐγίνετο, οἷα ἐκ πολλοῦ χρόνου προειρημένον, καὶ περὶ
 πολλοῦ ποιούμενον. τοῦτο μὲν, ὡς ἐπύθοντο τάχιστα τῶν

exercitus tumulo humum adgressit. Huic Artachaei ex
 oraculi effato sacra faciunt Acanthii, nomen eius in-
 vocantes. Ita rex Xerxes obitum Artachaeis luctu
 prosecutus est. (118.) Graeci vero ii, qui exercitum
 exceperunt, hospitiumque praebuere Xerxi, ad ex-
 tremam redacti sunt miseriam, adeo ut suis etiam
 laribus fierent extorres. Quippe Thasiis quidem,
 quum nomine civitatum suarum, quae in continente
 sunt, *Xerxis* exercitum hospitio et coenâ excepissent,
 Antipater Orgis filius ad id delectus, vir inter cives
 suos in primis probatus, demonstravit *insumta in*
coenam fuisse quadringenta argenti talenta. (119.)
 Similemque aliarum etiam civitatum principes ratio-
 nem impensarum reddiderunt. Erat enim coena, ut-
 pote multo ante indicta, et magnâ curâ adparata,

κηρύκων τῶν περιαγγελλόντων, δασάμενοι σῖτον ἐν τῇσι 5
πόλιν οἱ ἄστοι, ἄλευρά τε καὶ ἄλφιτα ἐποίουν πάντες
ἐπὶ μῆνας συγχροῦς· τοῦτο δὲ, κτήνεα σιτεῦσκον, ἐξευ-
ρίσκοντες τιμῆς τὰ κάλλιστα, ἔτρεφόν τε ὄρνιθας χερ-
σαίους καὶ λιμναίους, ἐν τῇ οἰκίμασι καὶ λάκκοις, ἐς
ὑποδοχὰς τοῦ στρατοῦ· τοῦτο δὲ, χρύσεά τε καὶ ἀργύ- 10
ρια ποτήριά τε καὶ κρητῆρας ἐποιεῦντο, καὶ τὰ ἄλλα
ἅσα ἐπὶ τράπεζαν τιθέαται πάντα. ταῦτα μὲν δὴ αὐ-
τῷ τε βασιλεῖ καὶ τοῖσι ὁμοσίτοις μετ' ἐκείνου ἐπε-
ποίητο· τῇ δὲ ἄλλῃ στρατιῇ, τὰ ἐς Φορβὴν μούνα τας-
σόμενα. ὅπως δὲ ἀπίκαιτο ἡ στρατιή, σκηνὴ μὲν ἔσκε 15
πεπηγυῖα ἐτοίμη, ἐς τὴν αὐτὸς σταθμὸν ποιέσκετο Ξέρ-
ξης· ἡ δὲ ἄλλη στρατιὴ ἔσκε ὑπαίθριος. ὥς δὲ δειπνοῦ
γίνοιτο ὥρη, οἱ μὲν δεκόμενοι ἔχουσιν πόνον· οἱ δὲ, ὅπως

huiusmodi. Simul atque praeconum vocem audive-
runt per civitates adventum exercitus adnunciantium,
partiti inter se oppidani frumentum quod in urbe
erat, farinam et polentam multos per menses confi-
ciebant omnes; simulque pecora saginabant, pul-
critudine et pretio exquisita, avesque tam terrestres
quam palustres et domibus et in vivariis alebant,
quibus exciperent exercitum; denique aurea et ar-
gentea pocula crateresque et reliqua omnia quae
mensae imponuntur, comparabant. Et haec quidem
soli utique regi eiusque convivis comparabantur; re-
liquo vero exercitui sola cibaria. Quando advenit
exercitus, tabernaculum structum paratumque erat,
quae mansio esset ipsi Xerxi: reliquus exercitus sub
dio agebat. Ubi coenae aderat hora, hi qui hospites
recipiebant laboris abunde habebant; illi vero, post-

πλησθέντες νύκτα αὐτοῦ ἀγάγοιεν, τῇ ὑστεραίῃ τὴν τε
 20 σκηνὴν ἀνασπάσαντες, καὶ τὰ ἐπιπλα πάντα λαβόν-
 τες, οὕτω ἀπελαύνεσκον, λείποντες αὐδὲν, ἀλλὰ Φε-
 ρόμενοι. Ἐνθα δὲ Μεγακρέοντος, ἀνδρὸς Ἀβδηρίτῃ, 120
 ἔπος εὖ εἰρημένον ἐγένετο, ὃς συνεβούλευσε Ἀβδηρίτῃσι
 , πανδημεὶ, αὐτοὺς καὶ γυναῖκας, ἐλθόντας εἰς τὰ σφι-
 τερα ἱρὰ, ἵζεσθαι ἱκέτας τῶν θεῶν, παραιτερομένους
 5 καὶ τὸ λοιπὸν σφι ἀπαμύνειν τῶν ἐπιόντων κακῶν τὰ
 ἡμίσεα· τῶν τε παροικομένων ἔχειν σφι μεγάλην χά-
 ριν, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης οὐ δις ἐκάστης ἡμέρης ἐνόμισε
 σίτον αἰρέεσθαι. παρέχειν γὰρ αὖν Ἀβδηρίτῃσι, εἰ καὶ
 ἄριστον προεῖρητο ὁμοῖα τῷ δείπνῳ παρασκευάζειν, ἢ μὴ
 10 ὑπομένειν Ξέρξεα ἐπιόντα, ἢ καταμείναντας, κακίστα

quam bene pasti noctem transegerunt, postridie re-
 vulso tabernaculo, et ablatis quaecumque moveri po-
 terant, discedebant, nihil relinquentes, sed asportan-
 tes omnia. (120.) Quam in partem commode dictum
 memoratur Megacreontis, civis Abderitae, qui suasit
 Abderitis, ut cives universi, mares atque foeminae,
 templa adirent *sua*, supplicesque precarentur a
 Diis, ut posthac dimidium imminentium malo-
 rum velint amoliri, et praeteritorum causâ gra-
 tias eisdem diis agerent, quod rex Xerxes non
 bis singulis diebus cibum capere consuesset. Quod
 si enim imperatum Abderitis fuisset, prandium
 etiam similiter atque coenam parare, duorum al-
 terutrum illis fuisse eligendum, aut non manere
 advenientem Xerxem, aut, si mansissent, omnium
 hominum pessime adtritum iri. Isti igitur, quam-

πάντων ἀνθρώπων διατριβῆναι.“ Οἱ μὲν δὴ πιεζόμενοι, ὁμοίως τὸ ἐπιτασσόμενον ἐπετέλεον.

- 121 Ξέρξης δὲ ἐκ τῆς Ἀκάνθου, ἐντυλάμενος τοῖσι στρατηγοῖσι τὸν ναυτικὸν στρατὸν ὑπομένειν ἐν Θέρμῃ, ἀπῆκε ἀπ' ἐωυτοῦ πορεύεσθαι τὰς νῆας· Θέρμῃ δὲ τῇ ἐν τῷ Θερμαίῳ κόλπῳ οἰκημένῃ, ἀπ' ἧς καὶ ὁ κόλπος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην ἔχει· ταύτῃ γὰρ ἐπυνθάνετο συντομαῶτα- 5
τον εἶναι. Μέχρι μὲν γὰρ Ἀκάνθου ὧδε τεταγμένος ὁ στρατὸς ἐκ Δορίσκου τὴν ὁδὸν ἐποιέετο. τρεῖς μοῖρας ὁ Ξέρξης δασάμενος πάντα τὸν πεζὸν στρατὸν, μίαν αὐ-
τέων ἔταξε παρὰ Θάλασσαν ἵεναι ὁμοῦ τῷ ναυτικῷ· ταύτης μὲν δὴ ἐστρατήγεον Μαρδονίος τε καὶ Μασί- 10
στης. ἐτέρῃ δὲ τεταγμένη ἦε τοῦ στρατοῦ τριτημορὶς τὴν μεσόγαίαν, τῆς ἐστρατήγεον Τριτανταίχμης τε καὶ

CXX. 11. διατριβῆναι. ἐκτριβῆναι malim.

quam gravissime afflicti, tamen exsecuti sunt mandatum.

(121.) Acantho Xerxes classem a se dimisit, iter persequi iussam, mandato dato praefectis, ut navales copiae ad Thermam sese opperirentur: ad illam dico Thermam, quae Thermaeo sinui imminet, qui ab illa etiam nomen invenit: hac enim maxime compendiarium esse viam cognoverat. Quippe a Dorisco, usque Acanthum, in hunc modum ordinatus exercitus fecerat iter. Terrestres omnes copias in tria agmina aequis fere partibus Xerxes partitus erat: quorum unum, cui Mardonius et Masistes praeerant, iussum erat secundum mare simul cum classe iter facere; alterum agmen, ducibus Tritantaechme et Gergi, per mediterranea proficiscebatur; tertia pars, cum qua

Γέργης. ἡ δὲ τρίτη τῶν μοιρέων, μετ' ἧς ἐπορεύετο αὐτὸς
ὁ Ξέρξης, ἦε μὲν τὸ μέσον αὐτέων, στρατηγούς δὲ πα-
15 ρείχετο Σμερδομένεά τε καὶ Μεγάβυζον. Ὁ μὲν νυν 122
ναυτικός στρατός, ὡς ἀπείθη ὑπὸ Ξέρξεω, καὶ διεξέ-
πλωσε τὴν διώρυχα τὴν ἐν τῷ Ἀθῶ γενομένην, διέχου-
σαν δὲ εἰς κόλπον ἐν τῷ Ἀσσα τε πόλιν καὶ Πίλωρος
5 καὶ Σίγγος καὶ Σάρτη οἰκηται· ἐνθεῦτεν, ὡς καὶ ἐκ
τούτέων τῶν πολίων στρατιὴν παρέλαβε, ἔπλεε ἀπιέ-
μενος εἰς τὸν Θερμαῖον κόλπον. κάμπτων δὲ Ἀμπελον,
τὴν Τορωναίην ἄκρην, παραμείβετο Ἑλληνίδας τάσδε
πόλιν, ἐκ τῶν νέας τε καὶ στρατιὴν παρελάμβανε, Το-
10 ρώνην, Γαληψὸν, Σερμύλην, Μηκύβεραν, Ὀlynθον.
ἡ μὲν νυν χώρα αὕτη, Σιθωνίη καλεῖται. Ὁ δὲ ναυτι- 123
κός στρατός ὁ Ξέρξεω, συντάμνων ἀπ' Ἀμπέλου ἄκρης
ἐπὶ Καναστραῖον ἄκρην, τὸ δὲ πάσης τῆς Παλλήνης

CXXII. 6. ἀπιέμενος. *Alit ἀπικόμενος.*

ipse erat Xerxes, mediâ incedebat viâ, ducibus Smerdomene et Megabyzo. (122.) Navalis igitur exercitus, postquam a Xerxe dimissus est; et per fossam navigavit, quae per Athon montem in eum sinum perducta erat, supra quem situm est Assa oppidum, et Pylorus, et Singus, et Sarta; inde absumto ex his quoque oppidis militum manu, in Thermaeum sinum navigare perrexit. *Ampelon* circumvectus, Toronaeum promontorium, praeter Graecas hasce civitates navigavit, Toronam, Galepsum, Sermylam, Mecybernam, Olynthum; e quibus item naves et milites adsumsit. Nomen huius regionis *Sithonia* est. (123.) Ab Ampelo dein promontorio idem nauticus Xerxis exercitus rectam viam ad Canastraeum pro-

ἀνέχει μάλιστα, ἐνθεῦτεν νέας τε καὶ στρατιὴν παρ-
 λαμβανε ἐκ Ποτιδαίης, καὶ Ἀφύτιος, καὶ Νέης Πό- 5
 λιος, καὶ Αἰγῆς, καὶ Θεράμβω, καὶ Σκιώνης, καὶ
 Μένδης, καὶ Σάνης. αὗται γὰρ εἰσι αἱ τὴν νῦν Παλ-
 λήνην, πρότερον δὲ Φλέγρην καλεσμένην, νεμόμεναι.
 Παραπλέον δὲ καὶ ταύτην τὴν χώραν, ἔπλεε ἐς τὸ
 προσηρημένον, παραλαμβάνων στρατιὴν καὶ ἐκ τῶν προσ- 10
 εχέων πολλῶν τῇ Παλλήνῃ, ὁμουμεουσίων δὲ τῷ Θερ-
 μαίῳ κόλπῳ· τῇσι οὐνόματά ἐστι ταῦτε, Λίπαξος,
 Κώμβρεια, Λίσαι, Γίγωνος, Κάμψα, Σμίλα, Αἴ-
 νεια. ἡ δὲ ταυτίων χώρα, Κροσσαίη ἐτι καὶ ἐς τὸδε κα-
 λέεται. Ἀπὸ δὲ Αἰνείης, ἐς τὴν ἐτελεύτων καταλέγων 15
 τὰς πόλεις, ἀπὸ ταύτης ἤδη ἐς αὐτόν τε τὸν Θερμαῖον
 κόλπον ἐγένετο τῷ ναυτικῷ στρατῷ ὁ πλόος, καὶ γῆν
 τὴν Μυγδονίην. πλέων δὲ ἀπίκετο ἐς τε τὴν προσηρημέ-

montorium carpens, quod ex universa Pallene ma-
 xime prominet, naves inde et milites ex Potidaea et
 Aphyti et Neapoli et Aega et Therambo et Scioña
 et Menda et Sana adsumsit. Haec enim sunt oppida
 in *Pallene*, quae nunc vocatur, sita; cui regioni
 olim *Phlegra* fuerat nomen. Hanc regionem prae-
 tervectus, in constitutum locum navigavit, obiter
 adsumtis etiam copiis ex oppidis Pallenae finitimis,
 et Thermaeo sinui adiacentibus, quorum haec sunt
 nomina: Lipaxus, Combrea, Lisae, Gigonus, Cam-
 psas, Smila, Aenea. Regio, in qua insunt haec op-
 pida, etiam nunc *Crossaea* vocatur. Ab Aenea, in
 qua finem enumerandorum oppidorum feci, iam in
 ipsum *Thermaeum sinum*, et in terram *Mygdoniam*
 navigavit classis, pervenitque ad praedictam urbem

νην Θέρμην, καὶ Σινδὸν τε πόλιν καὶ Χαλέστρην, ἐπὶ
20 τὸν Ἀξιὸν ποταμὸν· ὃς οὐρίζει χώρην τὴν Μυγδονίην τε
καὶ Βοττιαϊίδα, τῆς ἔχουσι τὸ παρά θάλασσαν στενὸν
χωρίον πόλιν Ἰχναί τε καὶ Πέλλα.

Ὁ μὲν δὴ ναυτικὸς στρατὸς, αὐτοῦ περὶ Ἀξιὸν πο- 124
ταμὸν, καὶ πόλιν Θέρμην, καὶ τὰς μεταξὺ πόλιν του-
τέων, περιμένων βασιλῆα, ἐστρατοπεδεύετο. Ξέρξης δὲ
καὶ ὁ πεζὸς στρατὸς ἐπορεύετο ἐκ τῆς Ἀκάνθου, τὴν
5 μεσόγαίαν τάμνων τῆς οδοῦ, βουλόμενος ἐς τὴν Θέρ-
μην ἀπικέσθαι. ἐπορεύετο δὲ διὰ τῆς Παιωνικῆς καὶ Κρη-
στωνικῆς ἐπὶ ποταμὸν Ἐχρίδωρον, ὃς ἐκ Κρηστωναίων
ἀρξάμενος, ῥέει διὰ Μυγδονίης χώρας, καὶ ἐξίει παρὰ
τὸ ἔλος τὸ ἐπ' Ἀξίῳ ποταμῷ. Πορευομένων δὲ ταύτῃ, 125
λέοντες οἱ ἐπιθήκαντο τῇσι σιτοφόροις καμηλοῖσι. κα-
ταφοιτέοντες γὰρ οἱλέοντες τὰς νύκτας, καὶ λείποντες

Thermam, et Sindum et Chalestram oppidum, ad Axium fluvium; qui Mygdoniam a Bottiaside determinat, cuius in regionis arcto ad mare spatio oppida sunt Ichnae et Pella.

(124.) *Classis igitur ibi circa Axium fluvium et Thermam urbem aliaque in medio sita oppida in statione mansit, regem exspectans. Xerxes vero et terrestris exercitus, ex Acantho profectus, per mediterranea carpsit viam, Thermam tendens. Fecit autem iter per Paemonicam terram et per Crestonicam ad fluvium Echedorum, qui e Crestonaeis initio sumpto per Mygdoniam fluit, et iuxta paludem, quae est supra Axium, in sinum illum aquas suas infundit.*
(125.) *Hac dum iter fecit Xerxes, in camelos impedimenta portantes impetum fecere leones. Hi enim*

τὰ σφέτερα ἦθεα, ἄλλου μὲν οὐδενὸς ἄπτοντο οὔτε ὑπο-
 ζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου, οἱ δὲ τὰς καμήλους ἐκερααῖζον 5
 μούνας. Θωμάζω δὲ τὸ αἴτιον, ὅ τι κοτὲ ἦν, τῶν ἄλ-
 λων τὸ ἀναγκάζον ἀπεχομένους τοὺς λέοντας, τῇσι κα-
 μήλοισι ἐπιτίθεσθαι· τὸ μῆτε πρότερον ὁπώπεσαν Θη-
 126 ρίον, μῆτ' ἐπιπειρέατο αὐτοῦ. Εἰσὶ δὲ κατὰ ταῦτα τὰ
 χωρία καὶ λέοντες πολλοὶ, καὶ βόες ἄγριοι, τῶν τὰ
 κέρεια ὑπερμεγαλῆά ἐστι, τὰ ἐς Ἑλληνας φοιτέοντα.
 οὗρος δὲ τοῖσι λέουσι ἐστὶ ὅ τε δι' Ἀβδήρων ῥέων ποτα-
 μὸς Νέστος, καὶ ὁ δι' Ἀκαρνανίης ῥέων Ἀχελῷος. οὔτε 5
 γὰρ τὸ πρὸς τὴν ἡῶ τοῦ Νέστου οὐδαμῶθι πάσης τῆς ἑμ-
 προσθεν Εὐρώπης ἴδοι τις ἂν λέοντα, οὔτε πρὸς ἐσπέρας
 τοῦ Ἀχελῷου ἐν τῇ ὑπολοίπῳ ἡπείρῳ· ἀλλ' ἐν τῇ με-
 127 ταξὺ τούτων τῶν ποταμῶν γίνονται. Ὡς δὲ ἐς τὴν
 Θέρμην ἀπῖκετο ὁ Ξέρξης, ἴδρυσεν αὐτοῦ τὴν στρατιήν.

noctu e consuetis suis sedibus descendentes, nullo
 alio neque iumento tacto, neque homine, solas cor-
 ripiebant camelos. Atqui mirari subit, quid caussae
 fuerit quod leones compelleret, ut, intactis aliis om-
 nibus, solis camelis insidiarentur, quum numquam
 vel vidissent hoc animal, vel periculum eius fecis-
 sent. (126.) Sunt autem in his regionibus frequen-
 tes *leones*, et boves item sylvestres, quorum cornua
 immani sunt magnitudine; quae in Graeciam solent
 importari. Terminus autem *leonibus* est Nestus flu-
 vius per Abdera fluens, et Acarnaniam perfluens
 Achelous. Nam nec orientem versus ulla in parte
 anterioris Europae leonem aliquis videat, nec ab
 occidente Acheloi in reliqua continente; sed inter
 duos istos fluvios leones gignuntur. (127.) *Ther-*

ἐπέσχε δὲ ὁ στρατὸς αὐτοῦ στρατοπεδεύομενος τὴν πα-
ρὰ θάλασσαν χώραν τοσηνδεῖ ἀρξάμενος ἀπὸ Θέρμης
5 πόλιος καὶ τῆς Μυγδονίης, μέχρι Λυδιδεῶ τε ποταμοῦ
καὶ Ἀλιάκμονος, οἱ οὐρίζουσι γῆν τὴν Βοττιαϊίδα τε
καὶ Μακεδονίδα, ἐς τῶντ' ῥέεθρον τὸ ὕδωρ συμμίσγον-
τες. ἐστρατοπεδεύοντο μὲν δὴ ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοις
οἱ βαρβαροὶ. τῶν δὲ καταλεχθέντων τουτέων ποταμῶν,
10 ἐκ Κρηστοναίης ῥέων Ἐχιδάωρος μόνος οὐκ ἀντέχρησε
τῇ στρατῇ πινόμενος, ἀλλ' ἐπέλιπε.

Ξέρξης δὲ ὁρέων ἐκ τῆς Θέρμης οὐρεὰ τὰ Θεσσα- 128
λικά, τὸν τε Ὀλυμπον καὶ τὴν Ὀσσαν, μεγάβει τε
ὑπερμήκειά ἐόντα, διὰ μέσου τε αὐτέων αὐλῶνα στει-
νὸν πυθνανόμενος εἶναι, δι' οὗ ῥεῖ ὁ Πηνειός, ἀκούων τε
5 εἶναι ταύτῃ ὁδὸν ἐς Θεσσαλίην φέρουσαν, ἐπιθύμησε
πλώσας θεήσασθαι τὴν ἐκβολὴν τοῦ Πηνειοῦ· ὅτι τὴν

*nam ut Xerxes pervenit, substitit ibi cum exercitu.
Obtinebant autem castra exercitus totam oram mari-
timam, inde a Therma urbe et terra Mygdonia usque
ad Lydiam fluvium et Haliacmonem, qui Bottiacam
a Macedonia disterminant, in eundem alveum aquas
suas confundentes. Tantum terrae spatium occupa-
runt barbarorum castra. Fluviorum autem, quos
commemoravi, solus Echedorus, e Crestonaeis fluens,
ad potandum non suffecit exercitui, sed aqua illum
destituit.*

(128.) *Xerxes* vero ex Therma prospectans Thes-
salicos montes, Olympum atque Ossam, altitudine
mirum in modum eminentes, ut rescivit in medio
illorum angustam esse convallem, quam perfluat
Peneus amnis, audivítque esse ibi viam quae in

ἄνω ὁδὸν ἔμαλλε εἰλᾶν διὰ Μακεδόνων, τῶν κατύπερθε
 εἰκημένων, εἰς Περραιβοὺς παρὰ Γόνον πόλιν· ταύτη
 γὰρ ἀσφαλέστατον ἐπυνθάνετο εἶναι. ὥς δὲ ἐπεθύμησε,
 καὶ ἐποίησε ταῦτα. ἐσβὰς εἰς Σιδωνίην νέα, εἰς τὴν περ 10
 ἐσέβαινε αἰεὶ ὅπως τι ἐθέλοι τοιοῦτο ποιῆσαι, ἀνέδεξε
 σπημῆιον καὶ τοῖσι ἄλλοισι ἀνάγεσθαι, καταλιπὼν αὐ-
 τοῦ τὸν πεζὸν στρατόν. ἐπεὶ δὲ ἀπίκετο, καὶ ἐβήσατο
 Εἰρέξης τὴν ἐμβολὴν τοῦ Πηνειοῦ, ἐν θύματι μεγάλῃ
 ἐνέσχετο. καλέσας δὲ τοὺς κατηγεμόνας τῆς ὁδοῦ, εἴρε- 15
 το εἰ τὸν ποταμὸν ἐστὶ παρατρέψαντα ἐτέρῃ εἰς θάλασ-
 129 σαν ἐξαγαγεῖν. Τὴν δὲ Θεσσαλίην λόγος ἐστὶ τὸ πα-
 λαιὸν εἶναι λίμνην, ὥστε γε συγκεκλησμένην πάντο-
 θεν ὑπερμήκεσι οὖρεσι. τὰ μὲν γὰρ αὐτῆς πρὸς τὴν ἡῶ
 ἔχοντα, τό τε Πήλιον οὖρος καὶ ἡ Ὀσσα ἀποκλῆει,

Thessaliam ferat, cupidus fuit nave conscensa spe-
 ctandi *ostium Penei*: quippe ducturus erat exerci-
 tum superiore via per Macedonas, superne habitantes,
 in Perrhaebos praeter Gonnon urbem, quum tutissi-
 mum illac iter esse rescivisset. Et sicut cupivit, ita
 fecit. Conscensa nave Sidonia, quam eandem semper
 conscendere consueverat, quoties tale quidpiam su-
 sciperet, signum reliquis etiam navibus proposuit
 solvendi, relicto ibi pedestri exercitu. Ubi ad ostium
 Penei Xerxes pervenit, illudque spectavit, ingenti
 captus est admiratione: advocatosque viae duces in-
 terrogavit, fieri-ne posset, ut averteretur fluvius et
 aliâ parte in mare derivaretur? (129.) *Thessa-*
liam fama est *lacum* olim fuisse, utpote altissimis
 montibus undique circum clausam. Etenim latus
 orienti obversum praecludunt *Pelius* et *Ossa* mon-

5 συμμίσγοντα τὰς ὑπαρξίας ἀλλήλοισι· τὰ δὲ πρὸς βο-
ρέω ἀνέμου, Οὐλυμπος· τὰ δὲ πρὸς ἐσπέρην, Πίνδος·
τὰ δὲ πρὸς μεσαμβρίην τε καὶ ἄνεμον νότον, ἡ Ὀθρυς·
τὸ μέσον δὲ τούτων τῶν λεχθέντων οὐρέων ἡ Θεσσαλίη
ἐστὶ, εὐῦσα κοίλη. ὥστε ὧν ποταμῶν ἐς αὐτὴν καὶ ἄλ-
10 λων συχῶν ἐσβαλλόντων, πέντε δὲ τῶν δοκίμων μάλι-
στα τῶνδε, Πηνειῷ, καὶ Ἀπιδανοῦ, καὶ Ὀνοχώνου,
καὶ Ἐνιπέος, καὶ Παμίσου· οἱ μὲν νυν ἐς τὸ πεδῖον τοῦτο
συλλεγόμενοι ἐκ τῶν οὐρέων τῶν περικληϊόντων τὴν Θεσ-
σαλίην οὐνομαζόμενοι, δι' ἐνὸς αὐλῶνος, καὶ τούτου στεί-
15 νοῦ, ἔκρουν ἔχουσι ἐς θάλασσαν, προσυμμίσγοντες τὸ
ὔδωρ πάντες ἐς ταῦτό· ἐπεὰν δὲ συμμιχθῶσι τάχιστα,
ἐνθεῦτεν ἤδη ὁ Πηνειὸς τῷ οὐνόματι κατακρατέων, ἀνω-
νύμους τοὺς ἄλλους εἶναι ποιεῖ. Τὸ δὲ παλαιὸν λέγεται,
οὐκ ἐόντος κω τοῦ αὐλῶνος καὶ διεκρόβου τούτου, τοὺς πο-

tes, quorum radices sese contingunt: septemtrionale
latus *Olympus* praecludit, occidentale *Pindus*, me-
ridiei obversum *Othrys*: et cava terra inter praedi-
ctos montes intercepta, *Thessalia* est. Igitur quum
in hanc terram et alii frequentes rivi et quinque
prae caeteris clari influant hi, Peneus, Apidanus,
Onochonus, Enipeus, et Pamisus; omnes hi modo
nominati rivi, ex montibus Thessaliam cingentibus
in hunc campum influentes, per unam convallem,
eamque angustam, exitum habent in mare, postquam
in unum alveum aquas suas cuncti infuderunt: qui
ex quo confluxere, caeteri nomen omittunt suum,
et unum *Penei* nomen manet. Pristinis vero tempo-
ribus, quum convallis illa nondum existeret, quae
exitum aperit aquis, aiunt rivos illos, et praeter

ταμους τούτους, καὶ πρὸς τοῖσι ποταμοῖσι τούτοισι τὴν 20.
 Βοιβηίδα λίμνην, οὔτε οὐνομάζεσθαι κατὰ περ νῦν, ῥέειν
 τε οὐδὲν ἔσσειν ἢ νῦν ῥέοντας δέ, ποιέειν τὴν Θεσσαλίην
 πᾶσαν πέλαγος. αὐτοὶ μὲν νυν Θεσσαλοὶ Φασι Πο-
 σειδέωνα ποιῆσαι τὸν αὐλῶνα, δι' οὗ ῥέει ὁ Πηνειὸς, οἰ-
 κότα λέγοντες. ὅστις γὰρ νομίζει Ποσειδέωνα τὴν γῆν 25
 σείειν, καὶ τὰ διεστειῶτα ὑπὸ σεισμῷ τοῦ Θεοῦ τούτου
 ἔργα εἶναι, καὶ ἂν ἐκεῖνο ἰδὼν Φαίη Ποσειδέωνα ποιῆ-
 σαι. ἔστι γὰρ σεισμῷ ἔργον, ὡς ἐμοὶ ἐφαίνετο εἶναι, ἢ
 130 διάστασις τῶν οὐρέων. Οἱ δὲ κατηγρόμενοι, εἰρομένου
 Ἐέρζεω εἰ ἔστι ἄλλη ἕξοδος εἰς θάλασσαν τῷ Πηνειῷ,
 ἐξεπιστάμενοι ἀτρεκέως, εἶπον „Βασιλεῦ, ποταμῷ τοῦ-
 „τῷ οὐκ ἔστι ἄλλη ἐξήλυσις εἰς θάλασσαν κατήκουσα,
 „ἀλλ' ἢδε αὐτὴ οὐρεσι γὰρ περιστεφάνωται πᾶσα 5

CXXX. 5. ἢδε αὐτὴ. ἢδε αὐτὴ ἢ *malim cum viris doctis, haec una.*

rivos Boebeidem lacum, nomina quidem ea quibus
 nunc adpellantur non habuisse, sed nihilo minus
 quam nunc fluxisse, atque adeo effecisse ut *pelagus*
 esset tota *Thessalia*. Et ipsi quidem Thessali aiunt,
Neptunum fecisse convallem illam, per quam tam-
quam canalem effluit Peneus: nec praeter rationem
 hoc adfirmant. Qui enim Neptunum existimat mo-
 vere terram, et, quae terrae motu diducta sunt,
 opera huius dei esse; is istud videns dixerit, *Neptu-*
num id fecisse. Est enim illa montium diductio, ut
 mihi quidem adparet, terrae motu effecta. (130.)
 Viae autem duces, quaerenti Xerxi *an alius foret*
Peneo exitus in mare, rem accurate compertam
 habentes, responderunt: *Non est, Rex, huic flu-*
mini alius exitus qui ad mare pertineat, nisi hic

„Θεσσαλίη.“ Ξέρξης δὲ λέγεται εἰπεῖν πρὸς ταῦτα·
 „Σοφοὶ ἄνδρες εἰσὶ Θεσσαλοὶ. ταῦτ' ἄρα πρὸ πολλοῦ
 „ἐΦυλάξαντο γνωσιμαχέοντες, καὶ τᾶλλα, καὶ ὅτι
 „χωρὴν ἄρα εἶχον εὐαίρετόν τε καὶ ταχυάλωτον. τὸν γὰρ
 10 „ποταμὸν προῆγμα ἂν ἦν μῶνον ἐπιναί σΦεων ἐπὶ τὴν
 „χωρὴν, χώματι ἐκ τοῦ αὐλαῶνος ἐκβιβάσαντα, καὶ
 „παρατρέψαντα δι' ὧν νῦν ῥέει ῥεέθρων· ὥστε Θεσσα-
 „λίην πᾶσαν ἔξω τῶν οὐρέων ὑπόβρουχα γενέσθαι.“
 Ταῦτα δὲ ἔχοντα ἔλεγε ἐς τοὺς Ἀλεύεω παῖδας, ὅτι
 15 πρῶτοι Ἑλλήνων, ἔόντες Θεσσαλοὶ, ἔδσαν ἐαυτοὺς βα-
 σιλεῖ· δοκέων ὁ Ξέρξης ἀπὸ παντός σΦεας τοῦ ἔθνους
 ἐπαγγέλλεσθαι Φιλίην. εἶπας δὲ ταῦτα, καὶ θεησά-
 μενος, ἀπέπλεε ἐς τὴν Θέρμην.

Ὁ μὲν δὲ περὶ Πιερίην διέτριβε ἡμέρας συχνάς. τὸ 131

ipse: est enim tota Thessalia undique montibus cincta. Ad haec Xerxes dixisse memoratur: Prudentes viri sunt Thessali: itaque iam multo ante sibi praecaverunt, pares se nobis non esse agnoscentes, quum aliis rebus, tum quod terram incolunt captu et expugnatu facilem. Nulla enim alia re fuerit opus, nisi ut hoc flumen in illorum terram immitatur, aggere ex hac convalle repulsum, et in eos per quos nunc fluit alveos aversum; quo universa Thessalia, praeter montes, aquis mergeretur. Haec dixit ad Aleuae filios spectantia, quod illi, Thessali quum essent, primi Graecorum sese regi tradiderant; quos de communi gentis consilio societatem sibi pollicitos esse Xerxes arbitrabatur. His dictis, quae voluerat contemplatus, Thermam renavigavit.

(131.) Ibi tum aliquammultos dies in Pieria est
Herod. T. III. P. I.

- γὰρ δὴ εὖρος τὸ Μακεδονικὸν ἔκειρε τῆς στρατιῆς τριτη-
μορις, ἵνα ταύτῃ διεξίη ἅπαντα ἡ στρατιὴ εἰς Περρραιβούς.
Οἱ δὲ δὴ κήρυκες οἱ ἀποπεμφθέντες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπὶ
γῆς αἵτησιν, ἀπικέατο· οἱ μὲν, κεινοὶ, οἱ δὲ, Φέροντες 5
• 132 γῆν τε καὶ ὕδωρ. Τῶν δὲ δόντων ταῦτα ἐγένοντο οἶδε,
Θεσσαλοὶ, Δόλοπες, Ἐνιῆνες, Περρραιβοὶ, Λοκροὶ,
Μάγνητες, Μηλιέες, Ἀχαιοὶ οἱ Φθιώται, καὶ Θη-
βαῖοι, καὶ οἱ ἄλλοι Βοιωτοὶ, πλὴν Θεσπιέων τε καὶ
Πλατινέων. Ἐπὶ τούτοις οἱ Ἕλληνες ἔταμον ὄρκιον 5
οἱ τῶ βαρβάρῳ πόλεμον αἰεράμενοι. τὸ δὲ ὄρκιον ὧδε
εἶχε· „Ὅσοι τῶ Πέρσῃ ἔδοσαν σφεας αὐτοὺς Ἕλλη-
„νες εἶντες, μὴ ἀναγκασθέντες, καταστάντων σφι εὖ
„τῶν πρηγμάτων, τούτους δεκατεῦσαι τῶ ἐν Δελφοῖσι
133 „θεῶ.“ τὸ μὲν δὴ ὄρκιον ὧδε εἶχε τοῖσι Ἕλλησι. Ἐς 10

commoratus. Etenim montem Macedonicum tertia pars exercitus tondebat, ut illac universae copiae in Perrhaebos transirent. Interim praecones per Graeciam ad postulandam terram dimissi redierunt; alii vacui, alii *terram et aquam* adferentes. (132.) Qui haec dederunt populi, hi fere fuere: Thessali, Dolopes, Enianes, Perrhaebi, Locri, Magnetes, Malienses, Achaei Phthiotae, Thebani et reliqui Boeoti, exceptis Thespiensibus et Plataeensibus. Contra hos Graeci ii, qui bellum adversus barbarum susceperunt, foedus pepigerunt interposito iuramento, cuius haec erat formula: *Quicumque populi Graeci Persae sese tradiderint, nulla necessitate coacti, rebus suis bene habentibus, hos Delphico deo esse decimandos.* Haec formula foederis fuit a Graecis contra hos initi. (133.) Athenas autem et Spartam praecones

δὲ Ἀθήνας καὶ Σπάρτην οὐκ ἀπέπεμψε ὁ Πέρσης ἐπὶ
 γῆς αἰτήσιν κήρυκας, τῶνδ' εἵνεκα. πρότερον Δαρείου
 πέμψαντος ἐπ' αὐτὸ τοῦτο, οἱ μὲν αὐτέων, τοὺς αἰτέον-
 5 τας ἐς τὸ βάραθρον, οἱ δὲ ἐς Φρέαρ ἐσβαλόντες, ἐκέ-
 λευον γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐκ τούτων φέρειν παρὰ βασι-
 λέα. τούτων μὲν εἵνεκα οὐκ ἔπεμψε Ξέρξης τοὺς αἰτή-
 στοντας. Ὅτι δὲ τοῖσι Ἀθηναίοισι ταῦτα ποιήσασι τοὺς
 κήρυκας συνήνεκε ἀνεβέλητον γενέσθαι, οὐκ ἔχω εἶπαι,
 10 πλὴν ὅτι σφέων ἡ χώρα καὶ ἡ πόλις ἐδηλώθη· ἀλλὰ
 τοῦτο οὐ διὰ ταύτην τὴν αἰτίην δοκέω γενέσθαι. Τοῖσι 134
 δὲ ὧν Λακεδαιμονίοισι μῆνις κατέσκηψε Ταλθυβίου,
 τοῦ Ἀγαμέμνονος κήρυκος. ἐν γὰρ Σπάρτῃ ἐστὶ Ταλ-
 θυβίου ἱερόν· εἰσὶ δὲ καὶ ἀπόγονοι Ταλθυβίου, Ταλθυ-
 5 βιάδαι καλεόμενοι, τοῖσι αἱ κηρυκῆαι αἱ ἐκ Σπάρτης

ad terram postulandam Xerxes non misit, hac de
 caussa. Superiori tempore, quum ad hoc ipsum Da-
 rius legatos misisset, hos, qui postulatum venerant,
 Athenienses in *barathrum*, Lacedaemonii vero in
puteum praecipitaverant, iussos *ex his terram et*
aquam capere regi adferendam, Hanc ob caussam ad
 hos Xerxes non misit qui postularent. Quod quidem
 ob facinus adversus praecones admissum quidnam
 Atheniensibus mali acciderit, dicere non possum, nisi
 quod terra eorum et urbs evastata est: at hoc quidem
 non illam ob culpam puto accidisse. (134.) In
 Lacedaemonios vero incubuit *Talthybii* ira, praecon-
 nis Agamemnonis. Est enim Spartaе *Talthybii* fa-
 num: et supersunt ibi posterі *Talthybii*, *Talthybia-*
dae nominati, quibus hoc privilegium datum est,
 ut omnia praeconum munera apud Spartanos exer-

πᾶσαι γέρας δέδονται. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖσι Σπαρ-
 τιῆσι καλλιχεῖσαι θυομένοισι οὐκ ἐδύνατο· τοῦτο δ'
 ἐπὶ χρόνον συχνὸν ἦν σφι. ἀχθομένων δὲ καὶ συμφο-
 ρῇ χρεωμένων Λακεδαιμονίων, ἀλῆς τε πολλάκις συλ-
 λεγομένης, καὶ κήρυγμα τοιόνδε ποιευμένων, εἴ τις βού- 10
 λοιτο Λακεδαιμονίων πρὸ τῆς Σπάρτης ἀποθνήσκειν,
 Σπερθίης τε ὁ Ἀηρίστου καὶ Βούλις ὁ Νικόλεω, ἄνδρες
 Σπαρτιῆται, Φύσει τε γεγονότες εὖ, καὶ χρήμασι ἀνή-
 κοντες ἐς τὰ πρῶτα, ἐβελονταὶ ὑπέδυσαν ποιήν τισαι
 Ξέρξῃ τῶν Δαρείου κηρύκων τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπολομένων. 15
 οὕτω Σπαρτιῆται τούτους, ὡς ἀποθανευμένους, ἐς Μή-
 135 δους ἀπέπεμψαν. Αὕτη τε ἡ τόλμα τούτων τῶν ἀν-
 δρῶν θάματος ἀξίη, καὶ τάδε πρὸς ταῦτοις τὰ ἔπεια.
 πορευόμενοι γὰρ ἐς Σοῦσα, ἀπικνέονται παρὰ Ὑδάρεια.
 ὁ δὲ Ὑδάρης ἦν μὲν γένος Πέρσης, στρατηγὸς δὲ τῶν

ceant. Ab illo vero tempore Spartanis sacra facienti-
 bus non contigit perlitare: idque longum per tempus
 apud eos obtinuit. Quod quum dolerent Lacedaemo-
 nii, et in magna ponerent calamitate, concione po-
 puli saepius habita, et praeconio edito in hanc sen-
 tentiam, *si quis vellet Lacedaemoniorum pro Spar-
 ta mortem obire*; tum vero Sperthias Aneristi filius,
 et Bulis Nicolai, cives Spartani, egregio viri ingenio,
 [*sive, nobili loco nati,*] et opibus eminentes, ultro
 sese obtulerunt ad poenas Xerxi solvendas pro Darii
 praeconibus, Sparta occisis. Ita hos Spartani, tam-
 quam subituros supplicium, in Medos miserunt.
 (135.) Estque et audacia ista horum virorum admi-
 ratione digna, et eorumdem oratio, quae fuit huius-
 modi. Dum Susa proficiscuntur, veniunt ad Hydar-

5 παραβαλαστίων ἀνθρώπων τῶν ἐν τῇ Ἀσίῃ· ὅς σΦεας,
 ξείνια προθέμενος, εἰστία. ξεινίζων δὲ, εἶρετο λέγων τά-
 δε· „ Ἄνδρες Λακεδαιμόνιοι, τί δὴ Φεύγετε βασιλεῖ Φί-
 „ λοι γενέσθαι; ὁρᾶτε γὰρ ὡς ἐπίσταται βασιλεὺς ἄν-
 „ δρας ἀγαθοὺς τιμᾶν, ἐς ἐμέ τε καὶ τὰ ἐμὰ πηγάμα-
 10 „ τα ἀποβλέποντες. οὕτω δὴ καὶ ὑμεῖς εἰ δοίητε ὑμέας
 „ αὐτοὺς βασιλεῖ, δεδόξασθε γὰρ πρὸς αὐτοῦ ἄνδρες
 „ εἶναι ἀγαθοὶ, ἕκαστος ἂν ὑμέων ἄρχοι γῆς Ἑλλάδος,
 „ δόντος βασιλῆος.“ Πρὸς ταῦτα ὑπεκρίναντο τάδε·
 „ Ἰδαρνες, οὐκ ἐξ ἴσου γίνεται ἡ συμβουλίη ἢ ἐς ἡμέας
 15 „ τείνουσα. τοῦ μὲν γὰρ πεπειρημένος συμβουλευεῖς, τοῦ
 „ δὲ ἄπειρος ἐών. τὸ μὲν γὰρ δοῦλος εἶναι ἐξεπίστεται,
 „ ἐλευθερίας δὲ οὐκ ἔπειρήθης, οὐτ' εἰ ἔστι γλυκὺ, οὐτ'
 „ εἰ μὴ. εἰ γὰρ αὐτῆς πειρήσαιο, οὐκ ἂν δόρασι συμ-

nem. Is Hydarnes genere Persa erat, praefectus orae
 maritimae Asiae; qui eos ad hospitium vocatos, et
 liberaliter exceptos, his verbis interrogavit: *Viri
 Lacedaemonii, quid tandem respicitis amici esse
 Regis? Me et res meas respicientes, videtis quo
 pacto sciat Rex viros bonos honorare. Ita igitur
 vos quoque si Regi vos traderetis, quos ille viros
 bonos iudicat, unusquisque vestrum parti cuidam
 Graeciae imperaturus esset Regis beneficio. Ad
 haec illi responderunt: Hydarnes, non ex aequo
 proficiscitur hoc quod tu nobis das consilium.
 Nam id, quod tu expertus es, nobis consulis:
 alterum autem non es expertus. Servire quidem
 nosti; libertatis vero nondum cepisti experimen-
 tum, utrum dulcis sit, nec ne. Hanc enim si esses
 expertus, consuleres nobis, ut pro ea non hastis*

„βουλευοῖς ἡμῖν περὶ αὐτῆς μάχεσθαι, ἀλλὰ καὶ πε-
 136 „λέκεσι.“ Ταῦτα μὲν Ὑδάρνεα ἀμείψαντο. Ἐνθεῦ-20
 τεν δὲ ὡς ἀνέβησαν εἰς Σοῦσα, καὶ βασιλεῖ εἰς ὅψιν
 ἦλθον, πρῶτα μὲν, τῶν δορυφόρων κελευόντων, καὶ
 ἀνάγκη σφι προσφερόντων προσκυνεῖν βασιλῆα προσ-
 πίπτοντας, οὐκ ἔφασαν, ὠθεόμενοι πρὸς αὐτέων ἐπὶ κε- 5
 φαλὴν, ποιήσειν ταῦτα οὐδαμὰ· οὔτε γὰρ σφι ἐν νόμῳ
 εἶναι ἀνθρώπων προσκυνεῖν, οὔτε κατὰ ταῦτα ἤκειν. ὡς
 δὲ ἀπέμαχέσαντο τοῦτο, δευτέρᾳ σφι λέγουσι τάδε καὶ
 λόγου τοιοῦδε ἐχόμενα· „ὦ βασιλεῦ Μήδων, ἔπεμ-
 „ψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι ἀντὶ τῶν ἐν Σπάρτῃ ἀπο- 10
 „λομένων κηρύκων, ποιῆν ἐκαίνων τίσοντας.“ Λέγουσι
 δὲ αὐτοῖσι ταῦτα Ξέρξης ὑπὸ μεγαλοφροσύνης „οὐκ,
 „ἔφη, ὁμοῖος εἶσεσθαι Λακεδαιμονίοισι· κείνους μὲν γὰρ
 „συγχέαι τὰ πάντων ἀνθρώπων νόμιμα, ἀποκτείναν-

modo pugnaremus, verum etiam securibus. Haec illi responderunt Hydarni. (136.) Inde ubi Susa adscenderunt, et in conspectum venere regis, primum quidem, iubentibus satellitibus et vim illis adferentibus ut in terram prostrati adorarent regem, neutiquam se, etiam si in caput ab illis detruderentur, id facturos aiebant; nec enim sui moris esse adorare hominem, nec eâ causâ venisse. Tum, postquam ne id facerent ita repugnarunt, deinde haec et his similia dixere; Rex Medorum! Miserunt nos Lacedaemonii, ut pro praeconibus Spartaë occisis poenam solvamus. Quibus Xerxes, ut erat generoso animo, respondit, Non se similem futurum Lacedaemoniis: illos enim, occidendo praecones, iura hominibus omnibus sancta vio-

15 „τας κήρυκας· αὐτὸς δὲ, τὰ κείνοισι ἐπιπλήσσει, ταῦ-
 „τα οὐ ποιήσῃεν, οὐδ' ἀνταποκτείνας ἐκείνους, ἀπολύ-
 „σιν Λακεδαιμονίους τῆς αἰτίας.“ Οὕτω ἡ Ταλθυ- 137
 βίου μῆνις, καὶ ταῦτα ποιησάντων Σπαρτιητέων, ἐπαύ-
 σατο τὸ παραυτίκα, καὶ περ ἀπογοστησάντων ἐς Σπάρ-
 την Σπερθίεω τε καὶ Βούλιος. χρόνῳ δὲ μετέπειτα πολ-
 5 λῶ ἐπηγέρθη, κατὰ τὸν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων
 πόλεμον, ὡς λέγουσι Λακεδαιμόνιοι. τοῦτό μοι ἐν τοῖσι
 θειότατον φαίνεται γενέσθαι. ὅτι μὲν γὰρ κατέσκηψε
 ἐς ἀγγέλους ἡ Ταλθυβίου μῆνις, οὐδὲ ἐπαύσατο πρὶν ἢ
 ἐξῆλθε, τὸ δίκαιον οὕτω ἔφερε· τὸ δὲ συμπεσεῖν ἐς τοὺς
 10 παῖδας τῶν ἀνδρῶν τούτων τῶν ἀναβάντων πρὸς βασι-
 λῆα διὰ τὴν μῆνιν, ἐς Νικόλαν τε τὸν Βούλιος, καὶ ἐς
 Ἀνήριστον τὸν Σπερθίεω, ὃς εἴλε ἀλιέας τοὺς ἐκ Τίρυν-
 θος, ὀλκάδι καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν· δῆλον ὦν μοι

CXXXVII. 13. καταπλώσας πλήρεϊ ἀνδρῶν. *Corrigunt viri do-
 cti καταπλώσαντας πλήρεϊ Ἀνδρίων.*

*lasse; se vero, quod in illis damnet facinus, id
 non admissurum; neque illos vicissim interficiendo
 culpā liberaturum Lacedaemonios. (137.) Ita, ra-
 tione istā a Lacedaemoniis initā, pacata in praesens
 tempus est Talthybii ira, licet Spartam redierint
 Sperthias et Bulis. At multo post tempore recrudit
 illa, ut aiunt Lacedaemonii, in bello Peloponnesio-
 rum et Atheniensium. Quae res, si qua alia, utique
 divinitus accidisce mihi videtur. Nam, ut in legatos
 ingrueret Thalthybii ira, neque cessaret priusquam
 exitum esset nacta, id ius et fas ferebat: quod vero
 in filios ingruerit horum virorum qui pacandae eius
 caussa ad regem erant profecti, in Nicolaum Bulidis
 filium, et in Sperthiae filium Aneristum, qui pisca-*

ὅτι θεῖον ἐγένετο τὸ πρῆγμα ἐκ τῆς μήνης. οἱ γὰρ, πεμφθέντες ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἄγγελοι εἰς τὴν Ἀσίην, 15
προδοθέντες δὲ ὑπὸ Σιτάλκεω τοῦ Τήρεω, Θρηάκων βασιλῆος, καὶ Νυμφροδώρου τοῦ Πύθεω, ἀνδρὸς Ἀβδηρί-
τιω, ἤλωσαν κατὰ Βισάνθην τὴν ἐν Ἑλλησπόντῳ, καὶ
ἀπαχθέντες εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἀπέθανον ὑπὸ Ἀθηναίων·
μετὰ δὲ αὐτῶν καὶ Ἀριστεάς ὁ Ἀδεμάντου, Κορίν- 20
θιος ἀνὴρ. ταῦτα μὲν νυν πολλοῖσι ἔτεσι ὕστερον ἐγένε-
το τοῦ βασιλέως στόλου.

- 138 ἘΠΑΝΕΙΜΙ δὲ ἐπὶ τὸν πρότερον λόγον. Ἡ δὲ
στρατηλασίῃ ἡ βασιλέως οὐνομα μὲν εἶχε ὡς ἐπ' Ἀθή-
νας ἐλαύνει, κατίετο δὲ εἰς πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα. πυθνα-
νόμενοι δὲ ταῦτα πρὸ πολλοῦ οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἐν ὁμοίῳ
πάντες ἐποιεῦντο. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν, δόντες γῆν τε 5

tores Tirynthios cepit, navi oneraria navigans viris repleto; id igitur ex divini numinis ira accidisse plane mihi fit maenestum. Hi enim, quum a Lacedaemoniis legati missi essent in Asiam, proditi a Sitalce Terei filio, Thracum rege, et Nymphodoro Pythae filio Abderita, intercepti sunt prope Bisanthen ad Helle-
sponsum; et in Atticam abducti, interfecti sunt ab Atheniensibus, cum eisque Aristeeas Adimanti filius, Corinthius. Sed hoc quidem multis annis post hanc regis accidit expeditionem.

(138.) SED ad superiorem revertor narrationem. Regis haec expeditio titulum quidem habebat tamquam adversus Athenas tendens, sed contra universam dirigebatur Graeciam. Qua re multo ante cognita, non eodem modo Graeci omnes erant adfecti. Quippe eorum alii, quum terram et aquam Persae

καὶ ὕδωρ τῷ Πέρσῃ, εἶχον θάρσος ὡς οὐδὲν πεισόμενοι
ἄχαρι πρὸς τοῦ βαρβάρου· οἱ δὲ, οὐ δόντες, ἐν δαίματι
μεγάλῳ κατέσταναν, ἅτε οὔτε νεῶν εὐσεῶν ἐν τῇ Ἑλ-
λάδι ἀριθμὸν ἀξιομάχων δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα, οὔτε
10 βουλομένων τῶν πολλῶν ἀντάπτεσθαι τοῦ πολέμου, μη-
δίζοντων δὲ προθύμως. Ἐνθαῦτα ἀναγκαίῃ ἐξέργομαι 139
γνώμην ἀποδέξασθαι, ἐπίφθορον μὲν πρὸς τῶν πλεόνων
ἀνθρώπων, ἑμῶς δὲ, τῇ γ' ἐμοὶ φαίνεται εἶναι ἀληθές,
οὐκ ἐπισχῆσω. Εἰ Ἀθηναῖοι, καταρρώδησαντες τὸν ἐπιόν-
5 τα κίνδυνον, ἐξέλιπον τὴν σφετέρην, ἢ καὶ μὴ ἐκλιπόν-
τες, ἀλλὰ μέιναντες, ἔδοσαν σφέας αὐτοὺς Ξέρξῃ, κα-
τὰ τὴν θάλασσαν οὐδαμοὶ ἂν ἐπειρῶντο ἀντιεύμενοι βα-
σιλεῖ. εἰ τοίνυν κατὰ τὴν θάλασσαν μηδεὶς ἠντιοῦτο Ξέρ-
ξῃ, κατὰ γε ἂν τὴν ἡπειρόν τοιάδε ἐγίνετο. εἰ καὶ πολ-
10 λοι τειχέων κιθῶνες ἦσαν ἐληλαμένοι διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ

dedissent, confidebant nihil mali a barbaro sibi illa-
tum iri: alii vero, qui non dederant, ingenti metu
tenebantur; quum nec navium idoneus numerus es-
set in Graecia, quibus excipere invadentem hostem
possent, et multitudo arma capere nollet, sed haud
cunctanter faveret Medis. (139.) Atque hoc loco
necessitas me cogit, ut sententiam dicam, invidiosam
quidem illam apud plerosque homines: nec tamen
me retinebo, quin id quod manifeste verum mihi
videtur, pronunciem. Si *Athenienses* imminentis
periculi metu terrâ suâ excessissent, aut si manentes
tradidissent se *Xerxi*, Graecorum nulli periculum
facturi erant mari occurrendi regi. Quod si ergo
mari nemo restitisset *Xerxi*, in continenti utique ita
se res erat habitura. Quantumvis multae murorum

Πελοποννησίοισι, προδοθέντες ἂν Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τῶν
 συμμάχων (οὐκ ἐκόντων, ἀλλ' ὑπ' ἀναγκῆς, κατὰ
 πόλιν ἀλίσκομένων ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ τοῦ βαρ-
 βάρου) ἐμουνάθησαν· μουνωθέντες δὲ ἂν, καὶ ἀποδεξά-
 μενοι ἔργα μεγάλα, ἀπέθανον γενναίως. ἢ ταῦτα ἂν 15
 ἔπαθον· ἢ πρὸ τοῦ, ὀρέωντες ἂν καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλλη-
 νας μηδίζοντας, ὁμολογῇ ἂν ἐχρήσαντο πρὸς Ξέρξην·
 καὶ οὕτω ἂν, ἐπ' ἀμφοτέρα, ἡ Ἑλλὰς ἐγένετο ὑπὸ Πέρ-
 σεσι. τὴν γὰρ ὠφελίην τὴν τῶν τειχέων τῶν διὰ τοῦ
 Ἴσθμοῦ ἐληλαμένων οὐ δύναμαι πυνθεῖναι ἥτις ἂν ἦν, 20
 βασιλέος ἐπικρατέοντος τῆς θαλάσσης. Νῦν δέ, Ἀθη-
 ναίους ἂν τις λέγων σωτῆρας γενέσθαι τῆς Ἑλλάδος,
 οὐκ ἂν ἀμαρτάνοι τὸ ἀληθές. οὗτοι γὰρ ἐπὶ ὁκότερα τῶν

CXXXIX. 23. τὸ ἀληθές. τὰ ληθές corrigunt viri docti.

loricae per Isthmum fuissent a Peloponnesiis erectae,
 deserti *Lacedaemonii* a sociis (non illis quidem vo-
 lentibus, sed necessitate coactis, quippe quorum ci-
 vitates singulatim ab hostium classe fuissent expugna-
 tae) soli fuissent relictī: soli autem relictī, fortibus
 editis facinoribus, generose erant occubituri. Aut
 hoc fato erant functuri: aut, priusquam illud forent
 experti, quum vidissent reliquos Graecos cum Medis
 sentire, ipsi quoque deditionem erant facturi: atque
 ita, utrumlibet accidisset, Graecia in potestate erat
 futura Persarum. Nam murorum illorum per Isth-
 mum ductorum quaenam futura fuisset utilitas, ex-
 putare equidem non possum, quando rex maris te-
 nuisset imperium. Nunc si quis dicat, *Athenien-
 ses sospitatores fuisse Graeciae*, non aberraverit a
 vero: etenim, utram rationem rerum gerendarum

πηγμάτων ἐτράποντο, ταῦτα ῥέψειν ἔμελλε. ἐλόμενοι
25 δὲ τὴν Ἑλλάδα περιεῖναι ἐλευθέρην, τοῦτο τὸ Ἑλληνι-
κὸν πᾶν τὸ λοιπὸν, ὅσον μὴ ἐμῆδισε, αὐτοὶ οὗτοι ἔσαν
οἱ ἐπεγεύραντες, καὶ βασιλῆα μετὰ γε θεοὺς ἀνωσά-
μενοι. οὐδὲ σφεας χρηστήρια φοβερά, ἐλθόντα ἐκ Δελ-
φῶν, καὶ ἐς δαῖμα βαλόντα, ἔπεισε ἐκλιπεῖν τὴν Ἑλ-
30 λάδα· ἀλλὰ καταμείναντες, ἀνέσχοντο τὸν ἐπίοντα ἐπὶ
τὴν χώραν δέξασθαι.

Πέμψαντες γὰρ οἱ Ἀθηναῖοι ἐς Δελφοὺς θεοπρόπους, 140
χρησθησάμενοι ἔσαν ἐτοῖμοι. καὶ σφί ποιήσασι περὶ τὸ
ἱρὸν τὰ νομιζόμενα, ὥς ἐς τὸ μέγαρον ἐσελθόντες ἴζον-
το, χρᾶ ἢ Πυθίῃ, τῇ οὐνομα ἦν Ἀριστονίκη, τὰδε·
5 Ὡς μέλαιοι, τί κάθησθε; λιπῶν, Φεῦγ' ἔσχατα γαίης,

CXXXIX. 25. τοῦτο. οὕτω malebam cum Valck.

illi sequerentur, ea ratio praeponderatura erat. Ita-
que, quum hoc sint secuti ut libera maneret Graecia,
hi soli sunt, qui, quidquid Graeci generis reliquum
erat quod cum Medis non sentiret, id excitarunt,
quique, secundum deos utique, regem repulerunt.
Neque eos oracula terribilia Delphis advenientia,
ingentemque incutientia metum, movere potuerunt
ut Graeciam desererent: sed permanentes sustinue-
runt invadentem fines suos hostem.

(140.) Missis enim Delphos legatis consulere ora-
culum Athenienses voluerant. Qui legati postquam,
peractis circa templum legitimis caerimoniis, aedem
essent ingressi consedissentque, hoc eis Pythia, cui
nomen erat Aristonica, oraculum ediderat:

*O miseri! quid sedetis? fugite ad extrema ter-
rarum,*

δώματα καὶ πόλιος τροχοειδὲος ἄκρα κάρηνα.
 Οὔτε γὰρ ἡ κεφαλὴ μένει ἔμπεδον, οὔτε τὸ σῶμα,
 οὔτε πόδες νέατοι, οὔτ' ὦν χεῖρες, οὔτε τι μέσσης
 λείπεται, ἀλλ' ἄζηλα πέλει. Κατὰ γάρ μιν ἐρείπει
 πῦρ τε καὶ ὄξυς Ἄρης. Συριηγενὲς ἄρμα διώκων. 10
 πολλὰ δὲ καὶ ἄλλ' ἀπολεῖ πυργώματα, καὶ τὸ σὸν οἶον
 πολλοὺς δ' ἀθανάτων νηοὺς μαλερῶ πυρὶ δώσει,
 οἱ που ἰδρῶτι ρεούμενοι ἐστήκασι,
 δείματι παλλόμενοι· κατὰ δ' ἀκροτάτοις ὀρόφοισι
 αἷμα μέλαν κίχεται, προῖδὸν κακότητος ἀνάγκης. 15
 Ἄλλ' ἴτον ἐξ ἀδύτοιο, κακοῖς δ' ἐπικίδνατε θυμόν.
 141 Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ τῶν Ἀθηναίων θεοπρόποι, συμ-

relictis aedibus et summis collibus in-orbem-con-
ditae urbis!

Nec enim caput firmum manebit, nec corpus,
nec extremi pedes, neque manus, nec de media
quidquam

supererit, sed misere adflicta erit. Disturbabit
enim illam

et ignis, et acer Mavors, Syriacum agens currum.
Multaque etiam alia munita perdet loca, non
modo tuum:

multaque Immortalium templa rabido dabit igni,
quae iam nunc passim stant sudore defluentia,
metuque trementia: et de summis tectis
sanguis ater defluit, inevitabilium praenuncius
malorum.

Sed excedite hoc penetrali, et animi robur op-
ponite malis.

(141.) His auditis, Atheniensium legati gravissimè

Φορῇ τῇ μεγίστῃ ἐχρέωντο. προβάλλουσι δὲ σφέας αὐ-
 τοὺς ὑπὸ τοῦ κακοῦ τοῦ κεχρησμένου, Τίμων ὁ Ἀνδρο-
 βούλου, τῶν Δελφῶν ἀνὴρ δόκιμος ὁμοῖα τῷ μάλιστα,
 5 συνεβούλευέ σφι ἱκετηρίην λαβοῦσι, δεύτερα αὐτῖς ἐλ-
 θόντας χαῖσθαι τῷ χρηστηρίῳ ὡς ἰκέτας. πειβομένοισι
 δὲ ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι, καὶ λέγουσι „Ωναξ, χρῆ-
 „σον ἡμῖν ἄμεινόν τι περὶ τῆς πατρίδος, αἰδεσθεὶς τὰς
 „ἱκετηρίας τάσδε τὰς τοι ἤκομεν φέροντες· ἢ οὐ τοι ἄπι-
 10 „μεν ἐκ τοῦ αἰδύτου, ἀλλ' αὐτοῦ τῆδε μενέομεν, ἔστ'
 „ἂν καὶ τελευτήσωμεν“ ταῦτα δὲ λέγουσι ἢ πρόμαν-
 τες χρᾶ δεύτερα τὰδε·

Οὐ δύναται Παλλὰς Δί' Ὀλύμπιον ἐξιλάσασθαι,
 λισσομένη πολλοῖσι λόγοις καὶ μήτιδι πυκνῇ.

15 Σοὶ δὲ τόδ' αὐτῖς ἔπος ἐρέω, ἀδάμαντι πελάσσας·

CXLI. 15. πελάσσας. Fors. πιδήσας.

luctu erat adfecti. Qui quum ob nunciatam calamita-
 tatem prorsus abieciissent animum, Timon Androbuli
 filius, civis Delphensis, spectatus in primis inter suos,
 consuluit eis, ut sumto oleae ramo iterum intrarent,
 et supplicum habitu denuo peterent oraculum. Cui
 quum illi obsecuti essent, dixissentque: *O rex Apo-*
llo! melius nobis oraculum de patria ede, hos sup-
plicum ramos respiciens, quos tibi ferimus: aut
ex hoc penetrali non discedimus, sed hic mane-
bimus usque dum vitā excedamus: haec ubi dixe-
 runt, alterum illis oraculum Pythia edidit huius-
 modi:

Non potest Pallas Iovem Olympium flectere,
multis illum verbis precata prudentique consilio.

Tibi vero hoc rursus verbum edico, adamantis
instar firmum:

Τῶν ἄλλων γὰρ αἰλισκομένων, ὅσα Κέκροπος οὖρος
ἐντὸς ἔχει, κευθρῶν τε Κιβαιρῶνος ζαθέοιο,
τεῖχος Τριτογενεῖ ξύλινον διδοῖ εὐρύσπα Ζεὺς
μοῦνον ἀπόρρητον τελέειν, τὸ σὲ τέκνα τ' ὀνήσει.

Μηδὲ σύ γ' ἱπποσύνην τε μένειν καὶ πῆζόν ἰόντα 20
πολλὸν ἀπ' ἡπείρου στρατὸν ἥσυχος, ἀλλ' ὑποχωρεῖν
νῶτον ἐπιστρέψας. ἔτι τοι κατὲ κἀντίος ἔσση.

ὦ Διὶ Σαλαμῖς ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
ἣ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἣ συνιούσης.

142 Ταῦτά σοι, ἡπιώτερα γὰρ τῶν προτέρων καὶ ἦν καὶ
ἐδόκει εἶναι, συγγραφάμενοι, ἀπαλλάσσοντο εἰς τὰς
Ἀθήνας. ὥς δὲ ἀπελθόντες οἱ Θεοπρόποι ἀπήγγελλον εἰς

*Quando alia omnia capientur, quae intra Cecro-
pis fines*

*et sacri Cithaeronis latebras sunt comprehensa;
Tritoniae hoc dat late-cernens Iupiter, ut lig-
neus murus*

*solus inexpugnabilis sit, qui te tuosque liberos
servet.*

*Neque tu equitum peditumque ingentem exer-
citum*

*tranquillus mane, a continente invadentem; sed
recipe te,*

*terga vertens. Erit tempus, quum tu etiam con-
tra stabis.*

*O divina Salamis! perdes tu filios mulierum,
sive passim disseminata Cerere, sive collecta.*

(142.) Quae quum mitiora ipsis essent esseque vide-
rentur quam prius editum oraculum, scripto haec
consignarunt, et redierunt Athenas. Id ipsum vero

568, 1.

- τὸν δῆμον, γινῶμαι καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἐγίνοντο διζη-
 5 μένων τὸ μαντήϊον, καὶ αἶδε συνεστηκυῖαι μάλιστα. τῶν
 πρεσβυτέρων ἔλεγον μετεξέτεροι, δοκέειν σφι τὸν θεὸν
 τὴν ἀκρόπολιν χρῆσαι περιέσεσθαι. ἡ γὰρ ἀκρόπολις τὸ
 πάλαι τῶν Ἀθηνέων ῥηχῶ ἐπέφρακτο· οἱ μὲν δὲ κατὰ
 τὸν Φραγμὸν συνεβάλλοντο τοῦτο τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι.
 10 οἱ δ' αὖ ἔλεγον, τὰς νέας σημαίνειν τὸν θεόν, καὶ ταῦ-
 τας παραρτέεσθαι ἐκέλευον, τὰ ἄλλα ἀπέντας. τοὺς ὦν
 δὴ τὰς νέας λέγοντας εἶναι τὸ ξύλινον τεῖχος, ἔσφαλλε
 τὰ δύο τὰ τελευταῖα ῥηθέντα ὑπὸ τῆς Πυθίης·
 Ὡς θεῇ Σαλαμὶς ἀπολεῖς δὲ σὺ τέκνα γυναικῶν,
 15 ἥ που σκιδναμένης Δημήτερος, ἥ συνιούσης.
 κατὰ ταῦτα τὰ ἔπεα συνεχέοντο αἱ γινῶμαι τῶν Φαμέ-

responsum postquam reversi legati ad populum re-
 tulere, et aliae multae dicebantur sententiae ab his
 qui in mentem oraculi inquirebant, et hae duae ma-
 xime inter se conflictantes. Dicebant seniorum non-
 nulli, videri deum significare *superfuturam esse ar-*
cem. Erat enim olim arx Athenarum septo munita:
 hi igitur, id septum cogitantes, hunc esse *ligneum*
illum murum coniectabantur. Alii contra, *naves*,
 aiebant, *a deo significari*; hasque parandas esse,
 atque instruendas omissis aliis rebus omnibus, con-
 tendebant. Hi vero ipsi, qui *naves esse* dicebant *lig-*
neum murum, in duobus postremis Pythiae versibus
 illis haesitabant:

O divina Salamis! perdes tu filios mulierum,
sive passim disseminatâ Cerere, sive collectâ.

Quae ob verba conturbabantur animi eorum qui *na-*
ves interpretabantur *ligneum murum*. Nam inter-

νων τὰς νέας τὸ ξύλινον τεῖχος εἶναι. οἱ γὰρ χρησμο-
 λόγοι ταύτη ταῦτα ἐλάμβανον, ὥς ἀμφὶ Σαλαμῖνα
 δεῖ σφέας ἐσωθῆναι, ναυμαχίην παρασκευασαμένους.
 143 Ἦν δὲ τῶν τις Ἀθηναίων ἀνὴρ ἐς πρώτους νεωστὶ παριών,
 τῷ ὄνομα μὲν ἦν Θεμιστοκλῆς, παῖς δὲ Νεοκλῆος
 ἐκαλέετο. οὗτος ὡνὴρ οὐκ ἔφη πᾶν ὀρθῶς τοὺς χρησμο-
 λόγους συμβάλλεσθαι, λέγων τοιαύδε· „Εἰ ἐς Ἀθη-
 „ναίους εἶχε τὸ ἔπος εἰρημένον ἰόντως, οὐκ ἂν οὕτω μιν 5
 „δοκέειν ἡπίως χρησθῆναι, ἀλλὰ ὥδε, ὦ σχετλίη
 „Σαλαμῖς, ἀττί τοῦ ὦ θεῖη Σαλαμῖς· εἴπερ
 „γε ἔμελλον οἱ οἰκήτορες ἀμφ’ αὐτῇ τελευτήσῃν. ἀλ-
 „λὰ γὰρ ἐς τοὺς πολεμίους τῷ θεῷ εἰρησθαι τὸ χρη-
 „στήριον, συλλαμβάνοντι κατὰ τὸ ὀρθόν, ἀλλ’ οὐκ ἐς 10
 „Ἀθηναίους.“ παρασκευάζεσθαι ὦν αὐτοὺς ὡς ναυμα-

CXLIII. 5. ἰόντως. ἰόντως corrigunt viri docti.

pretes oraculi in hanc sententiam verba haec acci-
 piebant, quasi ad Salaminem essent cladem accep-
 turi, si ad navalem pugnam sese comparassent.
 (143.) Erat autem Athenis vir quidem, nuper inter
 primarios cives locum consecutus, cui erat nomen
Themistocles, vulgo vero *Neoclis filius* adpella-
 batur. Hic vir, negans recte ista accipi ab oraculorum
 interpretibus, in hanc sententiam disseruit. *Si ad*
Athenienses spectaret istud dictum, non adeo mihi
verbo usurum fuisse, ait, deum, sed O misera
Salamis dicturum fuisse, non O divina Sala-
mis; si quidem circa eam perituri essent incolae.
Sed enim in hostes valere dei responsum, si quis
illud recte intelligat, non in Athenienses. Itaque
 suasit civibus, ut ad navalem pugnam sese compa-

χρήσοντας συνεβούλευε, ὡς τούτου ἔontos τοῦ ξυλίνου τεί-
 χεος. Ταύτη Θεμιστοκλέος ἀποφαινομένου, Ἀθηναῖοι
 ταῦτά σφι ἔγνωσαν αἰρετώτερα εἶναι μᾶλλον ἢ τὰ τῶν
 15 χρησμολόγων· οἱ οὐκ ἔων ναυμαχίην ἀρτέεσθαι, τὸ δὲ
 σύμπαν εἶναι, οὐδὲ χεῖρας ἀνταείρεσθαι, ἀλλὰ ἐκλι-
 πόντας χάσῃν τὴν Ἀττικὴν, ἄλλην τινὰ οἰκίζεῖν. Ἐτέρη 144
 τε Θεμιστοκλεῖ γνώμη ἔμπροσθε ταύτης ἐς καιρὸν ἤρι-
 στευσε. ὅτε Ἀθηναίοισι γενομένων χρημάτων μεγάλων
 ἐν τῷ κοινῷ, τὰ ἐκ τῶν μετάλλων σφι προσῆλθε τῶν
 5 ἀπὸ Λαυρείου, ἔμελλον λάξεσθαι ὀρχηδὸν ἕκαστος δέ-
 κα δραχμᾶς· τότε Θεμιστοκλέης ἀνέγνωσε Ἀθηναίους,
 τῆς διαιρέσεως ταύτης παυσαμένους, νέας τουτέων τῶν
 χρημάτων ποιήσασθαι δικησίας, ἐς τὸν πόλεμον τὸν

rarent, hunc enim esse ligneum murum. Hanc in
 partem quum sententiam Themistocles dixisset, cen-
 suerunt Athenienses potiore esse hanc rationem,
 quam illam quae erat ab oraculorum interpretibus
 proposita: qui, adparatum navalis pugnae dissuaden-
 tes, summam rei in eo verti contendebant, ut ne
 manus quidem contra invadentes hostes tollerent, sed,
 relictâ prorsus Atticâ, in alia terra novas sedes quae-
 rerent. (144.) Alia vero etiam ante hanc eiusdem *The-*
mistoclis sententia opportune vicerat. Quum ingen-
 tes fuissent in Atheniensium aerario pecuniae, quae
 ex metallis a Laureo redierant, in eoque res esset, ut
 ea pecunia viritim civibus divideretur, et unusquis-
 que decem acciperet drachmas; tunc Themistocles
 persuaserat civibus, ut, omissâ illâ distributione,
 naves ex hac pecuniâ ducentas aedificarent ad bel-
 lum, ut aiebat, cum Aeginetis. Hoc enim bellum,
Herod. T. III. P. I.

πρὸς Αἰγινήτας λέγων. οὗτος γὰρ ὁ πόλεμος συστάς, ἔσωσε τότε τὴν Ἑλλάδα, ἀναγκάσας θάλασσιους γε- 10
 νῆσθαι Ἀθηναίους. αἱ δὲ, ἐς τὸ μὲν ἐποιήθησαν, οὐκ
 ἐχρήσθησαν· ἐς δὲ οὐτῶ τῇ Ἑλλάδι ἐγένοντο. Αὐ-
 ταί τε δὴ αἱ νῆες τοῖσι Ἀθηναίοισι προποικηθεῖσαι ὑπῆρ-
 χον, ἐτέρας τε ἔδεε προσναυπηγεῖσθαι. ἔδοξέ τε σφι,
 μετὰ τὸ χρηστήριον βουλευομένοισι, ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλ- 15
 λάδα τὸν βάρβαρον δέκεσθαι τῇσι νηυσὶ πανδημεῖ, τῷ
 θεῷ πειδομένους, ἅμα Ἑλλήνων τοῖσι βουλομένοισι. τὰ
 μὲν δὴ χρηστήρια ταῦτα τοῖσι Ἀθηναίοισι ἐγεγόνε.

145 Συλλεγομένων δὲ ἐς ταῦτό τῶν περὶ τὴν Ἑλλάδα
 Ἑλλήνων τῶν τὰ ἀμείνω φρονούντων, καὶ διδόντων σφίσι
 λόγον καὶ πίστιν, ἐνθαῦτα ἔδοξε βουλευομένοισι αὐ-
 τοῖσι, πρῶτον μὲν χρημάτων πάντων καταλλάσσεσθαι.

tunc conflatum, Graeciae fuit saluti, eo quod Athe-
 nienses mari dare operam coëgit. Sed naves hae, ad
 quem comparatae fuerant usum, in eum quidem non
 sunt adhibitae: at ita tamen opportuno tempore in
 promptu fuere Graeciae. Has igitur naves, ante com-
 paratas, tunc habuere Athenienses; praeterque eas
 aliae erant aedificandae. Et post acceptum oraculi re-
 sponsum habita deliberatione decreverunt, deo ob-
 sequentes cum omnibus copiis naves conscendere,
 et mari, unà cum eis ex Graecis qui ita vellent, exci-
 pere Barbarum Graeciam invadentem. Ista igitur,
 quae dixi, oracula Atheniensibus evenerant.

(145.) Postquam vero in unum locum convenere
 quicumque ex Graecis Graeciam incolentibus meliora
 sentiebant, ibi tum collatis inter se sermonibus, fide-
 que data, de communi consilio placuit, primum re-

5 τὰς τε ἑχθρας καὶ τοὺς κατ' ἀλλήλους ἔοντας πολέ-
 μους. ἔσαν δὲ πρὸς τινὰς καὶ ἄλλους ἐγκεχωρημένοι· ὃ
 δὲ ὦν μέγιστος, Ἀθηναίοισι τε καὶ Αἰγινήτησι. μετὰ
 δὲ, πυνθανόμενοι Ξέρξεα σὺν τῷ στρατῷ εἶναι ἐν Σάρ-
 10 δισι, ἐβουλευσάντο κατασκόπους πέμπειν ἐς τὴν Ἀσίην
 τῶν βασιλέος πραγμάτων· ἐς Ἄργος τε ἀγγέλους,
 ὁμαιχμίην συνθησομένους πρὸς τὸν Πέρσην, καὶ ἐς Σι-
 κελίην ἄλλους πέμπειν παρὰ Γέλωνα τὸν Δεινομένεος,
 ἐς τε Κέρκυραν, κελεύοντας βοηθεῖν τῇ Ἑλλάδι, καὶ
 ἐς Κρήτην ἄλλους· Φρονήσαντες εἰ κως ἐν τε γένοιτο τὸ
 15 Ἑλληνικόν, καὶ εἰ συγκυψάντες ταῦτ' ᾤκησσαν πάν-
 τες, ὡς δειῶν ἐπιόντων ὁμοίως πᾶσι Ἕλλησι. τὰ δὲ
 Γέλωνος πρήγματα μεγάλα ἐλέγετο εἶναι, οὐδαμῶν
 Ἑλληνικῶν τῶν οὐ πολλὸν μέζω. Ὡς δὲ ταῦτά σφι 146

rum omnium componere inimicitias et mutua bella,
 quae inter ipsos obtinerent. Erant autem et inter alios
 conserta bella; maximum vero inter Athenienses et
 Aeginetas. Deinde vero, quum rescivissent Sardibus
 cum exercitu esse Xerxem, placuit speculatores mit-
 tere in Asiam, qui res regis explorarent; tum et Ar-
 gos mittere legatos, societatem adversus Persas con-
 ciliaturos; item alios in Siciliam mittere ad Gelonem
 Dinomenis filium, et in Corcyram, qui auxilia Grae-
 cis mittenda postularent; denique alios in Cretam:
 hoc consilio, ut, si fieri posset, in unum coalesceret
 Graecum omne genus, cunctique concordēs iunctis
 agerent viribus; quippe cunctis pariter Graecis immi-
 nente periculo. Dicebantur autem permagnae esse
 res Gelonis, multo ampliores quam ullius populi
 Graeci. (146.) His ita decretis, depositis inimiciis,

ἔδοξε, καταλυσάμενοι τὰς ἑχθρας, πρῶτα μὲν κατα-
 σκόπους πέμπουσι εἰς τὴν Ἀσίην ἄνδρας τρεῖς. οἱ δὲ, ἀπι-
 κόμενοί τε εἰς Σάρδεις, καὶ καταμαβόντες τὴν βασιλέως
 στρατιὴν, ὡς ἐπαίστοι ἐγένοντο, βασανισθέντες ὑπὸ τῶν 5
 στρατηγῶν τοῦ πεζοῦ στρατοῦ, ἀπήγοντο ὡς ἀπολεύ-
 μενοι. καὶ τοῖσι μὲν κατακάκριτο θάνατος. Ξέρξης δὲ
 ὡς ἐπύθετο ταῦτα, μεμφθεὶς τῶν στρατηγῶν τὴν γνώ-
 μην, πέμπει τῶν τινὰς δορυφόρων, ἐντειλάμενος, ἥν κα-
 ταλάβωσι τοὺς κατασκόπους ζῶντας, ἄγειν παρ' ἑωυ- 10
 τόν. ὡς δὲ ἔτι περιέοντας αὐτοὺς κατέλαβον, καὶ ἦγον
 εἰς οὓς τὴν βασιλέως· τὸ ἐνθεῦτεν, πυθόμενος ἐπ' οἷσι
 ἦλθον, ἐκέλευε σφρας τοὺς δορυφόρους περιάγοντας
 ἐπιδείκνυσθαι πάντα τε τὸν πεζὸν στρατὸν καὶ τὴν ἵπ-
 πον· ἐπεὰν δὲ ταῦτα θεύμενοι ἑωσι πλήρεις, ἀπο- 15
 147 πέμπειν εἰς τὴν αὖ αὐτοὶ ἐβέλωσι χώραν ἀσινέας. Ἐπι-

primum speculatores mittunt in Asiam, tres viros. Qui postquam Sardes venerunt, exercitumque explorarunt regis, deprehensi a ducibus copiarum pedestrium, tortique, abducebantur supplicio adficiendi: capitis enim erant damnati. Quod ubi Xerxes rescivit, improbatâ ducum sententiâ, satellitum nonnullos misit iussos ad se adducere speculatores, si vivos etiam nunc nacti essent. Qui quum illos susperstites invenissent, et in conspectum produxissent regis; tum vero rex, postquam ex eis quaesivit quâ causâ venissent, imperavit satellitibus, ut circumducerent homines, pedestremque omnem exercitum et equitatum illis ostenderent, spectaculoque satiatos, in quamcumque vellent regionem dimitterent incolumes. (147.) Ista imperans rex, hanc rationem adiecit, ut di-

571, 90.

λέγων δὲ τὸν λόγον τόνδε, ταῦτα ἐνετέλλετο, ὥς „εἰ
 μὲν ἀπαίλοντο οἱ κατάσκοποι, οὔτε ἂν τὰ ἑωυτοῦ πρή-
 γματα προεπύθοντο οἱ Ἕλληνες, ἔοντα λόγου μέζω·
 5 οὗτ' ἂν τι τοὺς πολεμίους μέγα ἐσινέατο, ἄνδρας τρεῖς
 ἀπολέσαντες· νοστησάντων δὲ τουτέων ἐς τὴν Ἑλλάδα,
 δοκέειν, ἔφη, ἀκούσαντας τοὺς Ἕλληνας τὰ ἑωυτοῦ
 πρήγματα, πρὸ τοῦ στόλου τοῦ γινομένου παραδώσειν
 σφέας τὴν ἰδίην ἐλευθερίην, καὶ οὕτω οὐδὲ δεήσειν ἐπ' αὐ-
 10 τοὺς στρατηλατέοντας πρήγματα ἔχειν.“ Οἶκε δὲ αὐτοῦ
 αὕτη ἡ γνώμη τῇ γε ἄλλῃ. ἐὼν γὰρ ἐν Ἀβύδῳ ὁ Ξέρ-
 ξης, εἶδε πλοῖα ἐκ τοῦ Πόντου σιταγάγα διεκπλώνοντα
 τὸν Ἑλλήσποντον, ἐς τε Αἴγινα καὶ Πελοπόννησον κο-
 μιζόμενα. οἱ μὲν δὴ πάρεδροι αὐτοῦ, ὥς ἐπύθοντο πολέ-
 15 μια εἶναι τὰ πλοῖα, ἐτοῖμοι ἔσαν αἰρεῖν αὐτὰ, ἐσβλέ-

*ceret, si periissent speculatores, nec praescituros
 fuisse Graecos quanto regis copiae sint samā am-
 pliores, nec ipsos magnum incommodum hostibus
 fuisse adlaturos tribus occisis viris: qui si in
 Graeciam redierint, videri Graecos, cognitis Per-
 sarum rebus, ante susceptam hanc expeditionem
 libertatem suam tradituros; atque ita ne opus
 quidem Persis fore, ut ducendi adversus illos exer-
 citus molestiam sustineant! Similis ista regis sen-
 tentia fuit alteri huic. Quum Abydi Xerxes versaretur,
 conspicatus est naves frumentarias ex Ponto per
 Hellespontum navigantes, et Aeginam atque Pelopon-
 nesum petentes. Consiliarj igitur qui adsidebant ei,
 ut cognoverunt hostiles esse naves, capere illas erant
 parati, respicientes nutum regis, quando ille impe-
 rium esset daturus. Xerxes vero ex illis quaesivit,*

ποντες εἰς τὰν βασιλῆα, ὁκότε παραγγελέει. ὁ δὲ Ξέρ-
ξης εἶρετο αὐτοὺς, ὅκῃ πλέωεν· αἱ δὲ εἶπαν· „Ἐς τοὺς
„σοὺς παλαιμούς, ὧ ὁσποτα, σῖτον ἄγοντες.“ ὁ δὲ ὑπο-
λαβὼν εἶπεν· „Οὐκῶν καὶ ἡμεῖς ἐκεῖ πλέωμεν, ἐνθαπερ
„καὶ οὗτοι, τοῖσί τε ἄλλοις ἐξηρτυμένοι καὶ σίτω. τί 20
„δῆτα ἀδικεοῦσι οὗτοι, ἡμῖν σιτία παρακομίζοντες;“
Οἱ μὲν νυν κατασκόποι, οὕτω θηησάμενοί τε καὶ ἀπο-
πεμφθέντες, ἐνόστησαν εἰς τὴν Εὐρώπην.

- 148 Οἱ ΔΕ συναμῶται Ἑλλήνων ἐπὶ τῷ Πέρσῃ, μετὰ
τὴν ἀπόπεμψιν τῶν κατασκόπων, δεῦτερα ἐπέμψεν εἰς
Ἄργος ἀγγέλους. Ἀργεῖοι δὲ λέγουσι τὰ κατ' ἐαυτοὺς
γενέσθαι ὧδε. πυθέσθαι γὰρ αὐτίκα κατ' ἀρχαῖς τὰ ἐκ
τοῦ βαρβάρου ἐγυιρόμενα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. πυθόμενοι 5
δὲ, καὶ μαθόντες ὡς σφειας αἱ Ἑλλῆνες περὶσσοῦνται πα-
ραλαμβάνοντες ἐπὶ τὸν Πέρσῃ, πέμψαι θεοπρόπους

*quorsum hi navigarent. Qui ut dixere, Ad tuos
hostes, Domine; frumentum eis advehentes: re-
spondit ille: Atqui etiam nos eodem navigamus,
quo hi, et aliis rebus et frumento instructi. Quid
ergo mali hi faciunt, quod frumentum nobis ad-
portant? Speculatores igitur, quos dixi, postquam
omnia spectarunt et a Xerxe dimissi sunt, ita in
Graeciam rediere.*

(148.) GRAECI contra Persam coniurati, post-
quam in Asiam speculatores mandarunt; porro Ar-
gos miserunt legatos. Aiunt autem Argivi, res
tunc apud se in hunc modum esse gestas. Statim ab
initio cognitos ipsis fuisse adparatus quos adversus
Graeciam faceret Barbarus: quumque simul intelle-
xissent operam duros esse Graecos, ut sese in socie-

ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρησμένους „ὥς σφί μᾶλλον
ἀρίστον ποιῆσαι γενέσθαι· νεωστὶ γὰρ σφῶν τεθάναι
10 ἑξακισχιλίους ὑπὸ Λακεδαιμονίων καὶ Κλεομένους τοῦ
Ἀναξανδρίδου.“ τῶνδ' ἡ εἵνεκα πέμπειν· τὴν δὲ Πυθίην
ἐπειρωτῶσι αὐτοῖσι ἀνελεῖν τάδε·

Ἐχθρὸς περικτιόνεσσι, φίλ' ἀθανάτοισι θεοῖσι,
εἶσω τὸν προβόλαιον ἔχων, πεφυλαγμένος ἦσο,
15 καὶ κεφαλὴν πεφύλαξο· κάρη δὲ τὸ σῶμα σαώσθαι.
ταῦτα μὲν τὴν Πυθίην χρῆσαι πρότερον· μετὰ δὲ, ὥς
ἔλθῃ τοὺς ἀγγέλους ἐς δὴ τὸ Ἄργος, ἐπαλθεῖν ἐπὶ τὸ
βουλευτήριον, καὶ λέγειν τὰ ἐντεταλμένα. τοὺς δὲ πρὸς
τὰ λεγόμενα ὑποκρίνασθαι, ὥς „εἰ τοῖμοί εἰσι Ἀργεῖοι
20 ποιῆειν ταῦτα, τριήκοντα ἔτεα εἰρήνην σπείσάμενοι Λα-
κεδαιμονίοισι, καὶ ἡγεόμενοι κατὰ τὸ ἥμισυ πάσης τῆς
συμμαχίας· καὶ τοι κατὰ γὰρ τὸ δίκαιον· γίνεσθαι τὴν

fatem contra Persas adsciscerent, legatos se mississe
Delphos, qui ex Deo quaererent, *quidnam facientes
melius consulturi essent rebus suis?* Nuper enim
sex millia de suis occisos esse a Lacedaemoniis
et a Cleomene, Anaxandridae filio. Eâ causâ le-
gatos se mississe; interrogantibus vero hoc respon-
sum reddidisse Pythiam:

*Finitimis invise, care immortalibus Diis,
verutum intus tenens, cautus sede,
et capiti cave: caput enim corpus servabit.*

Hoc responsum sibi initio redditum a Pythia fuisse:
deinde vero Argos venisse legatos; et adeuntes sena-
tum, exposuisse mandata. Ad ea Argivos respondi-
sses, *paratos se esse ea facere, si, compositâ cum
Lacedaemoniis in triginta annos pace, dimidiam*

ἡγεμονίην ἑαυτῶν, ἀλλ' ὅμως σφι ἀποχρᾶν κατὰ τὸ
 149 ἥμισυ ἡγεομένοισι.“ Ταῦτα μὲν λέγουσι τὴν βουλὴν
 ὑποκρίνασθαι, καὶ περ ἀπαγορευόντός σφι τοῦ χρηστή-
 ριου μὴ ποιέεσθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας συμμαχίην.
 σπουδὴν δὲ ἔχειν σπονδὰς γενέσθαι τριηκονταετίδας, καὶ
 περ τὸ χρηστήριον φοβεομένοισι, ἵνα δὴ σφι οἱ παῖδες 5
 ἀνδρωθέντι ἐν τούτοις τοῖσι ἔτεσι μὴ δὲ σπονδέων ἐου-
 σέαν, ἐπιλέγεσθαι, ἣν ἄρα ὁφέας καταλάβῃ πρὸς τῷ
 γεγονότι κακῷ ἄλλο πταῖσμα πρὸς τὸν Πέρσην, μὴ
 τὸ λοιπὸν ἕωςι Λακεδαιμονίων ὑπήκοοι. Τῶν δὲ ἀγγέ-
 λων τοὺς ἀπὸ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰ ρηθέντα ἐκ τῆς βου- 10
 λῆς ἀμείψασθαι τοῖσδε· „περὶ μὲν σπονδέων ἀνοίσειν εἰς
 τοὺς πλεῦνας· περὶ δὲ ἡγεμονίης αὐτοῖσι ἐντετάλθαι ὑπο-

*imperii in universos socios ipsi obtinuissent: et ae-
 quum quidem esse, ut penes ipsos summa sit totius
 imperii; contentos se autem dimidio fore. (149.)*
 Haec aiunt senatum respondisse, tametsi Argivos
 oraculum vetuisset contrahere cum Graecis societa-
 tem: et, metuentes licet oraculum, cupidos tamen
 fuisse foedus in triginta annos cum Lacedaemo-
 niis paciscendi, ut intra hos annos pueri ipsorum ad
 virilem pervenirent aetatem. Quod si enim foedus
 non conciliaretur, veritos esse, ne, si ad superius
 malum alia quaedam calamitas in bello Persico ac-
 cessisset, reliquum foret ut prorsus Lacedaemonio-
 rum subiicerentur imperio. Ad ista autem a senatu
 dicta eos ex legatis, qui *Spartâ* erant missi, haec
 respondisse: *De foedere quidem relaturos se ad
 multitudinem; de belli imperio autem mandatum
 sibi esse ut respondeant dicantque, duos sibi esse*

κρίνασθαι, καὶ δὴ λέγειν, σφὶ μὲν εἶναι δύο βασιλῆας;
 Ἀργείοισι δὲ ἓνα· οὐκ ὄντων δυνατόν εἶναι τῶν ἐκ Σπάρτης
 15 οὐδέτερον παῦσαι τῆς ἡγεμονίης. μετὰ δὲ δύο τῶν σφε-
 τέρων ὁμόψηφον τὸν Ἀργεῖον εἶναι, κωλύειν οὐδέν. “ Οὐ-
 τω δὴ οἱ Ἀργεῖοι φασὶ οὐκ ἀνασχέσθαι τῶν Σπαρτιη-
 τέων τὴν πλεονεξίην, ἀλλ’ ἐλέσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν
 βαρβάρων ἄρχεσθαι, ἢ τι ὑπεῖξαι Λακεδαιμονίοισι·
 20 προειπεῖν τε τοῖσι ἀγγέλοις, πρὸ δύντος ἡλίου ἀπαλ-
 λάσσεσθαι ἐκ τῆς Ἀργείων χώρας· εἰ δὲ μὴ, περιέψε-
 σθαι ὡς πολεμίους. Αὐτοὶ μὲν Ἀργεῖοι τοσαῦτα του- 150
 τέων πέρι λέγουσι. Ἔστι δὲ ἄλλος λόγος λεγόμενος
 ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, ὡς Ξέρξης ἐπεμίψε κήρυκα ἐς Ἀρ-
 γος, πρότερον ἢ περ ὁρμῆσαι στρατεύεσθαι ἐπὶ τὴν Ἑλ-
 5 λάδα. ἐλθόντα δὲ τοῦτον λέγεται εἶπαι· „ Ἄνδρες Ἀρ-
 „ γεῖοι, βασιλεὺς Ξέρξης τάδε ὑμῖν λέγει. Ἡμεῖς το-

reges, Argivis vero unum: fieri autem non posse, ut alleri utri regi Spartanorum abrogetur imperium. At, quin cum suis duobus Argivus aequum ius suffragii habeat, nihil impedire. Ita, aiunt Argivi, non ferendam sibi visam esse Spartanorum arrogantiam, maluisseque se sub Barbarorum esse imperio, quam Lacedaemoniis parere: edixisseque senatum legatis, ut ante solis occasum finibus suis excederent; id ni facerent, hostium loco habitum iri. (150.) Ista quidem his de rebus ipsi memorant Argivi. Est vero alia fama per Graeciam vulgata; misisse Xerxem, priusquam expeditionem in Graeciam susciperet, Argos caduceatorem. Qui ubi advenit, in hunc modum locutus esse fertur: *Viri Argivi! rex Persarum haec vobis dicit. Nos*

„μίζομεν Πέρσῃν εἶναι, ἀπ' οὗ ἡμεῖς γεγόναμεν, παῖ-
 „δα Περσέος τοῦ Δανάης, γεγονότα ἐκ τῆς Κηφέος
 „θυγατρὸς Ἀνδρομέδης. οὕτω ἂν ὦν εἴημεν ὑμέτεροι
 „ἀπόγονοι. οὔτε ὦν ἡμέας οἶκός ἐπὶ τοὺς ἡμετέρους προ- 10
 „γόνους στρατεύεσθαι, οὔτε ὑμέας ἄλλοισι τιμωρέον-
 „τας, ἡμῖν ἀντιζόους γενέσθαι, ἀλλὰ παρ' ὑμῖν αὐ-
 „τοῖσι ἡσυχίην ἔχοντας κατῆσθαι. ἦν γὰρ ἐμοὶ γένη-
 „ται κατὰ νόον, οὐδαμὸς μέζοντας ὑμῶν ἄξω.“ Ταῦ-
 „τα ἀκούσαντας Ἀργεῖους λέγεται πρῆγμα ποιήσασθαι, 15
 καὶ παραχρῆμα μὲν οὐδὲν ἐπαγγελλομένους μεταίτεῖν
 ἐπεὶ δέ σφεας παραλαμβάνειν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω
 δὴ, ἐπισταμένους ὅτι οὐ μεταδώσουσι τῆς ἀρχῆς Λα-
 κεδαιμόνιοι, μεταίτεῖν, ἵνα ἐπὶ προφάσιος ἡσυχίην ἄγω-
 151 σι. Συμπεσεῖν δὲ τούτοις καὶ τόνδε τὸν λόγον λέγου-
 σί τινες Ἑλλήνων, πολλοῖσι ἔτισι ὕστερον γεγόμενον του-

Persen existimamus, a quo progeniti sumus, fuisse Persei filium, Danaae nepotem, natum ex Cephei filia Andromeda: ita igitur a vobis sumus oriundi. Proinde aequum non est, ut aut nos progenitoribus nostris bellum faciamus, aut ut vos, aliis opem ferentes, contra nos in acie stetis; sed ut domi manentes, quietem agatis. Nam, si mihi ex sententia res successerint, nullos potiore loco, quam vos, habebō. Haec audientes, Argivos magni fecisse: et statim quidem, nihil nec pollicitos esse Graecis, nec ab illis postulasse; sed, postquam eos ad societatem Graeci invitarunt, tum vero, quum bene gnari essent Lacedaemonios secum non communicaturos esse imperium, dimidium illius postulasse, ut hoc praetextu utentes otium agerent. (151.) Cum his etiam

τέων. τυχεῖν ἐν Σούσαισι τοῖσι Μερμωνίοισι ἔοντας ἐτέ-
 ρου πρήγματος εἵνεκα ἀγγέλους Ἀθηναίων, Καλλίην
 5 τε τὸν Ἴππονίκου, καὶ τοὺς μετὰ τούτου ἀναβάντας.
 Ἀργείους δὲ, τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνον πέμψαντας καὶ
 τούτους ἐς Σοῦσα ἀγγέλους, εἰρωτᾶν Ἀρταξέρξεα τὸν
 Ξέρξεω „εἰ σφι ἔτι ἐμμένει τὴν πρὸς Ξέρξεα Φιλίην
 συνεκεράσαντο, ἢ νομίζετε πρὸς αὐτοῦ εἶναι πολέμιοι.“
 10 βασιλῆα δὲ Ἀρταξέρξεα „μάλιστα ἐμμένειν, Φάναι,
 καὶ οὐδεμίην νομίζειν πόλιν Ἀργεος Φιλιατέρην.“ Εἰ μὲν 152
 νυν Ξέρξης τε ἀπέπεμψε ταῦτα λέγοντα κήρυκα ἐς Ἀρ-
 γος, καὶ Ἀργείων ἀγγελοι ἀναβάντες ἐς Σοῦσα ἐπει-
 ρῶτων Ἀρταξέρξεα περὶ Φιλίης, οὐκ ἔχω ἀντρεκέως εἶ-
 5 παί· οὐδὲ τινα γνώμην περὶ αὐτέων ἀποφαίνομαι ἄλ-

congruere, aiunt Graecorum nonnulli, aliam rem, quae quidem multis post annis incidisse memoratur. Adfuisse tunc forte Susis Memnoniis, alterius cuiuspiam rei caussa, legatos Atheniensium, Calliam Hipponici filium, eiusque collegas: Argivos vero et ipsos, per idem tempus missis Susa legatis, ex Artaxerxe quaesisse, utrum sibi adhuc firma maneat amicitia quam cum Xerxe conciliassent, an hostes ab illo iudicentur? His regem Artaxerxem respondisse, utique firmam manere, neque se ullam civitatem sibi magis amicam, quam Argos, existimare. (152.) Iam vero, an revera Xerxes caduceatorem Argos miserit ista dicentem; et an Argivorum legati, Susa profecti, Artaxerxem de amicitia interrogaverint; id equidem pro certo confirmare non possum: nec de his aliam pronuncio sententiam, nisi quam ipsi dicunt Argivi. Caeterum hoc satis

λην γε ἢ τὴν περ αὐτοὶ Ἀργεῖοι λέγουσι. Ἐπίσταμαι δὲ τοσοῦτο, ὅτι, εἰ πάντες ἄνθρωποι τὰ οἰκήϊα κακὰ ἐς μέσον συνενείκαιεν, ἀλλάξασθαι βουλόμενοι τοῖσι πλησίοις, ἐγκύψαντες ἂν ἐς τὰ τῶν πέλας κακὰ, ἀσπασίως ἕκαστοι αὐτέων ἀποφεροίατο ὀπίσω τὰ ἐσενείκαν- 10 το. οὕτω δὲ οὐκ Ἀργείοισι αἰσχιστα πεποιήται. Ἐγὼ δὲ ὀφείλω λέγειν τὰ λεγόμενα, πείθεσθαι γε μὲν ὦν οὐ παντάπασι ὀφείλω· καί μοι τοῦτο τὸ ἔπος ἐχέτω ἐς πάντα τὸν λόγον. Ἐπεὶ καὶ ταῦτα λέγεται, ὡς ἄρα Ἀργεῖοι ἔσαν οἱ ἐπικαλεσάμενοι τὸν Πέρσῃ ἐπὶ τὴν 15 Ἑλλάδα, ἐπειδὴ σφι πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους κακῶς ἢ αἰχμὴ ἐστήκεε, πᾶν δὲ βουλόμενοί σφι εἶναι πρὸ τῆς παρεούσης λύπης. Τὰ μὲν περὶ Ἀργείων εἴρηται.

153 ἘΣ ΔΕ τὴν Σικελίην ἄλλοι τε ἀπίκατο ἄγγελοι ἀπὸ τῶν συμμάχων, συμμίζοντες Γέλωνι· καὶ δὴ καὶ

scio, si omnes homines propria mala in commune conferrent, cum aliorum malis illa permutaturi, fore ut unusquisque, propius inspectis aliorum malis, lubens rursus ea reportaret, quae ipse adtulisset. Ita nimirum non turpissime Argivi egerunt. Ego autem dicere debeo quae memorantur; nec vero omnibus utique fidem debeo adhibere: atque hoc idem in universam hanc Historiam dictum intelligi velim. Nam et hoc traditur, Argivos advocasse Persam in Graeciam, quum male illis cessisset adversus Lacedaemonios bellum, quumque quidvis potius sibi accidere mallent, quam in tristi eo statu, quo tunc erant, manere. Atque haec de Argivis hactenus.

(153.) IN SICILIAM et alii a sociis missi legati venerunt, cum *Gelone* acturi, et a Lacedaemoniis mis-

ἀπὸ τῶν Λακεδαιμονίων Σύαγρος. Τοῦ δὲ Γέλωνος
 τούτου πρόγονος, οἰκῆτωρ ἑὼν Γέλῃς, ἣν ἐκ νήσου Τή-
 5 λου, τῆς ἐπὶ Τριοπίῳ κειμένης· ὃς κτιζομένης Γέλῃς ὑπὸ
 Λινδίων τε τῶν ἐκ Ῥόδου, καὶ Ἀντιφῆμου, οὐκ ἐλείφθη.
 ἀνὰ χρόνον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπόγονοι γενόμενοι ἱεροφάνται
 τῶν χθονίων θεῶν, διετέλεον ἔόντες, Τηλίνεω ἐνός τε
 τῶν προγόνων κτησαμένου τρόπῳ τοιῷδε. Ἐς Μακτώριον
 10 πόλιν τὴν ὑπὲρ Γέλῃς οἰκημένην ἔφυγον ἄνδρες Γελῶν,
 ἐσσωθέντες στάσι. τούτους ὧν ὁ Τηλίνης κατήγαγε ἐς
 Γέλην, ἔχων οὐδεμίαν ἀνδρῶν δύναμιν, ἀλλ' ἰρὰ του-
 τέων τῶν θεῶν. ὅθεν δὲ αὐτὰ ἔλαβε, ἢ αὐτὸς ἐκτῆσατο,
 τοῦτο οὐκ ἔχω εἶπαι. τούτοις δ' ὧν πίσυνος ἑὼν, κατή-
 15 γαγε ἐπ' ᾧ τε οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἱεροφάνται τῶν θεῶν
 ἔσονται. θῶμά μοι ὧν καὶ τοῦτο γέγονε πρὸς τὰ πυν-

CLIII. 4. ἑὼν Γέλῃς ex conl. ὁ ἐν Γέλῃ olim edd. et miss.

suß Syagrus. *Gelonis* huius progenitor, Gelae in-
 cola, ex Telo insula erat, contra Triopium sita: qui,
 quum a Lindiis ex Rhodo, duce Antiphemo, *Gela*
 conderetur, coloniae fuerat socius. Huius posterī,
 procedente tempore hierophantae fuerunt inferarum
 dearum, et constanter idem munus tenuerunt; ad
 quod Telines, unus ex illorum maioribus, tali modo
 fuerat promotus. Cives nonnulli Geloi, in seditione
 victi ab adversariis, in Mactorium oppidum confu-
 gerant supra Gelam situm. Hos Telines Gelam re-
 duxit, nulla hominum manu adiutus, sed solis sacris
 harum dearum. Unde vero haec sumserit, aut quo-
 modo nactus sit, dicere non possum. Sed his fretus
 reduxit illos hac conditione, ut posterī ipsius hiero-
 phantae illarum dearum essent. Quod autem audio

θάνομαι κατεργάσασθαι Τηλίνην ἔργον τοσούτον· τὰ
 τοιαῦτα γὰρ ἔργα οὐ πρὸς τοῦ ἀπαντος ἀνδρὸς νενόμικα
 γίνεσθαι, ἀλλὰ πρὸς ψυχῆς τε ἀγαθῆς καὶ ῥώμης ἀν-
 δρείης· ὁ δὲ λέγεται πρὸς τῆς Σικελίης τῶν οἰκητόρων, 20
 τὰ ὑπεναντία τούτων, πεφυκέναι Θηλυδρίας τε καὶ μα-
 λακώτερος ἀνὴρ. οὕτω μὲν νυν ἐκτῆσατο τοῦτο τὸ γέ-
 154 ρας. Κλεάνδρου δὲ τοῦ Παντάρεος τελευτήσαντος τὸν
 βίον, ὃς ἐτυράνευσε μὲν Γέλης ἑπτὰ ἔτη, ἀπέθανε
 δὲ ὑπὸ Σαβύλλου ἀνδρὸς Γελαίου, ἐνθαῦτα ἀναλαμ-
 βάνει τὴν μοναρχίην Ἴπποκράτης, Κλεάνδρου ἐὼν ἀδελ-
 φεύς. ἔχοντας δὲ Ἴπποκράτης τὴν τυραννίδα, ὁ Γέλων, 5
 ἐὼν Τηλίνεω τοῦ ἱεροφάντεω ἀπόγονος, πολλῶν μετ' ἄλ-
 λων καὶ Αἰνησιδήμου, τοῦ Παταϊκοῦ, ἦν δορυφόρος Ἴπ-
 ποκράτους· μετὰ δὲ οὐ πολλὸν χρόνον δι' ἀρετὴν ἀπε-
 δέχθη πάσης τῆς ἵππου εἶναι ἵππαρχος. πολιορκημένος

rem tantam a Teline esse perfectam, id eo magis
 etiam miror, quod, quum talia non a quolibet ho-
 mine patrari posse existimaverim, sed ab animo
 forti et virili robore debere proficisci, hic e contra-
 rio perhibetur a Siciliae incolis effoeminatus et mol-
 lis admodum homo fuisse. At is quidem ita munus
 hoc obtinuerat. (154.) Mortuo Cleandro, Pantaris
 filio, qui, postquam septem annis Gelae fuerat ty-
 rannus, a Sahyllo cive Geloo est interfectus; ibi tum
Hippocrates, Cleandri frater, monarchiam suscepit.
 Quo regnante *Gelon*, unus e posteris Telinis hiero-
 phantae, cum aliis multis, et in his cum Aenesidemo
 Pataici filio, custos corporis fuit Hippocratis: nec
 vero multo post ob virtutem praefectus universi equi-
 tatus nominatus est. Nam quum Callipolitas et Na-

10 γὰρ Ἴπποκράτεος Καλλιπολίτας τε καὶ Ναξίους, καὶ
 Ζαγκλαίους τε καὶ Λεοντίους, καὶ πρὸς, Συρηκου-
 σίους τε καὶ τῶν βαρβάρων συχνοὺς, ἀνὴρ ἐφαίνετο ἐν
 τούτοις τοῖσι πολέμοις ἔων ὁ Γέλων λαμπρότατος.
 τῶν δὲ εἶπον πολίων, ταυτέων, πλὴν Συρηκουσέων, οὐδε-
 15 μὴ πέφυγε δουλοσύνην πρὸς Ἴπποκράτεος. Συρηκου-
 σίους δὲ Κορίνθιοι τε καὶ Κερκυραῖοι ἐρρύσαντο, μάχῃ
 ἰσσωθέντας ἐπὶ ποταμῷ Ἐλώρῳ. ἐρρύσαντο δὲ οὗτοι,
 ἐπὶ τοῖσδε καταλλάξαντες, ἐπ' ᾧτε Ἴπποκράτει Κα-
 μαρίναν Συρηκουσίους παραδύναι. Συρηκουσίων δὲ ἦν
 Καμαρίνα τὸ ἀρχαῖον. Ὡς δὲ καὶ Ἴπποκράτεια, τυ- 155.
 ραννέυσαντα ἴσα ἔτεα τῷ ἀδελφεῷ Κλεάνδρῳ, κατέ-
 λαβε ἀποθανεῖν πρὸς πόλιν Ἰβλῇ, στρατευσάμενον ἐπὶ
 τοὺς Σικελούς· οὕτω δὲ ὁ Γέλων, τῷ λόγῳ τιμωρέων
 5 τρισὶ Ἴπποκράτεος παισὶ Εὐκλείδῃ τε καὶ Κλεάνδρῳ,

xios oppugnaret Hippocrates, et Zancleacos et Leon-
 tinos, itemque Syracusios et Barbaros multos; in
 cunctis his bellis praeclare Gelonis virtus eminuit. Ea-
 rum autem quas dixi civitatum nulla, praeter Syra-
 cusas, effugit quin in servitutem ab Hippocrate re-
 digeretur. Syracusios vero, praelio victos ad Elorum
 fluvium, liberaverunt Corinthii et Corcyraei, concilia-
 tā pace in hanc conditionem, ut Camarinam Hippo-
 crati traderent Syracusii: nam antiquitus Syracusio-
 rum Camarina fuerat. (155.) Postquam vero Hip-
 pocrati etiam, quum totidem annos quot Cleander
 frater regnasset, accidit ut ad Hyblam urbem, bel-
 lum gerens cum Siculis, occumberet; tunc nimirum
 hic *Gelon*, nomine quidem tenus opem ferens filiis
 Hippocratis Euclidi et Cleandro, quibus iam parere

οὐ βουλομένων τῶν πολιτῶν κατηκόνων ἔτι εἶναι, τῷ
 ἔργῳ, ὡς ἐπεκράτησε μάχῃ τῶν Γελῶν, ἤρχε αὐτὸς,
 ἀποστερήσας τοὺς Ἱπποκράτεος παῖδας. μετὰ δὲ τοῦτο
 τὸ εὖρημα, τοὺς γαμόρους καλεομένους τῶν Συρη-
 κουσίων, ἐκπεσόντας ὑπὸ τε τοῦ δήμου, καὶ τῶν σφετέ- 10
 ρων δούλων, καλεομένων δὲ Κυλλυρίων, ὁ Γέλων κατα-
 γαγὼν τούτους ἐκ Κασμένης πόλιος εἰς τὰς Συρηκού-
 σας, ἔσχε καὶ ταύτας. ὁ γὰρ δῆμος ὁ τῶν Συρηκου-
 σίων ἐπίοντι Γέλωνι παραδιδόει τὴν πόλιν καὶ ἑαυτόν.
 156 Ὁ δὲ ἐπεὶ τε παρέλαβε τὰς Συρηκούσας, Γέλῃς μὲν
 ἐπικρατέων λόγον ἐλάσσω ἐποιέετο, ἐπιτρέψας αὐτὴν
 Ἰέρωνι ἀδελφεῷ ἑαυτοῦ· ὁ δὲ τὰς Συρηκούσας ἐκράτυνε,
 καὶ ἔσαν οἱ πάντα αἱ Συρήκουσαι. αἱ δὲ παραυτίκα
 ἀνά τ' ἔδραμον καὶ ἀνέβλαστον. τοῦτο μὲν γάρ, Κα- 5
 μαριναίους ἀπαντας εἰς τὰς Συρηκούσας ἀγαγὼν, πο-

CLVI. 2. ἐπικρατέων. ἔτι κρατέων ex conl. corrigunt.

cives noluerant, re vera autem, praelio victis Gelois, solus ipse regnavit, Hippocratis filiis imperio fraudatis. Quae res quum ei praeter spem successisset, deinde *gamoros* quos vocant Syracusiorum, [*id est*, praediorum possessores] urbe eiectos a populo et a propriis servis, qui Cyllyrri vocabantur, ex Casmena oppido *Syracusas* reduxit, et hac quoque urbe positus est. Populus enim Syracusiorum adventanti Geloni et se et urbem tradidit. (156.) Syracusis positus *Gelon*, iam non tanti fecit Gelae imperare: itaque hoc oppidum fratri suo Hieroni permisit, ipse vero Syracusas quolibet modo munivit et auxit: erantque ei *Syracusae* loco omnium. Et brevi haec urbs crevit floruitque. Nam et Camarinaeos cunctos,

λίγας ἐποίησε, Καμαρίνης δὲ τὸ ἄστυ κατέσκαψε·
 τοῦτο δὲ, Γελῶν ὑπερημίσεας τῶν ἀστών, ταῦτο τοῖσι
 Καμαριναίοισι ἐποίησε. Μεγαρέας τε τοὺς ἐν Σικελίῃ,
 10 ὡς πολιορκεόμενοι ἐς ὁμολογίην προσεχώρησαν, τοὺς μὲν
 αὐτέων παχέας, ἀειραμένους τε πόλεμον αὐτῶ, καὶ
 προσδοκέοντας ἀπολέσθαι διὰ τοῦτο, ἄγων ἐς τὰς Συ-
 ρηκούσας, πολίγτας ἐποίησε· τὸν δὲ δῆμον τῶν Μεγα-
 ρέων, οὐκ ἔοντα μεταίτιον τοῦ πολέμου τούτου, οὐδὲ προσ-
 15 δέκόμενον κακὸν οὐδὲν πείσεσθαι, ἀγαγὼν καὶ τούτους
 ἐς τὰς Συρηκούσας, ἀπέδοτο ἐπ' ἐξαγωγῇ ἐκ Σικελίης.
 ταῦτο δὲ τοῦτο καὶ Εὐβοέας τοὺς ἐν Σικελίῃ ἐποίησε,
 διακρίνας. ἐποίει δὲ ταῦτα τούτους ἀμφοτέρους, νομί-
 σας δῆμον εἶναι συνοίκημα ἀχαριτάτατον. Τοιοῦτῳ μὲν
 20 τρόπῳ τύραννος ἐγεγόνει μέγας ὁ Γέλων.

Syracusas transductos, cives fecit, dirutâ Camarinâ:
 et maiore parte Geloorum civium eodem modo, quo
 Camarinacis, usus est. Megarenses vero Siciliam in-
 colentes quum ab illo oppugnati in deditiōnem ve-
 nissent; opulentiores eorum, qui bellum contra eum
 suscitaverant, et ob id se perditum iri putabant, pa-
 riter Syracusas transduxit, civesque fecit; plebem au-
 tem Megarensium, quae belli non fuerat auctor,
 et nihil ab illo mali se passuram exspectabat, hanc
 item Syracusas perductam vendidit ea conditione, ut
 e Sicilia exportarentur. Eodemque modo Euboeensi-
 bus usus est Siciliam incolentibus, discretâ plebe a
 locupletibus. Egit autem ita cum utrisque hac caussâ,
 quod molestiae et periculi plenum putaret, una cum
 plebe habitare. Tali modo potens tyrannus *Gelon*
 evaserat.

157 Τότε δὲ, ὡς οἱ ἄγγελοι τῶν Ἑλλήνων ἀπίκατο εἰς
 τὰς Συρηκούσας, ἐλθόντες αὐτῶ εἰς λόγους, ἔλεγον τά-
 δε· „Ἐπεμψαν ἡμέας Λακεδαιμόνιοι, καὶ Ἀθηναῖοι,
 „καὶ οἱ τούτων σύμμαχοι, παραλαμψομένους σε πρὸς
 „τὸν Βάρβαρον. τὸν γὰρ ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα πάν- 5
 „τως κου πυνθάνεαι· ὅτι Πέρσης ἀνὴρ μέλλει, ζευξας
 „τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἐπάγων πάντα τὸν ἥων στρα-
 „τὸν ἐκ τῆς Ἀσίας, στρατηλατήσῃν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα·
 „πρόσχημα μὲν ποιούμενος ὡς ἐπ' Ἀθήνας ἐλαύνει, ἐν
 „νόῳ δὲ ἔχων πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα ὑπ' ἐωυτῶ ποιήσα- 10
 „σθαι. Σὺ δὲ δυνάμιός τε ἡκεις μεγάλης, καὶ μοῖρά
 „τοί τῆς Ἑλλάδος οὐκ ἐλαχίστη μέτα, ἄρχοντί γε Σι-
 „κελῆς· βοήθει τε τοῖσι ἐλευθεροῦσι τὴν Ἑλλάδα, καὶ
 „συνελευθέρου. αἰλῆς μὲν γὰρ γινομένη πᾶσα ἡ Ἑλ-
 „λας, χεῖρ μεγάλη συνάγεται, καὶ ἀξιόμαχοι γινό- 15

(157.) Tunc vero, postquam Syracusas venerunt Graecorum legati, in conspectum Gelonis producti, haec apud eum verba fecerunt. *Miserunt nos Lacedaemonii et Athenienses horumque socii, ad societatem adversus Barbarum te invitatu-
 ros. Haud dubie enim hunc nosti Graeciam invadentem; vi-
 rum Persam, qui Hellesponto ponte iuncto uni-
 versas Orientis copias ex Asia transducturus est,
 et bellum illaturus Graeciae; causam quidem
 praetextens, contra Athenas se ducere exercitum,
 in animo autem habens totam sibi Graeciam subii-
 cere. Tu vero magna praeditus es potentia, et
 haud minima pars Graeciae apud te est, qui impe-
 ras Siciliae. Succurre igitur liberantibus Grae-
 ciam, cum eisque eam libera! Etenim iunctis Grae-*

577, 1.

„μεβα τοῖσι ἐπιούσι. ἦν δὲ ἡμέων οἱ μὲν καταπροδι-
 „δῶσι, οἱ δὲ μὴ θέλῳσι τιμωρεῖν, τὸ δὲ ὑγιαῖνον τῆς
 „Ἑλλάδος ἢ ὀλίγον, τοῦτο δὲ ἤδη δεινὸν γίνεται, μὴ
 „πέσῃ πᾶσα ἡ Ἑλλάς. Μὴ γὰρ ἐλπίσης, ἢ ἡμέας
 20 „καταστρέψῃται ὁ Πέρσης μάχη κρατήσας, ὥς οὐκ
 „ἔξει παρὰ σέ γε, ἀλλὰ πρὸ τούτου φύλαξαι. βοη-
 „θέων γὰρ ἡμῖν, σωσὺν τιμωρεῖς. τῷ δὲ εὖ βουλευ-
 „θέντι πρήγματι τελευτῇ ὥς τὸ ἐπίπαν χρηστὴ ἐβέλει
 „ἐπιγίνεσθαι.“ Οἱ μὲν ταῦτα ἔλεγον. Γέλων δὲ παλ- 158
 „λὸς ἐνέκειτο λέγων τοιάδε· „Ἄνδρες Ἕλληνες, λόγον
 „ἔχοντες πλεονέκτην, ἐτολμήσατε ἐμὲ σύμμαχον ἐπὶ
 „τὸν βάρβαρον παρακαλέοντες ἐλθεῖν. αὐτοὶ δὲ, ἐμεῦ
 5 „πρότερον δεηθέντος βαρβαρικοῦ στρατοῦ συνεπαΐφα-
 „σθαι, ὅτε μοι πρὸς Καρχηδονίους νεῖκος συνῆπτο, ἐπι-

ciae viribus magna contrahitur manus, et pares sumus invadenti hosti. Sin nostrum alii nos produnt, alii iuvare nolunt, et exigua pars Graeciae sana est; tunc vero est verendum, ne Graecia pereat universa. Noli enim existimare, si nos praelio victos Persa subegerit, non eundem ad te pariter venturum; sed, priusquam istud accadat, tibi prospice! Nobis enim opem ferens, te ipsum tutum praestabis. Rem bono consilio susceptam bonus plerumque sequi exitus solet. Sic illi locuti sunt. (158.) Gelon vero, vehementer illos increpans, in hunc modum respondit. Viri Graeci, arroganti utentes oratione ausi estis me hortari ut subsidio vobis veniam adversus Barbarum. At iidem vos, quum prius ego vos rogavi, ut barbarorum exercitum mecum adgrederemini, obtestatusque sum

„σκήπτοντός τε τὸν Δωριέος τοῦ Ἀναξανδρίδew πρὸς
 „Ἐγεσταίων Φόνον ἐκπρήξασθαι, ὑποτείνοντός τε τὰ
 „ἐμπόρια συνλευθεροῦν, ἀπ’ ὧν ὑμῶν μεγάλαι ὠφε-
 „λίας τε καὶ ἐπαυρέσεις γεγόνασι· οὔτε ἐμεῦ εἵνεκα 10
 „ἦλθετε βοηθήσοντες, οὔτε τὸν Δωριέος Φόνον ἐκπρήξο-
 „μενοι· τό τε κατ’ ὑμέας, τὰδὲ πάντα ὑπὸ βαρβάροισι
 „νέμεται. ἀλλὰ, εὖ γὰρ ἡμῶν καὶ ἐπὶ τὸ ἄμεινον κα-
 „τέστη· νῦν δὲ, ἐπειδὴ περιελήλυθε ὁ πόλεμος καὶ ἀπῆ-
 „κται ἐς ὑμέας, οὕτω δὴ Γέλωνος μνηστis γέγονε. 15
 „Ἀτιμῆς δὲ πρὸς ὑμέων κυρήσας, οὐκ ὁμοιώσομαι
 „ὑμῶν, ἀλλ’ ἐτοῖμός εἰμι βοηθεῖν, παρεχόμενος διηκο-
 „σίας τε τριήρεας, καὶ δισμυρίους ὀπλίτας, καὶ δισχι-
 „λίην ἵππων, καὶ δισχιλίους τοξότας, καὶ δισχιλίους
 „σφενδονήτας, καὶ δισχιλίους ἵπποδρόμους ψιλούς· σῆ 20

*ut Doriei necem, Anaxandridae filii, ab Egestaeis
 commissam ulcisceremini, simulque adiutorem me
 vobis obtuli ad liberanda emporia, e quibus magna
 commoda fructusque ad vos redibant, nec mei
 caussa venistis ad opem mihi ferendam, nec ad ul-
 ciscendam Doriei caedem; et, per vos si stetisset,
 omnia haec in barbarorum forent potestate. At,
 postquam bene atque prospere mihi omnia ces-
 serunt, nunc, ubi in vos versum est bellum, in
 vosque ingruit, ita demum memoria vos subiit
 Gelonis. Verumtamen, quamvis a vobis turpi-
 ter fuerim contemptus, non ego vestrum ero simi-
 lis, sed paratus sum opem vobis ferre, ducentas
 praebiturus triremes, et vicies mille milites gra-
 viter armatos, bis mille equites, bis mille sagitta-
 rios, bis mille funditores, et bis mille cursorios*

„τόν τε ἀπάσῃ τῇ Ἑλλήνων στρατιῇ, ἔστ' ἂν διαπολε-
 „μήσωμεν, ὑποδέκομαι παρέξιν. Ἐπὶ δὲ λόγῳ τοιῶδὲ
 „τάδε ὑπίσχομαι, ἐπ' ᾧ στρατηγός τε καὶ ἡγεμὼν τῶν
 „Ἑλλήνων ἔσομαι πρὸς τὸν βάρβαρον· ἐπ' ἄλλῳ δὲ
 25 „λόγῳ οὐτ' ἂν αὐτὸς ἔλθοιμι, οὐτ' ἂν ἄλλους πέμ-
 „ψαίμι.“ Ταῦτα ἀκούσας οὔτε ἠνέσχετο ὁ Σύαγρος, 159
 εἶπέ τε τάδε· „Ἡ κε μέγ' οἰμῶξεν ὁ Πελοπίδης Ἀγα-
 „μέωνων, πυθόμενος Σπαρτιήτας τὴν ἡγεμονίην ἀπα-
 „ραιρῆσθαι ὑπὸ Γέλωνός τε καὶ Συρηκουσίων. ἀλλὰ
 5 „τούτου μὲν τοῦ λόγου μηκέτι μνησθῆς, ὅπως τὴν ἡγε-
 „μονίην τοι παραδώσομεν. ἀλλ', εἰ μὲν βούλει βοηθεῖν
 „τῇ Ἑλλάδι, ἴσθι ἀρξόμενος ὑπὸ Λακεδαιμονίων· εἰ δ'
 „ἄρα μὴ δικαιοῖς ἀρχεσθαι, σὺ δὲ μὴ βοηθεῖν.“
 Πρὸς ταῦτα ὁ Γέλων, ἐπειδὴ ὥρα ἀπεστραμμένους τοὺς 160.

CLX. 1. ἀπεστραμμ. ἐπιστρ. malint alii.

*equites leviter armatos: denique universo Graeco-
 rum exercitui frumentum me suppeditaturum, us-
 que dum debellarimus, recipio. At hac conditione
 haec polliceor, ut dux et imperator sim Graeco-
 rum adversus Barbarum: alia conditione nec ipse
 venturus sum, nec alios missurus. (159.)* Haec
 audiens non tulit Syagrus, sed his verbis respondit:
*Ingentia profecto lamenta tolleret Pelopides Aga-
 memnon, si audiret Spartanis imperium ablatum
 a Gelone et Syracusiis. Immo huius conditionis
 ne porro mentionem facias, ut tibi tradamus im-
 perium. Sed, si vis auxilio venire Graeciae, scito
 sub Lacedaemoniorum te fore imperio: id si tibi
 non placet, noli auxilio venire. (160.)* Ad haec
 Gelon, videns aversantem Syagri sermonem, postre-

310 HERODOTI HISTOR. VII.

λόγους τοῦ Συάγρου, τὸν τελευταῖόν σφι τόνδε ἐξέφαινε
 λόγον· „ὦ ξεῖνε Σπαρτιῆτα, ὀνείδεα κατιόντα ἀνθρώ-
 „πῳ Φιλέει ἐπαναΐγειν τὸν θυμόν. σὺ μέντοι ἀποδεξά-
 „μνος ὑβρίσματα ἐν τῷ λόγῳ, οὐ με ἐπεισας ἀσχή· 5
 „μονα ἐν τῇ ἀμοιβῇ γενέσθαι. ὅκου δὲ ὑμεῖς οὕτω πε-
 „ριέχεσθε τῆς ἡγεμονίης, οἶκός καὶ ἐμὲ μᾶλλον ὑμέων
 „περιέχεσθαι, στρατιῆς τε ἔοντα πολλαπλασίης ἡγε-
 „μόνα, καὶ νηῶν πολὺ πλεύνων. Ἄλλ' ἐπεὶ τε ὑμῖν ὁ
 „λόγος οὕτω προσάντης κατίσταται, ἡμεῖς τι ὑπέξο- 10
 „μεν τοῦ ἀρχαίου λόγου. εἰ τοῦ μὲν πεζοῦ ὑμεῖς ἡγέοι-
 „σθε, τοῦ δὲ ναυτικοῦ ἐγώ· εἰ δὲ ὑμῖν ἡδονὴ τοῦ κατὰ
 „θάλασσαν ἡγεμονεύειν, τοῦ πεζοῦ ἐγὼ θέλω. καὶ ἢ
 „τούτοις ὑμέας χρέων ἔστι ἀρέσκεισθαι, ἢ ἀπέναι συμ-
 161 „μάχων τοιῶνδε ἐρήμους.“ Γέλων μὲν δὴ ταῦτα προε-

mam hanc illis proposuit conditionem. *Hospes Spar-
 tane!* inquit, *Contumeliosa verba, in hominem pro-*
iecta, iram solent excitare: at tu, quamvis con-
tumelioso usus sermone, me tamen non induxisti
ut in respondendo sim immodestus. Quandoqui-
dem vero vos tanto studio urgetis ut imperium
teneatis, consentaneum est ut ego maiori etiam
studio, quam vos, mihi hoc postulem, quippe
multo maiorem exercitum, multoque plures naves
vobis adducturus. At, quoniam adeo adversa vo-
bis haec conditio est, nos de eo quod prius postu-
lavimus, nonnihil concedemus. Si pedestribus co-
piis vos praefueritis, ego nauticis praeero: sin
vobis volupe est classi praeesse, ego pedestribus
praeero copiis. Aut in alterutro horum adquie-
scere vos oportet, aut abire talibus sociis desti-

τίνετο. Φθάσας δὲ ὁ Ἀθηναίων ἄγγελος τὸν Λακεδαιμο-
 νίων, ἀμείβετό μιν τοῖσδε: „ὦ βασιλεῦ Συρακουσίων,
 „οὐκ ἡγεμόνος δεομένη ἡ Ἑλλάς ἀπέπεμψεν ἡμᾶς
 5 „πρὸς σέ, ἀλλὰ στρατιῆς. σὺ δὲ, ὅπως μὲν στρατιὴν
 „πέμψεις μὴ ἡγεύμενος τῆς Ἑλλάδος, οὐ προφαίνεις·
 „ὡς δὲ στρατηγήσεις αὐτῆς, γλίχεται. ὅσον μὲν νυν
 „παντὸς τοῦ Ἑλλήνων στρατοῦ ἐδέου ἡγέεσθαι, ἐξήκει
 „ἡμῖν τοῖσι Ἀθηναίοισι ἡσυχίην ἄγειν, ἐπισταμένοισι
 10 „ὡς ὁ Λάκων ἱκανός τοι ἐμέλλε ἔσεσθαι καὶ ὑπὲρ ἀμ-
 „φοτέρων ἀπαλογεύμενος· ἐπεὶ τε δὲ ἀπάσης ἀπελαυ-
 „νόμενος, δέεαι τῆς ναυτικῆς ἄρχειν, οὕτω ἔχει τοι. οὐδ',
 „ἢ ὁ Λάκων ἐπὶ τῇ ἄρχῃ αὐτῆς, ἡμεῖς ἐπήσομεν·
 „ἡμετέρῃ γὰρ ἐστὶ αὕτη γε, μὴ αὐτῶν βουλομένων
 15 „Λακεδαιμονίων. τούτοις μὲν ὦν ἡγέεσθαι βουλομένοι-

tutos. (161.) Haec ubi Gelon proposuit, antever-
tens Atheniensium legatus Lacedaemonium, his
verbis respondit. Rex Syracusarum! Non ducem
petituros nos ad te Graecia misit, sed exercitum.
Tu vero negas exercitum te missurum, nisi Grae-
ciae imperes: nempe imperare illi cupis. Quate-
nus igitur universi Graecorum exercitus ducatum
tibi postulasti, satis nos Athenienses habuimus
silentium tenere, bene gnari idoneum fore Laco-
nem ad rationem tibi pro utrisque reddendam:
nunc vero, ubi de universi imperii summâ con-
cedens, classis postulas imperium, sic tibi habe.
Si vel Laco tibi concederet classis imperium,
nos non concederemus: nostrum enim hoc mu-
nus est, nisi Lacedaemonii id velint. His ergo,
si classis obtinere imperium voluerint, non re-

„σι οὐκ ἀντιτείνομεν, ἄλλω δὲ παρήσομεν οὐδενὶ ναυαρ-
 „χέειν. μάτην γὰρ ἂν ὧδε παράλον Ἑλλήνων στρατόν
 „πλεῖστον εἴημεν ἐκτεθμένοι, εἰ Συρακουσίοισι ἐόντες Ἀθη-
 „ναῖοι συγχωρήσομεν τῆς ἡγεμονίης, ἀρχαιότατον μὲν
 „ἔθνος παρεχόμενοι, μούνοι δὲ ἐόντες οὐ μετανάσται 20
 „Ἑλλήνων τῶν καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἄνδρα ἄριστον
 „ἔφησε εἰς Ἴλιον ἀπικέσθαι, τάξαι τε καὶ διακοσμή-
 „σαι στρατόν. οὕτω οὐκ ὄνειδος ἡμῖν ἐστὶ οὐδὲν λέγεω
 162 „ταῦτα.“ Ἀμείβετο Γέλων τοῖσδε· „Ξεῖνε Ἀθηναῖε,
 „ὕμεῖς οἴκατε τοὺς μὲν ἄρχοντας ἔχειν, τοὺς δὲ ἀρξ-
 „μένους οὐκ ἔχειν. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ὑπιέντες, ἔχειν τὸ
 „πᾶν ἐθέλετε, οὐκ ἂν Φθάνοιτε τὴν ταχίστην ὀπίσω
 „ἀπαλλασσόμενοι, καὶ ἀγγέλλοντες τῇ Ἑλλάδι ὅτι 5
 „ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἕαρ αὐτῇ ἐξαράιρηται.“ Οὗτος δὲ ὁ

pugnamus: alii vero id concedimus nemini. Sic enim frustra nos maximas Graecorum omnium nauticas copias paratas haberemus, si Syracusiis nos Athenienses imperio cederemus, qui populum exhibemus antiquissimum, solique sumus Graecorum qui numquam solum vertimus: quo de populo etiam Homerus poeta fortissimum virum ait ad Ilium venisse, et ordinasse instruxisque exercitum. Quo minus reprehendendi sumus quod ista dicimus. (162.) Tum vero Gelon, Hospes Atheniensis! ait, Vos videmini imperatores quidem habere, sed, quibus hi imperent, non habituros. Quoniam igitur nihil remittentes, omnia vultis tenere; ocyus hinc abire maturate, domumque reversi nunciate Graeciae, ver ei ex anno esse exemptum. Cuius dicti haec sententia est, quam

580, 91.

νόος τοῦδε τοῦ ῥήματος, τὸ ἐθέλει λέγειν. δῆλα γὰρ ὡς ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἐστὶ τὸ ἔαρ δοκιμώτατον· τῆς δὲ τῶν Ἑλλήνων στρατιῆς, τὴν ἐαυτοῦ στρατιήν. στερισκομένην ὦν
 10 τὴν Ἑλλάδα τῆς ἐαυτοῦ συμμαχίης, εἰκαζε ὡς εἰ τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξαραιρημένον εἴη.

Οἱ μὲν δὴ τῶν Ἑλλήνων ἄγγελοι, τοσαῦτα τῷ Γέ- 163
 λωνι χρηματισάμενοι, ἀπέπλεον. Γέλων δὲ πρὸς ταῦτα, δέισας μὲν περὶ τοῖσι Ἑλλησι μὴ οὐ δυνέωνται τὸν βάρβαρον ὑπερβαλέσθαι, δεινὸν δὲ καὶ οὐκ ἀνασχετὸν
 5 ποίησάμενος, ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον ἄρχεισθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων, ἐὼν Σικελίης τύραννος, ταύτην μὲν τὴν ἐδὸν ἡμέλῃσε, ὃ δὲ ἄλλης εἵχετο. Ἐπεὶ τε γὰρ τάχιστα ἐπύβετο τὸν Πέρσῃ διαβεβηκότα τὸν Ἑλλήσποντον, πέμπει πεντηκοντέροις τρισὶ Κάδμον τὸν Σκύβω, ἀν-

ille significare voluit: nempe satis constat, praestantissimam anni partem ver esse; suum autem exercitum praestantissimam partem dixit in Graecorum exercitu. Itaque Graeciam, societate ipsius destitutam, comparavit cum anno, cui ver sit exemptum.

(163.) Legati igitur Graecorum, hisce cum Gelone actis, domum navigarunt. Atque ita tunc *Gelon*, timens quidem Graecis, veritusque ne superando Barbaro impares sint futuri, sed indignum et intolerabile existimans, regem Siciliae, in Peloponnesum traicientem, sub imperio esse Lacedaemoniorum; hanc quidem aspernatus est conditionem, sed aliam rationem est secutus. Simul atque Persam intellexit traiecisse Hellespontum, cum tribus navibus actualiis quinquaginta remorum Cadmum, Scythae filium, genere Coum, Delphos misit; multis pecuniis et pa-

δρα Κῶον, ἐς Δελφοὺς, ἔχοντα χρήματα πολλὰ καὶ 10
 Φιλίους λόγους, παραδοκῆσοντα τὴν μάχην, ἣ πεσέε-
 ται· καὶ ἦν μὲν ὁ βαρβαρος νικᾷ, τὰ τε χρήματα αὐ-
 τῷ δίδόναι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ τῶν ἄρχει ὁ Γέλων·
 164 ἦν δὲ οἱ Ἕλληνες, ὀπίσω ἀπάγειν. Ὁ δὲ Κάδμος
 οὗτος, πρότερον τούτων παραδεξάμενος παρὰ πατρός
 τὴν τυραννίδα Κῶων εὐ βεβηκυῖαν, ἐκὼν τε εἶναι, καὶ
 θενοῦ ἐπίοντος οὐδενός, ἀλλὰ ἀπὸ δικαιοσύνης, ἐς μέ-
 σον Κῶοισι καταβείς τὴν ἀρχήν, οἶχετο ἐς Σικελίην. 5
 ἔνθα μετὰ Σαμίων ἔσχε τε καὶ κατοίκησε πόλιν Ζάγ-
 κλην, τὴν ἐς Μεσσήνην μεταβαλοῦσαν τὸ οὐνομα. τοῦ-
 τον δὴ ὦν ὁ Γέλων τὸν Κάδμον καὶ τοιοῦτω τρόπῳ ἀπι-
 κόμενον, διὰ δικαιοσύνην τὴν οἱ αὐτὸς ἄλλην συνήδε
 εἶδεν, ἔπεμπε ὅς ἐπὶ τοῖσι ἄλλοισι δικαίοισι τοῖσι ἐξ 10
 ἑαυτοῦ ἐργασμένοισι, καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτων

cificis mandatis instructum, qui belli exitum exspectaret; et quidem, si vicisset Barbarus, pecunias ei et terram et aquam nomine Gelonis traderet; sin Graeci vicissent, pecunias reportaret. (164.) *Cadmus* hic antea, quum patri in regnum Coorum firmo rerum statu successisset, sua sponte, nullo imminente periculo, sola iustitia ductus, in medio Cois deposuerat regnum, et in Siciliam migraverat. Ibi cum Samiis Zanclem urbem tenuit habitavitque, cuius nomen in Messanam mutatum est. Hunc igitur Cadmum, qui isto modo in Siciliam venerat, Gelon propter reliquam etiam viri iustitiam sibi perspectam, Delphos misit: isque praeter alia iustitiae documenta etiam hoc non minimum a se editum reliquit, quod, quum magnas in manibus haberet pecu-

ἐλείπετο. κρατήσας γὰρ μεγάλων χρημάτων, τῶν οἱ
 Γέλων ἐπετράπετο, παρεὼν κατασχέσθαι, οὐκ ἐβέλησθ'
 ἀλλ', ἐπεὶ οἱ Ἕλληνες ἐπεκράτησαν τῇ ναυμαχίῃ, καὶ
 15 Ξέρξης οἰχώκεε ἀπελαύνων, καὶ δὴ καὶ ἐκεῖνος ἀπῆκε-
 το εἰς τὴν Σικελίην, ἀπὸ πάντα τὰ χρήματα ἄγων.
 Λέγεται δὲ καὶ τὰδε ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ οἰκημένων, 165
 ὡς ὅμως, καὶ μέλλων ἀρχεσθαι ὑπὸ Λακεδαιμονίων ὁ
 Γέλων, ἐβοήθησε ἀν τοῖσι Ἕλλησι, εἰ μὴ ὑπὸ Θήρωνος
 τοῦ Αἰνησιδήμου Ἀκραγαντίνων μονάρχου ἐξελα-
 5 θείς ἐξ Ἰμέρης Τήριλλος ὁ Κρινίππου, τύραννος ἐὰν
 Ἰμέρης, ἐπῆγε ὑπ' αὐτὸν τὸν χρόνον τοῦτον Φοινίκων
 καὶ Λιβύων καὶ Ἰβήρων καὶ Λιγύων καὶ Ἐλισύκων
 καὶ Σαρδανίων καὶ Κυρηνίων τριήκοντα μυριάδας, καὶ
 στρατηγὸν αὐτέων Ἀμίλκαν τὸν Ἄννωνος, Καρχηδονίων
 10 ἑόντα βασιλεῖα· κατὰ ξεινίην τε τὴν ἑαυτοῦ ὁ Τήριλ-

nias a Gelone sibi creditas, intervertere eas, quam-
 quam nihil prohibebat, noluerit; sed, postquam pu-
 gna navali vicissent Graeci, et Xerxes cum exercitu
 abiisset, ipse etiam in Siciliam reversus pecunias om-
 nes Geloni reportaverit.

(165.) Memorant etiam Siculi, quamvis sub imperio
 futurum Lacedaemoniorum, vel sic tamen *Gelonem*
 subsidio venturum fuisse Graecis, nisi *Terillus* Cri-
 nippi filius, Himeræ tyrannus, a Therone Aenesi-
 demi filio, Agrigentinarum monarchâ, Himerâ eie-
 ctus, sub idem tempus trecenta millia Poenorum et
 Libyum et Iberorum et Ligurum et Helisycorum et
 Sardorum et Corsicanorum, horumque ducem *Amil-
 carem* Annonis filium, regem Carthaginensium, in
 Siciliam transduxisset. Nempe *Amilcarem* ad istam

316 HERODOTI HISTOR. VII.

λος ἀναγνώσας, καὶ μάλιστα διὰ τὴν Ἀναξίλειω τοῦ
 Κρητίνεω προθυμίην, ὃς Ῥηγίου ἐὼν τύραννος, τὰ ἐνω-
 τοῦ τέκνα δούς ὁμήρους Ἀμίλκα, ἐπῆγέ μιν ἐπὶ τὴν
 Σικελίην, τιμωρέων τῷ πενθερῷ. Τηρίλλου γὰρ εἶχε
 θυγατέρα Ἀναξίλειως, τῇ οὐνομα ἦν Κυδίππη. οὕτω 15
 δὴ οὐκ οἷόν τε γεγόμενον βοηθεῖν τὸν Γέλωνα τοῖσι Ἑλ-
 166 λησι, ἀποπέμπειν εἰς Δελφοὺς τὰ χρήματα. Πρὸς
 δέ, καὶ τάδε λέγουσι, ὡς συνέβη τῆς αὐτῆς ἡμέρης ἐν
 τε τῇ Σικελίῃ Γέλωνα καὶ Θήρωνα νικᾶν Ἀμίλκαν τὸν
 Καρχηδόνιον, καὶ ἐν Σαλαμῖνι τοὺς Ἕλληνας τὸν Πέρ- 5
 σην. Τὸν δὲ Ἀμίλκαν, Καρχηδόνιον ἔοντα πρὸς πα-
 τρός, μητρόθεν δὲ Συρηκούσιον, βασιλεύσαντά τε κατ'
 ἀνδραγαθίην Καρχηδονίων, ὡς ἡ συμβολή τε ἐγένετο,
 καὶ ὡς ἐσσοῦτο τῇ μάχῃ, ἀφανισθῆναι πυνθάνομαι· οὔτε

suscipiendam expeditionem induxerat Terillus, pro
 hospitii iure opem eius implorans: maxime vero
 eum commoverat Anaxilai studium, Cretinae filii;
 qui, quum Rhegii esset tyrannus, traditis Amilcari
 filiis suis obsidibus, persuaserat ei ut in Siciliam
 traiceret ad opem socero suo ferendam: filiam enim
 Terilli, nomine Cydippen, in matrimonio Anaxilaus
 habuit. Ita igitur *Gelonem*, aiunt, quum Graecis au-
 xilio venire non potuisset, pecunias Delphos misisse.
 (166.) Ad haec memorant, eodem die in Sicilia *Gelo-*
nem et *Theronem* Amilcarem Carthaginiensem prae-
 lio superasse, quo die Graeci ad Salaminem Persas
 superarunt. *Amilcarem* vero, qui a patre Carthagi-
 niensis, a matre vero Syracusius fuit, et ob virtu-
 tem ad regiam dignitatem a Carthaginiensibus erat
 promotus; hunc, audio, postquam collatis signis vi-

γὰρ ζῶντα, οὔτε ἀποθανόντα Φανῆναι οὐδαμοῦ γῆς· τὸ
 πᾶν γὰρ ἐπεξελθεῖν διζήμενον Γέλωνα. Ἔστι δὲ ὑπ' 167.
 αὐτέων Καρχηδονίων ὅδε ὁ λόγος λεγόμενος, οἰκότες χρεω-
 μένων, ὡς οἱ μὲν βάρβαροι τοῖσι Ἕλλησι ἐν τῇ Σικε-
 λίῃ ἐμάχοντο ἐξ ἧους ἀρξάμενοι μέχρι δαίλης ὀψίης· ἐπὶ
 5 τοσοῦτο γὰρ λέγεται ἐλκῦσαι τὴν σύστασιν· ὁ δὲ Ἀμίλ-
 κας ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ μένων ἐν τῷ στρατοπέδῳ, ἐθύετο
 καὶ ἐκαλλιρέετο, ἐπὶ πυρῆς μεγάλης σώματα ὅλα κα-
 ταγίζων· ἰδὼν δὲ τροπὴν τῶν ἑωυτοῦ γινομένην, ὡς ἔτυ-
 χε ἐπισπένδων τοῖσι ἱροῖσι, ὥστε ἑωυτὸν ἐς τὸ πῦρ· οὕτω
 10 δὴ κατακαυθέντα ἀφανισθῆναι. ἀφανισθέντι δὲ Ἀμίλ-
 κᾷ τρόπῳ εἴτε τοιούτῳ, ὡς Φοίνικες λέγουσι, εἴτε ἑτέ-
 ρῳ, ὡς Συρηκούσιοι, Καρχηδόνιοι τοῦτο μὲν οἱ θύουσι,
 τοῦτο δὲ μνήματα ἐποίησαν ἐν πάσῃσι τῇσι πόλεσι τῶν

CLXVII. 2. οἰκότες ex coniect. εἰκόνι olim edd. cum mssis.

ctus est praelio, disparuisse: nec enim vivum, nec mortuum, usquam terrarum fuisse repertum, quamquam Gelon omnia diligentissime perquisiverit. (167.) Narrant vero Poeni, probabili ratione utentes, Barbaros cum Graecis in Sicilia ab solis ortu usque ad vesperam pugnasse; (eo enim usque extraxisse pugnam;) Amilcarem autem per id tempus in castris manentem sacra fecisse et perlitasse, integra corpora super ingente pyra cremantem; tum vero, quum, vinum forte infundens sacris, suos vidisset in fugam versos, se ipsum in ignem coniecisse, atque ita crematum nusquam comparuisse. Eidem vero Amilcari, sive hac ratione, quam Poeni narrant, e conspectu hominum remoto, sive alia quam Syracusii tradunt, Carthaginenses et sacra faciunt et in om-

318 HERODOTI HISTOR. VII.

ἀποικίδων, ἐν αὐτῇ τε μέγιστον Καρχηδόνι. τὰ μὲν
ἀπὸ Σικελίης, τοσαῦτα.

168 Κερκυραῖοι δέ, τάδε ὑποκρινάμενοι τοῖσι ἀγγέ-
λοισι, τοιαῦτα ἐποίησαν· καὶ γὰρ τούτους παρελάμβανον οἱ αὐτοὶ οὔτε καὶ ἐς Σικελίην ἀπίκατο, λέγοντες
τοὺς αὐτοὺς λόγους τοὺς καὶ πρὸς Γέλωνα ἔλεγον. οἱ
δὲ παραυτίκα μὲν ὑπώσχοντο πέμψειν τε καὶ ἀμυνέειν, 5
φράζοντες ὥς „οὐ σφί περιόπτῃ ἐστὶ ἡ Ἑλλὰς ἀπολυμένη· ἢ γὰρ σφαλῇ, σφεῖς γε οὐδὲν ἄλλο ἢ δουλεύουσιν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμετέρων· ἀλλὰ τιμωρητέον εἶη
ἐς τὸ δυνατώτατον.“ Ὑπεκρίναντο μὲν οὕτω εὐπρόσωπα.
ἐπεὶ δὲ ἔδει βοηθῆειν, ἄλλα νοεῦντες, ἐπλήρωσαν 10
νέας ἐξήκοντα· μόγις δὲ ἀναχθέντες, προσέμιξαν τῇ
Πελοποννήσῳ, καὶ περὶ Πύλον καὶ Ταΐναρον γῆς τῆς

nibus civitatibus, quae ipsorum sunt coloniae, monumenta erexerunt, maximum vero in ipsa Carthagine. Sed haec de Siculis rebus hactenus.

(168.) *Corcyraei* vero aliud legatis responderunt, aliud fecerunt: nam et hos ad societatem invitarunt iidem qui in Siciliam erant missi; eademque oratione apud hos usi sunt qua apud Gelonem. Et hi quidem statim polliciti sunt auxilia se missuros, dicentes *non negligendam sibi esse salutem Graeciae; quae si periret, nihil aliud sibi fore reliquum, nisi ut proximo quoque die servitutem servirent: itaque, quanta maxima vi possent, illi succurrendum*. Ita speciose responderant. At ubi adfuit auxilia mittendi tempus, ibi tum, alia sentientes, naves quidem compleverunt sexaginta: sed aegre in altum provecti Peloponnesum adierunt, et circa Pylum et

Λακεδαιμονίων ἀνεκώχουν τὰς νέας, καταδοκέοντες καὶ οὗτοι τὸν πόλεμον, ἣ πεσέεται· ἀελπτόντες μὲν τοὺς
 15 Ἕλληνας ὑπερβαλέεσθαι, δοκέοντες δὲ τὸν Πέρσῃν, κατακρατήσαντα πολλόν, ἄρξιν πάσης τῆς Ἑλλάδος. Ἐποίουν ὦν ἐπίτηδες, ἵνα ἔχωσι πρὸς τὸν Πέρσῃν λέγειν τοιαῦδε· „ὦ βασιλεῦ, ἡμεῖς, παραλαμβάνόντων τῶν
 „Ἑλλήνων ἡμέας ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον, ἔχοντες δύνα-
 20 „μιν οὐκ ἐλαχίστην, οὐδὲ νέας ἐλαχίστας παρασχόν-
 „τες ἂν, ἀλλὰ πλείστας μετὰ γε Ἀθηναίους, οὐκ ἐθε-
 „λήσαμεν τοι ἐναντιοῦσθαι, οὐδὲ τι ἀποθύμιον ποιῆσαι.“
 Τοιαῦτα λέγοντες ἤλπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οἴσθ-
 εσθαι· τὰ περ ἂν καὶ ἐγένετο, ὡς ἐμοὶ δοκέει. πρὸς δὲ
 25 τοὺς Ἕλληνας σφι σκῆψις ἐπεποιήτο, τῇ περ δὴ καὶ ἐχρήσαντο. αἰτιωμένων γὰρ τῶν Ἑλλήνων ὅτι οὐκ ἐβοή-

Taenarum Laconicae terrae, inhibitis velis naves in alto tenentes, exspectarunt hi quoque exitum belli; minime quidem sperantes fore ut Graeci superiores discedant, sed existimantes Persam ingenti reportatâ victoriâ universae Graeciae imperio potiturum. Itaque consulto id fecerunt, quo haec et talia Xerxi dicere possent: *Nos, Rex, quum Graeci ad huius belli societatem adsciscerent, qui copias non minimas habemus, et navium haud minimum numerum praeberere poteramus, sed maximum post Athenienses, nolimus contra te arma ferre, aut quidquam quod ingratum tibi foret, facere.* Talia dicendo sperabant melius secum, quam cum aliis, actum iri: quod etiam eventurum fuerat, ut equidem opinor. Adversus Graecos vero alia eis parata excusatio erat, qua etiam usi sunt. Accusantibus enim illos Graecis quod auxilia non misissent, dixerunt:

Θεον, ἔφασαν „πληρῶσαι μὲν ἑξήκοντα τριήρας, ὑπὸ δὲ ἐτησκέων ἀνέμων ὑπερβαλέειν Μαλέην οὐκ οἶοί τε γενέσθαι· οὕτω οὐκ ἀπικέσθαι ἐς Σαλαμῖνα, καὶ οὐδεμῇ κακότητι λειφθῆναι τῆς ναυμαχίης.“ Οὗτοι μὲν 30 οὕτω διεκρούσαντο τοὺς Ἕλληνας.

- 169 Κρήτες δὲ, ἐπεὶ τέ σφεας παρελάβανον οἱ ἐπὶ τούτοις ταχθέντες Ἕλλήνων, ἐποίησαν τοιόνδε. Πέμψαντες κοινῇ θεοπρόπους ἐς Δελφοὺς, τὸν θεὸν ἐπειρώτων, εἴ σφι ἄμεινον γίνεται τιμωρέουσι τῇ Ἑλλάδι. ἡ δὲ Πυθίη ὑπεκρίνατο· „ὦ νήπιοι, ἐπιμέμφεσθε ὅσα 5 „ὑμῶν ἐκ τῶν Μενέλεω τιμωρημάτων Μίνως ἔπεμψε „μηνίων δακρύματα, ὅτι οἱ μὲν οὐ συνεξεπρήξαντο αὐτῷ τὸν ἐν Καμίκῳ θάνατον γεόμενον, ὑμεῖς δὲ κείνοισι τὴν ἐκ Σπάρτης ἀρπαχθεῖσαν ὑπ' ἀνδρὸς βαρ-

complesse se quidem sexaginta triremes, sed ventis etesiis prohibitos esse Maleam circumvehi; eâ causâ ad Salaminem non pervenisse, nec ullo pravo consilio factum esse, ut pugnae navali non interfuerint. Ita hi Graecos eluserunt.

(169.) *Cretenses*, postquam eos ad belli societatem invitarunt Graeci quibus id mandatum erat, hanc iniere rationem. Communi consilio Delphos missis legatis quaesiverunt ex Deo, *an ex usu ipsorum esset futurum, si opem ferrent Graeciae?* Quibus Pythia respondit: *Stulti! Conquerimini quantam vobis lacrymarum materiam immiserit Minos, iratus quod, quum Graeci vobis ad ulciscendam ipsius in Camico patrata caedem operam suam non contulissent, vos illis ad vindicandam mulierem a barbaro viro e Sparta raptam socios vos*

10 „βάρου γυναῖκα.“ Ταῦτα οἱ Κρήτες ὡς ἀπενειχθέντα
 ἤκουσαν, ἔσχοντο τῆς τιμωρίας. Λέγεται γάρ, Μί- 170
 νων κατὰ ζήτησιν Δαιδάλου ἀπικόμενον εἰς Σικανίην,
 τὴν νῦν Σικελίην καλευμένην, ἀποθανεῖν βιαίῳ θανά-
 τῳ. ἀνὰ δὲ χρόνον Κρήτας, Θεοῦ σφι ἐποτρύναντος,
 5 πάντας πλὴν Πολιχνιτέων τε καὶ Πραισίων, ἀπικόμέ-
 νους στόλῳ μεγάλῳ εἰς Σικανίην, πολιορκέειν ἐπ' ἑτα-
 πέντε πόλιν Κάμικον, τὴν κατ' ἐμὲ Ἀκραγαντῖνοι ἐνέ-
 μοντο· τέλος δὲ, οὐ δυναμένους οὔτε ἐλεῖν, οὔτε παρα-
 μένειν, λιμῷ συνεστεῶτας, ἀπολιπόντας οἴχεσθαι. ὡς
 10 δὲ κατὰ Ἱηπυγίην γενέσθαι πλώοντας, ὑπολαβόντα
 σφέας χειμῶνα μέγαν ἐκβαλέειν εἰς τὴν γῆν. συναραχ-
 θέντων δὲ τῶν πλοίων, οὐδεμίην γάρ σφι ἔτι κομιδὴν
 εἰς Κρήτην φαίνεσθαι, ἐνθαῦτα Ὑρίην πόλιν κτίσαντας,
 καταμεῖναι τε, καὶ μεταβαλόντας, ἀντὶ μὲν Κρητῶν,

adiunxistis! Id responsum ubi ad se relatum Cretenses
 audivere, opem Graecis ferre supersederunt. (170.)
Minoëm quippe fama est, quum Daedalum quaerens
 in Sicaniam venisset, quae nunc Sicilia vocatur, vio-
 lenta morte ibi occubuisse: interiecto autem tempore
 Cretenses, hortante Deo, universos praeter Polichni-
 tas et Praesios magna cum classe in Siciliam profe-
 ctos, urbem *Camicum*, quam mea aetate *Agrigentini*
 incoluerunt, quinque annis continuis oppugnasse; ad
 extremum vero, quum nec capere urbem, nec diutius
 manere fame pressi possent, re infecta discessisse.
 Eisdem deinde, narrant, circa Iapygiam navigantes,
 ingenti oborta tempestate ad terram fuisse adpulsos,
 fractisque navibus, quum nulla in Cretam redeundi
 ratio adpareret, ibi mansisse, et condita Hyria urbe,
Herod. T. III. P. I. X

322 HERODOTI HISTOR. VII.

γενίσθαι Ἰήπυγας Μισσαπίους, ἀντὶ δὲ εἶναι νησιώ- 15
 τας, ἡπειρώτας. ἀπὸ δὲ Υῤῥίης πόλιος τὰς ἄλλας οἰκί-
 σαι, τὰς δὲ Ταραντῖνοι χρόνῳ ὕστερον πολλῶ ἑξανιστάν-
 τες προσέπταισαν μεγάλως· ὥστε Φόνος Ἑλληνικὸς
 μέγιστος οὗτος δὲ ἐγένετο πάντων τῶν ἡμεῖς ἴδμεν, αὐ-
 τέων τε Ταραντίνων, καὶ Ῥηγίων· οἱ ὑπὸ Μικύθου τοῦ 20
 Χοίρου ἀναγκαζόμενοι τῶν ἀστῶν, καὶ ἀπικόμενοι τι-
 μωροὶ Ταραντίνιοις, ἀπέθανον τρισχῆλοι οὕτω· αὐτέων
 δὲ Ταραντίνων οὐκ ἐπέην ἀριθμός. ὁ δὲ Μίκυθος, οἰκέ-
 τής ἐων Ἀναξίλειω, ἐπίτροπος Ῥηγίου καταλέλειπτο·
 οὗτος ὅσπερ ἐκπεσὼν ἐκ Ῥηγίου, καὶ Τεγέην τὴν Ἀρκά- 25
 δων οἰκήσας, ἀνέβηκε ἐν Ὀλυμπίῃ τοὺς πολλοὺς ἀν-
 171 δριάντας. Ἀλλὰ τὰ μὲν κατὰ Ῥηγίους τε καὶ Τα-

ex *Cretensibus* mutato nomine *Iapyges Messapios*,
 et ex insulanis incolas continentis esse factos : tum
 deinde ex Hyria reliquas ab eisdem ductas conditas-
 que esse colonias, quas longo interiecto tempore
 evertere conantes *Tarentini* ingentem cladem passi
 sunt, ut caedes haec hominum graeci generis maxima
 fuerit omnium quas novimus, tam ipsorum Tarenti-
 norum, quam Rheginorum. Ex Rheginis enim civi-
 bus, qui, a Micytho Choeri filio vi coacti, auxilio
 Tarentinis venerant, ea occasione perierunt tria mil-
 lia; ipsorum vero Tarentinorum tanta fuit multitudo,
 ut iniri numerus non potuerit. Micythus autem, qui
 minister fuit Anaxilai, Rhegii relictus erat ad admi-
 nistrandam urbem; idem qui deinde Rhegio pulsus,
 Tegeam Arcadiae habitavit, et multas illas Olympiae
 statuas dedicavit. (171.) Sed haec de Rheginis et
 Tarentinis in transcurso dicta sunt. In *Cretam* vero

ραντίνους, τοῦ λόγου μοι παρενθήκη γέγονε. Ἐς δὲ τὴν
Κρήτην ἐρημωθεῖσαν, ὡς λέγουσι Πραῖσιοι, ἐσοικίζε-
σθαι ἄλλους τε ἀνθρώπους, καὶ μάλιστα Ἑλληνας·
5 τρίτῃ δὲ γενεῇ μετὰ Μίνωα τελευτήσαντα, γενέσθαι τὰ
Τρωϊκά· ἐν τοῖσι οὐ Φλαυροτάτους φαίνεσθαι ἔοντας
Κρήτας τιμωροὺς Μενέλεω. ἀντὶ τούτων δέ σφι, ἀπονο-
στήσασι ἐκ Τροίης, λιμὸν τε καὶ λοιμὸν γενέσθαι καὶ
αὐτοῖσι καὶ τοῖσι προβάτοισι· ἔς τε, τὸ δεύτερον ἐρημω-
10 θείσης Κρήτης, μετὰ τῶν ὑπολοίπων τρίτους αὐτὴν νῦν
νέμεσθαι Κρήτας. Ἡ μὲν δὲ Πυθίη ὑπομνήσασα ταῦ-
τα, ἔσχε βουλομένους τιμωρέειν τοῖσι Ἑλλήσι.
Θεσσαλοὶ δὲ ὑπὸ ἀναγκαίης τὸ πρῶτον ἐμήδισαν, 172
ὡς διέδεξαν ὅτι οὐ σφι ἦνδανε τὰ οἱ Ἀλευάδαι ἐμψα-
νέωντο. ἐπεὶ τε γὰρ ἐπυθέατο τάχιστα μέλλοντα δια-

hominibus viduatam immigrasse, aiunt Praesii, alios
homines, maximeque Graecos: tertia vero post Mi-
nois obitum generatione gestum esse bellum Troia-
num, in quo non postremi ordinis adiutores Menelai
Cretenses fuisse satis aiunt constare. Pro ista vero
opera Graecis navata, postquam a Troia rediissent
Cretenses, famem pestemque et ipsis et gregibus ipso-
rum esse obortam; denique, desolatâ iterum Cretâ,
tertios nunc Cretenses unâ cum his, qui e superio-
ribus reliqui fuissent, eam habitare. Haec igitur in
memoriam illis revocans Pythia prohibuit auxilia
Graecis mittere volentes.

(172.) *Thessali* primum necessitate coacti Me-
dorum partes sequi coeperunt, postquam ostende-
runt non sibi placere Aleuadarum artificia. Nam si-

βαίνειν τὸν Πέρσῃν εἰς τὴν Εὐρώπην, πέμπουσι εἰς τὸν
 Ἴσθμὸν ἀγγέλους. ἐν δὲ τῷ Ἴσθμῷ ἔσαν αἰσισμένοι 5
 πρόβουλοι τῆς Ἑλλάδος, ἀραιρημένοι ἀπὸ τῶν πολιῶν
 τῶν τὰ ἀμείνω Φρονεουσέων περὶ τὴν Ἑλλάδα. ἀπικό-
 μενοι δὲ ἐπὶ τούτους τῶν Θεσσαλῶν οἱ ἄγγελοι, ἔλε-
 γον· „Ἄνδρες Ἕλληνες, δεῖ Φυλάσσεσθαι τὴν ἐσβολὴν
 „τὴν Ὀλυμπικὴν, ἵνα Θεσσαλίῃ τε καὶ ἡ σύμπα- 10
 „σα ἡ Ἑλλὰς ἐν σκέπῃ τοῦ πολέμου. ἡμεῖς μὲν νυν
 „ἐτοῖμοί εἰμεν συμΦυλάσσειν· πέμπειν δὲ χρὴ καὶ
 „ὑμέας στρατιὴν πολλήν· ὥς, εἰ μὴ πέμψετε, ἐπίστα-
 „σθε ἡμέας ὁμολογήσειν τῷ Πέρσῃ. οὐ γὰρ τοι προ-
 „κατημένους τοσοῦτο πρὸ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, μούνους 15
 „πρὸ ὑμῶν δεῖ ἀπολέσθαι. βοηθεῖν δὲ οὐ βουλόμενοι,
 „ἀναγκαίην ἡμῶν οὐδεμίαν οἰοί τέ ἐστε προσΦέρειν· οὐ-

mulatque intellexerunt Persam esse in Europam tra-
 iecturum, legatos in Isthmum miserant, ubi conve-
 nerunt legati a civitatibus meliora sentientibus de-
 lecti, qui pro salute Graeciae deliberarent. Ad hos
 ubi venerant Thessalorum legati, hac oratione usi
 erant: *Viri Graeci! Custodire oportet fauces
 Olympicas, quo Thessalia et universa Graecia a
 bello tuta praestetur. Sumus quidem nos parati
 ad eas vobiscum custodiendas, sed et vos oportet
 validum mittere exercitum: etenim, nisi miseri-
 tis, scitote nos cum Persa foedus esse inituros. Nec
 enim profecto aequum est, ut nos, qui ante reli-
 quam Graeciam adeo sumus expositi, soli pro
 vobis pereamus. Quod si vos opem ferre non vul-
 tis, nullam nobis necessitatem poteritis imponere;
 ultra vires enim cogi nemo potest: sed ipsi dabi-*

586, 67.

„δαμᾶ γὰρ ἀδυνασίης ἀνάγκη κρέσσων ἔφυ· ἡμεῖς δὲ
 „πειρησόμεθα αὐτοὶ τινα σωτηρίην μηχανεώμενοι.“ Ταῦ-
 20 τα ἔλεγον οἱ Θεσσαλοί. Οἱ δὲ Ἕλληνες πρὸς ταῦτα 173
 ἐβουλευσάντο εἰς Θεσσαλίην πέμπειν κατὰ θάλασσαν
 πεζὸν στρατὸν, φυλάσσοντα τὴν ἐσβολήν. ὥς δὲ συνελέ-
 χθη ὁ στρατὸς, ἔπλεε δι' Εὐρίπου· ἀπικόμενος δὲ τῆς
 5 Ἀχαιΐης εἰς Ἄλον, ἀποβάς ἐπορεύετο εἰς Θεσσαλίην,
 τὰς νέας αὐτοῦ καταλιπών· καὶ ἀπίκητο εἰς τὰ Τέμ-
 πεα εἰς τὴν ἐσβολήν, ἥπερ ἀπὸ Μακεδονίης τῆς κάτω
 εἰς Θεσσαλίην φέρεται παρὰ Πηνειὸν ποταμὸν, μεταξύ δὲ
 Οὐλύμπου τε οὐρεὸς ἔοντα καὶ τῆς Ὀσσης. ἐνθαῦτα
 10 ἐστρατοπεδεύοντο τῶν Ἑλλήνων κατὰ μυρίους ὀπλῖται
 συλλεγόντες· καὶ σφι προσῆν ἡ τῶν Θεσσαλῶν ἵππος.
 ἐστρατήγεε δὲ Λακεδαιμονίων μὲν, Εὐαίνετος ὁ Καρή-
 νου, ἐκ τῶν πολεμάρχων ἀραιρημένος, γένεος μέντοι

mus operam ut saluti nostrae consulamus. Haec
 Thessalorum fuit oratio. (173.) Qua audita oratione
 decreverunt Graeci pedestrem exercitum mari in
 Thessaliam mittere, qui fauces illas custodiret. Qui
 ubi collectus est exercitus, per Euripum navigavit;
 et postquam Alon Achaiae pervenit, in terram ex-
 positus, relictis ibi navibus, in Thessaliam ire perre-
 xit: et in Tempe pervenit, ubi sunt fauces quae ex
 inferiori Macedonia in Thessaliam ferunt secundum
 Peneum fluvium, qui inter Olympum montem et
 Oesam interfluit. Ibi castra posuerunt collecta Grae-
 corum circa decem millia graviter armatorum: cum
 eisque Thessalorum erat equitatus. Imperator erat
 Lacedaemoniorum, *Euaenetus* Careni filius, ex po-
 lemarchis electus, non quidem ex regia familia na-

ἐὼν οὐ τοῦ βασιλείου· Ἀθηναίων δὲ, Θεμιστοκλῆς ὁ
 Νεοκλῆος. Ἐμείναν δὲ ὀλίγας ἡμέρας ἐνθαῦτα. ἀπικό- 15
 μνοι γὰρ ἄγγελοι παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀμύντεω,
 ἀνδρὸς Μακεδόνης, συνεβούλευόν σφι ἀπαλλάσσεσθαι,
 μηδὲ μένοντας ἐν τῇ ἐσβολῇ, καταπατηθῆναι ὑπὸ
 τοῦ στρατοῦ ἐπίοντος· σημαίνοντες τὸ πλῆθος τε τῆς
 στρατιῆς καὶ τὰς νέας. ὥς δὲ οὗτοί σφι ταῦτα συνε- 20
 βούλευον, χρηστὰ γὰρ ἐδόκειον συμβουλευεῖν, καὶ σφι
 εὖνοος ἐφαίνετο ἐὼν ὁ Μακεδὼν, ἐπειθοντο. δοκέειν δέ
 μοι, ἀρρώδιῃ ἦν τὸ πείθον, ὥς ἐπύθοντο καὶ ἄλλην εὐ-
 σαν ἐσβολὴν εἰς Θεσσαλοὺς κατὰ τὴν ἄνω Μακεδονίην
 διὰ Περραιβῶν κατὰ Γόννον πόλιν, τῇ περ δὴ καὶ ἐσέ- 25
 βαλε ἡ στρατιὴ ἡ Ξέρξεω. καταβάντες δὲ οἱ Ἕλληνες

tus; Atheniensium vero, Themistocles Neoclis filius.
 At nonnisi paucos dies hi ibi manserunt. Advenien-
 tes enim ab *Alexandro* Macedone, Amyntae filio,
 legati suaserunt eis ut discederent, *ne in his faucibus*
manentes conculcarentur ab invadente exercitu;
 quibus verbis illi multitudinem copiarum pedestrium
 nauticarumque significarunt. His igitur ita suadenti-
 bus, quum salutare videretur consilium, satisque
 constaret bene adversus ipsos animatum esse Mace-
 donem, paruerunt Graeci. Mihi vero videtur metus
 fuisse, qui illis ut discederent suaserit, quum intel-
 lexissent aliam praeter hanc esse viam qua in Thes-
 saliam transire hostis posset, per superiorem Mace-
 doniam et Perrhaeborum fines iuxta Gonnū urbem;
 qua etiam in Thessaliam transiit Xerxis exercitus.
 Graeci igitur, naves suas repetentes, ad Isthmum re-

ἐπὶ τὰς νέας, ὀπίσω ἐπορεύοντο εἰς τὸν Ἴσθμόν. Αὕτη 174
 ἐγένετο ἢ εἰς Θεσσαλίην στρατηίῃ, βασιλέος τε μέλ-
 λοντος διαβαίνειν εἰς τὴν Εὐρώπην ἐκ τῆς Ἀσίας, καὶ
 ἐόντος ἤδη ἐν Ἀβύδῳ. Θεσσαλοὶ δὲ, ἐρημαθέντες συμ-
 5 μάχων, οὕτω δὴ ἐμήδισαν προθύμως, οὐδ' ἔτι ἐνδοια-
 στῶς, ὥστε ἐν τοῖσι πρήγμασι ἐφαίνοντο βασιλεῖ ἄν-
 δρες ἔοντες χρησιμώτατοι.

Οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπεὶ τε ἀπίκατο εἰς τὸν Ἴσθμόν, ἐβου- 175
 λεύοντο πρὸς τὰ λεχθέντα ἐξ Ἀλεξάνδρου, ἥ τε στή-
 σονται τὸν πόλεμον καὶ ἐν οἷοις χώροις. ἡ νικῶσα δὲ
 γνώμη ἐγένετο, τὴν ἐν Θερμοπύλῃσι ἐσβολὴν φυλάξαι.
 5 στεινότερῃ γὰρ ἐφαίνετο εἶσσαι τῆς εἰς Θεσσαλίην, καὶ
 ἅμα ἀγχοτέρῃ τε τῆς ἐαυτῶν. τὴν δὲ ἀτραπὸν, δι' ἣν
 ἤλυσαν οἱ αἰόντες Ἕλλήνων ἐν Θερμοπύλῃσι, οὐδε ἤδε-

tro sunt profecti. (174.) Haec in Thessaliam expeditio suscepta est, quum rex in eo fuit ut in Europam ex Asia traiceret, iamque Abydum pervenerat. Ita ergo Thessali, sociis destituti, studiose, neque amplius dubitanter, Medorum partes sunt amplexi, et in ipsis rebus gerendis utilissimos sese regi praestiterunt.

(175.) Graeci postquam ad Isthmum pervenere, reputantes ea quae ab Alexandro nuntiata erant, deliberarunt qua ratione bellum administrarent, et quibus in locis sedes belli esset statuenda. Vicit sententia, ut Thermopylarum fauces custodirentur: nam et angustiores has esse constabat quam illas per quas ex Macedonia in Thessaliam transitur, simulque propiores hae erant ipsorum terrae: callem autem, per quem deinde factum est ut interciperentur

σαν εὐῶσαν πρότερον ἢ περ ἀπικόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἐπύθοντο Τρηχινίων. ταύτην ὦν ἐβουλεύσαντο Φυλάσσοντες τὴν ἐσβολὴν, μὴ παριέναι ἐς τὴν Ἑλλάδα τὸν 10 βάρβαρον· τὸν δὲ ναυτικὸν στρατὸν πλέειν γῆς τῆς Ἰσθμιοῦδος ἐπὶ Ἀρτεμίσιον. ταῦτα γὰρ ἀγχοῦ τε ἀλλήλων ἐστὶ, ὥστε πυνθάνεσθαι τὰ κατὰ ἑκατέρους ἐόντα·
 176 οἱ τε χῶροι οὕτως ἔχουσι. Τοῦτο μὲν, τὸ Ἀρτεμίσιον ἐκ τοῦ πελάγεος τοῦ Θρηϊκίου ἐξ εὐρέος συνάγεται ἐς στενὸν πόρον, τὸν μεταξὺ ἐόντα νήσου τε Σκιάδου καὶ ἡπείρου Μαγνησίας. ἐκ δὲ τοῦ στενοῦ, τῆς Εὐβοίης ἤδη τὸ Ἀρτεμίσιον δέκεται αἰγιαλός· ἐν δὲ, Ἀρτεμίδος ἱρόν. Ἡ δὲ αὖ διὰ Τρηχίνος ἑσόδος ἐς τὴν Ἑλλάδα ἐστὶ, τῇ στενωτάτῃ, ἡμίπλεθρον. οὐ μέντοι κατὰ τοῦτό γ' ἐστὶ στενωτάτον τῆς χώρας τῆς ἄλλης, ἀλλ'

Graeci ad Thermopylas, ne esse quidem noverant, priusquam Thermopylas ingressi resciverunt a Trachiniis. Decreverunt igitur, custoditis illis faucibus Barbarum introitu in Graeciam prohibere, classem vero ad Artemisium terrae Histiaeotidis mittere. Nam vicina inter se sunt ista loca, ut quid utrobique geratur facile cognosci possit; et locorum haec ratio est. (176.) *Artemisium* ex aperto mari Thracico in angustum fretum coarctatur, quod est inter Scia-thum insulam et continentem Magnesia: inde angustias illas excipit *Artemisium littus* Euboeae, in quo est Artemidos (Dianae) templum. *Fauces* autem illae, per quas ex *Trachine* in Graeciam est introitus, ubi angustissimae sunt, non ultra dimidiatum plethrum (quinguenta pedes) patent. Nec vero ibi angustissimus locus universi huius tractus

ἔμπροσθε τε Θερμοπυλέων καὶ ὀπίσθε· κατὰ τε Ἄλ-
 10 πηνοὺς, ὀπίσθε ἐόντας, εὐῶσα ἀμαξιτὸς μούνη· καὶ ἔμ-
 προσθε, κατὰ Φοῖνικα ποταμὸν, ἀγγχρῷ Ἀνθηλῆς πό-
 λιος, ἀμαξιτὸς ἄλλη μούνη. τῶν δὲ Θερμοπυλέων τὸ
 μὲν πρὸς ἐσπέρης, ὄρος ἀβατόν τε καὶ ἀπόκρημνον,
 ὑψηλὸν, ἀνατεῖνον ἐς τὴν Οἶτην· τὸ δὲ πρὸς τὴν ἡῶ τῆς
 15 ὁδοῦ, θάλασσα ὑποδέκεται καὶ τενάγεια. Ἔστι δὲ ἐν
 τῇ ἐσόδῳ ταύτῃ θερμὰ λουτρά, τὰ Χύτρους καλέουσι
 οἱ ἐπιχώριοι· καὶ βωμὸς ἵδρυται Ἡρακλέος ἐπ' αὐτοῖσι.
 ἐδέδμητο δὲ τεῖχος κατὰ ταύτας τὰς ἐσβολὰς· καὶ τό-
 γε παλαιὸν πύλαι ἐπῆσαν. ἔδειμαν δὲ Φωκέες τὸ τεῖ-
 20 χος, δέισαντες, ἐπεὶ Θεσσαλοὶ ἦλθον ἐκ Θεσπρωτῶν
 οἰκήσοντες γῆν τὴν Αἰολίδα, τὴν περ νῦν ἐκτέαται. ἄτε
 δὴ περὶ τῶν Θεσσαλῶν καταστρέφειν σφέας,
 τοῦτο προεφύλαξαντο οἱ Φωκέες· καὶ τὸ ὕδωρ τὸ θερ-

est, sed ante et post *Thermopylas*: nam prope Alpenos, qui sunt post illas, nonnisi uni agendo vehiculo via patet: rursusque ante *Thermopylas*, ubi est Phoenix rivus, prope Anthelam oppidum, non nisi uni vehiculo patet iter. Ab occidente vero *Thermopylarum* mons est praecaltus, inaccessus prae-ruptusque, ad Oetam tendens: ab oriente vero viae, mare est et paludes. Sunt autem in his faucibus aquae calidae, quas *Chytros* [id est, *Lebetes*] incolae vo-cant; supra quas ara erecta est Herculi. In hisce fauci-bus constructus erat murus, in quo olim porta fuerat. Murum illum Phocenses extruxerant metu Thessa-lorum, qui ex Thesprotia venerant, terram Aeoli-dem habitaturi, quam nunc possident. Quum enim id agerent Thessali, ut vi subigerent Phocenses,

μὸν τότε ἐπῆκαν ἐπὶ τὴν ἔσοδον, ὡς ἂν χαραδρωθεῖη ὁ
 χῶρος· πᾶν μηχανώμενοι ὅπως μὴ σφι ἐσβάλοιεν οἱ 25
 Θεσσαλοὶ ἐπὶ τὴν χώραν. Τὸ μὲν νυν τεῖχος τὸ ἀρχαῖον
 ἐκ παλαιοῦ τε ἐδέδμητο, καὶ τὸ πλεον αὐτοῦ ἤδη ὑπὸ
 χρόνου ἔκειτο. τοῖσι δὲ, αὐτὶς ὀρῶσασσι, ἔδοξε ταύτη
 ἀπαμύναι ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος τὸν βάρβαρον. κώμη δέ ἐστι
 ἀγχοτάτω τῆς ὁδοῦ, Ἀλπηνοὶ οὐνομα· ἐκ ταύτης δὲ 30
 177 ἐπιτιτιεῖσθαι ἐλογίζοντο οἱ Ἕλληνες. Οἱ μὲν νυν χῶ-
 ροι οὗτοι τοῖσι Ἕλλησι εἶναι ἐφαίνοντο ἐπιτήδευοι. ἅπαν-
 τα γὰρ προσκειψάμενοι, καὶ ἐπιλογισθέντες, ὅτι οὔτε
 πλήθει ἔξουσι χρᾶσθαι οἱ βάρβαροι, οὔτε ἵππῳ, ταύτη
 σφι ἔδοξε δέκεσθαι τὸν ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα. ὡς δὲ 5
 ἐπύθοντο τὸν Πέρσῃν ἔοντα ἐν Πιερῇ, διαλυθέντες ἐκ τοῦ
 Ἰσθμοῦ, ἐστρατεύοντο αὐτέων οἱ μὲν εἰς Θερμοπύλας
 πεζῇ, ἄλλοι δὲ κατὰ θάλασσαν ἐπ' Ἀρτεμίσιον.

muro isto exstructo hi sibi praecaverunt; atque etiam
 in viam, qua transitur, calidam aquam derivarunt,
 quo voraginosus fieret locus; quidlibet machinantes,
 ne in terram suam irrumperent Thessali. Murus igitur
 ille antiquitus erat aedificatus, tunc vero maiori
 ex parte corruebat vetustate. Graeci autem restituere
 eum decreverunt, et ibi Barbarum introitu Graeciae
 prohibere. Abest autem proxime a via vicus, nomi-
 ne Alpeni: ex quo rei frumentariae prospicere sta-
 tuerunt. (177.) Haec itaque loca haud dubie op-
 portuna illis visa erant: atque adeo, provisus rebus
 omnibus, reputantes nec multitudine hominum ibi
 uti posse Bárbaros, nec equitatu, excipere ibidem
 impetum invadentis Graeciam hostis decreverunt.
 Quumque cognovissent in Pieria esse Persam, pedi-
 bus alii profecti sunt ad Thermopylas, alii mari ad
 Artemisium.

Οἱ μὲν δὴ Ἕλληνες κατὰ τάχος ἐβοήθειον διαταχθέν- 178
τες. Δελφοὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἐχρησθηριάζοντο τῷ
θεῷ, ὑπὲρ ἑωυτῶν καὶ τῆς Ἑλλάδος καταρρώδηκοτες.
καὶ σφι ἐχρήσθη „ἀνέμοισι εὐχεσθαι“ μεγάλους γὰρ
5 τούτους ἔσεσθαι τῇ Ἑλλάδι συμμαχούς.“ Δελφοὶ δὲ
δεξάμενοι τὸ μαντήιον, πρῶτα μὲν, Ἑλλήνων τοῖσι βου-
λομένοισι εἶναι ἐλευτέροισι ἐξήγγειλαν τὰ χρησθέντα
αὐτοῖσι· καὶ σφι δεινῶς καταρρώδέουσι τὸν βάρβαρον
ἐξαγγείλαντες, χάριν ἀθάνατον κατέτεντο. μετὰ δὲ
10 ταῦτα, οἱ Δελφοὶ τοῖσι ἀνέμοισι βωμόν τε ἀπέδεξαν
ἐν Θυίῃ, τῇ περ τῆς Κηφισοῦ θυγατρὸς Θυίης τὸ τέ-
μενός, ἐστὶ, ἐπ' ἧς καὶ ὁ χῶρος οὗτος τὴν ἐπωνυμίην
ἔχει· καὶ θυσίῃσι σφεας μετήϊσαν. Δελφοὶ μὲν δὴ κα-
τὰ τὸ χρηστήριον ἔτι καὶ νῦν τοὺς ἀνέμους ἱλάσκονται.

CLXXVIII. 11. ἐν Θυίῃ. ἐν Θυίης libri fere omnes.

(178.) Dum ita Graeci, bifariam divisi, occurrere hosti maturant; interim Delphenses, et sibi et Graeciae timentes, deum consuluerunt. Redditumque his est responsum, *precibus votisque placarent ventos; hos enim magnos Graeciae fore adiutores*. Id acceptum responsum protinus Delphenses Graecis omnibus, qui libertatem tueri cupiebant, renunciarunt; eoque nuncio apud hos, quippe ad barbari adventum vehementer trepidantes, immortalem inie-
runt gratiam. Deinde iidem Delphenses ventis aram dedicarunt in Thyia, ubi fanum est *Thyiae*, Cephissi filiae, cuius de nomine locus iste nomen invenit, sacrificiisque illos placarunt. Atque etiam nunc ex oraculi iussu ventos placant Delphenses.

- 179 Ὁ ΔΕ ναυτικός Ξέρξεω στρατὸς, ὁρμεώμενος ἐκ
Θέρμης πόλιος, παρέβαλε νηυσὶ τῇσι ἄριστα πλεού-
σῃσι δέκα ἰθὺ Σκιαάθου· ἔνθα ἔσαν προφυλάσσουσαι νέες
τρῆς Ἑλληνίδες, Τροιζηνίη τε καὶ Αἰγιναιή καὶ Ἀττι-
κή. προΐδόντες δὲ οὗτοι τὰς νέας τῶν βαρβάρων, ἐς 5
- 180 Φυγὴν ὥρμησαν. Τὴν μὲν δὴ Τροιζηνίην, τῆς ἦρχε
Πρηξῆνος, αὐτίκα αἰρέουσι ἐπισπόμενοι οἱ βάρβαροι.
καὶ ἔπειτα τῶν ἐπιβατέων αὐτῆς τὸν καλλιστεύοντα
ἀγαγόντες ἐπὶ τῆς πρώρης τῆς νηὸς, ἔσφαξαν, διαδέ-
ξιον ποιούμενοι τὸν εἶλον τῶν Ἑλλήνων πρῶτον καὶ κάλ- 5
λιστον. τῷ δὲ σφαγιασθέντι τούτῳ οὐνόμα ἦν Λέων·
- 181 τάχα δ' ἂν τι καὶ τοῦ οὐνόματος ἐπαύροιο. Ἡ δὲ Αἰ-
γιναιή, τῆς ἐτριηράρχεε Ἀσωνίδης, καὶ τινὰ σφι θόρυ-
βον παρέσχε, Πυβέω τοῦ Ἰσχενοῦ ἐπιβατεύοντος, ἀν-

(179.) *Nauticus Xerxis exercitus*, Therma urbe profectus, navibus decem optime navigantibus rectā Sciathum traiecit; ubi in statione erant speculatoriae tres naves Graecorum, Troezenia, Aeginensis, et Attica. Prospicientes autem hi naves Barbarorum, fugae sese mandant. (180.) Et Troezeniam quidem navem, cui praeerat Praxinus, protinus capiunt insequentes Barbari. Quo facto, ex classariis eum qui forma caeteris praestabat, in proram navis deductum, mactant, faustum omen sibi esse ducentes pulcerrimum Graecorum, quem primum omnium cepissent. Erat autem mactato huic nomen *Leo*; qui fortasse aliquatenus propter ipsum etiam hoc nomen istam sortem expertus est. (181.) Aeginensis vero triremis, cui Asonides erat praefectus, trepidationem etiam quamdam iniecit hostibus. Mi-

590, 82.

δρὸς ἀρίστου γενομένου ταύτην τὴν ἡμέραν· ὃς ἐπειδὴ ἡ
 5 ναῦς ἡλίσκετο, εἰς τοῦτο ἀντείχε μαχόμενος, εἰς ὃ κα-
 τεκρευοργήθη ἅπας. ὥς δὲ πεσὼν οὐκ ἀπέθανε, ἀλλ'
 ἦν ἔμπνοος, οἱ Πέρσαι, οἵπερ ἐπεβάτευον ἐπὶ τῶν νεῶν,
 δι' ἀρετὴν τὴν ἐκείνου περιποιῆσαι μιν περὶ πλείστου
 ἐποίησαντο, σμύρνησί τε ἰώμενοι τὰ ἔλκεα, καὶ σινδό-
 10 νος βυσσίνης τελαμῶσι κατειλίσσοντες. καὶ μιν, ὥς ὀπί-
 σω ἀπίκοντο εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον, ἐπεδείκνυσαν
 ἐκπαυλόμενοι πάσῃ τῇ στρατιῇ, περιέποντες εὖ· τοὺς
 δὲ ἄλλους, τοὺς ἔλαβον ἐν τῇ νηὶ ταύτῃ, περιεῖπον ὥς
 ἀνδράποδα. Αἱ μὲν δὴ δύο τῶν νεῶν οὕτω ἐχειρώθησαν. 182
 ἡ δὲ τρίτη, τῆς ἐτρηράρχεε Φόρμος, ἀνὴρ Ἀθηναῖος,
 Φεύγουσα, ἐξοκέλλει εἰς τὰς ἐσβολὰς τοῦ Πηνειοῦ· καὶ
 τοῦ μὲν σκάφεος ἐκράτησαν οἱ βάρβαροι, τῶν δὲ ἀν-

litabat enim in ea *Pytheas*, *Ischenoi* filius, qui for-
 tissimum virum illo die se praestitit; et, postquam
 capta est navis, eo usque pugnans restitit, donec
 totus veluti in frusta esset concisus. Quem Persae,
 qui in illis navibus militabant, quum cadens non
 esset mortuus, sed spiraret adhuc, propter ipsius vir-
 tutem in vita servare maximi facientes, myrrhis vul-
 nera viri curarunt, et fasciis ex byssina sindone
 obligarunt: eundemque, ut ad castra sua redierunt,
 universo exercitui summa cum admiratione osten-
 derunt, benigneque cum eo egerunt: reliquos au-
 tem, quos in eadem navi ceperant, mancipiorum
 loco habuere. (182.) Ita igitur duae ex illis navi-
 bus ab hostibus captae sunt: tertia vero triremis,
 cui *Phormus* praecerat Atheniensis, dum fugā se re-
 cepit, ad terram impacta est in *Penei* ostiis: et navē

δραῶν οὐ. ὥς γὰρ δὴ τάχιστα ἐπώκειλαν τὴν νέα οἱ Ἀθη- 5
 ναῖοι, ἀποδορόντες, κατὰ Θεσσαλίην πορευόμενοι ἐκομί-
 σθησαν εἰς Ἀθήνας. Ταῦτα οἱ Ἕλληνες οἱ ἐπ' Ἀρτεμισίῳ
 στρατοπεδεύομενοι πυνθάνονται παρὰ πυρσῶν ἐκ Σκιά-
 θου. πυθόμενοι δὲ καὶ καταρρώδησαντες, ἀπὸ τοῦ Ἀρ-
 τεμισίου μεταωρμίζοντο εἰς Χαλκίδα, Φυλάζοντες μὲν 10
 τὸν Εὐριπον, λείποντες δὲ ἡμεροσκόπους περὶ τὰ ὑψη-
 183 λὰ τῆς Εὐβοίης. Τῶν δὲ δέκα νεῶν τῶν βαρβαρῶν
 τρεῖς ἐπέλασαν περὶ τὸ ἔρμα τὸ μεταξὺ ἐὼν Σκιάθου
 τε καὶ Μαγνησίας, καλεόμενον δὲ Μύρμηκα. ἐνθαῦτα
 οἱ βάρβαροι ἐπειδὴ στήλην λίθου ἐπέθηκαν, κομίσαντες
 ἐπὶ τὸ ἔρμα, ὀρμηθέντες αὐτοὶ ἐκ Θέρμης, ὥς σφι τὸ 5
 ἐμποδῶν ἐγγέγονε καθαρὸν, ἐπέπλεον πάσῃσι τῇσι νη-
 σὶ, ἑνδεκα ἡμέρας παρέντες μετὰ τὴν βασιλείας ἐξέ-

quidem potiti sunt barbari, viris autem non item. Hi enim, simulatque ad littus navem eiecerant, ex-
 siliere, et per Thessaliam iter facientes redierunt
 Athenas. Haec ubi Graeci, ad Artemisium castra ha-
 bentes, per ignes ex Sciatho editos cognoverunt, ter-
 riti, ab Artemisio ad Chalcidem cum classe se rece-
 perunt, Euripum custodituri, relictis quidem specu-
 latoribus in editis Euboeae locis. (183.) Ex decem,
 quas dixi, navibus hostium tres ad scopulum acces-
 serunt inter Sciathum et Magnesiam interiectum, qui
Myrmex [id est, *Formica*] vocatur, super eoque
 Barbari advectam lapideam columnam crexerunt.
 Dein, quum iam nihil amplius navigationi obstaret,
 praetermissis ab regis ex Therma profectioe unde-
 cim diebus, ipsi omnibus navibus Therma profecti,
 cursum versus Graeciam continuarunt. Scopulum

λασιν ἐκ Θέρμης. τὸ δὲ ἔρμα σφι κατηγήσατο, εἰὼν
ἐν πόρῳ μάλιστα, Πάμμων Σκύριος. πανημερὸν δὲ
10 πλώοντες οἱ βάρβαροι, ἐξανύουσι τῆς Μαγνησίης χώ-
ρης ἐπὶ Σηπιάδα τε καὶ τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξύ Κα-
σθαναίης τε πόλιος εἶοντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς.

Μέχρι μὲν νυν τούτου τοῦ χώρου καὶ Θερμοπυλέων, 184
ἀπαθῆς τε κακῶν ἦν ὁ στρατός· καὶ πλῆθος ἦν τηνι-
καῦτα ἔτι, ὡς ἐγὼ συμβαλλεόμενος εὐρίσκω, τόσον.
τῶν μὲν ἐκ τῶν νεῶν τῶν ἐκ τῆς Ἀσίης, εὐουσέων ἑπτὰ
5 καὶ δικοσιένων καὶ χιλιέων, τὸν μὲν ἀρχαῖον ἐκάστων
τῶν ἐθνέων ὅμιλον, εἶοντα τέσσερας καὶ εἴκοσι μυριάδας,
καὶ πρὸς, χιλιάδα τε καὶ τετρακοσίους, ὡς ἀνὰ δικο-
σίους ἀνδρας λογιζόμενοισι ἐν ἐκάστη νηϊ. ἐπεβάτευσον
δὲ ἐπὶ τούτέων τῶν νεῶν, χωρὶς ἐκάστων τῶν ἐπιχωρίων
10 ἐπιβατέων, Περσέων τε καὶ Μήδων καὶ Σακέων τρι-

autem illum, in medio fere freto situm, indicaverat
eis Pammon Scyrius. Totum igitur diem navigantes
Barbari viam confecerunt usque ad Sepiadem terrae
Magnesiae et ad littus inter Casthanaeam oppidum
et Sepiadem oram interiectum.

(184.) Ad hunc usque locum, et usque Thermopy-
las, exsors malorum fuit *Xerxis exercitus*: et nu-
merus quidem *hominum*, ut ego computando inve-
nio, tunc adhuc hic fuit. Quum naves ex Asia pro-
fectae numero fuerint ducentae et septem supra mille,
veterem multitudinem ex singulis populis collectam
reperio fuisse unum et ducenta quadraginta millia
hominum cum quadringentis, ducenos in quaque
navi viros supputando. Erant autem in quaque illa-
rum navium, praeter indigenas classarios, triceni

336 HERODOTI HISTOR. VII.

ἦκοντα ἄνδρες. οὗτος ἄλλος ὄμιλος γίνεται τρισμύριοι,
καὶ ἑξακισχίλιοι, καὶ πρὸς, διηκόσιοί τε καὶ δέκα.
προσθήσω δ' ἔτι τούτῳ καὶ τῷ προτέρῳ ἀριθμῷ τοὺς
ἐκ τῶν πεντηκοντέρων· πρὶς, ὅτι πλέον ἦν αὐτέων ἢ
ἐλάσσον, ἀν' ὀγδώκοντα ἄνδρας ἐνεῖναι. συνελέχθη δὲ 15
ταῦτα τὰ πλοῖα, ὥς καὶ πρότερόν μοι εἰρέθη, τρισχι-
λια. ἥδη ὦν ἄνδρες αὖ εἶεν ἐν αὐτοῖσι τέσσαρες μυριάδες
καὶ εἴκοσι. Τοῦτο μὲν νυν τὸ ἐκ τῆς Ἀσίας ναυτικὸν ἦν,
σύμπαν ἐὼν πεντήκοντα μυριάδες καὶ μία, χιλιάδες τε
ἑπτεῖσι ἐπὶ ταύτῃσι ἑπτὰ, καὶ πρὸς, ἑκατοντάδες ἕξ, 20
καὶ δεκάς. Τοῦ δὲ πέζου, ἐβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μυ-
ριάδες ἐγίνοντο· τῶν δὲ ἵππων, ὀκτὼ μυριάδες. προσ-
θήσω δὲ τούτοισι τὰς καμήλους τοὺς ἐλαύνοντας Ἀρα-
βίους, καὶ τοὺς τὰ ἄρματα Λίβυας, πλήθος ποιήσας
δισμύριους ἄνδρας. Καὶ δὴ τό τε ἐκ τῶν νεῶν καὶ τοῦ 25

virī Persae, Medi, et Sacae: quae altera multitudo
efficit homines tricies sexies mille, ducentos et de-
cem. Huic vero et superiori numero adiciam etiam
eos, qui in quinquaginta-remorum navibus actua-
riis fuerunt; statuens in earum quaque, plus minus,
fuisse octogenos. Collecta autem huiusmodi navigia
fuerunt, ut iam ante demonstravi, ter mille: fuerint
igitur in his ducenta quadraginta hominum millia.
Itaque navales hae copiae ex Asia transductae numero
fuere quingenta septemdecim hominum millia cum
sexcentis et decem. Iam peditatus fuit decies septies
centenorum millium; equitatus vero millium octo-
ginta. His adiciam Arabes camelis vectos, et Afros
agitantes currus; quorum summam statuo fuisse vi-
ginti millium. Ita conficitur nauticarum et pedestrium

πεζοῦ πλήθος συντιθέμενον, γίνεται διηκόσιαί τε μυριά-
δες καὶ τριήκοντα καὶ μία, καὶ πρὸς, χιλιάδες ἑπτὰ,
καὶ ἑκατοντάδες ἕξ, καὶ δεκάς. Τοῦτο μὲν τὸ ἐξ αὐτῆς
τῆς Ἀσίας στρατεύμα ἐξαναχθὲν εἴρηται, ἄνευ τε τῆς
βο Θερραπῆς τῆς ἐπομένης, καὶ τῶν σιταγωγῶν πλοίων,
καὶ ὅσοι ἐνέπλεον τούτοις. Τὸ δὲ δὴ ἐκ τῆς Εὐρώπης 185
ἀγόμενον στρατεύμα ἔτι προσλογιστέα τούτῳ παντὶ
τῷ ἐξηριθμημένῳ. δόκησιν δὲ δεῖ λέγειν. νέας μὲν νυν
οἱ ἀπὸ Θρηίκης Ἕλληνες, καὶ ἐκ τῶν νήσων τῶν ἐπι-
5 κειμένων τῇ Θρηίκῃ, παρείχοντο εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἐκ
μὲν νυν τούτων τῶν νεῶν, ἄνδρες τετρακισχίλιοι καὶ
δισμύριοι γίνονται. πεζοῦ δὲ, τὸν Θρηίκης παρείχοντο,
καὶ Παίονες, καὶ Ἑορδοὶ, καὶ Βοττιαῖοι, καὶ τὸ Χαλ-
κιδικὸν γένος, καὶ Βρύγοι, καὶ Πίερες, καὶ Μακεδό-
10 νες, καὶ Περραιβοὶ, καὶ Ἐνιῆνες, καὶ Δόλοπες, καὶ

copiarum numerus, in unam summam collatus, vi-
cies ter centena et septemdecim hominum millia cum
sexcentis et decem. Hic est igitur copiarum numerus,
quas ex Asia eductas diximus, non computato fa-
mulitio quod illas sequebatur, nec frumentariis na-
vibus, et qui his vehebantur. (185.) Iam cum uni-
verso hoc, quem enumeravimus, exercitu simul com-
putandus ille est, qui ex Europa est contractus: de
cuius quidem numero non nisi ex mea opinione di-
cere possum. Ac naves quidem Graeci Thraciam et
vicinas Thraciae insulas incolentes contulere centum
et viginti: quibus ex navibus conficitur hominum
numerus, viginti quatuor millia. Pedestrium vero
copiarum, quas contulere Thraces et Paeones et
Eordi et Bottiaei et Chalcidium genus et Brygi et

338 HERODOTI HISTOR. VII.

Μάγνητες, καὶ Ἀχαιοὶ, καὶ ὅσοι τῆς Θρηίκης τὴν πα-
 ραλίην νέμονται· τούτων τῶν ἐθνέων, τριήκοντα μυριά-
 δας δοκέω γενέσθαι. αὗται ὦν αἱ μυριάδες κείνησι προσ-
 τεβείσαι τῇσι ἐκ τῆς Ἀσίας, γίνονται αἱ πᾶσαι ἀν-
 δρῶν αἱ μάχιμοι μυριάδες διηκόσιαι καὶ ἑξήκοντα καὶ 15.
 τέσσαρες, ἔπεισι δὲ ταύτησι ἑκατοντάδες ἑκαταίδεκα,
 186 καὶ δεκάς. Τοῦ μαχίμου δὲ τούτου ἐόντος ἀριθμὸν το-
 σούτου, τὴν Θερραπήν τὴν ἐπομένην τούτοισι, καὶ τοὺς
 ἐν τοῖσι σιταγωγῶσι ἀκάτοισι ἐόντας, καὶ μάλα ἐν
 ταῖσι ἄλλοις πλοίοις, τοῖσι ἅμα πλέουσι τῇ στρα-
 τηῇ, τούτους τῶν μαχίμων ἀνδρῶν οὐ δοκέω εἶναι ἐλάσ- 5
 σsonας, ἀλλὰ πλεῦνας. καὶ δὴ σΦεας ποιεῶ ἴσους ἐκεί-
 νοις εἶναι, καὶ οὔτε πλεῦνας, οὔτε ἐλάσσονας οὐδέν.
 ἑξισούμενοι δὲ οὔτοι τῷ μαχίμῳ, ἐκπληροῦσι τὰς ἴσας

Pieres et Macedones et Perrhaebi et Enianes et Do-
 lopes et Māgnetes et Achaei et quotquot Thraciae
 oram maritimam habitant: copiarum, inquam, ex
 his populis contractarum numerum fuisse aestimo,
 trecenta hominum millia. Quo numero cum illorum
 numero, qui ex Asia transducti sunt, in unam sum-
 mam collato, conficitur universus numerus armato-
 rum, vicies sex centena et unum et quadraginta millia,
 sexcenti et decem. (186.) Tantus quum fuerit arma-
 torum numerus, iam famulorum, qui hos sequeban-
 tur, eorumque qui in frumentariis erant navibus,
 et in reliquis utique navigiis exercitum comitanti-
 bus; horum, inquam, numerum non minorem, sed
 maiorem etiam, puto fuisse quam numerum arma-
 torum: attamen parem hunc pono illi, et nihilo
 maiorem, nec vero etiam minorem. Exaequato igi-

μυριάδας ἐκείνησι. Οὕτω πεντηκοσίας τε μυριάδας καὶ
 10 εἴκοσι καὶ ὀκτὼ, καὶ χιλιάδας τρεῖς, καὶ ἑκατοντάδας
 δύο, καὶ δεκάδας δύο ἀνδρῶν ἤγαγε Ξέρξης ὁ Δαρείου
 μέχρῃ Σηπιάδος καὶ Θερμοπυλέων. Οὗτος μὲν δὴ 187
 τοῦ συνάπαντος τοῦ Ξέρξεω στρατεύματος ἀριθμός.
 γυναικῶν δὲ σιτοποιέων, καὶ παλλακέων, καὶ εὐνού-
 χων, οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀτρεκέα ἀριθμόν· οὐδ' αὖ ὑπόζυ-
 5 γίων τε καὶ τῶν ἄλλων κτηνέων τῶν ἀχθοφόρων καὶ
 κυνῶν Ἰνδικῶν τῶν ἐπομέων, οὐδ' ἂν τουτέων ὑπὸ πλή-
 θεος οὐδεὶς ἂν εἴποι ἀριθμόν. Ὡστε οὐδέν μοι θῶμα
 παρίσταται προδοῦναι τὰ ρέεθρα τῶν ποταμῶν ἔστι τῶν
 ἀλλὰ μᾶλλον, ὅπως τὰ σιτία ἀντέχρησε, θῶμά μοι.
 10 μυριάσι τοσαύτησι. εὐρίσκω γὰρ συμβαλλέομενος, εἰ
 χοίνικα πυρῶν ἕκαστος τῆς ἡμέρης ἐλάμβανε, καὶ μη-

tur horum numero cum numero illorum, prodit
 duplus numerus superioris. Itaque quinquagies bis
 centena et octoginta tria millia ducentosque et vi-
 ginti viros duxerat Xerxes Darii filius usque ad Se-
 piadem et ad Thermopylas. (187.) Hic igitur *uni-*
versi exercitus Xerxis numerus fuit. Mulierum
 vero panificium curantium, et pellicum, et eunu-
 chorum, nemo certum edere numerum possit, non
 magis quam equorum aliorumque iumentorum im-
 pedimenta portantium, aut canum Indicorum, quo-
 rum immanis numerus castra secutus est. Quare mi-
 nime mirandum mihi videtur, fluminum nonnullor-
 um aquam defecisse: sed illud potius miror, quo
 pacto cibaria suffecerint tot myriadibus. Etenim
 inito calculo reperio, si unum tritici choenicem
 unusquisque in diem, nec amplius, accepit, singulis

δὲν πλέον, ἑνδεκά μυριάδας μεδίμνων τελομένας ἐπ' ἡμέρῃ ἐκάστη, καὶ πρὸς, τριηκοσίους τε ἄλλους μεδίμνους καὶ τεσσεράκοντα. γυναῖξί δὲ καὶ εὐνούχοισι, καὶ ὑποζυγίοισι καὶ κυσὶ, οὐ λογίζομαι. Ἄνδρῶν δ' ἐουσέων τοσαυτέων μυριαδέων, κάλλεός τε εἵνεκα καὶ μεγάθεος οὐδεὶς αὐτέων ἀξιονικότερος ἦν αὐτοῦ Ξέρξῳ ἔχειν τοῦτο τὸ κράτος.

- 188 Ὁ δὲ δὴ ναυτικὸς στρατὸς ἐπεὶ τε ὀρμηθεὶς ἔπλεε, καὶ κατέσχε τῆς Μαγνησίης χώρης ἐς τὸν αἰγιαλὸν τὸν μεταξὺ Κασθαναίης τε πόλιος ἑόντα καὶ Σηπιάδος ἀκτῆς, αἱ μὲν δὴ πρῶται τῶν νεῶν ὥρμεον πρὸς γῆν, ἄλλαι δ' ἐπ' ἐκείνησι ἐπ' ἀγκυρέων· ἅτε γὰρ τοῦ αἰγια-

CLXXXVII. 13 seq. τριηκοσίους τε etc. Erratum in calculo: pro 340. oportebat 67.

diebus consumpta esse centena et dena millia medimnorum, insuperque medimnos trecentos et quadraginta: quo in calculo non computavi id, quod mulieribus et eunuchis et iumentis et canibus tribui debuit. Tot autem quum fuerint virorum myriades, formae praestantia et magnitudine corporis nemo, quam Xerxes ipse, dignior fuit qui tanto praeeset imperio.

(188.) Iam classis, postquam solutis navibus, ut supra dixi, secundo cursu ad littus terrae Magnesiaee pervenit, quod inter Casthanaeam oppidum et oram Sepiadem interiectum est; priores quidem naves ad ipsam terram adpulerunt, reliquae vero, quoniam non adeo late patebat littus, post illas in ancoris stationem ceperunt, mare spectantes, et octo deinceps ordinibus in quincuncem locatae. Ita qui-

λοῦ ἐόντος οὐ μεγάλου, πρόκροσσαι ὀρμέοντο εἰς πόν-
 ταν, καὶ ἐπὶ ὀκτὼ νέας. ταύτην μὲν τὴν εὐφρόνην οὕτω.
 Ἀμα δὲ ὄρθρω, ἐξ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίας, τῆς θαλάσ-
 σης ζεσάσης, ἐπέπεσέ σφι χειμῶν τε μέγας καὶ πολ-
 10 λὸς ἄνεμος ἀπηλιώτης, τὸν δὲ Ἑλλησποντὴν καλέουσι
 οἱ περὶ ταῦτα τὰ χωρία οἰκημένοι. ὅσοι μὲν νυν αὐ-
 τῶν αὐξόμενον ἔμαθον τὸν ἄνεμον, καὶ τοῖσι οὕτω εἶχε
 ὄρμου, οἱ δ' ἔφθησαν τὸν χειμῶνα, ἀνασπᾶσαντες τὰς
 νέας, καὶ αὐτοὶ τε περιῆσαν καὶ αἱ νέες αὐτέων. ὅσας
 15 δὲ τῶν νεῶν μεταρσίας ἔλαβε, τὰς μὲν ἐξέφερε πρὸς
 Ἴπνους καλεομένους τοὺς ἐν Πηλίῳ, τὰς δὲ εἰς τὸν αἰ-
 γιалόν· αἱ δὲ περὶ αὐτὴν τὴν Σηπιάδα περιέπιπτον·
 αἱ δὲ εἰς Μελίβοιαν πόλιν, αἱ δὲ εἰς Κασθαναίην ἐξε-
 βράσσοντο. ἦν τε τοῦ χειμῶνος χοῆμα ἀφόρητον. Λέ- 189
 γεται δὲ λόγος, ὡς Ἀθηναῖοι τὸν Βορρὴν ἐκ Θεοπροπίου

dem eam noctem transegere. Sub lucem vero, quum
 serenum ad id tempus coelum tranquillisque fuisset
 aër, subito effervescente mari *ingens* coorta est *tem-
 pestas*, vehemensque ventus subsolanus, quem *Hel-
 lespontiam* vocant huius regionis incolae. Quotquot
 igitur ex his augescentem animadverterant ventum,
 et quibus per stationis rationem licuit, hi subductis
 in terram navibus a tempestate sibi caverunt, sal-
 vique et ipsi et eorum naves evaserunt. Quas vero
 naves obliquas nactus est ventus, harum alias ad
Ipnos [id est *Furnos*] qui vocantur abripuit in Pe-
 lio monte, alias ad proximum littus adflixit: aliae ad
 ipsam Sepiadem adlisae sunt, aliae ad Meliboeam op-
 pidum, aliae ad Casthanaeam eiectae; eratque in-
 eluctabilis vis tempestatis. (189.) Fertur autem fa-

ἐπικαλέσαντο, ἐλθόντος σφι ἄλλου χρηστηρίου „τὸν
γαμβρὸν ἐπίκουρον καλέσασθαι.“ Βορῆς δέ, κατὰ τὸν
Ἑλλήνων λόγον, ἔχει γυναῖκα Ἀττικὴν, Ὀρειθυίην τὴν 5
Ἐρεχθίδος. κατὰ δὴ τὸ κῆδος τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι, ὡς
Φάτις ὥρμηται, συμβαλλεόμενοί σφι τὸν Βορῆν γαμ-
βρὸν εἶναι, καὶ ναυλοχέοντες τῆς Εὐβοίης ἐν Χαλκίδι,
ὡς ἔμαθον αὐξόμενον τὸν χειμῶνα, ἥ καὶ πρὸ τούτου,
ἐθύοντό τε καὶ ἐπικαλέοντο τὸν τε Βορῆν καὶ τὴν Ὀρει- 10
θυίην, τιμωρῆσαι σφι καὶ διαφθεῖραι τῶν βαρβάρων
τὰς νέας, ὡς καὶ πρότερον περὶ Ἀθων. Εἰ μὲν νυν διὰ
ταῦτα τοῖσι βαρβάροισι ὀρμέουσι ὁ βορῆς ἐπέπεσε,
οὐκ ἔχω εἶπαι· οἱ δ' ὦν Ἀθηναῖοί σφι λέγουσι βοηθή-
σαντα τὸν Βορῆν πρότερον, καὶ τότε ἐκεῖνα κατεργάσα- 15
σθαι· καὶ ἱρὸν ἀπελθόντες Βορέῳ ἰδρύσαντο παρὰ ποτα-

ma, Athenienses ex oraculi responso *Boream* invocasse, quum aliud illis adlatum fuisset responsum, iubens eos *generum advocare auxilio*. Boreas enim, ut Graeci narrant, uxorem habuit Atticam, Orithyiam Erechthei filiam. Pro hac igitur adfinitate Athenienses, ut fama est, coniectantes *Boream* suum esse generum, quum Chalcide cum navibus insidiantes ingruentem sensissent tempestatem, aut iam antea, sacrificiis placarunt invocaruntque *Boream* et *Orithyiam*, orantes ut auxilio sibi venirent, perderentque Barbarorum naves, sicut antea ad Athon montem. An igitur hanc ob causam in Barbaros stationem agentes ingruerit boreas, non definiam: sed Athenienses quidem aiunt, et antea et tunc *Boream* ipsos iuvisse, atque haec effecisse: et, postquam domum sunt reversi, fanum statuerunt *Boreae* ad Ilis-

μόν Ἰλισσόν. Ἐν τούτῳ τῷ πόνῳ νέας οἱ ἐλαχίστας 190
λέγουσι διαφθαρῆναι, τετρακοσίων οὐκ ἐλάσσονας,
ἄνδρας τε ἀναριθμήτους, χρημάτων τε πλῆθος ἄφθονον
ὥστε Ἀμεινοκλεῖ τῷ Κρητίνῳ, ἀνδρὶ Μάγνητι, γη-
5 χέοντι περὶ Σηπιάδᾳ, μεγάλως ἡ ναυηγίῃ ἐγένετο χρη-
στή· ὅς πολλὰ μὲν χρύσεια ποτήρια ὑστέρω χρόνῳ ἐκ-
βρασσόμενα ἀνείλετο, πολλὰ δὲ ἀργύρεα· θησαυρούς
τε τῶν Περσέων εὔρε, ἄλλα τε χρύσεια ἄφατα χρή-
ματα περιεβάλλετο. ἀλλ' ὁ μὲν, τᾶλλα οὐκ εὐτυ-
10 χέων, εὐρήμασι μέγα πλούσιος ἐγένετο· ἦν γάρ τις καὶ
τοῦτον ἄχαρις συμφορὴ λυπεῦσα παιδοφόνος. Σίτα 191
γαγῶν δὲ ὀλκάδων καὶ τῶν ἄλλων πλοίων διαφθειρο-
μένων οὐκ ἐπῆν ἀριθμός· ὥστε δέισαντες οἱ στρατηγοὶ
τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ, μή σφι κεκακωμένοισι ἐπιβέων-

sum fluvium. (190.) Hac calamitate, qui minimum numerum tradunt, naves periisse aiunt non minus quadringentas, homines autem innumerabiles, et rerum pretiosarum infinitam multitudinem; ita quidem, ut Aminocli Cretinae filio, civi Magneti, qui circa Sepiadem praedia habuit, perquam utile fuerit hoc naufragium: is enim multa deinde aurea pocula, multaque argentea, in littus eiecta sustulit, arcasque etiam reperit cimeliis Persarum repletas, et infinita alia aurea pretiosa collegit. At idem vir, quamvis locuples repertis his rebus factus, felix tamen caeteroqui non fuit: quippe tristis etiam casus eum afflictabat, quod imprudens filium occidisset. (191.) Onerariarum autem navium frumentum vehentium, reliquorumque minorum navigiorum, quae interierunt, non erat numerus. Itaque duces classis, me-

ται οἱ Θεσσαλοὶ, ἔρκος ὑψηλὸν ἐκ τῶν ναυηγίων πε- 5
 ριβάλοντο. ἡμέρας γὰρ δὴ ἐχείμαζε τρεῖς. τέλος δέ,
 ἔντομά τε ποιεῦντες, καὶ καταεῖδοντες γόησι τῷ ἀνέμῳ
 οἱ Μάγοι, πρὸς τε τούτοισι, καὶ τῇ Θέτι καὶ τῇσι Νη-
 ρηΐσι θύοντες, ἔπαυσαν τετάρτῃ ἡμέρῃ, ἢ ἄλλως κως
 αὐτὸς ἐβέλων ἐκόπασε. τῇ δὲ Θέτι ἔθυον, πυθόμενοι 10
 παρὰ τῶν Ἰώνων τὸν λόγον, ὥς ἐκ τοῦ χώρου τούτου
 ἀρπασθεῖν ὑπὸ Πηλῆος, εἴη τε ἅπανσα ἡ ἀκτὴ ἡ Ση-
 πιάς ἐκείνης τε καὶ τῶν ἄλλων Νηρηίδων. ὁ μὲν δὴ τε-
 192 τάρτῃ ἡμέρῃ ἐπέπαυτο. Τοῖσι δὲ Ἑλλήσι οἱ ἡμεροσκο-
 ποι ἀπὸ τῶν ἁκρῶν τῶν Εὐβοϊκῶν καταδραμόντες δευ-
 τέρῃ ἡμέρῃ, ἀπ' ἧς ὁ χειμὼν πρῶτος ἐγένετο, ἐσήμενον

CXCI. γ. γόησι. γόησι edd. ante Schaef. γόησι corrigunt alii,
 cum ululatu magico.

tuentes ne in se tanta calamitate afflictos Thessali
 impetum facerent, alto vallo ex naufragiis parato
 castra circumdedere. Tres enim continuos dies tem-
 pestas duravit. Ad extremum vero Magi caesis vento
 victimis, adhibitisque magicis incantationibus, ad
 haec sacris Thetidi factis et Nereidibus, quarto die
 vim venti compescuerunt, sive is alioquin ipse sua
 sponte quievit. Thetidi autem sacra fecerunt, quum
 a Ionibus accepissent, ex hoc loco raptam illam
 fuisse a Peleo, et totam hanc oram Sepiadem eidem
 et reliquis Nereidibus sacram esse. Igitur ventus
 quidem quarto die quievit. (192.) Secundo vero
 die ab eo, quo primum coorta tempestas erat, spe-
 culatores ex Euboeae promontoriis decurrentes Grae-
 cis de *Persarum naufragio* omnia significarunt. Qui-
 bus rebus hi cognitīs, Neptunum Servatorem precati,

πάντα τὰ γινόμενα περὶ τὴν ναυηγίην. οἱ δὲ, ὡς ἐπύ-
5 θοντο, Ποσειδέωνι Σωτῆρι εὐξάμενοι, καὶ σπονδὰς προ-
χέαντες, τὴν ταχίστην ὀπίσω ἡπείγοντο ἐπὶ τὸ Ἀρτε-
μίσιον· ἐλπίσαντες ὀλίγας τινὰς σφι ἀντιξόους ἔσεσθαι
νῆας. οἱ μὲν δὴ τὸ δεύτερον ἐλθόντες, περὶ τὸ Ἀρτεμί-
σιον ἐναυλόχεον, Ποσειδέωνος Σωτῆρος ἐπωνυμίην ἀπὸ
10 τούτου ἔτι καὶ ἐς τὸδε νομίζοντες.

Οἱ δὲ βάρβαροι, ὡς ἐπαύσατό τε ὁ ἄνεμος, καὶ τὸ 193
κῦμα ἔστρωτο, κατασπᾶσαντες τὰς νῆας, ἔπλεον πα-
ρὰ τὴν ἡπειρον. κάμψαντες δὲ τὴν ἄκρην τῆς Μαγνη-
σίης, ἰθείαν ἔπλεον ἐς τὸν κόλπον τὸν ἐπὶ Παγασίων
5 φέροντα. ἔστι δὲ χῶρος ἐν τῷ κόλπῳ τούτῳ τῆς Μα-
γνησίης, ἐνθα λέγεται τὸν Ἡρακλῆα καταλειφθῆναι
ὑπὸ Ἰήσονός τε καὶ τῶν συνεταίρων, ἐκ τῆς Ἀργοῦς
ἐπ' ὕδωρ πεμφθέντα, εὐτ' ἐπὶ τὸ κῶας ἔπλεον ἐς Αἴαν

et votis libaminibusque factis, quanta celeritate po-
terant ad Artemisium redire maturarunt, sperantes
nonnisi paucas naves sibi fore adversarias. Hi igitur
iterum ad Artemisium stationem ceperunt, hostem
observantes: et *Neptuni Servatoris* cognomen ab
illo tempore usque ad hunc diem apud Graecos in
usu est.

(193.) Barbari, ut quievit ventus et compositi fue-
runt fluctus, deductis navibus, secundum continen-
tem navigarunt: et Magnesiae promontorium cir-
cumvecti, rectà in sinum qui ad Pagasas fert teten-
derunt. Est in hoc sinu locus terrae Magnesiae, ubi
Herculem aiunt, postquam ex Argo navi aquatum
missus fuisset, relictum fuisse a Iasone eiusque so-
cijs, quum Acam Colchicam ad auferendum aureum

τὴν Κολχίδα. ἐνθεῦτεν γὰρ ἔμμελλον ὑδρευσάμενοι εἰς τὸ πέλαιγος ἀφῆσιν· ἐπὶ τούτου δὲ τῷ χώρῳ οὐνομα γέ- 10
γονε Ἀφῆται. ἐν τούτῳ ὦν ὅρμον οἱ Ξέρξῃ ἐποιεῦντο.

194 Πεντεκαίδεκα δὲ τῶν νηῶν τούτων ἔτυχόν τε ὕσταται
πολλὸν ἐξαναχθεῖσαι, καὶ κως κατέϊδον τὰς ἐπ' Ἀρτε-
μισίῳ τῶν Ἑλλήνων νῆας, ἔδοξάν τε δὴ τὰς σφετέρας
εἶναι οἱ Βάρβαροι, καὶ πλείοντες ἐσέπεσον εἰς τοὺς πο-
λεμίους· τῶν ἐστρατήγεε ὁ ἀπὸ Κύμης τῆς Αἰολίδος 5
ὑπαρχος Σανδώκης ὁ Θαμασίου· τὸν δὴ πρότερον του-
τέων βασιλεὺς Δαρεῖος, ἐπ' αἰτῇ τοιῇδε λαβὼν, ἀνε-
σταύρωσε ἔοντα τῶν βασιλείων δικαστέων· ὁ Σανδώ-
κης ἐπὶ χρήμασι ἄδικον δίκην ἐδίκασε. ἀνακρεμασθέν-
τος ὦν αὐτοῦ, λογιζόμενος ὁ Δαρεῖος, εὖρέ οἱ πλεία 10
ἀγαθὰ τῶν ἀμαρτημάτων πεποιημένα εἰς οἶκον τὸν βα-

vellus navigarent. Illinc enim, aquati, soluturi erant in pelagus; qua de re nomen loco impositum est *Aphetae*. [id est, *locus unde navis solvitur*.] Hoc igitur in loco stationem cepit Xerxis classis. (194.) Forte autem accidit, ut quindecim naves, quae postremae navigabant, longius in altum eiicerentur: quae ut conspexerunt Graecorum naves ad Artemisium stantes, suas esse naves rati Barbari, cursu versus illas directo, medios in hostes inciderunt. Dux illarum navium fuit Sandoces Thamasii filius, Cymae Aeolicae praefectus; quem superiore tempore rex Darius, quum iudex fuisset regius, compertum quod acceptâ pecuniâ iniustam sententiam pronun- ciasset, in crucem agi iusserat. Et iam suspensus erat, quum Darius, rationem secum iniens rerum ab illo gestarum, reperit multo plura esse eiusdem me-

σιλήϊον· εὐρὺν δὲ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, καὶ γινούς ὡς ταχύ-
 τερα αὐτὸς ἢ σοφώτερα ἐργασμένος εἴη, ἔλυσε. βασι-
 λῆα μὲν δὴ Δαρεῖον οὕτω διαφυγῶν μὴ ἀπολέσθαι, πε-
 15 ριῇν· τότε δὲ ἐς τοὺς Ἕλληνας καταπλάσας, ἐμελλε
 οὐ τὸ δεύτερον διαφυγῶν ἔσεσθαι. ὥς γὰρ σφέας εἶδον
 προσπλέοντας οἱ Ἕλληνες, μαθόντες αὐτέων τὴν γινο-
 μένην ἀμαρτάδα, ἐπαναχθέντες, εὐπετέως σφέας εἶλον.
 Ἐν τούτέων μὴ· Ἀρίδωλις πλέων ἤλω, τύραννος Ἀλα- 195
 βάνδων τῶν ἐν Κερή. ἐν ἐτέρῃ δὲ, ὁ Πάφιος στρατη-
 γὸς Πενθύλος ὁ Δημονόου· ὃς ἤγε μὲν δωδέκα νῆας ἐκ
 Πάφου, ἀποβαλὼν δὲ σφέων τὰς ἑνδεκα τῷ χειμῶνι
 5 τῷ γενομένῳ κατὰ Σηπιάδα, μὴ τῇ περιγενομένῃ κα-
 ταπλέων ἐπ' Ἀρτεμίσιον ἤλω. τούτους οἱ Ἕλληνες,
 ἐξιστορήσαντες τὰ ἐβούλοντο πυθέσθαι ἀπὸ τῆς Ξέρ-
 ξει στρατιῆς, ἀποπέμπουσι δεδεμένους ἐς τὸν Κοριν-
 θίων Ἴσθμόν.

rita in regiam domum, quam male facta: quod post-
 quam Darius reperit, agnoscens properantius a se
 quam sapientius esse actum, solvi hominem iussit.
 Ita ille supplicium a Dario sibi decretum effugit,
 superstesque fuit. At idem, nunc in Graecos delatus,
 non iterum erat elapsurus: ut enim adnavigantes
 hos Graeci viderunt, cognito illorum errore, contra
 eveci, facile cunctos ceperunt. (195.) In una ha-
 rum navium navigans Aridolis captus est, Alaban-
 dorum Cariae tyrannus. In alia Paphiorum prae-
 tor Penthylus, Demonoi filius; qui quum duodecim
 naves ex Papho eduxisset, amissis illarum undecim
 tempestate ad Sepiadem, nunc unâ reliquâ ad Arte-
 misium navigans captus est. Hos Graeci, interroga-
 tos quae de Xerxis exercitu cognoscere cupiebant,
 victos in Corinthiorum Isthmum miserunt.

- 196 Ὁ μὲν δὲ ναυτικός ὁ τῶν βαρβάρων στρατός, πᾶ-
 ρεξ τῶν πεντεκαίδεκα νεῶν τῶν εἶπον Σανδῶκεα στρα-
 τηγεῖν, ἀπίκητο εἰς Ἀφέτας. Ξέρξης δὲ καὶ ὁ πεζός,
 πορευθεὶς διὰ Θεσσαλίας καὶ Ἀχαιΐης, ἐσβεβληκῶς
 ἦν καὶ δὴ τριταῖος εἰς Μηλιάς· ἐν Θεσσαλίῃ μὲν ἄμιλ- 5
 λαν ποιησάμενος ἵππων τῶν ἑαυτοῦ, ἀποτειρῶμενος
 καὶ τῆς Θεσσαλίας ἵππου, πυθάμενος ὡς ἀρίστη εἴη
 τῶν ἐν Ἑλλησι· ἔνθα δὲ αἱ Ἑλληνίδες ἵπποι ἐλίποντο
 πολλόν. Τῶν μὲν νυν ἐν Θεσσαλίῃ ποταμῶν, Ὀνό-
 χωνος μούνος οὐκ ἀπέχρησε τῇ στρατῇ τὸ ρέεθρον, πι- 10
 νόμενος· τῶν δὲ ἐν Ἀχαιΐῃ ποταμῶν ρεόντων, οὐδὲ ὅστις
 ὁ μέγιστος αὐτέων ἐστὶ Ἠπιδανός, οὐδὲ οὗτος ἀντέσχε,
 197 εἰ μὴ Φλαύρων. Ἐς Ἄλον δὲ τῆς Ἀχαιΐης ἀπικομένῳ
 Ξέρξῃ, οἱ κατηγεμόνες τῆς ὁδοῦ βουλόμενοι τὸ πᾶν ἐξή-

(196.) Ita igitur Barbarorum classis, exceptis quindecim navibus, quibus praefuisse Sandocem dixi, ad Aphetas pervenit. Xerxes autem cum pedestribus copiis, itinere per Thessaliam et Achaïam facto, tertio etiam ante die in Maliensium fines erant ingressus. In Thessalia vero certamen instituerat inter suos equos et Thessalicum equitatum, cuius experiri virtutem voluit, quum rescivisset esse hunc praestantissimum totius Graeciae; et ex eo quidem certamine longe inferiores graeci equi discesserant. Ex fluviis autem Thessaliae unus Onochonus ad bibendum non satis aquae praebuit exercitui: ex eis vero qui Achaïam perfluunt, etiam is qui illorum maximus est, Epidanus, non nisi aegre duravit. (197.) Postquam Alum in Achaia Xerxes pervenerat, viae

γέεσθαι, ἔλεγόν οἱ ἐπιχώριον λόγον, τὰ περὶ τὸ ἱερὸν
τοῦ Λαφυστίου Διός· ὡς Ἀθάμας ὁ Αἰόλου ἐμμηχανή-
5 σατο Φρίξω μῶρον, σὺν Ἰνοῖ βουλευσας· μετέπειτα δὲ,
ὡς ἐκ Θεοπροπίου Ἀχαιοὶ προτιθεῖσι τοῖσι ἐκείνου ἀπο-
γόνιοις ἀέθλους τοιούσδε. ὅς αὖ ἢ τοῦ γένεος τούτου πρεσ-
βύτατος, τούτῳ ἐπιτάξαντες ἔργεσθαι τοῦ πρυτανείου,
αὐτοὶ Φυλακαὶς ἔχουσι· λήϊτον δὲ καλέουσι τὸ πρυτα-
10 νήϊον οἱ Ἀχαιοί· ἣν δὲ ἐσέλθῃ, οὐκ ἔστι ὅπως ἔξεισι πρὶν
ἢ θύσεσθαι μέλλῃ. ὥς τε ἔτι, πρὸς τούτοις, πολλοὶ
ἤδη τῶν μελλόντων τούτων θύσεσθαι, δέισαντες, οἶχον-
το ἀποδράντες ἐς ἄλλην χώραν· χρόνου δὲ προϊόντος ὀπί-
σω κατελθόντες, ἣν αἰλίσκωνται ἐσελθόντες ἐς τὸ πρυ-
15 τανήϊον, ὡς θύεται τε, ἐξηγέοντο, στέμμασι πᾶς πυ-
κασθεῖς, καὶ ὡς σὺν πομπῇ ἐξαχθεῖς. ταῦτα δὲ πά-

duces omnia enarrare cupientes, indigenam famam
ei retulerunt ad Iovis Laphystii fanum spectantem:
Athamantem Aeoli filium, consiliis cum Ino com-
municatis, *Phrixo* mortem esse machinatum, in-
teriecto vero tempore Achaeos ex oraculi responso
posteris eiusdem hosce imposuisse labores. Quicum-
que huius familiae natu maximus est, ei introitu
in prytaneum (quod *leitōn* illi vocant) interdicunt;
ipsique, ne ingrediatur, excubias agunt. Qui si ni-
hilo minus introivisset, nullo pacto exire ei prius
licet quam ad aram ducatur ubi mactandus est. Ad
haec narrarunt, multos ex his, qui ita mactandi fuis-
sent, sibi timentes, in aliam terram tamquam exsu-
latum abiisse: quorum si quis interiecto tempore re-
diisset, deprehendaturque prytaneum ingressus, eum
mactari, coronis et infulis oneratum, et cum pompa

σχουσι οἱ Κυτισσώρου τοῦ Φρίξου παῖδός ἀπόγονοι, διότι καθαρμὸν τῆς χώρας ποιευμένων Ἀχαιῶν ἐκ Θεοπροπίου Ἀθάμαντα τὸν Αἰόλου, καὶ μελλόντων μιν θύειν, ἀπικόμενος οὗτος ὁ Κυτίσσωρος ἐξ Αἴης τῆς Κολ-
 20 χίδος, ἐρρύσατο· ποιήσας δὲ τοῦτο, τοῖσι ἐπιγενομένοις ἐξ ἑαυτοῦ μῆνιν τοῦ Θεοῦ ἐνέβαλε. Ξέρξης δὲ ταῦτα ἀκούσας, ὡς κατὰ τὸ ἄλσος ἐγένετο, αὐτὸς τε ἔργετο αὐτοῦ, καὶ τῇ στρατιῇ πάσῃ παρήγγειλε· τῶν τε Ἀθάμαντος ἀπογόνων τὴν οἰκίην ὁμοίως καὶ τὸ τέμε-
 25 νος ἐσέβετο.

- 198 Ταῦτα μὲν τὰ ἐν Θεσσαλίῃ, καὶ τὰ ἐν Ἀχαιίῃ. Ἀπὸ δὲ τούτων τῶν χώρων ἤϊε ἐς τὴν Μηλίδα παρὰ κόλπον θαλάσσης, ἐν τῷ ἄμπατις τε καὶ ῥηχίῃ ἀνὰ πᾶσαν ἡμέρην γίνεται. περὶ δὲ τὸν κόλπον τοῦτόν ἐστι χῶρος πεδινός, τῇ μὲν εὐρύς, τῇ δὲ καὶ κάρτα στενός. 5

eductum. Teneri autem hac lege posteros Cytissori, Phrixi filii, cā caussā, quoniam, quum Achaeci ex oraculi responso lustrandae terrae suae caussa Athamantem Aeoli filium mactaturi essent, adveniens ex Aea Colchidis hic Cytissorus illum liberaverit: hoc enim facto Cytissorum iram dei in posteros suos contraxisse. His auditis Xerxes, ut ad lucum pervenit, et ipse eo abstinuit, et universo exercitui ut abstinerent edixit: et domum posterorum Athamantis pariter atque fanum veneratus est.

(198.) Haec quidem in Thessalia et in Achaia gesta. Ex hisce dein regionibus *Maliensium* fines Xerxes ingressus est, ad sinum maris, in quo quotidie aestus maris accidit et reciprocatio. Iuxta hunc sinum est locus campestris, partim latus, partim

περὶ δὲ τὸν χώρον οὐρεα ὑψηλὰ καὶ ἄβατα περικληθεῖ
 πᾶσαν τὴν Μηλίδα γῆν, Τρηχίνιαί πέτραι καλεόμε-
 ναι. πρώτη μὲν νυν πόλις ἐστὶ ἐν τῷ κόλπῳ, ἰόντι ἀπὸ
 Ἀχαιῆς, Ἀντικύρη· παρ' ἣν ποταμὸς Σπερχήϊος, ῥέων
 10 ἐξ Ἐνιήνων, ἐς Θάλασσαν ἐκδιδοῖ. ἀπὸ δὲ τούτου, διὰ
 εἰκοσίου σταδίων, ἄλλος ποταμὸς, τῷ οὐνομα κεῖ-
 ται Δύρας, τὸν βοηθόντα τῷ Ἡρακλεῖ καιομένῳ λό-
 γος ἐστὶ ἀναφανῆναι. ἀπὸ δὲ τούτου, δι' ἄλλων εἰκοσι
 σταδίων, ἄλλος ποταμὸς ἐστὶ, ὃς καλεῖται Μέλας.
 Τρηχὶς δὲ πόλις ἀπὸ τοῦ Μέλανος τούτου ποταμοῦ 199
 πέντε στάδια ἀπέχει. ταύτῃ δὲ καὶ εὐρύτατόν ἐστι πά-
 σης τῆς χώρας ταύτης ἐκ τῶν οὐρέων ἐς Θάλασσαν,
 κατ' αὐτὴν Τρηχὶς πεπόλισται· δισχίλιά τε γὰρ καὶ δις-
 5 μύρια πλέθρα τοῦ πεδίου ἐστί. τοῦ δὲ οὐρεος, τὸ περι-
 κληθεῖ τὴν γῆν τὴν Τρηχινίην, ἐστὶ διασφάξ πρὸς με-

vero admodum angustus. Circa illum locum montes
 praealti et inaccessi, *Trachiniae petrae* dicti, uni-
 versam Maliacam terram includunt. Primum ad
 hunc sinum oppidum, ex Achaia venienti, *Anticyra*
 est; iuxta quam *Spercheus* fluvius, ex Enianibus
 profluens, in mare influit. Ab hoc, interiectis vi-
 ginti stadiis, alius fluvius est, cui nomen *Dyras*;
 quem fama est emersisse ad ferendam Herculi, quum
 cremaretur, opem. Ab hoc, rursus viginti stadiis in-
 teriectis, alius fluvius est, nomine *Melas*. (199.)
 Ab hoc Melane fluvio quinque stadia *Trachis* urbs
 abest. Eodemque loco, ubi Trachis sita est, latissime
 patet haec regio a montibus ad mare: est enim pla-
 nities vicies bis mille plethrorum. Est autem in
 monte, qui Trachinium agrum praeccludit, divor-

352 HERODOTI HISTOR. VII.

σαμβρίην Τρηχῖνος· δια δὲ τῆς διασφάγος Ἀσωπὸς
 200 ποταμὸς ῥεῖ παρὰ τὴν ὑπώρεν τοῦ οὐρεος. Ἔστι δὲ
 ἄλλος Φαίνιξ ποταμὸς, οὐ μέγας, πρὸς μεσαμβρίην
 τοῦ Ἀσωποῦ· ὃς ἐκ τῶν οὐρέων τούτων ῥέων, ἐς τὸν
 Ἀσωπὸν ἐκδίδοι. Κατὰ δὲ τὸν Φοίνικα ποταμὸν στε-
 νότατόν ἐστι· ἀμαξιτὸς γὰρ μίη μούνη δέδμηται. ἀπὸ 5
 δὲ τοῦ Φοίνικος ποταμοῦ πεντεκαίδεκα στάδια ἐστὶ ἐς
 Θερμοπύλας. ἐν δὲ τῷ μεταξὺ Φοίνικος ποταμοῦ καὶ
 Θερμοπυλέων κώμη τέ ἐστι, τῇ οὐνομα Ἀνθήλη κεῖται,
 παρ' ἣν δὴ παραρρέων ὁ Ἀσωπὸς ἐς θάλασσαν ἐκδι-
 δοῖ, καὶ χῶρος περὶ αὐτὴν εὐρύς, ἐν τῷ Δήμητρος τε 10
 ἱερὸν Ἀμφικτυονίδος ἵδρυται, καὶ ἔδραι εἰσὶ Ἀμφικτυό-
 201 σι, καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀμφικτυόνος ἱερὸν. Βασιλεὺς μὲν
 δὴ Ξέρξης ἐστρατοπεδεύετο τῆς Μηλίδος ἐν τῇ Τρηχι-

tium a meridie Trachinis, per quod divortium *Asopus* fluit iuxta montis radicem. (200.) Est item alius fluvius a meridie Asopi, *Phoenix*, non magnus; qui postquam ex his montibus defluxit, Asopo miscetur. Prope hunc Phoenicem fluvium artissimus est huius tractus locus: quippe una sola via ibi munita est, qua nonnisi singulis plaustris transitus patet. A Phoenice vero fluvio quindecim sunt stadia ad *Thermopylas*: tum in intervallo, quod est inter Phoenicem fluvium et Thermopylas, vicus est nomine *Anthela*, praeter quem praeterfluens Asopus in mare evolvitur: et circa eundem vicum latius est spatium, in quo stat templum *Cereris Amphictyonidis*, et sedes sunt Amphictyonibus paratae, et ipsius *Amphictyonis* templum. (201.) Iam *Xerxes* in Trachinio campo terrae Maliacae castra posuit: *Graeci*

599, 78.

νίη· οἱ δὲ δὴ Ἕλληνες, ἐν τῇ διόδῳ. καλέεται δὲ ὁ χώ-
 ρος οὗτος, ὑπὸ μὲν τῶν πλεόνων Ἑλλήνων, Θερμοπύ-
 5 λαι· ὑπὸ δὲ τῶν ἐπιχωρίων καὶ περιοίκων, Πύλαι.
 ἐστρατοπεδεύοντο μὲν νυν ἑκάτεροι ἐν τούτοις τοῖς χω-
 ρίοις. ἐπεκράτες δὲ ὁ μὲν τῶν πρὸς βορῇν ἄνεμον ἔχόν-
 των πάντων μέχρι Τρηχίνος· οἱ δὲ, τῶν πρὸς νότον καὶ
 μεσαμβρίην Φερόντων τὸ ἐπὶ ταύτης τῆς ἡπείρου.

Ἔσαν δὲ οἶδε Ἑλλήνων οἱ ὑπομένοντες τὸν Πέρσῃ ἐν 202
 τούτῳ τῷ χώρῳ. Σπαρτιητέων τε τριηκόσιοι ὀπλίται,
 καὶ Τεγεατέων καὶ Μαντινέων χίλιοι, ἡμίσεες ἑκατέ-
 ρων· ἐξ Ὀρχομενοῦ τε τῆς Ἀρκαδίας, εἴκοσι καὶ ἑκα-
 6 τόν· καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς Ἀρκαδίας, χίλιοι· τοσοῦτοι μὲν
 Ἀρκάδων· ἀπὸ δὲ Κορίνθου, τετρακόσιοι· καὶ ἀπὸ
 Φλιούντος, διηκόσιοι· καὶ Μυκηναίων ὀγδῶκοντα. οὗτοι
 μὲν ἀπὸ Πελοποννήσου παρῆσαν. ἀπὸ δὲ Βοιωτῶν,
 Θεσπιέων τε ἑπτακόσιοι, καὶ Θηβαίων τετρακόσιοι.

vero in ipso transitu. Nominatur autem hic locus a
 plerisque quidem Graecis *Thermopylae*: incolae vero
 et finitimi nude *Pylas* dicunt. Itaque utrique in his
 locis castra habebant: occupabat autem Xerxes totum
 spatium septemtrionem versus a Thermopylis, usque
 Trachinem pertinens; Graeci vero ea quae in hac
 continente versus meridiem sita sunt.

(202.) *Graeci* vero hoc in loco *Persam exspe-*
ctantes, hi fuere. Spartani trecenti graviter armati:
 tum Tegeatae et Mantinenses mille, utrorumque
 quingenti: ex Orchomeno Arcadiae centum et vigin-
 ti, et ex reliqua Arcadia mille; tot Arcades fuere:
 Corinthii vero quadringenti: ex Phliunte ducenti;
 ex Mycenis octoginta. Hi sunt qui ex Peloponneso
 adfuerunt. Ex Boeotis vero, Thespienses septingenti,

- 203 Πρὸς τούτοις ἐπικλητοὶ ἐγένοντο Λοκροὶ τε οἱ Ὀπουν-
 τιοὶ πανστρατιῇ, καὶ Φωκέων χίλιοι. αὐτοὶ γὰρ σφεας
 ἐπικαλέσαντο οἱ Ἕλληνες, λέγοντες δι' ἀγγέλων, ὡς
 „αὐτοὶ μὲν ἦκοιεν πρόδρομοι τῶν ἄλλων, οἱ δὲ λοιποὶ
 τῶν συμμάχων προσδόκιμοι πᾶσάν εἰσι ἡμέρην· ἡ θά- 5
 λασσά τέ σφι εἴη ἐν Φυλακῇ, ὑπ' Ἀθηναίων τε Φρου-
 ρομένη, καὶ Αἰγινητέων, καὶ τῶν ἐς τὸν ναυτικὸν τα-
 χύεντων. καὶ σφι εἴη δεινὸν οὐδέν· οὐ γὰρ θεὸν εἶναι τὸν
 ἐπιόντα ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ἄνθρωπον· εἶναι δὲ θνη-
 τὸν οὐδένα, οὐδὲ ἔσσεσθαι, τῷ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ 10
 οὐ συνεμίχθη· τοῖσι δὲ μεγίστοις αὐτέων, μέγιστα.
 ὀφείλειν ὦν καὶ τὸν ἐπελαύνοντα, ὡς ἑόντα θνητὸν,
 ἀπὸ τῆς δόξης πεσέειν ἄν.“ Οἱ δὲ, ταῦτα πυνθανόμε-
 204 νοι, ἐβοήθειον ἐς τὴν Τρηχίνα. Τούτοις ἔσαν μὲν νυν

et Thebani quadringenti. (203.) Praeter hos vero evocati aderant Locri Opuntii omnibus copiis, et Phocenses mille. Ipsi enim Graeci missis legatis hos advocaverant, dicentes, *tamquam antecursores sese venisse ante alios, expectari vero reliquos socios in proximum quemque diem, et maris tutelam sibi curae esse, custodiri que illud ab Atheniensibus et Aeginetis reliquisque in classem designatis. Nihil autem illis esse gravius metuendum: non enim deum esse, qui Graeciam invadat, sed hominem: nullum autem nec esse nec futurum esse mortalem, cui, ex quo natus sit, malum nullum acciderit; immo maximis accidere maxima. Debere itaque etiam illum, qui Graeciam invadit, mortalis quum sit, gloria suâ excidere.* His auditis, illi Trachinem auxilio Graecis venerunt. (204.) His

καὶ ἄλλοι στρατηγοὶ κατὰ πόλιν ἐκάστων· ὁ δὲ Φω-
μαζόμενος μάλιστα, καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος
ἡγεόμενος, Λακεδαιμόνιος ἦν Λεωνίδης, ὁ Ἀναξαν-
5 δρίδew, τοῦ Λέοντος, τοῦ Εὐρυκρατίδew, τοῦ Ἀναξάν-
δρου, τοῦ Εὐρυκράτους, τοῦ Πολυδώρου, τοῦ Ἀλκαμί-
νεος, τοῦ Τηλέκλου, τοῦ Ἀρχέλεω, τοῦ Ἡγησίλεω,
τοῦ Δορύσσου, τοῦ Λεαβότew, τοῦ Ἐχεστράτου, τοῦ
Ἡγιοσ, τοῦ Εὐρυσθένης, τοῦ Ἀριστοδήμου, τοῦ Ἀριστο-
10 μάχου, τοῦ Κλεοδαίου, τοῦ Ὑλλου, τοῦ Ἡρακλέος· κτη-
σάμενος τὴν βασιλείην ἐν Σπάρτῃ ἐξ ἀπροσδοκήτου.
Διζῶν γάρ οἱ ἑόντων πρεσβυτέρων ἀδελφῶν, Κλεομέ- 205
νεός τε καὶ Δωριέος, ἀπελήλατο τῆς Φροντίδος περὶ τῆς
βασιλείης. ἀποθανόντος δὲ Κλεομένεος ἄπαιδος ἔρσηος
γόνου. Δωριέος τε οὐκέτι ἑόντος, ἀλλὰ τελευτήσαντος
5 καὶ τούτου ἐν Σικελίῃ, οὕτω δὲ ἐς Λεωνίδην ἀνέβαινε ἡ

igitur et alii quidem ex quaque civitate duces prae-
erant; sed, quem maxime cuncti admirabantur, et
penes quem summa erat totius imperii, Lacedae-
monius fuit *Leonidas*, genus ab Hercule ducens
hac maiorum serie: pater Anaxandrides fuit, avus
Leon: tum reliqui progenitores, Eurycratides, Ana-
xander, Eurycrates, Polydorus, Alcamenes, Tele-
cles, Archelaus, Agesilaus, Doryssus, Leobotes,
Echestratus, Agis, Eurysthenes, Aristodemus, Ari-
stomachus, Cleodaeus, Hyllus, Herculis filius. Is
Leonidas regnum Spartae nec opinans erat adeptus.
(205.) Quum enim duo illi fratres fuissent natu ma-
iores, Cleomenes et Dorieus, procul habuerat co-
gitationem regni adipiscendi. Sed Cleomene sine ma-
scula prole defuncto, quum iam tum Dorieus non
amplius in vivis fuisset, quippe in Sicilia mortuus,

βασιλῆϊ· καὶ διότι πρότερος ἐγεγόνει Κλεομβρότου,
 (οὗτος γὰρ ἦν νεώτατος Ἀναξανδρίδew παῖς,) καὶ δὴ
 καὶ εἶχε Κλεομένεος θυγατέρα. Ὃς τότε ἦν ἐς Θερμο-
 πύλας, ἐπιλεξάμενος ἄνδρας τε τοὺς κατεστειώτας τριη-
 κοσίους, καὶ τοῖσι ἐτύγχανον παῖδες ἑόντες. παραλα- 10
 βὼν δὲ ἀπῆκετο καὶ Θηβαίων τοὺς ἐς τὸν ἀριθμὸν λο-
 γισάμενος εἶπον, τῶν ἐστρατήγει Λεοντιάδης ὁ Εὐρυ-
 μάχου. τοῦδε δὲ εἵνεκα τούτους σπουδὴν ἐποιήσατο Λεω-
 νίδης μούρους Ἑλλήνων παραλαβεῖν, ὅτι σφείων μεγά-
 λως κατηγόρητο μηδίξειν. παρεκάλει ὧν ἐς τὸν πόλεμον, 15
 θέλων εἰδέναι εἰ τε συμπέμψουσι, εἰ τε καὶ ἀπερέουσι
 ἐκ τοῦ ἐμφανέος τὴν Ἑλλήνων συμμαχίην. οἱ δὲ, ἀλ-
 206 λοφρονέοντες, ἔπεμπον. Τούτους μὲν τοὺς ἀμφὶ Λεω-
 νίδην πρῶτους ἀπέπεμψαν Σπαρτιῆται, ἵνα τούτους

ita ad *Leonidam* regnum pervenit, quoniam et ma-
 ior natu erat *Cleombroto*, *Anaxandridae* filio natu
 minimo, et *Cleomenis* etiam filiam in matrimonio
 habebat. Is igitur ad *Thermopylas* erat profectus
 cum delectis ab ipso trecentis illis, iustae aetatis
 viris, et quibus domi liberi erant. Adsumserat au-
 tem, priusquam advenisset, *Thebanos* illos quorum
 numerum supra declaravi, quibus *Leontiades* prae-
 erat, *Eurymachi* filius. Quos solos ex Graecis adsu-
 mere ea caussa properaverat *Leonidas*, quod accusa-
 bantur *Thebani* vehementer cum *Medis* sentire. In-
 vitaverat igitur eos ad armorum societatem, cogno-
 scere cupiens, utrum missuri essent secum socios, an
 ex aperto repudiaturi Graecorum societatem: et illi,
 aliud licet sentientes, miserant. (206.) Et *Leoni-*
dam quidem cum his, qui cum eo erant, primos

ὄρῶντες οἱ ἄλλοι σύμμαχοι, στρατεύονται· μηδὲ καὶ οὗτοι μηδίσωσι, ἣν αὐτοὺς πυνθάνονται ὑπερβαλλομένους. μετὰ δὲ, Κάρνεια γὰρ σφι ἦν ἐμποδῶν, ἐμελλον ὀρτάσαντες, καὶ Φυλακὰς λιπόντες ἐν τῇ Σπάρτῃ, κατὰ τάχος βοηθέειν πανδημεί. ὥς δὲ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν συμμάχων ἐνεनῶντο καὶ αὐτοὶ ἕτερα τοιαῦτα ποιήσιν· ἦν γὰρ κατὰ τῷτὸ Ὀλυμπιάς τούτοις τοῖσι πρῆγμα-
10 σι συμπεσοῦσα. οὐκὼν δοκέοντες κατὰ τάχος οὕτως διακριθῆσεσθαι τὸν ἐν Θερμοπύλῃσι πόλεμον, ἐπέμπον τοὺς προδρόμους. οὗτοι μὲν δὴ οὕτως διενενῶντο ποιήσιν.

Οἱ δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι Ἕλληνες, ἐπειδὴ πέλας ἐγένετο 207 τῆς ἐσβολῆς ὁ Πέρσης, καταρρώδεοντες, ἐβουλευόντο περὶ ἀπαλλαγῆς. τοῖσι μὲν νυν ἄλλοις Πελοποννησίοις ἐδόκεε, ἐλθοῦσι ἐς Πελοπόννησον, τὸν Ἴσθμὸν

omnium miserant Spartani hoc consilio, ut et reliqui socii, his conspectis, adversus hostes proficiscerentur, neque ipsi pariter Medorum sequerentur partes, si cunctari Spartanos intellexissent. Deinde vero, quum Carnea nunc obstarent, peractis festis diebus, custodiâ Spartae relictâ, cum omnibus copiis occurrere decreverant hosti. Similiter vero etiam reliqui socii facere constituerant: qui, quum in idem ipsum tempus, quo haec gerebantur, Olympias incideret, rati non tam cito ad Thermopylas armis decretum iri, antecursores interim miserunt. Tale igitur horum fuit consilium.

(207.) Iam, qui ad *Thermopylas* fuere *Graeci*, ubi haud procul ab introitu fuit Persa, timore perculsi, de receptu consultare coeperunt. Et reliquis quidem Peloponnesiis placuit, abire in Peloponne-

ἔχον ἐν Φυλακῇ· Λεωνίδης δὲ, Φωκίων καὶ Λοκρῶν 5
 περισπερχέοντων τῇ γνώμῃ ταύτῃ, αὐτοῦ τε μένειν ἐψή-
 φίζετο, πέμπειν τε ἀγγέλους εἰς τὰς πόλεις, κελεύον-
 τὰς σφι ἐπιβοηθεῖν, ὥς ἔονταν αὐτέων ἐλγῶν στρατὸν
 208 τῶν Μήδων ἀλέξασθαι. Ταῦτα βουλευομένων σφέων,
 ἔπεμπε Ξέρξης κατασκοπον ἱππέα, ἰδέσθαι ὅκοσοι τε
 εἰσι, καὶ ὅ τι ποίοιεν. ἀκηκόε δὲ ἔτι ἐὼν ἐν Θησσα-
 λίᾳ, ὥς ἀλισμένη εἴη ταύτῃ στρατιῇ ὀλίγη, καὶ τοὺς
 ἡγεμόνας, ὥς εἶσαν Λακεδαιμόνιοι τε καὶ Λεωνίδης, 5
 ἐὼν γένος Ἡρακληίδης. ὥς δὲ προσέλασε ὁ ἱππεὺς πρὸς
 τὸ στρατόπεδον, ἰθὺεῖτό τε, καὶ κατῶρα πᾶν μὲν οὐ τὸ
 στρατόπεδον· τοὺς γὰρ ἔσω τεταγμένους τοῦ τείχεος,
 τὸ ἀνθρῶσαντες εἶχον ἐν Φυλακῇ, οὐκ οἶά τε ἦν κατι-
 δέσθαι· ὁ δὲ τοὺς ἔξω ἐμάνθανε, τοῖσι πρὸ τοῦ τείχεος 10

sum, et Isthmum custodire. *Leonidas* vero, senten-
 tiam istam vehementer indignantibus Phocensibus
 et Locris, de communi horum consilio manere ibi
 decrevit, legatosque per civitates dimittere qui ab
 illis auxilia arcesserent, quandoquidem nimis exi-
 guus ipsorum numerus esset ad prohibendum Me-
 dorum exercitum. (208.) Dum hi ita consultant,
 interim *Xerxes* equitem misit speculatorem, qui et
 numerum eorum, et quid facerent, exploraret. Au-
 dierat enim, quum adhuc in Thessalia esset, colle-
 ctum hoc loco stare exiguum exercitum, cuius duces
 sint Lacedaemonii et *Leonidas*, ab *Hercule* genus
 ducens. Ut ad castra accessit eques, contemplatus
 est, spectavitque non totum quidem exercitum; nam,
 qui intra murum erant, quem a se instauratum Graeci
 custodiebant, hos conspiciere non potuit: exterior-

τὰ ὄπλα ἔκειτο. ἔτυχον δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Λακεδαι-
μόνιοι ἔξω τεταγμένοι. τοὺς μὲν δὴ ὥρα γυμναζομένους
τῶν ἀνδρῶν, τοὺς δὲ τὰς κόμας κτενιζομένους. ταῦτα
δὴ θεώμενος ἐθάμαζε, καὶ τὸ πλῆθος ἐμάνθανε. μαθὼν
15 δὲ πάντα ἀτρεκέως, ἀπήλαυνε ὀπίσω κατ' ἡσυχίαν
οὔτε γὰρ τις ἐδίωκε, ἀλογίης τε ἐνεκύρησε πολλῆς.
ἀπελθὼν δὲ, ἔλεγε πρὸς Ξέρξεα τὰ περ ὁπώπее πάν-
τα. Ἀκούων δὲ Ξέρξης, οὐκ εἶχε συμβαλέσθαι τὸ 209
εἶον, ὅτι παρασκευάζοιντο ὡς ἀπολεύμενοί τε καὶ ἀπο-
λέοντες κατὰ δύναμιν· ἀλλ', αὐτῷ γελοῖα γὰρ ἐφαί-
νοντο ποιεῖν, μετεπέμψατο Δημάρατον τὸν Ἀρίστωνος
6 εἶοντα ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ἀπικόμενον δὲ μιν εἰρώτα Ξέρ-
ξης ἕκαστα τουτέων, ἐβέλων μαβέειν τὸ ποιούμενον πρὸς
τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ δὲ εἶπε· „Ἦκουσας μὲν μευ

res vero observavit, qui ante murum stationem ha-
bebant. Erant autem tunc forte extra murum locati
Lacedaemonii. Horum igitur alios vidit gymnasticis
exercitationibus vacantes, alios comam pectentes.
Miratus eques spectaculum, cognito hominum nume-
ro, omnibusque rebus adcurate perceptis, rediit per
otium, nemine persequente, sed omnibus eum prorsus
contemptui habentibus. Reversus, Xerxi cuncta
quae viderat renunciavit. (209.) Quibus auditis,
coniectare *Xerxes* non potuit id quod res erat, com-
parare sese hos homines ad pereundum postquam
perdidissent ipsi quam plurimos potuissent: sed,
quum ridicula facere ei viderentur, *Demaratum* ad
se vocavit, Aristonis filium, qui in castris aderat, co-
gnoscere ex eo cupiens quid esset quod facerent La-
daemonii. Et ille, *Audiſti me*, inquit, *iam ante*,

„καὶ πρότερον, εὖτε ὁρμῶμεν ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, περὶ τῶν
 „ἀνδρῶν τουτέων· ἀκούσας δέ, γέλωτά με ἔβου, λέ-
 „γοντα τὰ περ ὥρων ἐκθυσόμενα πρῆγματα ταῦτα. 10
 „ἐμοὶ γὰρ τὴν ἀληθείην ἀσκέειν ἀντία σεῦ, ὦ βασι-
 „λεῦ, ἀγὼν μέγιστός ἐστι. ἀκουσον δὲ καὶ νῦν. Οἱ
 „ἄνδρες οὗτοι ἀπικάται μαχεσόμενοι ἡμῖν περὶ τῆς ἐσό-
 „δου, καὶ ταῦτα παρασκευάζονται. νόμος γὰρ σφι οὐ-
 „τῷ ἔχων ἐστὶ· ἐπεὶ μὲλλωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ, 15
 „τότε τὰς κεφαλὰς κοσμέονται. ἐπίσταο δέ, εἰ τούτους
 „τε καὶ τὸ ὑπομένον ἐν Σπάρτῃ καταστρέψαι, ἔστι
 „οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων, τὸ σέ, βασιλεῦ, ὑπομένει
 „χεῖρας ἀνταειρόμενον. νῦν γὰρ πρὸς βασιλῆην τε καὶ
 „καλλίστην πόλιν τῶν ἐν Ἑλλήσι προσφέρειαι, καὶ ἄν- 20
 „δρας ἀρίστους.“ Κάρτα τε δὴ ἄπιστα. Ξέρξης ἐφαίνετο

CCIX. 10. τὰ περ. τῇ περ malles.

*quum adversus Graeciam proficisceremur, de his
 viris disserentem; at risui me habuisti quum au-
 diebas dicentem tibi quemnam fore harum rerum
 exitum praeviderem. Mihi enim, Rex, summa con-
 tentio est, veritatem adversus te colere. Audi igitur
 etiam nunc. Adsunt hi viri, de introitu nobis-
 cum pugnaturi, et ad hoc se comparant. Hic enim
 apud illos mos obtinet: quando vitae discrimen
 sunt adituri, tunc capita comunt. Scito vero: si
 hosce, et eos qui Spartae manent, subegeris; nul-
 lus alius hominum populus est, qui adversus te,
 Rex, manus tollere sustineat. Nunc enim cum
 regno et populo inter Graecos praeclarissimo tibi
 res est, et cum viris fortissimis. Quae dicta, quum
 prorsus incredibilia Xerxi viderentur, iterum quae-*

τὰ λεγόμενα εἶναι, καὶ δεύτερα ἐπειράτα „ὅτινα τρόπον, τοσούτοι ἔοντες, τῇ ἑαυτοῦ στρατιῇ μαχέσονται.“

Ὁ δὲ εἶπε „ὦ βασιλεῦ, ἐμοὶ χρᾶσθαι ὡς ἀνδρὶ ψεύ-
25 στη, „ἢ μὴ ταῦτά τοι ταύτῃ ἐκβῇ, τῇ ἐγὼ λέγω.“

Ταῦτα λέγων, οὐκ ἔπειθε τὸν Ξέρξεα. Τέσσερας 210
μὲν δὴ παρεξῆκε ἡμέρας, ἐλπίζων αἰεὶ σφεας ἀποδο-
σεσθαι. πέμπτῃ δὲ, ὡς οὐκ ἀπαλλάσσοντο, ἀλλὰ οἱ
ἐφαίνοντο ἀναιδέϊ τε καὶ ἀβουλίῃ διαχρεάμενοι μένειν,
5 πέμπει ἐπ' αὐτοὺς Μήδους τε καὶ Κισσίους θυμωθεὶς,
ἐντειλάμενός σφεας ζωγρήσαντας ἄγειν ἐς ὄψιν τὴν ἑαυ-
τοῦ. Ὡς δ' ἐπέπεσον φερόμενοι ἐς τοὺς Ἕλληνας οἱ
Μῆδοι, ἔπιπτον πολλοὶ ἄλλοι δ' ἐπεσῆϊσαν, καὶ οὐκ
ἀπειλαύνοντο, καίπερ μεγάλως προσπταίοντες. δῆλον δ'
10 ἐποίευν παντὶ τῷ, καὶ οὐκ ἥκιστα αὐτῷ βασιλεῖ, ὅτι

sivit, quo tandem pacto tam exigua hominum
manus suo exercitui esset repugnatura? Et ille:
Rex! inquit, age mecum ut cum homine mendaci,
nisi haec ita eventura sunt ut ego dico.

(210.) Haec Demaratus dicens Xerxi non persua-
sit. Itaque quatuor rex intermisit dies, assidue il-
los sperans fugā se recepturos. Quinto vero die,
quum illi non recessissent, sed per obstinatum, ut
Xerxi videbatur, impudentiam temeritatemque ma-
nerent, iratus rex Medos et Cissios adversus illos
misit, dato mandato ut vivos caperent et in consp-
ectum suum adducerent. Ut vero in Graecos cum im-
petu irruerunt Medi, multi ex eis cecidere: quibus
succedere alii, nec se recepere, quamvis magna
clade accepta: ostenderuntque cuilibet, maxime vero
regi ipsi, multos quidem homines esse, sed paucos

πολλοὶ μὲν ἄνθρωποι εἶεν, ὀλίγοι δὲ ἄνδρες. ἐγένετο δὲ
 211 ἡ συμβολὴ δι' ἡμέρας. Ἐπὶ τε δὲ οἱ Μῆδοι τρηχέως
 περιείποντο, ἐνθαῦτα οὗτοι μὲν ὑπέξῃσαν, οἱ δὲ Πέρ-
 σαι ἐκδεξάμενοι ἐπήϊσαν, τοὺς ἀθανάτους ἐκάλες βα-
 σιλεὺς, τῶν ἦρχε Ὑδάρνης· ὡς δὴ οὗτοί γε εὐπετέως
 κατεργασόμενοι. Ὡς δὲ καὶ οὗτοι συνέμισγον τοῖσι Ἑλ- 5
 λησι, οὐδὲν πλέον ἐφέροντο τῆς στρατῆς τῆς Μηδικῆς,
 ἀλλὰ τὰ αὐτὰ· ἅτε ἐν στενοπόρῳ τε χώρῳ μαχόμενοι,
 καὶ δόρασι βραχυτέροισι χρεώμενοι ἥπερ οἱ Ἕλληνες,
 καὶ οὐκ ἔχοντες πλήθει χρῆσασθαι. Λακεδαιμόνιοι δὲ
 ἐμάχοντο ἀξίως λόγου, ἀλλὰ τε ἀποδεικνύμενοι ἐν οὐκ 10
 ἐπισταμένοισι μάχεσθαι ἐξεπιστάμενοι, καὶ ὅπως ἐντρέ-
 ψειαν τὰ νῦτα, αἰλές Φεύγεσκον δῆθεν· οἱ δὲ βαρβα-

CCX. 11. ἄνθρωποι εἶεν. ἄνθρωποι οἱ εἶεν ed. Borh. ex coniect.
 multos ei (regi) esse homines.

viros. Praeliati sunt autem per totum diem. (211.)
 Postquam ita male accepti sunt *Medi*, tum hi qui-
 dem in castra se recepere: et *Persae* eis succeden-
 tes, quos *immortales* rex adpellabat, quibus prae-
 erat Hydarines, in hostem iverunt; quasi hi utique
 facile confecturi rem essent. Ut vero hi quoque pu-
 gnam cum Graecis conseruere, nihilo amplius, quam
Medi, promoverunt, sed eandem habuere sortem;
 quippe in angusto transitu pugnantes, ubi explicari
 multitudo non poterat, et hastis utentes breviori-
 bus quam Graeci. *Lacedaemonii* vero memorabilem
 ediderunt pugnam, quum aliis rebus ostendentes
 peritos sese cum imperitis congregi, tum quod sub-
 inde terga verterent, veluti fugam capessentes uni-
 versi, deinde vero, quando fugientibus *Persae* cum

ροι ὀρέωντες Φεύγοντας, βοῇ τε καὶ πατάγῳ ἐπήϊσαν·
 οἱ δ' ἂν, καταλαμβανόμενοι, ὑπέστρεφον ἀντίοι εἶναι
 15 τοῖσι βαρβάροισι· μεταστρεφόμενοι δὲ, κατέβαλλον
 πλῆθει ἀναριθμήτους τῶν Περσέων. ἔπιπτον δὲ καὶ αὐ-
 τέων τῶν Σπαρτιητέων ἐνθαῦτα ὀλίγοι. Ἐπεὶ δὲ οὐδὲν
 ἐδυνάτο παραλαβεῖν οἱ Πέρσαι τῆς ἐσόδου πειρεώμε-
 νοι, καὶ κατὰ τέλεα καὶ παντοίως προσβάλλοντες,
 20 ἀπήλαυνον ὀπίσω. Ἐν ταύτησι τῇσι προσόδοισι τῆς 212
 μάχης λέγεται βασιλῆα, θνεύμενον, τρεῖς ἀνδραμῆν
 ἐκ τοῦ θρόνου, δείσαντα περὶ τῇ στρατιῇ. τότε μὲν οὐ-
 τω ἠγωνίσαντο. Τῇ δ' ὑστεραίῃ οἱ βάρβαροι οὐδὲν ἄμει-
 5 νον ἀέθλεον. ἅτε γὰρ ὀλίγων ἰόντων, ἐλπίσαντές σφεας
 κατατετρωματίσθαι τε καὶ οὐκ οἴους τε ἔσεσθαι ἔτι χεῖ-
 ρας ἀνταίρασθαι, συνέβαλλον. οἱ δὲ Ἕλληνες κατὰ

clamore strepituque instabant, ipsique iam in eo
 erant ut deprehenderentur, subito conversa acie
 hosti sese opponerent, atque ita innumerabilem Per-
 sarum prosternerent multitudinem. Ceciderunt au-
 tem ibi Lacedaemoniorum etiam nonnulli. Post-
 quam vero, quamvis magno conatu, et turmatim et
 quovis modo impetum facientes, nulla parte introi-
 tus potiri Persae potuerunt, postremo hi quoque
 retrogressi sunt. (212.) Dum ita conflictabantur,
 fertur *Xerxes*, quum spectandi caussa haud procul
 abesset, ter de solio suo exsiliisse, metuens nempe
 suo exercitui. Tunc igitur ita pugnatum est. Postri-
 die vero eius diei nihilo felicius barbari pugnaverunt.
 Quum enim exiguus esset Graecorum numerus, rati
 Barbari confectos esse illos vulneribus, neque vires
 amplius ad resistendum habituros, denuo eos ad-

τάξις τε καὶ κατὰ ἔθνηα κεκοσμημένοι ἔσαν, καὶ ἐν
μέρει ἕκαστοι ἐμάχοντο, πλὴν Φωκέων· οὗτοι δὲ εἰς τὸ
οὔρος ἐτάχθησαν, φυλάσσοντες τὴν ἀτραπὸν. Ὡς δὲ οὐδὲν 10
εὕρισκον ἀλλοιότερον οἱ Πέρσαι ἢ τῇ προτεραίῃ ἐνέων, ἀπὴλαινον.

- 213 Ἀπορέοντος δὲ βασιλῆος ὅ τι χρήσεται τῷ παρόντι
πρήγματι, Ἐπιάτης ὁ Εὐρυδήμου, ἀνὴρ Μηλιεύς, ἦλθέ
οἱ εἰς λόγους, ὡς μέγα τι παρὰ βασιλῆος δοκέων οἴσε-
σθαι· ἔφρασε τε τὴν ἀτραπὸν τὴν διὰ τοῦ οὔρους φέρου-
σαν εἰς Θερμοπύλας, καὶ διέφθειρε τοὺς ταύτῃ ὑπομεί- 5
ναντας Ἑλλήνων. ὕστερον δὲ δέισας Λακεδαιμονίους,
ἔφυγε εἰς Θεσσαλίην· καὶ οἱ φυγόντι, ὑπὸ τῶν Πυλα-
γῶρων, τῶν Ἀμφικτυόνων εἰς τὴν Πυλαίην συλλεγομέ-
νων, ἀργύριον ἐπεκηρύχθη. χρόνῳ δὲ ὕστερον, κατῆλθε
γὰρ εἰς Ἀντικύρην, ἀπέθανε ὑπὸ Ἀθηνάδεω, ἀνδρὸς Τρη- 10

gressi sunt. At Graeci, per ordines perque populos
digesti, in vicem cuncti pugnarunt, Phocensibus
exceptis: hi enim in monte erant locati, semitam
custodituri. Ubi vero nihilo melius, quam pridie,
Persae rem sibi viderunt succedere, abscesserunt.

(213.) Ibi tunc regem, quidnam consilii caperet
incertum, convenit Ephialtes, Eurydemi filius, Ma-
liensis, ingens ab illo praemium se relaturum spe-
rans, indicavitque ei *semitam per montes ad Ther-
mopylas ferentem*; atque ita Graecos perdidit, sta-
tionem ibi habentes. Idem postea, metu Lacedaemo-
niorum, in Thessaliam profugit: exsulantisque caput
propositâ pecuniâ proscriptum est a Pylagoris,
quum Amphictyones ad agendum Pylaeum conven-
tum essent congregati. Interiecto vero tempore,

χινίου. ὁ δὲ Ἀθηνάδης οὗτος ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιάλτεια
 δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἐγὼ ἐν τοῖσι ὀπίσθε λόγοισι ση-
 मानέω· ἐτιμήθη μέντοι ὑπὸ Λακεδαιμονίων οὐδὲν ἔσπον.
 Ἐπιάλτης μὲν οὕτω ὕστερον τουτέων ἀπέθανε. Ἔστι 214
 δὲ ἕτερος λεγόμενος λόγος, ὡς Ὀνήτης τε ὁ Φαναγό-
 ρεω, ἀνὴρ Καρύστιος, καὶ Κορυδαλλὸς Ἀντικυρεὺς,
 εἰσὶ οἱ εἶπαντες πρὸς βασιλῆα τούτους τοὺς λόγους, καὶ
 5 περιηγησάμενοι τὸ οὖρος τοῖσι Πέρσῃσι· οὐδαμῶς ἐμοί
 γε πιστός. τοῦτο μὲν γὰρ τῷδε χρηὶ σταθμώσασθαι,
 ὅτι οἱ τῶν Ἑλλήνων Πυλαγόροι ἐπεκέρυξαν οὐκ ἐπὶ
 Ὀνήτῃ τε καὶ Κορυδαλλῷ ἀργύριον, ἀλλ' ἐπὶ Ἐπιάλ-
 τη τῷ Τρηχινίῳ, πάντως κου· τὸ ἀτρεκέστατον πυθόμε-
 10 νοι· τοῦτο δὲ, Φεύγοντα τὸν Ἐπιάλτην ταύτην τὴν αἰ-
 τίην οἶδαμεν. εἰδείη μὲν γὰρ ἂν, καὶ ἑὼν μὴ Μηλιδεύς,

quum Anticyram rediisset, ab Athenade Trachinio
 occisus est. Et interfecit quidem Ephialten Athenades
 aliam ob causam, quam in sequentibus historiis
 exponam: at nihilo minus tamen praemio honoratus
 est a Lacedaemoniis. Ita igitur Ephialtes postea
 periit. (214.) Fertur autem etiam alia fama, Onetam
 Phanagorae filium, Carystium, et Corydallum
 Anticyrensem cum rege sermones illos habuisse, et
 Persas circum montem illum circumduxisse. Quam
 famam parum esse credibilem partim inde colligi
 potest, quod Graecorum Pylagori, quos utique prae
 caeteris compertam habuisse rei veritatem consen-
 taneum est, non Onetae et Corydalli caput proscripserunt,
 sed Ephialtae Trachinii; tum, quod Ephialten
 novimus ob hanc culpam exsulasse. Caeterum
 cognita quidem haec semita Onetae quoque, quam-
 quam non Maliensi, esse potuit, si hanc regionem

- ταύτην τὴν ἀτραπὸν Ὀνήτης, εἰ τῇ χώρῃ πολλὰ ὠμίλη-
κώς εἶη· ἀλλ', Ἐπιάλτης γάρ ἐστι ὁ περιγησάμε-
νος τὸ οὖρος κατὰ τὴν ἀτραπὸν, τοῦτον αἴτιον γράφω.
- 215 Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ οἱ ἤρεσε τὰ ὑπέσχετο ὁ Ἐπιάλτης
κατεργάσσεσθαι, αὐτίκα περιχαρὴς γενόμενος ἔπεμπε.
Ἰδάρνεα, καὶ τῶν ἐστρατήγεε Ἰδάρνης. ὠρμέατο δὲ
περὶ λύχων ἀφὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου. Τὴν δὲ ἀτρα-
πὸν ταύτην ἐξεῦρον μὲν οἱ ἐπιχώριοι Μηλιῆες· ἐξευρόν- 5
τες δὲ, Θεσσαλοῖσι κατηγήσαντο ἐπὶ Φωκέας τότε ὅτε
οἱ Φωκέες, φράζαντες τεύχει τὴν ἐσβολὴν, ἔσαν ἐν σκά-
πῃ τοῦ πολέμου· ἔκ τε τούτου δὴ κατεδόδεκτο εὐῶσα
- 216 οὐδὲν χρηστὴ Μηλιῷσι. Ἐχει δὲ ὥδε ἡ ἀτραπὸς αὐ-
τῇ. ἀρχεται μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀσωποῦ ποταμοῦ τοῦ διὰ
τῆς διασφάγος ῥέοντος· οὐνομα δὲ τῷ οὐρεὶ τούτῳ καὶ

saepius adierat: at enimvero Ephialtes est, qui hostes per semitam illam circa montem circumduxit: hunc huius culpaе reum scribo. (215.) *Xerxes*, ea probans quae se effecturum pollicitus Ephialtes erat, vehementer gavisus, sine mora Hydarnem et qui sub eius ductu erant misit: et illi sub noctem, quo tempore accenduntur lucernae, e castris profecti sunt. Invenerant illam semitam indigenae Malienses; eaque repertâ Thessalis adversus Phocenses itineris duces fuerant, quo tempore Phocenses, introitum in suam regionem opposito obstruxerant muro, atque ita tutos se a bello praestiterant: atque ex illo inde tempore adparuit pessime illâ uti Malienses. (216.) Est autem *callis* huius *per montem* ferentis ratio haec. Incipit ab Asopo fluvio, ubi ille per montium

τῇ ἀτραπῷ ταῦτό κεῖται, Ἀνόπαια. τείνει δὲ ἡ Ἀνό-
 5 παα αὕτη κατὰ ῥάχιν τοῦ οὐρεος, λήγει δὲ κατὰ τὴν
 Ἀλπηνὸν πόλιν, πρῶτην εὐῶσαν τῶν Λοκρίδων πρὸς τῶν
 Μηλιέων, καὶ κατὰ Μελάμπυγόν τε καλεόμενον λί-
 θον, καὶ κατὰ Κερκώπων ἑδρας· τῇ καὶ τὸ στεινότα-
 τόν ἐστι. Κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἀτραπὸν καὶ οὕτω ἔχου- 217
 σαν οἱ Πέρσαι, τὸν Ἀσωπὸν διαβάντες, ἐπορεύοντο πᾶ-
 σαν τὴν νύκτα, ἐν δεξιῇ μὲν ἔχοντες οὐρεα τὰ Οἰταίων,
 ἐν ἀριστερῇ δὲ τὰ Τρηχινίων· ἡὼς τε διέφαινε, καὶ
 5 ἐγένοντο ἐπ' ἀκρωτηρίῳ τοῦ οὐρεος. Κατὰ δὲ τοῦτο τοῦ
 οὐρεος ἐφύλασσαν, ὥς καὶ πρότερόν μοι δεδήλωται, Φω-
 κέων χίλιοι ὀπλῖται, ρυόμενοί τε τὴν σφετέρην χώραν,
 καὶ Φρουρέοντες τὴν ἀτραπὸν. ἡ μὲν γὰρ κάτω ἐσβολὴ
 ἐφύλασσετο ὑπὸ τῶν εἶρηται· τὴν δὲ διὰ τοῦ οὐρεος

divortium perfluit. Est autem mohti, per quem se-
 mita transit, semitaeque ipsi idem nomen, *Ανο-
 παα*: fertque haec Anopaea secundum dorsum mon-
 tis, et desinit circa Alpenum, primum oppidorum
 Locrensiū versus Malienses, eo loco ubi Melam-
 pygus qui dicitur lapis est, suntque Cercopum se-
 des: ubi etiam angustissimus callis est. (217.) Hac
 igitur semita, quam descripsi, Persae trajecto Aso-
 po totam noctem iter fecerunt, a dextra habentes
 Oetaeorum montes, a sinistra vero montes Trachini-
 orum: et illuxit aurora, quum ad summum mon-
 tem pervenerunt. Hoc igitur loco montem custodie-
 bant, ut etiam ante demonstravi, Phocenses mille
 graviter armati, et suam regionem tutantes, et cal-
 lem custodientes. Inferior enim introitus ab eis,
 quos dixi, custodiebatur: semitam autem, quae fert

ἀτραπὸν ἐβελονταὶ Φωκίης ὑποδεξάμενοι Λεωνίδῃ ἐφύ- 10
 218 λασσον. Ἐμαθον δὲ σφίεας οἱ Φωκίεες ὥδε ἀναβεβη-
 κότας· ἀναβαίνοντες γὰρ ἐλάνθανον οἱ Πέρσαι, τὸ οὖρος
 πᾶν ἐὼν δρυῶν ἐπίπλεον· ἦν μὲν δὴ νημεμία, ψόφου δὲ
 γινομένου πολλοῦ, ὡς οἶκός ἦν, Φύλλων ὑποκεχυμέ-
 νων ὑπὸ τοῖσι ποσὶ, ἀνά τε ἔδραμον οἱ Φωκίεες, καὶ 5
 ἔδυντο τὰ ὅπλα· καὶ αὐτίκα οἱ βάρβαροι παρήσαν. ὡς
 δὲ εἶδον ἄνδρας ἐνδυομένους ὅπλα, ἐν θώματι ἐγένοντο·
 ἐλπίεσθαι γὰρ οὐδὲν σφί Φανήσεσθαι ἀντίξον, ἐνέκυ-
 ρησαν στρατῶ. Ἐνθαῦτα Ὑδάρνης καταρρίωσθας μὴ
 οἱ Φωκίεες ἔωσι Λακεδαιμόνιοι, εἶρετο τὸν Ἐπιάλτεια 10
 ποδαπὸς εἶη ὁ στρατός· πυθόμενος δὲ ἀτρακίως, διέτασ-
 σε τοὺς Πέρσας ὡς ἐς μάχην. οἱ δὲ Φωκίεες, ὡς ἐβάλ-
 λοντο τοῖσι τοξεύμασι πολλοῖσί τε καὶ πυκνοῖσι, οἶχον-

per montem, Phocenses custodiebant, qui Leonidae
 ultro hanc operam receperant. (218.) Adscenden-
 tes latuerant Persae, quum quercubus totus ob-
 situs mons esset: postquam vero adscenderant,
 hoc modo adventantes illos cognovere Phocenses,
 quum tranquillum esset coelum, propter folia sub
 pedibus strata multus (ut res fert) ortus strepitus
 excitavit eos ut ad arma concurrerent: et protinus
 Barbari adfuerunt. Qui ubi armatos conspexere viros,
 mirati sunt, quod, quum neminem sibi putassent
 occurrurum, in exercitum incidissent. Ibi tum Hy-
 darnes, veritus ne, qui Phocenses erant, Lacedae-
 monii essent, quaesivit ex Ephialte, cuius populi is
 esset exercitus: ubi vero quod res erat audivit, in
 aciem Persas instruxit. At Phocenses, quum multis
 crebrisque telis ferirentur, rati non nisi adversus se

το Φεύγοντες ἐπὶ τοῦ οὐρεος τὸν κόρυμβον, ἐπιστάμενοι
 15 ὡς ἐπὶ σφέας ὠρμήθησαν ἀρχὴν, καὶ παρσκευάδατο
 ὡς ἀπολεόμενοι. οὗτοι μὲν δὴ ταῦτα ἐφρόνεον· οἱ δὲ
 ἀμφὶ Ἐπιάλτεια καὶ Ὑδάρνεα Πέρσαι Φωκέων μὲν
 οὐδένα λόγον ἐποιεῦντο, οἱ δὲ κατέβαινον τὸ οὖρος κα-
 τὰ τάχος.

Τοῖσι δὲ ἐν Θερμοπύλῃσι ἐοῦσι Ἑλλήνων, πρῶτον 219
 μὲν ὁ μάντις Μεγιστίης, ἐσιδὼν ἐς τὰ ἱρά, ἔφρασε τὸν
 μέλλοντα ἔσεσθαι ἅμα ἡοῖ σφι θάνατον· ἔπειτεν καὶ
 αὐτόμολοι ἦϊσαν, οἱ ἐξαγγείλαντες τῶν Περσέων τὴν
 5 περίοδον· οὗτοι μὲν ἔτι νυκτὸς ἐσήμηναν· τρίτοι δὲ οἱ ἡμε-
 ροσκοποί, καταδραμόντες ἀπὸ τῶν ἄκρων, ἥδη διαΦαι-
 νούσης ἡμέρης. Ἐνθαῦτα ἐβουλευόντο οἱ Ἕλληνες, καὶ
 σφῶν ἐσχίζοντο αἱ γνώμαι. οἱ μὲν γὰρ οὐκ ἔων τὴν
 τάξιν ἐκλυπεῖν, οἱ δὲ ἀντέτεινον. μετὰ δὲ τοῦτο διακρι-

hos esse profectos, arreptâ fugâ in summum montis
 verticem se receperunt, ad occumbendam mortem
 parati. Hi igitur ita erant animati: at Persae, qui
 cum Ephialte et Hydarne erant, nullam Phocensium
 rationem habentes, descendere de monte propera-
 runt.

(219.) Qui ad Thermopylas erant Graeci, his
 primum Megistias vates, inspectis victimis, praedi-
 xerat mortem primo mane eis instantem: deinde ad-
 venire transfugae, quum adhuc tunc nox esset, cir-
 cuitum hostium nunciantes: tertio speculatores diur-
 ni, de summitatibus montium decurrentes, illuce-
 scente iam die, idem indicium fecere. Ibi tum Graeci,
 quid sibi faciendum esset deliberantes, in diver-
 sas abiire sententias, aliis contenditibus non dese-

370 HERODOTI HISTOR. VII.

Θέντες, οἱ μὲν ἀπαλάσσοντο, καὶ διασκεδασθέντες κα- 10
 τὰ πόλεις ἕκαστοι ἐτράποντο· οἱ δὲ αὐτέων ἅμα Λεωνί-
 220 δὴ μένειν αὐτοῦ παρασκευάδατο. Λέγεται δὲ ὡς αὐ-
 τὸς σφεας ἀπέπεμψε Λεωνίδης, μὴ ἀπόλωνται κηδό-
 μενος· αὐτῷ δὲ καὶ Σπαρτιητέων τοῖσι παρεῦσι οὐκ
 ἔχειν εὐπρεπέως ἐκλιπεῖν τὴν τάξιν ἐς τὴν ἡλθον φυλά-
 ξοντες ἀρχήν. Ταύτη καὶ μᾶλλον τῇ γνώμῃ πλεῖστος 5
 εἰμι, Λεωνίδην, ἐπεὶ τε ἥσθετο τοὺς συμμαχοὺς ὄντας
 ἀπροθύμους, καὶ οὐκ ἐθέλοντας συνδιακινδυνεύειν, κε-
 λεῦσθαι σφεας ἀπαλλάσσεσθαι· αὐτῷ δὲ ἀπέναι οὐ
 καλῶς ἔχειν. μένοντι δὲ αὐτοῦ, κλέος μέγα εἰλείπετο,
 καὶ ἡ Σπάρτης εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐξηλείφετο. ἐκέχρητο 10
 γὰρ ὑπὸ τῆς Πυθίης τοῖσι Σπαρτιήτησι, χρεωμένοισι
 περὶ τοῦ πολέμου τούτου αὐτίκα κατ' ἀρχὰς ἐγειρομέ-

rendam esse stationem, aliis contra nitentibus. Et,
 soluto concilio, discesserunt alii, et suam quisque in
 civitatem tendens dispersi sunt: alii vero parati erant
 cum Leonida manere. (220.) Dicunt autem, ipsum
Leonidam illos dimisisse, ne perirent curantem; *se*
autem et praesentes Spartanos non decere dicen-
tem deserere stationem ad quam custodiendam
principio missi essent. Et ego quoque quam ma-
 xime in hac sum sententia, *Leonidam*, quum mi-
 nime promptos esse socios vidisset, nec ad subeun-
 dum secum periculum ultro paratos, abire illos ius-
 sisse; sibi autem, ut abiret, inhonestum iudicasse.
 Contra, si maneret, ingens eum gloria manebat, et
 Spartaе felicitas non exstinguebatur. Etenim Sparta-
 nis, iam in primo huius belli initio oraculum con-
 sulentibus, responderat Pythia, *aut eversum iri La-*

- νου „ἢ Λακεδαίμονα ἀνάστατον γενέσθαι ὑπὸ τῶν βαρ-
 βάρων, ἢ τὸν βασιλῆά σφεων ἀπολέεσθαι.“ ταῦτα
 15 δὲ σφι ἐν ἔπεισι ἑξαμέτροισι ἔχοντα χαῖ, λέγοντα ὧδε·
 Ὑμῖν δ', ὦ Σπάρτης οἰκήτορες εὐρυχόροιο,
 ἢ μέγα ἄστυ ῥικυδὲς ὑπ' ἀνδράσι Περσείδῃσι
 πέρεται· ἢ τὸ μὲν οὐκί, ἀφ' Ἡρακλέος δὲ γενέθλης
 πενήσει βασιλῇ Φθίμενον Λακεδαίμονος οὔρος.
 20 Οὐ γὰρ τὸν ταύρων σχήσει μένος οὐδὲ λεόντων
 ἀντιβίην. Ζηνὸς γὰρ ἔχει μένος· οὐδὲ εἰ Φημί
 σχήσεσθαι, πρὶν τῶνδ' ἕτερον διὰ πάντα δάσσηται.
 ταῦτά τε δὴ ἐπιλεγόμενον Λεωνίδην, καὶ βουλόμενον
 κλέος καταθέσθαι μῶνον Σπαρτιητέων, ἀποπέμψαι
 25 τοὺς συμμάχους μᾶλλον, ἢ γνώμῃ διενεχθέντας οὕτω

*cedaemonem a barbaris, aut regem ipsorum peri-
 turum. Hoc eis illa responsum versibus hexametris
 comprehensum dederat, his verbis:*

*Vobis, ó spatiosae Spartae incolae,
 aut ingens urbs gloriosa a viris Persis
 evertitur; aut, si non hoc, ab Hercule oriundum
 flebit mortuum regem Laconica terra.*

*Nec enim sustinebit taurorum robur leonumque
 contra stantium. Iovis enim ille robur habet,
 eumque dico*

*non iri repressum prius, quam horum alteru-
 trum fuerit sortitus.*

Igitur Leonidam, haec reputantem, cupientemque
 solis Spartanis sempiternam adquirere gloriam, di-
 misisse potius arbitror socios illos qui abiire, quam
 ipsos per se, ab illo dissentientes, ita spretâ omni
 militari disciplinâ abiisse. (221.) Cuius rei mihi

- 221 ἀκόσμως οἵχεσθαι τοὺς οἰχομένους. Μαρτύριον δέ μοι καὶ τόδε οὐκ ἐλάχιστον τούτου πέρι γέγονε. οὐ γὰρ μῶνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν μάντιν ὃς εἶπετο τῇ στρατιῇ ταύτῃ, Μεγιστήν τὸν Ἀκαρνήνα, λεγόμενον εἶναι τὰ ἀνέκαθεν ἀπὸ Μελάμποδος, τοῦτον εἶπαντα ἐκ τῶν ἱρώων τὰ μέλλοντά σφι ἐκβαίνειν, Φανερός ἐστι Λεωνίδης ἀποπέμπων, ἵνα μὴ συναπόληταί σφι. 5
ὁ δὲ, ἀποπεμπόμενος, αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπελίπετο· τὸν δὲ παῖδα συστρατευόμενον, ἔοντα οἱ μουνογενέα, ἀπέ-
222 πεμψε. Οἱ μὲν νυν σύμμαχοι οἱ ἀποπεμπόμενοι οἵχοντό τε ἀπίοντες, καὶ ἐπίθοντο Λεωνίδῃ. Θεσπῖες δὲ καὶ Θηβαῖοι κατέμειναν μῶνοι παρά Λακεδαιμονίοισι. 5
τουτέων δὲ, Θηβαῖοι μὲν ἀέκοντες ἔμενον, καὶ οὐ βουλόμενοι· κατεῖχε γὰρ σφεας Λεωνίδης, ἐν ὁμήρῳ λό-
γω ποιούμενος· Θεσπῖες δὲ, ἐκόντες μάλιστα· οἱ οὐκ

hoc etiam haud minimum documentum est, quod non modo reliqui dimissi sunt, sed quod satis constat, vati etiam exercitum sequenti, Megistiae Acarnani, genus a Melampode derivanti, eidem qui e victimis futura illis praedixerat, missionem dedisse Leonidam, veritum ne cum ipsis periret. At ille, quamquam missionem nactus, non tamen discessit; sed filium, militiae huius socium, qui unicus illi natus erat, dimisit. (222.) Caeteri igitur socii dimissi abierunt, mandato Leonidae obsequentes. Thespienses vero et Thebani soli apud Lacedaemonios manserunt. Et Thebani quidem invitati manserunt; retinuit eos autem Leonidas, obsidum loco habens: Thespienses vero summa sua voluntate; neutiquam enim Leonidam et qui cum illo erant se deserturos abscessu-

ἔφασαν ἀπολιπόντες Λεωνίδην καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ,
ἀπαλλάξεσθαι, ἀλλὰ καταμείναντες συναπέθανον.
ἐστρατήγει δὲ αὐτέων Δημόφιλος Διαδρόμεω.

Ξέρξης δὲ, ἐπεὶ ἡλίου ἀνατείλαντος σπονδὰς ἐποίη- 223
σατο, ἐπισχὼν χρόνον, ἐς ἀγορῆς κου μάλιστα πληθῶ-
ρην πρόσδοον ἐποιέετο· καὶ γὰρ ἐπέσταλτο ἐξ Ἐπιάλ-
τεω οὕτω. ἀπὸ γὰρ τοῦ οὐρεὸς ἡ κατάβασις συντομω-
5 τέρη τέ ἐστι, καὶ βραχύτερος ὁ χῶρος πολλόν, ἥπερ
ἡ περίοδος τε καὶ ἀνάβασις. Οἱ τε δὴ βάρβαροι οἱ ἀμ-
φὶ Ξέρξεα προσήϊσαν· καὶ οἱ ἀμφὶ Λεωνίδην Ἑλλη-
νες, ὡς τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἔξοδον ποιεύμενοι, ἤδη πολλῶ
μᾶλλον ἢ κατ' ἀρχὰς ἐπέξῃσαν ἐς τὸ εὐρύτερον τοῦ αὐ-
10 χένος. τὸ μὲν γὰρ ἔρυμα τοῦ τείχεος ἐφυλάσσετο· οἱ
δὲ ἀνὰ τὰς προτέρας ἡμέρας ὑπέξιοντες ἐς τὰ στεινόπο-
ρα, ἐμάχοντο. Τότε δὴ, συμμίσγοντες ἔξω τῶν στεινῶν,

rosque aiebant, sed apud illos mansuros mortemque
cum eisdem occubituros. His praeerat Demophilus,
Diadromae filius.

(223.) Orto sole, Xerxes libamina fecit: deinde
aliquamdiu moratus, quo tempore forum maxime
frequentari hominibus solet impressionem in hostem
facere instituit: ita enim significatum ei ab Ephialte
erat. Nam descensus de monte brevior est, atque iter
inde ad *Thermopylas* compendiosius, quam circui-
tus et adscensus montis. Barbari igitur, qui cum
Xerxe erant, in hostem perrexerunt: et Graeci cum
Leonida, utpote ad mortem ire parati, iam multo
longius, quam ante, in spatiosiore faucium partem
progressi sunt. Nam muri quidem munimentum cu-
stodiebatur; superioribus vero diebus in ipsas etiam

ἐπιπτον πλήθει πολλοὶ τῶν βαρβάρων. ὅπισθε γὰρ οἱ
 ἡγεμόνες τῶν τελέων, ἔχοντες μάστιγας, ἐρράπιζον
 πάντα ἄνδρα, αἰεὶ εἰς τὸ πρόσω ἐποτρύνοντες. πολλοὶ 15
 μὲν δὴ ἐσέπιπτον αὐτέων εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ διε-
 Φθείροντο· πολλῶ δ' ἔτι πλεῖνες κατεπατέοντο ζωοὶ ὑπ'
 ἀλλήλων· ἦν δὲ λόγος οὐδεὶς τοῦ ἀπολλυμένου. ἅτε
 γὰρ ἐπιστάμενοι τὸν μέλλοντά σφι ἔσσεσθαι θάνατον
 ἐκ τῶν περιόντων τὸ οὖρος, ἀπεδείκνυντο ῥώμης ὅσον 20
 εἶχον μέγιστον εἰς τοὺς βαρβάρους, παραχρηώμενοί τε
 224 καὶ αἰτέοντες. Δόρατα μὲν νυν τοῖσι πλεόνεσιν αὐτέων
 τηρικαῦτα ἤδη ἐτύγχανε κατεηγότα, οἱ δὲ τοῖσι ξίφεσι
 διεργάζοντο τοὺς Πέρσας. καὶ Λεωνίδης τε ἐν τούτῳ τῷ
 πόνῳ πίπτει, ἀνὴρ γενόμενος ἄριστος, καὶ ἕτεροι μετ'
 αὐτοῦ ὀνομαστοὶ Σπαρτιητέων, τῶν ἐγὼ ὡς ἀνδρῶν 5

fauces progressi pugnaverant. Nunc igitur, quum extra angustias consererent pugnam, ingens hostium cecidit multitudo. Etenim manipulorum duces, flagellis a tergo instantes, et unumquemque caedentes, ad ulterius progrediendum suos concitabant. Itaque eorum multi in mare incidentes perierunt; multo vero plures, alii ab aliis, vivi conculcati sunt: nec ulla ratio habebatur pereuntium. Nam Lacedaemonii, quum imminere sibi mortem ab his qui montem circumi-
 verant non ignorarent, quanta maxima poterant fortitudinis specimina adversus Barbaros ediderunt, nullo modo parcentes sibi, ac furiosorum in morem pugnantes. (224.) Hastae quidem iam tunc plerisque fractae erant, et gladiis illi Persas conficiebant. In eo labore, ab altera parte, *Leonidas* fortissime pug-
 nans cecidit, cum eoque alii illustres Spartani; quo-

αἰξίων γενομένων ἐπυθόμην τὰ οὐνόματα· ἐπυθόμην δὲ
καὶ αἰπάντων τῶν τριηκοσίων. καὶ δὴ καὶ Περσέων πί-
πτουσι ἐνθαῦτα ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ οὐνομαστοί· ἐν δὲ
δὴ καὶ Δαρείου δύο παῖδες, Ἀβροκόμης τε καὶ Ὑπε-
10 ράνθης, ἐκ τῆς Ἀρτάνεω θυγατρὸς Φραταγούνης γεγο-
νότες Δαρείῳ. ὁ δὲ Ἀρτάνης, Δαρείου μὲν τοῦ βασι-
λῆος ἦν ἀδελφεός, Ὑστάσπεος δὲ τοῦ Ἀρσάμεω παῖς·
ὃς καὶ ἐκιδούς τὴν θυγατέρα Δαρείῳ, τὸν οἶκον πάν-
τα τὸν ἑαυτοῦ ἐπέδωκε, ὡς μούνου οἱ εἰούσης ταύτης
τέκνου. Ξέρξῳ τε δὴ δύο ἀδελφοὶ ἐνθαῦτα πίπτουσι 225
μαχεόμενοι. καὶ ὑπὲρ τοῦ νεκροῦ Λεωνίδεω Περσέων τε
καὶ Λακεδαιμονίων ὠδισμὸς ἐγένετο πολλός· ἐς ὃ τοῦ-
τόν τε ἀρετῇ οἱ Ἕλληνες ὑπεξείρυσαν, καὶ ἐτρέψαντο
5 τοὺς ἐναντίους τετράκισ. Τοῦτο δὲ συνεστήκει μέχρι οὗ
οἱ σὺν Ἐπιάλτῃ παρεγέγοντο. ὡς δὲ τούτους ἤκειν ἐπύ-

rum ego, ut dignorum virorum, nomina sciscitatus
sum cognovique: rescivi vero etiam omnium nomi-
na trecentorum. Ab altera parte, ex Persis ibidem
et alii multi illustres ceciderunt viri, et in his duo
Darii filii, Abrocomes, et Hyperanthes, quos ex Phra-
taguna Artanis filia Darius susceperat. Artanes au-
tem frater fuerat Darii, Hystaspis filius, Arsamis
nepos. Is Dario filiam suam elocans, simul totam
suam domum ei donaverat, quum unica ipsius proles
illa fuisset. (225.) Igitur duo Xerxis fratres ibi pu-
gnantes ceciderunt. Super *Leonidae* vero cadavere
acre fuit inter Persas et Lacedaemonios certamen:
donec ad extremum sua virtute Graeci illud subtra-
xerunt, quater in fugam versis adversariis. Ita pugna-
tum est, donec qui cum Ephialte erant advenere. Quos

θοντο οἱ Ἕλληνες, ἐνθεῦτεν ἤδη ἑτεροιοῦτο τὸ πῆκος. ἔς
 τε γὰρ τὸ στεῖνόν τῆς ὁδοῦ ἀνεχώρεον ὀπίσω, καὶ πα-
 ραμειψάμενοι τὸ τεῖχος, ἐλθόντες ἴζοντο ἐπὶ τὸν κολω-
 νὸν πάντες αἰεὲς οἱ ἄλλοι, πλην Θηβαίων. ὁ δὲ κολω- 10
 νός ἐστι ἐν τῇ ἐσοδῷ ὅκου νῦν ὁ λίθινος λέων ἕστηκε ἐπὶ
 Λεωνίδῃ. ἐν τούτῳ σφέας τῷ χάρῳ ἀλεξομένους μα-
 χαίρησι, τοῖσι αὐτέων ἐτύγχανον ἔτι περιεοῦσαι, καὶ
 χερσὶ καὶ στόμασι, κατέχωνσαν οἱ βάρβαροι βάλλον-
 τες· οἱ μὲν, ἐξ ἐναντίας ἐπισπόμενοι, καὶ τὸ ἔρυμα 15
 τοῦ τεύχεος συγχώσαντες· οἱ δὲ, περιελθόντες πάντοθε
 περισταδόν.

- 226 Λακεδαιμονίων δὲ καὶ Θεσπιδέων τοιούτων γενομένων,
 ὁμῶς λέγεται ἀνὴρ ἄριστος γενέσθαι Σπαρτιήτης Διη-
 νέκης. τὸν τόδε Φασὶ εἶπαι τὸ ἔπος πρὶν ἢ συμμῖξαι
 σφέας τοῖσι Μήδοισι, πυθόμενον πρὸς τευ τῶν Τρηχι-

ubi accedere intellexerunt Graeci, tum vero mutatum certamen est. Tunc enim in angustias viae se receperunt, et murum etiam praetergressi, ubi ad tumultum venerunt, qui in introitu angustiarum est, ubi nunc lapideus leo stat in Leonidae memoriam, ibi confertim consederunt alii omnes, praeter Thebanos. Eodemque loco gladiis sese defendentes, quibus gladii supererant, alii manibus dentibusque depugnantes, obruti sunt Barbarorum telis, partim subruta muri munitione ex adverso ingruentium, partim ex circuitu undique circumstantium.

(226.) Tales quum se praestiterint Lacedaemonii et Thespienses omnes, fortissimus tamen ex his fuisse dicitur *Dieneces* Spartanus: quem aiunt, priusquam cum Medis congredierentur, verbum illud di-

5 νίων, ὥς, ἐπεὰν οἱ βάρβαροι ἀπείωσι τὰ τοξεύματα,
τὸν ἥλιον ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν δῖστῶν ἀποκρύπτουσι·
τοσοῦτό τι πλήθος αὐτέων εἶναι. τὸν δὲ, οὐκ ἐκπλα-
γέντα τούτοις, εἶπαι, ἐν ἀλογίῃ ποιούμενον τὸ τῶν Μή-
δων πλήθος, ὥς „πάντα σφι ἀγαθὰ ὁ Τρηχίνιος ξείνος
10 ἀγγέλλοι, εἰ ἀπακρυπτόντων τῶν Μήδων τὸν ἥλιον,
ὑπὸ σκίῃ ἔσοιτο πρὸς αὐτοὺς ἡ μάχη, καὶ οὐκ ἐν ἡλίῳ.“
Ταῦτα μὲν καὶ ἄλλα τοιούτοτρόπα ἔπεά Φασι Διηνέ-
κεια τὸν Λακεδαιμόνιον λιπέσθαι μνημόσυνα. Μετὰ 227
δὲ τούτων ἀριστεῦσαι λέγονται Λακεδαιμόνιοι δύο ἀδελ-
φεοὶ, Ἀλφεός τε καὶ Μάρων, Ὀρσιφάντου παῖδες.
Θεσπείων δὲ εὐδοκίμει μάλιστα τῷ οὐνόμα ἦν Διθύ-
ραμβος, Ἀρματίδew. Θαφθεῖσι δὲ σφι αὐτοῦ ταύτη 228
τῇπερ ἔπεσον, καὶ τοῖσι πρότερον τελευτήσασι ἢ ὑπὸ

xisse, quum Trachinium quemdam audivisset dicen-
tem, quando Barbari tela emiserint, multitudine
telorum solem iri obscuratum; tantam enim esse
hostium multitudinem. Hunc igitur, nil perterri-
tum, sed aspernantem Medorum multitudinem, re-
spondisse aiunt, fausta omnia Graecis nunciare
hospitem Trachinium; quandoquidem, sole telis
Medorum obscurato, in umbra sint pugnaturi,
non in sole. Haec et eiusdem generis alia dicta,
aiunt, Dienecem Lacedaemonium fortis animi mo-
numenta reliquisse. (227.) Post hunc fortissimos
se praestitisse memorant Lacedaemonii duos fratres,
Alpheum et Maronem, Orsiphanti filios. Ex The-
spiensibus vero praecipuam laudem abstulit vir, cui
Dithyrambus nomen fuit, Harmatidae filius. (228.)
Sepulti sunt omnes eodem loco quo ceciderunt, et

378 HERODOTI HISTOR. VII.

Λεωνίδεω ἀποπεμφθέντας οἵχεσθαι, ἐπιγέγραπται
γράμματα λέγοντα τὰδε·

Μυριάσιν ποτὲ τῇδε τριηκοσίαις ἐμάχοντο

5

ἐκ Πελοποννήσου χιλιάδες τέτορες·

ταῦτα μὲν δὴ τοῖσι πᾶσι ἐπιγέγραπται· τοῖσι δὲ Σπαρ-
τιήτησι ἰδίῃ·

Ὡ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε

κείμεθα, τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

10

Λακεδαιμονίοισι μὲν δὴ τοῦτο· τῷ δὲ μάντι, τόδε·

Μνήμα τόδε κλεινοῦ Μεγιστία, ὃν ποτὲ Μῆδοι

Σπερχεῖον ποταμὸν κτεῖναν ἀμειψάμενοι·

μάντιος, ὃς τότε κῆρας ἐπερχομένας σάφα εἰδώς,

οὐκ ἔτλη Σπάρτης ἡγεμόνας προλιπεῖν.

15

Ἐπιγράμμασι μὲν νυν καὶ στήλῃσι, ἔξω ἢ τὸ τοῦ μάν-

tam in horum honorem, quam in illorum qui ante
cecidérant quam dimissi a Leonida socii abierunt,
hae inscriptiones positae sunt:

Cum trecentis olim myriadibus hic pugnarunt

ex Peloponneso quatuor millia virorum.

Haec in honorem omnium posita inscriptio est; in
Spartanorum vero memoriam privatim ista:

Hospes, nuncia Lacedaemoniis, hoc loco nos

iacere, dictis illorum obsequentes.

In Lacedaemonios igitur hoc; in vatem vero istud:

Monumentum hoc illustris Megistiae, quem

olim Medi

Spercheo fluvio occiderunt traiecto,

vatis, qui instans tunc fatum probe cognitum

habens,

deserere tamen Spartaе duces non sustinuit.

τιος ἐπίγραμμα, Ἀμφικτυόνες εἰσὶ σφεας οἱ ἐπικοσμήσαντες· τὸ δὲ τοῦ μάντιος Μεγιστίειω, Σιμωνίδης ὁ Λεωπρέπείος ἐστὶ κατα ξεινίην ὁ ἐπιγράψας.

Δύο δὲ τούτων τῶν τριηκοσίων λέγεται, Εὐρύτον τε 229 καὶ Ἀριστόδημον, παρὸν αὐτοῖσι ἀμφοτέροισι, κοινῶ λόγῳ χρησαμένοισι, ἢ ἀποσωθῆναι ὁμοῦ ἐς Σπάρτην, ὡς μεμετιμένοι τε ἔσαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπὸ Λεω-
5 νίδεω, καὶ κατεκέατο ἐν Ἀλπηνοῖσι ὀφθαλμιῶντες ἐς τὸ ἔσχατον· ἢ, εἴ γε μὴ ἐβούλοντο νοστήσαι, ἀποθάνειν ἅμα τοῖσι ἄλλοις· παρὸν σφί τοιούτων τὰ ἕτερα ποιεῖν, οὐκ ἐβελῆσαι ὁμοφρονέειν· ἀλλὰ γνώμῃ διενεχθέντας, Εὐρύτον μὲν πυθόμενον τῶν Περσέων τὴν περί-
10 δον, αἰτήσαντά τε τὰ ὅπλα καὶ ἐνδύντα, ἄγειν αὐ-

Inscriptionibus istis et columnis, excepto vatis epigrammate, Amphictyones illos honorarunt: vatis vero Megistiae epigramma Simonides posuit, Leonprepis filius, pro hospitii familiaritate.

(229.) Narrant, ex trecentis illis Spartanis duos viros, *Eurytum* et *Aristodemum*, quum, si commune voluissent consilium sequi, potuissent ambo aut simul salvi Spartam redire, ut qui a Leonida e castris dimissi decubuerant in Alpenis, vehementi oculorum dolore laborantes; aut, si redire ad commilitones voluissent, mortem potuissent obire cum reliquis: hos igitur, narrant, quum alterutrum horum licuisset eligere, noluisse commune sequi consilium; sed, inter se dissentientes, *Eurytum*, cognito Persarum per montem circuitu, arma postulasse, captisque armis iussisse ilotum ut se ad pugnantes duceret, et,

380 HERODOTI HISTOR. VII.

τὸν κελεῦσαι τὸν εἴλωτα εἰς τοὺς μαχομένους· ὅπως δὲ αὐτὸν ἤγαγε, τὸν μὲν ἀγαγόντα, οἴχεσθαι Φεύγοντα, τὸν δὲ, ἐσπεύοντα εἰς τὸν ὄμιλον, διαφθαρῆναι· Ἀριστόδημον δὲ, λειποψυχέοντα λειφθῆναι. Εἰ μὲν νυν ἦν μῦνον Ἀριστόδημον ἀλγῆσαντα ἀπονοστήσαι εἰς Σπάρ- 15
την, ἢ καὶ ὁμοῦ σφέων ἀμφοτέρων τὴν κομιδὴν γενέ-
σθαι, δοκέειν ἐμοί, οὐκ ἂν σφι Σπαρτιήτας μῆνιν οὐ-
δεμὴν προσθέσθαι· νυνὶ δὲ, τοῦ μὲν αὐτῶν ἀπολομένου,
τοῦ δὲ, τῆς μὲν αὐτῆς ἐχομένου προφάσιος, οὐκ ἐβελή-
σαντος δὲ ἀποθνήσκειν, ἀναγκαίως σφι ἔχειν μνηΐσαι 20
230 μεγάλως Ἀριστόδημῳ. Οἱ μὲν νυν οὕτω σαθῆναι λέ-
γουσι Ἀριστόδημον εἰς Σπάρτην, καὶ διὰ πρόφασιν
τοιήνδε. οἱ δὲ, ἄγγελον πεμφθέντα ἐκ τοῦ στρατοπέ-
δου, ἐξεὼν αὐτῷ καταλαβεῖν τὴν μάχην γινομένην, οὐκ
ἐβελῆσαι, ἀλλ' ὑπομείναντα ἐν τῇ ὁδῷ, περιγενέσθαι 5

postquam ad illos pervenit, ilotam quidem fuga sa-
lutem petiisse, ipsum vero in hostium agmen irruen-
tem occubuisse: Aristodemum autem, deficientem
animo, remansisse. Quod si igitur unus Aristodemus
oculorum morbo laborasset, eâque caussâ Spartam
rediisset, aut si ambo simul reversi essent, Spartani
(ut mihi videtur) nullam in eum iram erant exer-
citurî: nunc vero, quum alter periit, alter, qui in
eadem caussa fuerat, mori recusavit, necessario ve-
hementer irasci Aristodemo debuerunt. (230.) Alii
igitur, hoc modo hacque occasione Aristodemum,
memorant, salvum Spartam evasisse: alii vero aiunt,
ad deferendum nuncium quemdam missum eum
fuisse e castris, et, quum pugnae deinde interesse
potuisset, noluisse, sed in via moratum, supersti-

τὸν δὲ συνάγγελον αὐτοῦ, ἀπικόμενον εἰς τὴν μάχην, ἀποθανεῖν. Ἀπονοστήσας δὲ εἰς Λακεδαίμονα ὁ Ἄρι- 231
 στόδημος ὄνειδός τε εἶχε καὶ ἀτιμίην. πάσχων δὲ τοιάδε
 ἡτίμωτο· οὔτε οἱ πῦρ οὐδείς ἔναυε Σπαρτιητέων, οὔτε
 διελέγετο, ὄνειδός τε εἶχε, ὁ τρέσας Ἀριστόδημος κα-
 5 λεόμενος. ἀλλ' ὁ μὲν ἐν τῇ ἐν Πλαταιῇσι μάχῃ ἀνέλα-
 βε πᾶσαν τὴν ἐπενεχθεῖσάν οἱ αἰτίην. Λέγεται δὲ καὶ 232
 ἄλλον ἀποπεμφθέντα ἄγγελον εἰς Θεσσαλίην τῶν τριη-
 κοσίων τουτέων, περιγενέσθαι, τῷ οὐνομα εἶναι Παντί-
 την· νοστήσαντα δὲ τοῦτον εἰς Σπάρτην, ὡς ἡτίμωτο,
 ἀπάγξασθαι. Οἱ δὲ Θηβαῖοι, τῶν ὁ Λεοντιάδης 233
 ἐστρατήγεε, τέως μὲν μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐόντες ἐμά-
 χοντο, ὑπ' ἀναγκαίης ἐχόμενοι, πρὸς τὴν βασιλέος

tem fuisse; socium autem, qui simul cum eo missus fuerat, ad pugnam rediisse, in eaque occubuisse. (231.) Quidquid sit, Lacedaemonem reversus Aristodemus probro et ignominia notatus est, atque ita infamis habitus, ut nemo Spartanorum lumen ei accenderet, nec cum eo colloqueretur, utque per ignominiam *trepidus Aristodemus* nominaretur. Sed idem vir in pugna ad Plataeas culpam, quae eum premebat, dissolvit. (232.) Memorant etiam, alium ex trecentis, nomine Pantitem, quum ad deferendum nuncium in Thessaliam fuisset missus, superstitem fuisse; eundem vero, quum Spartam reversus ignominia esset notatus, voluntario suspendio vitam finisse. (233.) *Thebani* vero, quibus dux praeerat Leontiades, hactenus quidem a Graecorum partibus stantes, necessitate coacti, adversus regis exercitum dimicaverant. Ut vero superiorem esse viderunt rem

στρατιήν. ὡς δὲ εἶδον κατυπέρτερα τῶν Περσέων γινόμενα τὰ πρήγματα, οὕτω δὴ τῶν σὺν Λεωνίδῃ Ἑλλή- 5
νων ἐπειγομένων ἐπὶ τὸν κολωνόν, ἀποσχισθέντες του-
τέων, χεῖράς τε προέτεινον, καὶ ἦσαν ἄσπον τῶν βαρ-
βάρων· λέγοντες τὸν ἀληθέστατον τῶν λόγων, ὡς „καὶ
μηδίζουσι, καὶ γῆν τε καὶ ὕδωρ ἐν πρώτοισι ἔδωσαν βα-
σιλεῖ, ὑπὸ δὲ ἀναγκαίῃς ἐχόμενοι ἐς Θερμοπύλας ἀπι- 10
κοίατο, καὶ ἀναίτιοι εἶναι τοῦ τρώματος τοῦ γεγονότος
βασιλεῖ.“ ὥς τε ταῦτα λέγοντες, περιεγίνοντο· εἶχον
γὰρ καὶ Θεσσαλούς τῶν λόγων ταυτέων μάρτυρας.
Οὐ μόντοι τάγε πάντα εὐτύχησαν· ὡς γὰρ αὐτοὺς
ἔλαβον οἱ βάρβαροι ἐλθόντας, τοὺς μὲν τινὰς καὶ ἀπέ- 15
κτειναν προσίοντας, τοὺς δὲ πλεῖνας αὐτέων, κελεύ-
σαντος Ξέρξεω, ἔστιζον στίγματα βασιληῖα, ἀφ’ ἁ-
μένοι ἀπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λεοντιάδεω· τοῦ τὸν παῖδα

Persarum, quo tempore Graeci qui cum Leonida fue-
rant ad tumultum se recipere properabant, his deser-
tis, passis manibus ad Barbaros accesserunt, dicentes
id quod verissimum erat, *cum Medis sese sentire, et inter primos terram et aquam regi tradidis-*
se; necessitate autem coactos venisse ad Thermop-
pylas, et a cladis culpa regi illatae esse immunes.
His dictis, salvi evaserunt; habebant enim etiam
Thessalos dictorum testes. Nec tamen prorsus feli-
citer eis res cessit. Nam, ut accedentes eos in pote-
state habuerunt Barbari, nonnullos etiam, ut accede-
bant, interfecerunt; reliquis vero Xerxis iussu regia
inusserunt stigmata, initio a duce Léontiade facto;
cuius viri filium Eurymachum, interiecto tempore,
Plataecnses interfecerunt, quum quadringentorum

Εὐρύμαχον χρόνῳ μετέπειτα ἐφόνευσαν Πλαταιέες,
20 στρατηγήσαντα ἀνδρῶν Θηβαίων τετρακοσίων, καὶ σχόν-
τα τὸ ἄστυ τὸ Πλαταιέων.

Οἱ μὲν δὴ περὶ Θερμοπύλας Ἕλληνες οὕτω ἡγωνί- 234
σαντο. Ξέρξης δὲ καλέσας Δημάρητον, εἰρώτα ἀρξά-
μενος ἐνθένδε· „Δημάρητε, ἀνὴρ εἰς ἀγαθός. τεκμαί-
„ρομαι δὲ τῇ ἀληθείᾳ· ὅσα γὰρ εἶπας, ἅπαντα ἀπέ-
5 „βη οὕτω. νῦν δέ μοι εἰπὲ, κόσμοι τινὲς εἰσι οἱ λοιποὶ
„Λακεδαιμόνιοι, καὶ τουτέων ὁκόσοι τοιοῦτοι τὰ πολέ-
„μια, εἴτε καὶ ἅπαντες.“ Ὁ δ' εἶπε· „ὦ βασιλεῦ,
„πλῆθος μὲν πάντων τῶν Λακεδαιμονίων πολλόν, καὶ
„πόλις πολλὰ· τὸ δὲ θέλεις ἐκμαθεῖν, εἰδήσεις. Ἔστι
10 „ἐν τῇ Λακεδαίμονι Σπάρτη, πόλις ἀνδρῶν ὀκτακίς-
„χιλίων μάλιστα κη. οὗτοι πάντες εἰσὶ ὁμοῖοι τοῖσι

dux fuisset Thebanorum, quorum ope Plataeensium urbem occupaverat.

(234.) Hoc igitur modo *ad Thermopylas Graeci* pugnauerant. Tum vero *Xerxes* vocatum ad se *Demaratum* interrogavit, hoc usus sermonis introitu. *Demarate, vir probus es: ex vero ita iudico: quaecumque enim dixisti, ea ita evenerunt. Nunc dic mihi, quotnam numero sint reliqui Lacedaemonii; et ex his quot sint horum similes in re bellica, an etiam tales sint omnes? Et ille, Rex! inquit, multitudo quidem omnium Lacedaemoniorum ingens est, et civitates sunt multae: quod vero tu scire cupis, id dicam. Est in Laconicâ Sparta, civitas virorum octies mille admodum: et hi quidem omnes similes sunt his qui hîc pugnarunt. Caeteri vero Lacedaemonii his utique*

„ἐνθάδε μαχεσαμένοισι· οἳ γε μὲν ἄλλοι Λακεδαιμό-
 „νιοι, τούτοις μὲν οὐκ ὁμοῖοι, ἀγαθοὶ δέ.“ Εἶπε πρὸς
 ταῦτα Ξέρξης· „Δημάρητε, τέω τρόπῳ ἀπονητότατα
 „τῶν ἀνδρῶν τούτων ἐπικρατήσομεν; ἴθι ἐξηγέο. σὺ 15
 „γὰρ ἔχεις αὐτέων τὰς διεξόδους τῶν βουλευμάτων,
 235 „οἷα βασιλεὺς γενόμενος.“ Ὁ δὲ ἀμείβετο· „ὦ
 „Βασιλεῦ, εἰ μὲν δὴ συμβουλευεαί μοι προθύμως,
 „δίκαιόν μὲ σοὶ ἐστὶ φράζειν τὸ ἄριστον. εἰ τῆς ναυτι-
 „κῆς στρατιῆς νέας τριηκοσίας ἀποστείλειαι ἐπὶ τὴν
 „Λάκαιναν χώραν. Ἔστι δὲ ἐπ’ αὐτῇ νῆσος ἐπικειμένη, 5
 „τῇ ὀνόμα’ ἐστὶ Κύθηρα· τὴν Χίλων, ἀνὴρ παρ’ ἡμῖν
 „σοφώτατος γενόμενος, κέρδος μέζον, ἔφη, εἶναι Σπαρ-
 „τιήτησι κατὰ τῆς θαλάσσης καταδεδυκέναι μᾶλλον
 „ἢ ὑπερέχειν, αἰεὶ τι προσδοκῶν ἀπ’ αὐτῆς τοιοῦτο ἔσε-
 „σθαι οἷόν τι ἐγὼ ἐξηγέομαι· οὐ τι τὸν σὸν στόλον προει- 10

*non sunt similes, at fortes tamen viri sunt. Ad
 haec Xerxes ait: Quonam igitur pacto hos homi-
 nes minimo labore subigemus? Age, hoc mihi
 prome! Tu enim vias consiliorum omnium, qui-
 bus illi utuntur, compertas habes, quippe qui rex
 eorum fuisti. (235.) Respondit Demaratus:
 Quandoquidem studiose me consulis, aequum est
 ut tibi id, quod optimum fuerit, expromam:
 nempe, si trecentarum navium classem in Laco-
 nicam miseris terram. Est autem prope illam sita
 insula, cui nomen Cythera; de qua Chilon, vir
 olim apud nos sapientissimus, dicere consueverat,
 ingens lucrum fore Spartanis, si ea insula mari
 mergeretur potius, quam emeretur. Nempe ille,
 non utique tuam classem ex longo tempore pro-*

„δάς, ἀλλὰ πάντα ὁμοίως φοβεόμενος ἀνδρῶν στόλον.
 „ἐκ ταύτης ὦν τῆς νήσου ὀρμεώμενοι, φοβεόντων τοὺς
 „Λακεδαιμονίους. παροίκου δὲ πολέμου σφι ἐόντος οἰ-
 „κῆίου, οὐδὲν δεινοὶ ἔσονται τοι, μὴ τῆς ἄλλης Ἑλλά-
 15 „δος ἀλισκομένης ὑπὸ τοῦ πεζοῦ, βοηθῶσι ταύτῃ. κα-
 „ταδουλωθείσης δὲ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος, ἀσθενὲς ἤδη τὸ
 „Λακωνικὸν μῦνον λείπεται. Ἦν δὲ ταῦτα μὴ ποιῆς,
 „τάδε τοι προσδέκα ἔσεσθαι. ἔστι τῆς Πελοποννήσου
 „ἰσθμὸς στενός· ἐν τούτῳ τῷ χώρῳ πάντων Πελοπον-
 20 „νησιῶν συνομοσάντων ἐπὶ σοί, μάχας ἰσχυροτέρας ἄλ-
 „λας τῶν γενομένων προσδέκεο ἔσεσθαι τοι. ἐκεῖνο δὲ
 „ποιήσαντι, ἀμαχητὶ ὅ τε ἰσθμὸς οὗτος καὶ αἱ πόλεις
 „προσχωρήσουσι.“ Λέγει μετὰ τοῦτον Ἀχαιμένης, 236

*spiciens, sed quamlibet quorumcumque hominum
 timens classem, semper veritus erat ne ex illa
 insula tale quidpiam patriae suae immineret,
 quale tibi ego nunc propono. Ex hac igitur insula
 impetum faciens tua classis terreat Lacedaemo-
 nios: et illi, proprio finitimoque bello pressi, nil
 verendum est, ne reliquae Graeciae, a pedestribus
 tuis copiis oppugnatae, auxilio veniant. Domitā
 autem reliquā Graeciā, Laconicum genus per se
 relinquitur invalidum. Istud autem ni feceris,
 hoc futurum exspecta. Est Peloponnesi isthmus
 angustus; quo loco a coniuratis adversus te om-
 nibus Peloponnesiis scito certamina multo acrio-
 ra tibi, quam quae adhuc facta sunt, imminere.
 Istud vero si feceris, isthmus ille et civitates
 omnes sine pugna in tuam cedent potestatem.
 (236.) Post haec Achaemenes, frater Xerxis, et
 Herod. T. III. P. I. B b*

ἀδελφεός τε εἰὼν Ξέρξῃ, καὶ τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ
στρατηγός, παρατυχὼν τε τῷ λόγῳ, καὶ δέισας μὴ
ἀναγνώσθῃ Ξέρξης ποιεῖν ταῦτα· „ὦ βασιλεῦ, ὀρέω
„σε ἀνδρὸς ἐνδεκόμενον λόγους, ὃς Φθονέει τοι εὖ πρήσ- 5
„σονται, ἢ καὶ προδιδῶι πρήγματα τὰ σά. καὶ γὰρ δὴ
„καὶ τρόποισι τοιούτοιςι χρωμένοι οἱ Ἕλληνες χαίρου-
„σι· τοῦ τε εὐτυχέειν Φθονέουσι, καὶ τὸ κρέσσον στυ-
„γέουσι. Εἰ δ' ἐπὶ τῇσι παρεούσῃσι τύχῃσι, τῶν νέες
„νεναυηγῆκασι τετρακόσῃσι, ἄλλας ἐκ τοῦ στρατοπέ- 10
„δου τριηκοσίας ἀποπέμψεις περιπλῶειν Πελοπόννησον,
„ἀξιόμαχοί τοι γίνονται οἱ ἀντίπαλοι. ἀλῆς δὲ εἰὼν ὁ
„ναυτικός στρατός, δυσμεταχείριστός τε αὐτοῖσι γίνε-
„ται, καὶ ἀρχὴν οὐκ ἀξιόμαχοί τοι ἔσονται· καὶ πᾶς
„ὁ ναυτικός τῷ πεζῷ ἀρήξει, καὶ ὁ πεζὸς τῷ ναυτικῷ, 15

classi praepositus, qui huic colloquio intererat, ve-
ritus ne ad faciendum quod Demaratus suaserat Xer-
xes induceretur, hunc sermonem est exorsus. *Rex!*
video te sermonem admittere viri, qui tuae invi-
det felicitati, aut etiam prodere res tuas cona-
tur. Nam hoc uti more amant Graeci: invident
aliis ob felicitatem, oderuntque potentiores. Quod
si tu in praesenti rerum statu, postquam quadrin-
gentae nostrarum navium naufragium fecerunt,
alias trecentas de classe dimiseris quae Pelopon-
nesum circumnavigent, erunt nobis hostes ad re-
sistendum pares. Sin coniuncta manet nostra
classis, difficilis illis erit ad oppugnandum, om-
ninoque resistere tibi neutiquam poterunt. Ad
haec universae navales copiae terrestribus erunt
praesidio, et terrestres copiae navalibus, undè iter

„ὁμοῦ πορευόμενος. εἰ δὲ διασπάσεις, οὔτε σὺ ἔσσαι
 „κείνοισι χρήσιμος, οὔτε κείνοι σοί. Τὰ σεωυτοῦ δὲ τι-
 „θέμενος εὖ, γνώμην ἔχε τὰ τῶν ἀντιπολέμων μὴ ἐπι-
 „λέγεσθαι πρήγματα, τῇ τε στήσονται τὸν πόλεμον,
 20 „τὰ τε ποιήσουσι, ὅσοι τε πλῆθος εἰσι. ἱκανοὶ γὰρ ἐκεί-
 „νοὶ γε αὐτοὶ ἐωυτῶν περὶ φροντίζειν εἰσὶ, ἡμεῖς δὲ ἡμέων
 „ὥσαύτως. Λακεδαιμόνιοι δὲ, ἣν ἴωσι ἀντία Πέρσῃσι εἰς
 „μάχην, οὐδὲ ἐν τῷ παρεὸν τρώμα ἀνιεύονται.“ Ἀμεί- 237
 βεται Ξέρξης τοῖσδε „Ἀχαιήμενες, εὖ τέ μοι δοκέεις
 „λέγειν, καὶ ποιήσω ταῦτα. Δημάρχτος δὲ λέγει μὲν
 „τὰ ἄριστα ἔλπεται εἶναι ἐμοὶ, γνώμην μέντοι ἐσσοῦ-
 5 „ται ὑπὸ σεῦ. οὐ γὰρ δὴ κενὸν γε ἐνδέχομαι, ὅπως οὐκ
 „εὐνοέει τοῖσι ἐμοῖσι πρήγμασι, τῷσί τε λεγομένοις
 „πρότερον ἐκ τούτου σταθμώμενος, καὶ τῷ ὄντι, ὅτι

facientes: quos si diremeris, nec tu illis utilis esse poteris, nec illae tibi. Quod si tuae rationes recte erunt initae, sic indue animum, ut nil curas res adversariorum, quo loco gesturi sint bellum, quidve agant, aut quanta sit illorum multitudo. Satis ipsi idonei sunt suas res curare, et nos nostras. Lacedaemonii vero, si contra Persas in pugnam progredientur, ne unam quidem hanc praesentem cladem reparabunt. (237.) Cui Xerxes his verbis respondit: Achaemenes! recte tu mihi dicere videris, atque ita faciam. Demaratus autem ea dicit, quae meis rebus ipse utilissima iudicat: eius tamen sententia a tua superatur. Nam istud quidem non admitto, non bene eum cupere meis rebus: documento quippe mihi sunt quum superiores eius sermones, tum res ipsa.

„πολιήτης μὲν πολιήτῃ εὖ πρήσσοντι Φθονεῖ, καὶ ἔστι
 „δυσμενὴς τῇ σιγῇ· οὐδ' ἂν, συμβουλευομένου τοῦ
 „ἀστοῦ, πολιήτης ἀνὴρ τὰ ἄριστα οἱ δοκίοντα εἶναι 10
 „ὑποθέοιτο, εἰ μὴ πρόσω ἀρετῆς ἀνήκοι· σπάνιοι δ' εἰ-
 „σὶ οἱ τοιοῦτοι. ξεῖνος δὲ ξείνῳ εὖ πρήσσοντί ἐστι εὐμε-
 „νέστατον πάντων, συμβουλευομένου τε ἂν συμβουλεύ-
 „σειε τὰ ἄριστα. οὕτω ὦν κακολογίης πέρι τῆς ἐς Δη-
 „μάρητον, ἐόντος ἐμοὶ ξείνου, ἔχεσθαι τινα τοῦ λοιποῦ 15
 238 „κελεύω.“ Ταῦτα εἰπας Ξέρξης, διεξήγε διὰ τῶν νε-
 κρῶν καὶ Λεωνίδεω, ἀκηκοὺς ὅτι βασιλεὺς τε ἦν καὶ
 στρατηγὸς Λακεδαιμονίων, ἐκέλευσε ἀποταμόντας τὴν
 κεφαλὴν ἀνασταυρῶσαι. δῆλὰ μοι πολλοῖσι μὲν καὶ
 ἄλλοισι τεκμηρίοις, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε οὐκ ἤκιστα γέ- 5
 γονε, ὅτι βασιλεὺς Ξέρξης πάντων δὴ μάλιστα ἀνδρῶν

*Etenim civis quidem invidet felicitati civis, et ta-
 cite ei infensus est: nec facile civis, a popularium
 aliquo consultus, ea illi quae ipsi optima viden-
 tur suaserit, nisi probabiles in virtute progres-
 sus fecerit: cuiusmodi rari sunt homines. Hospes
 vero hospiti felici benevolentissimus est, et con-
 sultanti lubens optima suaserit. Itaque maledi-
 centiâ adversus Demaratum, qui meus hospes est,
 abstinere dehinc quemlibet iubeo. (238.) Haec Xer-
 xes postquam dixit, per caesorum cadavera transiit;
 et Leonidae, ut audivit regem hunc et ducem Lace-
 daemoniorum fuisse, abscindi caput et e palo erigi
 iussit. Ac mihi quidem quum aliis documentis, tum
 vero maxime hoc ipso, fit manifestum, Xerxem
 vivo Leonidae omnium hominum maxime iratum,*

ἐθυμώθη ζῶντι Λεωνίδῃ. οὐ γὰρ ἂν κοτε εἰς τὸν νεκρὸν
ταῦτα παρενόμησε· ἐπεὶ τιμᾶν μάλιστα νομίζουσι τῶν
ἐγὼ οἶδα ἀνθρώπων Πέρσαι ἀνδρας ἀγαθοὺς τὰ πολέ-
10 μα. οἱ μὲν δὲ ταῦτα ἐποίουν τοῖσι ἐπετέτακτο ποιεῖν.

Ἄνεμι δὲ ἐκεῖσε τοῦ λόγου, τῇ μοι τὸ πρότερον ἐξέ- 239
λιπε. Ἐπύθοντο Λακεδαιμόνιοι, ὅτι βασιλεὺς στέλ-
λοιστο ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, πρῶτοι καὶ οὕτω δὴ εἰς τὸ
χρηστήριον τὸ εἰς Δελφοὺς ἀπέπεμψαν, ἔνθα δὴ σφι
5 ἐχρήσθη τὰ ὀλίγα πρότερον εἶπον. ἐπύθοντο δὲ τρόπῳ
Θωμασίῳ. Δημάρχτος γὰρ ὁ Ἀρίστωνος, Φυγὼν εἰς
Μήδους, ὡς μὲν ἐγὼ δοκέω, καὶ τὸ οἶκός ἐμοὶ συμμα-
χέεται, οὐκ ἦν εὖνοος Λακεδαιμονίοισι. πάρεστι δὲ εἰ-
κάζειν, εἴτε εὐνοίῃ ταῦτα ἐποίησε, εἴτε καὶ καταχαι-

fuisse: alioqui enim numquam in mortui corpus ita
nefarie saeviturus erat, quandoquidem maxime om-
nium, quos novi, hominum Persae honorare fortes
viros consueverunt. Illi igitur, quibus id impera-
tum est, iussa exsecuti sunt.

(239.) Sed redeo ad eam narrationem, quam su-
perius imperfectam reliqui. Parare regem expedi-
tionem adversus Graeciam primi resciverant *La-
cedaemonii*, idque mira quadam ratione rescive-
rant. Ideoque ad Delphicum miserunt oraculum, ubi
illud eis editum est responsum, quod paulo ante com-
memoravi. Demaratus enim, Aristonis filius, exsulans
apud Medos, ut equidem existimo, et ratio mecum
militat, non bene animatus fuit in Lacedaemonios.
Coniectare igitur licet, utrum benevolo hoc fecerit
animo an insultandi caussa. Postquam decrevit Xer-

ρων. Ἐπεὶ τε γὰρ Ξέρξης ἔδοξε στρατηλατίειν ἐπὶ τὴν 10
Ἑλλάδα, ἐὼν ἐν Σούσοις ὁ Δημάργτος, καὶ πυνθόμε-
νος ταῦτα, ἠθέλησε Λακεδαιμονίοισι ἐξαγγεῖλαι. ἄλ-
λως μὲν δὴ οὐκ εἶχε σημῆναι· ἐπικίνδυνον γὰρ ἦν μὴ
λαμφθεῖν· ὁ δὲ μηχανᾶται τοιαύδε. δελτίον δίπτυχον
λαβὼν, τὸν κηρὸν αὐτοῦ ἐξέκνησε, καὶ ἔπειτα ἐν τῷ 15
ξύλῳ τοῦ δελτίου ἐργαίει τὴν βασιλέως γνώμην· ποιή-
σας δὲ ταῦτα, ὀπίσω ἐπέτηξε τὸν κηρὸν ἐπὶ τὰ γράμ-
ματα, ἵνα φερόμενον κενὸν τὸ δελτίον μηδὲν πρῆγμα
παρέχοι οἱ πρὸς τῶν ὁδοφυλάκων. ἐπεὶ δὲ καὶ αἰπύκετο
εἰς τὴν Λακεδαίμονα, οὐκ εἶχον συμβαλέσθαι οἱ Λα- 20
κεδαιμόνιοι, πρὶν γε δὴ σφί, ὥς ἐγὼ πυνθάνομαι,
Κλειμένης μὲν θυγάτηρ, Λεωνίδεω δὲ γυνή, Γοργῷ,
ὑπέθετο, ἐπιφρασθεῖσα αὐτῇ, τὸν κηρὸν κνῶν κελεύου-
σα, καὶ εὐρήσειεν σφέας γράμματα ἐν τῷ ξύλῳ. πει-

xes exercitum adversus Graeciam ducere, *Demaratus* tunc Susis praesens, ubi id rescivit, Lacedaemoniis voluit significare. Qui quum aliam rationem, qua id eis significaret, non haberet, quum periculum esset ne deprehenderetur, tali usus est commento. Sumtâ duplicatâ tabellâ, ceram ex ea erasit, et ligno tabellae consilium Xerxis inscripsit: quo facto, scriptum istud infusâ cerâ denuo obduxit, ne nudam ferenti tabellam molestia exhiberetur a viarum custodibus. Postquam vero Lacedaemonem perlata tabella est, coniectare Lacedaemonii, quid rei esset, prius non potuere, quam (ut equidem accepi) Cleómenis filia, Leonidae uxor, Gorgo, eos docuisset. Haec enim re secum perpensa, eradi ceram iussit, atque ita in

25. Θόμενοι δὲ, εὖρον καὶ ἐπελέξαντο, ἔπειτα δὲ τοῖσι ἄλλοις Ἑλλήσι ἐπέστειλαν. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λέγεται γενέσθαι.

ἹΣΤΟΡΙΩΝ ἩΡΟΔΟΤΟΥ Ζ΄.

ligno reperturos esse scripturam ait: cui obsequentes illi, intus scripta reppererunt legeruntque, ac deinde reliquis Graecis legenda miscrunt. Haec igitur ita gesta esse memorant.

FINIS LIBRI SEPTIMI
HISTORIARUM HERODOTI.

ARGUMENTUM LIBRI SEXTI.

HISTIAEUS, Miletum rediturus, (lib. V. 106.) Artapherni suspectus, nec ab ipsis Milesiis et aliis Ionibus receptus, cum Lesbiis navibus Byzantium se confert. (Cap. 1-5.) Persis *Miletum* terra marique oppugnantibus, Iones ad *pugnam navalem* aliquantisper strenue se exercent, auctore Dionysio Phocensi: mox vero disciplinae pertaesi, praelio commisso, deserti a Samiis, ingenti clade adficiuntur. (6-15.) *Chiorum* ii etiam, qui evaserant, ab insciis Ephesiis occiduntur. (16.) Dionysius Siciliam petit, ibique piraticam exercet. (17.) *Miletus capta a Persis*, ut Pythia praedixerat; (18. 19.) incolae ad Tigridis ostia deportati. (20.) Milesiorum sortem lugentes Athenienses, multant *Phrynichum*, qui traegediam *Μιλήτου ἄλωσιν* docuerat. (21.)

Samiorum pars, iugum Persarum abhorrentes, cum profugis *Milesiis* Siciliam petunt, ibique *Zancle* urbem occupant; cuius tyrannus *Scythas*, regno exutus, ad Darium profugit. (22-24.) Samus et Caria in Persarum ditionem redactae. (25.) *Histiaeus* Chium subigit: dein in continente cum Persis congressus, vivus capitur, et Sardes abductus necatur ab Artapherne, invito rege. (26-30.) Caeteri Iones a Persis subiguntur. (31. 32.) *Chersonesus* ad Hellespontum et tota ora Thraciae usque *Byzantium* in Persarum ditionem redigitur. (33.)

Digressio de Chersoneso Thracica. Pisistrati aetate tenuerat eam *Miltiades*, Cypseli filius, a *Doloncis* sibi traditam, qui cum colonis Atheniensibus eo profectus est. (34-37.) Huic successerat fratris uterini *Cimonis* (cf. c. 103.) filius, *Stesagoras*; et post hunc alter *Cimonis* filius *Miltiades*, Athenis eo a Pisistratidis missus. (38. 39.) Is, Scythis post Darii

discessum in Chersonesum irrumpentibus, profugit: dein in regnum restitutus, ob Persarum metum quinque triremibus instructis Athenas rediit. Filius eius Metiochus, cum una triremi captus, ad Darium missus est et bene ab eo habitus. (40. 41.)

Ioniâ penitus pacatâ, et rebus omnibus ibi ordinatis, (42.) *Mardonius* cum ingenti classe Europam petit, Eretriae et Athenis (cf. V. 99.) bellum illaturus. (43.) Thaso et parte Macedoniae primum expugnatis, dum classis *Athon* montem circumvehitur, acri coorta tempestate, plurimae naves pereunt. (44.) Simul pedestris exercitus in Macedonia a *Brygis* Thracibus magnam cladem accepit: quibus postremo devictis, in Asiam Mardonius redit. (45.) *Thasii*, metallis opulenti, rebellionem molientes, muro et navibus exuti sunt. (46. 47.) *Darius* praecones per Graetiam dimisit; *terram et aquam* regi postulantes: (48. cf. VII. 32. et 131-136.) quibus quum et alii et in his *Aeginetae* essent obsecuti, *Aeginetae* hoc nomine ab Atheniensibus apud Spartanos accusati sunt. (49.) *Cleomenes*, rex *Spartae*, Aeginam proficiscitur deditionis auctores comprehensurus: sed per *Demarati*, alterius regis, machinationes et *Crii* Aeginetae vociferationem infecta re discedere cogitur. (50. 51.)

Digressio de regibus Spartanorum. *Aristodemus* Heraclida, conditor coloniae Doriensium in agro Laconico: eiusdem filii gemelli, *Eurysthenes* et *Procles*, duarum familiarum regiarum auctores. (52.) *Doriensium reges* a maioribus, usque a *Perseo*, *Hellenes* fuere; a Danaë vero, Aegyptii. Perseum quidem Persae aiunt, quum Assyrius fuisset, Graecum esse factum. (53-55.) Iura atque munera Regum Spartanorum, in bello, (56.) et in pace. (57.) Honores post mortem iidem fere qui Persis. (58.) Alia instituta Spartanis cum Persis, et cum Aegyptiis, communia. (59. 60.)

Ariston, Spartae rex, quum duas deinceps habuisset uxores steriles, tertiam duxit, priori marito per dolum abductam, quae ex foedissimâ olim puel-

lulâ formosissima evaserat. (61. 62.) Haec *Demaratum* peperit, quem pater, spurium primo iudicatum, mox dein pro genuino habuit. (63.) Eo praetextu usus *Cleomenes* subornavit *Leotychidem*, qui contenderet, *Demaratum* ut spurium non legitime regnare posse Spartaë. (64. 65.) Eamdem in sententiam, per *Cleomenis* artificia, pronunciante oraculo, regia dignitate exutus est *Demaratus*. (66.) Is postea a *Leotychide*, qui in eius locum suffectus est, probro adfectus, matrem obtestatur, ut sibi quo patre natus sit vere dicat: quae aut ipsum *Aristonem* aut *Astrabacum* heroëm illius patrem esse adseverat. (67-69.) Tum is primum *Elin*, tum *Zacynthum*, postremo ad *Darium* profugit, a quo honorificentissime exceptus est. (70.) *Leotychides*, cuius filia, *Lampito*, *Archidamo* nupsit, (71.) subsequente tempore, in bello Thessalico largitione corruptus, vindictam suorum metuens, *Tegeam* se contulit, ibique exsul mortuus est. (72.)

Interim *Cleomenes*, cum eodem *Leotychide* collega *Aeginam* reversus, *Medicarum* partium patronos comprehensos *Atheniensibus* in custodiam tradit. (73.) Dein, detecto dolo quo *Demaratum* deiecerat, in *Arcadia* exulans, *Arcades* adv. *Spartam* concitavit, iureiurando per *Stygiam aquam* adactos. (74.) *Spartam* revocatus, in insaniam incidit, seque ipse misero modo dilaniatum trucidat. (75.) Idem *Cleomenes* antea *Argivos* maxima clade adfecerat, et elapsos, qui in *Argi herois lucum* se receperant, per summam perfidiam obtruncaverat; et, quum *Argos* capere sperasset, tamen re infecta redierat. (76-82.) *Argivi* post illam cladem servorum paruerunt imperio. (83.) *Cleomenes* *Scythico more merum bibere* adsueverat. (84.)

Leotychides a *Spartanis Athenas* mittitur ut *Aeginetas* *Atheniensibus* in depositum traditos repeteret; quibus ille *Glauci* *Spartani* exemplum, depositum negare conantis, proponit: nec vero *Aeginetas* reddunt *Athenienses*; (85. 86.) nempe hanc poenam ab illis sumentes ob ineursionem in *Atticum agrum*

factam. (cf. V. 81.) Iam ante id tempus, quum theoridem Atheniensium navem per insidias interceptissent Aeginetae, Athenienses cum Nicodromo Aegineta de prodenda ipsis insula pepigerant; sed successum ea res non habuerat (87-93.)

Datis et Artaphernes, in Mardonii locum suffecti, cum ingenti classe Graeciam petunt: (94. 95.) *Naxum* et alias Cyclades expugnant, *Delo* parcut, cuius numina venerantur. (96. 97.) Contremiscit *Delus*. (98.) Classe ad *Euboeam* adpulsâ, *Carystum* et *Eretriam* expugnant *Persae*. (99-101.) *Hippiâ* duce *Marathonem* traiciunt. (102.) Eodem exeunt Athenienses, quorum praetor praecipuus *Miltiades*, nuper Chersoneso profugus, (cf. c. 41.) Cimonis filius, ter Olympiae victoris. (103. 104. coll. c. 38-39.) Phidippidi Spartam misso deus *Pan* occurrit. (105.) Spartani ante plenilunium exire recusant. (106.) *Hippiâe* somnium, et dens sternutando excussus. (107.) Soli *Plataeenses* Atheniensibus praesto sunt. (108.) Callimachus polemarchus accedit Miltiadis sententiae, acie depugnandum esse. (109. 110.) *Pugna Marathonica*. (111-113.) *Cynaegiri* pertinax fortitudo. (114.) Persae Phalerum petunt, sed urbem diligenter custodiri videntes, in Asiam revertuntur. (115. 116.) Interfectorum utrimque numerus. Epizelus, miro modo oculorum usu privatus. (117.) Simulacrum Apollinis, a Persis ex Delio Boeotiae raptum, Datidis iussu restituitur. (118.) Eretrienses captivi deportantur in Asiae regionem, ubi est fons, ex quo simul bitumen et sal et oleum hauritur. (119.) Pugnata iam pugna Athenas veniunt auxilia Spartanorum. (120.)

Alcmaeonidae perhibebantur sublato scuto signum dedisse Persis, quo eos monerent, ut classem Athenas moverent: (c. 115.) quod crimen ab illis amolienti Herodotus, ait eos tyrannorum Atheniensium inimicos perinde aut etiam magis fuisse, quam *Calliam*; cuius singularia liberalis animi specimina laudantur. (121. 122.) Alcmaeonidae, familia inter Athenienses nobilissima, non minora odii Pisistratidarum

documenta ediderunt. (123. 124. coll. V. 62. 63.) Familia iam olim clara, aucta divitiis erat per *Alcmaeonem*, Megacelis filium, a *Croeso* ingenti auri copia donatum: (125.) dein auctus eius splendor per *Clisthenis* adfinitatem, Sicyoniorum tyranni; qui, invitatis ad se et splendidissime acceptis primariis ex omni Graecia iuvenibus, quibus filiam elocaret *Agaristen*, ex omnibus *Megaclem*, Alcmaeonis filium, generum elegit. (126-130.) Quo ex matrimonio natus Hippocrates filiam habuit Agaristam, quae Xanthippo nupta *Periclem* peperit. (131.)

Miltiades, ditaturum se Athenienses pollicitus, *Parum* insulam invadit: sed a templi ministra frustra adiutus, graviter laeso femore, infecta re reversus, accusatur domi, et pecuniâ multatur. (132-136.) Idem olim *Lemnum* in Atheniensium redegerat potestatem, eiectis *Pelasgis*, qui iam ante ex Attica fuerant pulsi; et deinde mulieres Atticas, festum ad Brauronem agentes, rapuerant; quae deinde ab illis unâ cum pueris, quas in Lemno peperant, trucidatae sunt: unde *Lemnia facta* in proverbium abierunt. (137-140.)

ARGUMENTUM LIBRI SEPTIMI.

Darius novum adversus Graeciam bellum parat, itemque adversus rebelles Aegyptios. (Cap. 1.) Copias educturus, successorem regni nominat, non filium natu maximum, sed *Xerxem*; quem in ea re consilio etiam iuvit *Demaratus* exsul, rex olim Spartae. (2. 3.) Mox mortuo Dario succedit *Xerxes*; (4.) qui a Mardonio, ab Aleuadis, Pisistratidis, et Onomacrito fatidico, ad subigendos Graecos instigatur. (5. 6.) Recipitur Aegyptus, cui Achaemenes praeficitur. (7.)

Xerxes convocatis Persiae proceribus disserit de *invadenda Graecia*. (8.) Regis consilium vehementer collaudat *Mardonius*; (9.) sed gravi oratione improbat *Artabanus*, avunculus regis. (10.) Arta-

bano iratus Xerxes, insequente nocte tamen, re perpensa, in illius transit sententiam: sed eâdem nocte viso per somnum oblato monetur, ut in priori persistat sententia. (11. 12.) Nihilominus postridie de novo convocatis proceribus significat, probari sibi Artabani consilium. (13.) Iterum vero eodem viso et ipsi atque etiam Artabano oblato, decernitur *Belum Graeciae inferendum*. (14-19.)

Immensus belli adparatus per quadriennium instructus. (20. 21.) Mons *Athos perfossus*. (22-24.) Rudentes linei et biblini in pontium usum parati; commeatus idoneis locis dispositi. (25.) Celaenis, Phrygiae urbe, ubi *Marsyae* pellis suspensa, *Pythius* Lydus Xerxem eiusque exercitum hospitio excipit. (26-29.) *Colossae*, et alia Phrygiae oppida. (30. 31.) Sardibus Xerxes praecones per Graeciam dimittit, qui *terram et aquam* postularent. (32. cf. VI. 48. et VII. 131-133.) *Pontibus tempestate ruptis*, qui super Hellesponto primum constructi erant, in ipsum Hellespontum stolidè saevit Xerxes. (33-35.) Reficiuntur pontes. (36.)

Sardibus ex hibernis movente *Xerxe* cum exercitu, defecit sol. (37.) Pythii filium, cui vacationem militiae pater a rege petit, *medium discindi* iubet rex. (38. 39.) Ordo agminis: *equi Nisaei*: currus Iovi sacer. (40. 41.) Iter per Mysiam: ad Idam montem multi milites fulmine tacti: Scamandri fl. aqua deficit. (42. 43.) Abydi *Xerxes*, copias navales et pedestres spectans, illacrymatur: inde grave *Artabani* cum illo *colloquium* de vitae humanae conditione, et de instantis expeditionis periculis. (44-52.)

Artabano Susa dimisso, *Xerxes* cum exercitu *Hellespontum transit*: septem continui dies septemque noctes transeundo insumtae sunt. (53-57.) Iter copiarum navalium et pedestrium ad Doriscum usque. *Melas* fl. epotus. (58.) *Doriscus*, Thraciae ora, quam *Hebrus* perfluit: ibi naves subductae, et numerus copiarum per dena millia, unum in locum inclusa, initus. (59. 60.) Tunc per singulas nationes discretus exercitus, quarum cultus, arma et duces descri-

buntur. Primum *Persae*: olim a Graecis *Cephenes* nominati, a finitimis *Artaei*; dein a *Perseo* nomen invenere. (61.) *Medi*, olim *Arii* dicti. *Cissii*: *Hyr-cani*: (62.) *Assyrii*, a Graecis *Syrii* vocati. *Chal-daei*. (63.) *Bactriani*. *Sacae*, Scythicus populus. Persae autem omnes *Scythas*, *Sacas* vocant. (64.) *Indi*. (65.) *Arii*, *Parthi*, *Chorasmii*, *Sogdiani*, *Gandarii*, *Dadicae*. (66.) *Casprii*, *Sarangae*, *Pactyes*. (67.) *Utii*, *Myci*, *Paricanii*. (68.) *Arabes*, *Aethiopes Afri*. (69.) *Aethiopes Asiatici*, sermone et capillis differentes ab Afriis. (70.) *Libyes*. (71.) *Paphlagones*, *Ligydes*, *Matieni*, *Maryandini*; *Syri*, quos Persae *Cappadoces* vocant. (72.) *Phryges*, olim Macedonibus finitimi, tuncque *Briges* dicti. *Armenii*, Phrygum colonia: (73.) *Lydi*, olim *Maeones*. *Mysi*, Lydorum coloni; iidem *Olympiani*. (74.) *Thracas Asiani*, s. *Bithyni*, olim *Strymonii* Europaei. (75.) *Chalybes*, [quorum nomen apud Herodotum intercidisse videtur] ubi Martis oraculum. (76.) *Cabelenses* Maeones, iidem *Lasonii*. *Milyae*. (77.) *Moschi*, *Tibareni*, *Macrones*, *Mosynoeci*. (78.) *Mares*, *Colchi*, *Alarodii*, *Saspides*. (79.) Insulani ex mari Rubro: *deportati*. (80.) Hae pedestres copiae, in myriades, chiliades etc. tributae. (81.) Earum summi duces. (82.) *Immortales* quos dicunt Persae. (83.) *Equitatus*, ex Persis, Sagartiis, Medis, etc. et Praefecti equitum. (84-88.) *Camelis* vecti Arabes. (86. 87. coll. I. 80.) *Triremium* numerus, et populi quibus illae imperatae: *Phoenices* cum *Syris Palaestinis*: illi olim maris *Rubri* accolae. *Aegyptii*. (89.) *Cypriorum* varii populi, alii aliunde advenae. (90.) *Cilices*, olim *Hypachaei*. *Pamphyli*, unde oriundi. (91.) *Lycii*, origine Cretenses, olim *Termitae*. (92.) *Dores* Asiani, origine Peloponnesii. *Cares*. (93.) *Iones*, Achaiae olim in Peloponneso incolae, tunc *Pelasgi Aegialenses* dicti. (94.) *Insulani* ex mari Aegaeo: *Aeoles*: utrique olim *Pelasgi*. *Hellenspontii*, Ionum et Doriensium coloni. (95.) In qua-que navi fuit certus numerus Persarum, Medorum,

et Sacarum. *Sidoniae* naves optimae. (96.) Praefecti classis, et Nauarchi maxime illustres; in his *Artemisia*, Halicarnassi regina. (97-99.)

Copias et pedestres et navales lustrat *Xerxes*: (101.) tum suam potentiam iactat in *colloquio cum Demarato*, qui regi laudat Graecorum disciplinam. (101-104.) Dorisco praefectus *Mascames* raram fidelitatem praestat regi; ut et *Boges*, praefectus Eionis. (105-107.) A *Dorisco Xerxes versus Graeciam* pergit, adsumtis in exercitum populis omnibus regiones interiectas incolentibus. Castella Samothracica, Mesembria, Stryme. Lissus fl. epotus. Brianctica regio, olim Gallaica. (108.) Maronea, Dicaea, Abdera. Paludes Ismaria et Bistonia: fluvii, Trampus, Compasatus, Nestus. Lacus a iumentis exsiccatus. (109.) *Thraciae populi*: Paeti, Cicones, Bistones, Sapaeci, Dersaei, Edoni, Satrae. (110.) Satrae montani libertatem semper tuiti sunt: apud eos oraculum Bacchi, cuius prophetae *Bessi*. (111.) Castella Pierum. *Mons Pangaeus*, eiusque metalla. (112.) Paiones, Doberes, Paeoplae. *Strymon* fluv. ad quem sita *Eion*. Regio olim Phyllis dicta. *Strymoni* equos candidos immolant Magi. (113.) *Novemviae* Edonorum: ubi novem pueros vivos defoderunt Persae. (114.) Argilus: Bisaltica regio: campus Syleus: Stagira oppidum: [Nostro *Stagirus*:] *Acanthus*. Via, qua iter fecit exercitus, religiose culta a Thracibus. (115.) Acanthios laudat *Xerxes*: ibi mortuum Artachaeem Persam Acanthii ut heroem colunt. (116. 117.) Graecis civitatibus, qua *Xerxes* transibat, *coenae sumtuosissimae* imperatae, quibus opes earum adtritae. (118-120.)

A *Dorisco* usque *Acanthum*, classis haud procul a littore comitata erat pedestrem exercitum: nunc classis in *Sinum Thermaicum* praemittitur, recensenturque loca, quae illa in itinere adtigit. (121. 123.) Eodem pedestres copiae per mediam continentem tendunt. Echidorus fl. in Axium influens. (124.) Cameli a *leonibus* laniati: eisdem in locis tauri sylvestres. Quousque leones in Europa reperiuntur.

(125. 126.) Castra Persarum ad *Thermam*. Echidorus fl. epotus. (127.) Xerxes invisit *Penei* fl. ostia; quae si aggere obstruerentur, ne exire aquae e valle Thessalica possent, denuo, ut olim, universa *Thessalia undis mergeretur*. (128-130.) Redeunt praecones in Graeciam missi: qui populi Regi terram et aquam dederunt, hos *Delphico deo decimandos* iurant reliqui Graeci. (131. 132.) Cur Athenas et Spartam praecones non miserit Darius. (133. cf. c. 32.) *Talthybii* herois ira ob necatos olim a Spartanis praecones Darii; (cf. VI. 48.) quam ad placandam duo Spartani Susa missi sunt, poenas daturi. (134-137.)

Graecorum sub *Xerxis* expeditionem discordia. (138.) *Athenienses* maxime servatores fuere Graeciae. (139.) Duo *oracula Atheniensibus data*, prius minax, alterum benignius, quo commendabatur *murus ligneus*, quem *naves* interpretatus est *Themistocles*, (140-143.) qui iam persuaserat civibus, ut pecuniam publicam navibus construendis impenderent. (144.) Mutuas inimicitias dissolvunt Graeci, et Sardes speculatores mittunt; quos deprehensos Xerxes incolumes dimittit. (145-147.) *Argivi* societatem Graecorum recusant. (148-152.)

Athenienses et Lacedaemonii legatos in *Siciliam* mittunt ad *Gelonem*, primum Gelae, dein *Syracusarum* tyrannum; (153-156.) quibus auxilia adv. Persas rogantibus negat ille, ni summa imperii ipsi committatur. (157-162.) Legatis infecta re reversis, privatim sibi *Gelon* cavet a Persis, pecuniâ Delphos missâ per *Cadmum* Coum, rarae fidei virum. (163. 164.) Siculi aiunt, auxilia Graecis non misisse *Gelonem* ob *bellum Siciliae* a Poenis illatum *Amilcare* duce: (165.) quo bello victus *Amilcar* evanuit, quem mortuum divinis honoribus Poeni prosequuntur. (166. 167.) *Corcyraei* auxilia Graecis polliciti, per dolum illis illudunt. (168.)

Cretenses, Graecis opem ferre paratos, deterret oraculum, Minois iram minitans. (169.) Hac occasione obiter agitur de *caede Minois*, de *Cretensium* expeditione in Siciliam ad eam ulciscendam suscepta; de

Creticis in *Iapygia* coloniis, et Tarentinorum et Rheginorum infelici bello adv. eas suscepto. (170.) *Cretae* insulae alii aliis temporibus incolae. (171.)

Thessali primum Graecis faventes, dein ab illis destituti, Medorum partes coacti sequuntur. (172-174.)

Delecti Graeci ad sustinendum hostem praemittuntur *Thermopylas et Artemisium*: (175-177.) quorum locorum situs describitur c. 176. De *Thermopylis* conf. etiam c. 200. Oraculum *ventos* pollicetur *auxilio* futuros *Graecis*. (178.) Tres naves Graecorum capiuntur a praemissis Persis; Graecorum classis ab Artemisio Chalcidem se recepit. (179-182.) Tota Persarum classis, postquam in *Myrmece* scopulo columna erecta est, ad Sepiadem Magnesia adpellit. (183.) *Numerum* computat Herodotus *hominum, quos* incolumes et terra et mari ad Thermopylas et ad Sepiadem *duxit Xerxes*, ipse formosissimus et procerissimus omnium. (184-187.) Ad Sepiadem, acri *coorta tempestate*, quum Athenienses *generum Boream* invocassent, *pereunt quadringentae naves* cum hominibus; quo ex naufragio ingentes deinde divitiae in littus electae sunt. (188-190.) Quarto die rabies venti a Magis placatur. Sepias Thetidi sacra. (191.)

Auditâ hostium strage, classis Graecorum *Artemisium* repetit, adorato *Neptuno Servatore*. (192.) Persarum classis *Aphetas* petit in sinu Pagasaeo. (193.) Eorum naves xv. duce Sandoce (quem Darius olim ob causam iniuste iudicatam capitis damnaverat) in Graecorum manus incidunt: (194.) in his captus Alabandorum Cariae tyrannus, et dux Paphiorum. (195.)

Copiae pedestres *Xerxis* per Thessaliam *ad sinum Maliacum* iter faciunt. Thessali equi cedunt Medicis. Fluvii epoti. (196.) Iupiter Laphystius. Athamas: Phrixus: Cytissorus; cuius posteri prytaneo exclusi. (197.) Situs regionis: Petrae Trachiniae: Anticyra: fluvii, Spercheus, Dyrae, Melas: (198.) Tra-

Herod. T. III. P. I.

C c

chis: Asopus fl. (199.) Phoenix fl. Anthela: *Thermopylae*: Amphictyonum sedes. (200. cf. c. 176.) Persarum castra in Trachinia: Graecorum, in transitu Thermopylarum. (201.) Qui populi Graeci illuc milites miserint. (202. 203.) Horum duces. Summus dux *Leonidas*; cuius stemma exponitur, ab Hercule repetitum: (204.) idem praeter spem regnum Spartae adeptus. (205.) Graeci Thermopylas missi, nonnisi *praecursores* fuere: caeteros Spartanos *Carnei ludi*, reliquos Graecos *Olympici ludi* morabantur. (206.) Reliquis fugam suadentibus, *Leonidae* sententia vincit, manendum esse ad Thermopylas. (207.) Speculator eques a Xerxe missus Spartanos conspicit comentes capillos. (208.) De ea re colloquium Xerxis cum Demarato. (209.)

Pugna ad Thermopylas. Primis diebus Persae maxima clade adficiuntur a Graecis. (210-212.) Dein agmen Persarum, Graecos a tergo adgressurum, per angustum callem circum montem circumducitur ab *Ephialte* Maliensi; cuius caput idcirco dein a Spartanis proscriptum est. (213-218.) Cognita tramitis proditione, *Leonidas*, certam suorum omnium mortem prospiciens, sociorum plerosque dimittit. (219.) Spartanis oraculum praedixerat, *aut Spartam captum iri, aut regi esse occumbendum*. (220.) *Megistias* vates deserere regem recusat: (221.) soli cum ccc. Spartanis manent Thespienses, et Thebani; hi quidem inviti. (222.) Acerrimo edito praelio, ingenti clade Barbaris illata, occumbunt Graeci omnes, exceptis Thebanis, qui Persis se tradunt, nec tamen benigne ab illis accipiuntur. (223-225. coll. c. 233.) Ex Spartanis praecipuam laudem tulit is, cuius dictum memoratum, *in umbra pugnabimus*; tum alii nonnulli Spartani et Thespienses. (226. 227.) *Epigrammata* in mortuos. (228.) Duo Spartani, ob oculorum morbum Thermopylis dimissi, alter ad pugnam rediit; alter Spartam reversus, ignominia notatus est. (229-231.) Alius, eandem ob causam, vitam suspendio finiit. (232.)

Xerxi, Spartanorum virtute perculso, suadet *Demaratus*, ut *Cytheram* insulam occupet, et ex ea Spartanos et Peloponnesum adgrediatur. (234.235.) Consilium Demarati calumniatur Achaemenes, et improbat etiam Xerxes, ipsum quidem Demaratum excusans. (236.237.) In cadaver *Leonidae* iratus saevit *Xerxes*. (238.) De Persarum adparatu ad bellum primi Graecorum Spartani per Demaratum, missis pugillaribus, quibus nihil inscriptum videbatur, certiores facti erant. (239.)
